

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

JOURNAL OF BUDDHIST PHILOSOPHY EVOLVED

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565)

Vol. 6 No. 2 (JULY-DECEMBER 2022)

E-ISSN : 2730-2644

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

โทรศัพท์ 0-4351-8364, 0-4351-6076 โทรสาร 0-4351-4618

<http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe>

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์
Journal of Buddhist Philosophy Evolved
ISSN : 2730-2644 (Online)

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565)

*****

ปรัชญาวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์
“ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้คู่คุณธรรม”

เจ้าของวารสาร

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศีลศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างนักวิชาการของสถาบันการศึกษากับนักวิชาการของสถาบันและหน่วยงานอื่นๆ ให้มีความหลากหลายของบทความ เป็นการพัฒนาคณาภพทางความคิดสู่สากล
3. เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสาขาฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ที่ปรึกษา

พระพรหมวชิโรโสภณ

ปฐมาจารย์ผู้ก่อตั้ง มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด

พระราชพัชรญาณมุนี

ที่ปรึกษาอุปถัมภ์ มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด

พระราชปริยัติวิมล, ดร.

ที่ปรึกษารองอธิการบดี มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด

พระเทพวัชรเมธี, ผศ.ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.

รองอธิการบดี วิทยาเขตร้อยเอ็ด

บรรณาธิการ

พระมหาสากล สุภรเมธี, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.บรรจง ลาวะลี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

กองบรรณาธิการ

พระราชปริยัติวิมล, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวาปีจันทคุณ, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.นพ.สมชัย บวรกิตติ

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา

ศาสตราจารย์ ดร.นพ.นิพนธ์ พวงวรินทร์

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ เสนารัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนาใจ หมั่นไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตราภรณ์ วงศ์คำจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ฝ่ายจัดทำ

ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ดร.บรรจง ลาวะลี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ดร.สงวน หล้าโพนทัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

กำหนดเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม)

สถานที่ติดต่อ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000
 โทร 0-4351-8364 และ 0-4351-6076 โทรสาร 0-4351-4618
 E-mail: buddhist-philosophy@hotmail.com

<http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe>

บทความทั่วไป บทความวิชาการ บทความวิจัย ที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นความรับผิดชอบของผู้เรียบเรียง กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย การนำบทความในวารสารนี้ไปเผยแพร่ สามารถดาวโหลดได้ที่ <http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe>

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารกำหนด บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทั้งนี้ตั้งแต่ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563) วารสารได้ยกเลิกการเผยแพร่ในลักษณะรูปเล่มเอกสาร โดยจะเน้นการเผยแพร่ในระบบออนไลน์ ซึ่งท่านสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe>

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565) เป็นวารสารที่ตั้งขึ้นมาเพื่อการเผยแพร่ผลงานวิชาการและบทความทั่วไปด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ตลอดทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์ข่าวสารอันเนื่องด้วยกิจกรรมของทางสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาเป็นหลัก เป็นฉบับที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิจัดว่าเป็นผลงานที่ผ่านการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในเชิงวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญามหาวิทยาลัย “ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา” ซึ่งวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ วิทยาเขตร้อยเอ็ดได้รับความไว้วางใจและความเชื่อถือของนักวิชาการ ดังจะเห็นได้จากบทความที่นำมาเผยแพร่เป็นบทความที่มาจากหลากหลายสถาบันหรือหน่วยงาน กองบรรณาธิการวารสาร ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษา จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ได้ส่งบทความวิชาการเข้าร่วมตีพิมพ์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านกระบวนการวิจัยตามลักษณะการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และการเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารนี้เป็นการนำผลการวิจัยทางด้านพระพุทธศาสนาไปสู่สังคมทำให้เกิดคุณค่าทางวิชาการนำไปสู่การพัฒนาชีวิตและสังคมร่วมกัน

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ ISSN : 2730-2644 (Online) ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย(TCI)โดยได้รับการจัดให้อยู่ในวารสารกลุ่มที่ 2: วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) ทั้งนี้ตั้งแต่ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564) วารสารได้เผยแพร่รูปแบบออนไลน์ ISSN : 2730-2644 (Online) ซึ่งท่านสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe>

กองบรรณาธิการวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ ขอขอบคุณผู้เขียนบทความ สมาชิก และผู้อ่านทุกท่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อจากผู้ทรงคุณวุฒิ(Peer review) ที่มีส่วนในการควบคุมคุณภาพของวารสารให้ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด กองบรรณาธิการวารสารหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการวารสารขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระมหาสากล สุภรเมธี, ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด (A MODEL FOR IMPROVING THE QUALITY OF LIFE OF MILITARY SERVICE AT THE 1 st INFANTRY BATTALION, 16 th INFANTRY REGIMENT, ROI ET PROVINCE) วิจักขณ์ ใหญ่เลิศ, พระครูชัยรัตน์นาค และวิมลพร สุวรรณแสนทวี.....	1
การใช้หลักอภิปาต 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 (AN APPLICATION OF THE FOUR BASES OF SUCCESS IN BUDDHISM TO ACADEMIC ADMINISTRATION OF ADMINISTRATORS UNDER THE ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2) ธิดิญา เพ็ชรแก้ว, ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี และเอนก ศิลปนิลมาลัย.....	11
การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลາทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของเยาวชนในประเทศไทย (POLITICAL AWARENESS, POLITICAL TROLLING AND POLITICAL PARTICIPATION OF YOUTH IN THAILAND) พรรชรนันท์ สายจันดี, ธรรมนิติย์ วราภรณ์ และชัยยศ จินารัตน์.....	26
วัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 (SCHOOL CULTURE AFFECTING THE ACADEMIC ADMINISTRATION EFFECTIVENESS IN SMALL SCHOOLS UNDER YASOTHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1) พิชิตชัย ศรีใสคำ และหทัย น้อยสมบัติ.....	41
การเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 (THE TEACHER EMPOWERMENT AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF ACADEMIC ADMINISTRATION OF SCHOOLS UNDER YASOTHON PRIMARY EDUCATIONAL AREA OFFICE 1) พิชญญา แสงทองทิพย์ และยุวธิดา ชำปัญญา.....	53
การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 (THE DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR DRUG PREVENTION AND PROBLEM SOLVING OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE MAHASARAKHAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3) ณัฐวุฒิ บุตรธนู และณภัทรวรรณ ธนาพงษ์อนันท์.....	68

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม (THE DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR THE MANAGEMENT WITH THE TEACHERS' PARTICIPATION IN THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE MAHASARAKHAM) <i>สุรภาพ นาคนวม และณภัทรวรรณ ธนาพงษ์อนันท์.....</i>	83
การพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษด้วยสื่อวิดีโอในรายวิชา ENG111 ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น (THE DEVELOPMENT ENGLISH GRAMMAR SKILLS WITH VIDEOS IN THE ENG111 EVERYDAY ENGLISH OF SRIPATUM UNIVERSITY, KHONKAEN CAMPUS) <i>วนัสนันท์ ปานเนาวิ, ธาวิรัตน์ หิรัญนุเคราะห์ และบุญเลิศ วงศ์พรม.....</i>	97
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือ (DEVELOPMENT OF ACADEMIC ACHIEVEMENT AND ABILITY TO SOLVE PROBLEMS MATHEMATICAL OF PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS BY COLLABORATIVE PROBLEM SOLVING) <i>วีไลลักษณ์ สีประโคน และวราพร เอรารวรรณ.....</i>	109
การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ (PERSONNEL MANAGEMENT BASED ON THE FOUR SUBLIME STATES OF MIND BY ADMINISTRATORS OF THE GENERAL EDUCATION SECTION OF PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL IN KALASIN) <i>สายยันท์ แคนกาไสย, พระครูชัยรัตน์นกร และธีรภัทร ถิ่นแสนดี.....</i>	121
การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ (DEVELOPING A PROGRAM TO STRENGTHEN TEACHER COMPETENCIES ON MEASUREMENT AND EVALUATION UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA UBON RATCHATHANIAMNAT CHAROEN) <i>ชัยพร กาบบัว และสุรเชต น้อยฤทธิ์.....</i>	132
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม (DEVELOPMENT THE MORAL AND ETHICS FOR STUDENTS IN WIENGA-AT PITTAYAKHOM SCHOOL, INSTITUTES OF THE LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS) <i>คำสิงห์ อุ๋นใจ และชยาภานต์ เรืองสุวรรณ.....</i>	147

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ เรื่อง สัญลักษณ์ความดีงามในวัตถุ (CREATION OF VISUAL ARTS ON THE SIGN OF VIRTUE IN MATERIAL) ปัญญาวิศิษฐ์ สุริสุข, บุญทัน เชษฐสุราษฎร์ และสุชาติ สุขนา.....	163
ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ที่มีต่อความสามารถในการเขียนสื่อความ ภาษาไทยและความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี (THE EFFECTS OF COOPERATIVE LEARNING INSTRUCTION TOGETHER WITH CIRC TECHNIQUE ON THE ABILITY OF THAI WRITING FOR COMMUNICATION AND WORKING DETERMINATION OF GRADE 8 STUDENTS IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE KANCHANABURI) เมธาวดี จัปจุ, สุวรรณีย์ ยะทะกร และอภิรักษ์ อนุษะมาน.....	176
การใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่น ของนักศึกษา ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด (THE USE OF ONLINE MEDIA IN THE DEVELOPMENT OF TEACHING AND LEARNING IN LOCAL ADMINISTRATION FOR 3rd YEAR STUDENTS IN THE DEPARTMENTS IN THE DEPARTMENT OF GOVERNANCE MAHAMAKUY BUDDHIST UNIVERSITY ROI ET CAMPUS) พระครูปลัด ทองใบ สุภภาโส(ปะพะลา), จุรี สายจันเจียม และอดิศักดิ์ ทุมอนันต์.....	188
กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 (STRATEGIES FOR THE DEVELOPMENT OF DIGITAL LEADERSHIP FOR ADMINISTRATORS OF SMALL SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF MAHASARAKHAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2) อภาภรณ์ ภูศรี และพรวิทย์ จันทร์ศิริลือ.....	200
โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัลสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ (PROGRAM TO STRENGTHEN INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL ERA UNDER UBON RATCHATHANI AMNAT CHAROEN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA) สุธิดา สอนสืบ และพรวิทย์ จันทร์ศิริลือ.....	212
การพัฒนาหลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ จังหวัดร้อยเอ็ด (DEVELOPMENT HEALTH INSURANCE FOR BUDDHIST COMMUNITIES ROI-ET PROVINCE) พระนัฐวุฒิ ศรีจันทร์, พระครูวาปีจันทคุณ, พระครูปลัดสมหมาย อดุลสิทธิ์ และพระครูสุตวธธรรมกิจ.....	226

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

แนวทางการพัฒนาปัจจัยองค์ประกอบความเป็นพลเมืองดี ให้มีผลต่อประชาสังคมแนวใหม่ (APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF THE ELEMENTS OF GOOD CITIZENSHIP TO AFFECT THE NEW CIVIL SOCIETY) ชัยยศ จินารัตน์.....	241
แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 (APPROACHES FOR DEVELOPING EFFECTIVE STUDENT CARE SYSTEMS FOR SCHOOLS TO EXPAND EDUCATIONAL OPPORTUNITIES UNDER THE OFFICE OF KHONKAEN PRIMARY EDUCATION AREA 2) พิชาพงศ์ นาฏ และกฤษกรณก ดวงชาทม.....	253
การพัฒนาแนวทางการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 (DEVELOPING GUIDELINES FOR BUILDING A TEAM OF TEACHERS FOR EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN UNDER THE OFFICE OF CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3) ยุทธกานต์ โพธิ์หนองคุณ และรัชชัย จิตรนนท์.....	264
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์ โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น (FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF RESTAURANT BUSINESS OPERATORS IN THE SITUATION OF COVID-19 IN CHUM PHAE DISTRICT KHON KAEN PROVINCE) เมธา ศิริประยูรศักดิ์.....	279
กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 (COMMUNITY PARTICIPATORY MANAGEMENT STRATEGIES FOR SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF KHONKAEN PRIMARY EDUCATION AREA 3) ชญากาญจณ์ ศรีเนตร.....	289
พัฒนาการเรียนรู้ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย (A DEVELOPING OF LEARNING FOR BEING PROFESSIONAL TEACHERS IN THAILAND 4.0 ERA BY USING A FIVE-STAGE LEARNING PROCESS JOINING WITH MULTIMEDIA USING) แสงเดือน คงนาวัง.....	302

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
พัฒนาการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมครูสำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต วิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (A DEVELOPING OF TEACHERS' MORALITY AND ETHIC LEARNING FOR STUDENTS IN TEACHER PROFESSION GRADUATE DIPLOMA PROGRAM BY USING THE LEARNING PROCESS OF LOGICAL THINKING AND DOING WHICH LEARNING CORRESPONDS TO THE 21st CENTURY)	
<i>แสงดาว คงนาวัง และแสงเดือน คงนาวัง.....</i>	316
การพยากรณ์ผลการเรียนเพื่อวางแผนการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ การกีฬาโดยใช้วิธีการเรียนรู้ของเครื่อง (PREDICTING ACADEMIC PERFORMANCE FOR PLANNING REGISTER OF SPORTS SCIENCE UNDER GRADUATES USING MACHINE LEARNING ALGORITHMS)	
<i>เอกวิชัย เมย์ไธสง, นววิวรรณ สีสม และสุเทพ เมย์ไธสง.....</i>	329
ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น (FACTORS AFFECTING THE ANXIETY OF SPEAKING ENGLISH OF STUDENTS IN ENGLISH FOR COMMUNICATION PROGRAM, NORTHEASTERN UNIVERSITY, KHON KAEN PROVINCE)	
<i>ธวัช ทะเพชร และรัชฎาพร ดาวเศรษฐ์.....</i>	341
รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (THE MODEL FOR LEARNING RESOURCES UTILIZATION IN DEVELOPMENT LEARNING AND TEACHING)	
<i>สมชาย แก้วเกษเกียง.....</i>	353
รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (THE MODEL FOR OPERATION OF STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM)	
<i>สุทิน ทองดวง.....</i>	367
การพัฒนาแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด (THE DEVELOPMENT GUIDELINES OF SUPPLIES AND ASSETS MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE ROI-ET)	
<i>กาญจน์สมิตา โสภณนา และรัชชัย จิตรนันท์.....</i>	381

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
การสร้างและพัฒนาคู่มือพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัว ตามแนวพุทธศาสนา (REATING AND DEVELOPING A MENTAL DEVELOPMENT MANUAL TO PROMOTE DESIRABLE BEHAVIOR OF PEOPLE IN A BUDDHIST FAMILY) สุรพันธ์ สุวรรณศรี.....	398
การพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 (DEVELOPMENT OF GUIDELINES TEAM WORK FOR TEACHER IN EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE MAHASARAKHAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1) เปรมชัย ปิยะศิลป์ และธัชชัย จิตรนันท์.....	410
คีตกรรมอีสาน : มรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างสรรค์ นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน (KHI TA KAM I-SAN: HERITAGE OF LOCAL WISDOM LEADING TO THE CREATION OF I-SAN FOLK DANCESIN THE ISAN TRADITION) ชัยนาถร์ มาเฟ็ชร์.....	421
อัตลักษณ์นาฏกรรมอีสานในประเพณีสมมาน้ำคินเพ็งเส็งประทีป (ISAAN DRAMATIC IDENTITY IN SAMMA NAM KHUN PENG SENG PRATEEP TRADITION) นพรัตน์ บัวพัฒน์.....	436
ฟ้อนแม่บ้ออีสาน : แม่ท่าการฟ้อนพื้นเมืองอีสานสู่กระบวนการนาฏยประดิษฐ์ (FORN MAE BOT ISAN: MAIN POSTURE OF ISAN FOLK DANCE TO THE PROCESS OF ARTIFICIAL DANCE) ชัยณรงค์ ต้นสุข.....	451
การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (THE DEVELOPMENT OF SCHOOL-PARTICIPATED INTERNAL SUPERVISION MODEL THE OFFICE OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION OF THE NORTH EAST) ดิศกุล เกษมสวัสดิ์.....	463
การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด (REATING AND DEVELOPING A MENTAL DEVELOPMENT MANUAL TO PROMOTE DESIRABLE BEHAVIOR OF PEOPLE IN A BUDDHIST FAMILY) วรวิทย์ บุญญาธิพิทักษ์, จิราภรณ์ ผันสว่าง และพระครูชัยรัตนากร.....	477

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี (THE INTERNAL QUALITY ASSURANCE OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE PROVINCIAL OFFICE OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION, LOPBURI PROVINCE) สุภาพภรณ์ สังฆมณี, จิราภรณ์ ผันสว่าง และพระครูวิจิตรปัญญาภรณ์	492
ความได้เปรียบด้านการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดปทุมธานี (COMPETITIVE ADVANTAGE OF COMMUNITY ENTERPRISE, PATHUM THANI PROVINCE) ภัทรพล ชุ่มมี.....	507
ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น (THE FACTORS AFFECTING THE SITUATIONAL LEADERSHIP OF THE EXECUTIVES OF PRIVATE SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF KHONKHEAN PRIVATE SCHOOLS PROMOTION COMMISSION) สำเริง คำโมง.....	518
การประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ การบริหารจัดการ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสุรินทร์ (THE EVALUATION OF INSTRUCTION IN LEARNING ACTIVITIES AND ADMINISTRATION OF SUFFICIENCY ECONOMY SCHOOL ASSESSMENT (SUFFICIENCY SCHOOL) OF SURIN PROVINCIAL EDUCATION OFFICE) ทองคำ อำไพ.....	529
รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ขอนแก่น (A MODEL EFFECTIVE MANAGEMENT OF BASIC EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE KHONKAEN PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION) สำเริง คำโมง และณัฐพงษ์ ขจรแสงเจริญ.....	541
การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชา การสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด (THE DEVELOPMENT OF ENGLISH LISTENING SKILL THROUGH ENGLISH SONGS OF THE THIRD YEAR STUDENTS IN ENGLISH TEACHING PROGRAM AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY, ROI ET CAMPUS) กฤษณ์ ครุฑตัดต์, ชัยวิษณุ สีดาศุบุตร, อัจฉรา ไชยราช, ธนพร ไปมิน และณัฐพงษ์ ขจรแสงเจริญ.....	551

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ WORK FROM HOME (WFH) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น (EFFICIENCY OF OPERATIONS ACCORDING TO WORK FROM HOME (WFH.) MEASURES IN EPIDEMIC SITUATIONS OF THE COVID-19 VIRUS OF THE KHON KAEN PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION) อำนาจ สัจจ์ช่วย.....	566
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรม ในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย (EFFICIENCY OF OPERATIONS ACCORDING TO WORK FROM HOME (WFH.) MEASURES IN EPIDEMIC SITUATIONS OF THE COVID-19 VIRUS OF THE KHON KAEN PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION) บุญเพ็ง สิทธิวงษา, ดนัย ลามคำ และทรงพล โชติกเวชกุล.....	693
การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร (THE DEVELOPMENT OF THE OBEC MORAL SCHOOL OPERATING MODEL OF KUSUMAN WITTAYAKHOM SCHOOL THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE SAKON NAKHON) ยุพิน อินธิแสง.....	702
บทความวิชาการ	
คุณภาพชีวิตทางสังคมตามหลักธรรมของสายใยแห่งชีวิต (SOCIAL QUALITY OF LIFE ACCORD TO PRINCIPLES ON LIFE LINE) ณภัทสรณ์ เหมาะะประสิทธิ์ และรังสี เมืองใจ.....	581
ความรักของชุกในพระเวสสันดรชาดกจากมุมมองความรักของพุทธศาสนา (CHU CHOK'S LOVE IN THE VESSANTARA JATAKA FROM THE PERSPECTIVE OF LOVE IN BUDDHISM) พระมหาอำนาจ มหาวีโร.....	593
พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมแห่งความสุขตามธรรม (IMPROVE THE QUALITY OF LIFE AND SOCIETY OF HAPPINESS ACCORDINGLY) ณภัทสรณ์ เหมาะะประสิทธิ์ และชนิดดา เยาว์ธานี.....	601
ความงามของพระพุทธรูปไม้ชาวอีสานตามหลักอุบัติการณ์ใหม่ (THE BEAUTY OF THE ISAN WOODEN BUDDHA IMAGE ACCORDING TO THE NEW INCIDENCE PRINCIPLE) พระใบฎีกา นรินทร์ สีสเตโช, พระปัญกร ปญญาโร, พระประวิทย์ โกสโล (ฝ่ายทะเลแสง), พระครูปลัด ทองใบ สุภภาโส และพระครูวิกรมธรรมธัช (พีระ ปิยธมโม/คัมภีร์วรรณธรรม).....	614

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทบาทพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิต (THE ROLE OF MONKS IN PROMOTING QUALITY OF LIFE) <i>พระครูศิริโสธรคณารักษ์.....</i>	624
รูปแบบการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการปฏิบัติการสอนใน สถานศึกษาของนักศึกษาในช่วงโควิด-19 (A FORMAT OF MENTORING TO ENHANCE THE COMPETENCY OF THE STUDENT TEACHING PRACTICE IN SCHOOLS DURING COVID-19) <i>อัจฉรา ไชยราช และสวาท ไชยราช.....</i>	636
การจัดการความเครียดโดยใช้อริยสัจ 4 ในการบริหารจัดการองค์กร (MANAGING STRESS BY USING THE 4 NOBLE TRUTHS IN ORGANIZATIONAL MANAGEMENT) <i>อุทัย ภูคดหิน, สุทัศน์ ประทุมแก้ว และพีรวัส อินทวิ.....</i>	650
การเมืองการปกครองท้องถิ่นไทยในศตวรรษที่ 21 (POLITICS AND LOCAL GOVERNANCE IN THAILAND IN THE 21 st CENTURY) <i>พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า.....</i>	662
VERB TO BE IN PROGRESSIVE TENSE IN AMERICAN ENGLISH <i>Nanthanut Wiangin, Jiraporn Sukkrong, Kanaporn Kaewkamjan, Wanwipang Phonkamjad, Viyada Promchitta and Wichien Phanon.....</i>	673
การใช้หลักสติสัมปชัญญะในการใช้สื่อดิจิทัลของเด็กปฐมวัย (USING THE PRINCIPLES OF CONSCIOUSNESS IN THE USE OF DIGITAL MEDIA IN EARLY CHILDHOOD) <i>เดือนใจ ผางคำ.....</i>	684
การเลือกรูปแบบวิจัยเชิงผสมผสานวิธีเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย (AN INTEGRATED RESEARCH DESIGN SELECTION FOR THAI LANGUAGE TEACHING AND LEARNING DEVELOPMENT) <i>รัชนีบุรณ์ เนตรภักดี, ณัฐกิตติ์ สิริวัฒนาทาทุล, ปรีดา นวลรักษา และจำเนียร ฉิรินัง.....</i>	717
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน หลักเกณฑ์ และรูปแบบการเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์	732 739

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1
กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด*

A MODEL FOR IMPROVING THE QUALITY OF LIFE OF MILITARY
SERVICE AT THE 1st INFANTRY BATTALION, 16th INFANTRY
REGIMENT, ROI ET PROVINCE

วิจักษณ์ ไหญ่เลิศ¹, พระครูชัยรัตน์², วิมลพร สุวรรณแสนทวี³
Wichak Yailoed¹, Phrakruchairattanakorn², Vimonporn Suwanseantawee³
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2,3}
Email : Tom_wichak@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด กับปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นทหารกองประจำการกองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 198 นาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test แบบ Independent และวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิต ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด 1) ด้านที่พักอาศัย ควรจัดฟูกนอนที่นุ่มสบายกว่านี้

มีพัฒมทั่วถึง จัดหาตู้ เตียง ที่มีคุณภาพ และปรับปรุงพื้นที่บริเวณโรงนอน 2)ด้านอาหารและโภชนาการ ควรปรับปรุงรสชาติอาหาร ปริมาณที่เพียงพอ และอาหารควรมีความหลากหลายแปลกใหม่ ไม่ซ้ำซากจำเจ 3)ด้านเครื่องแต่งกาย เครื่องนอน ของใช้ประจำตัว ควรจัดเครื่องแต่งกายทหารให้ตรงกับที่สำรวจ ควรแจกจ่ายตามวงรอบที่กองทัพกำหนด และควรมีนโยบายการนำที่นอนมาตากอาทิตย์ละ 1 ครั้ง 4)ด้านสุขภาพร่างกาย ควรจัดกิจกรรมให้มีการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องจัดหายาพาราเซตามอล แอลกอฮอล์ล้างแผล และสำลีให้เพียงพอ และควรเพิ่มเวลาในการออกกำลังกายให้มากขึ้น 5)ด้านสวัสดิการอื่นๆ ร้านค้าสวัสดิการ(PX) ควรมีความหลากหลายทางด้านสินค้าและมีของใช้ที่จำเป็นมากขึ้น ควรปรับปรุงความสะอาดของร้านอาหาร และการจ่ายเงินเบี้ยเลี้ยงพลทหารควรมีความตรงต่อเวลา 6)ด้านอุดมการณ์ คุณธรรมและจริยธรรม ควรปลูกฝังให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนเองให้มากขึ้น และควรจัดอบรมด้านอุดมการณ์ คุณธรรมและจริยธรรม อย่างน้อยเดือนละ 2-3 ครั้ง

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนา; คุณภาพชีวิต; ทหารกองประจำการ

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the Quality of life of Military Service at the 1st Infantry Battalion, 16th Infantry Regiment, Roi et province, 2) to compare the opinions on the Quality of life of Military Service at the 1st Infantry Battalion, 16th Infantry Regiment, Roi et province with personnel factors, and 3) to study the guidelines for improving quality of life of Military Service at the 1st Infantry Battalion, 16th Infantry Regiment, Roi et province. It was a quantitative research. The sample group used in this research was 198 of Military Service at the 1st Infantry Battalion, 16th Infantry Regiment, Roi et province. The instruments used for data collection was a questionnaire. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test (Independent samples), and descriptive analysis of research data.

The results found that: 1. The Quality of life of Military Service at the 1st Infantry Battalion, 16th Infantry Regiment, Roi et province, overall and each aspect were at a high level. 2. Comparative results of the opinions on the Quality of life of Military Service at the 1st Infantry Battalion, 16th Infantry Regiment, Roi et province on age, educational levels, and different marital status whereas opinions on quality of life both overall and in each aspect were not different. 3. The results of the study on

guidelines for improving quality of life of Military Service at the 1st Infantry Battalion, 16th Infantry Regiment, Roi et province found that 3.1 Residential: should provide a more comfortable mattress, adequate fans, quality cabinets, beds, and renovate the resident area 3.2 Food and nutrition: food taste should be improved sufficient quantity including the variety of food 3.3 Clothing, personnel items: should be matched to the survey, distributed along with the Army specified, including guidelines on cleaning and drying the mattress once a week 3.4 Health: activities should be organized to provide continuous exercise, provided enough medicine, alcohol, cotton, together with adding more time to exercise 3.5 Other welfares: Post Exchange (PX) should be a variety of products especially, necessary supplies, canteen improvement, and paying allowance on time 3.6 Ideology, morality and ethics: should be develop more responsibility for their own duties and organize ideological training morality and ethics at least 2–3 times a month.

Keywords : A Model for Improving; Quality of Life; Military Service

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 52 ได้กำหนดนโยบายแห่งรัฐเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติว่า “รัฐ ต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราชความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อการพัฒนาประเทศ” และมาตรา 50 ได้กำหนดว่า “บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร ตามที่กฎหมายกำหนด” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) ดังนั้นการเกณฑ์ไพร่พลที่มีร่างกายแข็งแรงเข้ามารับใช้ชาติ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พุทธศักราช 2497 ซึ่งกำหนดหน้าที่ของชนชาวไทยมีหน้าที่ป้องกันประเทศ โดยการเข้ารับราชการทหาร ซึ่งกำหนดให้ชายไทยที่มีอายุ 21 ปีบริบูรณ์ จะต้องเข้ารับการตรวจเลือกเข้าเป็นทหารกองประจำการ หรือที่เรียกว่า “การเกณฑ์ทหาร” นั้นเอง (พงษ์ศักดิ์ บัวศรี, 2556)

ทหารกองประจำการ (ทหารเกณฑ์) ถือเป็นกำลังพลส่วนใหญ่ที่เป็นกำลังหลักในกองทัพ เมื่อบุคคลที่ตรวจเลือกเข้ามาเพื่อเข้ารับราชการเป็นทหารกองประจำการแล้ว ต้องมีการปรับตัว ทักษะคติ และการดำเนินชีวิต ให้เข้ากับระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ข้อบังคับของทหารซึ่งแตกต่างจากการใช้ชีวิตขณะเป็นพลเรือน (วรรณภา พัวเวส, 2558) กองทัพบกจึงมีนโยบายที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตทหารกองประจำการให้มีความเป็นอยู่อย่างสมฐานะ มีเกียรติและศักดิ์ศรี (กองทัพบก, 2563) กองพันทหารราบที่ 1

กรมทหารราบที่ 16 ซึ่งเป็นหน่วยขึ้นตรงกองทัพบก ได้เล็งเห็นความสำคัญของทหารกองประจำการ จึงต้องปรับปรุงคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการในหน่วยของตนให้ได้ตามนโยบายของกองทัพบก ต้องการ แต่จากการที่ผู้วิจัยรับราชการอยู่ในกองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 ได้พบเห็น สภาพความเป็นจริงของทหารกองประจำการมาโดยตลอด ซึ่งได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ ของทหารกองประจำการให้ดีขึ้นตามสภาพความเป็นไปของหน่วยตลอดมา แต่จากการดำเนินการ พัฒนาคุณภาพชีวิตยังคงพบปัญหาเกี่ยวกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในค่ายของทหารกองประจำการกล่าวคือ อาคารโรงนอนที่ยังคงคับแคบ ตู้ เตียงชำระอาหารมีปริมาณที่ไม่เพียงพอ ขาดความหลากหลาย ซึ่ง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่หรือคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ และมีผลต่อการ ปฏิบัติงานของทหารกองประจำการในที่สุด

การพัฒนาคุณภาพชีวิตทหารกองประจำการดังกล่าว อาจนับได้ว่ายังไม่ประสบผลสมบูรณ์ ตามเป้าประสงค์ ทั้งนี้การพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นเป็นภารกิจที่ดำเนินไปได้อย่างยากลำบาก มีปัญหา และอุปสรรคมาก เนื่องจากจำนวน ขนาดหน่วย กำลังพล งบประมาณ สภาพแวดล้อมที่แตกต่าง รวมถึงภาวะที่ไม่มีตัวตน เช่น ขวัญ กำลังใจ แรงกระตุ้น การชักจูง ความสนใจและการเรียนรู้ แนวทางการปฏิบัติที่แตกต่างตามสภาพ ย่อมมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการจึง จำเป็นต้องหารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตทหารกองประจำการให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้เป็น กลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ว่าจะต้องการปรับปรุงแก้ไขปัญหาในด้านใดบ้าง เพื่อจะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตทหารกองประจำการ ให้ประสบ ผลสำเร็จสมบูรณ์อย่างเป็นรูปธรรม อันจะเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทัพบกที่ต้องการ ในการพัฒนา คุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด กับปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบระดับคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งจะช่วยให้กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 สามารถนำไปใช้เป็นนโยบายในการพัฒนาทหารกองประจำการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นไปตามเกณฑ์ที่กองทัพบกกำหนดและสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นขั้นตอน

3.2 ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรสต่างกัน เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาต่อไป

3.3 ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด

3.4 ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับกองทัพบกนำไปใช้ในการปรับปรุงการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ ให้ประสบผลสำเร็จสมบูรณ์อย่างเป็นรูปธรรม และบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทัพบกที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตทหารกองประจำการให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ประชากรได้แก่ ทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 391 นาย (กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16, 2564) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 198 นาย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน (Taro Yamane) (ยุทท ไกยวรรณ และกุสุมา ผลาพรหม, 2553) และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลากเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบสอบถามรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 3) แบบสอบถามปลายเปิดมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.97 โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-test แบบ Independent

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

คุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านที่พักอาศัย	4.15	0.65	มาก	1
2. ด้านอาหารและโภชนาการ	4.06	0.75	มาก	5
3. ด้านเครื่องแต่งกาย เครื่องนอน ของใช้ประจำตัว	4.02	0.74	มาก	6
4. ด้านสุขภาพร่างกาย	4.12	0.67	มาก	2
5. ด้านสวัสดิการอื่น ๆ	4.11	0.69	มาก	4
6. ด้านอุดมการณ์ คุณธรรมและจริยธรรม	4.11	0.76	มาก	3
รวม	4.10	0.64	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่าคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10, S.D. = 0.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านที่พักอาศัย ($\bar{X} = 4.15, S.D. = 0.65$) ด้านสุขภาพร่างกาย ($\bar{X} = 4.12, S.D. = 0.67$) ด้านอุดมการณ์ คุณธรรมและจริยธรรม ($\bar{X} = 4.11, S.D. = 0.76$) ด้านสวัสดิการอื่น ๆ ($\bar{X} = 4.11, S.D. = 0.69$) ด้านอาหารและโภชนาการ ($\bar{X} = 4.06, S.D. = 0.75$) และด้านเครื่องแต่งกาย เครื่องนอน ของใช้ประจำตัว ($\bar{X} = 4.02, S.D. = 0.74$) ตามลำดับ

5.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิต ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า 1) ด้านที่พักอาศัย ควรจัดฟูกนอนที่นุ่มสบายกว่านี้ มีพัดลมทั่วถึง จัดหาตู้ เตียง ที่มีคุณภาพ และปรับปรุงพื้นที่บริเวณโรงนอน 2) ด้านอาหารและโภชนาการ ควรปรับปรุงรสชาติอาหาร ปริมาณที่เพียงพอ และอาหารควรมีความหลากหลายแปลกใหม่

ไม่ซ้ำซากจำเจ 3)ด้านเครื่องแต่งกาย เครื่องนอน ของใช้ประจำตัว ควรจัดเครื่องแต่งกายทหารให้ตรงกับที่สำรวจ ควรแจกจ่ายตามวงรอบที่กองทัพบกกำหนด และควรมีนโยบายการนำที่นอนมาตากอาทิตย 1 ครั้ง 4)ด้านสุขภาพร่างกาย ควรจัดกิจกรรมให้มีการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง จัดหาอาหารา เซตามอล แอลกอฮอล์ล้างแผล และสำลีให้เพียงพอ และควรเพิ่มเวลาในการออกกำลังกายให้มากขึ้น 5)ด้านสวัสดิการอื่นๆ ร้านค้าสวัสดิการ(PX) ควรมีความหลากหลายทางด้านสินค้า และมีของใช้ที่จำเป็น มากขึ้น ควรปรับปรุงความสะอาดของร้านอาหาร และการจ่ายเงินเบี้ยเลี้ยงพลทหารควรมีความตรงต่อ เวลา 3.6 ด้านอุดมการณ์ คุณธรรมและจริยธรรม ควรปลูกฝังให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของ ตนเองให้มากขึ้น และควรจัดอบรมด้านอุดมการณ์ คุณธรรมและจริยธรรม อย่างน้อยเดือนละ 2-3 ครั้ง

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 คุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ดได้ให้ความสำคัญต่อนโยบายของกองทัพบกโดยได้ปฏิบัติตาม นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการอย่างต่อเนื่องทุกปี ด้วยการดูแลเอาใจใส่ ทหารกองประจำการในทุกรายละเอียด โดยเฉพาะเรื่องสิทธิและสวัสดิการ และความเป็นอยู่ การดูแล อาหารในแต่ละมื้อให้เป็นไปตามหลักโภชนาการ เพื่อเสริมสร้างร่างกายให้แข็งแรงมีความพร้อมสำหรับ รับการฝึกและการพัฒนาสมรรถภาพร่างกาย รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดจนการดูแล ทางด้านสุขภาพ การศึกษา สำหรับทหารใหม่ที่ยังไม่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถสมัครเรียนในระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) และการฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อให้ทหารกอง ประจำการมีความรู้ในสายวิชาชีพเพียงพอที่จะนำไปประกอบอาชีพภายหลังปลดจากกองประจำการ รวมถึงมีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กันไปด้วยอย่างต่อเนื่องส่วนสิทธิต่างๆ ตามระเบียบ ของทางราชการที่ทหารกองประจำการจะได้รับ อาทิ เบี้ยเลี้ยงเงินเดือนเครื่องแต่งกายการรักษาพยาบาล และได้รับการคุ้มครองจากกรมธรรม์ประกันชีวิต ที่กองทัพบกจัดทำประกันชีวิตให้เพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ จันทน์ปภา วิเศษโหวหาร (2552) ที่กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาวะการณ์ของบุคคลที่ มีชีวิตที่มีความสุข ทั้งทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม ทางจิตวิญญาณ โดยมีสภาพการณ์คือ อยู่ดีหรือ มีความเป็นอยู่ที่ดี และอีกส่วนหนึ่งระบบสังคมจำเป็นต้องเอื้ออำนวยให้เกิดการดำรงชีวิตและสุขภาพที่ ดีของคนในสังคมนั้นๆและสอดคล้องกับแนวคิดของ อมร นนทสุต (2556) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของ คุณภาพชีวิตว่า จะต้องประกอบด้วยอาหารและโภชนาการที่เหมาะสม เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยที่ เหมาะสม การดูแลอย่างง่ายสำหรับสุขภาพกายและจิต การรักษาพื้นฐานการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินการบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการประกอบอาชีพ อย่างยุติธรรมรวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตันติกร ทิพย์จุฑา (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนา คุณภาพชีวิตของพลทหารกองประจำการ สังกัดศูนย์การทหารปืนใหญ่จังหวัดลพบุรีผลการวิจัยพบว่า

1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลทหารกองประจำการ สังกัดศูนย์การทหารปืนใหญ่ จังหวัดลพบุรี พบว่า คุณภาพชีวิตทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านที่พักอาศัย ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านเครื่องแต่งกาย เครื่องนอน ของใช้ประจำตัว ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านสวัสดิการ และด้านอุดมการณ์คุณธรรมและจริยธรรม ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

6.2 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิต ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับการดูแลเอาใจใส่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ในด้านปัจจัยสี่ที่เป็นความต้องการพื้นฐานและสวัสดิการด้านอื่นๆ และเพิ่มเติมให้ทหารกองประจำการ มีความรู้ในสายวิชาชีพอย่างเพียงพอ ที่จะนำไปประกอบอาชีพได้ภายหลังปลดประจำการ ในขณะที่ปลดประจำการก็ ให้ได้รับการบริการและสวัสดิการที่จำเป็นอย่างเหมาะสมเพียงพอ จึงส่งผลให้ทหารกองประจำการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิต ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพงศ์ ทองขจร (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานของนายทหารชั้นประทวน สังกัดกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ฯ ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของนายทหารชั้นประทวน สังกัดกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ฯ พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของนายทหารชั้นประทวน สังกัดกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ฯ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพล ไกรवास (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของนายทหารชั้นประทวน กองพันทหารช่างที่ 2 รักษาพระองค์ ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของนายทหารชั้นประทวน กองพันทหารช่างที่ 2 รักษาพระองค์ พบว่า นายทหารชั้นประทวนที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรสต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ ด้านเครื่องแต่งกาย เครื่องนอน ของใช้ประจำตัว ในระดับต่ำที่สุด เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับมีจำกัด ควรปรับเปลี่ยนนโยบายในเรื่องงบประมาณ กองทัพบกควรมีการเพิ่มงบประมาณและแจกจ่ายสิ่งของใช้ประจำตัว สำหรับทหารกองประจำการปีละ 2 ครั้ง และมีการตรวจสอบควบคุมคุณภาพสิ่งของให้ทั่วถึง ให้ได้รับสิ่งของที่มีคุณภาพเหมาะสมกับราคา

7.1.2 ผลการศึกษาพบว่า ที่รีดผ้าและอุปกรณ์ใช้งานไม่เพียงพอและไม่เหมาะสม ในระดับต่ำที่สุด ดังนั้นจึงควรมีนโยบายการปรับปรุงในเรื่องการจัดให้มีอุปกรณ์ สถานที่ใช้สำหรับซักรีดเสื้อผ้า

แก่ทหารกองประจำการ จัดหาเครื่องซักผ้า รีดผ้าและเจ้าหน้าที่เพื่อบริการเป็นส่วนร่วมโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย หรือคิดในราคาต้นทุน

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ด้านที่พักอาศัย กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ควรจัดให้มีห้องพักผ่อนและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอาคารโรงทหาร อาทิ โทรทัศน์ เครื่องเสียง คราวโอเกะ หนังสือพิมพ์และหนังสืออื่นๆ เพื่อให้ความรู้และความบันเทิงแก่ทหารกองประจำการ

7.2.2 ด้านอาหารและโภชนาการ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ควรจัดให้จัดอาหารท้องถิ่นหรืออาหารพิเศษ อย่างน้อย 1 มื้อ ในแต่ละสัปดาห์ เพิ่มอาหารหวานหรือผลไม้ และอาหารต้องถูกหลักโภชนาการ สะอาด และปลอดภัย

7.2.3 ด้านเครื่องแต่งกาย เครื่องนอน ของใช้ประจำตัว กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ควรจัดให้มีห้องรีดผ้าสำหรับทหารกองประจำการ ให้มีอากาศถ่ายเท มองเห็นง่าย เพื่อความปลอดภัย และจัดเตรียมที่รีดผ้าและอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งาน เพียงพอเหมาะสม

7.2.4 ด้านสุขภาพร่างกาย กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ควรทำการชี้แจงให้ทหารกองประจำการทราบถึงสิทธิประโยชน์ ที่ทหารกองประจำการจะได้รับในการรักษาพยาบาล และการได้รับการคุ้มครองจากกรมธรรม์ประกันชีวิต ที่กองทัพกจัดทำประกันชีวิตให้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง

7.2.5 ด้านสวัสดิการอื่นๆ กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ควรดำเนินการจัดหาสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวันที่มีความหลากหลาย มีจำนวนมากขึ้น มีคุณภาพดี และราคาถูก

7.2.6 ด้านอุดมการณ์ คุณธรรมและจริยธรรม กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 จังหวัดร้อยเอ็ด ควรจัดอนุศาสนาจารย์อบรมจิตใจทหาร นำประกอบพิธีทางศาสนา จัดให้มีการประชุม ฟังการบรรยายอบรมจากอนุศาสนาจารย์เป็นครั้งคราว และหัวหน้าหน่วยควรเอาใจใส่ควบคุมการอบรมด้วยตนเอง หรือไปตรวจขณะทหารรับการอบรมเป็นครั้งคราว เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านการปลูกฝังอุดมการณ์ทหารด้านการพัฒนาคุณธรรม ตามนโยบายการปลูกฝังและสร้างเสริมอุดมการณ์ทหาร ด้านการพัฒนาคุณธรรมของกองทัพ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรทำการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตทหารกองประจำการในหน่วยทหารของกองทัพก เพื่อนำผลข้อมูลมาทำการพัฒนาต่อไป ตามนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตทหารกองประจำการของกองทัพก

7.3.2 ควรทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการในหน่วยทหารของกองทัพก

7.3.3 ควรมีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นต้น

8. บรรณานุกรม

- กองทัพบก. (2563). คำสั่งที่ 678/2563 เรื่อง การตรวจสอบและประเมินผลการพัฒนาคุณภาพชีวิต กำลังพลและประสิทธิภาพหน่วยทหาร ทบ. รวมทั้งกำหนดแนวทางการตรวจสอบและ ประเมินผล ประจำปี 2564. กรุงเทพฯ : กองทัพบก.
- กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16. (2563). การตรวจสอบและประเมินผลการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตกำลังพลและประสิทธิภาพหน่วยทหาร กองทัพบก ประจำปี 2563. ร้อยเอ็ด : กองพันทหาร ราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16.
- จันทน์ปภา วิเศษโฆหาร. (2552). คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานสตรีในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ณัฐพล ไกรवास. (2560). คุณภาพชีวิตของนายทหารชั้นประทวน กองพันทหารช่างที่ 2 รักษาพระองค์. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ตันติกร ทิพย์จุฑา. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลทหารกองประจำการ สังกัดศูนย์การทหาร ปืนใหญ่ จังหวัดลพบุรี. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 7(2). 135-136.
- นพพงศ์ ทองขจร. (2559). คุณภาพชีวิตในการทำงานของนายทหารชั้นประทวน สังกัดกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ฯ. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ยุทธ ไถยวรรณ และกุสุมา ผลาพรหม. (2553). พื้นฐานการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- รุ่งอรุณ ภาสวาสดีนันท์. (2558). โหด มั่น ฮา ช้าคือ “ทหารเกณฑ์”. กรุงเทพฯ : มติชน.
- วรรณภา พัวเวส. (2558). กระบวนการเกณฑ์และฝึกอบรมทหารกองประจำการกองทัพอากาศที่มี ผลกระทบต่อสังคมไทย. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาและ การพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). สารสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานบรรณาธิการและเทคโนโลยีจัดการพิมพ์.
- อมร นนทสุด. (2556). สหสวรรษใหม่กับความท้าทายใหม่ๆ ของนักสาธารณสุข. เชียงใหม่ : กระบวนวิชาสาธารณสุขมูลฐาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2*
AN APPLICATION OF THE FOUR BASES OF SUCCESS IN BUDDHISM
TO ACADEMIC ADMINISTRATION OF ADMINISTRATORS UNDER
THE ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ธิดิญา เพ็ชรแพ้ว¹, ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี², เอนก ศิลปานิลมาน³

Titiya Petphaew¹, Theeraphat Thinsandee², Anek Silapanilman³

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3}

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2,3}

Email : pumpuay.07@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2) เพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู จำนวน 347 คน และผู้ให้สัมภาษณ์ 5 คน โดยเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีผลงานดีเด่นทางด้านงานวิชาการเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t- test (Independent Samples) และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อายุต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีดังนี้

1)ผู้บริหารควรมีใจรักในการวางแผนการดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียน 2)ผู้บริหารควรบริการชุมชนด้วยความเต็มใจ 3)ผู้บริหารควรพยายามหาวิธีการทำงานและอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรด้วยความเต็มใจ วิริยะอุตสาหะ 4)จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน สรุปได้ดังนี้ 1)หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้มีการดำเนินการตามแผนงานบริหารวิชาการของโรงเรียนสรุปและประเมินผลการใช้หลักสูตรและนำไปปรับปรุงในการดำเนินงานวิชาการให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด 2)มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก โดยมีกระบวนการตรวจสอบ และประเมินคุณภาพที่ชัดเจน 3)มีการจัดการเรียนการสอนจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนให้มีการใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น 4)มีการวัดผลประเมินผลการเรียนตลอดปีการศึกษาติดตาม ตรวจสอบเอกสารการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ 5)ผู้บริหารมีการออกนิเทศติดตามให้กำลังใจแก่ครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ : หลักอิทธิบาท 4; การบริหารงานวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of the research were 1) to study an application of the Four Bases of Success in Buddhism to academic administration by school administrators under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 2, 2) to compare an application of the Four Bases of Success in Buddhism to academic administration by school administrators classified by gender, age and working experiences and 3) to find out the guidelines for an application of the Four Bases of Success in Buddhism to academic administration by school administrators as mentioned. Samples were the teachers, totally 347 in number and 5 interviews. and quality-verified, and the statistical devices composed. The hypothesis was tested with t-test, and F-test.

The research results were as follows: 1)An application of the Four Bases of Success in Buddhism to academic administration by school administrators under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 2, was found, in both overall and individual aspects, to stand at a 'MUCH' level. 2)The comparison of such application of the Four Bases of Success in Buddhism to academic administration by school administrators in mention classified by gender was found to show no difference in both overall and individual dimensions, by age was found to show difference in overall but individual dimensions of course and application no difference. 3)The

guidelines for application of the Four Bases of Success in Buddhism to academic administration by school administrators as suggested by the responses were: 1) The administrator was advised, with his great willing, to set plans for managing the school. 2) The provision of community service should be implemented with high intention. 3) The administrator should attempt more to find out working and facilitating measures for the staff. 4) the interviews with 5 experts, it can be summarized as follows: 1) Curriculum and application are implemented according to the school's academic administration plan, summarize and evaluate the curriculum implementation, and improve academic performance to ensure quality and efficiency. 2) There is internal education quality assurance and external education quality assurance with an audit process and clearly assess the quality. 3) There is a teaching and learning management to provide remedial teaching to students regularly, encourage the use of local wisdom. 4) Academic evaluations were assessed throughout the follow-up academic year, regularly review measurement and evaluation documents. 5) The administrators regularly issue follow-up and encouragement to teachers.

Keywords : The Four Bases of Success in Buddhism; Academic Administration; School Administrators

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, 2550) ซึ่งตรงกับมาตรา 10 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สอดคล้องกับมาตรา 4 ที่กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นงานหลักเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ ส่วนงานอื่นๆ ถือว่าเป็นงานที่มีความสำคัญรองลงมาและเป็นงานสนับสนุนผู้บริหาร สถานศึกษาที่ยึดเอางานวิชาการเป็นหลักในการบริหารและมีความเป็นผู้นำทางวิชาการที่จะนำ โรงเรียนไปสู่ความสำเร็จ การให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการต้องมีสิ่งเหล่านี้ มีขอบข่าย การบริหารงานวิชาการอย่างชัดเจน มีวิสัยทัศน์และแนวคิดใหม่ๆ ในการพัฒนางาน มีการพัฒนางาน วิชาการอย่างจริงจัง มีการนำปรัชญาของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติกร, 2547) การบริหารงาน วิชาการ ถ้ามองในด้านกระบวนการดำเนินงานแล้ว เป็นการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่ เกี่ยวข้องกับ การปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การ ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร และจุดมุ่งหมายของการศึกษา และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553)

จากสภาพการบริหารงานวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุม 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอเกษตร วิสัย อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอพนมไพร อำเภออาจสามารถ อำเภอเมืองสรวง อำเภอโพธิ์ทราย และ อำเภอหนองฮี ปัจจุบัน (ข้อมูล 10 มิถุนายน 2563) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 มีจำนวนโรงเรียน 333 แห่ง และจากการรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ขั้นพื้นฐานระดับระดับจังหวัด Local Assessment System (LAS) ยังมีจุดอ่อนและอุปสรรคที่ จำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนให้มีความเข้มแข็งขึ้นในการบริหารงานวิชาการคือการบริหารจัดการ การศึกษาคุณภาพการศึกษาซึ่งสถานศึกษามีศักยภาพทุกด้านไม่เท่ากันผลการประเมินระดับ ประถมศึกษา ในระดับการประเมินคุณภาพ O-NET และ NT ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยระดับชาติ ระบบ ฐานข้อมูลสารสนเทศขาดความครอบคลุม (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด, 2563) ดังนั้นการ บริหารวิชาการถือเป็นหลักของสถานศึกษาและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาให้บรรลุ เป้าหมายที่ตั้งไว้มีมาตรฐานของคุณภาพการศึกษาที่ปรากฏเด่นชัดในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า จำเป็นต้องมีระบบการศึกษา สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการนำหลักธรรมเข้ามาบริหารให้เป็นรูปธรรม

การส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีความสำคัญต่อการบริหารโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง มีความเจริญก้าวหน้า ทางด้านวิชาการมีชื่อเสียงด้านการผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพมีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนมีกิจกรรมเพื่อสังคมหลากหลายและพบว่าการบริหารจัดการโรงเรียนในด้านการ สื่อสารการสั่งการและการติดต่อประสานงานของผู้บริหารโรงเรียนกับบุคลากรหรือองค์กรภายนอกยัง ต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสิ่งที่จะทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนประสบ ผลสำเร็จคือการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการ

บริหารโรงเรียน จึงต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีความพอใจ มีความขยันขันแข็ง มีความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอซึ่งหมายถึง หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ 1)ฉันทะ คือ การมีใจรักในสิ่งที่ทำ 2)วิริยะ คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเท 3)จิตตะ คือ ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบ 4)วิมังสา คือ การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมา 4)วิมังสา คือ การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2553)

ผู้วิจัยเห็นว่า การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นงานหลักและสำคัญที่สุดต้องเอาใจใส่อย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ อีกทั้งผู้วิจัยสนใจที่จะทำวิจัยโดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนสำคัญ เพื่อนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียน โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 จะมีผลต่องานบริหารงานวิชาการมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงเห็นเป็นความสำคัญและจำเป็นที่จะทำวิจัยเรื่องการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ในครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 แตกต่างกัน

3.2 ครูที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 แตกต่างกัน

3.3 ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 แตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบันการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา นำไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

4.2 เป็นแนวทางในการใช้การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

4.3 เป็นข้อสารสนเทศเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ในการศึกษาต่อไป

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 347 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ซึ่งได้มาจากการเลือกตัวอย่าง โรงเรียน ใช้แบบกลุ่ม ส่วนครูผู้ตอบแบบสอบถามใช้แบบสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับสลากกลุ่มเป้าหมายที่จะสัมภาษณ์ คือ ครูผู้รับชอบงานวิชาการ จำนวน 5 คน โดยเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีผลงานดีเด่นทางงานวิชาการ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า คือแบบสอบถาม มีลักษณะ มี 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก มีความเที่ยงตรงของเนื้อหาเท่ากับ 0.67-1.00 เชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานได้แก่การทดสอบค่าที (t-test) และค่าการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (F-test) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) การสัมภาษณ์มีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระประเด็นสำคัญ แล้วนำเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การใช้หลักอริยบท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

ด้านที่	การใช้หลักอริยบท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ด้านหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้	3.80	.68	มาก	3
2	ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	3.77	.70	มาก	5
3	ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.81	.70	มาก	2
4	ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน	3.80	.69	มาก	4
5	ด้านการนิเทศการศึกษา	3.82	.68	มาก	1
รวม		3.80	.65	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การใช้หลักอริยบท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด คือด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 3.82$, S.D.=.68) อยู่ในระดับมากด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.81$, S.D.=.70) อยู่ในระดับมากด้านหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 3.80$, S.D.=.68) ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน ($\bar{X} = 3.80$, S.D.=.69) และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ($\bar{X} = 3.77$, S.D.=.70) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1) ด้านหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอริยบท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีใจรักในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.89$, S.D.=.89) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษานำผลการประเมินการใช้หลักสูตรไปปรับปรุงใช้ในการดำเนินงานวิชาการ ($\bar{X} = 3.83$, S.D.=.84) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเอาใจฝึกฝึกคิดค้นจัดทำโครงการให้สอดคล้องกับหลักสูตร ($\bar{X} = 3.74$, S.D.=.89) ตามลำดับ

2) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอริยบท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามองค์ประกอบคุณภาพและเกณฑ์การประเมินที่กำหนดในแผนและคู่มือ

การประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.80, S.D. = .85$) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการกำหนดนโยบายและแนวทางประกันคุณภาพอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 3.80, S.D. = .87$) ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการจัดประชุม ฝึกอบรม ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาให้กับบุคลากรทุกระดับให้เข้าใจเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.71, S.D. = .95$) ตามลำดับ

3) ด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่าครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีใจรักในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบการเรียนรู้อของครู ($\bar{X} = 3.86, S.D. = .85$) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการจัดตารางสอนของครูโดยเฉลี่ยให้ใกล้เคียงกันตลอดภาคเรียนเพื่อความสบายใจของครู ($\bar{X} = 3.84, S.D. = .83$) ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จัดครูเข้าสอนตรงตามวิชาเอกเพื่อลดปัญหาและความยากลำบากของครูในการสอน ($\bar{X} = 3.77, S.D. = .90$) ตามลำดับ

4) ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีความพอใจในแนวปฏิบัติในการวัดผลประเมินผลที่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.86, S.D. = .82$) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา จัดให้ครูสร้างเครื่องมือวัดผลให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้โดยไม่ทอดยถ่ต่อความยากลำบาก ($\bar{X} = 3.85, S.D. = .81$) ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีใจจดจ่อที่จะจัดทำธนาคารข้อสอบ ($\bar{X} = 3.77, S.D. = .91$) ตามลำดับ

5) ด้านการนิเทศการศึกษา พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ให้กำลังใจแก่ครูผู้สอนในโรงเรียน การสังเกตการสอนและให้คำปรึกษา ($\bar{X} = 3.89, S.D. = .83$) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการปฏิบัติตามกระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วม เน้นความร่วมมือร่วมใจ ในการดำเนินงานโดยยึดวัตถุประสงค์การทำงานร่วมกันการช่วยเหลือแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 3.86, S.D. = .85$) ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการช่วยเหลือบุคลากร ครูผู้สอนให้สามารถพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ($\bar{X} = 3.75, S.D. = .91$) ตามลำดับ

6.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำแนกตาม เพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน

6.2.1 ครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

6.2.2 ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำแนกตามอายุโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน ด้านการนิเทศการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านด้านหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ ไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ พบว่า 1) จำแนกตามอายุด้านการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า อายุต่ำกว่า 30 ปี กับ อายุ 30-40 ปีและ อายุต่ำกว่ากับอายุ 41 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน 2) จำแนกตามอายุด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า อายุต่ำกว่า 30 ปีกับอายุ 41 ปีขึ้นไป และอายุ 30-40 ปีกับอายุ 41 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการจัดการเรียนการสอน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน 3) จำแนกตามอายุด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน พบว่า อายุต่ำกว่า 30 ปี กับอายุ 41 ปีขึ้นไป และอายุ 30-40 ปีกับอายุ 41 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน 4) จำแนกตามอายุด้านการนิเทศการศึกษา พบว่า อายุต่ำกว่า 30 ปี กับอายุ 41 ปีขึ้นไปและอายุ 30-40 ปี กับอายุ 41 ปีขึ้นไปมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการนิเทศการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน 3) จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าด้านการนิเทศการศึกษา ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นๆไม่แตกต่างกันผลการจับคู่ความคิดเห็นของครูด้านการนิเทศการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 ปี กับครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 11 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนคู่อื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

6.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า 1) ผู้บริหารควรมีใจรักในการวางแผนการดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียน 2) ผู้บริหารควรบริการชุมชนด้วยความเต็มใจ 3) ผู้บริหารควรพยายามหาวิธีการทำงานและอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรด้วยความเต็มใจ 4) ผู้บริหารควรเอาใจใส่ ตรวจสอบการทำงานของบุคลากรและประชุมพัฒนาการทำงานอยู่เสมอ 5) ผู้บริหารควรศึกษาอบรมหาความรู้เกี่ยวกับภาระหน้าที่งาน 6) ผู้บริหารควรคิดไตร่ตรองหาแนวทางการพัฒนางานของตนเอง

6.4 ข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการเกี่ยวกับแนวทางในการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน มีดังนี้

6.4.1 ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ตามหลักอิทธิบาท 4 หลักสูตรสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการดำเนินการตามแผนงานบริหารวิชาการของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ให้สัมภาษณ์ว่า “ผู้บริหารสถานศึกษามีความขยันหมั่นเพียรและมีความพยายามเอาใจใส่ดำเนินงานไปสู่การปฏิบัติ” เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับคณะครูสรุปประเมินผลการใช้หลักสูตร นำไปปรับปรุงในการดำเนินงานวิชาการให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด”

6.4.2 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการบริหารจัดการตามนโยบายกิจกรรมและภารกิจของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบแบบแผนที่กำหนดไว้ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ให้สัมภาษณ์ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการควบคุมกำกับดูแล มีการประชุม มีการจัดการที่เอื้อต่อการตรวจสอบเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย การประกันคุณภาพการศึกษาภายในและ การประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก โดยมีกระบวนการตรวจสอบ และประเมินคุณภาพที่ชัดเจน

6.4.3 ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ สนับสนุนครูให้มีความรู้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ให้สัมภาษณ์ว่า “ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทางวิชาการ” ด้วยความเอาใจใส่จัดให้มีการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนให้มีการใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น

6.4.4 ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีแนวปฏิบัติในการดำเนินผลประเมินผลที่ชัดเจนซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ให้สัมภาษณ์ว่า “ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประชุมชี้แจงให้ครูมีความรู้มีการวางแผนการวัดผลประเมินผลการเรียนไว้ตลอดปีการศึกษา” มีการนำผลจากการวัดผลประเมินผลการเรียนมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนมีการจัดทำอาคารข้อสอบ ติดตาม ตรวจสอบเอกสารการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

6.4.5 ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการจัดทำแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบเอาซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ให้สัมภาษณ์ว่า “ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงานตามกระบวนการ” และมีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการอบรมให้เข้าใจถึงการพัฒนาหลักสูตรผู้บริหารมีการออกนิเทศติดตามด้วยความเอาใจใส่ให้กำลังใจแก่ครูผู้สอนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผู้วิจัยเสนอการอภิปรายผลเฉพาะประเด็นสำคัญ ดังนี้

7.1 ความคิดเห็นครูผู้สอนต่อ การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

7.1.1 ด้านหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีใจรักและมีการประชุมวางแผนในการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้หลักสูตรดำเนินการตามแผนงานบริหารวิชาการ ด้วยความขยันหมั่นเพียร และมีความพยายาม เอาใจใส่ไม่ดำเนินงานไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ร่วมสรุปและประเมินผลการใช้หลักสูตรและนำไปปรับปรุงในการดำเนินงานวิชาการสอดคล้องกับงานวิจัยของ คมกริช จันปาน, สำเร็จ ยุธชัย (2562) ได้ทำวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

7.1.2 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการตามนโยบาย กิจกรรม และภารกิจ ของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบแบบแผนที่กำหนดไว้ มีการควบคุมกำกับดูแล มีการประชุม มีการจัดการที่เอื้อต่อการตรวจสอบเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และ การประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก โดยมีกระบวนการตรวจสอบ และประเมินคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณรัตน์ พิฆาตไพรี, นียดา เปี่ยมพีชนะ (2564) ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่าด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยภาพรวมในระดับมาก

7.1.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนด้านงบประมาณ สนับสนุนครูให้มีความรู้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทางวิชา ด้วยความเอาใจใส่ จัดให้มีการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอสนับสนุนให้มีการใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณรัตน์ พิฆาตไพรี, นียดา เปี่ยมพีชนะ (2564) ได้ศึกษา

แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยภาพรวมในระดับมาก

7.1.4 ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน พบว่า มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ เป็นเช่นนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีแนวปฏิบัติในการดำเนินผลประเมินผลที่ชัดเจนมีการประชุมชี้แจงให้ครูมีความรู้มีการวางแผนการวัดผลประเมินผลการเรียนไว้ตลอดปีการศึกษา มีการนำผลจากการวัดผลประเมินผลการเรียนมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนมีการจัดทำธนาคารข้อสอบ ติดตาม ตรวจสอบ เอกสารการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ต่อพงศ์ จรรย์ศิลป์, พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์ (2560) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

7.1.5 ด้านการนิเทศการศึกษาพบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ด้านการนิเทศการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ เป็นเช่นนี้ก็เพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดทำแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานตามกระบวนการและมีการส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรได้รับการอบรมให้เข้าใจถึงการพัฒนาลักษณะผู้บริหารมีการออกนิเทศติดตามด้วยความเอาใจใส่ให้กำลังใจแก่ครูผู้สอนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ต่อพงศ์ จรรย์ศิลป์, พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์ (2560) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครู และบุคลากรทางการศึกษา ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ด้านการนิเทศภายในด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

7.2 ผลการเปรียบเทียบระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำแนกตาม เพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน

7.2.1 ครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญดา ยงยศยิ่ง (2560) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา

เขต 3 พบว่า ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต3 จำแนก ตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษามีทัศนคติต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

7.2.2 ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญดา ยงยศยิ่ง (2560) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายะลา เขต 3 พบว่า ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต3 จำแนก ตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษามีทัศนคติต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

7.2.3 ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คมกริช จันปาน, สำเร็จ ยุรชัย (2562) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จำแนกประสบการณ์ในการทำงานโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ควรมีการพัฒนาใน ส่วนของการทำงานที่มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวม

8.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผู้บริหารงานควรเน้นในเรื่องการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 จากผลการวิจัยทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงาน วิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ซึ่ง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นครูผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ระดับมากทุกด้านดังนั้นผู้บริหารและ ครูในโรงเรียนควรพัฒนาให้มากยิ่งขึ้นไป

8.2.2 จากผลการวิจัยได้มาจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ซึ่งข้อคิดเห็นเหล่านี้จะเป็นแนวทางในการใช้การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

8.2.3 จากผลการวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปผลจากความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างอย่างมีหลักเกณฑ์ทำให้เป็นข้อเสนอเทศเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ในการศึกษาเชิงลึกต่อไป

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 จากผลการวิจัยพบว่าครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันแต่ครูที่มีอายุและประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีแนวโน้มว่ามีความคิดเห็น แตกต่างกัน ดังนั้นควรทำวิจัยเรื่อง การหาความสัมพันธ์ระหว่างครูที่มีอายุและประสบการณ์การทำงาน

8.3.2 จากผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานทางวิชาการโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 นั้นมีผลดีทั้งต่อตนเองและหน่วยงานดังนั้นควรทำวิจัยเรื่อง พุทธวิธีในการบริหารงาน

9. เอกสารอ้างอิง

คมกริช จันทาน, สำเร็จ ยุรชัย. (2562). การบริหารงานวิชาการสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. **วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด**. 8(1). 138-147.

ต่อพงศ์ จรรย์ศิลป์, พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์. (2560). ความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. **วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด**. 6(2). 23-32.

ธัญดา ยงยศยง. (2560). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี. (2560). แนวทางการใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคอีสานตอนกลาง โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์แท็บเล็ต. **วารสารศรีวนาลัยวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**. 7(2). 32-50.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ปณณภรณ์ ปานสรวง. (2551). **บทบาทการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2553). **ธรรมนุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 122. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2542).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74, หน้า 17.
- ไพฑูล ทুমมาวัต. (2559). **การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
อำเภออย่างตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก,
หน้า 15.
- สำนักงานพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติกร. (2547). **เอกสารประกอบการศึกษด้วยตนเอง
หลักสูตรช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการ
พัฒนาข้าราชการครูเพื่อดำรงตำแหน่งสายงานผู้บริหารในสถานศึกษาปีงบประมาณ
2547**. กรุงเทพฯ : รับผิดชอบค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด. (2563). **ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาปีการศึกษา
2563 เอกสารหมายเลข 5/2563**. ร้อยเอ็ด : กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานศึกษาธิการ
จังหวัดร้อยเอ็ด.
- อรุณรัศมี พิฆาตไพรี, นียดา เปี่ยมพีชนะ. (2564). **แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ
ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ขอนแก่น เขต 4**. วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 10(1).
177-189.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Educational and psychological measurement.
Determining Sample Size for Research Activities. 30(3). 607-610.

การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลாதทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของเยาวชนในประเทศไทย*

POLITICAL AWARENESS, POLITICAL TROLLING AND POLITICAL
PARTICIPATION OF YOUTH IN THAILAND

พรรชรนันท์ สายจันดี¹, ธรรมนิศย์ วราภรณ์², ชัยยศ จินารัตน์³
Patcharanan Saijandee¹, Thammanit Varaporn², Chaiyos Jinarat³
มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น^{1,2,3}
The Eastern University of Management and Technology^{1,2,3}
Email : monmon160115@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับองค์ประกอบของการรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลาททางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลาททางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลาททางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย มีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร และ 4) เพื่อเสนอแนะปัจจัยที่สำคัญที่เป็นเหตุของการกล่อมเกลาททางการเมืองและมีผลกระทบทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในประเทศไทยให้นักวิชาการ นักการเมืองได้เรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย เขตจังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ และยโสธร จำนวน 370 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลาททางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับระดับปานกลาง โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การรับรู้ทางการเมือง รองลงมาคือ การกล่อมเกลาททางการเมือง และน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมทางการเมือง 2. การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลาททางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับน้อย โดยมีค่า r ระหว่าง .438 - .550 3. อิทธิพลปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลาททางการเมือง และ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย ประกอบด้วยความไว้วางใจแบบกระจาย ความไว้วางใจเฉพาะเจาะจง การรับรู้ภายใน กลุ่มเพื่อน และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้มีผลทดสอบ F เท่ากับ 165.963 (Sig. 001) ส่วนคะแนนมาตรฐาน หรือสัมประสิทธิ์พยากรณ์ของแต่ละตัวแปรนั้นประกอบด้วย .286, .284, .188, .089 และ .105 นอกจากนี้แล้ว ตัวแปรทั้งหมดมีอำนาจพยากรณ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่า $R^2 = .695$ หากแต่มีระดับความคลาดเคลื่อน .39 หรือมีความมีน้ำหนักเชื่อถือของการพยากรณ์เท่ากับ .691 หรือมีอำนาจพยากรณ์อยู่ในระดับปานกลาง 4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ นั้น เกิดจาก 1) การทำกิจกรรมสาธารณะด้วยความสมัครใจ 2) การเฝ้าติดตามผลกระทบจากการใช้อิทธิพลทางการเมือง 3) กำหนดแนวคิดทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นผลต่อเนื่องจากการรับฟังแนวคิดหรืออุดมคติทางการเมือง 4) ความรวดเร็วของการสื่อสารในสังคม Online 5) ความรอบรู้ภายใน 6) ความชื่นชมเฉพาะตัว 7) กลุ่มเพื่อน

คำสำคัญ : 1. การรับรู้ทางการเมือง 2. การกล่อมเกลาทางการเมือง 3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study the level of elements of political awareness, political trolling and how is the political participation of Thai youths?, 2) to study the relationship between political perception political trolling and political participation politicians have learned The samples used in this research were youth groups studying in the lower and upper secondary schools in Ubon Ratchathani Province. Amnat Charoen Sisaket and Yasothon consisted of 370 people. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation. relationship analysis and multiple regression analysis.

The research results were as follows: 1. Political awareness political trolling and political participation Overall, it was at a moderate level. The variable with the highest mean was political perception, followed by political persuasion and the least is political participation. 2. Political awareness political trolling and political participation there was a statistically significant correlation in the same direction at the .01 level, at a low level, with r-value between .438 - .550. 3. Influence of factors that can predict political perception political trolling and political participation of Thai youths Contains distributed trust specific trust Internal perception, peer group and social media use There is an F test result of 165.963 (Sig. 001) or the predictive coefficients for each

variable are .286, .284, .188, .089 and .105. In addition, all variables had moderate forecasting power with a value of $R^2 = .695$, but had an error level of .39, or had forecast reliability of .691, or had a moderate forecasting power. 4. Political participation of the new generation of youth is due to 1) voluntary public activities 2) monitoring the impact of political influence 3) the emergence of political ideas this may be a consequence of listening to ideas or political ideals 4) the speed of communication in online society 5) internal knowledge 6) individual admiration 7) group of friends.

Keywords : 1. Political Awareness 2. Political Trolling 3. Political Participation

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

มีคำถามมากมายเกี่ยวกับความแตกต่างของบุคคลในการแสดงออกทางทัศนคติหรือพฤติกรรมซึ่ง Yang & Land (2013) ได้อธิบายความแตกต่างนี้ออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1)อายุ แสดงให้เห็นว่า คนหนุ่มสาว และคนแก่ มีความแตกต่างด้านมุมมองทางการเมือง 2)ระยะเวลา มักจะมีผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในขณะนั้น ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองตลอดเวลา และ 3)การกล่อมเกลารวมถึงการเมือง ประสบการณ์ในการเรียนรู้ทางการเมืองที่แตกต่างกัน รวมถึงระยะเวลาจะทำให้ทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างกัน ทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองเป็นกรอบแนวคิดในบริบทของสังคมประชาธิปไตยซึ่งมีความพยายามในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนคติและการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความหมายอย่างไรในบริบทของเยาวชน ฉะนั้น การศึกษาวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาเกี่ยวกับเยาวชนในช่วงระยะแรกของกระบวนการกล่อมเกลารวมถึงการเมือง ที่มีผลกระทบต่อทางเลือกของพลเมืองในอนาคต (Jennings & Stoker, 2004)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นแกนสำคัญในสังคมประชาธิปไตยซึ่งพลเมืองในระบบประชาธิปไตยคาดหวังในการมีบทบาทในกิจกรรมสาธารณะผ่านกระบวนการปรึกษาหารือทางการเมืองและการเข้าร่วมทางการเมืองที่ประชาชนเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เป็นกระบวนการที่ขอธรรมในระบบประชาธิปไตย (Dalton, 2000) การศึกษาของ Miller (1980) ได้สรุปว่า ความไว้วางใจทางการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงบวกปานกลางในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้งและการศึกษาของ Levi & Stoker (2000) การเสื่อมถอยในความไว้วางใจทางการเมือง จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยของ Kasse (1999) ได้พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การเขียนข้อร้องเรียน การประท้วง และการแสดงออก การศึกษาของ Schnlz (2005) พบว่า ความรอบรู้

ทางการเมือง สามารถพยากรณ์เชิงบวกในการเข้าร่วมการเลือกตั้ง และกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเขียนจดหมายถึงหนังสือพิมพ์และการเข้าร่วมพรรคการเมือง Dahlgren (2007) และ Fahmy (2006) ได้กล่าวถึง พลเมืองเยาวชนที่สนใจในรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบสมัยใหม่ มีเยาวชนส่วนน้อยเท่านั้นที่สนใจพรรคการเมืองและองค์กรทางการเมือง เยาวชนส่วนใหญ่สนใจในเรื่องของเครือข่ายทางการเมือง และกลุ่มชนชั้นกลางทางการเมือง และโดยทั่วไปแล้ว เยาวชนจะใช้อินเทอร์เน็ตในการสื่อสารและเข้าร่วมทางการเมือง จึงเป็นเรื่องที่นำศึกษาเกี่ยวกับทักษะทางอินเทอร์เน็ต และการใช้ Social Media ของเยาวชนที่ทำให้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง (Min, 2010)

การพยากรณ์ความเชื่อทางการเมือง และพฤติกรรม เป็นเรื่องที่น่าสนใจทางจิตวิทยา สังคมวิทยา และการเมืองสนใจในโครงสร้างและองค์ประกอบที่เป็นการกระทำทางการเมือง เพื่อให้ให้นักการเมืองสามารถพยากรณ์การออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ของผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง (Silver, 2016) Verba (1965) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองว่าเป็นความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของสมาชิกในครอบครัวที่มีต่อการเมืองและสิ่งที่เกิดขึ้นกับการเมืองเป็นการอยู่ร่วมกันในสังคม แต่แต่ละคนจะมีตัวตนทางการเมือง นั่นคือ ความรู้ ความเชื่อ ทศนคติที่มีต่อกระบวนการทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการกล่อมเกลางานทางการเมือง เป็นการเรียนจากรุ่นสู่รุ่น (Almond & Powell, 1966) Dalton (2000) ได้กล่าวว่า การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เป็นพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตย และเป็นกระบวนการที่ชอบธรรม ของประชาธิปไตย การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการเปลี่ยนทัศนคติทางการเมือง ทำให้เกิดความรอบรู้ทางการเมือง ได้แก่ ความรู้สึกและความสามารถของตนเองในการเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังทำให้เกิดความไว้วางใจทางการเมือง คือความเชื่อในระบบการเมืองและผลทางการเมือง (Newton & Van Deth, 2010) อย่างไรก็ตาม Almond & Verba (1963) และ Paige (1971) ได้อธิบายว่า ความไว้วางใจทางการเมือง เป็นการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งเป็นเสมือนผลลัพธ์ ในขณะที่ความรอบรู้ทางการเมือง เป็นเรื่องของการได้รับรู้ ซึ่งเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและปัจเจกบุคคล ซึ่ง Finifter (1970) สรุปว่า เป็นความสับสนองค์ประกอบของความไว้วางใจทางการเมืองและการรอบรู้ทางการเมืองที่เป็นรากฐานของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การออกมาชี้แนะเรียกร้องประชาธิปไตยของนักเรียนนักศึกษาเมื่อเดือนสิงหาคม-กันยายน 2563 เป็นบทบาทการแสดงการชี้แนะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองอีกครั้งหลังจากเงียบหายไปกว่า 40 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นการพัฒนาความคิดทางการเมืองแบบก้าวกระโดด ไปสู่แนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ที่เป็นกลุ่ม Generation Y และ Z ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอนุรักษ์นิยม (Generation X) และกลุ่ม Baby Boomer นักสังคมวิทยาทางการเมืองตะวันตกได้ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนมีความเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความเชื่อ และค่านิยมทางการเมืองแบบใหม่ โดยเปลี่ยนจากความ

จงรักภักดียินยอมต่อระบบการเมือง ไปสู่การกล้าตั้งคำถาม กล้าเรียกร้องสิ่งที่เห็นว่าไม่ถูกต้องชอบธรรมในการแสดงออกแบบการเมือง ความเปลี่ยนแปลงในความเชื่อและค่านิยมเช่นนี้จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยดีขึ้น ผู้มีอำนาจจะรับผิดชอบประชาชน ระบบการเมืองมีความโปร่งใส (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2563)

การชุมนุมของนักเรียนนักศึกษาในปี 2563 หลังช่วงวิกฤตโควิด 19 ประเทศไทยปลอดการติดเชื้อโควิดมานานกว่า 6 เดือนการชุมนุมแฟลชม็อบในทุกภูมิภาคของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการชุมนุมที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยโดยมีนักศึกษาประชาชนหลายหมื่นคน เรียกกลุ่มว่ากลุ่มประชาชนปลดแอก หรือการชู 3 นิ้วของนักเรียนมัธยมปลายทั่วประเทศ แสดงสัญลักษณ์ต่อต้านเผด็จการแสดงให้เห็นว่านักเรียนนักศึกษามีความสนใจทางการเมืองและปัญหาบ้านเมือง ซึ่งนายแพทย์ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์ ผู้เชี่ยวชาญจิตเวชแสดงความเห็นว่าการที่มีนักเรียนมัธยมปลายออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นเรื่องที่น่ายินดีสำหรับคนที่ ทำงานด้านการศึกษาเพราะการศึกษาทำให้นักเรียนนักศึกษารู้จักคิด ใฝ่รู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (ไทยรัฐ, 2563) Schaffer (2014) ได้สรุปไว้ว่า การกล่อมเกลางานการเมือง มีบทบาทสำคัญที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเลือกตั้ง การขาดการกล่อมเกลางานการเมืองจะทำให้คนไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการเลือกตั้ง เป็นเรื่องของแนวความคิดเสรี ซึ่งจะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับครอบครัว จะทำให้คนในครอบครัวหรือลูกรักมีพฤติกรรมหรือทัศนคติทางการเมืองแบบใด การพยากรณ์พฤติกรรมออกไปออกเสียงเลือกตั้งมักจะเชื่อมโยงกับสถานภาพทางเพศ (Chaio et al, 2008) นักวิชาการหลายคนได้ศึกษาเกี่ยวกับการเข้าร่วมทางการเมืองของพลเมืองเยาวชนในหลายประเทศ ตลอดระยะเวลาที่ทศวรรษ ปรากฏว่า พลเมืองเยาวชนที่มีศักยภาพในการติดตามข่าวสารทางการเมืองมีระดับความเชื่อมั่นในรัฐบาลและการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย (Putman, 2000 และ Torow, 1997)

ในการศึกษาวิจัยนี้จึงสนใจในการเข้าร่วมทางการเมืองของพลเมืองเยาวชน รวมถึงชีวิตประจำวัน ที่มีการพัฒนาพฤติกรรมจากปัจจัยต่างๆที่ทำให้พวกเขาได้รับความรู้เกี่ยวกับการเมือง ฉะนั้น คำถามวิจัยในการวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะสืบสวนว่า รูปแบบของการกล่อมเกลางานการเมือง ที่มีต่อสภาพชีวิตทางการเมือง การซึมซับทางการเมือง และลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของแต่ละคนเป็นอย่างไร การเก็บรวบรวมข้อมูลจึงมุ่งเน้นที่เยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพื่อศึกษาบทบาทของผู้ปกครองหรือพ่อแม่กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษาหรือโรงเรียน และการใช้ Social Media ที่มีอิทธิพลต่อการซึมซับทางการเมืองในรูปแบบของความรอบรู้ทางการเมือง และความไว้วางใจทางการเมือง ซึ่งจะทำให้พวกเขามีส่วนร่วมทางการเมือง

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกล่อมเกลางานการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่

สำคัญที่เป็นเหตุของการกล่อมเกลாத่างการเมืองและมีผลกระทบทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในประเทศไทย

2. โจทย์วิจัย

2.1 ลักษณะของปัจจัยและองค์ประกอบของการรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลாத่างการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร

2.2 ปัจจัยการรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลாத่างการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

2.3 ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การกล่อมเกลாத่างการเมือง และการพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนมีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาระดับองค์ประกอบของการรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลாத่างการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยเป็นอย่างไร

3.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลாத่างการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.3 เพื่อศึกษาอิทธิพลปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลாத่างการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย มีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร

3.4 เพื่อเสนอแนะปัจจัยที่สำคัญที่เป็นเหตุของการกล่อมเกลாத่างการเมืองและมีผลกระทบทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในประเทศไทยให้นักวิชาการ นักการเมืองได้เรียนรู้

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ นักวิชาการหรือนักศึกษา สามารถนำไปขยายผลการวิจัยในด้านพื้นที่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อที่จะให้เห็นชัดในองค์ประกอบของปัจจัยการกล่อมเกลาท่างการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง อีกทั้งในบริบทของวัฒนธรรมสังคมในกลุ่มอื่นอาจแสดงผลความสัมพันธ์และการพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างได้

4.2 นักการเมืองหรือพรรคการเมืองรวมทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนสามารถนำผลลัพธ์จากการวิจัยนี้ไปสร้างการสื่อสารทางการเมือง ที่มีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของคนในสังคมเพื่อประโยชน์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีพื้นที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ยโสธร และศรีสะเกษ ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน เนื่องจากเป็นกลุ่มเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ทั้งในระบบ และออกนอกระบบไปแล้ว หากแต่มีความสมัครใจ หรือยินดีให้ข้อมูลแก่งานวิจัยนี้ กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยได้ใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของ Cochran ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้คลาดเคลื่อนได้ไม่เกินร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 385 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูลจากทุกหน่วยประชากรด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคลาดเคลื่อน การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยถือตามจำนวนตัวแปรต้นเป็นเกณฑ์ ในการเลือกสถิติทดสอบ ทั้งนี้ใช้สถิติทดสอบแบบ t-test, F-test และ MANOVA ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ ผู้วิจัยใช้สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบ Pearson Chi-Square สำหรับศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงคุณภาพ ส่วนตัวแปรเชิงปริมาณใช้ Pearson Correlation การวิเคราะห์ผลกระทบหรืออิทธิพลระหว่างตัวแปร ผู้วิจัยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ แบบ Stepwise เพื่อลดจำนวน ตัวแปรที่เกินความจำเป็นออกไป แล้วตัดสินใจตามผลการพยากรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ควรมีระดับความคลาดเคลื่อนสะสมไม่เกิน .10 ด้วยเช่นเดียวกัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก หมายถึง ผู้มีความรู้ ประสบการณ์ หรืออาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ และมีความยินดี หรือสมัครใจในการให้สัมภาษณ์แก่ผู้วิจัยโดยปราศจากเงื่อนไข ทั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ภายในเขตจังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ยโสธร หรือศรีสะเกษ จำนวน 9 ท่าน ตามคุณสมบัติต่อไปนี้คือ เป็นผู้มีความรู้ด้านการเมือง ไม่น้อยกว่าระดับดุขภูษิต หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง มาไม่ต่ำกว่า 10 ปี หรือเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองร่วมกับกลุ่มเยาวชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ยืนยันไปตามผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม นำผลการวิจัยมาวิเคราะห์สรุปประเด็นเพื่อตอบวัตถุประสงค์และสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณตามลำดับ

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาระดับองค์ประกอบของการรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลາทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของการรับรู้ทางการเมือง

การรับรู้ทางการเมือง	$\bar{X}$	Std. Error	S.D.
ผู้ปกครอง (Parents)	3.10	0.05	0.98
กลุ่มเพื่อน (Peer Group)	3.28	0.05	1.03
สถานศึกษา (Education Institute)	3.34	0.05	0.97
การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Online Usage)	3.02	0.06	1.17
รวม	3.18	0.05	0.87

จากตารางที่ 1 องค์ประกอบของการรับรู้ทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.18, S.D.=0.87$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สถานศึกษา ($\bar{X}=3.34, S.D.=0.97$) รองลงมาคือ กลุ่มเพื่อน ($\bar{X}=3.28, S.D.=1.03$) และน้อยที่สุดคือ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ($\bar{X}=3.02, S.D.=1.17$)

ตารางที่ 2 องค์ประกอบของการกล่อมเกลாதทางการเมือง

การกล่อมเกลาททางการเมือง	$\bar{X}$	Std. Error	S.D.
การรอบรู้ภายใน (Internal Efficacy)	2.78	0.06	1.09
การรอบรู้ภายนอก (External Efficacy)	2.76	0.06	1.09
ความไว้วางใจเฉพาะเจาะจง (Specify Trust)	2.76	0.06	1.12
ความไว้วางใจแบบกระจาย (Diffuse Trust)	2.82	0.06	1.11
รวม	2.78	0.05	1.01

จากตารางที่ 2 องค์ประกอบของการกล่อมเกลาททางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.78, S.D.=1.01$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความไว้วางใจแบบกระจาย ($\bar{X}=2.82, S.D.=1.11$) รองลงมาคือ การรอบรู้ภายใน ($\bar{X}=2.78, S.D.=1.09$) และน้อยที่สุดคือ การรอบรู้ภายนอก และความไว้วางใจเฉพาะเจาะจง ($\bar{X}=2.76, S.D.=1.09, 1.12$)

ตารางที่ 3 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	$\bar{X}$	Std. Error	S.D.
การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบดั้งเดิม (Traditional Political Participation)	2.66	0.06	1.06
การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบดิจิทัล (Digital Political Participation)	2.67	0.06	1.10
รวม	2.66	0.05	1.00

จากตารางที่ 2 องค์ประกอบการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.66, S.D.=1.00$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบดิจิทัล ($\bar{X}=2.67, S.D.=1.10$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบดั้งเดิม ($\bar{X}=2.66, S.D.=1.06$)

ตารางที่ 4 สรุปการรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลາทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สรุป	$\bar{X}$	Std. Error	S.D.
การรับรู้ทางการเมือง	3.18	0.08	0.87
การกล่อมเกลาทางการเมือง	2.78	0.05	1.01
การมีส่วนร่วมทางการเมือง	2.66	0.05	1.00
รวม	2.87	0.06	0.96

จากตารางที่ 4 ตัวแปรทั้งสามมีลักษณะตามค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.87, S.D.=0.96$) ทั้งในภาพรวมและตัวแปรองค์ประกอบ โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การรับรู้ทางการเมือง ($\bar{X}=3.18, S.D.=0.87$) รองลงมาคือ การกล่อมเกลาทางการเมือง ($\bar{X}=2.78, S.D.=1.01$) และน้อยที่สุดคือ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X}=2.66, S.D.=1.00$)

6.2 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลาทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการวิจัยสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลาทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตัวแปร	การรับรู้ทางการเมือง	การกล่อมเกลาทางการเมือง	การมีส่วนร่วมทางการเมือง
การรับรู้ทางการเมือง	1	.521**	.438**
การกล่อมเกลาทางการเมือง	.521**	1	.550**
การมีส่วนร่วมทางการเมือง	.438**	.550**	1

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 ตัวแปรการรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลາทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับน้อย โดยมีค่า r ระหว่าง .438 - .550

6.3 ผลการศึกษาอิทธิพลปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลาทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย สรุปผลการวิจัย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 อิทธิพลปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลาทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย

ตัวแปรพยากรณ์ (Predict Variable)	คะแนนดิบ (B)	ความคาด เคลื่อน มาตรฐาน (St _e)	คะแนน มาตรฐาน (β)	ผล ทดสอบ (t)	นัยสำคัญ (p value)
ค่าคงที่ (Constant)	.202	.102		1.983	.048
ความไว้วางใจแบบกระจาย	.257	.054	.286	5.042	.000
ความไว้วางใจเฉพาะเจาะจง	.254	.052	.284	.4896	.000
การรับรู้ภายใน	.172	.044	.188	3.885	.000
กลุ่มเพื่อน	.087	.038	.089	2.277	.023
การใช้สื่อสังคมออนไลน์	.090	.041	.105	2.168	.031
$R = .834 R^2 = .695 R^2_{Adj} = .691 F = 165.963 p \text{ value } .001$					

จากตารางที่ 6 อิทธิพลปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลาทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย ประกอบด้วยความไว้วางใจแบบกระจาย ความไว้วางใจเฉพาะเจาะจง การรับรู้ภายใน กลุ่มเพื่อน และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้มีผลทดสอบ F เท่ากับ 165.963 (Sig. 001) ส่วนคะแนนมาตรฐานหรือสัมประสิทธิ์พยากรณ์ของแต่ละตัวแปรนั้นประกอบด้วย .286, .284, .188, .089 และ .105 นอกจากนี้แล้ว ตัวแปรทั้งหมดมีอำนาจพยากรณ์อยู่ในระดับ ปานกลาง โดยมีค่า $R^2 = .695$ หากแต่มีระดับความคลาดเคลื่อน .39 หรือมีความน่าเชื่อถือของการพยากรณ์เท่ากับ .691 หรือมีอำนาจพยากรณ์อยู่ในระดับปานกลาง

6.4 ข้อเสนอแนะปัจจัยที่สำคัญที่เป็นเหตุของการกล่อมเกลาทางการเมืองและมีผลกระทบทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในประเทศไทยให้แก่นักวิชาการ นักการเมืองได้เรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ นั้น เป็นผลเกิดจาก 1) การทำ

กิจกรรมสาธารณะด้วยความสมัครใจ 2)การเฝ้าติดตามผลกระทบจากการใช้อิทธิพลทางการเมือง 3)กำเนิดแนวคิดทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นผลต่อเนื่องจากการรับฟังแนวคิด หรืออุดมคติทางการเมือง โดยเฉพาะแนวคิดการอยู่ร่วมกันได้ด้วยความเคารพและการใช้สิทธิตามหลักมนุษยชน 4)ความรวดเร็วของการสื่อสารในสังคม Online 5)ความรอบรู้ภายใน หรืออาจเรียกว่า เป็นความฉลาดของวัย ความตื่นตัวของวัย ไปจนถึง การแพร่กระจายความข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว อันเป็นพฤติกรรมปกติของเยาวชนอายุไม่เกิน 18-20 ปี 6)ความชื่นชมเฉพาะตัว หรืออาจสรุปว่า เป็นข้อคิด หรือคติทางการเมือง ที่กระตุ้นให้เยาวชน เริ่มหันมาให้ความสนใจ หรือเกิดภาวะตื่นรู้ทางการเมือง เข้าใจแล้วว่า การเมืองส่งผลอย่างไรต่อการดำรงชีวิตประจำวันของตน และคนอื่นในสังคม 7)กลุ่มเพื่อน ซึ่งอาจมีผลกระทบลดทอนบ้าง แต่ยังคงกล่าวได้ว่า มีอิทธิพลต่อแนวคิด หรือทัศนคติทางการเมืองของกลุ่มเยาวชน แล้วกระทบต่อเนื่องไปยังกระบวนขัดเกลาดตนเอง ให้เข้าไปร่วมทำกิจกรรมใดใดทางการเมือง กับกลุ่มการเมืองที่ชื่นชอบ เป็นการเฉพาะ

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีข้อค้นพบแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่ั้นประกอบด้วย การทำกิจกรรมสาธารณะ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับ อิทธิพลของอำนาจการเมือง และการมีแนวคิดทางการเมืองเป็นของตนเอง ที่ช่วยให้เกิดการรับรู้ข้อมูล หรือข่าวสาร และการเคลื่อนไหวทางการเมือง ไปจนถึงกลายเป็นกระบวนการหล่อหลอมบุคลิกภาพทางการเมืองหรืออาจพิจารณาได้จาก ค่านิยมทางการเมืองแต่ละคนที่เป็นอยู่ ซึ่งสามารถส่งผลกระทบได้โดยตรงต่อการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมือง ทั้งที่เป็นไปตามแบบแผน หรือประเพณีเดิม เช่น การไปเลือกตั้ง หรือแม้แต่รับฟังนักการเมืองแบบไม่กลั่นกรอง ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองแบบใหม่แบบที่ใช้เครื่องมือในการสื่อสาร แล้วส่งสัญญาณถึงกลุ่มการเมืองเดียวกัน ตลอดจนถึงการสืบค้นคำตอบ หรือการค้นหาความจริงทางการเมืองร่วมกันของประชาชน แต่อย่างไรก็ตาม ในรูปแบบของแต่ละกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน หรือคนรุ่นใหม่เท่าที่เป็นไปได้ นั้น อาจประกอบด้วย การเปิดพื้นที่สาธารณะ การไม่จำกัดขอบเขตของการแสดงความคิดเห็นแม้แต่เวลา หรือสถานที่ ตลอดจนถึงการออกกฎหรือระเบียบใดใด อันเป็นอุปสรรคขัดขวางการใช้เสรีภาพทางความเห็น และการกระทำของเยาวชน ย่อมนำไปสู่ความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้น ซึ่งด้วยเหตุนี้แล้ว การรับฟังปัญหา การแสวงหาทางออกร่วมกันระหว่างคนต่างรุ่น น่าจะเป็นเพียงแนวทางเดียว ที่ช่วยให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเก่าและใหม่ นำประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าแบบยั่งยืนได้

ซึ่งจากผลของการค้นพบดังกล่าวนี้ มีผลวิจัยที่สอดคล้องกับผลวิจัยของ กฤษชพลณ์ บุญครอง และศิวัช ศรีโกคา (2562) ที่ได้ค้นพบว่า การตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มเยาวชน เป็นผลจากสถาบันกล่อมเกลாதทางการเมือง มาตั้งแต่สถาบันครอบครัวไปจนถึงการสื่อสาร โดยเฉพาะการได้รับข้อมูล

ข่าวสาร และการติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่าน Facebook ที่ช่วยให้เยาวชนตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งแม้จะยังมีระดับน้อยถึงปานกลางอยู่ในขณะนี้ก็ตาม แต่หากเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น ย่อมนำไปสู่การสร้างความสำเร็จได้ชัดเจนยิ่งกว่า เพียงการรับฟัง หรือการติดตามปัญหา แต่ไม่สามารถช่วยให้ค้นพบความจริงทางการเมืองได้ นอกจากนี้แล้ว ยังมีผลวิจัยที่ค่อนข้างจะขัดแย้ง และมีส่วนคล้ายกันกับผลวิจัยของ เปรมศักดิ์ แก้วมรกฏ (2561) ที่ค้นพบ การแสดงบทบาทของแต่ละสถาบันในสังคม ที่ส่งผลต่อการรับรู้ และความเข้าใจทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่เป็นแต่เพียงเปลือกนอก เช่น การให้ความรู้ทางการเมืองของโรงเรียน และหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะกับหน่วยงานระดับท้องถิ่น ที่มักแสดงออกไปในทางที่ไม่ถูกต้อง เช่น การแสดงปัญหาทุจริต และความไม่รับผิดชอบต่อการพัฒนาสังคม อันส่งผลให้เกิดค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง แล้วส่งผลให้การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน น้อยกว่าปกติ ประกอบกับสภาพปัญหาการมอมเมาของสังคม การแพร่ระบาดของยาเสพติด ไปจนถึงการทุจริตของเจ้าหน้าที่ ซึ่งกระทบต่อการแสดงความคิดเห็นของเยาวชนนั้นอาจได้รับอันตรายได้ แล้วส่งผลให้มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย แต่อย่างไรก็ตาม ผลวิจัยนี้ ยังคล้ายกับข้อค้นพบของงานวิจัย นันทพัทธ์ ชัยโฆษิตถิรมย์ (2559) ที่ได้ค้นพบเกี่ยวกับ ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มักสัมพันธ์กับระดับรายได้ และรูปแบบของการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งมักมีสภาพเป็นไปตามรูปแบบ หรือกระบวนการที่รัฐกำหนด เช่น กฎหมาย หรือกฎระเบียบของสังคม ซึ่งส่งผลให้แต่ละชุมชนต่าง กระตือรือร้นให้หน่วยงานรัฐรับฟังปัญหา และการเปิดกว้างในการรับฟังทุกความเห็น ตลอดจนการร่วมมือกันขจัดความขัดแย้ง ด้วยการหาข้อสรุปที่ยอมรับได้ของทุกกลุ่มประชาชน ทั้งนี้อาจจำเป็นต้องมีการพัฒนาธรรมาภิบาลของแต่ละชุมชน ไว้สำหรับการกำหนดวิถีชุมชน ทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ กล่าวคือ ทุกชุมชน หรือแต่ละสังคมมีรูปแบบการดำรงชีวิตเป็นของตนเอง ซึ่งเท่ากับ มีผลวิจัยที่ให้การสนับสนุนเกี่ยวกับ สิทธิมนุษยชน หรือความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันของประชาชนทุกคน โดยปราศจากการละเว้น

เพราะฉะนั้น การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่ นั้น มีความเป็นไปได้ แต่เฉพาะเพียง 1)การเปิดกว้างในการรับฟังทุกความเห็น 2)การมองเห็นที่มาของปัญหาตัวเดียวกัน คือ การได้รับคำตอบที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นกว่าเดิม และ 3)การนำไปสู่ข้อสรุปที่ตรงกันหรือยอมรับได้ของทุกกลุ่มในสังคม ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งกันของประชาชน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ นักวิชาการหรือนักศึกษา สามารถนำไปขยายผลการวิจัยในด้านพื้นที่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อที่จะให้เห็นชัดในองค์ประกอบของปัจจัย(Factors) การกล่อมเกลாதทางการเมือง(Political Socialization) และการมีส่วนร่วมทางการเมือง(Political Participation) อีกทั้ง

ในบริบทของวัฒนธรรมสังคมในกลุ่มอื่นอาจแสดงผลความสัมพันธ์และการพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างได้

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้ปกครอง หัวหน้าสถานศึกษาหรือหัวหน้าหน่วยราชการทุกหน่วย สามารถนำเอาผลวิจัยไปใช้ในการกำหนดแนวคิด และวิธีดำเนินงาน เกี่ยวกับ การส่งเสริมความเข้าใจทางการเมือง ที่ถูกต้องให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ รวมถึง นำไปใช้กระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง หากแต่เน้นความสำคัญด้าน การเปิดโอกาส ในการทำกิจกรรมสาธารณะของเด็ก และเยาวชนรุ่นใหม่ด้วยความสมัครใจ เพื่อให้ความเต็มใจ นี้ส่งผลต่อพัฒนาการด้านแนวคิดทางการเมือง รวมไปถึง ความเข้าใจต่อลัทธิ หรืออุดมการณ์ความเป็นประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง สิ่งสำคัญคือการนำเอาผลวิจัยนี้ไปปรับใช้เกี่ยวกับ การมองเห็นปัญหา การเปิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น และการร่วมกันแสวงหาข้อสรุปที่ทุกกลุ่มยอมรับได้ อันเป็นหลักการสำคัญหนึ่ง ของการดำรงชีวิตแบบประชาธิปไตย

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ประชาชน นักวิชาการ และนักวิจัยโดยทั่วไป สามารถนำเอาสิ่งที่ค้นพบจากงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นหัวข้อในการศึกษาต่อ หรืออาจนำไปใช้วิจัยกึ่งทดลอง วิจัยเชิงปฏิบัติการ วิจัยในพื้นที่ประชากรอื่น ตลอดจนอาจนำไปใช้พัฒนาหัวข้อวิจัยอื่นเพิ่มเติม เช่น การทำกิจกรรมสาธารณะ และผลกระทบต่อความเข้าใจทางการเมือง ของเด็กและเยาวชนในแต่ละสถานศึกษา หรือพัฒนาการแนวคิดทางการเมือง และการรับรู้อิทธิพลทางการเมือง ของกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มขาดโอกาส และด้อยโอกาสทางการศึกษาหรืออาจนำไปศึกษา เกี่ยวกับการเปิดโอกาส และพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ของกลุ่มประชากรใดใด เช่น กลุ่มข้าราชการ ทหาร ตำรวจหรือหน่วยงานใดใด ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการความเป็นประชาธิปไตยในสังคมไทยหรือความสมัครใจในการทำกิจกรรมสาธารณะ และความเข้าใจทางการเมืองตามแบบประชาธิปไตยของประชาชนแต่ละกลุ่ม อสม. ทหาร ตำรวจ หรือข้าราชการหน่วยต่างๆ ในสังคมไทย

9. บรรณานุกรม

- กฤษชพลณ์ บุญครอง และศิวัช ศรีโกคา. (2562). นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น กับความตื่นตัวทางการเมือง. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจ และการเมือง. 8(3). 94-119.
- ไทยรัฐ. (2563). นักเรียน นักศึกษาสนใจการเมืองไม่ดีหรือ?. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2564. จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1913593>
- นันทพัทธ์ ชัยโฆษิตกริมย์. (2559). การเมืองในชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่ชนบท กรณีศึกษาในหมู่บ้านภาคกลางแห่งหนึ่ง. วารสารสหวิทยาการวิจัย ฉบับบัณฑิตศึกษา. 5(1). 54-61.

- เปรมศักดิ์ แก้วมรกต. (2561). วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา อำเภอนาทม จังหวัดสงขลา. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยธนบุรี*. 12(พิเศษ). 217-225.
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2563). **นักเรียน นักศึกษา กับการฟื้นตัวกลับมาขึ้นนำการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองใหม่อีกครั้ง**. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2564. จาก https://www.matichon.co.th/newspaper-cover/news_2317641
- Almond, G., & Powell, B. (1966). **Comparative Politics: A Development Approach**. Boston : Little, Brown and Company.
- Almond, G.A. & Verba, S. (1963). **The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations**. Princeton, NJ : Princeton University Press.
- Chiao, J.Y., Bowman, N.E. & Gill, H. (2008). The political gender gap: Gender bias in facial inferences that predict voting behavior. *PLoS One*. 3(10). e3666
- Dahlgren, P. (2007). **Young citizens and new media**. Learning for democratic participation, New York and London : Routledge.
- Dalton, R.J. (2000). Citizen attitudes and political behavior. *Comparative Political Studies*. 33(6-7). 912-940.
- Fahmy, E. (2006). **Young citizens. Young people's involvement in politics and decision making**. Hampshire : Ashgate.
- Finifter, A.W. (1970). Dimensions of political alienation. *American Political Science Review*. 64(2). 389-410.
- Jennings, M.K., & Stoker, L. (2004). Social trust and civic engagement across time and generations. *Acta politica*. 39(4). 342-379.
- Kasse, M. (1999). Interpersonal trust, political trust and non-institutionalized political participation in Western Europe. *West Europe Politics*. 22(3). 1-21.
- Levi, M. & Stoker, L. (2000). Political trust and trustworthiness. *Annual Review of Political Science*. 3(1). 475-507.
- Miller, N.R. (1980). A new solution set for tournaments and majority voting: Further graph-Theoretical approaches to the theory of voting. *American Journal of Political Science*. 24(1). 68-96.

- Min, S.J. (2010). From the digital divide to the democratic divide: Internet skills, Political interest and the second-level digital divide in political interest use. **Journal of Information Technology & Politics**. 7(1). 22-35.
- Newton, K. & Van Deth, J.W. (2010). **Foundations of comparative politics**. Cambridge, England : Cambridge University Press.
- Paige, J.M. (1971). Political orientation and participation and riot participation. **American Sociological Review**. 36(5). 810-820.
- Putnam, R.D. (2000). **Bowling alone: The collapse and revival of American community**. New York, NY : Simon & Schuster.
- Schulz, W. (2005). **Political efficacy and expected political participation among lower and upper secondary students**. A comparative analysis with data from the IEA Civic Education Study. Proceeding from ECPR General Conference. Budapest.
- Shaffer, F.C. (2014). Not-So-Individual Voting: Patriarchal Control and Familial Hedging in Political Elections around the World. **Journal of Woman Politics & policy**. 35(4). 349-78.
- Silver, N. (2016). **How I acted like a pundit and screwed up on Donald Trump**. Retrieved 15 October 2021. From <http://fivethirtyeight.com>
- Tarrow, J. (1997). **Breaking up American: Advertisers and the new media world**. Chicago, IL : University of Chicago Press.
- Verba, S., Schlozman, K.L. & Brady, H.E. (1995). **Voice and equality: Civic voluntarism in American politics**. Cambridge, MA : Harvard University Press.
- Yang, Y. & Land, K.C. (2013). **Age-Period-Cohort Analysis: New models, methods and empirical applications**. Boca Raton, FL : CRC Press.

วัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1*
SCHOOL CULTURE AFFECTING THE ACADEMIC ADMINISTRATION
EFFECTIVENESS IN SMALL SCHOOLS UNDER YASOTHON PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

พิชิตชัย ศรีไสคำ¹, หทัย น้อยสมบัติ²

Pichitchai Srisaikam¹, Hatai Noisombut²

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด^{1,2}

Roi Et Rajabhat University^{1,2}

Email : Pichitchai.srisaikam@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และ 4) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จำนวน 262 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาร์วีย์ละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และสร้างสมการพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. วัฒนธรรมโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3. วัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับที่สูงมาก($r_{xy} = .886$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4. วัฒนธรรมโรงเรียน

ประถมศึกษาขนาดเล็ก ด้านความมีคุณภาพ ด้านการยอมรับนับถือและรางวัล และด้านการมอบอำนาจ ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธา เขต 1 โดยตัวแปรทั้ง 3 นี้ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธา เขต 1 ได้ร้อยละ 85.50 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : 1. วัฒนธรรมโรงเรียน 2. ประสิทธิภาพ 3. การบริหารงานวิชาการ

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study school culture of small schools, 2) to study academic administration of small schools, 3) to study the relationship between school culture academic administrations of small schools and 4) to study school culture affecting academic administration effectiveness in small schools under Yasothon primary educational service area office 1. The samples were 262 school administrators and teachers in Yasothon primary educational service area office 1. The research instrument used for data collection. The statistical techniques employed in data analysis were percentage, mean, standard deviation and Pearson Product Moment Correlation Coefficient. Regression equations were created for predicting dependent variables through Stepwise Multiple Regression analysis.

The research findings were as follows: 1. School culture of small schools under Yasothon primary educational service area office 1 in overall and 3 aspects were at high levels. 2. Academic administration of small schools under Yasothon primary educational service area office 1 in overall and 4 aspects was at high levels. 3. The relationship of school culture and academic administration of small schools under Yasothon primary educational service area office 1, overall the relationship was positive ($r_{xy} = 0.886$) at the .01 level of significance. 4. School culture affecting academic administration consisted of 3 aspects: quality, respect and reward, and delegation. The tree variables predicted the variance of academic administration of small schools under Yasothon primary educational service area office 1. It could predict 85.50% at the .01 level of significance.

Keywords : 1. School Culture 2. Effectiveness 3. Academic Administration

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับผู้เรียนทั่วประเทศที่กระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่ของประเทศมีจำนวน 29,642 แห่ง และเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่เปิดสอนในระดับอนุบาลและช่วงชั้นที่ 1-2 ถึงมัธยมศึกษาตอนต้นและมีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา มีจำนวน 14,976 แห่ง ที่ถือว่ามีปริมาณเกือบ 1 ใน 3 ของโรงเรียนรัฐที่มีจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2562 พบว่า ในช่วงปี 2562 โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีปัญหาสำคัญที่เหมือนกัน คือ 1)นักเรียนมีคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ อาจเป็นโรงเรียนขาดความพร้อมทางด้านปัจจัย เช่น มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะสื่อเทคโนโลยีที่มีราคาแพง ทั้งนี้ เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรร 2)อาคารเรียนและอาคารประกอบส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก มีห้องเรียนจำกัดอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อนักเรียน 3)ตั้งอยู่ในชุมชนขนาดเล็ก ซึ่งยังไม่มีศักยภาพในการระดมทรัพยากรเพื่อช่วยสนับสนุนสถานศึกษา อีกทั้งสภาพแวดล้อมของชุมชนเองยังต้องการพัฒนา 4)นักเรียนมาจากครอบครัวที่ขาดแคลน ต้องการการสนับสนุนเพื่อให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา และโอกาสในชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต 5)สถานศึกษาบางแห่งขาดบุคลากรผู้สอน ในบางรายวิชาในบางช่วงชั้นและอยู่ห่างไกลจากแหล่งเรียนรู้ และ 6)สถานศึกษายังขาดประสิทธิผลในการบริหารจัดการมีการลงทุนเมื่อเทียบกับสถานศึกษาที่ใหญ่กว่า เช่น อัตราส่วนครูต่อนักเรียน ซึ่งตามมาตรฐานต้องเป็น 1 : 25 สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กอัตราส่วนครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1 : 8-11 (ศิริกุล นามศิริ, 2552)

จากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีปัญหาหลายด้านที่เหมือนกัน ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุที่สำคัญคือ โรงเรียนมีทรัพยากรทางการบริหารจัดการที่จำกัดและไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงส่งผลกระทบต่อพัฒนางานทุกด้าน โดยเฉพาะงานวิชาการที่เป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ซึ่งในปัจจุบันนี้มีปัญหาที่สำคัญในด้านคุณภาพของผู้เรียนคือ ผลสัมฤทธิ์ต่ำ ปัญหาด้านการอ่านออก เขียนได้ การวิเคราะห์และคำนวณ ดังนั้น จึงควรแก้ไขปัญหาดังกล่าว สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดยโสธร เขต 1

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้นรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งผลการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ซึ่งจะได้เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารโรงเรียน สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในปรับปรุง

วัฒนธรรมโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้อย่างเป็นระบบ เพื่อวางแผนพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียน อย่างมีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

2.2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

2.4 เพื่อศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ผลการวิจัยทำให้ทราบระดับวัฒนธรรมโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำไปปรับปรุงวัฒนธรรมโรงเรียนในส่วนที่ยังเป็นจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็งต่อไป และยังเป็นข้อเสนอแนะสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาในการพัฒนาวัฒนธรรมโรงเรียนในสังกัดต่อไป

3.2 ผลการวิจัยทำให้ทราบระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำไปพัฒนาการบริหารงานวิชาการในส่วนที่ยังเป็นจุดอ่อนเพื่อพัฒนาให้เป็นจุดแข็งต่อไปและยังเป็นข้อเสนอแนะสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัด

3.3 ผลการวิจัยทำให้ทราบด้านของวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน และเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำข้อเสนอดังกล่าวไปพัฒนาวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนในสังกัดต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครู ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 จำนวน 802 คน จำแนกเป็น ผู้บริหาร จำนวน 154 คน และครู จำนวน 648 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร

เขต 1, 2563) กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครู ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 จำนวน 262 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 51 คน และครู จำนวน 211 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามอำเภอที่ตั้งของแต่ละโรงเรียน ตัวแปรที่ศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

- 1) ตัวแปรพยากรณ์ (Independent Variable) คือ วัฒนธรรมโรงเรียน ซึ่งได้จากการสังเคราะห์ตัวแปรดังกล่าว พบว่าประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ เป้าหมายในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การมอบอำนาจความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ความไว้วางใจและความเชื่อมั่น ความมีคุณภาพ การยอมรับนับถือและรางวัล
- 2) ตัวแปรเกณฑ์ (Dependent Variable) คือ ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์ตัวแปรดังกล่าว พบว่า ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ การวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐาน การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนิเทศการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
  - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ
  - ตอนที่ 2 วัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท
  - ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท

เกณฑ์การให้คะแนนมี 5 ระดับ ที่ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งในการวิจัยได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.80-1.00 แบบสอบถามเกี่ยวกับแบบวัดระดับวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 และแบบสอบถามเกี่ยวกับแบบวัดระดับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบขั้นตอนของทางบัณฑิตวิทยาลัย โดยการแจกและเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างได้รับแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ จำนวน 262 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด นำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และสร้างสมการพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์วัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวม

วัฒนธรรมโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านเป้าหมายในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน	3.61	0.64	มาก
2. ด้านการมอบอำนาจ	3.38	0.66	ปานกลาง
3. ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน	3.45	0.62	ปานกลาง
4. ด้านความไว้วางใจและความเชื่อมั่น	3.43	0.60	ปานกลาง
5. ด้านความมีคุณภาพ	3.62	0.51	มาก
6. ด้านการยอมรับนับถือและรางวัล	3.61	0.52	มาก
โดยรวม	3.51	0.38	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า วัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ด้านความมีคุณภาพ ($\bar{X}=3.62$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการยอมรับนับถือและรางวัล ($\bar{X}=3.61$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับด้านเป้าหมายในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ($\bar{X}=3.61$)

5.2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวม

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	3.44	0.57	ปานกลาง
2. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	3.66	0.49	มาก
3. ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐาน การพัฒนาการศึกษา	3.72	0.45	มาก
4. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา	3.53	0.54	มาก
5. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ	3.51	0.54	มาก
6. ด้านการนิเทศการศึกษา	3.46	0.53	ปานกลาง
โดยรวม	3.55	0.42	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการพัฒนา ระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการพัฒนาศึกษา ($\bar{X}=3.72$) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X}=3.66$) และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ($\bar{X}=3.53$) ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ผู้วิจัยได้พบข้อ ประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายและนำเสนอต่อไปนี้

6.1 วัฒนธรรมโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปาน กลาง 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการมอบอำนาจ ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ด้านความไว้วางใจ และความเชื่อมั่น และอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ดังนี้ ด้านเป้าหมายในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ที่ชัดเจน ด้านความมีคุณภาพ ด้านการยอมรับนับถือและรางวัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญานันท์ ไชยหล่อ (2562) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรม โรงเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผลการวิจัยพบว่า ระดับวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การยอมรับนับถือ ความซื่อสัตย์ ความหลากหลายของบุคลากร ความมี คุณภาพ ความเชื่อถือไว้วางใจ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน วัตถุประสงค์ของโรงเรียน การตัดสินใจความเอื้ออาทร และการมอบอำนาจ

6.2 ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่รายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนด้านการนิเทศการศึกษา และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนา ระบบการประกันคุณภาพ ภายในและมาตรฐานการพัฒนาศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการ พัฒนาศึกษา เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการกำหนดมาตรฐาน การศึกษาร่วมกับบุคลากรอย่างเป็นระบบ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพจัดทำ แผนพัฒนาการศึกษา การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในให้หน่วยงานต้นสังกัดและผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องในการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ จัดทำแผนสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี(SAR) และสรุปรายงานประจำปีส่งผลให้การประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไทพนา ป้อมหิน (2562) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

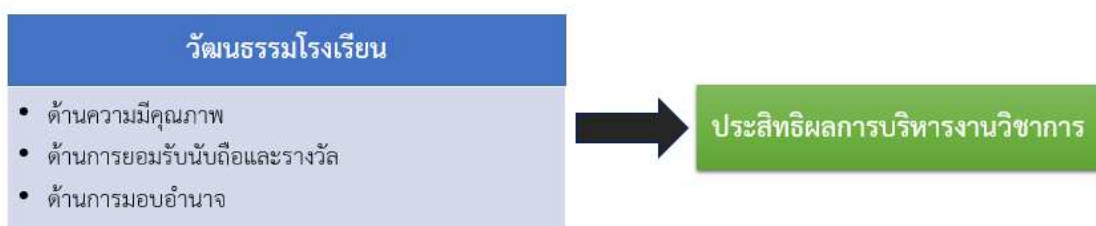
6.3 ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับที่สูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์ระดับสูงสุด ได้แก่ ด้านความมีคุณภาพรองลงมาได้แก่ ด้านการยอมรับนับถือและรางวัล และการมอบอำนาจ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความเชื่อมั่นในมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร โดยการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานอย่างพอเพียง มีการมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่ครูและบุคลากรได้ตรงตามความรู้ ความสามารถและมีการสั่งการอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร อีกทั้งรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรและให้เกียรติซึ่งกันและกัน หลังจากปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีคุณภาพแล้วจึงมีการจัดกรรมเขตชุกเกียรติ ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมมือกันในแนวทางการปฏิบัติมุ่งมั่นและพัฒนาให้การจัดการศึกษาบรรลุผลและมีคุณภาพอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพร เข้มทอง (2560) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์โรงเรียนเครือข่ายที่ 10 อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์โรงเรียนเครือข่ายที่ 10 อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมมีค่าสหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.4 วัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จากตัวแปรทั้งหมด 6 ตัวแปร มีตัวแปรที่ทดสอบแล้วส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ตัวแปร ตามลำดับ ได้แก่ ด้านความมีคุณภาพ ด้านการยอมรับนับถือและรางวัล และการมอบอำนาจ ซึ่งอภิปรายได้ดังนี้ 1)วัฒนธรรมโรงเรียน ด้านความมีคุณภาพ เป็นตัวแปรแรกที่น่าสนใจเข้าสู่สมการพยากรณ์ มีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 82.80 แสดงให้เห็นถึง ความสำคัญและความจำเป็นที่ผู้บริหารต้องร่วมกับคณะครูในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน เพื่อพัฒนา

ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนมีความสอดคล้องกับเป้าหมายด้านวิชาการของโรงเรียน 2) วัฒนธรรมโรงเรียน ด้านการยอมรับนับถือและรางวัล เมื่อเพิ่มด้านการยอมรับนับถือและรางวัล เข้าไปในสมการพยากรณ์ มีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 85.20 แสดงให้เห็นถึง ความสำคัญและความจำเป็นที่ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเสนอแนวความคิดที่ดีและความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน รับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเชิงรุก เชิดชูเกียรติ ครูและบุคลากรทางการศึกษาดีเด่น เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ 3) วัฒนธรรมโรงเรียน ด้านการมอบอำนาจ เมื่อเพิ่มด้านด้านการมอบอำนาจ เข้าไปในสมการพยากรณ์ มีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 85.50 แสดงให้เห็นถึง ผู้บริหารมีการมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่ครูและบุคลากรได้ ตรงตามความรู้ ความสามารถ การกระจายไปยังทุกฝ่ายตรงตามลักษณะ อย่างเหมาะสม โดยสอดคล้องกับหลักของกฎหมาย กฎ ระเบียบ และมีการสั่งการอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการประสานงานไปยังครูและบุคลากรได้อย่างชัดเจน

7. องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้ศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 พบว่า ตัวแปร วัฒนธรรมโรงเรียนที่ได้สังเคราะห์จากนักวิชาการหลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศนั้น มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในระดับสูงมากและสามารถส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญ .01 โดยเฉพาะ ด้านความมีคุณภาพด้านการยอมรับนับถือ และรางวัลด้านการมอบอำนาจโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กต้องให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมโรงเรียน

8.2.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กทุกคนต้องร่วมมือกันรักษาวัฒนธรรมโรงเรียนที่ดิงามเพื่อส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการที่ดียิ่งขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 จากผลการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาโยธธา เขต 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านความมีคุณภาพด้านการยอมรับนับถือและรางวัล และด้านการมอบอำนาจ สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1 ได้ร้อยละ 85.50 ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกในการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรปฏิบัติตนอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติ โดยมีแนวทางที่มีความชัดเจนสำหรับครูและบุคลากรเพื่อให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนและกระตุ้นให้ครูและบุคลากรที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งครบตามหลักเกณฑ์ มีการพัฒนาและสร้างผลงานทางวิชาการ เพื่อรับการประเมินขอมีวิทยฐานะหรือเลื่อนวิทยฐานะ มอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่ครูและบุคลากรได้ตรงตามความรู้ ความสามารถอย่างเหมาะสม และมอบหมายภาระงานโดยการกระจายไปยังทุกฝ่ายตรงตามลักษณะงานที่เหมาะสม ตามลำดับ

8.2.2 จากการวิจัยพบว่าประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาโยธธา เขต 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้น ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครู มีการวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบ มีความหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน และนำเอานวัตกรรม เทคโนโลยี มาประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ครูและนักเรียนเกิดการเรียนรู้วิธีการวัดและประเมินผลแบบใหม่จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

8.2.3 จากการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมากกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาโยธธา เขต 1 โดย ด้านความมีคุณภาพ ด้านการยอมรับนับถือและรางวัล และด้านการมอบอำนาจ มีความสัมพันธ์สูงมาก ผู้บริหารควรสนับสนุนให้วัฒนธรรมโรงเรียนทั้ง 3 ด้านนี้พัฒนาให้ดีขึ้น และควรพิจารณาปรับปรุง ด้านเป้าหมายในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ด้านความรู้สึเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และด้านความไว้วางใจและความเชื่อมั่น เนื่องจากมีค่าสัมพันธ์ลดลงตามลำดับ

8.2.4 จากการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมโรงเรียนที่ได้รับคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับแรกคือ ด้านความมีคุณภาพ ดังนั้น ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทุกคนต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกคือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เห็นคุณค่าและคาดหวังให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเชื่อมั่นในคุณภาพการทำงานของครูและมาตรฐานคุณภาพของนักเรียนให้ความสำคัญในการพัฒนา

คุณภาพบุคลากรและสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของครูและการเรียนรู้ของนักเรียน แล้วให้ความสำคัญ ด้านการยอมรับนับถือและรางวัล และด้านการมอบอำนาจ ตามลำดับ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ในการวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยสธร เขต 1 เท่านั้น ในครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลของโรงเรียนทุกขนาด และในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความครอบคลุมโรงเรียนให้มากที่สุด

8.3.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านต่างๆ ไม่เพียงแต่ตัวแปรด้านวัฒนธรรมโรงเรียนเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผู้บริหารและโรงเรียนต่อไป

8.3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยสธร เขต 1 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและนำมาบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

9.บรรณานุกรม

- กมลพร เข้มทอง. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์โรงเรียนเครือข่ายที่ 10 อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไทพนา ป้อมหิน. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยนครพนม.
- ปรัชญานันท์ ไชยหล่อ. (2562). ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). วิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ศิริกุล นามศิริ. (2552). การพัฒนางานวิชาการด้วยหลักการบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1. (2563). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563**. ยโสธร : กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1.

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3). 607-610.

การเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1*

THE TEACHER EMPOWERMENT AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF
ACADEMIC ADMINISTRATION OF SCHOOLS UNDER YASOTHON
PRIMARY EDUCATIONAL AREA OFFICE 1

พิชญา แสงทองทิพย์¹, ยูวติดา ชาปัญญา²

Phitchaya Saengthongthip¹, Yuvatida Chapanya²

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด^{1,2}

Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University^{1,2}

Email : phitchaya86@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 2) ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 3) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครู จำนวน 305 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การเสริมสร้างพลังอำนาจครู โดยรวมและรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย ด้านการมีบรรยากาศในองค์กรที่ดี ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการได้รับความเชื่อมั่นในศักยภาพ ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และด้านเครื่องมืออิสระ 2. ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ส่วนด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอยู่ในระดับมาก 3. การเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการได้รับความเชื่อมั่นในศักยภาพ

ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงานและด้านการมีอิสระโดยตัวแปรทั้งสามร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาได้ร้อยละ 51.5

คำสำคัญ : 1. การเสริมสร้างพลังอำนาจครู 2. ประสิทธิภาพ 3. การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the teacher empowerment under Yasothon Primary Educational Area Office 1, 2) to study The effectiveness of academic administration of school under Yasothon Primary Educational Area Office 1, and 3) The teacher empowerment affecting The effectiveness of academic administration of school under Yasothon Primary Educational Area Office 1. The sample was 305. Directors and teachers in schools under Yasothon Primary Educational Area Office 1. Stratified random sampling by school sizes and simple random sampling were employed to recruit each participant. The instrument for data collection was a 5-point rating scale questionnaire. The statistical analysis were percentage, mean, standard deviation, and Stepwise multiple regression.

The findings of the research revealed that; 1. The empowerment was performed at the highest level overall considering each aspect: Environment within the organizations, team coordination, and reliability in potential, motivation and independence in workplace. 2) The effectiveness of academic administration of the school was considered at the highest level in educational measurement and evaluation, academic scheme and curriculum development, and was considered at a high level in developing and using an advance technology in teaching. 3) The teacher empowerments affecting the effectiveness of academic administration of the school under Yasothon Primary Educational Area Office 1 are the reliability in potential, motivation and independence in workplace. The variations of the effectiveness of school academic administration at 51.5%.

Keywords : 1. Teacher empowerment 2. Effectiveness 3. Academic administration of school

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีจุดมุ่งหมายเพื่อเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา มีคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข โดยยึดหลักการศึกษาลดชีวิต เป็นการศึกษาสำหรับประชาชน ซึ่งมีทั้ง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งถือเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้สังคมยังต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งในภาครัฐ บุคคล ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา องค์กรและสถาบันทางสังคมอื่นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูง การศึกษาเป็นรากฐานและเป็นปัจจัยในการพัฒนาคนให้มีศักยภาพเต็มขีดความสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านการเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความคิด ทักษะในด้านต่างๆ และเป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป(กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) สังคมใดที่มีบุคคลได้รับการศึกษาสูงย่อมหมายถึงความมีศักยภาพการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ผู้ที่รับการศึกษา มีความสามารถเป็นที่ยอมรับและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดการจัดการศึกษาที่ดีนั้นจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ทุกองค์การจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่นำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

การบริหารจัดการในสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพนั้น งานวิชาการเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน เป็นชีวิตจิตใจของโรงเรียน ส่วนงานด้านอื่นๆ เป็นเพียงส่วนประกอบที่จะทำให้งานของโรงเรียนดำเนินไปด้วยความราบรื่น และบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการผลักดันงานวิชาการให้สำเร็จ เป้าหมายก็คือผู้บริหาร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะงานนั้น (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) การบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษาเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ผู้เรียน การนิเทศติดตาม เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่กระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผนการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของการศึกษา (กมล ภูประเสริฐ, 2545) ส่วนประสิทธิผลเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลที่ได้รับหรือผลสำเร็จของ

งานองค์การ ที่สามารถดำเนินการได้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดไว้ และองค์การจะมีประสิทธิผลก็ต่อเมื่อองค์การใกล้เคียงกับเป้าหมายขององค์การ ประสิทธิภาพจึงเป็นความสามารถขององค์การในสถานะที่เป็นระบบสังคมหนึ่งในการได้ผลตามวัตถุประสงค์ โดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อวิธีการและทรัพยากรขององค์การ (รุ่ง แก้วแดง, 2542) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจะต้องเห็นถึงความสำคัญของการเสริมสร้างพลังอำนาจครุร่วมด้วย

การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่มีการนำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์การ โดยการเสริมสร้างพลังอำนาจเริ่มต้นมาจากทฤษฎีการพัฒนาองค์การ ซึ่งองค์การเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มคนเพื่อร่วมกันทำงาน ประกอบวิชาชีพหรือบริการออกสื่อสังคม ซึ่งการเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและกระบวนการพัฒนางานเพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ โดยผู้บริหารจะต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความสามารถ มีการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน มีการอำนวยความสะดวก ข้อมูลข่าวสาร และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้บุคลากรได้พัฒนางานไปสู่ความสำเร็จขององค์การ ซึ่งการเสริมสร้างพลังอำนาจจะทำให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเป็นอิสระ รู้สึกพึงพอใจในงาน และรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อองค์การ การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการหนึ่ง ที่สร้างให้บุคลากรในองค์การได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของผลงานที่ตนเองปฏิบัติ ซึ่งการเสริมพลังอำนาจ ต้องดำเนินการตั้งแต่การตั้งเป้าหมายกำหนดแนวทางและวางแผนไปสู่การปฏิบัติ เพื่อจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์การเกิดความรับผิดชอบในงานกระตุ้นให้ทำงานโดยกระจายอำนาจการตัดสินใจไปจากส่วนกลาง รวมไปถึงการเชื่อมโยงคุณลักษณะเจตคติและความสามารถของแต่ละบุคคลในการทำงานเป็นทีม ให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมขององค์การ โดยการให้อำนาจและโอกาสกับแต่ละบุคคลได้แสดงศักยภาพให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระดับองค์การ จะเห็นได้ว่าการเสริมพลังอำนาจ เป็นกระบวนการทางสังคมที่เสริมสร้างให้บุคคล ทีมงาน และองค์การมีพลังความสามารถในการควบคุมร่วมมือกันในการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสำเร็จ (พรจิตตา ฤทธิ์รอด, 2556)

ประเทศไทยมีการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน เป็นการทดสอบเพื่อวัดความรู้และความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประเมินตามมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยจากการค้นคว้า พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 เปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ มีผลคะแนนเฉลี่ยรวมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ลดลง เมื่อพิจารณารายกลุ่มสาระการเรียนรู้พบว่า คะแนนเฉลี่ยลดลง 3 รายวิชา ได้แก่ ในรายวิชาภาษาไทย รายวิชาคณิตศาสตร์ และรายวิชาวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 เปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศพบว่า มีผลคะแนนเฉลี่ยรวมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ลดลง เมื่อพิจารณารายกลุ่ม

สาระการเรียนรู้พบว่าคะแนนเฉลี่ยลดลงทุกรายวิชา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1, 2562)

จากปัญหาดังที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1 เพื่อเป็นสารสนเทศให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1 ในมิติของการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับครูที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1

2.2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1

2.3 เพื่อศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1 ได้ทราบถึงระดับการเสริมสร้างพลังอำนาจครู และระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1 และสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลที่จะช่วยสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจครูให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาได้ทราบถึงองค์ประกอบของการเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1 และสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

3.3 เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลผู้เรียน การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ นำผลที่ได้จากการประเมินผลการปฏิบัติงานมาใช้ในการวางแผนงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 จำนวน 305 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 40 คน และครู จำนวน 265 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจครูและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดัชนีความสอดคล้องรายข้อมีค่า 0.60-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจครูเท่ากับ 0.93 และด้านประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เท่ากับ 0.96 ข้อคำถามแต่ละข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

5. ผลการวิจัย

5.1 การเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการมีบรรยากาศในองค์กรที่ดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการได้รับความเชื่อมั่นในศักยภาพ ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และด้านการมีอิสระ ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเสริมสร้างพลังอำนาจครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

การเสริมสร้างพลังอำนาจครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน	4.69	0.32	มากที่สุด
2. ด้านการได้รับความเชื่อมั่นในศักยภาพ	4.71	0.31	มากที่สุด
3. ด้านการมีอิสระ	4.66	0.31	มากที่สุด
4. ด้านการมีบรรยากาศในองค์กรที่ดี	4.83	0.32	มากที่สุด
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.82	0.23	มากที่สุด
โดยรวม	4.74	0.22	มากที่สุด

5.2 ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน คือ ด้านการวัดผล และประเมินผล ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลการ บริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธรเขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.57	0.38	มากที่สุด
2. ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ	4.69	0.31	มากที่สุด
3. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.52	0.45	มากที่สุด
4. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.43	0.43	มาก
5. ด้านการวัดผล และประเมินผล	4.71	0.25	มากที่สุด
โดยรวม	4.56	0.28	มากที่สุด

5.3 การเสริมสร้างพลังอำนาจครูกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง ($r_{xy} = .681^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจครู กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 พบว่าทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวก โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ ด้านการได้รับความเชื่อมั่นในศักยภาพ(X_2) รองลงมาคือ ด้านการมีอิสระ(X_3) ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน(X_1) ด้านการมีบรรยากาศในองค์กรที่ดี(X_4) และด้านการทำงานเป็นทีม (X_5) ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจครูกับประสิทธิผลการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธรเขต 1

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y	ระดับความสัมพันธ์
X_1	1	-	-	-	-	.606 ^{**}	สูง
X_2	.552 ^{**}	1	-	-	-	.622 ^{**}	สูง
X_3	.519 ^{**}	.712 ^{**}	1	-	-	.608 ^{**}	สูง
X_4	.444 ^{**}	.428 ^{**}	.417 ^{**}	1	-	.385 ^{**}	ต่ำ
X_5	.116 [*]	.336 ^{**}	.309 ^{**}	.445 ^{**}	1	.251 ^{**}	ต่ำ
X						.681 ^{**}	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$)

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

5.4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณโดยการคัดเลือกตัวแปรเพื่อพิจารณาโดยใช้การถดถอยแบบมีขั้นตอน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) การเสริมสร้างพลังอำนาจครูด้านการได้รับความเชื่อมั่นในศักยภาพ(X_2) ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 38.70 เมื่อเพิ่มด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน(X_1) เข้าไป มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 48.60 และเพิ่มด้านการมีอิสระ(X_3) เข้าไป มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 51.50 แสดงว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจครูด้านการได้รับความเชื่อมั่นในศักยภาพ ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และด้านการมีอิสระส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 51.50 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน เพื่อค้นหาตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

โมเดล	ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	F	P
1	X_2	.622	.387	197.291	0.000**
2	X_2, X_1	.697	.486	147.445	0.000**
3	X_2, X_1, X_3	.718	.515	110.213	0.000**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$)

5.5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ตัวแปรที่ถูกนำเข้ามาสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา คือ ความเชื่อมั่นในศักยภาพ(X_2) ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน(X_1) และด้านการมีอิสระ(X_3) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ .233, .287 และ .226 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ .260, .332 และ .250 ตามลำดับ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ การเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

ตัวแปรพยากรณ์	β	b	S.E.	t	Sig.
X_2	.260	.233	.053	4.414**	0.000
X_1	.332	.287	.042	6.856**	0.000
X_3	.250	.226	.052	4.343**	0.000

$R^2 = .515$ a = 1.092

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

การเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ตัวแปรที่ถูกนำเข้ามาสมการพยากรณ์ ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา คือ ความเชื่อมั่นในศักยภาพ(X_2) ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน(X_1) และด้านการมีอิสระ(X_3) ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของการเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ได้ร้อยละ 51.5 สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 1.092 + 0.233X_2 + 0.287X_1 + 0.226X_3$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = 0.260Z_{X_2} + 0.332Z_{X_1} + 0.250Z_{X_3}$$

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ได้มุ่งเน้น “โรงเรียนดี นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน ครูมืออาชีพ” โดยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ และมีนโยบายในการเสริมสร้างพลังอำนาจครูให้เกิดขึ้น โดยแต่งตั้งศึกษานิเทศก์ประจำในแต่ละเครือข่ายคุณภาพการศึกษา การสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานแก่ครูที่ผลงานดีเด่นในระดับเขตพื้นที่การศึกษา การจัดประชุมหรืออบรมนโยบายและแนวทางการพัฒนาการศึกษาแก่ผู้บริหารและคณะครูอยู่เสมอ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นพันธกิจที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ได้ดำเนินการเรื่อยมา เนื่องจากการเสริมสร้างพลังอำนาจครูมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการนำพาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย พันธกิจ วิสัยทัศน์ต่างๆ ของสถานศึกษา เพราะการเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นให้เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ซึ่งจะมีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่องทำให้ผลิตผลจากการทำงานเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ยูวธิดา ซาปัญญา (2554) ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจครูเป็นกระบวนการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูเห็นคุณค่าของจุดมุ่งหมายการทำงานก่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน ด้วยความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองว่าสามารถทำงานนั้นให้บรรลุผลสำเร็จได้ โดยที่ครูมีอิสระในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้สามารถทำงานได้บรรลุตามเป้าหมาย และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจนั้นมีผลต่อครูทั้งในด้านจิตใจและศักยภาพการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานด้วยเหตุนี้การเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวมจึงอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิวานถ ไซยมาศ (2558) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจในภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาเพื่อ

เสริมสร้างพลังอำนาจในภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

6.2 ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปีการศึกษา 2562- 2563 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับประเทศหรือผลคะแนน O-net ของนักเรียนมีค่าต่ำลง ในปีการศึกษา 2564 ทางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จึงได้ปรับพันธกิจและจุดมุ่งเน้นโดยการเน้นที่การบริหารงานวิชาการและผลที่จะเกิดกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น มุ่งจัดการศึกษาให้กับประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึงมีคุณภาพตามมาตรฐานดำรงชีวิตสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเป็นผลสำเร็จจากกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าการบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจหลักและเป้าหมายสูงสุดในสถานศึกษา ดังที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ได้กล่าวไว้ว่างานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะสถานศึกษาจะเป็นประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของจิรวรรณ อังศุขาลวงศ์ (2557) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองทุ่งสงผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 7 ด้านของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไทพนา ป้อมหิน (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 โดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับสูง ($r_{xy}=0.93$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.3 การเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการได้รับความเชื่อมั่นในศักยภาพ(X_2) ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน(X_1) และด้านการมีอิสระ(X_3) ซึ่งจะได้อภิปรายแยกประเด็น ดังนี้

6.3.1 การได้รับความเชื่อมั่นในศักยภาพเป็นการแสดงออกในลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาให้ครูได้รับความไว้วางใจในศักยภาพ การมีบทบาทในการทำงาน การได้รับความเชื่อมั่น

และการได้รับการยอมรับในทักษะ ความรู้ ความสามารถว่าจะกระทำการได้สำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์สะท้อนให้เห็นความคาดหวังผลลัพธ์ทางบวก โดย Laschinger & Havens (1996) ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในศักยภาพว่า การได้รับส่งเสริมพลังอำนาจจากองค์กร จะทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทของตนเองได้เต็มที่ และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งอำนาจที่ได้รับองค์การที่เป็นทางการได้มาจากการทำงาน การได้รับการส่งเสริมสนับสนุน และสนับสนุนให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้โอกาสในการตัดสินใจ มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน เมื่อบุคลากรได้รับความไว้วางใจความเชื่อมั่น จะทำให้บุคลากรมีความมั่นใจ กล้าตัดสินใจ มีขวัญกำลังใจ และจะพยายามทุ่มเท ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานทำให้งานบรรลุประสิทธิผล สถาพร ภูบาลเช้า (2559) ได้กล่าวไว้ว่าการได้รับความเชื่อมั่น จะเป็นการได้รับการส่งเสริมพลังอำนาจจากองค์กรให้สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทของตนเองได้เต็มที่และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนิกรนิภา มีมาก และคณะ (2560) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในการจัดการค่านิยมหลัก 12 ประการ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการไว้วางใจมอบอำนาจหน้าที่เป็นองค์ประกอบเสริมสร้างพลังอำนาจผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในการจัดการค่านิยมหลัก 12 ประการ

6.3.2 การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดพฤติกรรม หรือแรงขับในตนเอง มีความพยายาม ทุ่มเทร่างกายแรงใจอย่างเต็มที่ตามศักยภาพในการปฏิบัติ ให้เกิดผลบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่บุคคลนั้นได้คาดหวังไว้ การสร้างแรงจูงใจในการทำงานเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินการที่กระตุ้นพฤติกรรมของครู โดยการจูงใจให้กระทำเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการ เช่น การพึงพอใจในการทำงาน การได้รับการสนับสนุนส่งเสริมการได้รับความก้าวหน้าหรือการพัฒนาด้วยวิธีการใหม่ๆ และการได้รับกำลังใจในการทำงาน ย่อมส่งผลให้อยู่ระดับที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ชาญชัย รัตนสุทธิ (2552) ได้กล่าวว่าแรงจูงใจในการทำงาน ได้แก่การให้รางวัลและการชมเชยให้การฝึกอบรมและพัฒนาความรู้และทักษะใหม่ๆ พัฒนาความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน และสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 1)สนับสนุนทรัพยากรการทำงานและทุกคนสามารถเข้าถึงได้สะดวก 2)ฝึกอบรมและพัฒนา และ 3)ให้รางวัลและยกย่องชมเชย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิศชากร แสนสุริวงศ์ (2562) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครูที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.3.3 การมีอิสระ เป็นกระบวนการที่บุคคลได้รับอิสระในการกระทำหรือการตัดสินใจ โดยปราศจากข้อจำกัด หรือการควบคุมจากผู้มีอำนาจตั้งนั้นการให้อิสระเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินการให้ครูได้รับอิสระในการทำงาน การมีอำนาจในการตัดสินใจ การได้รับโอกาสในการสร้างภาวะผู้นำ และการมีอิสระในการกำหนดปัจจัยอื่นๆ ในการทำงาน โดยปราศจากข้อจำกัด หรือการควบคุมจากผู้มีอำนาจ สอดคล้องกับการวิจัยของ พัชรี บุญนาคแย้ม (2552) ที่ได้ทำ

วิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการได้รับอิสระเป็นองค์ประกอบของพัฒนาการเสริมสร้างพลังอำนาจครู และสอดคล้องกับการวิจัยของ ประวิต เอรารวรรณ (2539) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการเสริมสร้างพลังอำนาจการจัดการศึกษาที่สร้างสุขภาวะในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า การมีอิสระในการทำงานเป็นองค์ประกอบของการเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ทำให้ครูได้คิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างสมัครใจ

7. องค์ความรู้ใหม่

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีนโยบายที่จะการเสริมสร้างพลังอำนาจครูกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาทุกด้านให้เป็นรูปธรรม

8.1.2 สถานศึกษา ควรจัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาการทำงาน ของบุคลากรในโรงเรียนให้ครบทุกด้าน

8.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรเสริมสร้างพลังอำนาจครู เพื่อเสริมหรือเพิ่มขีดความสามารถของครูโดยการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การได้รับความเชื่อมั่นในศักยภาพ การมีอิสระการมีบรรยากาศในองค์กรที่ดีและการทำงานเป็นทีม

8.1.4 ครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การวัดและ ประเมินผลผู้เรียน การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนให้เกิดประสิทธิภาพ นำผลที่ได้จากการประเมินผลการปฏิบัติงานมาใช้ในการวางแผนงานใน หน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 จากการวิจัยพบว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายโสธร เขต 1 ด้านการมีอิสระมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ แต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อ ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญ ต่อการมีอิสระในการเสริมสร้างพลังอำนาจครู เช่น ส่งเสริมให้ครูมีสมรรถนะและสามารถตัดสินใจใน การจัดการเรียนการสอนภายในองค์กรได้ดียิ่งขึ้น

8.2.2 จากการวิจัยพบว่าประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อการศึกษามากขึ้น โดยสนับสนุนให้มีการนำสื่อนวัตกรรมการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการจัดการ เรียนรู้ให้เหมาะสม เช่น นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนด้วยโครงการ การสอนโดยใช้สื่อ เทคโนโลยีเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

8.2.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ควรจัดทำยุทธศาสตร์ หรือโครงการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการได้รับความเชื่อมั่นในศักยภาพ ด้านการสร้าง แรงจูงใจในการทำงาน และด้านการมีอิสระ ซึ่งทั้ง 3 ด้านส่งผลนำไปสู่ประสิทธิผลการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนา ปรับปรุง เสริมหรือเพิ่มขีดความสามารถ ของครูให้เห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจน และมีการพัฒนามากขึ้น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรมุ่งศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ การเสริมสร้างพลังอำนาจครูด้านการได้รับความเชื่อมั่นในศักยภาพ(X_2) ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน(X_1) และด้านการมีอิสระ(X_3) เนื่องจากตัวแปรทั้งสามส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ดังนั้นจึงควรมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างพลังอำนาจครูอย่างเป็นแท้จริง

8.3.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะครูของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1 เท่านั้น ในการศึกษารุ่นต่อไปควรมีการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาและครูในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อจะได้นำผลการศึกษามาเปรียบเทียบความแตกต่างของการเสริมสร้างพลังอำนาจครู เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

8.3.3 การวิจัยครั้งต่อไปควรมุ่งศึกษาปัจจัยอื่นๆ เช่น วัฒนธรรมองค์การหรือบรรยากาศองค์การ เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการซึ่งทำให้โรงเรียนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

- กมล ภูประเสริฐ.(2545). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เมธีทิปส์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จิรวรรณ อังคกุลวงศ์. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองทุ่งสง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ชาญชัย รัตนสุทธิ. (2552). การพัฒนาความเป็นมืออาชีพของครูด้วยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดูดธานี เขต 4. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิศชากร แสนสุริวงศ์. (2562). ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ไทพนา ป้อมหิน. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนครพนม.
- ประวิต เอรารวรรณ์. (2539). การเสริมสร้างพลังอำนาจครู : การวิจัยแบบสนทนากลุ่ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- พรฐิตา ฤทธิรอด. (2556). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแบบเสริมพลังอำนาจ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิต บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- พัชรี นาคบุญแย้ม. (2551). แนวทางพัฒนาการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดอก เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยกำแพงเพชร.
- ยุวธิดา ซาปัญญา. (2554). การเสริมสร้างพลังอำนาจของครูประถม : การวิจัยทฤษฎีฐานราก. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รุ่ง แก้วแดง. (2542). แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลและประสิทธิภาพองค์การ ในประมวลสาระชุด วิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 9-12. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ศิวนาถ ไชยมาศ. (2558). รูปแบบการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจในภาวะผู้นำทางวิชาการ ของครู. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิต บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สถาพร ภูบาลเข้า. (2559). แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1. (2562). รายงานผลคะแนนเฉลี่ยผลการ ทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1. ยโสธร : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1.
- Laschinger, H.K.S., & Havens, M. (1996). Staff nurse work empowerment and perceived control over nursing practice. *Journal of Nursing Administration*. 26(3). 27-35.

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษา
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3*
THE DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR DRUG PREVENTION AND
PROBLEM SOLVING OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE
MAHASARAKHAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ณัฐวดี บุตรธนู¹, ณภัทสรณ ธนาพงษ์อนันต์²

Natthawoot Bootthanoo¹, Napatsawan Thanaphonganan²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University^{1,2}

Email : golfpe17@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฏิบัติงานด้านยาเสพติดจำนวน 320 คน และผู้ใช้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีแนวทางการดำเนินงาน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการให้คำปรึกษา 2) ด้านการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้มีแนวทางการพัฒนา 3) ด้านการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดมีแนวทางการพัฒนา 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 5) ด้านการเฝ้าระวังมีแนวทางการพัฒนา และ 6) ด้านการบริหารจัดการ

คำสำคัญ : 1. แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติด 2. การพัฒนาแนวทางการแก้ไขยาเสพติด 3. สถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the current and desirable conditions of drug prevention and solution operations in educational institutions of schools under the Mahasarakham Primary Educational Service Area 3, 2) to develop guidelines for preventive and corrective actions. The sample consisted of 320 teachers and 5 qualified persons. The research tools were questionnaires and interview form. Data analysis the used Statistics was percentage, average, and standard deviation.

The results showed that: 1) the current state of the drug prevention and problem-solving operations in educational institutions of schools under the Mahasarakham Primary Educational Service Area 3, overall, was at a high level. 2) There were six guidelines for drug abuse prevention and resolution for schools under Mahasarakham Primary Educational Service Area 3 consist: 1) consultations 2) educating and knowledge transfer 3) drug abuse prevention and resolution 4) drug abuse prevention and resolution 5) surveillance and 6) management.

Keywords : 1. Guidelines for Preventing Narcotics Problems 2. Developing Narcotics Remedial Guidelines 3. Educational Institutions

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญมากที่สุดในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าแต่การขจัดปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดนับวันจะยิ่งลำบากมากขึ้นทั้งในด้านสาเหตุการเกิดปัญหาและแนวทางการแก้ไขและมีแนวโน้มการเพิ่มของจำนวนกลุ่มประชากรที่ใช้นาเสพติดพื้นที่ประเภทและชนิดของยาเสพติดที่ใช้เสพติดจนวิธีการเสพติดซึ่งนำไปสู่สภาวะการติดยาที่เพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลการบำบัดรักษาผู้ติดยาของสถานพยาบาลทั่วประเทศและสถิติผู้กระทำความผิดพบว่า กลุ่มเป้าหมายผู้ติดยาส่วนใหญ่เป็นเพศชายที่มีอายุระหว่าง 24-25 ปีโดยในปี 2559 มีการแพร่ระบาดในช่วงอายุ 15-19 ปีคิดเป็นร้อยละ 22.1 ของช่วงอายุทั้งหมดและมีแนวโน้มอายุของกลุ่มเป้าหมายลดลงไปอยู่ที่ระหว่าง 15-19 ปีซึ่งสอดคล้องกับผลสำรวจข้อมูลระบาดวิทยาในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทยกลางปี 2560 ของสำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดซึ่งพบว่านักเรียนนักศึกษาระดับ ป. 6-ปริญญาตรีจำนวน 5.36 ล้านคนมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดร้อยละ 12.4 และระดับชั้นมัธยมศึกษาต้นระดับชั้นมัธยมศึกษาปลายและระดับ ปวช. เป็นกลุ่มใหญ่ถึงร้อยละ 84 ของจำนวนดังกล่าวจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษา(สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2561)

จากการสำรวจร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและกระทรวงศึกษาธิการพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาส่วนใหญ่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับลักษณะของการใช้ยาเสพติด ร้อยละ 5.3 เป็นผู้มีประสบการณ์ในการใช้ ร้อยละ 2.7 ผู้ติดยา ร้อยละ 1.5 ผู้ค้ายาเสพติด ร้อยละ 1.1 ผู้ติดและค้ายาร้อยละ 0.94 และผู้ใช้และผู้ค้า ร้อยละ 0.85 ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในวัยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 3.42 ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะสถานการณ์การใช้ยาเสพติดในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2559 เป็นต้นมาพบว่าสารเสพติดที่ใช้มากอันดับ 1 คือ ยาบ้า ร้อยละ 82.2 รองลงมาคือ กัญชา ร้อยละ 6.3 ยาไอซ์ ร้อยละ 3.3 และกระท่อม ร้อยละ 2.7 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2561)

จากสถิติดังกล่าวโรงเรียนและสถาบันทางการศึกษานับว่าเป็นแหล่งที่เสี่ยงต่อการเสพติดและการขายยาเสพติดเนื่องจากเป็นแหล่งรวมกลุ่มของวัยรุ่นโดยเฉพาะโรงเรียนที่มีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นวัยที่อยากรู้อยากลองและหาประสบการณ์ใหม่ๆ ภัยอันน่ากลัวของยาเสพติดได้ขยายลูกกลมเข้าไปในรั้วโรงเรียนเพิ่มมากขึ้นทุกทีจนเป็นที่น่าหวั่นเกรงว่าหากไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหายาอย่างเร่งด่วนอาจเป็นสิ่งที่สายเกินไปสำหรับเยาวชนและกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในอนาคตเนื่องจากปัญหายาเสพติดได้แพร่ระบาดเข้าไปในโรงเรียนเกือบทุกโรงเรียนและทุกระดับชั้นซึ่งโรงเรียนนอกจากจะมีหน้าที่ในการให้การศึกษาทางด้านวิชาการแล้วยังคงต้องมีหน้าที่ในการช่วยเหลือแก้ไขพฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหายาเสพติดอีกด้วยแต่ที่ผ่านมาโรงเรียนยังไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างสัมฤทธิ์ผลเพราะยาเสพติดเป็นปัญหาที่ซับซ้อนมีสาเหตุมีปัจจัยหลายอย่างซึ่งการดำเนินการแก้ไขจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการติดยาเสพติดอย่างแท้จริงที่ผ่านมากกระทรวงศึกษาธิการพยายามดำเนินการป้องกันและปราบปรามสารเสพติดในสถานศึกษาอย่างเต็มที่โดยจัดทำโครงการทั้งในระดับกระทรวงระดับกรมและระดับสถานศึกษาเช่นการบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับสารเสพติดไว้ในหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับจัดทำคู่มือการดำเนินการและหลักสูตรสำหรับฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาในระดับจังหวัดครูแกนนำนักเรียนแกนนำรวมทั้งผู้ปกครองจัดกิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อนการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ป.ป.ส. เจ้าหน้าที่ตำรวจสาธารณสุข ตลอดจนองค์กรพ่อแม่ผู้ปกครอง (สุชานันท์ รัตนภาค, 2547) การสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนทุกสาขาอาชีพทั่วประเทศเพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการตัดสินใจและพัฒนาโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยสุ่มสำรวจ 16 จังหวัดที่เป็นตัวแทนภูมิภาค จำนวน 3,153 คนชาย 1,462 คนคิดเป็น ร้อยละ 46.37 หญิง 1,691 คน คิดเป็น ร้อยละ 53.63 คน ประชาชนคิดว่าในโรงเรียน/สถานศึกษาในปัจจุบันมีปัญหาเรื่องของยาเสพติดอยู่ในระดับรุนแรงมากและควรหาทางแก้ไขด่วนร้อยละ 60.03 เพราะมีนักเรียนติดยาเสพติดและรับรู้ด้วยตนเองว่ามีการแพร่กระจายในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2558)

จากที่ผ่านมากกระทรวงศึกษาธิการพยายามดำเนินการป้องกันและปราบปรามสารเสพติดในสถานศึกษาอย่างเต็มที่โดยจัดทำโครงการทั้งในระดับกระทรวงระดับกรมและระดับสถานศึกษาเช่น

การบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับสารเสพติดไว้ในหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับจัดทำคู่มือ การดำเนินการและหลักสูตรสำหรับฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาในระดับจังหวัดครูแกนนำนักเรียน แกนนำรวมทั้งผู้ปกครองจัดกิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อนการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ป.ป.ส. เจ้าหน้าที่ตำรวจสาธารณสุขตลอดจนองค์กรพ่อแม่ผู้ปกครอง (สุชานันท์ รัตนภาค, 2547) การสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนทุกสาขาอาชีพทั่วประเทศเพื่อ รวบรวมข้อมูลประกอบการตัดสินใจและพัฒนาโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดให้เกิด ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยสุ่มสำรวจ 16 จังหวัดที่เป็นตัวแทนภูมิภาค จำนวน 3,153 คน ชาย 1,462 คน คิดเป็นร้อยละ 46.37 หญิง 1,691 คนคิดเป็นร้อยละ 53.63 คน ประชาชนคิดว่าในโรงเรียน/ สถานศึกษาในปัจจุบันมีปัญหาเรื่องของยาเสพติดอยู่ในระดับรุนแรงมากและควรหาทางแก้ไขด่วนร้อยละ 60.03 เพราะมีนักเรียนติดยาเสพติดและรับรู้ด้วยตนเองว่ามีการแพร่กระจายในโรงเรียน (สำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด, 2558)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ซึ่งดูแลโรงเรียนในสังกัด 4 อำเภอเขียงยืนโกสุมพิสัยชื่นชมภูดั่งซึ่งในบางเขตเป็นพื้นที่เสี่ยงของการระบาดของยาเสพติด โดยเฉพาะอำเภอเขียงยืนชื่นชมซึ่งเป็นพื้นที่รอยต่อติดกับจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีการระบาดของยาเสพติด อย่างมากในตอนนี้นักเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เป็นหน่วยงานทาง การศึกษาที่รับมอบนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของศูนย์ปฏิบัติการ ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดมีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 145 โรงเรียน ปัจจุบันมีนักเรียนจำนวน 18,285 คน สถานศึกษาในสังกัดอยู่ในพื้นที่จังหวัดที่เฝ้าระวังปัญหาเสพติดมีการจัดการศึกษา 2 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษานี้มี โอกาสที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดค่อนข้างสูงและเป็นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่ง สามารถที่จะแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนด้วยกันได้โดยง่ายโดยผลกระทบของปัญหาการใช้ ยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนนำมาซึ่งความเสียหายและการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์อันเป็นกำลังสำคัญใน การพัฒนาประเทศชาติสถานศึกษาในฐานะหน่วยงานหลักในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติจึง ต้องให้ความสำคัญกับปัญหาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนในการเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดอย่างเข้มแข็งต่อเนื่องและจริงจังเพื่อลดและควบคุมไม่ให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดรวมถึงการดูแลช่วยเหลือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โอกาสกับมาศึกษาต่อในสถานศึกษาและสามารถดำรงชีวิตเป็นคนดีในสังคมได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนและดำเนินงานแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เป็นภัยคุกคามที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3

3.2 ผลจากการศึกษาทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ พัฒนาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้วิจัยแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานป้องกันและ แก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้บริหาร สถานศึกษา/ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 จำนวน 1,783 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา/ครูผู้สอนใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 จำนวน 320 คน โดย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาดและคณะ, 2543) และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1)แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1)ผู้วิจัยจัดส่ง หนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมทั้งแบบสอบถามถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดใน สถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 2) สัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย(Best Practice) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1)วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพในการปฏิบัติงานโดยการแจกแจงความถี่และหาเปอร์เซ็นต์ 2)วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) เป็นรายชื่อและรายด้าน 3)วิเคราะห์การจัดลำดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยการใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) (สุวิมล ว่องวานิช, 2548)

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนคุณภาพ Best Practice 2 โรงเรียนๆ ละ 3 คน ในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 รวมทั้งสิ้น 6 คน โดยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบบันทึกข้อมูล สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่เป็น Best Practice ตามกรอบแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูล 1)ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคามเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและครูในโรงเรียนคุณภาพ Best Practice 2)ผู้วิจัยจัดส่งแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกข้อมูล สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่เป็น Best Practice ตามกรอบแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 3)สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อ 2 เพื่อสรุปแนวทางในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานด้านป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียน 4)ประเมินแนวทางในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานด้านป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียน 5)ได้แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของสถานศึกษา โดยรวม

องค์ประกอบและตัวชี้วัดการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการดำเนินงาน
1. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด	4.00	0.08	มาก	4.67	0.08	มากที่สุด
2. ด้านการให้คำปรึกษา	3.67	0.08	มาก	4.67	0.08	มากที่สุด
3. ด้านการเฝ้าระวัง	4.00	0.11	มาก	4.67	0.09	มากที่สุด
4. ด้านการบริหารจัดการ	4.09	0.10	มาก	4.73	0.07	มากที่สุด
5. ด้านการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด	3.83	0.13	มาก	4.67	0.09	มากที่สุด
6. ด้านการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้	3.75	0.08	มาก	4.75	0.08	มากที่สุด
รวม	3.89	0.01	มาก	4.69	0.02	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}=3.89$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือด้านการบริหารจัดการ($\bar{X}=4.09$) ด้านการเฝ้าระวัง($\bar{X}=4.00$) และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด($\bar{X}=4.00$) สภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}=4.69$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือด้านการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้($\bar{X}=4.75$) ด้านการบริหารจัดการ($\bar{X}=4.73$) และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดด้านการให้คำปรึกษาด้านการเฝ้าระวังและด้านการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด($\bar{X}=4.67$)

5.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานป้องกันและแก้ไข
ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาและค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง($PNI_{modified}$) และ
ลำดับความต้องการจำเป็น โดยรวมและรายด้าน

องค์ประกอบและตัวชี้วัดการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด	D	I	$PNI_{modified}$	ลำดับความ ต้องการความจำเป็น
1. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด	4.00	4.67	0.17	3
2. ด้านการให้คำปรึกษา	3.67	4.67	0.27	1
3. ด้านการเฝ้าระวัง	4.00	4.67	0.17	3
4. ด้านการบริหารจัดการ	4.09	4.73	0.16	4
5. ด้านการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด	3.83	4.67	0.22	2
6. ด้านการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้	3.75	4.75	0.27	1

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน
ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เรียงตามลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1
ด้านการให้คำปรึกษาและ ด้านการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้($PNI_{modified}=0.27$) ลำดับที่ 2
ด้านการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด($PNI_{modified}=0.22$) ลำดับที่ 3 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา
เสพติดและด้านการเฝ้าระวัง($PNI_{modified}=0.17$) ลำดับที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ($PNI_{modified}=0.16$)

5.3 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของสถานศึกษาใน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ
จำเป็นในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของ
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 พบว่า แนวทางการ
ดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 สรุปได้ดังนี้

5.3.1 ด้านการให้คำปรึกษา มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ 1)แต่งตั้งคณะกรรมการให้
คำปรึกษาแก่นักเรียน 2)จัดทำคู่มือการบริการให้คำปรึกษาแนะแนวฝึกทักษะชีวิต 3)จัดให้มีการนิเทศ
ติดตามนักเรียนที่มีปัญหาครอบครัวปัญหาการเรียนและปัญหาด้านยาเสพติด 4)จัดอบรมครูแกนนำ
และนักเรียนแกนนำการให้คำปรึกษาด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

5.3.2 ด้านการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้ มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ 1)การสำรวจ
ความต้องการเกี่ยวกับการใช้สื่อประกอบการจัดกิจกรรมการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้ในการ

ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา 2) การสนับสนุนงบประมาณในการผลิตและจัดหาสื่อจากหน่วยงานต้นสังกัด 3) การจัดกิจกรรมเสี่ยงตามสายให้ความรู้เรื่องของโทษและพิษภัยของยาเสพติดอย่างต่อเนื่องในสถานศึกษา 4) ส่งเสริมการจัดนิทรรศการทางวิชาการเพื่อเผยแพร่ความรู้ในเรื่องของโทษและพิษภัยของยาเสพติด 5) การให้บริหารอินเทอร์เน็ตกับนักเรียนในการสืบค้นข้อมูลต่างๆ และการให้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย

5.3.3 ด้านการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน 2) ส่งเสริมให้มีการสร้างกลุ่มนักเรียนแกนนำเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 3) การส่งครูผู้สอน (ครูปฏิบัติงานด้านยาเสพติด) และนักเรียนเข้ารับการฝึกอบรมการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดตามที่หน่วยงานต้นสังกัดจัดให้มีขึ้น 4) การจัดตั้งชมรม To be number one ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน 5) การสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันยาเสพติด และ 6) ส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายนักเรียนแกนนำการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาทั้งในสังกัดและต่างสังกัดเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

5.3.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีการบูรณาการการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสอดแทรกความรู้เสริมทักษะกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียน เช่น กิจกรรมชุมนุมต่างๆ ซึ่งมีความหลากหลายการส่งเสริมด้านดนตรีและกีฬา 4) การจัดค่ายคุณธรรมจริยธรรมค่ายคนดีเทิดไท้องค์ราชันย์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน 5) ประชุมวางแผนร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา 6) มีการประชุมผู้ปกครองอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และชี้แจงนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาให้ผู้ปกครองได้รับทราบและหาแนวปฏิบัติในการดูแลนักเรียนร่วมกัน 7) การจัดระเบียบและปรับสภาพแวดล้อมในบริเวณสถานศึกษาให้น่าอยู่และน่าเรียน 8) มีมาตรการให้ความช่วยเหลือและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงด้านการติดยาเสพติด

5.3.5 ด้านการเฝ้าระวัง มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) การประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนกำหนดเป้าหมายในการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาเพื่อเป็นการเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด 2) ติดตามสังเกตเฝ้าดูเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัดความสามารถทักษะของผู้เรียน เช่น การออกเยี่ยมบ้านการคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยง 4) การคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยงของครูที่ปรึกษาเพื่อทำการติดตามสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนการศึกษาเอกสารการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล (SDQ) 5) การตรวจสอบสุขภาพและตรวจปัสสาวะ

นักเรียนเพื่อคัดกรองกลุ่มเสี่ยงในสถานศึกษามีและการสำรวจการใช้สารเสพติดในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 6) มีการสื่อสารโทรศัพท์สายด่วนผู้รับแจ้งเบาะแสเพื่อรับแจ้งข้อมูลข่าวสาร 7) สำรวจสภาพปัญหาและพฤติกรรมนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดอย่างสม่ำเสมอ

5.3.6 ด้านการบริหารจัดการ มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ 1) การประชุมชี้แจงนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา 2) จัดให้ครูผู้สอนเข้ารับการอบรมการประชุมการสัมมนาและการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา 3) ส่งเสริมให้ครูนำความรู้ที่ได้จากการอบรมการประชุมการสัมมนาการประชุมเชิงปฏิบัติการและนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา 4) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายครู(ครูปฏิบัติงานด้านยาเสพติด) ทั้งภายในสังกัดและต่างสังกัดเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา 5) การจัดทำคู่มือหลักสูตรยุทธศาสตร์แผนงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ด้านความเหมาะสมของผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าเป็นไปได้อย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}=4.02$) ส่วนด้านความเป็นไปได้ของผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าเป็นไปได้อย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}=3.73$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนในสังกัดได้ตระหนักถึงปัญหายาเสพติดที่จะส่งผลกระทบต่อนักเรียนในสังกัดจึงมีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาซึ่งถือได้ว่าเป็นภารกิจหลักที่จะต้องดำเนินการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาและเป็นการตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดทั้งนี้เพื่อไม่ให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดหรือไปก่อปัญหาสังคมซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อรทัย ธารแก้ว และคณะ (2562) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่า ภาพปัจจุบันของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระทรวงศึกษาธิการได้มีการกำหนดนโยบายและแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษามีการกำหนดให้ปัญหายาเสพติดเป็นวาระสำคัญของชาติและ

ประกาศนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดและมีร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการนำนโยบายด้านยาเสพติดไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องโดยการคำนึงถึงผลกระทบของปัญหายาเสพติดที่จะเกิดขึ้นและนอกจากนี้สถานศึกษาหลายแห่งมีประสบการณ์ในการจัดการกับปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาตลอดจนสามารถดูแลช่วยเหลือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนและควบคุมจนไม่ให้มีปัญหายาเสพติดด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมและแตกต่างกันตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

6.2 แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1)ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมีแนวทางการพัฒนาโดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทุกกลุ่ม รวมถึงการจัดกิจกรรม ตามความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน สอดคล้องกับการวิจัยของ อรทัย ธารแก้วและคณะ (2562) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่า ควรจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการสอดแทรกความรู้เรื่องยาเสพติดในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้คัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยงโดยจัดให้มีการตรวจสุขภาพและตรวจปัสสาวะเพื่อตรวจหาสารเสพติดสถานศึกษาจัดให้มีการตรวจค้นหายาเสพติดที่นักเรียนพกพามาสถานศึกษาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น เข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม ค่ายลูกเสือต้านยาเสพติดและอื่นๆ จัดกิจกรรมเดินรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยและโทษของยาเสพติดและการป้องกันยาเสพติดทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดระเบียบและปรับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้น่าอยู่น่าเรียนและลดพื้นที่เสี่ยงที่จะเป็นแหล่งมั่วสุม ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์สังคมของนักเรียนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความสนใจและความถนัดของนักเรียนเช่นการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ 2)ด้านการให้คำปรึกษา แนวทางการพัฒนา คือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการให้คำปรึกษานักเรียนที่มีปัญหาครอบครัวปัญหาการเรียนและปัญหาด้านยาเสพติดของสถานศึกษาจัดทำคู่มือ การบริการให้คำปรึกษาแนะแนวฝึกทักษะชีวิตให้เข้าใจในกลวิธีในการแก้ปัญหายาเสพติดของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ การอรทัย ธารแก้ว และคณะ (2562) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่า จัดตั้งนักเรียนและคุณครูแกนนำเพื่อให้ให้ความรู้เรื่องยาเสพติดแก่รุ่นน้องประสานงานกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดประสานงานกับสถานบำบัดเมื่อพบนักเรียนติดยาเสพติดและส่งต่อนักเรียนไปยังสถานบำบัดอย่างเป็นระบบจัดบริการให้คำแนะนำโดยครูแนะแนวและครูที่ปรึกษาและเพื่อนนักเรียนในศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นในสถานศึกษา ส่งเสริมให้นักเรียนจัดรายการเสียงตามสายจัดตั้งชุมนุมคลินิกบำบัดฟื้นฟูและให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด 3)ด้านการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้ มีแนวทางการพัฒนาให้มีการสำรวจความต้องการเกี่ยวกับ

การใช้สื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดของสถานศึกษา โดยสนับสนุนงบประมาณในการผลิตและจัดหาสื่อจากหน่วยงานต้นสังกัด และมีการขยายผลการจัดกิจกรรมแก่สถานศึกษาอื่น เพื่อเครือข่ายการทำงานด้านการป้องกันยาเสพติด สอดคล้องกับการวิจัยของ เพ็ญจันทร์ รื่นเนตร และพรเทพ ฐิ์แผน (2563) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1-2 ผลการวิจัยพบว่า โดยการจัดการศึกษานอกสถานที่ศึกษาดูงานที่ทัมทสถานในจังหวัดรวมถึงการดูสื่อเกี่ยวกับภัยของยาเสพติด และจัดตั้งสารวัตรนักเรียนปราบปรามยาเสพติด จัดค่ายคุณธรรม จัดสายตรวจของโรงเรียนร่วมกับตำรวจ สร้างเครือข่ายผู้ปกครอง ครู ตำรวจ ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา และส่งบุคลากรเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา เป็นต้น

4)ด้านการเฝ้าระวังมีแนวทางการพัฒนา โดยจัดประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนกำหนดเป้าหมายในการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเพื่อเป็นการเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดติดตามสังเกตเฝ้าดูเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถทักษะของผู้เรียนมีการสื่อสารโทรศัพท์สายด่วนผู้รับแจ้งเบาะแสเพื่อรับแจ้งข้อมูลข่าวสารสำรวจสภาพปัญหาและพฤติกรรมนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดอย่างสม่ำเสมอสอดคล้องกับการวิจัยของ อรทัย ธารแก้ว และคณะ (2562) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่าการประชุมชี้แจงนโยบาย จัดทำหลักสูตรยุทธศาสตร์คู่มือแผนงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบงานที่ชัดเจนและเพียงพอโดยการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งครูที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดระดมทรัพยากรการดำเนินงานจากเครือข่ายการทำงานบ้านวัดจัดอบรมพัฒนาครูแกนนำนักเรียนแกนนำในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษารายงานผลสรุปผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบและประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน 5)ด้านการบริหารจัดการมีแนวทางการพัฒนา คือ มีการประชุมชี้แจงนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาจัดให้ครูผู้สอนเข้ารับการอบรมการประชุมการสัมมนาและการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูนำความรู้ที่ได้จากการอบรมการประชุมการสัมมนาการประชุมเชิงปฏิบัติการและนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาส่งเสริมการสร้างเครือข่ายครูเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจัดทำคู่มือหลักสูตรยุทธศาสตร์แผนงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษา สอดคล้องกับการวิจัยของ จินุกุล หลวงอภัย (2564) ที่ได้ศึกษา

การพัฒนาแนวทางในการป้องกันตนเองจากปัญหาเสพติดของนักเรียนนายสิบตำรวจ ผลการวิจัยพบว่า การให้ความรู้เรื่องยาเสพติดแนวคิดในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดโดยใช้สถานการณ์จำลองและแสดงบทบาทสมมติให้แก่ นักเรียนทำให้นักเรียนเกิดทักษะในการป้องกันตนเอง รู้ถึงพฤติกรรมและทัศนคติของตนเองในการป้องกันยาเสพติดโดยไม่หลงคำชักชวนหลอกลวงหรือชักจูงของเพื่อนหรือญาติไม่ทดลองใช้ยาเสพติดกับตนเองไม่เลียนแบบเพื่อนในทางที่ไม่ถูกต้อง 6)ด้านการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดมีแนวทางการพัฒนา คือการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนเช่นการจัดกิจกรรมชุมนุมต่างๆ การส่งเสริมด้านดนตรีและกีฬาส่งเสริมให้มีการสร้างกลุ่มนักเรียนแกนนำเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของสถานศึกษา ส่งครูผู้สอน(ครูปฏิบัติงานด้านยาเสพติด) และนักเรียนเข้ารับการฝึกอบรมการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดตามที่หน่วยงานต้นสังกัดจัดให้มีขึ้นจัดตั้งชมรมต่อต้านยาเสพติด เช่น ชมรม To be number one เพื่อนช่วยเพื่อนสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันยาเสพติดของสถานศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานภายนอกส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายนักเรียนแกนนำการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาทั้งในสังกัดและต่างสังกัดเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานสอดคล้องกับการวิจัยของ เพ็ญจันทร์ รื่นเนตร และพรเทพ ฐิแผน (2563) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1-2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองและเครือข่ายรับรู้ปัญหาเสพติดและร่วมกันหาหนทางแก้ไขให้ความรู้ผู้ปกครองและคนในชุมชนโดยการจัดโครงการเปิดบ้านต้านยาเสพติดจัดนิทรรศการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดประสานข้อมูลกับผู้นำชุมชนเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีอนามัยในการให้ความรู้ ฝ้าระวังและรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาประสานความเข้าใจกับผู้นำชุมชนและผู้ปกครองและให้กลุ่มเครือข่ายบ้านวัดโรงเรียนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดผู้ปกครองมีความเข้าใจและให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดจัดโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายกับผู้ปกครองการจัดกิจกรรมต้านยาเสพติดเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะในการปฏิเสธยาเสพติดรวมถึงการมีส่วนร่วมของสังคมและการบำบัดและฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดสารเสพติดทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น

7. องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยจัดทำแผนแนวทางการดำเนินการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 โดยมีรายละเอียดตามแผนภาพ ดังนี้

แนวทางการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาของ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ศึกษาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 2) ด้านการให้คำปรึกษา 3) ด้านการเฝ้าระวัง 4) ด้านการบริหารจัดการ 5) ด้านการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด และ 6) ด้านการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้

สำรวจสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ภาพที่ 1 แนวทางการดำเนินการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรมีประชุม ชี้แจงนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

8.1.2 จัดให้ครูผู้สอนเข้ารับการอบรม การประชุม การสัมมนา และการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

8.1.3 ส่งเสริมให้ครูนำความรู้ที่ได้จากการอบรมการประชุม การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการและนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีการบูรณาการการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

8.2.2 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สอดแทรกความรู้เสริมทักษะกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

8.2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน เช่น กิจกรรมชุมนุมต่างๆ ซึ่งมีความหลากหลาย การส่งเสริมด้านดนตรีและกีฬา

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาให้เข้าใจและให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา

8.3.2 ครูควรศึกษาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาให้เข้าใจและให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา

9. บรรณานุกรม

จินุกุล หลวงอภัย. (2564). การพัฒนาแนวทางในการป้องกันตนเองจากปัญหาเสพติดของนักเรียน นายสิบตำรวจ.วารสารวิจัยวิชาการ. 4(1). 169-176.

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

เพ็ญจันทร์ รื่นเนตร และพรเทพ รุ่งแผน. (2563). แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1-2. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น. 6(4). 69-78.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. (2558). การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา .กรุงเทพฯ : ส.ป.ป..

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. (2561). แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดข้อมูลเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด. กรุงเทพฯ : สำนักยุทธศาสตร์.

สุชานันท์ รัตนภาค. (2547). ศึกษาปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุวิมล ว่องวานิช. (2548). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรทัย ธารแผ้ว. (2562). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24. วารสารบัณฑิตศึกษา. 16(72). 33-47.

การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู สำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม*
THE DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR THE MANAGEMENT
WITH THE TEACHERS' PARTICIPATION IN THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE MAHASARAKHAM

สุรภพ นาคคนชม¹, ณภัทสรวรรณ ธนาพงษ์อนันต์²

Suraphop Nakonchom¹, Napatsawan Thanaphonganan²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University^{1,2}

Email : Swat4cbr600@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 318 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ตามขอบข่ายงาน 4 ฝ่าย ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป สรุปได้ดังนี้ 1)การมีส่วนร่วมในการวางแผน 1.1)ครู มีส่วนร่วมในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลของกิจกรรม 1.2)ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร 1.3)ครูมีส่วนร่วมในการแบ่งบทบาทหน้าที่ ภาระงานและมอบหมายผู้รับผิดชอบ 2)การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 2.1)ครูได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตามที่ ได้รับมอบหมาย 2.2)ครู มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถ 2.3)ครู มีการบูรณาการการทำงานในทิศทางเดียวกันและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม 3)การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 3.1)ครู มีส่วนร่วมการให้ความเห็นชอบโครงการและกิจกรรม 3.2)ครู มีความพึงพอใจในประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน 4)การมีส่วนร่วม

ในการตรวจสอบและประเมินผล 4.1)ครู มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
4.2)ครู มีส่วนร่วมในการสะท้อนผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน

คำสำคัญ : 1. การพัฒนา 2. แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู 3. สถานศึกษา

ABSTRACT

This research aims to 1) Study the current condition and the need assessment for the development of the management with the teachers' participation for the schools in the Secondary Educational Service Area Office Mahasarakham, 2) to present guidelines of development of the management with the teachers' participation for the schools in the Secondary Educational Service Area Office Mahasarakham, The sample consisted of 318 teachers and 7 qualified persons. The tools used in the research were questionnaires and interview form. Data analyses the used Statistics were percentage, average, and standard deviation.

The research found that: 1. Current status, teachers' participation in administration was a high level. 2. Participatory management of teachers for the schools in the Secondary Educational Service Area Office Mahasarakham following the duties of 4 branches of works: participatory academic management, participatory budget management, participatory personal management and participatory general management that can be concluded 1) Participation planning. 1.1) Teachers have access to information and activities. 1.2) Teachers participate in budget and resources planning. 1.3) Teachers participate in division of responsibility. 2) Participation in operation. 2.1) Teachers can work for their responsibilities. 2.2) Teachers participated in volunteer activities. 2.3) Teachers have integration for working and feel involved in the ownership of the activities. 3) Participation in maintenance of benefits. 3.1) Teachers participate in the approval process of projects and activities. 3.2) Teachers are satisfied with their work. 4) Participation in monitoring and evaluation. 4.1) Teachers jointly investigate in measuring and analyzing the result of operations. 4.2) Teachers participate in feedback the result of operation to develop and work effectively.

Keywords : 1. Development 2. Guidelines for the Management with the Teachers
3. Establishment for Education

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมมีความจำเป็นต่อการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาเป็นผลจากวิวัฒนาการของการบริหารในอดีตซึ่งในช่วงนั้นเป็นแนวความคิดที่อยู่ในวงจำกัดแต่ในปัจจุบันแนวคิดได้ขยายกว้างออกไปในอดีตนั้นคนทั่วไปคิดว่าการจัดการศึกษาเป็นเรื่องของทางราชการเป็นเรื่องของสถานศึกษาหรือครูจะปฏิบัติอย่างไรกับนักเรียนก็สุดแท้แต่เพราะผู้ปกครองได้ฝากลูกหลานและอนาคตไว้กับสถานศึกษาแล้วแต่ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมได้แปรเปลี่ยนเจริญก้าวหน้าดังนั้นสถานศึกษาจะอยู่โดดเดี่ยวเหมือนเมื่อก่อนคงไม่ได้ เพราะสังคมนั้นประกอบด้วยระบบต่างๆ ที่จะต้องพึ่งพากันและการศึกษาในวันนี้ถือเป็นเรื่องของ ทุกคน (Education for All) มิใช่เป็นเรื่องแต่ของทางราชการเหมือนแต่ก่อนอีกแล้ว (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2553) ด้วยสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการอบรมสั่งสอนผู้เรียนให้คิดเป็นแก้ปัญหาเป็น รวมทั้งสามารถหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองมีทักษะชีวิตทักษะการประกอบอาชีพ ตลอดจนมีคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะพึงประสงค์ตามที่ประเทศชาติและสังคมโลกต้องการ คุณภาพของการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจแนวคิดหลักการและการนำทรัพยากรต่างๆ ไปประยุกต์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “คน” เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลดังนั้นจึงควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาเข้าไปมีส่วนการบริหารร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติการร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผลตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของทุกคนเพื่อให้การปฏิบัติงานในองค์การประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (จันทร์ธานี สงวนนาม, 2551) ซึ่งการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสายผู้สอนจำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษา(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2547)

การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการด้านงบประมาณด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ครูผู้สอนจึงมีบทบาทโดยตรงในการร่วมพัฒนาสถานศึกษาครูไม่เพียงแต่จะมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้เท่านั้นแต่ครูยังต้องมีบทบาทในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้เช่น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจนเข้าใจกระจ่างศึกษาหลักการวิธีการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษาร่วม

วางแผนและร่วมพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษาตรวจสอบความสอดคล้องสัมพันธ์กันของสาระที่จัดทำขึ้นตามสภาพปัญหา/ความต้องการของชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นกับมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานวางแผนการจัดการเรียนการสอนตามขอบข่ายเนื้อหาสาระมาตรฐานสัดส่วนของเวลาและหน่วยการเรียนรู้หลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลในห้องเรียนโดยเลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และเหมาะสมกับผู้เรียน วางแผนและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้ข้อมูลที่แสดงความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงนั้นและนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียนต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543)

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามมีความจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา เนื่องด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามมีทิศทางการพัฒนาการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 โดยกำหนดเป้าประสงค์ในการพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน มีนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนบนฐานข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ทันสมัย และเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม, 2563)

ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา เพราะความสำคัญในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำสูงสุดต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อให้สถานศึกษามีการพัฒนาให้เกิดขึ้นโดยตรงกับนักเรียน มีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่การพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่สังคมไทยต้องการ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของครู สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เพื่อให้เกิดแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

2.2 เพื่อเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา

3.2 ได้แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามเพื่อนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ประชากร ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 1,838 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม จำนวน 318 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie&Morgan แล้วดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้น การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างเลขที่การรับรอง 158/2563 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล 1)แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ซึ่งแบบสอบถามลักษณะเป็นแบบตรวจรายการแบบเติมคำ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การเก็บรวบรวมข้อมูล 1)ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคามเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2)ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามและติดต่อรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูล 1)วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยคำนวณหาค่าความถี่และค่าร้อยละ 2)วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามโดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย(บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ต่อไปนี้ 1)คุณวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท 2)มีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารและพัฒนาการศึกษาหรือการวิจัยและประเมินผล การศึกษาหรือการบริหารแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินเพื่อประเมินแนวทางการบริหาร

แบบมีส่วนร่วมของครูสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ การเก็บรวบรวมข้อมูล 1)ผู้วิจัยขอหนังสือจาก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2)ผู้วิจัยจัดส่งแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามพร้อมทั้งแบบประเมินให้กับผู้ทรงคุณวุฒิและติดต่อบริการแบบประเมินด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1)วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินโดยคำนวณหาค่าความถี่และค่าร้อยละ 2)วิเคราะห์แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามโดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

องค์ประกอบการบริหาร แบบมีส่วนร่วม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน
1. การบริหารงานวิชาการ	3.78	0.79	มาก	4.96	0.24	มากที่สุด
2. การบริหารงานงบประมาณ	3.35	0.86	ปานกลาง	4.93	0.27	มากที่สุด
3. การบริหารงานบุคคล	3.52	0.94	มาก	4.96	0.22	มากที่สุด
4. การบริหารงานทั่วไป	3.73	0.67	มาก	4.97	0.19	มากที่สุด
รวม	3.60	0.85	มาก	4.95	0.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}=3.60$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ ด้านการบริหารงานวิชาการ($\bar{X}=3.78$) ด้านการบริหารงานทั่วไป($\bar{X}=3.73$) และด้านการบริหารงานบุคคล

($\bar{X}=3.52$) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.95$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือด้านการบริหารงานทั่วไป($\bar{X}=4.97$) ด้านการบริหารงานวิชาการ($\bar{X}=4.96$) และด้านการบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X}=4.96$)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง(PNI_{modified}) และลำดับความต้องการจำเป็นโดยรวมและรายด้าน

องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู	D	I	PNI_{modified}	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. การบริหารงานวิชาการ	3.78	4.96	0.312	4
2. การบริหารงานงบประมาณ	3.35	4.93	0.472	1
3. การบริหารงานบุคคล	3.52	4.96	0.409	2
4. การบริหารงานทั่วไป	3.73	4.97	0.332	3

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เรียงตามลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 การบริหารงานงบประมาณ ($PNI_{\text{modified}}=0.472$) ลำดับที่ 2 การบริหารงานบุคคล($PNI_{\text{modified}}=0.409$) ลำดับที่ 3 การบริหารงานทั่วไป($PNI_{\text{modified}}=0.332$) และ ลำดับที่ 4 การบริหารงานวิชาการ($PNI_{\text{modified}}=0.312$) ตามลำดับ

5.2 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาแนวการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม พบว่า แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ตามขอบข่ายงาน 4 ฝ่าย ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป สรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
  - 1.1 ครูมีส่วนร่วมในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลของกิจกรรม
  - 1.2 ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร
  - 1.3 ครูมีส่วนร่วมในการแบ่งบทบาทหน้าที่ ภาระงานและมอบหมายผู้รับผิดชอบ

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
  - 2.1 ครูได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย
  - 2.2 ครูมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถ
  - 2.3 ครูมีการบูรณาการการทำงานในทิศทางเดียวกันและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
  - 3.1 ครูมีส่วนร่วมการให้ความเห็นชอบโครงการและกิจกรรม
  - 3.2 ครูมีความพึงพอใจในประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล
  - 4.1 ครูมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
  - 4.2 ครูมีส่วนร่วมในการสะท้อนผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากและปานกลางโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงานบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มีเจตนารมณ์มุ่งเน้นการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ภายใต้ภารกิจทั้ง 4 ด้าน ไปยังสถานศึกษาโดยตรงซึ่งสถานศึกษาต้องดำเนินการปรับปรุงระบบการบริหารให้มีเอกภาพ ด้านนโยบายและมาตรฐานการศึกษารวมทั้งเอื้ออำนวยให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบต่อเนื่องซึ่งเป็นหน้าที่ของแต่ละโรงเรียนที่ต้องดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตัดสินใจและจัดการศึกษาร่วมกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรุทธ์ นันทมาศวังนรา, ปิยะ สุทธิสุสดี, โนรีณี เบ็ญจวงศ์ และณพัฐธิกา ปิติเลิศศิริกุล (2564) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า 1)การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเขื่อนบางลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงานทั่วไป และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัฒน์ ตั้งโหยบ และอุไร สุทธิแย้ม (2564) ได้ทำวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสหวิทยาเขตเสรีไทยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าครูโรงเรียนในสหวิทยาเขตเสรีไทยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการบริหารวิชาการ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากรองลงมาคือด้านการบริหารงานบุคคล มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือด้านการบริหารงบประมาณ

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงาน ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มีเจตนารมณ์มุ่งเน้นการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ภายใต้ภารกิจทั้ง 4 ด้าน ไปยังสถานศึกษาโดยตรงซึ่งสถานศึกษาต้องดำเนินการปรับปรุงระบบการบริหารให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งเอื้ออำนวยให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบต่อเนื่องซึ่งเป็นหน้าที่ของแต่ละโรงเรียนที่ต้องดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้รับมอบหมายโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการบริหารตัดสินใจและจัดการศึกษาร่วมกันส่งผลให้ครูผู้สอนและบุคลากรเกิดความตระหนักและรู้สึกเป็นเจ้าของ ประกอบด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ได้มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดรูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษารูปแบบ SPACER Model ซึ่งมีการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยเฉพาะครูซึ่งเป็นบุคลากรหลักในสถานศึกษาได้มีส่วนช่วยเหลือระหว่างกัน ในการร่วมคิด ร่วมวางแผนร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมแก้ปัญหาและพัฒนา และร่วมรับผิดชอบในการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรส่งผลให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามเกิดความตระหนักและให้ความสำคัญกับแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรัตน์ ทับเจริญ และพรเทพ ฐ์แผน (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การนำเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า 1)ความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของครูในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสวรรค์ตามขอบข่ายภารกิจของสถานศึกษา 4 ด้าน คือการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารทั่วไป พบว่า ความต้องการสูงสุดได้แก่ ความต้องการบริหารงานวิชาการ และความต้องการต่ำสุด ได้แก่ ความต้องการบริหารงานทั่วไป เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแต่ละด้าน ปรากฏผลดังนี้ 1.1)การบริหารงานวิชาการ ครูมีความต้องการมีส่วนร่วมสูงสุด ได้แก่ สนับสนุนการจัดหาสื่อการเรียนการสอน 1.2)การบริหารงานงบประมาณ ความ

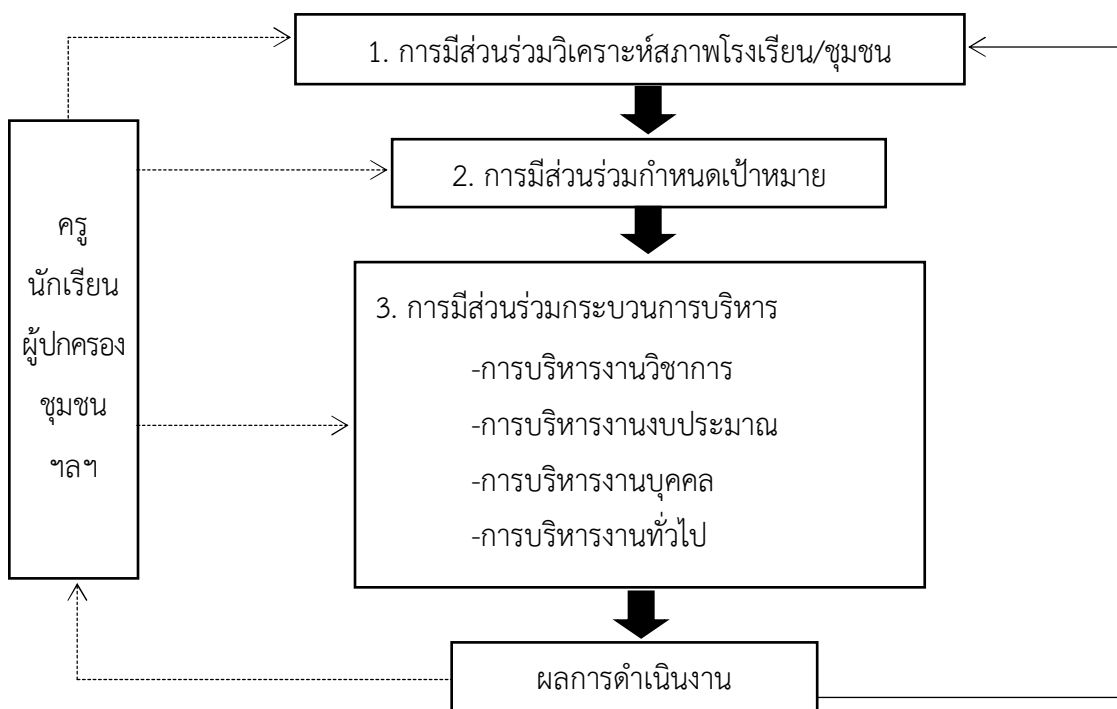
ต้องการสูงสุด ได้แก่ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ หนังสือเรียนคู่มือครูและเอกสารตามความจำเป็นแก่ครู และนักเรียน 1.3)การบริหารงานบุคคล ความต้องการสูงสุด ได้แก่ การส่งเสริมการจัดสวัสดิการและการเสริมสร้างกำลังใจให้กับบุคลากรของสถานศึกษา 1.4)การบริหารงานทั่วไป ความต้องการสูงสุด ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาของสถานศึกษา

6.2 แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ตามขอบข่ายงาน 4 ฝ่าย ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปสรุปได้ดังนี้ 1)การมีส่วนร่วมในการวางแผน 1.1)ครูมีส่วนร่วมในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลของกิจกรรม 1.2)ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร 1.3)ครูมีส่วนร่วมในการแบ่งบทบาทหน้าที่ภาระงานและมอบหมายผู้รับผิดชอบ 2)การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 2.1)ครูได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย 2.2)ครูมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถ 2.3)ครูมีการบูรณาการการทำงานในทิศทางเดียวกันและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม 3)การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 3.1)ครูมีส่วนร่วมการให้ความเห็นชอบโครงการและกิจกรรม 3.2)ครูมีความพึงพอใจในประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน 4)การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล 4.1)ครูมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน 4.2)ครูมีส่วนร่วมในการสะท้อนผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิชัย อุตทาสา และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2563) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ได้ดังนี้ 1)การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ(Decision Making) ประเด็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนจัดการสถานศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมพัฒนาองค์กร จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการในการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจโดยการยึดหลักธรรมาภิบาล(Good Governance) ในการบริหารงานสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาได้แก่การบริหารงานวิชาการการบริหารงานบุคคลการบริหารงานงบประมาณและการบริหารงานทั่วไปรวมถึงการบริหารกิจการนักเรียนสนับสนุนการกระจายอำนาจให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมแสดงบทบาทในการตัดสินใจในทุกๆ กิจกรรมของสถานศึกษามีการประชุมปรึกษาหารือร่วมคิดร่วมทำร่วมตัดสินใจร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามแผนงานของสถานศึกษาร่วมกันขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล 2)การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ(Implementation) ประเด็นการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายของสถานศึกษา จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดแนวทางในการมีส่วนร่วมของครูในการปฏิบัติงานส่งเสริมให้ครูเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษานำระบบวงจร

บริหารงานคุณภาพ Deming Cycle (PDCA) มาใช้ในการบริหารจัดการโดยการสนับสนุนให้ครูเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผนขั้นตอนการดำเนินการขั้นตอนการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนและขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไขเพื่อการพัฒนาที่มีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันแสดงความคิดเห็นวิเคราะห์สังเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนโอกาสอุปสรรคจนสามารถกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของสถานศึกษาได้ชัดเจนนำผลการปฏิบัติงานโครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วมาทบทวนเพื่อให้เกิดการวางแผนการปฏิบัติงานต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ 3)การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์(Benefits) ประเด็นการได้ประโยชน์จากกิจกรรมโครงการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กรจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีแนวทางในการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับผลประโยชน์โดยการสร้างวัฒนธรรมองค์กร “สืบทอดสืบสานส่งผ่านสร้างผู้นำ” ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ครูและบุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนนำประโยชน์ที่ได้จากทุกกิจกรรมมาพัฒนาคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีคุณภาพมากขึ้นจนเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม 4)การมีส่วนร่วมในการประเมินผล(Evaluation) ประเด็นการตรวจสอบการบริหารจัดการของสถานศึกษา จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้ครูได้มีส่วนร่วมในการวัดผลประเมินผลกิจกรรมและโครงการต่างๆ โดยมีการประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งก่อนการดำเนินงานระหว่างการทำงานและหลังการทำงานพร้อมทั้งแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงซึ่งกันและกันผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนกำหนดนโยบายชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานแต่ละชนิดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติให้มีความถูกต้องชัดเจนนำไปสู่การเป็นสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างทีประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม จากผลการวิจัยแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมมี 1)การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2)การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3)การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4)การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูสำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพครูเกี่ยวแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังก่อนนำไปปฏิบัติใช้จริง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ควรศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู โดยกำหนดขอบข่ายเฉพาะด้าน เช่น ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไป

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการนำแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูไปใช้ตามขอบข่ายงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป โดยเฉพาะในด้านการบริหารงบประมาณซึ่งมีความต้องการจำเป็นมากที่สุดจากผลการวิจัย

8.3.2 ด้านการบริหารงานวิชาการ สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครูในการแบ่งบทบาทหน้าที่ ภาระงานและมอบหมายผู้รับผิดชอบด้านวิชาการ

8.3.3 ด้านการบริหารงานงบประมาณ สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครูในการสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินงานด้านงบประมาณ

8.3.4 ด้านการบริหารงานบุคคล สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครูในการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านบุคคล

8.3.5 ด้านการบริหารงานทั่วไป สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครูในการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านบริหารทั่วไป

9. บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). **กรมวิชาการ**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2546). **กฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการคุณสมบัติหลักเกณฑ์และวิธีสรรหาการเลือกประธานกรรมการและกรรมการวาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการในคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

จันทร์ธานี สงวนนาม. (2551). **ทฤษฎีและแนวทางในการปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.

นิรุทธ์ นันทมาศวังนรา, ปิย สุนิสุตติ, โนรีณี เบ็ญจวงศ์ และณพัฐฐิกา ปิติเลิศศิริกุล. (2564). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่มเขื่อนบางลางสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. **วารสารรัชต์ภาคย์**. 15(40). 239-248.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). **การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.

ศิริรัตน์ ทับเจริญ และพรเทพ รุ่งแผน. (2554). การนำเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสวรรค์. **วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ**. 1(1).49-58.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. (2563). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564**. มหาสารคาม : หยกศึกษากันต์และการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2547). **แผนการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : ครูสภา.

สิทธิชัย อุตทาสา และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2563). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. **วารสาร มจร. พุทธปัญญาปริทรรศน์**. 5(3). 28-40.

- อนุวัฒน์ ตั้งโทยบ และอุไร สุทธิรัมย์. (2564). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียน
ในสหวิทยาเขตเสรีไทยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2.
วารสารบัณฑิตวิจัย. 12(1). 1-14.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2543). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการของสถานศึกษา
ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

การพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษด้วยสื่อวิดีโอ ในรายวิชา ENG111
ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น*
THE DEVELOPMENT ENGLISH GRAMMAR SKILLS WITH VIDEOS IN
THE ENG111 EVERYDAY ENGLISH OF SRIPATUM UNIVERSITY,
KHONKAEN CAMPUS

วนัสนันท์ ปานเนา¹, ธาเรรัตน์ หิรัญนุเคราะห์², บุญเลิศ วงศ์พรม³
Wanassanan Panna¹, Tareerat Hirannukhro², Boonlert Wongprom³
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}
Sripatum University Khon Kaen Campus^{1,2,3}
Email : wanassanan.pa@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษด้วยสื่อวิดีโอ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษด้วยสื่อวิดีโอ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อสื่อวิดีโอพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 กลุ่มเรียน 04 ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ประกอบด้วย 1) สื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ จำนวน 5 วิดีโอ 2) แบบทดสอบไวยากรณ์ภาษาอังกฤษก่อนเรียน-หลังเรียน จำนวน 20 ข้อ 3) แบบสอบถาม ความพึงพอใจจำนวน 7 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษด้วยสื่อวิดีโอ ในรายวิชา ENG111 ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 กลุ่มเรียน 04 ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น ผลการทดสอบจากที่ได้ทำแบบฝึกหัดหลังบทเรียนทุกคนได้คะแนนเพิ่มขึ้น 2. ก่อนเรียน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 10.18 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.82 และค่าร้อยละเท่ากับ 50.9 หลังเรียน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 17.05 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.01 และค่าร้อยละเท่ากับ 85.2 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 และ 3. นักศึกษามีความพึงพอใจ

ต่อสื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากที่สุดผลรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63
สรุปได้ว่านักศึกษาได้มีความพึงพอใจต่อสื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ

คำสำคัญ : 1. ไวยากรณ์ 2. สื่อวิดีโอ 3. ผลสัมฤทธิ์ 4. ความพึงพอใจ 5. การทดสอบ

ABSTRACT

This research aims 1) to develop English grammar skills using videos, 2) to compare the pre-test and post-test result after the students practiced English grammar skills using videos, 3) to study the students' satisfaction, using videos to improve their English grammar skills. The sample group were 2nd year students, study group 04 of Sripatum University. The instruments used in this research consisted of 1) 5 videos of English grammar skills development videos 2) English grammar test before school–after school (20 items) 3) 7 items of satisfaction questionnaire. The statistical data analyses used were mean, standard deviation, and percentage.

The results of the research were as follows: 1. the development of English grammar skills with video media in the course ENG111 (Everyday English) for 2nd year students, Section 04, of Sripatum University Khon Kaen Campus is better. The students got a higher score after the lesson. 2. Before class, the mean was at the level 10.18, the standard deviation was 2.82, and the percentage was 50.9. After the class, the mean was at the 17.05 standard deviation level, equal to 2.01 and the percentage value was 85.2, indicating that the learning achievement after lesson was higher than before, and they passed the criteria of 60 percent, and 3. the students had the highest level of satisfaction with the video media for improving English grammar skills. The mean total result was 4.63. It was concluded that the students were satisfied with the video material for improving English grammar skills.

Keywords : 1. Grammar 2. Media 3. Achievement 4. Satisfaction 5. Test

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การติดต่อสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์เราเป็นตัวถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึก ความคิด ความต้องการของเราให้คนอื่นได้รับทราบ โดยมีตัวกลางในการเชื่อมโยงพวกเราให้เข้าใจในกันและกัน ทั้งวัฒนธรรม ความเชื่อต่างๆ นอกจากนั้น เรายังใช้ภาษาในการดำเนินชีวิตหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการเรียน การทำงาน การเข้าสังคม และอื่นๆ แต่ภาษาที่เราจำเป็นต้องใช้เป็นภาษากลางและใช้เป็นภาษาสากลในการติดต่อสื่อสารในวงกว้าง คือภาษาอังกฤษ เพราะเป็นภาษาที่ใช้กันทั่วทุกมุมโลก ถ้าเรามีการพัฒนาภาษาอังกฤษของเราให้ดียิ่งขึ้นย่อมช่วยเพิ่มโอกาสและช่องทางในด้านการเรียน การทำงาน การดำเนินชีวิตทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ภาษาอังกฤษมาโดยตลอดคงจะเห็นได้จากการจัดการศึกษาของชาติที่ได้กำหนดให้มีการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษทั้งทางด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน (อารีรักษ์ มิแจ้ง และสิริพร ปาณางษ์, 2553)

ปัจจุบันการศึกษาเริ่มเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การเรียนรู้ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ได้จำกัดอยู่ในเฉพาะห้องเรียนและครูอีกต่อไป การเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่มีครูเป็นศูนย์กลางทั้งหมดเริ่มลดบทบาทลงและมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้นเกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้รูปแบบใหม่ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจในการนำเสนอเนื้อหา ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาองค์ความรู้ใหม่จากองค์ความรู้รูปแบบเดิมที่มีอยู่ เพื่อก่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ (รมณียา สุธรรมจรยา, 2558) โลกกำลังก้าวล้ำเทคโนโลยีไปอย่างรวดเร็วทำให้การพัฒนาทางการศึกษารุดหน้าก้าวไกลตามเทคโนโลยีด้วยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทรัพยากรทางปัญญาไว้อย่างมากมายเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้นหาข้อมูลให้แก่ผู้เรียนโลกมันเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ก็ต้องปรับ แม้แต่ตัวผู้สอนก็ต้องปรับก่อนที่จะถูกเปลี่ยนเนื่องจากเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตทำให้โลกของเราแคบลง ช่วยให้เราสามารถรับรู้ข่าวสารหรือติดต่อกับเพื่อนต่างชาติได้ภายในเสี้ยววินาที ซึ่งเราจะไม่สามารถรับรู้ข่าวสารหรือสื่อสารกับเพื่อนต่างชาติได้เลยหากไม่รู้ภาษาอังกฤษ (กาญจนาพร รุจิโณม, 2561)

ภาษาอังกฤษคือภาษาสากลที่มีผู้คนนิยมใช้ในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การประกอบอาชีพอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ภาษาอังกฤษกลายเป็นภาษากลางของผู้คนในกลุ่มประเทศอาเซียนภาษาอังกฤษเปรียบเสมือนเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันสำหรับประชากรโลกประเทศไทยในฐานะที่เป็นหนึ่งในสมาชิกของสังคมโลกจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และใช้ภาษาอังกฤษให้คล่องเมื่อเป็นเช่นนี้ในวงการการศึกษาจึงมีการตื่นตัวทำให้ภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญยิ่งขึ้น ดังประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบาย และ จุดเน้นการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการปีงบประมาณ พ.ศ.2562 ประกาศ ณ วันที่ 28 มกราคม พุทธศักราช 2562 เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาในทุกๆระดับของกระทรวงศึกษาธิการในปีงบประมาณ พ.ศ.2562

มีความสอดคล้องกับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ มีจุดเน้นเรียนภาษาอังกฤษ เน้นเพื่อการสื่อสาร ระดับทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา โดยมีจุดเน้นเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และใช้เพื่อการประกอบอาชีพ และในส่วนของระดับอุดมศึกษามีจุดเน้นเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีทักษะภาษาในระดับสูงใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้และเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงความรู้ทั้งใน และต่างประเทศ (แพรวไหม คำดวง, 2562)

ภาษาอังกฤษมีความสำคัญต่อการศึกษาทุกระดับ เราจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษให้คล่องแคล่ว และถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ เพราะไวยากรณ์ คือ กฎเกณฑ์ของภาษา เป็นตัวกำกับให้การสื่อสารของเราให้อยู่ในกรอบ ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของภาษา การสอนไวยากรณ์จึงมีความสำคัญต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศจะไม่ประสบความสำเร็จในการสื่อสาร หากผู้เรียนขาดความรู้ทางไวยากรณ์ที่เหมาะสม Dickins, M., Rea, & Edward, 1988) Ellis ได้เสนอการเรียนการสอนโครงสร้างไวยากรณ์ไว้ดังนี้ 1)ความรู้ที่ได้จากการเรียนไวยากรณ์สามารถเปลี่ยนให้เป็นความรู้ที่จำเป็นในการสื่อสารต่อไป 2)ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้ได้รับการสอนโครงสร้างไวยากรณ์มีพัฒนาการทางภาษาได้ดีกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการสอนโครงสร้างไวยากรณ์ การสอนโครงสร้างไวยากรณ์จึงมีส่วนสนับสนุนพัฒนาการด้านภาษาศาสตร์ของผู้เรียน 3)จากประสบการณ์การสอนในห้องเรียน ผู้สอนให้ความสำคัญในการสอนโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษว่าช่วยให้การแก้ไขข้อผิดพลาดทำได้ง่ายมีระบบ และยืนยันที่จะรวมการสอนโครงสร้างไวยากรณ์เข้าไว้ในการสอนภาษาอังกฤษอีกด้วย สรุปได้ว่า ไวยากรณ์มีความสำคัญต่อการเรียนภาษา ทำให้รูปประโยคถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นดังเครื่องปรุงรสที่ทำให้รสชาติของอาหารเกิดความอร่อย(จินตนา สุจจันท์, 2551)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงนี้ยังเป็นที่น่าเป็นห่วง และศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) รายงานพบผู้ติดเชื้อจากแหล่งแพร่ระบาดใหม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ในช่วงที่ผ่านมามหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่นได้จัดการเรียนการสอน ทั้งเรียนในห้องเรียนและเรียนออนไลน์มาระยะหนึ่งแล้ว พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกที่จะเรียนออนไลน์ ดังนั้น เพื่อความปลอดภัยของนักศึกษาและครอบครัว รวมถึงบุคลากรของมหาวิทยาลัย จึงเห็นควรให้จัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลผ่านออนไลน์ทั้งหมดวีดิทัศน์(Video) กลายเป็นสื่อมัลติมีเดียหรือสื่อผสมที่ใช้ในการนำเสนอรายละเอียดของแต่ละบทเรียนตามแผนการสอน สามารถใช้เป็นสื่อประกอบการสอนให้ผู้เรียนศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถนำมาใช้ประกอบการบรรยายทั้งก่อนบรรยาย แล้วจับประเด็นสำคัญมาขยายความในชั้นเรียน หรือหลังบรรยาย ในกรณีที่นักเรียนตามบทเรียนไม่ทันช่วยให้ให้นักเรียนได้กลับไปทบทวนบทเรียนด้วยตนเอง และช่วยให้นักศึกษาที่ไม่มีโอกาสเข้าเรียนในช่วงนี้บรรยายปกติ

ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษโดยผู้วิจัยเห็นว่าในการสื่อสารภาษาอังกฤษให้เกิดประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยความเข้าใจทางด้านไวยากรณ์เป็นหลัก เพราะไวยากรณ์ คือ กฎเกณฑ์ของภาษารวมไปถึงการจัดวางคำให้เป็นรูปประโยคที่สามารถ

สื่อสารกันได้อย่างเข้าใจ นักศึกษาจะมีทักษะทางภาษาอังกฤษที่ดีถ้าเริ่มต้นจากการเรียนไวยากรณ์ที่มีประสิทธิภาพนำไปสู่การสื่อสารที่ประสบผลสำเร็จจากการที่ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ช่วยอาจารย์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 กลุ่มเรียน 04 ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 พบว่า นักศึกษามีปัญหาเรื่องทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่จำเป็นกับเนื้อหาสาระอื่นๆ ของวิชา ENG111 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารประจำวัน ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องหาวิธีสอนหรือนวัตกรรมต่างๆ มาช่วยเสริมในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำสื่อวิดีโอ มาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากมีรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับแนวการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งสื่อวิดีโอเป็นสื่อการเรียนประเภทหนึ่งสำหรับให้ศึกษา เรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา อย่างอิสระ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจใช้สื่อวิดีโอในการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 กลุ่มเรียน 04 ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นทางเลือกหนึ่งที่จะนำไปพัฒนาการเรียนการสอนวิชา ENG111 (ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารประจำวัน) หรือในรายวิชาภาษาอังกฤษอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพและเป็นพื้นฐานการเรียนในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ด้วยสื่อวิดีโอ ในรายวิชา ENG111 ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษด้วยสื่อวิดีโอ ในรายวิชา ENG111 ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อสื่อวิดีโอพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษในรายวิชา ENG111 ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้เรียนรู้ถึงกระบวนการทำงานของการเป็นอาจารย์ผู้สอน วิธีการเตรียมการสอนออนไลน์ การเตรียมบทเรียน การใช้เกมประกอบการสอนออนไลน์ และความรู้ทางวิชาการอีกมากมาย รวมถึงงานทางด้านเอกสารที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานในอนาคต

3.2 ได้พัฒนาทักษะด้านต่างๆ อย่างเช่น ทักษะการพูด ทักษะด้านภาษาอังกฤษ และทักษะโปรแกรม Microsoft office ต่างๆ ได้ดีมากขั้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยมาจากวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ENG111 ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ชั้นปีที่ 2 กลุ่มเรียน 04 มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น จำนวน 38 คน โดยมีจำนวนนักศึกษาชาย จำนวน 8 คน และมีจำนวนนักศึกษาหญิง จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย 1) สื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ 2) แบบทดสอบไวยากรณ์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อสื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย มีการพิจารณาความตรงตามเนื้อหา(Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน กล่าวคือ 2 ท่านอยู่ในสาขาด้านการสอนภาษาอังกฤษ และ อีก 1 ท่านในสาขาด้านการผลิตสื่อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ซึ่งถือได้ว่าอยู่ในระดับดีมาก รายละเอียดลักษณะงานและขั้นตอน การปฏิบัติงาน

1) ศึกษารายละเอียดและเลือกเนื้อหาไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ในรายวิชา ENG111 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารประจำวัน จากหนังสือ TOUCHSTONE SECOND EDITION STUDENT BOOK 1 ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกมา 5 เรื่อง ได้แก่ Verb to be (is, am, are), Article (a, an, some), There is, and There are, Present Continuous Tense, Past Simple Tense

2) สร้างแผนการสอนการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ โดยการใช้สื่อวิดีโอ จำนวน 5 วิดีโอ วิดีโอละ 2-3 นาที

3) ดำเนินการสร้างสื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ จำนวน 5 วิดีโอ โดยจัดทำโครงร่างเนื้อหาที่สอน ประกอบด้วย เนื้อหาสาระสำคัญ ตัวอย่าง ต่อมาสร้างและออกแบบเนื้อหาสาระสำคัญ พร้อมยกตัวอย่าง ให้มีความน่าสนใจ และผู้เรียนสามารถรับชมแล้วได้เข้าใจง่าย จากนั้นนำสื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่สร้างขึ้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระ ให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขตามข้อแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4) ผู้วิจัยนำสื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะให้กับนักศึกษาผ่านทางช่องทางสื่อสารออนไลน์ Facebook Group ENG111

แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ

1) ศึกษาทฤษฎีและหลักการสร้างแบบทดสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง ศึกษาขอบเขตเนื้อหาไวยากรณ์ที่ได้เลือกไว้

2) จัดทำโครงร่างแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ จำนวน 1 ชุด เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อละ 1 คะแนน รวมเป็น 20 คะแนน

3) นำโครงร่างแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ที่ทำขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับพฤติกรรมที่ต้องการวัด ความชัดเจนของคำถาม และความถูกต้องด้านภาษา และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

4) นำโครงร่างแบบทดสอบที่ผ่านการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ไปทำในรูปแบบ Google formsฉบับสมบูรณ์ จำนวน 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 ใช้สำหรับการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และชุดที่ 2 ใช้สำหรับการทดสอบหลังเรียน (Post-test) เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อสื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ

1) ศึกษาค้นคว้าและเลือกงานรายงานที่มีแบบประเมินความพึงพอใจเพื่อเป็นแนวทางในการเขียนรูปแบบของคำถามและการใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน

2) สร้างโครงร่างแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อสื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ 5 ระดับ จำนวน 7 ข้อ ไปนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบรูปแบบของคำถามและการใช้ถ้อยคำและนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

3) จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจให้อยู่ในรูปแบบ Google forms มีต่อสื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละเทียบกับเกณฑ์การให้คะแนนร้อยละ 60

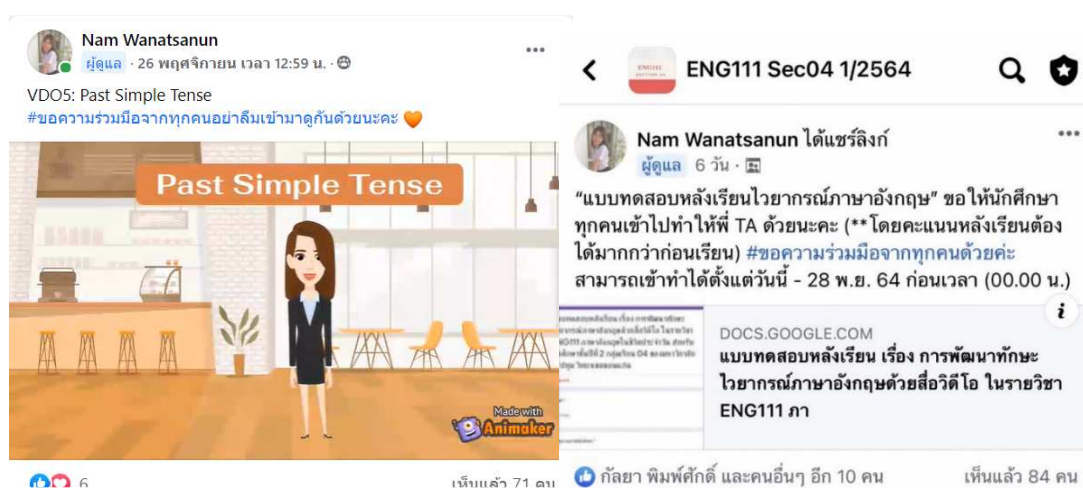
5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ด้วยสื่อวิดีโอ ในรายวิชา ENG111 ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

ตารางที่ 1 แสดงแผนการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษด้วยสื่อวิดีโอ

วิดีโอที่	เนื้อหาไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ
1	การใช้ Verb to be (is, am, are)
2	การใช้ Article (a, an, some)
3	การใช้ There is/There and Quantifiers
4	หลักการใช้ Present Continuous Tense
5	หลักการใช้ Past Simple Tense

จากตารางที่ 1 แผนการสอนด้วยสื่อวิดีโอไวยากรณ์ภาษาอังกฤษผู้วิจัยได้นำไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ จำนวน 5 เรื่อง เพื่อสอนนักศึกษาชั้นปีที่ 2 กลุ่มเรียน 04 ของมหาวิทยาลัยศรีปทุมวิทยาเขตขอนแก่น โดยมี 5 วิดีโอ แต่ละวิดีโอจะอธิบายถึงเนื้อหาสาระสำคัญและตัวอย่างที่เกี่ยวข้องเนื้อหาไวยากรณ์ในแต่ละเรื่องเมื่อทดสอบหลังเรียนแล้วนักศึกษาทุกคนมีคะแนนที่สูงขึ้นและผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 โดยเป็นผลไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่ดีมาก เนื่องจากนักศึกษาจำนวน 38 คนได้รับการเรียนรู้โดยผ่านทางสื่อวิดีโอจนทำให้คะแนนหลังเรียนสูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของผลลัพธ์ของการเรียนผ่านวิดีโอได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 1 วิดีโอแสดงบทเรียนและการเก็บแบบทดสอบหลังเรียน

5.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษด้วยสื่อวิดีโอ ในรายวิชา ENG111 ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ของมหาวิทยาลัยศรีปทุมวิทยาเขตขอนแก่น

ตารางที่ 2 ผลเปรียบเทียบแบบทดสอบ Pre-test และ Post-test

แบบทดสอบ	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ยร้อยละ
Pre-test	20	10.18	2.82	50.9
Post-test	20	17.05	2.01	85.2

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับเท่ากับ 10.18 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.82 และค่าร้อยละเท่ากับ 50.9 ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับเท่ากับ 17.05 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.01 และค่าร้อยละเท่ากับ 85.2 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 60 พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์

สรุปได้ว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน จะเห็นได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 กลุ่มเรียน 04 ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น ได้คะแนนค่าเฉลี่ยแบบทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 10.18 เมื่อเทียบจากผลคะแนนค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 17.05 คะแนนแสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60

5.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ต่อสื่อวิดีโอพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ในรายวิชา ENG111 ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อสื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ

หัวข้อประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เนื้อหาที่น่าสนใจมีตัวอย่างประกอบ และสอดคล้องกับบทเรียน	4.62	0.49	ดีมากที่สุด
2. ภาพประกอบ ตัวอักษร เสียง วิดีโอ อ่านง่าย ชัดเจน ไม่ซับซ้อน	4.79	0.47	ดีมากที่สุด
3. สื่อวิดีโอมีความน่าสนใจ เข้าใจง่าย	4.65	0.54	ดีมากที่สุด
4. รายละเอียดเนื้อหาในสื่อการเรียนเข้าใจง่าย และชัดเจน	4.63	0.49	ดีมากที่สุด
5. สื่อวิดีโอทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเองอย่างอิสระ	4.50	0.70	ดีมากที่สุด
6. ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นหลังจากได้ใช้สื่อวิดีโอ	4.58	0.55	ดีมากที่สุด
7. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.61	0.59	ดีมากที่สุด
รวม	4.63	0.55	ดีมากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลประเมินความพึงพอใจแต่ละหัวข้อ นักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุด ซึ่งวัดจากค่าเฉลี่ย($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) ซึ่งแปลผลได้ค่าดีมากที่สุด พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อสื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับที่พึงพอใจมากที่สุด

ผลรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 สรุปได้ว่านักศึกษาได้มีความพึงพอใจต่อสื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะ ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษด้วยสื่อวิดีโอในการช่วยส่งเสริมหรือพัฒนา ทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษา สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 กลุ่มเรียน 04 ของมหาวิทยาลัย ศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น มีผลคะแนนของการทำแบบทดสอบก่อนเรียน ที่มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อเทียบกับเกณฑ์การให้คะแนนร้อยละ 60 โดยมีคะแนน($\bar{X}$ =10.18, S.D.=2.82) เฉลี่ยร้อยละ 50.9 และแบบทดสอบหลังเรียน($\bar{X}$ =17.05, S.D.=2.01) เฉลี่ยร้อยละ 85.2 พบว่า ผลคะแนนแบบทดสอบ หลังเรียนของนักศึกษาสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับผลคะแนนก่อนเรียน และการศึกษาความพึงพอใจ ต่อสื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ในรายวิชา ENG111 ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 กลุ่มเรียน 04 โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด($\bar{X}$ = 4.63) ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ทรงสุตา น้ำจันทร์ (2563) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้วิดีโอทัศน์ช่วยสอนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการคูณจำนวนเต็ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านเขาหลวง จังหวัด ชุมพร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่าผลการประเมินความพึงพอใจที่ มีต่อการสอนโดยใช้วิดีโอทัศน์ช่วยสอนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการคูณจำนวนเต็ม สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านเขาหลวง จังหวัดชุมพรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเป็น 0.43

ด้วยเหตุผลข้างต้น จึงกล่าวได้ว่าสื่อวิดีโอที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นสื่อการสอนมีผลทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้มีความเข้าใจในบทเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างอิสระ นักศึกษา มีความพึงพอใจต่อการใช้สื่อวิดีโอ เป็นผลทำให้สื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ในรายวิชา ENG111 ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 กลุ่มเรียน 04 มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มเติมต่อไปได้

7. องค์กรความรู้ใหม่

จากการทำวิจัยการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษด้วยสื่อวิดีโอ สามารถนำไปใช้ได้จริงและเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา เพื่อลดเวลาการเรียนในห้องเรียนได้ และนักศึกษาสามารถเรียนรู้ หรือทำความเข้าใจเพิ่มเติมที่บ้านได้อย่างอิสระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพห้องเรียนแบบปกติใหม่ (New Normal) และช่วยให้การนำเสนอบทเรียนน่าสนใจมากขึ้น

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรศึกษาผลการวิจัยที่พบหลังการการใช้วิดีโอในการพัฒนาทักษะไวยากรณ์มาทำการต่อยอด

8.1.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับทักษะการเขียนควบคู่กันไป เนื่องจากทั้งสองอย่างมีความเกี่ยวเนื่องกันที่ต้องเอาความถูกต้องเป็นเกณฑ์ตัดสิน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การสร้างสื่อวิดีโอต้องมีการศึกษาเนื้อหาตามหลักทฤษฎีและมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชาที่จัดทำควรคำนึงถึงความเหมาะสมด้านเวลา เนื้อหา และสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและจะต้องผ่านกระบวนการสร้างที่เป็นระบบ

8.2.2 ในการนำสื่อวิดีโอมาช่วยสอนไปใช้ควรศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาภายในวิดีโอช่วยสอนนั้นให้ดีและควรจัดกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้

8.2.3 ควรมีการนำสื่อวิดีโอการพัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาอังกฤษในรายวิชา ENG111 ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 กลุ่มเรียน 04 ไปทดลองวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนกับเกณฑ์ของนักศึกษาในกลุ่มเรียนอื่นๆ ที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน เพื่อจะได้ข้อสรุปผลการวิจัยที่กว้างขวางมากขึ้น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรนำแนวทางในการทำการวิจัยครั้งนี้ไปสร้างหรือผลิตสื่อวิดีโอในการพัฒนาทักษะต่างๆ ให้กับคณะหรือสาขา และระดับชั้นปีอื่นๆ

8.3.2 ควรเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระหว่างนักศึกษาที่ได้เรียนโดยใช้สื่อวิดีโอช่วยสอนกับวิธีสอนปกติ

9. บรรณานุกรม

กาญจนาพร รุจิฉยม. (2561). การสื่อสารภาษาอังกฤษของคนไทยกับการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21. วารสารศิลปการจัดการ. 2(3). 199-201.

จินตนา สุจจันนท์. (2551). การเรียนการสอนโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทรงสุดา นัจจันทร์. (2563). การศึกษาผลการใช้วิดีโอทัศน์ช่วยสอนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ จำนวนเต็ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านเขาหลวง จังหวัดชุมพร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2564. จาก <http://www.ska2.go.th>

- นพพร สโรบล. (2557). **ภาษาอังกฤษกับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน**. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2564 จาก https://th49.ilovetranslation.com/_cQu-MXcT4X=d/
- ปวีณนุช พุ่มจิต, อังค์วรา เหลืองงนา. (2562). **การใช้แอปพลิเคชันในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านการฟัง**. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษา ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. 19 มกราคม 2562. 550-561.
- แพรวไหม คำดวง. (2562). **การสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รมณียา สุธรรมจรยา. (2558). **ผลการใช้แอปพลิเคชันสำหรับสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษบนแท็บเล็ต วิชาภาษาอังกฤษสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา เทคโนโลยีการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฒนา พรหมจรรย์. (2561). **ผลการใช้สื่อวิดีโอพัฒนาวิธีการพับผ้าเนปกิ้น ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่องานบริการโรงแรมของนักเรียนระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ**. รายงานสืบเนื่องการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่. 20-21 กรกฎาคม 2561. 1299-1307.
- สุณิสา อินทะชัย. (2559). **การพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่1 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยใช้วิดีโอช่วยสอน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สุพรรณรัตน์ วังโน. (2546). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรม สื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมสาธิตสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะ ภาษาต่างประเทศ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อารีรักษ์ มีแจ้ และสิริพร ปาณาวงษ์. (2553). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษโดยใช้ ปัญหาเป็นฐานสำหรับครูผู้สอนช่วงชั้นที่ 2**. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 12(2). 18-31.
- Dickins, M., P., Rea, & Edward, G. W. (1988). **Some Criteria for the Development of Communicative Grammar Tasks**. Oxford : Oxford University Press.
- Leech and J. Svartvik. (1975). **A Communicative Grammar of English**. 3rd ed. Sweden : Lund University.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา
ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โดยใช้การแก้ปัญหแบบร่วมมือ*

DEVELOPMENT OF ACADEMIC ACHIEVEMENT AND ABILITY TO
SOLVE PROBLEMS MATHEMATICAL OF PRATHOMSUKSA 6
STUDENTS BY COLLABORATIVE PROBLEM SOLVING

วิไลลักษณ์ สีประโคน¹, วราพร เอราวรรณ²

Vilailuck Seeprakhon¹, Waraporn Erawan²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University^{1,2}

Email : vi0615653544@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหแบบร่วมมือโดยใช้การแก้ปัญหแบบร่วมมือก่อนเรียนและหลังเรียน 2) เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหแบบร่วมมือ ให้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคกยาง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 9 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ 12 แผนการเรียนรู้ แผนละ 1 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบวัดการแก้ปัญหแบบร่วมมือ ระยะเวลาในการวิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้การแก้ปัญหแบบร่วมมือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. การแก้ปัญหความสามารถทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การแก้ปัญหแบบร่วมมือในขั้นตอนที่ 1 ขึ้นรวบรวมหรือระบุปัญหา มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 24 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ขั้นตอนที่ 2 ขึ้นการนำเสนอปัญหาพร้อมกับสิ่งที่

เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับปัญหาในรูปแบบต่างๆ เช่น ตารางกราฟ สัญลักษณ์ หรือคำพูด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 24 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการคิดกลยุทธ์วิธีเพื่อแก้ปัญหาและดำเนินการตามกลยุทธ์(เขียนเป็นประโยคทางคณิตศาสตร์หรือวิธีการแก้ปัญหา) ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 17.11 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 71.29 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการให้ผลป้อนกลับที่ได้จากการทำตามกลยุทธ์ในระหว่างการแก้ปัญหา(การตรวจคำตอบหรือผลของการใช้วิธีการแก้ปัญหา)ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 13.00 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 54.17 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้แต่เมื่อรวมทั้ง 4 ขั้นตอนแล้วมีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 81.37 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ : 1. ความสามารถในการแก้ปัญหา 2. การแก้ปัญหาแบบร่วมมือ 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to compare the learning achievement of grade the sixth grade students by using collaborative problem-solving, 2. to development solve 9 students in sixth grade from Ban Khok Yang School, Buriram province in mathematical problem-solving abilities by using collaborative problem-solving to get higher than 70% of criteria. The data collection instruments were: 1. the twelve of cooperative learning activities plans, one hour each, 2. an achievement test and 3.the cooperative problem-solving measure. The research period is the first semester of the academic year 2021. The data was analyzed by using percentage, mean and standard deviation.

The results of the study were as follows: 1. the students have academic achievement after class higher than before class with a statistically significant at .05 level, 2. the results of problem-solving mathematical ability of the sixth grade students by using collaborative problem-solving in 4 steps as follows: step 1: collect or identify problems on a total average of 24 out of a full score of 24, representing 100%, which is higher than the specified criteria, step2: the process of presenting the problem together with the relevant things related to the problem such as tables, graphs, symbols, or words on a total average was 24 out of a full score of 24, representing 100%, which was higher than the specified criteria, step3: strategic planning for solving problems and implement strategies on a total average was 17.11 from a full score of 24, representing 71.29%, which is higher than the specified criteria, and

step4: providing feedback obtained by following a strategy during problem solving on a total average was 13.00 from a full score of 24, representing 54.17%, which was lower than the specified criteria. Nevertheless, when combining the four steps, the average was 81.37%, which met the specified criteria.

Keywords : 1. Problem-Solving Ability 2. Collaborative Problem-Solving 3. Achievement

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

คณิตศาสตร์นั้นมีความสำคัญอย่างมากเพราะการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานของการเรียนของเกือบทุกวิชาซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ คณิตศาสตร์ยังมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ ระเบียบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สาเหตุที่นักเรียนอ่อนวิชาคณิตศาสตร์มีหลายประการด้วยกัน อาจเป็นผลอันเนื่องมาจากนักเรียนประสบปัญหาในการเรียนคณิตศาสตร์และปัญหาที่พบบ่อยเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยนักเรียนไม่สามารถแสดงแนวคิดหรือวิธีการแก้ปัญหาได้ (กองสิน อ่อนวาด, 2550) พบข้อมูลจากหลายๆ หน่วยงานมีปัญหามากในเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ นักเรียนบกพร่องในการอ่านและทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา ไม่สามารถแปลความหมายของโจทย์ ระบุสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบไม่ได้ บอกสิ่งที่โจทย์กำหนดไม่ถูกต้อง ขาดความเข้าใจในกระบวนการหรือวิธีการแก้โจทย์ปัญหา (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555)

ผลต่อการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ผ่านมา นั้นยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เห็นได้จากผลการประเมินของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้ข้อสรุปทั่วประเทศว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยนั้นยังอยู่ในระดับปรับปรุง มีจำนวนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในระดับ ดีผ่านเกณฑ์ 75% เพียงร้อยละ 2.50 ซึ่งอยู่ในระดับที่น้อยมาก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2557) สอดคล้องกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน(O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปี พ.ศ. 2560 พบว่ามี คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์เพียง 35.55 คะแนน ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2560) ละจากการรายงานผลการเรียนรู้จากโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Program for International Student Assessment : PISA) ใน พ.ศ. 2557 พบว่า สมรรถนะในด้านการคิดวิเคราะห์การสื่อสารและความสามารถในการแก้ปัญหา

ของนักเรียนอายุ 15 ปี ยังต่ำกว่าระดับพื้นฐาน (สุนีย์ คล้ายนิล และคณะ, 2550) ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านโคกยาง ในปีการศึกษา 2560-2561 มีผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 35.18 และ 40.00 ตามลำดับ ซึ่งได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับโรงเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากแบบบันทึกผลการเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 62.00 และ 69.00 ตามลำดับ จะเห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่โรงเรียนกำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 จากปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ต่ำดังที่กล่าวมาข้างต้นมีแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหา คือการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้นักเรียนเนื่องจากความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ (พร้อมพรรณ อุดมสิน, 2544)

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา คือการให้นักเรียนนั้นได้คิดและแก้ปัญหาในวิถีทางที่ตนเองครุ่นคิดถึงที่จะเผชิญกับ กลวิธีหรือเทคนิคที่แตกต่างจากสิ่งที่คาดหวัง คำอธิบายและเหตุผลที่นักเรียนใช้นั้นมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าคำตอบสุดท้ายที่ถูกต้อง และที่สำคัญควรฝึกให้นักเรียนนั้นได้สะท้อนความคิด และวิพากษ์ วิจารณ์ ความคิดของตนเองและผู้อื่นโดยใช้เหตุผลเป็นที่ตั้งซึ่งความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีความหมายและมีประโยชน์มากกว่าเป็นเพียงวิชาที่ว่าด้วยการคิดคำนวณเกี่ยวกับตัวเลขและการดำเนินการซ้ำๆ นักเรียนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ดีนั้นมักเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาคณิตศาสตร์ถ่องแท้ สามารถอธิบายความรู้เหล่านั้นได้อย่างชัดเจนและสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างสมเหตุสมผลผลการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ(Cooperative Learning) เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพราะเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเป็นวิธีการที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้น หากแต่จะต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542) และสมาชิกทุกคนจะต้องได้รับการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจเพื่อที่จะช่วยเหลือและเพิ่มพูนการเรียนรู้ของสมาชิกในทีม (สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ, 2542) ซึ่ง สถาบันการส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555) ได้เสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาไว้ว่าครูควรใช้กิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือหรือการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมมือเป็นทีมหรือกลุ่ม ได้ลงมือแก้ปัญหาและปฏิบัติภารกิจต่างๆ จนบรรลุ

จุดประสงค์ที่คาดหวังได้ ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ได้สื่อสารและนำยุทธวิธีแก้ปัญหา และกระบวนการแก้ปัญหาของตน ได้อภิปรายถึงยุทธวิธีแก้ปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับยุทธวิธีแก้ปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาที่กระทำร่วมกันตลอดจนได้เรียนรู้ที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน กล้าแสดงหรืออ้างอิงเหตุผล มีทักษะการสื่อสารและทักษะการเข้าสังคม มีความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ต่างๆ ได้ ตลอดจนเข้าใจแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้อย่างลึกซึ้ง

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องตัวประกอบของจำนวนนับ เพราะเห็นว่าเป็นเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เรียนได้ช่วยเหลือกันขณะทำงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ดีและเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือก่อนเรียนและหลังเรียน

2.2 เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ให้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือสูงกว่าเกณฑ์กำหนด

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือเป็นการวิจัยกึ่งการทดลอง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคกย่าง ตำบลโคกย่าง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำนวน 1 ห้อง จำนวน 9 คน สุ่มด้วยวิธีการแบบสุ่มกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้ 1)แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการแยกตัวประกอบจำนวน 12 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง 2)แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องการแยกตัวประกอบเป็นแบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์ ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 30 ข้อ 3)แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องตัวประกอบของจำนวนนับเป็นแบบทดสอบอัตนัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 12 ชุด การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. ผลการวิจัย

6.1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือปรากฏดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ภายหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 คน

เลขที่	คะแนน (30)	
	ก่อนเรียน	หลังเรียน
1	10	20
2	15	25
3	16	28
4	9	15
5	11	22
6	10	18
7	8	15
8	18	28
9	15	22
ค่าเฉลี่ย	12.44	21.44
S.D.	3.575	4.953

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ภายหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 9.00

ตารางที่ 2 สรุปคะแนนเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	9	12.44	3.575	5.498	.000
หลังเรียน	9	21.44	4.953		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 คน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่า($\bar{X}$ =12.44, S.D.=3.575) และหลังเรียนมีค่า($\bar{X}$ =21.44, S.D.=4.953) และเมื่อทดสอบด้วยสถิติ t-test นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t-test = 5.489, sig = .000)

6.2 ผลการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือให้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 3 แสดงผลความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แยกเป็นขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอน

เลขที่	คะแนนการแก้ปัญหาวางคณิตศาสตร์					รวม	ร้อยละ
	1.รวบรวมหรือระบุปัญหา	2.การนำเสนอปัญหาพร้อมกับสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหาในรูปแบบต่างๆ เช่น กราฟ สัญลักษณ์หรือคำพูด	3.การคิดกลยุทธ์เพื่อแก้ปัญหาและดำเนินการตามกลยุทธ์	4.การให้ผลป้อนกลับที่ได้จากการทำตามกลยุทธ์ในระหว่างการทำปัญหา	รวม		
คะแนนเต็ม	24	24	24	24	96	100	
1	24	24	18	13	79	82.59	

คะแนนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

เลขที่	คะแนนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์				รวม	ร้อยละ
	1.รวบรวมหรือระบุปัญหา	2.การนำเสนอปัญหาพร้อมกับสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหาในรูปแบบต่างๆ เช่น ตาราง สัญลักษณ์หรือคำพูด	3.การคิดกลยุทธ์เพื่อแก้ปัญหาและดำเนินการตามกลยุทธ์	4.การให้ผลป้อนกลับที่ได้จากการทำตามกลยุทธ์ในระหว่างการแก้ปัญหา		
2	24	24	16	13	77	80.21
3	24	24	16	13	77	80.21
4	24	24	16	13	77	80.21
5	24	24	16	13	77	80.21
6	24	24	18	13	79	82.29
7	24	24	18	13	79	82.29
8	24	24	18	13	79	82.29
9	24	24	18	13	79	82.29
รวม	216	216	154	117	703	
เฉลี่ย	24.00	24.00	17.11	13.00	78.11	81.37
ร้อยละ	100.00	100.00	71.29	54.17	81.37	

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นผลของความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นตอนที่ 1 ชั้นรวบรวมหรือระบุปัญหา ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 24 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 100 ชั้นตอนที่ 2 ชั้นการนำเสนอปัญหาพร้อมกับสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหาในรูปแบบต่างๆ เช่น ตาราง กราฟสัญลักษณ์ หรือคำพูด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 24 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 100 ชั้นตอนที่ 3 ชั้นการคิดกลยุทธ์วิธีเพื่อแก้ปัญหาและดำเนินการตามกลยุทธ์(เขียนเป็นประโยคทางคณิตศาสตร์หรือวิธีการแก้ปัญหา) ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 17.11 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 71.29 ชั้นตอนที่ 4 การให้ผลป้อนกลับที่ได้จากการทำตามกลยุทธ์ในระหว่างการแก้ปัญหา(การตรวจคำตอบหรือผลของการใช้) ค่าเฉลี่ยรวม

เท่ากับ 13.00 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 54.17 ซึ่งรวมทั้ง 4 ขั้นตอน มีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 81.37 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.16

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนการเรียนรู้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือนั้น พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทรินทร์ ทิตะยา (2562) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กันต์กนิษฐ์ พลพิพัฒน์, 2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้กลยุทธ์ STAR ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้กลยุทธ์ STAR สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กลยุทธ์ STAR หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้กลยุทธ์ STAR หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ แสดงให้เห็นว่าผลของความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นที่ 1 ชั้นรวบรวมหรือระบุปัญหา มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 24 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 100 ชั้นที่ 2 ชั้นการนำเสนอปัญหาพร้อมกับสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหาในรูปแบบต่างๆ เช่น ตาราง กราฟ สัญลักษณ์ หรือคำพูด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 24 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 100 ชั้นที่ 3 ชั้นการคิดกลยุทธ์วิธีเพื่อแก้ปัญหาและดำเนินการตามกลยุทธ์(เขียนเป็นประโยคทางคณิตศาสตร์หรือวิธีการแก้ปัญหา) มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 17.11 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 71.29 ชั้นที่ 4 ชั้นการให้ผลป้อนกลับที่ได้จากการทำตามกลยุทธ์ในระหว่างการแก้ปัญหา(การตรวจคำตอบหรือผลของการใช้วิธีการแก้ปัญหา) มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 13.00 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 54.17 แต่เมื่อรวมทั้ง 4 ขั้นตอน มีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 81.37 ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหนึ่งในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ คือ นักเรียนต้องมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับสถาบันการส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555) ได้เสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนา

ความสามารถในการแก้ปัญหาไว้ว่าครูควรใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือหรือการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมมือเป็นทีมหรือกลุ่ม ได้ลงมือแก้ปัญหาและปฏิบัติภารกิจต่างๆจนบรรลุจุดประสงค์ที่คาดหวังได้ พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ได้สื่อสารและนำยุทธวิธีแก้ปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาของตน ได้อภิปรายถึงยุทธวิธีแก้ปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับยุทธวิธีการแก้ปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาที่กระทำร่วมกันตลอดจนได้เรียนรู้ที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน กล่าวแสดงหรืออ้างอิงเหตุผล มีทักษะการสื่อสารและทักษะการเข้าสังคม มีความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ต่างๆ ได้ ตลอดจนเข้าใจแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้อย่างลึกซึ้งและจดจำได้นานมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมณิชา ทวีบท และสกันธ์ชัย ชะนูนันท์ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์เรื่องปริมาณสารสัมพันธ์ โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ โดยการวิจัยนี้เป็นลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการเชิงคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรฎา ไชยเดช (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิจัยเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์และผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษาสามารถพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนได้ โดยนักเรียนร้อยละ 95.8 มีสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมืออยู่ในระดับสูงหลังจากการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

8. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาผลการแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ได้ระบุขั้นตอน 4 ขั้นตอน ในการแก้ปัญหา ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นรวบรวมหรือระบุปัญหา

ขั้นที่ 2 ขั้นการนำเสนอปัญหาพร้อมกับสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหาในรูปแบบต่าง

ขั้นที่ 3 ขั้นการคิดกลยุทธ์ วิธีเพื่อแก้ปัญหาและดำเนินการตามยุทธวิธี(เขียนประโยคทางคณิตศาสตร์หรือวิธีการแก้ปัญหา)

ขั้นที่ 4 ขั้นการให้ผลป้อนกลับที่ได้จากการทำตามกลยุทธ์ในระหว่างการแก้ปัญหา(การตรวจคำตอบหรือผลของการใช้ชีวิตการแก้ปัญหา)

ซึ่งทั้ง 4 ขั้นตอนสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ในวิชาคณิตศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

9. ข้อเสนอแนะ

การแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ดังนี้

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 การแก้ปัญหาแบบร่วมมือในชั้นตอนที่ 4 ชั้นการให้ผลป้อนกลับที่ได้จากการทำตามกลยุทธ์ในระหว่างการแก้ปัญหา(การตรวจคำตอบหรือผลของการใช้วิธีการแก้ปัญหา) นักเรียนยังไม่สามารถปฏิบัติได้ดีตามเกณฑ์ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อแก้ปัญหาในชั้นตอนที่ 4 ต่อไป

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ผู้สอนต้อง คอย ติดตาม และควบคุมบริบทชั้นเรียน ตามความเหมาะสมเพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือ เน้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น การทำงานอย่างเสรี

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

9.3.1 ควรใช้การแก้ปัญหาแบบร่วมมือและแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในเนื้อหากลุ่มสาระอื่นๆ เช่น สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นอื่นๆ

10. บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กองสสิน อ่อนวาด. (2550). **การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- กัณฑ์กนิษฐ์ พลพิพัฒน์. (2560). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้กลวิธี STAR.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ธีรญา ไชยเดช. (2558). **การพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่อง เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์และผลิตภัณฑ์.** วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้. 8(1). 72-74.
- พร้อมพรรณ อุดมสิน. (2544). **การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนคณิตศาสตร์.** กรุงเทพฯ : บริษัท บพิตรการพิมพ์ จำกัด.

- พัชรินทร์ ทิตะยา. (2562). การพัฒนาความสามารถแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. วิทยาลัยครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิมณิชา ทวีบท. (2559). การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ เรื่องปริมาณสารสัมพันธ์ด้วยรูปแบบการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์. วารสารศึกษาศาสตร์. 22(1). 153-155.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2560). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำพื้นฐาน(O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2560. สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2562. จาก <http://www.onetresult.niets.or.th>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556). การวัดและประเมินผลคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด(มหาชน).
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ. (2542). เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนีย์ คล้ายนิล. (2550). การศึกษาวิทยาศาสตร์ไทย การพัฒนาการและภาวะถดถอย. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).

การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์*
PERSONNEL MANAGEMENT BASED ON THE FOUR SUBLIME STATES
OF MIND BY ADMINISTRATORS OF THE GENERAL EDUCATION
SECTION OF PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL IN KALASIN

สายยันท์ แदनกาไสย¹, พระครูชัยรัตน์², ธีรภัทร ถิ่นแสนดี³
Saiyan Daenkasai¹, Phrakhruchairattanakorn², Theeraphat Thinsandee³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2,3}
Email : c0653299872@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 105 รูป/คน สัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 5 รูป เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับ 2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมจำแนกตาม เพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ยกเว้นประสบการณ์การทำงาน ที่ไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้แนวทาง ดังนี้ 1) การแสดงออกถึงความรัก

ความปรารถนาดี ให้ความช่วยเหลือให้ทุกคนประสบแต่ประโยชน์และมีความสุขโดยทั่วกัน และยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) หากการทำงานเกิดปัญหาหรืออุปสรรค สิ่งแรกที่หัวหน้าควรทำ คือ กระทบคุษ สอบถามถึงปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมชี้แนะแนวทางการแก้ไขและพูดให้กำลังใจ โดยไม่ปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องเผชิญปัญหาเพียงลำพัง 3) ความยินดี พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ได้รับความสำเร็จ มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า ยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นได้รับ ไม่มีความอิจฉาริษยากันในความสำเร็จของผู้อื่นด้วยการพูดแสดงความยินดี 4) เมื่อประสบกับอุปสรรคในการทำงานใดๆ ต้องให้ความช่วยเหลือให้ผ่านพ้นอุปสรรคไปได้ ไม่ซ้ำเติมด้วยการลงโทษอย่างไม่เป็นธรรม ลงโทษโดยไร้เหตุผล

คำสำคัญ : 1. การบริหารงานบุคคล 2. หลักพรหมวิหาร 4 3. ผู้บริหาร

ABSTRACT

The objectives of the research were 1) to study personnel management based on the Four Sublime States of Mind by administrators of the General Education Section of Phrapariyattidhamma School in Kalasin Province, 2) to compare the personnel management based on the Four Sublime States of Mind by administrators of the General Education Section of Phrapariyattidhamma School in Kalasin Province, and 3) to study the recommendations of personnel management guidelines according the Four Sublime States of Mind by administrators of the General Education Section of Phrapariyattidhamma School in Kalasin Province. The sample group in this research was teachers of Phrapariyattidhamma School. Department of General Education Kalasin Province, 105 people interviewed 5 executives. The research instrument was a questionnaire and interview form. The statistics used was frequency, percentage, mean, and standard deviation. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. Statistics used to test the hypothesis using t-test.

The research results were as follows: 1. personnel management based on the Four Sublime States of Mind by administrators of the General Education Section of Phrapariyattidhamma School in Kalasin Province was found, in both overall and individual aspects, to stand at a 'MUCH' level. 2. The comparison of personnel management based on the Four Sublime States of Mind by administrators in mention classified by gender and age was found to show statistically significant difference of .05 in both overall and individual dimensions, with exception to the comparison in

the aspect of working experiences that showed no difference. 3. The guidelines for application of the Four Sublime States of Mind to personnel administration by administrators as suggested by the responses were: 1) the participatory administration should be implemented and the expression of loving-kindness and compassion should be all-covering without discrimination. 2) In case there have been arisen either problems or obstacles, the administrator should help solve them by providing advices and solutions instead of leaving them to be redressed by the subordinates themselves. 3) The expression of congratulations or sympathetic joy should be performed in case of any rewards or success being received or achieved by some colleagues. 4) In case of wrongdoings committed by any staff members, the clear and fair investigation and probation should be undertaken in order to prevent unjust punishment.

Keywords : 1. Personnel Management 2. The Four Sublime States of Mind 3. Administrators

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มี คุณภาพและมาตรฐานของประชาชนทุกช่วงวัย ทุกกลุ่มเป้าหมาย เพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ การศึกษาทุกระดับ พัฒนากำลังคนที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ และสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วนในสังคมผ่านการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การรับรู้ การยอมรับและพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การบริหารงานบุคคลตามแนวทางพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา พ.ศ.2547 เป็นการตอบสนองต่อเจตนารมณ์ตาม มาตรา 8 ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ในการพัฒนาการศึกษาและกำเนิดตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ (2542) โดยยึดหลักการสำคัญ คือ การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และการบริหารโดย คณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาสอดคล้องและสร้างระบบคุณธรรมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ทั้งนี้มุ่งหวังว่าหากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามี คุณภาพ มีขวัญกำลังใจที่ดีจะส่งผลต่อ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข การบริหารงาน บุคคล คือ การจัดการให้มีการใช้ทรัพยากรบุคคลให้ปฏิบัติงานเกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร โดยอาศัยกระบวนการ กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการวางแผน ด้านกำลังคน การสรรหา การคัดเลือก

การฝึกอบรม เงินเดือนและค่าจ้าง การเลื่อนตำแหน่ง โยกย้าย ขวัญกำลังใจ และการบำรุงรักษา การจูงใจบุคลากร และการประเมินผล การปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (ดวงเดือน ตียะบุตร, 2556)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรม มีหลายประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลายๆ ประเด็น ฉะนั้นผู้บริหารต้องมีหลักธรรม หรือนำหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งมาเป็นแนวทางปฏิบัติ จึงจะสามารถแก้ปัญหาที่ได้ออย่างเหมาะสม ดังนั้น บุคลากรในองค์กรจะทำงานเป็นทีมได้ดียิ่งขึ้นจะต้องมีผู้บริหารที่ดีคอยกำกับดูแล ผู้บริหารที่ดีในทางธรรม คือ ต้องมีพรหมวิหาร 4 ประการ คือ 1)เมตตา คือ การมีความหวังดีที่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข มีความรักและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานซึ่งความรักจะเกิดได้ถ้าผู้บริหารรู้จักมองในแง่ดีหรือส่วนที่ดีของผู้ร่วมงานถ้าพบส่วนเสียในตัวเองต้องรู้จักมองข้ามและให้อภัยเมื่อพบสิ่งดีก็จดจำไว้เพื่อจะได้ใช้คนให้เหมาะสมกับลักษณะที่ดีของเขา 2)กรุณา คือ ความสงสารเห็นใจ ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมื่อผู้ร่วมงานประสบเคราะห์กรรม นักบริหารต้องมีความสงสารและคิดหาทางช่วยให้เขาพ้นทุกข์นั้นความสงสารและจะเกิดขึ้นได้เมื่อนักบริหารใจกว้างรับฟังปัญหา 3)มูทิตา คือความรู้สึกชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี 4)อุเบกขา คือความวางใจเป็นกลางเที่ยงตรงไม่เอนเอียงไม่ว่าจะเป็นทั้งการบริหารทั้ง 4 ด้าน 1)การบริหารวิชาการ 2)การบริหารงบประมาณ 3)การบริหารบุคลากร และการบริหารงานทั่วไปไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาในปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริงประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาที่ยังไม่มีทิศทางพัฒนาและขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นอกจากนี้ยังพบว่า การสร้างพันธะสัญญาการดำเนินงานและการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นทางการมากนักจะมีเพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญ อีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามียุทธศาสตร์การพัฒนาที่ไม่เด่นชัดพอ ที่จะเป็แนวทางในการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ เพื่อสร้างศาสนทายาทแนะนำเนิการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านบุคลากรโรงเรียนในกลุ่มพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ล้วนแล้วแต่เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ แต่ขาดด้านสวัสดิการส่งเสริมขวัญและกำลังใจ จึงทำให้บุคลากรส่วนหนึ่งสอบบรรจุข้าราชการจึงเป็นเหตุให้ทางโรงเรียนหลายโรงขาดบุคลากร ดังนั้นทางหน่วยงานจึงพยายามและเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรโดยเร่งตั้งกองทุนต่างๆ ให้เป็นรูปธรรมเร็ววันขึ้น ด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนยังขาดห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์และห้องโสตทัศนศึกษา รวมทั้งอุปกรณ์การเรียนรู้

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ต้องการทราบว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับใดสอดคล้องกับหลักการบริหารงานบุคคลที่กำหนดไว้หรือไม่ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถเสนอผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องได้กำหนดเป็นนโยบายใน การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ รวมถึงการกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการสรรหาสอบคัดเลือก ประเมินผลการปฏิบัติงาน งานพัฒนาบุคลากร งานสวัสดิการบุคลากรเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคลากรโดยใช้หลักเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เพื่อให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจที่ดีต่อการบริหารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- 2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทาง การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์

3. สมมติฐานการวิจัย

- 3.1 ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน
- 3.2 ครูผู้สอนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน
- 3.3 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 4.1 ทำให้ทราบการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์
- 4.2 ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามความเห็นของครู

4.3 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 10 โรงเรียน จำนวน 105 รูป/คน การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มี 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า(Rating scale) มี 5 ระดับ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 105 ชุด มีความเที่ยงตรงของเนื้อหาเท่ากับ 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .98โดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในรูปแบบ Google form สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสถิติทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test (Independent samples)

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย(μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(σ) ระดับความคิดเห็นต่อระดับความคิดเห็นครูผู้สอนต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมทุกด้าน

การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	ระดับ
1. พรหมวิหารด้านเมตตา	4.20	.71	มาก
2. พรหมวิหารด้านกรุณา	4.28	.72	มาก
3. พรหมวิหารด้านมุทิตา	4.23	.75	มาก
4. พรหมวิหารด้านอุเบกขา	4.25	.70	มาก
รวม	4.24	.71	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย(μ)=4.24, σ =.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านที่ 2 พรหมวิหารด้านกรุณา มีคะแนนเฉลี่ย(μ)=4.28, σ =.72) รองลงมาคือ ด้านที่ 4 พรหมวิหารด้านอุเบกขา มีคะแนนเฉลี่ย(μ)=4.25, σ =.70) ด้านที่ 5 การบริหารงานบุคคล มีคะแนนเฉลี่ย(μ)=4.24, σ =.69) ด้านที่ 3 พรหมวิหารด้านมุทิตา มีคะแนนเฉลี่ย(μ)=4.23, σ =.75) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านที่ 1 พรหมวิหารด้านเมตตา มีคะแนนเฉลี่ย(μ)=4.20, σ =.71)

6.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

6.2.1 ครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2.2 ครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2.3 ครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้แนวทาง ดังนี้ 1)การแสดงออกถึงความรักความปรารถนาดี ให้ความช่วยเหลือให้ทุกคนประสบแต่ประโยชน์และมีความสุขโดยทั่วกัน และยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2)หากการทำงานเกิดปัญหาหรืออุปสรรค สิ่งแรกที่หัวหน้าควรทำ คือการพูดคุย สอบถามถึงปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมชี้แนะแนวทางการแก้ไขและพูดให้กำลังใจ โดยไม่ปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องเผชิญปัญหาเพียงลำพัง 3)ความยินดี พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีได้รับความสำเร็จ มีความสุขที่มีความเจริญก้าวหน้า ยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นได้รับ ไม่มีความอิจฉาริษยากันในความสำเร็จของผู้อื่นด้วยการพูด

แสดงความยินดี 4) เมื่อประสบกับอุปสรรคในการทำงานใดๆ ต้องให้ความช่วยเหลือให้ผ่านพ้นอุปสรรคไปได้ ไม่ซ้ำเติมด้วยการลงโทษอย่างไม่เป็นธรรม ลงโทษโดยไร้เหตุผล

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 ระดับความคิดเห็นต่อระดับความคิดเห็นครูผู้สอนต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณัฐวุฒิ สุชาติ (คลังเงิน), เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส และประจิตร์ มหาหิง (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1) ด้านเมตตา พบว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และแนะแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความปรารถนาดี รองลงมา ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเมตตา มีจิตใจแผ่เมตตาจริง เป็นมิตรกับผู้ได้บังคับบัญชา ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และรักษาวินัย ให้เกิดความสามัคคีสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบุญญวัฒน์ ปณฺญาวุฑฒ (อ่อนดี) (2555) ได้กล่าวถึงการบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารไว้ในการศึกษาการบริหารงานบุคลากร ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ว่าบุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2) ด้านกรุณา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ผู้บริหารมีใจเอื้ออาทร ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ส่งเสริมการศึกษาแก่องค์กร รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการจัดระบบ การเรียนรู้และแนะแนวทางการพัฒนาการศึกษาส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีการช่วยเหลือในด้านการให้ความรู้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาตามความเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาศราวุธ น้อยนารี (2558) ได้ศึกษาการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4

ของเจ้าอาวาส ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมและราย
ด้านอยู่ในระดับมาก

3) ด้านมูทิตา พบว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียน
พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาราย
ข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ผู้บริหารมีใจเอื้ออาทร
ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ส่งเสริมการศึกษาแก่องค์กร รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการจัดระบบการ
เรียนรู้และแนะแนวทางการพัฒนาการศึกษาส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีการช่วยเหลือ
ในด้านการให้ความรู้ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาตามความเหมาะสมที่เป็นเช่นนี้เพราะซึ่งสอดคล้องกับ
งานวิจัยของ พระมนัส อคฺคธมฺโม (ก้อนใหญ่) (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลัก
พรหมวิหาร 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชันกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร
ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชันกรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4) ด้านอุเบกขา พบว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียน
พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาราย
ข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยคือ ผู้บริหารดำรงมั่นรักษาความ
ถูกต้องหรือความยุติธรรมต่อครูผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทุกคน รองลงมาคือ ผู้บริหารมีความอดทนและ
สามารถแก้ไขในสถานศึกษาได้ดี ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีการจัดสรรงบประมาณ
อย่างเหมาะสมกับงานแต่ละฝ่ายได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุวรรณ์ มาตรบรรเทา (2559) ที่ได้
ศึกษาการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานบุคคลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานบุคคล
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
อยู่ในระดับมากทุกด้าน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ด้านเมตตากับการสรรหา การแสดงออกถึงความรักความปรารถนาดี ให้ความช่วยเหลือ
ให้ทุกคนประสบแต่ประโยชน์และมีความสุขโดยทั่วกัน และยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม

8.1.2 ด้านกรุณากับประเมินผลการปฏิบัติงาน หากการทำงานเกิดปัญหาหรืออุปสรรค
สิ่งแรกที่หัวหน้าควรทำคือ การพูดคุย สอบถามถึงปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมชี้แนะแนวทางการแก้ไขและ
พูดให้กำลังใจ โดยไม่ปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องเผชิญปัญหาเพียงลำพัง

8.1.3 ด้านมุทิตากับงานพัฒนาบุคลากร ความยินดี พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีได้รับความสำเร็จ มีความสุขมีความสุขเจริญก้าวหน้า ยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นได้รับ ไม่มีความอิจฉาริษยากันในความสำเร็จของผู้อื่นด้วยการพูดแสดงความยินดี

8.1.4 ด้านอุเบกขากับงานสวัสดิการบุคลากร เมื่อประสบกับอุปสรรคในการทำงานใดๆ ต้องให้ความช่วยเหลือให้ผ่านพ้นอุปสรรคไปได้ ไม่ซ้ำเติมด้วยการลงโทษอย่างไม่เป็นธรรม ลงโทษโดยไร้เหตุผล

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะเห็นว่า ด้านเมตตา ผู้บริหารมีการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและรักษาวินัย ให้เกิดความสามัคคีที่ยังได้คะแนนต่ำสุด จึงควรมีการปรับปรุงการกำหนดการศึกษาและวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

8.2.2 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ระดับครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านกรุณาของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่าผู้บริหารมีการช่วยเหลือในด้านการศึกษาให้ผู้ได้บงคับบัญชาตามความเหมาะสมได้คะแนนต่ำสุด จึงควรมีการปรับปรุงการกำหนดการศึกษาและวิเคราะห์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม

8.2.3 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ระดับครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ด้านมุทิตา ของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่าผู้บริหารส่งเสริมและให้กำลังใจผู้ได้บงคับบัญชาในการอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างจริงจังได้คะแนนต่ำสุด จึงควรมีการปรับปรุงการกำหนดการศึกษาและวิเคราะห์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม

8.2.4 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ระดับครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ด้านอุเบกขา ของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่าผู้บริหารมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมกับงานแต่ละฝ่ายได้ดี ได้คะแนนต่ำสุด จึงควรมีการปรับปรุงการกำหนดการศึกษาและวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในด้านอื่นๆ ด้วย

8.3.2 ควรศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในหลักธรรมอื่นๆ ด้วย เช่น หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นต้น

8.3.3 การศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาของจังหวัดอื่นๆ ด้วย

9. บรรณานุกรม

- ดวงเดือน ดิยะบุตร. (2556). **การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนครพนม.
- พระณัฐวุฒิ สุขาโต (คลังเงิน), เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส และประจितร มหาหิง. (2563). การบริหารงานบุคคลโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์**. 7(2). 300-313.
- พระมนัส อคฺคธมฺโม (ก้อนใหญ่). (2555). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญญวัฒน์ ปญญาวุฑฺโฒ. (อ่อนดี). (2555). **การศึกษาการบริหารงานบุคลากร ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศราวุธ น้อยนารี. (2558). **การความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว**. งานนิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2542). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 116 ตอนที่ 74 หน้า 17.
- มยุวรรณ์ มาตรบรรเทา. (2559). **การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานบุคคล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมยศ นาวิการ. (2553). **การบริหารแบบมีส่วนร่วม**. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2561. จาก <http://gotoknow.org/blog/mathu/334443>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). **คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน: คู่มือสมรรถนะหลัก**. นนทบุรี : บริษัทประชุมช่าง จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579)**. กรุงเทพฯ : บริษัท พรินทวอนกราฟฟิค จำกัด.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ*

DEVELOPING A PROGRAM TO STRENGTHEN TEACHER
COMPETENCIES ON MEASUREMENT AND EVALUATION UNDER
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA UBON
RATCHATHANIAMNAT CHAROEN

ชัยพร กาบบัว¹, สุรเชต น้อยฤทธิ์²

Chaiyaporn Kabbua¹, Surachet Noirid²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University^{1,2}

Email : chaiyaporn225@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนาแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 346 คน ได้มาโดยวิธีการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้นภูมิแล้วสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วน ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นศึกษานิเทศก์ จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม

เสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดจุดประสงค์การวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก ด้านการกำหนดขอบเขตการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก ด้านการเลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมิน อยู่ในระดับมาก ด้านการวิเคราะห์ผลและวิธีการจัดการข้อมูลการประเมิน อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการกำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก 2. โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาโปรแกรม 2. สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล 3. สมรรถนะครู

ABSTRACT

The purpose of this research were 1) to studied current, desirable circumstances and priority needs of teacher strengthening competencies on measurement and evaluation, 2) to studied a program to strengthen teacher competencies on measurement and evaluation under Secondary Educational Service Area Ubon Ratchathani Amnat Charoen. The research divided into 2 phases: 1) studied current, desirable circumstances and priority needs of teacher strengthening competencies on measurement and evaluation under Secondary Educational Service Area Ubon Ratchathani Amnat Charoen. The samples were 346 teachers selected by stratified random sampling. A research instrument was rating scale questionnaire. 2) Developing a program to strengthen teacher competencies on measurement and evaluation under Secondary Educational Service Area Ubon Ratchathani Amnat Charoen. The informants were 7 academic supervisors selected by purposive selection. The research instrument was a questionnaire on appropriateness and feasibility of the strengthening teacher competencies on measurement and evaluation program. Statistical values analyzed included frequency, percentage, mean, standard deviation and priority needs index.

The research revealed: 1.The current states of the teacher's competencies on measurement and evaluation were at a high level; Setting the measurement and

evaluation objectives was at a high level. The measurement and evaluation scoping was at a high level. The selection of technique and evaluation instrument was at a high level. The analyzing and data management was at a moderate level, and setting measurement and evaluation criterion was at the high level. 2. The program to strengthen teacher competencies on measurement and evaluation under Secondary Educational Service Area Ubon Ratchathani Amnat Charoen was highly appropriate and feasible.

Keywords : 1. Program Development 2. Teacher Competencies on Measurement and Evaluation 3. Teacher Competency

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การพัฒนาการศึกษาของบุคลากรเป็นการพัฒนาที่สำคัญที่สุดของประเทศเพราะความเจริญก้าวหน้าของประเทศขึ้นอยู่กับการศึกษาของบุคลากรเป็นสำคัญฉะนั้นจึงต้องมีการจัดการศึกษาให้มีความเข้มแข็งด้านการศึกษาในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ในประเทศไทยให้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในการปฏิรูปการศึกษารัฐบาลได้ระดมทรัพยากรและสรรพกำลังจากแหล่งต่างๆ อย่างมากมายในอันที่จะพัฒนาครูและผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงขึ้น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพและมาตรฐานนั้น บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งก็คือ “ครู” และครูมืออาชีพต้องมีสมรรถนะอันส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงดำเนินการประเมินสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนทุกคนทั้งประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดกรอบการพัฒนาสมรรถนะครูตามนโยบายพัฒนาครูทุกระดับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

การพัฒนาสมรรถนะครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งในโลกปัจจุบันที่กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในแต่ละรอบปีจึงมีหน่วยงานองค์กรสถาบันต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาแต่จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาครูของ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556) ซึ่งสมรรถนะประจำสายงานที่สำคัญในการปฏิบัติงานของครูของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) คือสมรรถนะที่ 1 การจัดการเรียนรู้ (Learning management) อันได้แก่ ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง การสร้างและหาคุณภาพ

เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ และการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2550)

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการหาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้จะเห็นว่าการวัดและประเมินผลเรียนนอกจากจะมีประโยชน์โดยตรงต่อผู้เรียนแล้วยังสะท้อนถึงประสิทธิภาพการการสอนของครูและเป็นข้อมูลสำคัญที่สะท้อนคุณภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาด้วย (ทิวดี มณีโชติ, 2549) การวัดและประเมินผลเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนจุดมุ่งหมายพื้นฐานสองประการ ประการแรกคือ การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง บันทึก วิเคราะห์ แปลความหมายข้อมูล แล้วนำมาใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของครูการวัดและประเมินผลกับการสอนจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กัน จุดมุ่งหมายประการที่สอง คือการวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินสรุปผลการเรียนรู้ให้การรับรองความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าผ่านรายวิชาหรือไม่ ควรได้รับการเลื่อนชั้นหรือไม่ หรือสามารถจบหลักสูตรหรือไม่ ในการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนที่ดีต้องให้โอกาสผู้เรียนแสดงความรู้ความสามารถด้วยวิธีการที่หลากหลายและพิจารณาตัดสินบนพื้นฐานของเกณฑ์ผลการปฏิบัติมากกว่าใช้เปรียบเทียบระหว่างผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญเป็นหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดและการที่จะทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายนั้นบุคลากรทางการศึกษาโดยเฉพาะครูจะต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้โดยกำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรแต่ในปัจจุบันครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการสร้างความเข้าใจในการวัดและประเมินผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 โดยครูผู้สอนยังคงนำวิธีการวัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบแบบเลือกตอบมาใช้ในการวัดและประเมินผลเรียนรู้กับผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไม่มีความหลากหลายตามสภาพที่แท้จริงของผู้เรียน เน้นการวัดความรู้ความจำมากกว่าความแตกต่างระหว่างผู้เรียน จึงส่งผลกระทบต่อทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการวัดความรู้ ความเข้าใจที่ซับซ้อนและความสามารถในการปฏิบัติ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพ ไม่เห็นข้อบกพร่องต่างๆ ของการจัดการเรียนรู้ซึ่งการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูบ่งบอกถึงคุณภาพ

การจัดการศึกษาของสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษามักใช้ข้อมูลที่ได้จากการวัดและประเมินใช้ในการตัดสินใจหลายอย่างเช่นการพัฒนาบุคลากรการจัดครูเข้าสอนการจัดโครงการการเปลี่ยนแปลงโปรแกรมการเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตอุบลราชธานี อำนาจเจริญ, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูซึ่งมีบทบาทและมีภาระหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ มีความตระหนักถึงภารกิจสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา และกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา จุดเน้นในการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของครูและสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้ครูมีรูปแบบการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ

3.2 ได้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ที่สามารถนำผลของการวิจัยไปเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญและสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกันให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 3,700 คน จากสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำนวน 346 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie&Morgan (บุญชมศรี สะอาด, 2556) โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษาตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้นภูมิเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ ของลิเคอร์ (LikertScale) เพื่อสำรวจสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูโดยสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าตามแนวคิดของบุญชมศรีสะอาดและสุริทองศรีสะอาด (2554) และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยใช้เทคนิค IOC หาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามโดยพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.93 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความสอดคล้องสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น(PNI_{modified})

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยการศึกษาแนวทางการบริหารจากโรงเรียนต้นแบบ(Best Practice) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานด้านการวัดและประเมินผล โรงเรียนละ 2 คน ซึ่งใช้การเลือกแบบเจาะจง จาก 3 โรงเรียนรวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 6 คน นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมโดยการสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำหน้าที่ในการตรวจสอบยืนยันตรวจสอบเชิงยืนยัน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เป็นศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบงานด้านการวัดและประเมินผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

สมรรถนะด้านการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ของครู	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. การกำหนดวัตถุประสงค์ การวัด และประเมินผล	3.99	0.55	มาก	4.75	0.51	มากที่สุด	0.19	5
2. การกำหนดขอบเขตการ วัดและประเมินผล	3.91	0.60	มาก	4.74	0.52	มากที่สุด	0.22	3
3. การเลือกใช้เทคนิคและ เครื่องมือในการประเมิน	3.94	0.57	มาก	4.73	0.52	มากที่สุด	0.20	4
4. การวิเคราะห์ผลและวิธีการ จัดการข้อมูลการประเมิน	3.49	0.69	ปาน กลาง	4.74	0.53	มากที่สุด	0.36	1
5. การกำหนดเกณฑ์ในการ วัดและประเมินผล	3.77	0.61	มาก	4.73	0.53	มากที่สุด	0.25	2
ค่าเฉลี่ย	3.82	0.60	มาก	4.74	0.52	มากที่สุด	0.24	-

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$)เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ การวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก($\bar{X}=3.99$) ด้านการกำหนดขอบเขตการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก($\bar{X}=3.91$)ด้านการเลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมิน อยู่ในระดับมาก($\bar{X}=3.94$) ด้านการวิเคราะห์ผลและวิธีการจัดการข้อมูลการประเมิน อยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.49$) และด้านการกำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก($\bar{X}=3.77$) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

อุบลราชธานี อำนาจเจริญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}= 4.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญเรียงตามลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยซึ่งด้านที่มีค่าความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ 1) การวิเคราะห์ผลและวิธีการจัดการข้อมูลการประเมิน ($PNI_{\text{modified}} = 0.36$) 2) การกำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล ($PNI_{\text{modified}} = 0.25$) 3) การกำหนดขอบเขตการวัดและประเมินผล ($PNI_{\text{modified}} = 0.22$) 4) การเลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมิน ($PNI_{\text{modified}} = 0.20$) และ 5) การกำหนดวัตถุประสงค์การวัด และประเมินผล ($PNI_{\text{modified}} = 0.19$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

5.2 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 5 Module ประกอบด้วย Module 1 การกำหนดวัตถุประสงค์การวัดและประเมินผล Module 2 การกำหนดขอบเขตการวัดและประเมินผล Module 3 การเลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมิน Module 4 การวิเคราะห์ผลและวิธีการจัดการข้อมูลการประเมิน และ Module 5 การกำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล 4) วิธีการพัฒนาประกอบด้วย การฝึกอบรมและเข้าร่วมสัมมนา การเรียนรู้ด้วยตนเอง การระดมสมอง การนิเทศการสอนและการเรียนรู้เป็นกลุ่ม 5) การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนา การประเมินความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับพัฒนาโปรแกรมผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญโดยรวมพบว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}=4.66$) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}=4.62$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดจุดประสงค์การวัดและประเมินผล ด้านการกำหนดขอบเขตการวัดและประเมินผล ด้านการเลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมิน ด้านการกำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก และด้านการวิเคราะห์ผลและวิธีการจัดการข้อมูลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยเช่นนี้อาจเป็นเพราะ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและ

บุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.)2550 สมรรถนะประจำสายงานที่สำคัญในการปฏิบัติงานของครูคือ การจัดการเรียนรู้(Learning management) อันได้แก่ ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ และการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้ผู้เรียนได้มีคุณภาพการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้ จะเห็นว่าการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ นอกจากจะมีประโยชน์โดยตรงต่อครูผู้สอนแล้วยังสะท้อนคุณภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศาสตรา สายสุนันทรารมย์ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงสำหรับสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยรวมทุกองค์ประกอบและแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมากจะเห็นได้ว่าการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพและมาตรฐานนั้น บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งก็คือ ครูที่ต้องมีสมรรถนะอันส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนการพัฒนาสมรรถนะครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษมศักดิ์ ปราภณรงค์ (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

6.2 สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญโดยรวมและเป็นรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้เพราะ ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวัดและประเมินผล(Measurement and evaluation) ซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการจัดการเรียนการสอน ที่ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และวัดในสิ่งที่ผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลจากการวัดจะให้ข้อมูลต่อครูผู้สอนและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมการเรียนการสอน ดังแนวคิดของ กิ่งแก้ว อารีรักษ์ (2546) ได้อธิบายถึงการวัดและประเมินผลว่าการวัดและประเมินผลอาจเปลี่ยนรูปแบบไปตามยุคสมัยโดยการประเมินผลการสอนของตนนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การวัดและประเมินผลการเรียนจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบการจัดการเรียนการสอนซึ่งผลจากการวัดและประเมินผลสามารถนำไปใช้สำหรับแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนและตัดสินประเมินผล การเรียนของผู้เรียนดังแนวคิดของ พิเชิต ฤทธิ์จัญญ (2552) ได้อธิบายถึงการวัดและประเมินผลว่าการวัดผลคือ กระบวนการกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์ให้กับบุคคล สิ่งของหรือเหตุการณ์อย่างมีกฎเกณฑ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แทนปริมาณหรือคุณภาพของคุณลักษณะที่จะวัดและการประเมินผลคือ การตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของผลที่ได้จากการวัดโดยเปรียบเทียบกับผลการวัดอื่นๆ หรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

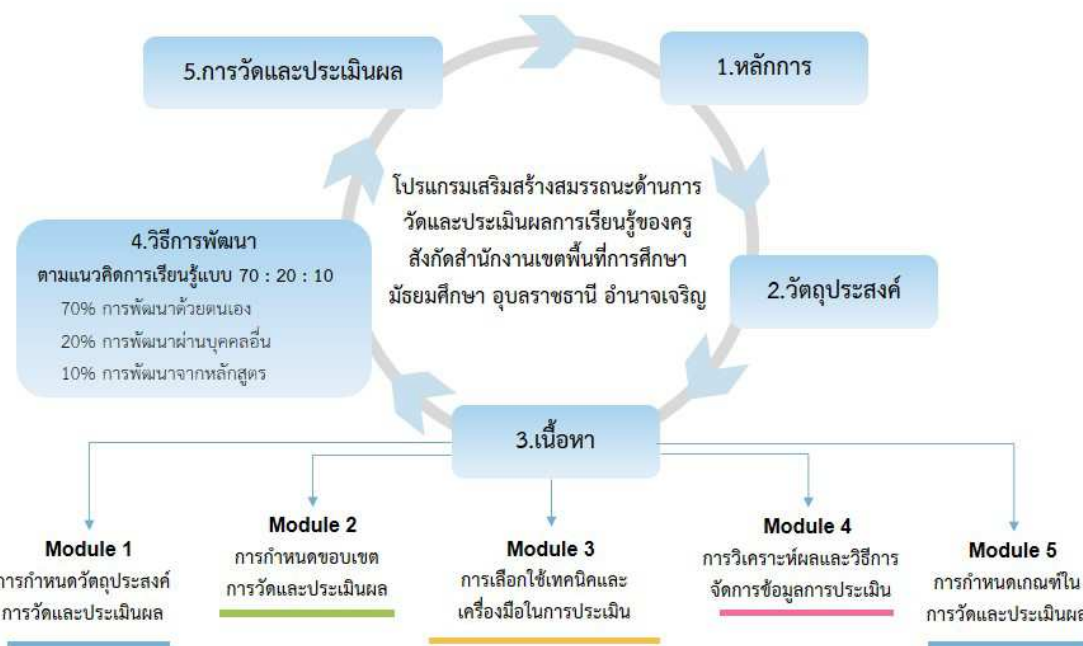
สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมพร ชิมแสน (2559) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและยังสอดคล้องกับ ดนุพล กาญจนะกันโห (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มีสภาพที่พึงประสงค์ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.3 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา มี 5 Module ประกอบด้วย Module 1 การกำหนดวัตถุประสงค์การวัดและประเมินผล Module 2 การกำหนดขอบเขตการวัดและประเมินผล Module 3 การเลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมิน Module 4 การวิเคราะห์ผลและวิธีการจัดการข้อมูลการประเมิน Module 5 การกำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล 4) วิธีการพัฒนาประกอบด้วย การฝึกอบรมและเข้าร่วมสัมมนา การเรียนรู้ด้วยตนเองการระดมสมองการนิเทศการสอนและการเรียนรู้เป็นกลุ่มตามแนวคิดการเรียนรู้แบบ 70 : 20 : 10 ประกอบด้วย การพัฒนาด้วยตนเอง ร้อยละ 70 การพัฒนาผ่านบุคคลอื่น ร้อยละ 20 และการพัฒนาจากหลักสูตร ร้อยละ 10 5) การวัดผลและประเมินผลประกอบด้วย การประเมินความรู้ความเข้าใจ ก่อนและหลังการพัฒนา การประเมินความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับพัฒนาที่มีต่อโปรแกรมผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบวิธีการพัฒนาครูของโปรแกรม สอดคล้องกับแนวคิดของ พัชรา วาณิชชิน (2560) ที่ได้กล่าวว่ารูปแบบการพัฒนาครูควรเป็นรูปแบบการพัฒนาแบบผสมผสานกันระหว่างการพัฒนาแบบนอกเวลา ปฏิบัติงานและการพัฒนาแบบในเวลาปฏิบัติงาน ซึ่งการพัฒนาครูควรเป็นการพัฒนาตนเองด้วยความเชื่อที่ว่า การเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ต้องมาจากการได้ปฏิบัติจริง โดยการผสมผสานกิจกรรมต่างๆ ในสัดส่วน 70 : 20 : 10 ซึ่งวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมมีหลักการพัฒนาบุคลากรตามกรอบ 70 : 20 : 10 สอดคล้องกับแนวคิดของ กิริติยศ ยิ่งยง (2549) ที่ได้กล่าวว่า กระบวนการเพิ่มพูนความรู้ทักษะความสามารถและปรับปรุงพฤติกรรมของบุคลากรในระยะเวลาที่จำกัดผ่านกระบวนการพัฒนาปัจเจกบุคคลเช่นการฝึกอบรมการศึกษาและ

การพัฒนากระบวนการพัฒนาอาชีพและกระบวนการพัฒนาองค์การซึ่งเห็นได้ว่าโปรแกรมที่สร้างขึ้นมามีความสอดคล้องกับแนวคิดในการศึกษาวิจัย และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาองค์ประกอบของโปรแกรมและขอขยายเนื้อหาของโปรแกรมตามแนวคิดของ ยอดอนงค์ จอมหงษ์พิพัฒน์ (2553) จนสามารถสรุปองค์ประกอบของโปรแกรมได้ 5 ส่วน จึงได้ดำเนินการสร้างโปรแกรมที่ประกอบด้วย 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)วิธีการพัฒนา และ 5)การวัดและประเมินผลซึ่งผู้วิจัยได้มีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนในการพัฒนาที่ออกแบบมาจากการนำองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายภายใต้บริบทของการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบเพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ในโปรแกรม มีการตรวจสอบยืนยันโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ใช้โปรแกรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษมศักดิ์ ปราบณรงค์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมเสริมสร้างเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเองที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบของโปรแกรม ดังนี้ คือ 1)หลักการและความสำคัญ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4)กิจกรรมและเครื่องมือการพัฒนาและ 5)การวัดและประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมพบว่า โปรแกรมสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ที่สร้างขึ้น โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้คือโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญเพื่อใช้พัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ และทักษะ ด้านการวัดและประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ครูสามารถนำความรู้ความเข้าใจด้านการวัดและประเมินผลที่ได้ไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียน และพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และมีสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู

จากภาพที่ 1 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญมีองค์ประกอบของโปรแกรม คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผลมีเนื้อหา 5 Module ประกอบด้วย Module 1 การกำหนดวัตถุประสงค์การวัดและประเมินผล Module 2 การกำหนดขอบเขตการวัดและประเมินผล Module 3 การเลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมิน Module 4 การวิเคราะห์ผลและวิธีการจัดการข้อมูลการประเมิน และ Module 5 การกำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล มีวิธีการพัฒนาตามแนวคิดการเรียนรู้แบบ 70 : 20 : 10 ประกอบด้วย การพัฒนาด้วยตนเอง ร้อยละ 70 การพัฒนาผ่านบุคคลอื่น ร้อยละ 20 และการพัฒนาจากหลักสูตรร้อยละ 10

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต้องมีนโยบายการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้กับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ชัดเจน และต่อเนื่อง กำหนดให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาตามโปรแกรมนี้นี้ และกำหนดเป็นเกณฑ์หนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ควรมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล มีการจัดกิจกรรมสร้าง

ความตระหนักและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร โดยพิจารณาจากลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI)

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมด้านการบริหารวิชาการและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้โดยสร้างความตระหนักและจัดโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญนี้เป็นหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างความรู้ และกระบวนการวัดและประเมินผล ให้กับบุคลากรในสถานศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่องในฐานะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership)

8.2.2 ครูผู้สอนซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้และเสริมสร้างความสำเร็จให้กับผู้เรียนควรสร้างความตระหนักแก่ครูให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครบขอบเขตของการพัฒนาทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การวัดและประเมินผล การกำหนดขอบเขตการวัดและประเมินผล การเลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมินการวิเคราะห์ผลและวิธีการจัดการข้อมูลการประเมินการกำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล พร้อมทั้งมีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรศึกษารูปแบบหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้สถานศึกษาได้มีรูปแบบและเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

8.3.2 ควรมีการวิจัยติดตามการนำโปรแกรมไปใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

9. บรรณานุกรม

- กิ่งแก้ว อารีรักษ์. (2546). การวัดและประเมินผลทางภาษา. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- กิริติยศ ยิ่งยง. (2549). การจัดการความรู้ในองค์กรและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ : มิสเตอร์ก็้อปปี (ประเทศไทย) จำกัด.
- เกษมศักดิ์ ปราบณรงค์. (2560). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- คณพล กาญจนะกันโท. (2560). การพัฒนาแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิวต์ถ์ มณีโชติ. (2549). การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. นนทบุรี : เกรท เอ็ดดูเคชั่น,
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พัชรา วาณิชวสิน. (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำ : จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติที่ดีและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.
- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2552). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : แฮ่สออฟเคอร์มิสท์.
- ยอดอนงค์ จอมหงษ์พิพัฒน์. (2553). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้นำการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศาสตรา สายสุนันทรารมย์. (2561). การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. (2563). ข้อมูลสารสนเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ปีการศึกษา 2563. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2563. จาก <http://www.secondary29.go.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553) คู่มือการประเมินสมรรถนะครูสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2550). สำนักงานคู่มือหลักสูตรการพัฒนาข้าราชการครูให้มีหรือเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). รายงานการวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : פרิกหวานกราฟิก.

- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อุมาพร ชินแสน. (2559). **การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม*
DEVELOPMENT THE MORAL AND ETHICS FOR STUDENTS IN
WIENGA-AT PITTAYAKHOM SCHOOL, INSTITUTES OF THE LOCAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS

คำสิงห์ อุ่นใจ¹, ชยากานต์ เรืองสุวรรณ²
Khamsing Aunjai¹, Chayakan Ruangsuwan²
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2}
Faculty of Education, Rajabhat Mahasarakham University^{1,2}
Email : khamsingaunjai1089@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม 2) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการปฏิบัติด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและสอบถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 ศึกษาผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและขั้นตอนที่ 2 คือ การประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนที่พัฒนา ประกอบด้วยด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย อยู่ในระดับปานกลาง 2. ผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในภาพรวมหลังการพัฒนา มีพฤติกรรมการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพิ่มขึ้นจากภาพรวมก่อนการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาคุณธรรม 2. จริยธรรมนักเรียน 3. นักเรียน

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study operating conditions side of moral and ethics for students in Wiengsa-at pittayakhom School, 2) to study development results of moral and ethics for students in Wiengsa-at pittayakhom School under the Jurisdiction of Masarakham Provincial Administration Organization. This research divided into two past. First were investigated operating conditions side of moral and ethics, research sample were 42 research group and key informant group. Research instrument was the rating scale and interview form. The collected data were analyzed by the use of a programmed computer searching for percentage, mean, and standard deviation. Second were study development results of moral and ethics, divided into two phases. Phase one were study development results of moral and ethics. Phases two were evaluation of moral and ethics. The collected data were analyzed by the use of a programmed computer searching for percentage, mean,

The research result found that; 1. Operating condition together with responsibility, honesty, and discipline, overall have moderate level. 2. Development results of moral and ethics for students in Wiengsa-at pittayakhom School under the Jurisdiction of Masarakham Provincial Administration Organization, overall have high agreement level.

Keywords : 1. Development the Moral. 2. Ethics for Students 3. Student

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ด้วยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) สำหรับเป็นเครื่องมือในการกำกับทิศทางการปฏิบัติงานของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน เพื่อสร้างผลผลิตผลลัพธ์ให้เกิดกับผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจุดเด่นประการหนึ่งของแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับนี้ คือ ในส่วนของเป้าหมายด้านคุณภาพที่ได้ให้ความสำคัญต่อระดับความสำเร็จด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และระดับความสำเร็จที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียน เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนตามแผนฯ ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) นอกจากนี้ แผนพัฒนาการศึกษา ดังกล่าวได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ไว้หลายประการ เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องนำไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และให้บรรลุผล

สำเร็จต่อคุณภาพของผู้เรียน โดยในส่วนของยุทธศาสตร์ที่สนองต่อพันธกิจด้านการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ/ประเภทสู่สากล ได้มีการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่ 1 : ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลและกำหนดตัวชี้วัด “ร้อยละคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทุกระดับการศึกษาที่มีคุณธรรมจริยธรรม” เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการบรรลุผลสำเร็จภายใต้แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับนี้ จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องของคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) พบว่า ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ หรือมีภารกิจโดยตรงในการรวบรวมศึกษาผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ในมิติด้านความมีคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาโดยส่งเสริมสนับสนุนการสร้างจิตสำนึก รักษาสิ่งแวดล้อม มีคุณลักษณะ คุณธรรม จริยธรรมและนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 54 ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่28/2559 เรื่อง ให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ได้มีคำสั่งไว้ในข้อ 3 ว่า “ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี ให้มีมาตรฐานและคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักถึงภารกิจที่สำคัญในการพัฒนาประชากรของชาติดังนี้ “คนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อุดม ออบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สูการเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็น นวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่นๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง”(นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562) โดยได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ นโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของรัฐบาลจากยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย มีความมั่นคงมั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2565) ได้กำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในระยะ 5 ปีด้านการศึกษาไว้ ดังนี้ 1) ให้มีการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง 2) การพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัยให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ และ 3) การพัฒนาผลิตภาพแรงงาน เป็นการสร้างความ

ร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนากำลังคนและแรงงาน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579เสนอแนวคิดการจัดการศึกษา โดยยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษาประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน(Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง(Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(Sufficiency Economy) และ หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม(All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs, 2030) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) เช่น คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อมโดยนำยุทธศาสตร์ชาติ(National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติและการปฏิรูปการศึกษา ตามแนวทางของคณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษาดังนั้น สถานศึกษาเป็นสถาบันหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาโดยตรงซึ่งมีภารกิจที่จะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งกำหนด ความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 6 ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขนอกจากนี้ยังได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาใน มาตรา 23 ว่าการจัดการศึกษาทุกประเภทต้องเน้นความสำคัญให้มีความรู้คู่คุณธรรมนับได้ว่าเป็น แนวนโยบายการจัดการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากการพัฒนาคนจะต้องให้ความสำคัญทั้งด้าน ความรู้และคุณธรรมควบคู่กันไปและในมาตรา 24 (4)กำหนดให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนโดย ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563) ได้ตระหนักในการจัดการศึกษาว่าเป็นภารกิจหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบการจัดการศึกษา ทั้งการจัดการศึกษาในระบบการศึกษา นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามประกาศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่องให้ใช้มาตรฐาน การศึกษาระดับปฐมวัยและศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ กำหนดให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้ การจัดการศึกษาของสถานศึกษาจัดการ ศึกษาแต่ละแห่งในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความ เป็นเอกภาพและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษามีทิศทางไปสู่เป้าหมายเดียวกัน จึงกำหนดมาตรฐาน การศึกษาขั้น คือ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 30 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2563 ประกอบด้วย 1)มาตรฐานด้านปัจจัยทางการศึกษา 2)มาตรฐานด้านกระบวนการทางการศึกษา และ

3)มาตรฐานด้านผลผลิตทางการศึกษา ซึ่งมาตรฐานที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนั้น ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานด้านผลผลิตทางการศึกษา คือ มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มี 8 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย (1)ความมีวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ (2)ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต (3)ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวทิต (4)ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละเพื่อส่วนรวมและมีจิตสาธารณะ (5)ส่งเสริมให้ผู้เรียนประหยัดและรู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า (6)ส่งเสริมให้ผู้เรียนนิยมไทย เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิใจในวัฒนธรรมและความเป็นไทย (7)ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม และ (8)ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดีภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

โรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เปิดสอน 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีภารกิจหลักในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนในโรงเรียน เพื่อให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรมจริยธรรม อยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุขในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้จากข้อมูลรายงานผลการปฏิบัติงานของฝ่ายปกครองโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม ประจำปีการศึกษา 2563 (โรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม, 2563) พบว่า ปัญหาต่างๆ ของนักเรียนส่วนใหญ่ คือ นักเรียนขาดคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานด้านผลผลิตทางการศึกษาทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น จากสภาพปัญหาของครอบครัว สภาพแวดล้อมของสังคมหรือชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ และปัญหาส่วนตัวของผู้เรียน โดยปัญหาที่พบว่า นักเรียนขาดคุณธรรม จริยธรรม ส่วนใหญ่ เช่น ความไม่มีระเบียบวินัย การมาโรงเรียนสาย การทะเลาะวิวาท การเก็บสิ่งของได้แล้วไม่ส่งคืนเจ้าของหรือมกเอาสิ่งของของคนอื่นมาเป็นของตน การหนีเรียน การไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน เครื่องแบบนักเรียนไม่มีความสะอาด ห้องเรียนสกปรก ทั้งขยะไม่เป็นที่และบริเวณโรงเรียนไม่สะอาด ไม่รู้จักประหยัด และไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้จากปัญหาต่างๆ ของนักเรียนพบดังกล่าว สรุปเป็นภาพรวมของปัญหาได้ 3 ด้าน คือ 1)ด้านความรับผิดชอบ 2)ด้านความซื่อสัตย์ และ 3)ด้านความมีระเบียบวินัย

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น ทำให้มีนักเรียนที่ถูกลงโทษตามกฎระเบียบของโรงเรียน การตักเตือน ภาคทัณฑ์และตัดคะแนนความประพฤติ ตลอดจนไม่ผ่านการประเมินกิจกรรมต้องปฏิบัติซ่อมเสริมกิจกรรม บำเพ็ญประโยชน์และเข้าค่ายการฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรมอยู่เสมอ ถึงแม้ว่าจะได้รับความร่วมมือจากครูที่ปรึกษา ที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนก็ตามแต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังไม่ลดลง อย่างไรก็ตามถ้าวิเคราะห์กันอย่างถ่องแท้แล้ว พบว่า พฤติกรรมต่างๆ มีสาเหตุมาจากความเสื่อมทางด้านคุณธรรมจริยธรรมทั้งสิ้น ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาเพื่อแก้ไขพฤติกรรมการขาดคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้อง

ได้รับการพัฒนาให้นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เป็นกิจนิสัยทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคมและประเทศชาติ จะส่งผลทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง และพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนาด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดประเด็นการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคมสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ เป็นแนวทางประกอบการวางแผนในการพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับความรู้ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสังคมปัจจุบัน และเพื่อชีวิตก้าวไปสู่ความสุขและประสบผลสำเร็จ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

2.2 เพื่อศึกษาผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 นักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มีคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความมีระเบียบวินัย เพิ่มขึ้นหลังจากการพัฒนา

3.2 โรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มีข้อมูลสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น และเหมาะสม

3.3 สถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษาอื่น สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ ประกอบการวางแผนในการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับความรู้ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสังคมปัจจุบัน และเพื่อชีวิตก้าวไปสู่ความสุขและประสบผลสำเร็จ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคมสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม 1)ศึกษาหลักการแนวคิดและงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 2)ศึกษาสภาพปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนและกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยการสัมภาษณ์โดยกลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 42 คน จากนั้นนำผลมาเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยเพื่อศึกษาระดับพฤติกรรม การปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดมหาสารคาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 และแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .908 3)ศึกษาระดับการปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคมสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 42 คน เกี่ยวกับการปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน จำนวน 172 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ 4)เก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสือขออนุญาตดำเนินการวิจัยในสถานศึกษา จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคมสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม 5)การวิเคราะห์ข้อมูล (1)การสัมภาษณ์สรุปผลข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นจากกลุ่มผู้ร่วมวิจัยโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (2)วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปดังนี้ ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการหาค่าความถี่และร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับการปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคมสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม 1)กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา จำนวน 172 คน และกลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 42 คน 2)กำหนดวิธีการดำเนินงานการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยการจัดทำเป็นโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน(Planning) การปฏิบัติตามแผน(Action) การสังเกต(Observation)การสะท้อนผล(Reflection) 3)เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (1)แบบประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนเพื่อศึกษาผลการพัฒนาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 3 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม (2)แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม (3)แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม (4)แบบสรุปประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 4)การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยร่วมกันสังเกตบันทึกพฤติกรรมแล้วสรุปพร้อมกัน 5)การวิเคราะห์ข้อมูล (1)วิเคราะห์ข้อมูลผลการพัฒนาจากพฤติกรรมปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 3 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ

ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความมีระเบียบวินัย โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (3)วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสรุปรประเมินผลการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) จากผลสรุปของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพการปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

5.1.1 การศึกษาสภาพการปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีจำนวนนักเรียนส่วนหนึ่ง มีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมที่ต้องได้รับการพัฒนา ในการระดมความคิดสรุปได้ว่า ความสำเร็จของการศึกษาสภาพปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม ที่ฝ่ายปกครองได้สรุปรายงาน ที่มีผลสรุปว่านักเรียนมีปัญหา 3 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย มาเป็นกรอบในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม ในส่วนของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน สรุปผลการสนทนากลุ่ม ให้ดำเนินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ใน 3 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์และความมีระเบียบวินัย โดยให้กำหนดการพัฒนาในรูปแบบของการจัดกิจกรรมในลักษณะโครงการเพื่อเสริมสร้าง ส่งเสริม กระตุ้น สนับสนุน ให้นักเรียนมีวินัยด้านความรับผิดชอบตนเอง และต่อสังคมส่วนรวมอย่างต่อเนื่องและมากขึ้น โดยกำหนดเป็น “โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม” ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1)การเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม และ 2)การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

5.1.2 ผลการศึกษาสภาพการปฏิบัติด้าน คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ในภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติตามความคิดเห็นของครูประจำชั้นและครูผู้รับผิดชอบฝ่ายปกครองและงานกิจการนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.48$, S.D.=.42) โดยมีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการปฏิบัติต่ำ สุดถึงสูงสุด คือ 3.26 ถึง 3.73 โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X}=3.73$, S.D.=.41) ซึ่งมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X}=3.44$, S.D.=.45) ซึ่งมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และด้านความมีระเบียบวินัย ($\bar{X}=3.26$, S.D.=.40) ซึ่งมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

5.2 ผลการศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ ดังนี้

5.2.1 ผลการประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ดังนี้ 1)ด้านความรับผิดชอบ พบว่า หลังการพัฒนา นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}=3.93$, S.D.=.37) ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติรายข้อกับผลก่อนการพัฒนายังพบว่า มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกพฤติกรรมการปฏิบัติ 2)ด้านความซื่อสัตย์ พบว่า หลังพัฒนานักเรียนมีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}=4.29$, S.D.=.35) ซึ่งเป็นระดับพฤติกรรมการปฏิบัติเท่าเดิม แต่เมื่อพิจารณาที่ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากก่อนการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในภาพรวมก็พบว่า มีค่าเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นจากก่อนการพัฒนา ซึ่งหมายความว่านักเรียนมีการพัฒนาด้านความซื่อสัตย์เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติรายข้อกับผลก่อนการพัฒนายังพบว่า มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกพฤติกรรมการปฏิบัติ 3)ด้านความมีระเบียบวินัย พบว่า หลังพัฒนานักเรียนมีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}=4.35$, S.D.=.35) ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติรายข้อกับผลก่อนการพัฒนายังพบว่า มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกพฤติกรรมการปฏิบัติ

5.2.2 ผลการประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน จากผลการวิเคราะห์ พบว่า หลังพัฒนานักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติในภาพรวม 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก($\bar{X}=4.19$, S.D.=.36) ซึ่งเพิ่มขึ้นจากภาพรวมก่อนการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เมื่อเรียงลำดับการพัฒนาจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาต่ำสุด พบว่า ด้านความมีระเบียบวินัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.35$, S.D.=.35) ซึ่งมีระดับการพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติระดับมาก รองลงมา คือ ด้านความซื่อสัตย์($\bar{X}=4.29$, S.D.=.35) และด้านความรับผิดชอบ($\bar{X}=3.93$, S.D.=.37)

5.2.3 สรุปผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ (เนื้อหาและกิจกรรม) พบว่า ในภาพรวมมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.79$, S.D.=.10) โดยค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด 3 ลำดับ ได้แก่วิทยากรมีความรู้ในเนื้อหาที่บรรยาย($\bar{X}=4.98$, S.D.=.15) วิธีการถ่ายทอดความรู้และการนำเสนอมีความชัดเจน ต่อเนื่อง และเข้าใจง่าย($\bar{X}=4.84$, S.D.=.37) และการรักษาเวลาและการควบคุมเวลา($\bar{X}=4.82$, S.D.=.39) ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 3 ลำดับนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในส่วนการบริหารจัดการด้านอื่น ยังพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

5.2.4 สรุปผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ (การบริหารจัดการ) พบว่า ในภาพรวมมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด($\bar{X}=4.90$, S.D.=.06) โดยค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด 3 ลำดับ ได้แก่ การจัดอำนวยความสะดวกในการอบรมมีความเหมาะสม($\bar{X}=4.98$,

S.D.=.15) ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม($\bar{X}$ =4.93, S.D.=.26) และความพึงพอใจในภาพรวมต่อโครงการ($\bar{X}$ =4.89, S.D.=.32) ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 3 ลำดับนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในส่วนการบริหารจัดการด้านอื่น ยังพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การศึกษาสภาพการปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ที่สรุปว่า มีนักเรียนส่วนหนึ่งขาดคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนเพศชายที่มีอายุระหว่าง 13-15 ปี และกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 นั้น อาจเนื่องมาจากกลุ่มอายุดังกล่าวเป็นช่วงของวัยรุ่น ที่เรียกว่าช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ ที่อยู่ในสภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว และเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมถึงการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และการสื่อสารในโลกยุคไร้พรมแดน ทาเยาวชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้จากสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ ตลอดจนการค้นหาข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต รวมไปถึงการรับวัฒนธรรมของต่างชาติที่เข้ามาสู่ประเทศไทย ส่งผลให้นักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ ได้รับรู้และนำไปปฏิบัติโดยไม่สามารถแยกแยะว่าสิ่งไหนถูก สิ่งไหนผิด มีพฤติกรรม การเลียนแบบ จนขาดคุณธรรม จริยธรรม ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมามากมาย ทั้งนี้จากสภาพสังคมที่เกิดขึ้น จึงเป็นความเสื่อมถอยทางคุณธรรมจริยธรรม และอาจเป็น ต้นเหตุที่ทำให้กลุ่มเยาวชนมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่รายงานข้อมูลทางสถิติของพบว่า จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูก ดำเนินคดีโดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ทั่วประเทศ จำแนกตามอายุ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554-2557 พบว่า เป็นสถิติที่น่าวิตกกังวลถึงสถานการณ์ของสภาพปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย ที่มีแนวโน้ม ที่เพิ่มจำนวนและมีลักษณะการกระทำผิดที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อายุ อยู่ระหว่าง 10-15 ปี มีแนวโน้ม ก่อคดีอาชญากรรมสูงขึ้นมาขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2555-2557 เป็นต้นมา นอกจากนี้ระบบการศึกษาปัจจุบัน มุ่งเน้นเรื่องการแข่งขันและตอบสนองผลทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ซึ่งระบบการศึกษาก็เป็นอีกเหตุปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลทางตรงต่อจริยธรรมของเด็กและเยาวชน

ในส่วนของสรุปผลการศึกษาสภาพการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม ที่สรุปว่า ต้องพัฒนาใน 3 ด้าน คือ 1)ด้านความรับผิดชอบ 2)ด้านความซื่อสัตย์ และ 3)ด้านความมีระเบียบวินัย โดยด้านที่มีระดับสภาพปัญหามากที่สุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความมีระเบียบวินัย ตามลำดับนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ โกสินทร์ กุระดี (2553) ที่ได้ศึกษาการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองแปน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่พบว่า มีนักเรียนโรงเรียนบ้าน

หนองแปน จำนวน 22 คน จากนักเรียนทั้งหมด 61 คน มีปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ ด้านความรับผิดชอบ เช่นเดียวกับละม่อม เจริญบุญ (2553) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน 3 ด้าน คือ ด้านการขาดความรับผิดชอบ ด้านการไม่สนใจการเรียน และด้านการหนีเรียน และ ไพริย์ บุญศรี (2551) ที่ได้ศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนคาม่วงจรัสวิทย์ อำเภอคาม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า ก่อนปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอยู่หลายด้าน แต่พฤติกรรมที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ด้านความรับผิดชอบ รองลงมา คือ ด้านความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ ที่ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้สร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบัน ศาสนาและสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข และคุณธรรมหนึ่งนั้น คือ ความซื่อสัตย์ ซึ่งหมายถึง ประพฤติตรงไม่เอินเอียงไม่มีเล่ห์เหลี่ยมมีความจริงใจ ปลอดภัยจากรู้อคติเอียงหรืออคติ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ไม่ใช่เล่ห์กล คดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง

สำหรับสรุปผลการกำหนดโครงการการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ที่สรุปว่า ดำเนินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โดยให้กำหนดเป็นกลยุทธ์ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมในลักษณะโครงการ เพื่อเสริมสร้าง ส่งเสริม กระตุ้น สนับสนุน ให้นักเรียนมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อสังคม ส่วนรวม อย่างต่อเนื่องและมากขึ้น โดยกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน 2 กิจกรรม คือ 1) การเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม และ 2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนั้น สอดคล้องกับ จิตรา ทองเกิด (2542) ที่กล่าวว่า กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการให้การศึกษา สถานศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมขึ้น เพื่อช่วยให้นักเรียนได้แสดงความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติอันแท้จริง กิจกรรมจะเป็นเครื่องช่วยอบรมนักเรียนให้รู้จักปรับตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ และความเสียสละเพื่อ ส่วนร่วม ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในระบอบประชาธิปไตย เป็นการสร้างประสบการณ์ตามความแตกต่างของนักเรียน เพื่อสร้างเจตคติที่ดีและพัฒนาบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ กิจกรรมในโรงเรียนมี 2 รูปแบบ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรและกิจกรรม เสริมหลักสูตร โดยที่กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อประกอบความเข้าใจในการสอนบทเรียนใดบทเรียนหนึ่ง การจัดกิจกรรมรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับ

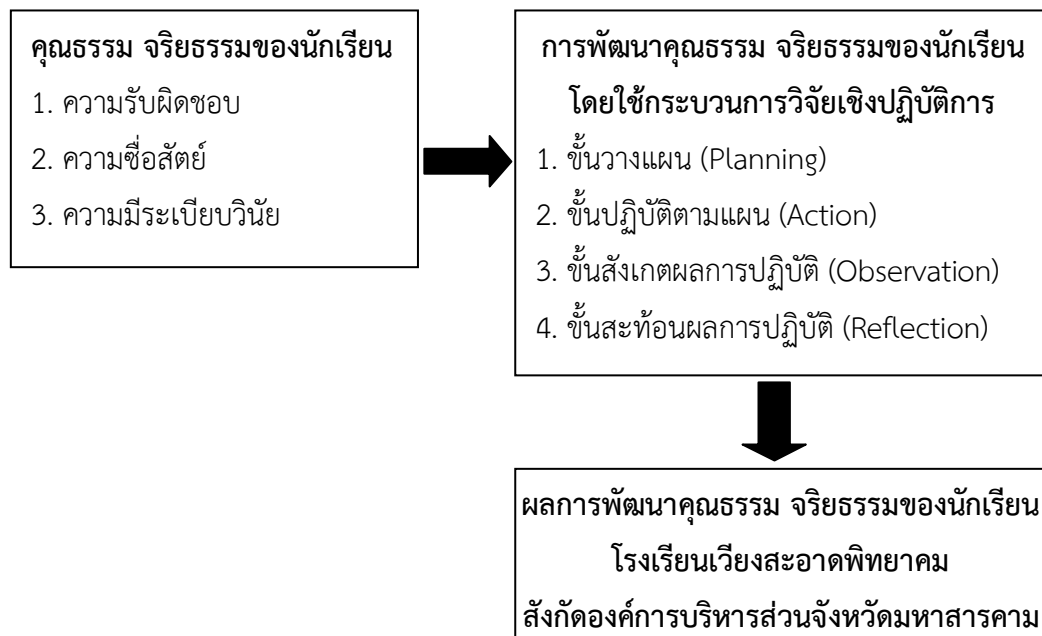
กับเนื้อหาที่สอนในเวลาเรียนอันจำกัดตามจำนวนเวลาคาบของวิชานั้นๆ ส่วนกิจกรรมเสริมเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์อันแท้จริงกับการให้การศึกษาอบรม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นการจัดประสบการณ์ เช่นเดียวกับ ชาเลียง วุฒิจันทร์ (2524) ที่ได้สรุปไว้ว่าการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในด้านจริยธรรมนั้น โรงเรียนทุกแห่งจัดเป็นกิจวัตร เช่น การเคารพธงชาติ การสวดมนต์ไหว้พระในวันสุตัสปดาห์ การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และการจัดกิจกรรมอื่นๆ ตามความเห็นและความต้องการของครูและนักเรียน ซึ่งหลักในการจัดกิจกรรมนักเรียนที่สำคัญ คือ ครูทุกคน และนักเรียนเอาใจใส่ต่อการดำเนินงานให้พร้อมเพียงเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสนใจ กำกับ ติดตาม เพื่อให้การจัดกิจกรรมนักเรียนปราศจากอุปสรรค และสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ และ สภาพร มาลีเวชพงษ์ (2517) ที่ได้เสนอแนะไว้ว่า โรงเรียนควรจัดให้มีกิจกรรมภาคปฏิบัติตามโอกาสที่จะทำได้ เช่น พิธีทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ฟังเทศน์หรือทำบุญในโอกาสต่างๆ โดยนักเรียนปฏิบัติเอง ครูเป็นเพียงที่ปรึกษา

6.2 ผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในภาพรวมหลังการพัฒนามีพฤติกรรม การปฏิบัติในภาพรวม 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งเพิ่มขึ้นจากภาพรวมก่อนการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เมื่อเรียงลำดับการพัฒนาจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาต่ำสุด ได้ดังนี้ 1)ด้านความ มีระเบียบวินัย 2)ด้านความซื่อสัตย์ และ 3)ด้านความรับผิดชอบ สอดคล้องกับ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร (2550) ที่ได้ให้ความ เห็นว่า การปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย ต้องดำเนินการ ใน 2 ลักษณะ คือ การ “ปลูก” และการ “ปลุก” ในส่วนของ การ “ปลูก” นั้นใช้สำหรับเด็กและ เยาวชนที่เปรียบเป็นดั่งผ้าขาวและจะเป็นพลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนสังคมไทยในอนาคต ซึ่งจะต้อง ได้รับการปลูกฝังความคิดและทัศนคติด้านคุณธรรมและจริยธรรมตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อเจริญงอกงามเป็น เมล็ดพันธุ์แห่งคุณธรรมจริยธรรมที่จะเผยแพร่ในสังคมไทยต่อไป ส่วนการ “ปลุก” นั้น ใช้กับผู้ใหญ่ ที่ บางครั้งได้หลงลืมหรือละเลยการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการประพฤติปฏิบัติ ให้เกิดการระลึก นึกถึง ตระหนักถึงความสำคัญ และนำคุณธรรมจริยธรรมกลับมาใช้ในการดำรงตน และเป็นตัวอย่างที่ ดีแก่เด็กและเยาวชนต่อไป และ สมพงษ์ จิตระดับ (2547) ที่ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทางด้าน จิตใจ น้ำใจ ศีลธรรมแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้ 1)กิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ 2) กิจกรรมทาง ศาสนาและวัฒนธรรม 3)กิจกรรมชมรมอาสาพัฒนา 4)กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี การอยู่ค่ายพักแรม ซึ่งในส่วนของกิจกรรมทางศาสนา และวัฒนธรรมให้โรงเรียนดำเนินการ ดังนี้ 1)พานักเรียนออกไปทำ กิจกรรมนอกสถานที่ เช่น พาไปเวียนเทียน ไปชมวัด ฟังเทศน์การแนะนำสถานที่สำคัญ 2)การจัด กิจกรรมศาสนาในโรงเรียน ได้แก่ การเชิญวิทยากรมาบรรยายธรรมะ การทำบุญตักบาตรในโรงเรียน การ นิมนต์พระมาเทศน์ การหล่อเทียนพรรษา 3)กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติอยู่เสมอ ได้แก่ การสวดมนต์ การ นั่งสมาธิ การอบรม การห้ามนำสิ่งของควรปฏิบัติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

รัตนกร วงศ์ศรี และคณะ (2550) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักเรียนนักศึกษาของโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง พบว่า ครูและนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่าวิธีที่ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษาในวิธีแรก คือ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควบคู่กับกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมทั้งสรุปข้อเสนอแนะทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษาตามความคิดเห็นของครู คือ ควรจัดกิจกรรมนอกสถานที่ที่มุ่งเน้นกิจกรรมสร้างประโยชน์เพื่อส่วนรวมแนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาตามความคิดเห็นของนักเรียน คือ ครูควรเพิ่มความเอาใจใส่ต่อความประพฤติของนักเรียนนักศึกษาในทุกๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง และให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และควรมีความเข้มงวดให้มากขึ้น

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้ คือ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ได้นำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารงาน และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม

สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

จากภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(PAOR) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1)ขั้นวางแผน(Planning) 2)ขั้นปฏิบัติตามแผน(Action) 3)ขั้นสังเกตผลการปฏิบัติ(Observation) และ 4)ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ(Reflection)เป็นกลไกในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน การดำเนินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โดยกำหนดเป็นกลยุทธ์ในรูปของการจัดกิจกรรมในลักษณะโครงการ เพื่อเสริมสร้าง ส่งเสริม กระตุ้น สนับสนุน ให้นักเรียนมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อสังคมส่วนรวม อย่างต่อเนื่องและมากขึ้น โดยกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน 2 กิจกรรม คือ 1)การเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม และ 2)การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ 1)ด้านความรับผิดชอบ 2)ด้านความซื่อสัตย์ 3)ด้านความมีระเบียบวินัย ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ 1)ศึกษาสภาพการปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม(Planning) 2)ประชุมชี้แจงแนวทาง ขั้นตอนการปฏิบัติงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันเพื่อกำหนดขอบเขตการดำเนินงาน(Planning) 3)ดำเนินกิจกรรมตามกลยุทธ์การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน(Action) 4)แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมตาม(Observation) และ 5)วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน สรุปผล และสะท้อนผลการดำเนินงานให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบโดยทั่วกัน เพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการดำเนินงานต่อไป(Reflection)

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ให้ทราบผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามซึ่งถือเป็นแนวในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนต่อไป

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

8.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

9. บรรณานุกรม

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2558). จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ทั่วประเทศ จำแนกตามอายุ 2557. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2564. จาก <http://www.djop.go.th/stat/Statbetween2008-2011>
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2553). คู่มือการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : หลักสูตรภาลัดพร้าว.
- โกสินทร์ กุระตี. (2553). การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองแปน สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จิตรา ทองเกิด. (2542). กิจกรรมที่จัดในโรงเรียน. วารสารวิชาการ. 10(3). 15.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2524). หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ทัศนีย์ ผลเนื่องมา และคณะ. (2547). การวิจัยรูปแบบของการจัดประสบการณ์เพื่อปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กนักเรียนด้วยการสอนเป็นคณะ. กรุงเทพฯ : โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2550). คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- ไพริย์ บุญศรี. (2551). การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนคาม่วงจรัสวิทย์ อำเภอกำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รัตนา กรวงศ์ศรี และคณะ. (2550). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักเรียนนักศึกษาของโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยีจังหวัดลำปาง. ลำปาง : โรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยีจังหวัดลำปาง.
- โรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม. (2563). รายงานสภาพปัญหาและพฤติกรรมของนักเรียนประจำปีการศึกษา 2563. มหาสารคาม : ฝ่ายปกครอง โรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม.

- ละม่อม เจริญบุญ. (2553). การศึกษาการดำเนินงานแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน
ประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สถาพร มาลีเวชพงษ์. (2517). การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอนศีลธรรมชั้นประกาศนียบัตร
วิชาชีพชั้นสูง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย
วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2547). คุณลักษณะและวิธีการเรียนรู้ของเยาวชนรุ่นใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดร เขต 1. (2555). คู่มือแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้าง
คุณธรรมในสถานศึกษา. อุดรธานี : กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาอุดร เขต 1.
- สุภาพร สุขสวัสดิ์. (2558). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี. การค้นคว้าอิสระ
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การสร้างสรรคผลงานทัศนศิลป์ เรื่อง สัญลักษณ์ความดีงามในวัตถุ* CREATION OF VISUAL ARTS ON THE SIGN OF VIRTUE IN MATERIAL

ปัญญาวิศิษฐ์ สุริสุข¹, บุญทัน เขษรสุราษฎร์², สุชาติ สุขนา³
Panyawisid Surisuk¹, Boontan Chettasurat², Suchart Sukna³
คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2,3}
Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science, Mahasarakham University^{1,2,3}
Email : Panyaper@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสัญลักษณ์ความดีงามในวัตถุ สิ่งของ เครื่องใช้ ที่สื่อถึงบุคคลผู้เป็นเจ้าของที่มีประสบการณ์อันมีชีวิตที่บันทึกในวัตถุ 2) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ด้านจิตรกรรมรูปแบบกึ่งนามธรรม แสดงผ่าน สี แสง เงา น้ำหนัก รูปทรง ด้วยเทคนิคสี น้ำมันบนผ้าใบ มีแรงบันดาลใจเบื้องต้นจากวัตถุสิ่งของ เครื่องครัวของบ้านที่ใช้ในชีวิตประจำวัน มีการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลภาคเอกสารสัจจะวัตถุ กับ พ่อแม่คือพระในบ้าน ข้อมูลแนวคิด ทฤษฎีศิลป์ด้านศิลปะที่เกี่ยวข้องและอิทธิพลจากผลงานศิลปกรรม เพื่อเป็นฐานข้อมูลประกอบการ ค้นหานามวิเคราะห์ แนวเรื่อง รูปแบบ และเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลงาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ด้านเนื้อหาสัญลักษณ์ความดีงามในวัตถุ สิ่งของ เครื่องใช้ ที่สื่อถึงบุคคล ผู้เป็นเจ้าของที่มีประสบการณ์อันมีชีวิตที่บันทึกอยู่ในวัตถุ จากวัตถุเครื่องครัวของบ้านที่ประกอบอาชีพ ค้าขายอาหาร วัตถุสิ่งของยังมีความหมายเป็นสัญลักษณ์จรรองรอยความดีงามของชีวิตบนพื้นผิวของวัตถุ คราบร่องรอยที่บันทึก ความมูมามะ ความอดทนในชีวิต จากการประกอบอาชีพเพื่อดูแลคนในครอบครัว อย่างเสียสละ 2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมแบบรูปกึ่งนามธรรม โดยใช้วิธีเขียนภาพแบบเอ็กซ์เพรสชันนิสม์ ที่สื่อตรงออกมาจากอารมณ์ความรู้สึกที่บริสุทธิ์ กับเทคนิคการระบายสีแบบตัวตัดทับซ้อน ชุดขีด ปาดป้ายสี สีประสานกันอย่างฉับพลัน จังหวะพู่กันและปริมาณสีเกิดร่องรอยความหนาแน่นเป็น พื้นผิวของวัตถุ โดยใช้กลุ่มโทนสีเหลืองทอง คล้ายแสงของเทียนช่วยสร้างแสงเกิดความเงามระยิบระยับ ทรงคุณค่า ให้ความรู้สึกถึงในสิ่งที่บุพการีได้กระทำ มีคุณค่าตั้งแสงสว่างสื่อถึงพระในบ้านที่คอยชี้ นำ สิ่งดีงาม สามารถมีความสอดคล้องซึ่งกันและกันของแนวคิดและวิธีการสื่อได้ถึง สัญลักษณ์ความดีงามใน วัตถุ แสดงให้เห็นถึงเอกภาพที่กลมกลืนของผลงานสร้างสรรค์มีความสมบูรณ์ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : 1. สัญลักษณ์ความดีงาม 2. ความสัมพันธ์วัตถุ 3. จิตรกรรม

ABSTRACT

This research article aims 1) to study about sign of virtue in material, objects, utensils, conveying to the owner of the living experience recorded in the object. 2) To create visual art works in semi-abstract style painting, expressing through color, light, shadow, weight, and shape by using oil on canvas. Initially inspired by objects Household kitchen utensils that are used in daily life. Field data is collected. Documents for the truth about objects and parents are monks in the house Information on related art theory concepts and influences from works of art. to serve as a database to support the search for analysis of themes, styles, and techniques for creating works.

The results of the creativity were found: 1. Appliances that represents the possessor of the living experience recorded in the object. From the kitchen utensils of a household that is engaged in the food trade Objects also have a meaning as a sign of the traces of the goodness of life on the surface of the object. The traces that record, perseverance, patience in life from the occupation to take care of the family selflessly. (Expressionism) that conveys straight out of pure emotion with the technique of flicking, overlapping, scratching, smearing (Impasto), the colors are coordinated instantly. Brush strokes and the amount of paint A thick bulge is formed on the surface of the object. By using a group (golden yellow tones) like the light of a candle to create a light, sparkling, precious, giving a feeling of what the parents have done. It is as valuable as the light that conveys to the monks in the house that guide good things. There can be a coherence of concepts and methods, conveying sign of virtue in material. It shows the harmonious unity of creative works that are more complete and clear.

Keywords : 1. Sign of Virtue 2. Material Relationship 3. Painting

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

อุปกรณ์เครื่องครัวที่บุพการีใช้ประกอบอาชีพแสดงให้เห็นถึงคราบร่องรอยที่เกาะติดพอกพูนกับรูปทรงของวัตถุ วัตถุที่เป็นตัวแทนของบุพการี และคราบร่องรอยความดีงามที่บุพการีได้บันทึกความเพียรพยายาม เสียสละเพื่อครอบครัว พอกพูนความรักเพิ่มพูนคุณค่าสาระแห่งชีวิตที่เต็มไปด้วยเรื่องราวซึ่งนำแนวทางความดีงามเป็นแสงสว่างแก่ครอบครัว ชวนจินตนาการถึงประสบการณ์ความดีงามที่ผ่านมาคราบร่องรอยที่บันทึกเรื่องราวประสบการณ์ความมุมานะ ความอดทนเพื่อดูแลคนในครอบครัวอย่างเสียสละ จึงมองข้ามความทุกข์เห็นเพียงความดีงามบริสุทธิ์ความรักความห่วงใยเอื้ออาทร เกื้อหนุนเพื่อให้ลูกเติบโต ปลูกฝังและชี้นำเป็นแบบอย่างที่ดีงาม (กมล แสงทองศรีกมล, 2556)

พระในบ้านคือผู้ทำให้ก่อนได้สะสมบุญคุณแก่ลูกมาตั้งแต่ลูกอยู่ในครรภ์จนกระทั่งตายจากกันไปอันนับว่าเป็นบุคคลที่หาได้ยากนัก เพราะตามปกติคนเรามักจะมีความเห็นแก่ตัว ใจไม่กว้างพอที่จะยอมเสียสละ เอื้ออาทรต่อผู้อื่น แต่พ่อแม่ท่านทำได้และทำได้อย่างดีเสียด้วยและเป็นบุญวาสนาของลูกอย่างหนึ่ง คือ ลูกเป็นผู้รับความรัก ความปรารถนาดีและความเอื้อเฟื้อที่พ่อแม่ให้ทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ ตำแหน่งพระในบ้าน ที่บริสุทธิ์สมควรอย่างยิ่ง จะมีใครเหมาะกับตำแหน่ง พระ เท้าพ่อแม่และพ่อแม่ นั้นยังเป็นพระยิ่งกว่าพระใด ในโลก ประเสริฐกว่าพระใด ในโลกเท่าที่ลูกจะพึงมีและพึงหาได้ (สุริยา สมทศุปต์, 2545)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสัญลักษณ์ความดีงามในวัตถุเครื่องครัวทำมาากินของบุพการี ผู้เป็นพระในบ้าน นำความรู้สึกแสดงออกถึงความงามทางทัศนศิลป์ โดยมีความสนใจรูปทรงจากหม้อที่มีความงามของมวลทัศนธาตุของคราบร่องรอย รอยเส้น จุด สี ที่เกิดจากการทำงานลงแรงเป็นตัวแทนของความรักความเมตตาของบุพการี เกิดความศรัทธาที่มีต่อบุพการี จึงมีแรงบันดาลใจจากทัศนธาตุต่อยุ่ความรู้สึกที่มีต่อบุพการีทุกลมหายใจของการกระทำอันดีงาม นำความสนใจมาคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่สำนึกถึงพระคุณของบุพการี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ความดีงามในวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ ที่สื่อถึงบุคคลผู้เป็นเจ้าของที่มีประสบการณ์อันมีชีวิตที่บันทึกอยู่ในวัตถุ

2.2 เพื่อสร้างสรรค์ผลงานด้านจิตรกรรมรูปแบบกึ่งนามธรรม สื่อถึงสัญลักษณ์ความดีงามในวัตถุโดยวิธีเขียนภาพแบบ เอ็กซ์เพรสชันนิสม์ (Expressionism) ที่สื่อตรงออกมาจากอารมณ์ความรู้สึกที่บริสุทธิ์ของผู้สร้างสรรค์

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้เรียนรู้และทราบถึงสัญลักษณ์ความดีงามในวัตถุ แก่นสาระความดีงามคุณค่าชีวิตของบุพการีที่เป็นพระในบ้านรับรู้คุณค่าทุกกลมหายใจของบุพการี โดยเห็นได้จากการทำงานอย่างหนัก บันทึกรวบรวมวัตถุเครื่องครัวที่ใช้เลี้ยงครอบครัวมีคราบร่องรอยที่พอกพูนจากการทำซ้ำไปซ้ำมา ตอกย้ำความดีงามอดีตถึงปัจจุบันประสบการณ์อันมีชีวิตที่บันทึกอยู่ในวัตถุของบุพการี

3.2 ได้เรียนรู้และทราบถึงขอบเขตด้านรูปแบบและเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ที่นำเสนอผ่านงานจิตรกรรม 2 มิติ ในรูปแบบกึ่งนามธรรม (Semi Abstract) จัดองค์ประกอบเน้นจุดศูนย์กลางเป็นจุดเด่น โดยเขียนภาพแบบ เอ็กซ์เพรสชันนิสม์ (Expressionism) ที่สื่อตรงออกมาจากอารมณ์ความรู้สึกที่บริสุทธิ์ ผสานเข้ากับเทคนิควิธีการระบายสีแบบตวัด ทับซ้อน ชูตขีด ปาดป้ายสี (Impasto) สีประสานกันอย่างฉับพลัน จังหวะพู่กันและปริมาณสี เกิดร่องรอยพอกพูนหนาแน่นเป็นพื้นผิวของสีเพื่อตอกย้ำการทำซ้ำไปซ้ำมาเกิดเป็นรูปทรงของวัตถุในอุดมคติที่ทำให้ผลงานรู้สึกมีพลังที่ยิ่งใหญ่มากขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ เพื่อถ่ายทอดให้เห็นถึงสัญลักษณ์ความดีงามในวัตถุ ผ่านผลงานศิลปะ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังนี้

4.1 ข้อมูลเอกสาร จากการค้นคว้าข้อมูลภาคเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ สัญลักษณ์วัตถุคราบร่องรอยที่เป็นสัญลักษณ์ของความเพียรพยายาม ความดีงามที่พอกพูนขึ้น เปรียบเป็นการบันทึกเรื่องราวของชีวิต ของบุพการี ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาข้อมูลที่น่าสนใจทำให้รู้ถึงความรัก ความเสียสละที่ยิ่งใหญ่นี้คือ พระในบ้าน พระผู้ที่ยิ่งใหญ่ คือพระในบ้านคือบุพการี ผู้รักอย่างใจบริสุทธิ์จึงเป็นที่สมควรอย่างยิ่งจะมีใครเหมาะสมกับ พระ เท่าบุพการี ผู้สร้างสรรค์ได้เห็นถึงประเด็นการสร้างสรรค์ผลงาน เป็นอุดมคติจากความรู้สึกเป็นความรู้สึกแบบจิตวิสัย วัตถุภายนอกเป็นความจริงแบบวัตถุวิสัย วัตถุ เช่น หม้อ กระทะ เป็นสัญลักษณ์ที่พ่อแม่ใช้ทำมาหากินเป็นดั่งตัวแทนของพ่อแม่ สองสิ่งนี้สัมพันธ์กัน จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นผสมผสานเข้ากับความคิดสร้างสรรค์ ผู้สร้างสรรค์จึงต้องการนำมาเป็นข้อมูลเพื่อถ่ายทอดแนวคิดถึงเรื่องราวสาระชีวิตสัญลักษณ์ความดีงามในวัตถุ

4.2 ข้อมูลภาคสนาม รวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่จริง ผู้วิจัยได้ทำเกี่ยวกับเรื่อง สัญลักษณ์ความดีงามในวัตถุ โดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับครอบครัวของผู้สร้างสรรค์ บ้าน คือ บรรยากาศที่คุ้นเคย พ่อ แม่ น้องสาว และวัตถุ หม้อ กระทะ ครอบครัวมีอาชีพค้าขายอาหาร เพื่อปากท้องของสมาชิกคนในครอบครัวความรู้สึกที่สัมผัสเห็นความกดดันจากภาระค่าใช้จ่าย สิ่งเหล่านี้เป็นภาระที่ต้องแบกรับ ก่อให้เกิดความทุกข์อยู่ข้างในวัตถุที่ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกที่บิดเบี้ยวผิดรูปทรง มีร่องรอยของสภาพการใช้งานอย่างหนัก บอกถึงบริบทของชีวิต ร่างกายที่ต้องใช้งานอย่างหนักควบคู่กันกับวัตถุสื่อ

ถึงตัวตน เห็นคุณค่าความดีงามของชีวิตพร้อมกับแม่ที่รักและเสียสละอย่างบริสุทธิ์ ในขณะที่เดียวกันความรัก ความเป็นห่วงหวั่นพวกรารีที่มีต่อบุตรในครอบครัวที่คอยให้กำลังใจแม่เหนื่อยล้าเพียงใดก็จะเป็นผู้ให้เสมอจึ่งมองเห็นความสุขแทนที่ความทุกข์อย่างสนิท สิ่งนี้เป็นคุณค่าชีวิตที่ยิ่งใหญ่ที่ผู้ใดแทนไม่มี สิ่งเหล่านี้ควรค่าแก่การเชิดชูบูชาความดีงาม

ภาพที่ 1 ข้อมูลภาคสนาม

4.3 การทำภาพร่าง ผู้สร้างสรรค์เริ่มต้นจากการทำภาพร่างต้นแบบด้วยวิธีวาดเส้นบนกระดาษเพื่อค้นหารูปทรงและองค์ประกอบที่ตอบสนองต่อแนวความคิดเพื่อให้เห็นภาพโดยรวมของผลงานและง่ายต่อการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปสู่ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานจริง โดยร่างภาพได้แรงบันดาลใจมาจากวัตถุเครื่องครัวที่บุพการีใช้งานจริง ผู้สร้างสรรค์ถอดแบบเอาอารมณ์ความรู้สึกของหม้อที่มีคราบร่องรอยพอกพูนด้วยประสบการณ์อันมีชีวิตของบุพการี นำมาขยายใหญ่จัดองค์ประกอบเน้นจุดศูนย์กลางเป็นจุดเด่น ที่มีคติการจัดวางองค์ประกอบศิลป์จากพระประธานในโบสถ์ จากนั้นระบายสีเหลืองทองเพื่อกำหนด แสง-เงา ตกกระทบทับอีกครั้งเพื่อเป็นการสร้างมิติรูปทรงโดยการร่างภาพจะใช้อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ จัดทำภาพร่าง (Sketch Drawing) โดยการวาดใส่กระดาษสมุด (Sketch) เพื่อภาพที่สมบูรณ์ก่อนขยายเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นจริงโดยอุปกรณ์ในการทำภาพร่างมีดังนี้ดินสอสี, ดินสอEE, ยางลบ, สมุด (Seikai)

ภาพที่ 2 ร่างผลงาน

4.4 การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์การสร้างสรรค์มีการจัดเตรียมเพื่อให้มีความพร้อมในการสร้างสรรค์ผลงานโดยผู้สร้างสรรค์จะเตรียม ไม้โครงและผ้าแคนวาสเคลือบสำเร็จ เพื่อนำมาประกอบสร้างเป็นเฟรมผ้าใบจัดเตรียมตามขนาดที่ต้องการสร้างสรรค์ และ สีน้ำมัน, พู่กัน, น้ำมันละลายสี (Linseed oil), น้ำมันล้างพู่กัน

ภาพที่ 3 การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์

4.5 การสร้างสรรค์ผลงานโดยในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม 2 มิติโดยใช้เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ ด้วยกลวิธีระบายสีสร้างพื้นผิวเกิดความรู้สึกคล้ายกับร่องรอย เขม่าไฟ ที่หลอมรวมก่อตัวติดตามวัตถุ จึงพอกสีที่ทับซ้ำแสดงถึงร่องรอยที่ทับซ้อน โดยการระบายสีเข้าไปซ้ำมาจนเกิดมิติของสีเลือกกลุ่มสีแทนอารมณ์ความรู้สึก เพื่อให้สอดคล้องกับความรู้สึกที่มีต่อพ่อแม่ จึงระบายสีซ้ำ จากการย่ำคิดย่ำทำในระหว่างระบายสี แสดงเห็นถึงความรักที่มีต่อพ่อแม่ตลอดเวลา ทุกลมหายใจเข้าออก เกิดร่องรอยประวัติศาสตร์ประสบการณ์ชีวิต โดยใช้วิธีขีดขีด ปาดป้ายให้เกิดร่องรอยของพื้นผิว การเขียนซ้ำก่อตัวเป็นรูปทรงของวัตถุ เป็นวัตถุในอุดมคติตัดทอนความเป็นจริงในรูปวัตถุเพื่อกระตุ้นเร้าให้เข้าถึงเพียงอารมณ์ความรู้สึกได้มากที่สุด ด้วยคุณลักษณะสีที่บดแสง จึงทับถมได้หลายชั้นสีมีความสดคงทนนาน สามารถควบคุมโทนสี สร้างบรรยากาศได้ตรงกับที่กำลังความรู้สึก สาระที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการสื่อสาร และด้วยคุณสมบัติของสีที่แห้งช้าจึงทำให้สีสามารถผสมผสานกันมีความน่าสนใจชวนหลงใหล จึงนำเอาสีน้ำมันมาใช้สร้างสรรค์ผลงาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสัญญาะความดีงามในวัตถุ พบว่า บุพการี คือ พระในบ้าน บุพการีนั่นยังเป็นพระยิ่งกว่าพระใดๆ ในโลก ประเสริฐกว่าพระใดๆ ในโลกเท่าที่ลูกจะพึงมีและพึงหาได้ผู้สร้างสรรค์ศึกษาพบแก่นสาระความดีงามที่มาจากของใช้เครื่องครัว ที่มีคุณค่ามากกว่าเป็นวัตถุเครื่องครัวสามัญธรรมดาของบุพการี รับรู้คุณค่าทุกลมหายใจของบุพการี โดยเห็นได้จากคราบร่องรอยจากการทำซ้ำไปซ้ำมา ที่พอกพูนหนาหล่อหลอมเกาะติดจากการทำงานอย่างหนัก บันทึกบนวัตถุเครื่องครัวที่ใช้

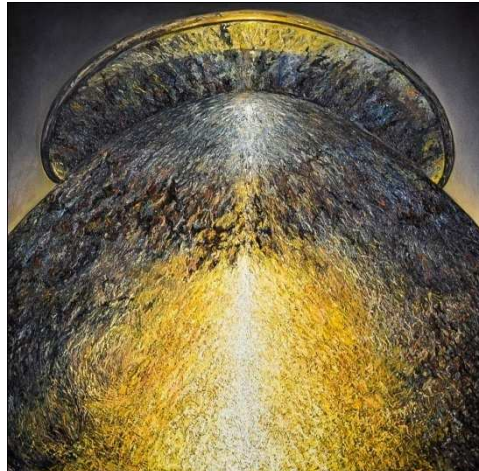
เลี้ยงครอบครัว ตอกย้ำความตึงามจากอดีตถึงปัจจุบันประสบการณ์อันมีชีวิตที่บันทึกอยู่ในวัตถุของ เป็นคุณค่าที่บริสุทธิ์ เชิดชูบูชาคุณงามความดีของบุพการีดุจพระเจ้าประเสริฐสูงสุด

5.2 การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม 2 มิติ ในรูปแบบกึ่งนามธรรม(Semi Abstract) จัด องค์ประกอบเน้นจุดศูนย์กลางเป็นจุดเด่นสัญลักษณ์กายภาพที่เป็นรูปทรงของวัตถุแสดงถึงพ่อแม่เป็น มุมมองจากอุดมคติ นำเสนอเป็นมุมมองของมด (Ant's-Eye View) ให้ความรู้สึกถึงความสูงส่ง ยิ่งใหญ่ มีเส้นนำสายตาที่พุ่งสูงชัน มีที่มาจากมุมมองดูยอดเจดีย์, พระประธานให้ความรู้สึกเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่า สูงส่งแตกต่างในสถานะทั่วไป ขยายภาพให้ใหญ่กว่าปกติหลายเท่า เพื่อสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ สร้างสรรค์ ด้วยความยิ่งใหญ่จึงมีกำลังปะทะอย่างโดดเด่นอิมเมสซางามน่าเลื่อมใส สะท้อนความดี งามความยิ่งใหญ่ไพศาลของพระในบ้านผสานกับการเขียนภาพแบบ เอ็กซ์เพรสชันนิสม์ (Expressionism) ที่สื่อตรงออกมาจากอารมณ์ความรู้สึกที่บริสุทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ ผสานเข้ากับ เทคนิควิธีการระบายสีแบบตัวด ทับซ้อน ขูดขีด ปาดป้ายสี(Impasto) สีประสานกันอย่างฉับพลัน จังหวะพู่กันแต่มลงเป็นจังหวะของลมหายใจเข้าออก ก่อรูปทรงโดยปริมาณสี เกิดร่องรอยพอกพูน หนาแน่นเป็นพื้นผิวของสีเพื่อตอกย้ำการทำซ้ำไปซ้ำมาเกิดเป็นรูปทรงของวัตถุในอุดมคติที่ทำให้ผลงาน รู้สึกมีพลังที่ยิ่งใหญ่มากขึ้นจังหวะของฝีแปรงให้มีทิศทางเส้นนำสายตาพุ่งสูงภาพผลงานปะทะ ความรู้สึก ยิ่งใหญ่สมบูรณ์ และ จัดแสงเงา ที่ตกกระทบวัตถุผู้สร้างสรรค์ได้ทีมาจากแสงเทียนหน้า พระประธานเปล่งประกายให้ความรู้สึก เลื่อมใส ศรัทธา ผลงานมีความอบอุ่นมีชีวิตชีวาสง่างาม บริสุทธิ์ เชิดชูบูชาคุณงามความดีของพ่อแม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของผู้สร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4 ผลงานสร้างสรรค์ชื่อผลงาน สัญลักษณ์ความตึงามในวัตถุ 5

ขนาด 190 x240เซนติเมตรเทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ

ภาพที่ 5 ผลงานสร้างสรรค์ชื่อผลงาน สัจญะความดิงามในวัตถุ 7
ขนาด 200x200 เซนติเมตร เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ

ภาพที่ 6 ผลงานสร้างสรรค์ชื่อผลงาน สัจญะความดิงามในวัตถุ 10
ขนาด 240x190 เซนติเมตร เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ

ภาพที่ 7 ผลงานสร้างสรรค์ชื่อผลงาน สัญญะความตึงามในวัตถุ 12
ขนาด 150x130 เซนติเมตร เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ

ภาพที่ 8 ผลงานสร้างสรรค์ชื่อผลงาน สัญญะความตึงามในวัตถุ 15
ขนาด 240x190 เซนติเมตร เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าจากวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ที่เป็นการสร้างสรรค์จากกระบวนการศึกษาข้อมูลภาคเอกสารและข้อมูลภาคสนาม ทำให้ได้ข้อมูลการสร้างสรรค้นำไปวิเคราะห์โดยใช้

หลักการ แนวคิดและทฤษฎีทางศิลปะผสมผสานกับจินตนาการ สรุปลงเป็นผลการสร้างสรรค์ ซึ่งข้อสรุปผลการสร้างสรรค์ที่พบผู้สร้างสรรค์ขอนำมาอภิปรายผลตามประเด็นดังต่อไปนี้

6.1 จากผลการวิจัยพบว่าสัญลักษณ์ความดีงามในวัตถุโดยมีที่มาและแรงบันดาลใจมาจากวัตถุของใช้เครื่องครัว ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาจนพบแก่นความดีงามที่ประเสริฐสูงสุดคือ บุพการีผู้เป็นพระในบ้าน ปุถุภคิตสำนึกผู้คุณท่าน เป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นลูกหลานที่ดี ซาบซึ่งยกย่องความดีงามที่บุพการีที่ได้กระทำไว้เกิดความประทับใจ เคารพบูชา ศรัทธา พระในบ้าน เพียงรู้เห็นแค่วัตถุของใช้เครื่องครัวก็สามารถรับรู้ความเมตตา กรุณา ของบุพการีเปิดมุมมองความยิ่งใหญ่เป็น สัญลักษณ์ความดีงามในวัตถุ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของปลัดไกรสร นริสสุโร(2560) ที่สนับสนุนเกี่ยวกับความงามสัมพันธ์ผสมผสานอยู่กับความจริง(Reality) และยังเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์อยู่กับความดี(Goodness) ด้วยความงาม หรือสุนทรียภาพที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความจริงนั้นความรู้สึกลึกพอใจความงามไม่ได้มีอยู่โดยตัวของมันเอง ซึ่งสุนทรียภาวะของศิลปวัตถุขึ้นอยู่กับตัวเรา ถ้าไม่มีตัวเราสุนทรียภาวะหรือความงามก็ไม่มีสุนทรียภาวะของศิลปวัตถุหรือสิ่งที่เป็นศิลปะ ทำให้เกิดความยินดี(Delight) หรือ ความพอใจทางสุนทรียะความพอใจนี้จะต้องไม่เป็นผลอันเกิดมาจากประโยชน์ของสิ่งนั้นหรือของเหตุการณ์นั้นๆ แต่จะต้องเป็นความพึงพอใจในการรับรู้โดยตรงถึงสิ่งนั้นๆก็คือความงามเป็นสิ่งที่สูงสุดแต่มันอยู่ที่ความรู้สึกในความงามเกิดเป็นสุนทรียศาสตร์ที่อยู่ในจิตใจให้ตื่นรู้เห็น

6.2 การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์แบบจิตรกรรม 2 มิติ โดยในการสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงออกถึงอารมณ์ของผู้สร้างสรรค์ที่มีต่อบุพการีอย่างบริสุทธิ์ โดยมีที่มาจากรูปทรงของหม้อเครื่องครัวทำมาากินของบุพการี วัตถุ รูปทรง มีการสลายความจริงของวัตถุลง เพื่อนำความรู้สึกที่มีต่อบุพการีเข้าไปแทน โดยใช้สีแทนอารมณ์ความรู้สึก และ ทัศนธาตุของ เส้น จุด ตอกล้ำความรู้สึกที่มีต่อบุพการีทุกลมหายใจของการกระทำ ที่สำคัญถึงพระคุณของบุพการี ซ้ำ และ ย้ำ จนหนานูนพูนสุข เกิดมวลของเนื้อสีสะสมทับซ้อน มวลสี เป็นตัวแทนของความรักความศรัทธาที่มีต่อบุพการีเกิดสัญลักษณ์ความดีงาม เป็นรูปทรงใหม่จากทัศนธาตุ เป็นรูปแบบกึ่งนามธรรม(Semi Abstract) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทัศนศิลป์ของ กำจร สุนพงษ์ศรี (2559) เป็นศิลปะที่เริ่มตัดทอนบิดเบือนรูปทรงไปจากศิลปะแบบเหมือนจริง ให้อยู่ในรูปแบบเรียบง่าย แต่ยังมีเค้าโครงที่เหมือนจริงหลงเหลืออยู่ให้รู้ว่าเป็นรูปศิลปะกึ่งนามธรรมนี้จะต้องมีจินตนาการในการสร้างสรรค์งานเพื่อให้ผลงานมีรูปแบบที่แลดูแปลก น่าสนใจ รวมทั้งให้อารมณ์และความรู้สึกไม่ซ้ำเกิดจินตนาการที่หน้าสนใจหลายนุ่มมองจัดองค์ประกอบเน้นจุดศูนย์กลางเป็นจุดเด่น โดยเขียนภาพแบบเอ็กซ์เพรสชันนิสม์(Expressionism) ที่สื่อตรงออกมาจากอารมณ์ความรู้สึกที่บริสุทธิ์ (ชลุด นิมเสมอ, 2541) ที่ได้กล่าวถึง เอ็กซ์เพรสชันนิสม์หรือศิลปะแสดงออก มุ่งแสดงอารมณ์ความรู้สึก ภายในด้วยสาระที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก การระบายสีและการใช้สีรุนแรงตรงไปตรงมา นิยมระบายสีทับซ้อน ว่า อิมพาสโต(Impasto) สีที่ใช้กับผ้าใบในปริมาณที่มากๆ ทำให้มันโดดเด่นออกมาจากพื้นผิวเพื่อแสดงภาวะความรู้สึกลึก รูปทรงที่ปรากฏอาจปรับเปลี่ยน

ตามกระบวนการระบายสีอย่างอิสระผสมผสานเข้ากับเทคนิควิธีการระบายสีแบบตัววัด ทับซ้อน ขูดขีด ปาดป้ายสี (Impasto) สีประสานกันอย่างฉับพลัน จังหวะพู่กันและปริมาณสี เกิดร่องรอยพอกพูนหนา นูนเหมือนคราบเขม่าไฟที่ติดวัตถุ เป็นพื้นผิวโดยสีเพื่อตอกย้ำการทำซ้ำไปซ้ำมาเกิดเป็นรูปทรงของ วัตถุในอุดมคติที่ทำให้ผลงานรู้สึกมีพลังที่ยิ่งใหญ่มากขึ้นมุมมองภาพเสยทแยงมุมสูง ทำให้รู้สึกถึงความสง่างามสูงส่งของภาพยังมีกระบวนการจัดแสงจากที่ต่ำในมุมมองเดียวกันนั้นแสงแห่งความ ศรัทธาช่วยกระแทกทิศทางตามเส้นมุมมองของภาพทำให้รู้สึกยิ่งใหญ่ขึ้น ตามองค์ประกอบของภาพ จัดแสงตกกระทบจากที่มาจากเปลวแสงเทียน สื่อถึงความศรัทธาความรักที่มีต่อบุพการีเกิดเป็น ผลงานสร้างสรรค์รูปแบบจิตรกรรม ชุด สัญญะความดั่งงามในวัตถุ

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาและสร้างสรรค์ผลงาน สัญญะความดั่งงามในวัตถุ ทราบว่า เทคนิคกลวิธีระบายสีของขั้นตอนสร้างรูปร่างรูปทรงและการเขียนจุดสี พบว่าจะแต้มสีเป็นจุดจนสี พอกพูนหนาแสดงสัญญาณของการกระทำการลงแรง แทนเหนือทุกหยดของบุพการี แต้มสีที่ละจุด เหมือนจังหวะเข้า-ออกของลมหายใจของผู้สร้างสรรค์ที่ได้ทราบสำนึกความดั่งงามจากอดีตที่เป็นวัตถุที่ใส สะอาดมาถึงปัจจุบันที่เต็มไปด้วยร่องรอยที่ผ่านการใช้งาน บันทึกประวัติศาสตร์ที่หนานูนซ่อนทุกลม หายใจ ทุกการกระทำทุกความดั่งงามของบุพการีสืบทอดผสมเข้าด้วยกันเป็นรูปทรงแห่งความดั่งงาม เทคนิคกลวิธีนี้สร้างความน่าสนใจมีความเชื่อมโยงกับวัตถุ เป็นสัญญาณผูกพันเรื่องราวที่ซ่อนความดี งามไว้ เป็นผลองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในการสร้างสรรค์

ภาพที่ 9 ภาพองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาสร้างสรรค์ผลงาน สัญญะความดั่งงามในวัตถุ

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาและข้อมูลสัญญะความดั่งงามในวัตถุ ทราบว่า มนุษย์มีวัตถุ สิ่งของภาชนะเป็นของคู่กาย และมีสิ่งของที่จะเป็นดั่งตัวตนของบุคคลนั้นเป็นพิเศษจึงได้ค้นพบว่าวัตถุ สิ่งของบรรพบุรุษเก็บรักษาความดั่งงามไว้ มอบให้ลูกหลานได้สืบทอดสำนึกถึงความคุณค่าความดั่งงามที่ ผ่านเรื่องราวสาระชีวิตที่มีค่าเป็นวัฒนธรรมอันดีงาม วัตถุจึงเป็นสัญลักษณ์ของบุคคลคือสัญญะความ ดั่งงามในวัตถุ เกิดสิ่งรวมจิตใจเป็นสิริมงคลเป็นแบบอย่างอันดีงามเป็นผลองค์ความรู้ใหม่ที่เกิด

ภาพที่ 10 ภาพองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาข้อมูล สัจจะความดีงามในวัตถุ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ให้ความสำคัญกับครอบครัว มองให้เห็นถึงเจตนาอันดีงามของครอบครัว

7.1.2 ยกย่องจิตที่มีต่อครอบครัว มีความเมตตา กรุณา รู้จักคุณค่าที่ยิ่งใหญ่ของสถาบันครอบครัว

7.1.3 ให้ความสำคัญต่อวัตถุสิ่งของที่มีเจ้าของ มีค่าต่อจิตใจความผูกพันสิ่งนั้นควรให้การเคารพ ทะนุถนอม ทำให้รับรู้ถึงพื้นฐานของ ความรัก ความอ่อนโยน เป็นคุณสมบัติของผู้รู้ผิดชอบชั่วดี

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ถ้าผู้ที่มีความสนใจควรถาหาข้อมูลเพิ่มเติมโดยการลงภาคสนามจริงด้วยตนเองเพื่อจะเห็นประเด็นที่หน้าสนใจได้มากขึ้น

7.2.2 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวของวัตถุที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ ที่มีที่มาของเนื้อหาที่น่าสนใจ สามารถนำเนื้อหาเรื่องราว มาเป็นแรงบันดาลใจเบื้องต้น

7.2.3 ถ้าผู้สนใจทางด้านผลงานสร้างสรรค์ด้านเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ ผู้สร้างสรรค์แนะนำให้ทดลองเทคนิคที่แปลกใหม่ และ หาวัดดูเหมาะสมกับจิตรกรรมเพื่อความหลากหลายให้สอดคล้องกับแนวคิด

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 การสร้างสรรค์ผลงานเกิดขึ้นจากความรู้สึภายในจิตใจที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการถ่ายทอดออกมาจากความรักรักความศรัทธาที่บุพการีเสียสละ ประเสริฐสุด เป็นพระในบ้านมีคุณค่าควรค่าแต่การเชิดชูบูชาคุณ จากการศึกษาข้อมูลส่วนมากนำมาจากประสบการณ์ที่พบเจอและการใช้ชีวิตประจำวันกับครอบครัว จึงควรมีการศึกษาถึงสถาบันความเป็นครอบครัว รูปแบบการใช้ชีวิตที่แตกต่างภายในครอบครัวการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายที่มีแตกต่างของแต่ละครอบครัวอาจมีประเด็นที่น่าสนใจที่หลากหลายในสังคมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อสภาพครอบครัวภายใน

8. บรรณานุกรม

- กมล แสงทองศรีกมล. (2552). *เมื่อลูกน้อยกินไม่ได้นอนไม่หลับ*. กรุงเทพฯ : ฐานบุ๊คส์.
- กัจจกร สุนพงษ์ศรี. (2559). *สุนทรียศาสตร์ หลักปรัชญาศิลปะ ทฤษฎีทัศนศิลป์ ศิลปวิจารณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลูด นิ่มเสมอ. (2541). *องค์ประกอบของศิลปะ*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- ปลัดไกรสร นริสสุโร. (2560). สุนทรียศาสตร์เชิงพุทธในงานประติมากรรมธรรมศิลป์ของธงชัย ศรีสุข ประเสริฐ. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*. 8(1). 39-49.
- สุรียา สมทคุปต์. (2545). *คัมภีร์โบลานอีสานกับแนวการวิเคราะห์ทางมานุษยวิทยา*. นครราชสีมา: ห้องไทยศึกษานิตยสาร สาขาวิชาศึกษาทั่วไป สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม.

ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ที่มีต่อความสามารถในการเขียน
สื่อความภาษาไทยและความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี*

THE EFFECTS OF COOPERATIVE LEARNING INSTRUCTION TOGETHER
WITH CIRC TECHNIQUE ON THE ABILITY OF THAI WRITING FOR
COMMUNICATION AND WORKING DETERMINATION OF GRADE 8
STUDENTS IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATION
SERVICE AREA OFFICE KANCHANABURI

เมธาวดี จับจุ¹, สุวรรณิ ยหะกร², อภิรักษ์ อนุมาน³
Methawadee Jubju¹, Suwannee Yahakorn², Apirak Anaman³
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช^{1,2,3}
Sukhothai Thammathirat Open University^{1,2,3}
Email : methawadee0604@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสามารถในการเขียนสื่อความภาษาไทย
หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 2) เพื่อศึกษา
ความมุ่งมั่นในการทำงานหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้
แบบร่วมมือเทคนิค CIRC 2) แบบทดสอบความสามารถในการเขียนสื่อความภาษาไทย และ 3) แบบประเมิน
ความมุ่งมั่นในการทำงาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสามารถในการเขียนสื่อความภาษาไทยหลังเรียนโดยการจัดการ
เรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนได้ผล 75.20 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2. หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC นักเรียนมีความ
มุ่งมั่นในการทำงานอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: 1. การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC 2. ความสามารถในการเขียนสื่อความ 3. ความมุ่งมั่นในการทำงาน

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the ability of Thai writing for communication after learning through the cooperative learning instruction together with CIRC technique by comparing with the pre-determined criterion; and 2) to study the working determination after learning through the cooperative learning instruction together with CIRC technique. The research sample consisted of 28 Grade 8 students. The employed research instruments were 1) learning management plans of cooperative learning instruction together with CIRC technique, 2) a learning achievement test on the ability of Thai writing for communication, and 3) a scale to assess working determination. Statistics employed for data analysis were the mean, percentage, standard deviation, and t-test.

The research results showed that 1.the students' ability of Thai writing for communication after learning through the cooperative learning instruction together with CIRC technique was 75.20 significantly higher than the 70 percent of full score criterion at the .05 level of statistical significance; and 2.after learning through the cooperative learning instruction together with CIRC technique, the students had working determination at the high level.

Keywords : 1. Cooperative Learning CIRC Technique 2. Ability of Thai Writing for Communication 3. Working Determination

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย ภาษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะภาษาเป็นทั้งมวลประสบการณ์และเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างมนุษย์ (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2552) นอกจากนี้ ภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ ตลอดจนแสดงถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ โดยบันทึกไว้ในรูปของวรรณคดีและวรรณกรรมอันล้ำค่า ดังนั้น ภาษาไทยจึงมีความสำคัญ และเป็นสมบัติของชาติที่ควรแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่ตลอดไป

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ภาษาไทยไว้ 5 สาระ ได้แก่ สาระการอ่าน สาระการเขียน สาระการฟัง การดูและการพูดสาระหลักการ

ใช้ภาษาไทยและสาระวรรณคดีและวรรณกรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล คิดเป็นระบบ มีนิสัยรักการอ่าน การเขียนตามหลักสูตรดังกล่าวมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด มีความสามารถในการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง วิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า สามารถอ่านและเขียนสื่อสารได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับธรรมชาติและลักษณะเฉพาะของภาษา มีกิจกรรมที่หลากหลาย นำไปสู่การคิด และสามารถเขียนสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และนำภาษาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ด้วยความสำคัญดังนี้ จึงกำหนดให้การเขียนเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดอยู่ในมาตรฐานที่ 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ และความมุ่งหมายหลังจากที่นักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เน้นให้ผู้เรียนต้องเขียนสื่อสารด้วยลายมือที่อ่านง่าย ชัดเจน ใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องเหมาะสมตามระดับภาษา เขียนคำขวัญ คำคม คำอวยพรในโอกาสต่างๆ โฆษณา คติพจน์ สุนทรพจน์ ชิวประวัติ อัตชีวประวัติและประสบการณ์ต่างๆ เขียนย่อความ จดหมาย กิจธุระ แบบกรอกสมัครงาน เขียนวิเคราะห์ วิจารณ์ และแสดงความรู้ความคิดหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ตลอดจนเขียนรายงานการศึกษาค้นคว้าและเขียนโครงการ

การเขียนเป็นการใช้ตัวหนังสือ หรือเครื่องหมายในการสื่อสาร ปัจจุบันเรามีความจำเป็นที่ต้องใช้การเขียนมากขึ้น ทั้งในการศึกษา การทำงาน และการติดต่อสื่อสารทั่วไป เช่น เขียนบันทึก เขียนสรุปความ เขียนแสดงความคิดเห็น เขียนเรียงความ เป็นต้น ดังนั้น การเขียนต้องใช้ความรู้ ความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ และจินตนาการของผู้เขียนออกมาเรียบเรียงเป็นสายลักษณ์อักษร เพื่อจุดมุ่งหมายในการสื่อสารระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้ได้ความเข้าใจตรงตามที่ต้องการได้ และใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง (จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ, 2555)

จากการศึกษาสภาพการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพังครุราษฎร์รังสรรค์ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีปัญหาในด้านการเขียนมากที่สุด โดยจากสรุปผลการคัดกรองความสามารถในการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพังครุราษฎร์รังสรรค์ ปีการศึกษา 2563 พบว่า ผลการทดสอบดังกล่าวต่ำกว่าเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาที่ระดับเขตพื้นที่การศึกษา กำหนดไว้ร้อยละ 50 และผลการประเมินดังกล่าว สาระที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน คือ สาระการเขียน เพราะมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาที่ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และเมื่อวิเคราะห์สาเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีผลการประเมินต่ำ เนื่องจากนักเรียนไม่สามารถเขียนข้อความภาษาไทยได้ ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ขาดการฝึกทักษะการเขียน ซึ่งสังเกตได้จากการที่นักเรียนไม่

สามารถทำข้อสอบอัตโนมัติ ไม่มีการเขียนสรุปความที่เป็นแนวคิดของตนเอง และผู้สอนไม่จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่มีเทคนิควิธีที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสามารถเขียนข้อความภาษาไทยได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาค้นคว้าเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการเขียนข้อความภาษาไทย พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC เป็นวิธีสอนแบบร่วมมือที่ออกแบบมาเพื่อใช้สอนในด้านการอ่านและการเขียนโดยเฉพาะ หลักการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC คือ ครูต้องให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างเท่าเทียมทุกคน มีการยอมรับซึ่งกันและกัน และสมาชิกทุกคนมีเป้าหมายเดียวกัน ฝึกทักษะการเขียนก่อนร่วมมือกันเรียนรู้ และนำไปสู่การฝึกหัดตามวัตถุประสงค์ เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ร่วมกับการสอนอ่านและเขียน นักเรียนเกิดโอกาสในการเรียนแบบอิสระ และมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สร้างพลังทางบวกและความมุ่งมั่นในการเรียนมากขึ้น (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2548)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC มาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ที่มีต่อความสามารถในการเขียนข้อความภาษาไทยและความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยมุ่งหวังว่าจะสามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถในการเขียนข้อความภาษาไทยและความมุ่งมั่นในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางในการนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความสามารถในการเขียนข้อความภาษาไทยหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2.2 เพื่อศึกษาความมุ่งมั่นในการทำงานหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ความสามารถในการเขียนข้อความภาษาไทยหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

3.2 ความมุ่งมั่นในการทำงานหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อยู่ในระดับมาก

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ที่มีต่อความสามารถในการเขียนสื่อความภาษาไทยและความมุ่งมั่นในการทำงาน

4.2 ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับชั้นต่างๆ สามารถนำผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ไปพัฒนาความสามารถในการเขียนสื่อความภาษาไทยและความมุ่งมั่นในการทำงานได้

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ที่มีต่อความสามารถในการเขียนสื่อความภาษาไทยและความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี จำนวน 38 ห้องเรียน จำนวน 1,440 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพัชรราชูฏรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 28 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของ Slavin, R.E. Steven, R.J., Medden, N.A., & Farnish, A.M. (1987) และ ทิศนา ขัมมณี (2548) มาประยุกต์ใช้ดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC จำนวน 9 แผน รวม 20 ชั่วโมง ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเขียน จำนวน 2 ชั่วโมง และการเขียนสื่อความในรูปแบบต่างๆ 18 ชั่วโมง โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมขั้นสอน ขั้นทำกิจกรรม ขั้นตรวจสอบผลงาน และขั้นทดสอบและประเมินผล ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) แบบทดสอบความสามารถในการเขียนสื่อความภาษาไทย จำนวน 2 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.45-0.57 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.54-0.78 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 3) แบบประเมินความมุ่งมั่นในการทำงาน จำนวน 15 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ชี้แจงนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินการวิจัยทราบถึงแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC เพื่อให้เข้าใจตรงกันและปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้อง 2) ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการเขียนสื่อความภาษาไทย จำนวน 1 ข้อ 3) ดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ รวม 20 ชั่วโมง 4) ทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบความสามารถในการเขียนสื่อความภาษาไทยจำนวน 1 ข้อ 5) นักเรียนทำแบบประเมินความมุ่งมั่นในการทำงาน แล้วบันทึกคะแนนไว้เปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินความมุ่งมั่นในการทำงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล 1)วิเคราะห์ความสามารถในการเขียนข้อความภาษาไทยหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC กับเกณฑ์ร้อยละ 70 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์: $\bar{X}$ ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) แบบ Dependent Sample 2)วิเคราะห์ความมุ่งมั่นในการทำงานหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. ผลการวิจัย

6.1 ความสามารถในการเขียนข้อความภาษาไทยหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียน ได้ผล 75.20 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาความสามารถในการเขียนข้อความภาษาไทยหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ 70	ร้อยละ	$\bar{X}$	S.D.	t
หลังเรียน	28	20	14	75.20	15.04	1.67	3.29

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, df = 27

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการเขียนข้อความภาษาไทยหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนได้ผล 75.20 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2 ผลการศึกษความมุ่งมั่นในการทำงานหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการศึกษความมุ่งมั่นในการทำงานหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC

ข้อ	รายการ	ระดับพฤติกรรม		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ข้าพเจ้าตั้งใจทำงานเป็นอย่างดี	3.82	0.82	มาก
2	ข้าพเจ้าซักถามรายละเอียดของงานก่อนลงมือปฏิบัติ	3.68	0.72	มาก
3	ข้าพเจ้าจะพยายามทำงานให้เสร็จตามกำหนด	4.11	0.88	มาก
4	ข้าพเจ้าไม่ชอบที่ทำงานแบบผัดวันประกันพรุ่ง	3.61	0.57	มาก

ข้อ	รายการ	ระดับพฤติกรรม		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
5	ข้าพเจ้ามีความรับผิดชอบในการทำงาน	4.14	0.93	มาก
6	ข้าพเจ้าจะทำให้สำเร็จแม้จะมีอุปสรรคในการทำงาน	4.21	0.69	มาก
7	ข้าพเจ้าไม่ย่อท้อต่อปัญหาในการทำงาน	3.68	0.48	มาก
8	ข้าพเจ้าใช้ความพยายามมากขึ้น เมื่อได้รับมอบงานเพิ่มขึ้น	3.79	0.63	มาก
9	ข้าพเจ้าไม่เสียใจเมื่อทำงานไม่สำเร็จ	2.54	0.92	ปานกลาง
10	ข้าพเจ้าทุ่มเทในการทำงานด้วยความอดทน	3.86	0.45	มาก
11	ข้าพเจ้าปรับปรุงและพัฒนางานด้วยตนเอง	3.64	0.49	มาก
12	ข้าพเจ้าพยายามแก้ไขปัญหาในการทำงานให้สำเร็จ	3.71	0.46	มาก
13	ข้าพเจ้ามีความกระตือรือร้นในการทำงานให้สำเร็จ	3.57	0.57	มาก
14	ข้าพเจ้าจะศึกษางานให้เข้าใจก่อนลงมือทำงาน	3.89	0.42	มาก
15	ข้าพเจ้ามีจิตใจจดจ่อกับการทำงาน	3.71	0.71	มาก
รวม		3.73	0.65	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความมุ่งมั่นในการทำงานหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC หลังเรียน นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$, S.D.=0.65)

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 ความสามารถในการเขียนสื่อความภาษาไทยหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียน ได้ผล 75.20 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC (Cooperative Integrated Reading and Composition) เป็นวิธีสอนแบบร่วมมือที่ออกแบบมาเพื่อใช้สอนในด้านการอ่านและการเขียนโดยเฉพาะ ซึ่งหลักการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC เน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างเท่าเทียม มีการยอมรับซึ่งกันและกัน และสมาชิกทุกคนมีเป้าหมายเดียวกัน ฝึกทักษะการเขียนก่อนร่วมมือกันเรียนรู้ และนำไปสู่การฝึกหัดตามวัตถุประสงค์ โดยมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC คือ ขั้นเตรียม ครูนำเสนอความรู้เกี่ยวกับการอ่านเพื่อความเข้าใจพอสังเขป ขั้นสอน ครูดำเนินการสอนโดยใช้กิจกรรมการอ่านเพื่อบูรณาการให้เห็นถึงลักษณะวิธีการเขียน ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเขียนและการเขียนในรูปแบบต่างๆ ขั้นทำกิจกรรม จัดกลุ่มนักเรียนโดยความสามารถให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน โดยมีครูคอยติดตาม ช่วยเหลือ ดูแลการฝึกปฏิบัติของนักเรียนอย่างทั่วถึงทุกกลุ่มชั้น ตรวจสอบผลงาน ช่วยกันแก้ไขปรับปรุงงานของกันและกันให้ถูกต้องและขั้นทดสอบและประเมินผลนักเรียนร่วมกันประเมินผลงานของแต่ละกลุ่ม อภิปรายแสดงความคิดเห็น ครูช่วยแนะนำในข้อบกพร่อง

ที่ควรแก้ไข จากนั้นครูทดสอบและประเมินผลนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งจากขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ที่กล่าวมา ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการเขียนมากขึ้น นำความรู้ในการเขียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถเขียนงานเขียนในรูปแบบต่างๆ ได้ ดังที่ เชิญพร สีสุทธา, ประสพสุข ฤทธิเดช และกัลยา กุลสุวรรณ (2562) กล่าวว่า การเขียนมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต การประกอบกิจกรรมต่างๆ ต้องมีการเขียนเป็นส่วนประกอบและอีกปัจจัยหนึ่ง คือ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC เพราะเป็นวิธีสอนแบบร่วมมือ โดยออกแบบขึ้นเพื่อใช้สอนในด้านการอ่านและการเขียน ดังที่ Slavin, R.E. Steven, R.J., Medden, N.A., & Farnish, A.M. (1987) และทีศนา แหมมณี (2548) กล่าวว่า เทคนิค CIRC หรือ Cooperative integrated reading and composition เป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือที่ใช้ในการสอนอ่านและการเขียนโดยเฉพาะรูปแบบนี้ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการอ่านแบบเรียน การสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ และการบูรณาการภาษากับการเขียน โดยหลักการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC คือ ครูต้องให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างเท่าเทียมทุกคน ยอมรับซึ่งกันและกัน และสมาชิกทุกคนมีเป้าหมายเดียวกัน ฝึกทักษะการเขียนก่อนร่วมมือกันเรียนรู้ และนำไปสู่การฝึกหัดตามวัตถุประสงค์ เน้นการเรียนแบบร่วมมือมาใช้ร่วมกับการสอนเขียน นักเรียนเกิดโอกาสในการเรียนแบบอิสระ และมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดังที่ วัชรา เล่าเรียนดี (2552) ได้กล่าวถึงขั้นตอนสำคัญของเทคนิค CIRC ไว้ว่า ครูควรนำเสนอความรู้เกี่ยวกับการอ่าน วิธีอ่าน ความสำคัญของการอ่านและอธิบายความสำคัญของการเขียน วิธีเขียนแบบต่างๆ ของการเขียน ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างการอ่านและการเขียน จากนั้นดำเนินการสอนโดยบูรณาการลักษณะวิธีการเขียน และในการจัดกลุ่มผู้เรียน ต้องจัดแบบลดความสามารถ เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันเรียน ร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมตามข้อตกลงที่ได้ตกลงกันไว้ล่วงหน้าก่อนดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยครูคอยติดตามช่วยเหลือ ดูแลการฝึกปฏิบัติของนักเรียนอย่างทั่วถึงทุกกลุ่ม และในส่วนของการฝึกเขียนควรให้สมาชิกได้ตรวจสอบการเขียนของเพื่อน ช่วยกันแก้ไขปรับปรุงงานของกันและกันให้ถูกต้อง ควรฝึกเขียนจากง่ายแล้วค่อยพัฒนาเป็นการเขียนในลักษณะอื่นๆ ที่ซับซ้อนและใช้ความคิดมากขึ้น โดยการฝึกเขียนควรจะเริ่มจากการเขียนตามรูปแบบที่ถูกต้องก่อนแล้วค่อยใช้กิจกรรมฝึกพัฒนาการเขียนที่หลากหลาย และในส่วนของการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจและวัดผล ครูควรออกแบบทดสอบ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนที่นักเรียนสามารถตรวจให้คะแนนตนเองและคำนวณคะแนนกลุ่มของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกรวรรณ ภูทิม (2560) ที่ได้ศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความและการเขียนข้อความวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการสอนอ่านแบบปฏิบัติการมีความสามารถในการเขียนข้อความวิชาภาษาไทยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิติสรณ์ สุ่มมาตย์ (2561) ที่ได้ศึกษาผลการใช้เทคนิค ซี ไอ อาร์ ซี ที่มีต่อความสามารถด้านการ

อ่านและการเขียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิค ซี ไอ อาร์ ซี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิค ซี ไอ อาร์ ซี เป็นกิจกรรมให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอ่านควบคู่กับการเขียนในทุกขั้นตอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสมัย กองธรรม (2552) ที่ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือแบบ ซี ไอ อาร์ ซี ผสมผสานกับวิธีชินเนคติกส์ต่อความสามารถในการอ่านจับใจความและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือแบบ ซี ไอ อาร์ ซี ผสมผสานกับวิธีชินเนคติกส์ ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.52 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 55.07 หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.52 คิดเป็นร้อยละ 78.40 เมื่อเทียบกับเกณฑ์คะแนนที่ได้ไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 และนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสรุปได้ว่า ความสามารถในการเขียนข้อความภาษาไทยหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผกาพรรณ สุวรรณภูมานนท์ (2560) ที่ได้ศึกษาการศึกษาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์และการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC โดยผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการเขียนภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.2 ผลการศึกษาความมุ่งมั่นในการทำงานหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า หลังเรียนนักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยความมุ่งมั่นในการทำงานเท่ากับ 3.73 คะแนน โดยคะแนนเฉลี่ยความมุ่งมั่นในการทำงาน 3 ลำดับแรก คือ ข้าพเจ้าจะทำให้สำเร็จแม้จะมีอุปสรรคในการทำงาน คะแนนเฉลี่ย 4.21 ข้าพเจ้ามีความรับผิดชอบในการทำงาน คะแนนเฉลี่ย 4.14 และข้าพเจ้าจะพยายามทำงานให้เสร็จตามกำหนด คะแนนเฉลี่ย 4.11 ตามลำดับ และการที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้เนื่องมาจากแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC เป็นวิธีการสอนที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน เน้นสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยผู้เรียนต้องร่วมมือกันกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ที่ต้องการศึกษา ใช้ทักษะในการทำงานร่วมกันจนสำเร็จ จึงทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตั้งใจในการทำงาน ชักถามรายละเอียดของงานก่อนลงมือปฏิบัติ ทำงานเสร็จเรียบร้อยตามที่กำหนด มีความรับผิดชอบในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน พยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จ ทุ่มเทในการทำงานด้วยความอดทน มีการปรับปรุงและพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ศึกษางานให้เข้าใจก่อนลง

เมื่อปฏิบัติทุกครั้ง มีจิตใจจดจ่อกับการทำงานให้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551) ที่นิยามไว้ว่า ความมุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การทำงานด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งผู้ที่มีมุ่งมั่นในการทำงาน คือ ผู้ที่มีคุณลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จ ลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบและมีความภาคภูมิใจในผลงาน และจากการศึกษาความมุ่งมั่นในการทำงานหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพังครุราษฎร์รังสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลรัตน์ เลิศวิทยานุกิจ (2557) ที่ได้ศึกษาความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยพฤติกรรมภาพรวมทั้งหมด ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.27 แสดงว่านักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานอยู่ในระดับดี

8. องค์กรความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ องค์กรความรู้ที่ได้ คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC (Cooperative Integrated Reading and Composition) ประกอบด้วย ชั้นเตรียม ชั้นสอน ชั้นทำกิจกรรม ชั้นตรวจสอบผลงาน และชั้นทดสอบและประเมินผล โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้เรียนต้องช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการฝึกหัดการเขียนงานเขียนรูปแบบต่างๆ ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเขียนสื่อความภาษาไทยดียิ่งขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ภาพที่ 1 องค์กรความรู้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดการเขียนงานเขียนรูปแบบต่างๆ มากยิ่งขึ้น

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ครูควรอธิบายรูปแบบ ขั้นตอนและวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนเข้าใจตรงกัน เพื่อให้การจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

9.2.2 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ครูควรดูแลและให้คำแนะนำผู้เรียนในการฝึกปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมอย่างใกล้ชิดและควรเสริมแรงผู้เรียน เช่น การให้รางวัล การกล่าวชมเชย

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

9.3.1 ควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ในเนื้อหาสาระอื่นๆ หรือระดับชั้นอื่นๆ แล้วทำการวิจัยเพื่อศึกษาตัวแปรตามอื่นๆ เช่น ความสามารถในการอ่าน

9.3.2 ครูผู้สอนควรมีส่วนร่วมในการประเมินความมุ่งมั่นในการทำงานของผู้เรียน

10. เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ภูทิมา. (2560). การศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความและการเขียนสื่อความวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2555). **ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- เชิญพร สีสุดทา, ประสพสุข ฤทธิเดช และกัลยา กุลสุวรรณ. (2562). การพัฒนาการเขียนสื่อความภาษาไทยของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยใช้แผนผังความคิดประกอบแบบฝึกทักษะ. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด**. 13(3). 3-9.
- ทิตนา เขมมณี. (2548). **รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิติสรณ์ สุ่มมาตย์. (2561). ผลการใช้เทคนิค ซี ไอ อาร์ ซี ที่มีต่อความสามารถด้านการอ่านและการเขียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ผกาวรรณ สุวรรณภูมานนท์. (2560). การศึกษาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์และการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พิสมัย กองธรรม. (2552). ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ ซี ไอ อาร์ ซี ผสมผสานกับวิธีชินเนติกส์ต่อความสามารถในการอ่านจับใจความและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. อุตรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- วัชรา เล่าเรียนดี. (2548). เทคนิคการจัดการเรียนการสอนและการนิเทศ. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2552). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2552). นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิไลรัตน์ เลิศวิทยานุกิจ. (2557). ผลการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบชินเนติกส์กับปริศนาคำทายที่มีต่อความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหอย จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Slavin, R.E. Steven, R.J., Medden, N.A., &Farnish, A.M. (1987). Cooperative Integrated Reading and Composition: Two Field Experiments. *Reading Research Quarterly*. 22(3). 433-454.

การใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่น
ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*

THE USE OF ONLINE MEDIA IN THE DEVELOPMENT OF TEACHING
AND LEARNING IN LOCAL ADMINISTRATION FOR 3rd YEAR STUDENTS
IN THE DEPARTMENTS IN THE DEPARTMENT OF GOVERNANCE
MAHAMAKUY BUDDHIST UNIVERSITY ROI ET CAMPUS

พระครูปลัด ทองใบ สุปภาโส(ปะพะลา)¹, จุรี สายจันเจียม², อติศักดิ์ ทูมนันต์³
Phrakhrupalad Thongbai Supapaso(Papala)¹, Juree Saijunjam², Adisak Tumanan³
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2,3}
Email : thongbai242516@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 3) เพื่อเสนอแนะการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จำนวน 80 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้ การทดสอบค่าที และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1. พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด นักเรียนที่มีสถานะ อายุ ลักษณะที่พักอาศัย มีพฤติกรรม การใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ลำดับตามจากมากไปหาน้อย คือ ควรสืบค้นหา ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้มากกว่านี้ เพื่อสะดวกและพัฒนาต่อการเรียนการสอนควรเอาใจใส่ในการใช้สื่อออนไลน์และการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองให้มากขึ้น นักศึกษาขาดความชำนาญและการพัฒนาตนเองในการใช้สื่อออนไลน์ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และด้านความพึงพอใจควรมีการประเมินหลังการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

คำสำคัญ : 1. การใช้สื่อออนไลน์ 2. การพัฒนาการเรียนการสอน 3. นักศึกษา

ABSTRACT

This research article aims 1) to study the behavior of using online media in the development of teaching and learning of 3rd year students, 2) to compare the behavior of using online media in the development of teaching and learning of the 3rd year students, and 3) to suggest the use of online media in the development of teaching and learning for 3rd year students in the Department of Administration. Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus. The sample group used in the research were 3rd year students in the Department of Government Administration., 80 person. The tools used are questionnaires. The statistics used in data analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation. Comparison of differences using Value testing at t-test and one-way variance test.

The research found that: 1. Behavior of using online media for teaching and learning development of 3rd year students in the Department of Administration Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Overall, it's at a moderate level. 2. Comparison of online media usage behavior in the development of teaching and learning in local administration among 3rd year students in the Department of Governance Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus in 3 aspects found that students with status, age, accommodation The behavior of using online media in the

development of teaching and learning in local administration, including 3 aspects, were not different. 3. Suggestions on the use of online media in the development of teaching and learning in Local Government for 3rd year students in the Department of Government Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus The results of the research concluded that 3rd year student in the Department of Governance, Mahamakut Buddhist University The order in descending order is to search for information, give more for convenience and further development of teaching and learning Should pay more attention to the use of online media and the development of their own teaching and learning. Students lack expertise and self-development in using online media to improve teaching and learning, and satisfaction. There should be an assessment after using online media for teaching and learning development.

Keywords : 1. The Use of Online Media 2. Teaching Development 3. Student

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์เราเป็นอย่างมากโดยเฉพาะเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่มีความทันสมัยรวดเร็วผ่านระบบคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือที่สามารถเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ตได้อย่างทันทีการติดต่อประสานงานทั้งเรื่องส่วนตัวภารกิจประจำวันรวมถึงการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในระหว่างตัวบุคคลครอบครัวและบุคคลอื่นในสังคมก็สามารถทำได้ง่ายดายผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่างๆ ตัวอย่างเครือข่ายสังคม(Social network) เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook), ทวิตเตอร์ (Twitter), ไฮไฟว์(Hi5), มายสเปซ (My Space) และอื่นๆ อีกมากมายสิ่งที่ทำให้เครือข่ายสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทและเติบโตได้อย่างรวดเร็วคือวิธีในการเข้าถึงสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นแอปพลิเคชันที่สร้างเครือข่ายการสื่อสารได้ทั้งระหว่างบุคคลแบบกลุ่มโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายบริการเป็นจำนวนครั้งสามารถใช้ติดต่อสื่อสารกันได้โดยไม่มีกระบวนการที่ยุงยากซับซ้อนซึ่งในปัจจุบันเราปฏิเสธไม่ได้ว่าสื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของเรามากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะทำอะไรต่างๆ ก็สามารถทำได้ง่ายดาย โดยที่ทำให้เราสะดวกสบายมากขึ้น สามารถช่วยให้เราทำงานได้มากขึ้น ยังสามารถพกพาไปไหนมาไหนได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ทั้งยังมีเทคโนโลยีที่สามารถช่วยในด้านต่างๆ เช่น ด้านการแพทย์ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการโทรคมนาคม ด้านการท่องเที่ยว รวมไปถึงด้านการศึกษาในด้านการศึกษานั้น ได้มีเทคโนโลยีด้านการศึกษามากมายนับไม่ถ้วน ไม่ว่าจะ เป็นสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอน สื่ออินเทอร์เน็ตและ wifi ที่ช่วยในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างไม่จำกัด สื่อต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นวีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์เพื่อการ

เรียนการสอน รวมไปถึงอุปกรณ์การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต และอินเทอร์เน็ตสำหรับภายในองค์กร การศึกษา หรือโรงเรียน สถานที่ต่างๆ อีกนับไม่ถ้วน จึงทำให้เกิดสื่อมัลติมีเดียขึ้นมากในปัจจุบันในโลกยุคใหม่ที่ไร้พรมแดน ผู้คนสามารถเดินทางข้ามพรมแดน ข้ามกาลเวลาไปพบปะพูดคุยกับใครก็ได้ ที่ไหนก็ได้ เวลาใดก็ยอมได้เพียงแค่ปลายนิ้วสัมผัส โดยเริ่มจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จะเห็นได้ว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศจะมีผลต่อระบบการศึกษาโดยตรง ทั้งนี้ เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ความรอบรู้ จัดระบบประมวลผล ส่งผ่านและสื่อสารด้วยความเร็วสูงและปริมาณมาก นำเสนอและแสดงผลด้วยระบบสื่อต่างๆ ทั้งทางด้านข้อมูล รูปภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว และวิดีโอ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้ให้หลักการไว้ว่าเพื่อเป็นการศึกษาตลอดชีวิตทั้งให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและมีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องในหมวด 1 ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายและหลักการศึกษาโดยสถานศึกษาจะต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษากำหนดให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพการจัดการกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมที่มีสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลการฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการการเผชิญสถานการณ์การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหากระบวนการดังกล่าวผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนรู้และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆและการศึกษาในยุคต้นหรือระดับแรกของชีวิตเป็นสิ่งสำคัญที่สุดซึ่งเป็นระยะแห่งการจดจำการเรียนรู้แบบการพัฒนาต่อเนื่องเป็นจุดเริ่มต้นของพื้นฐานการศึกษาในระดับต่อไปรวมทั้งเป็นการเตรียมตัวที่จะเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) พันธกิจหลักของครูอาจารย์ในระดับอุดมศึกษานั้นมีหน้าที่หลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการทำวิจัยการบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมทั้งนี้จากการสำรวจวุฒิการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการปี 2555 พบว่าครูอาจารย์ส่วนใหญ่ที่สอนในระดับอุดมศึกษาสำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาต่างๆ ที่ไม่ใช่ครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์และไม่ได้ศึกษาวิชาที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์การสอนทำให้อาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับเรื่องทักษะในการจัดการเรียนการสอนหรือเทคนิควิธีสอนแบบต่างๆ ซึ่งแนวโน้มของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยอาศัยปรัชญาการสอนและทฤษฎีการเรียนรู้การพัฒนาสื่อประกอบการสอนและการวัดและประเมินผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

การเรียนการสอนรายวิชาการปกครองท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนของ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครองมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดพบว่า การเรียนการสอนของนักศึกษาจำเป็นต้องมีการใช้สื่อออนไลน์ เข้ามาช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษา เนื่องจากรายวิชาดังกล่าวเป็นวิชาภาคทฤษฎี และเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องให้นักศึกษาได้มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลสภาพทั่วไป เหตุการณ์ที่ทันสมัย และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนของนักศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน วิชาการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และผลของการวิจัยจะนำมาใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยจำแนกตามสถานะอายุ ลักษณะการพักอาศัย ของนักศึกษา

2.3 เพื่อเสนอแนะการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ต่อการเรียนวิชาการปกครองท้องถิ่น

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

3.2 ได้ทราบผลเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

3.3 ได้ทราบข้อเสนอแนะการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ต่อการเรียนวิชาการปกครองท้องถิ่น

3.4 จากการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ช่วยให้ผู้สอนได้เข้าใจผู้เรียนในขณะเดียวกันจะทราบผลการใช้สื่อออนไลน์ตามความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้บริหารและนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนในรายวิชาการปกครองท้องถิ่น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษา สาขาวิชาการปกครอง ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จำนวน 103 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษา สาขาวิชาการปกครอง ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จำนวน 80 รูป/คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเครจซีและมอร์แกน(Krejcie and Morgan) หลังจากนั้น จึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออก 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 4 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านความรู้ 2)ด้านทักษะ 3)ด้านประยุกต์ และ 4)ด้านความพึงพอใจ ลักษณะของแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert Scale) ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการใช้สื่อออนไลน์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา และความครอบคลุมของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.60-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามด้วยตนเองและนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาตรวจสอบความครบถ้วนและนำไปวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว

5. ผลการวิจัย

5.1 พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านความรู้	3.40	0.71	ปานกลาง
2	ด้านทักษะ	3.40	0.72	ปานกลาง
3	ด้านประยุกต์	3.45	0.70	ปานกลาง
4	ด้านความพึงพอใจ	3.40	0.64	ปานกลาง
รวม		3.40	จ.65	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40, S.D.=0.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านประยุกต์ ($\bar{X}=3.45, S.D.=0.70$) รองลงมาคือ ด้านทักษะ ($\bar{X}=3.40, S.D.=0.72$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความพึงพอใจ ($\bar{X}=3.40, S.D.=0.64$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1) ด้านความรู้ พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษา ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40, S.D.=0.71$) ซึ่งอยู่ในระดับมากสองข้อ และอยู่ในระดับปานกลางห้าข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อ 1 นักศึกษาได้รับรู้ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้ง่ายและสะดวกขึ้น ($\bar{X}=3.66, S.D.=0.98$) รองลงมา ได้แก่ ข้อ 2 นักศึกษาได้การค้นคว้าข้อมูล ที่ความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ($\bar{X}=3.50, S.D.=0.91$) ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อ 6 นักศึกษาได้เรียนรู้ กระบวนการและวิธีการใช้สื่อออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.18, S.D.=0.82$) ตามลำดับ

2) ด้านทักษะ พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40, S.D.=0.72$) ซึ่งอยู่ในระดับมากหนึ่งข้อ และอยู่ในระดับปานกลางหกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อ 1 นักศึกษาคิดและวิเคราะห์การเรียนการสอนต่อสื่อออนไลน์

($\bar{X}=3.54, S.D.=0.89$) รองลงมา ได้แก่ ข้อ 2 นักศึกษาแก้ปัญหาในการเรียนการสอนได้ทันเหตุการณ์ เนื่องจากการใช้สื่อออนไลน์($\bar{X}=3.49, S.D.=0.84$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อ 6 นักศึกษาเกิดความเข้าใจในการใช้สื่อออนไลน์($\bar{X}=3.31, S.D.=0.88$) ตามลำดับ

3) ด้านประยุกต์ พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการ ปกครองท้องถิ่นของนักศึกษา ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.37, S.D.=0.67$) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อ 3 นักศึกษาจัดเก็บรวบรวม บันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ($\bar{X}=30.46, S.D.=0.85$) รองลงมา ได้แก่ ข้อ 6 นักศึกษาสื่อสารแสดงความคิดเห็นของตนเองผ่านช่องทางออนไลน์หลายช่องทาง ($\bar{X}=3.45, S.D.=0.82$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อ 5 นักศึกษาสร้างทีมงานการเรียนรู้ และ แลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ($\bar{X}=3.22, S.D.=0.91$) ตามลำดับ

4) ด้านความพึงพอใจ พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการ ปกครองท้องถิ่นของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.45, S.D.=0.70$) ซึ่งอยู่ในระดับมากสองข้อ และ อยู่ในระดับปานกลางห้าข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อ 1 ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อตำรา ข้อมูลการใช้สื่อออนไลน์ ครบวงจร($\bar{X}=3.66, S.D.=0.89$) รองลงมา ได้แก่ ข้อ 3 ที่การใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนทำให้มองเห็นถึงการรับรู้ที่ทันสมัย($\bar{X}=3.51, S.D.=0.84$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อ 2 การใช้สื่อสอนออนไลน์เป็นการพัฒนาการเรียนการสอนที่ชัดเจน ($\bar{X}=3.34, S.D.=0.87$) ตามลำดับ

5.2 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด พบว่า นักเรียนที่มีสถานะ อายุ ลักษณะที่พักอาศัย มีพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียน การสอนวิชาการปกครองท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการ ปกครองท้องถิ่นของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า 1)ด้านความรู้ นักศึกษาได้เสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน วิชาการปกครองท้องถิ่น ลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย คือ ควรสืบค้นหา ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้มากกว่านี้ เพื่อสะดวกและพัฒนาต่อการเรียนการสอน ควรมีแนวทางและกระบวนการเรียนสอน ให้เข้าถึงสื่อออนไลน์ง่ายมากขึ้น และด้านความรู้ ควรทำความเข้าใจในการใช้สื่อออนไลน์ระหว่าง นักศึกษากับเครื่องมือสื่อสารเพิ่มขึ้น 2)ด้านทักษะ นักศึกษาได้เสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ใน การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่น ลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย คือ

ควรเอาใจใส่ในการใช้สื่อออนไลน์และการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองให้มากขึ้น ควรมีความชัดเจนในการใช้สื่อออนไลน์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และพื้นฐานการใช้สื่อเพื่อไม่ให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียน และควรสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหาในการเรียนและเกิดความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น 3)ด้านประยุกต์ นักศึกษาได้เสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่น ลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย คือ นักศึกษาขาดความชำนาญและการพัฒนาตนเองในการใช้สื่อออนไลน์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน นักศึกษายังขาดการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาเท่าที่ควร ในการใช้สื่อออนไลน์หรือการพัฒนา นักศึกษา และส่วนใหญ่ นักศึกษาที่เข้ารับการเรียนรู้ ยังขาดการนำความรู้ ทักษะที่ได้การใช้สื่อออนไลน์ นำมาปฏิบัติงานอย่างจริงจัง 4)ด้านความพึงพอใจ นักศึกษาได้เสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน วิชาการปกครองท้องถิ่น ลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย คือ ควรมีการประเมินหลังการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสในการเรียนรู้เพิ่มทักษะเฉพาะด้านการใช้สื่อออนไลน์และก่อนเปิดเรียนในแต่ละภาคการศึกษา ควรออกแบบสอบถามเพื่อสำรวจความต้องการของนักศึกษา เพิ่มศักยภาพเฉพาะด้าน

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

6.1 พฤติกรรมต่อการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและนำมาอภิปรายผลดังนี้

6.1.1 ด้านความรู้ พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมต่อการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษา ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กมลฉัตร ไตจินดา (2556) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการ Social network ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนใช้บริการ Facebook นิยมใช้บริการผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ส่วนมากจะใช้บริการที่หอพัก โดยเข้าใช้บริการทุกวันและมากกว่า 4 ชั่วโมง และเข้าใช้บริการก่อนเข้านอน เพื่อสนทนา ติดต่อสื่อสารเชื่อมความสัมพันธ์

6.1.2 ด้านทักษะ พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมต่อการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษา ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ วงศ์โสภ (2557) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้และผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ประเภท เพชฌฆัตต์ต่อการดำเนินชีวิตของนักศึกษา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่

จะเล่นเกม อัพโหลด หรือแชร์หรือชมคลิปวิดีโอหรือภาพยนตร์ มากกว่าในด้านเพื่อค้นหาความรู้ซึ่งสอดคล้องกับผลสำรวจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (2560) ว่ากิจกรรมยอดนิยมที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตนิยมทำ ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ได้แก่ การพูดคุยผ่าน Social Network รองลงมาเป็นการดูวิดีโอผ่าน YouTube

6.1.3 ด้านประยุกต์ พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมต่อการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษา ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับแนวคิดงานวิจัยของ รุติรัตน์ บุญภาพ คอมมอน (2556) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคมและอัตลักษณ์ของเยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าสื่อใหม่เป็นช่องทางของการแสดงออกในเรื่องความรักความห่วงใยที่เยาวชนมีต่อพ่อแม่ ผู้ปกครองและเพื่อน ซึ่งมีลักษณะที่แสดงออกในเรื่องพฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจากผลกาวิจัยนักเรียนส่วนใหญ่ยังอาศัยอยู่ครอบครัวมีบิดา มารดาผู้ปกครองคอยช่วยเหลือเรื่องค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม ประกอบกับอุปกรณ์ที่เข้าใช้งานสื่อสังคมออนไลน์สามารถ เข้าได้ทุกที่ทุกเวลา และมีพฤติกรรมการใช้งานสื่อ สังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมและสามารถใช้งานได้หลากหลายไม่ว่า จะเป็นทางด้าน การสื่อสารความบันเทิงหรือแม้กระทั่งการใช้งานเพื่อการเรียนรู้ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับประสบการณ์ทางด้านสื่อสังคมออนไลน์ได้ทั่วไป

6.1.4 ด้านความพึงพอใจ พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมต่อการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการปกครองท้องถิ่นของนักศึกษา ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอยู่ในระดับมากสองข้อและอยู่ในระดับปานกลางห้าข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตรี ไทรเชื่อนพันธ์ (2556) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21–25 ปี ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 และรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เข้าเครือข่ายออนไลน์ต่อวันมากกว่า 10 ครั้ง ใช้บริการ Facebook เวลาที่นิยมใช้เครือข่ายออนไลน์มากที่สุด คือ 18.01–22.00 น. เครื่องมือเข้าเครือข่ายออนไลน์ คือ สมาร์ทโฟน และกิจกรรมที่นิยมทำเมื่อเข้าเครือข่ายออนไลน์ คือ สนทนากับเพื่อนพฤติกรรมการใช้เครือข่ายออนไลน์คือ สนทนากับเพื่อนพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับ เพศ อายุ คณะ ชั้นปี และรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำประโยชน์จากการนิยมใช้โปรแกรม Facebook ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่กับนักศึกษา เช่น การจัดตั้งกลุ่มเพื่อการศึกษาในแต่ละสาระกลุ่มวิชาการพัฒนาอาชีพ แนวทางการศึกษาเพื่อพัฒนา ความรู้ความสามารถของสมาชิกในกลุ่มนักศึกษา

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 จากข้อมูลลักษณะเวลาที่ใช้และจำนวนที่ใช้ซึ่งมากกว่า 2 ชั่วโมงนั้นทางมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบในทางลบจากการ ใช้สื่อออนไลน์ ออนไลน์ต่อนักศึกษา รวมถึงใช้ประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษาเล็งเห็นถึงประโยชน์และโทษ ของเครือข่าย สังคมออนไลน์ เพื่อให้ นักศึกษา ตระหนักถึงการแบ่งเวลาในการเรียนและการเข้าใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างระมัดระวังและเหมาะสม

7.2.2 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรตระหนักถึงข้อดีของสื่อออนไลน์ที่สะดวกเข้าถึงง่ายการวางรูปแบบในการใช้งานในด้าน การส่งเสริมการเรียนรู้ การแบ่งปันประสบการณ์ควรจะต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรในการเรียนการสอน ใหม่รูปแบบ ที่ทันสมัยและสามารถรองรับเทคโนโลยีตามรูปแบบในปัจจุบันให้มากยิ่งขึ้น

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนในการใช้สื่อออนไลน์

7.3.2 ควรทำการวิจัยและติดตามพฤติกรรมและผลกระทบการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดอย่างต่อเนื่องเรื่องของการสภาวะการติดการใช้ งาน และสภาวะการหลงใหลในการใช้งาน เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับไปประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึง ประโยชน์และโทษของการใช้สื่อออนไลน์เพื่อเป็นแนวทางป้องกันการใช้สื่อออนไลน์อย่าง ระมัดระวังและเหมาะสมถูกต้องไม่กระทบต่อผลการเรียนและการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

7.3.3 ควรทำการศึกษารูปแบบในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักศึกษาและ เปรียบเทียบกับกลุ่มอย่างสถาบันอื่นๆ เพื่อให้เห็นความแตกต่างที่ชัดเจน

8. บรรณานุกรม

กมลณัฐ โตจินดา. (2556). การศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการ Social Network ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. คณะเศรษฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545)**. กรุงเทพฯ : เดอะบุคส์.
- ฐิตินันท์ บุญภาพ คอมมอน (2556). **บทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคมและอัตลักษณ์ของเยาวชนไทยกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สาวิตรี ไทรเชื่อนพันธ์ (2556). **พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2560). **รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560** โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). กรุงเทพฯ : สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- อมรรัตน์ วงศ์โสภา. (2557). **พฤติกรรมการใช้และผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊กต่อการดำเนินชีวิตของนักศึกษา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการสื่อสาร. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2*
STRATEGIES FOR THE DEVELOPMENT OF DIGITAL LEADERSHIP FOR
ADMINISTRATORS OF SMALL SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF
MAHASARAKHAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

อาภาภรณ์ ภูศรี¹, พชรวิทย์ จันทศิริสิริ²

Arpaporn Pusri¹, Pacharawit Chansirisira²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University^{1,2}

Email : arpaporn1204@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 118 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลัก 9 กลยุทธ์รอง 18 วิธีดำเนินการ โดยกลยุทธ์มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้ระดับมากและมีประโยชน์ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: 1. การพัฒนากลยุทธ์ 2. ภาวะผู้นำ 3. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study of the current and desirable situations of digital leadership for administrators of small schools under the Office of Mahasarakham Primary Educational Service Area 2, 2) to develop strategies for the development of digital leadership for administrators of small schools under the Office of Mahasarakham Primary Educational Service Area 2. The sample consisted of 118 school administrators and 7 experts. The instruments used were questionnaires and interview forms. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation and the need-to-demand index.

The results were as follows: 1. the current situation of digital leadership of small school administrators overall, it's at a moderate level and the desirable situation of digital leadership of small school administrators overall, it's at the highest level. When considering each aspect, it was found that all aspects were moderate. Considering each aspect, it was found that it was at the highest level in every aspect. 2. The Strategies for Development of Digital Leadership for administrators of small schools consist; 3 main strategies 9 secondary strategies and 18 methods of operation. The strategy is at the most appropriate level. It is at the high level of probability and is at the highest level of benefit.

Keywords : 1. Strategy Development 2. Leadership 3. Digital Leadership Development

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การขับเคลื่อนการบริหารคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ดิจิทัลของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการด้านยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา มุ่งเพิ่มและขยายช่องทางการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปในการเรียนการสอน เพื่อสร้างความคุ้นเคยและยกระดับความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียนสำหรับเป็นฐานในการเรียนรู้รายวิชาอื่นๆ จัดหาและบริหารจัดการระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่ทันสมัยให้แก่ทุกสถานศึกษาสร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้ดิจิทัลเป็นเครื่องมือการเรียนรู้และการสร้างอาชีพอย่างต่อเนื่องส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอนหนังสือและตำราเรียนในระบบดิจิทัลจัดทำระบบฐานข้อมูลและระบบการรายงานผลการใช้ฐานข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย สามารถเชื่อมโยงเข้ากับระบบฐานข้อมูลการพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์ของส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นๆ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่มีมาตรฐานให้แก่สถานศึกษา เพื่อให้สามารถรองรับการจัดการเรียนการสอนทางไกลด้วยระบบ DLIT, DLTV และ ETV และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้เชิงลึกผ่านบทเรียนที่หลากหลาย รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมสำหรับช่องทางในการสร้างอาชีพ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2563)

จากนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้สถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การนำเทคโนโลยี Big Data เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลด้านต่างๆ ตั้งแต่ข้อมูลผู้เรียน ครูผู้สอนข้อมูลสถานศึกษา ข้อมูลงบประมาณที่จำเป็นมาวิเคราะห์เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) โดยในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาจำเป็นต้องเข้าใจบริบทขององค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เข้ามามีผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาอย่างมาก โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมภายนอกทางเทคโนโลยีที่เป็นทั้งปัจจัยเอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการบริหารงานล้วนส่งผลทำให้ผู้เรียน การเรียนรู้ ครูผู้สอน เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังนั้น การนำของผู้บริหารองค์กรในยุคดิจิทัลที่สามารถนำองค์กรโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อเป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษา ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีระบบส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2563)

การศึกษายุคดิจิทัลจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือ ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาครูในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกที่สำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและประสิทธิผลของสถานศึกษานักวิชาการหลายท่านเห็นตรงกันว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาส่วนหนึ่ง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะทักษะประสบการณ์การบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะสำหรับผู้บริหารในยุคดิจิทัล (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์และพันธกิจ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นต้นแบบที่ดีในการปรับตัวให้เหมาะสมกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจะต้องก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ทั้งนี้เพราะผู้บริหารเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางปฏิบัติและสร้างวัฒนธรรมใหม่ในโรงเรียน เป็นผู้บริหารที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพของ

ผู้เรียนและบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและบรรลุเป้าหมายองค์กร กลายเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล (Sheninger, 2014) การศึกษาที่มีประสิทธิภาพได้รับการยอมรับทั้งภายในประเทศและนานาชาติ ประเทศเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งและเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ทั้งนี้เพราะคนถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนทรัพยากรอื่นๆ ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำองค์กรมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่หลักในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามและเป้าหมายที่วางไว้ (พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ, 2561) ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของสถานศึกษาถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสูงก็ย่อมจะได้เปรียบในการแข่งขันที่จะนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างยั่งยืนสามารถบริหารจัดการการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับเป้าหมายและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (จันทนา แสนสุข, 2559)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในศตวรรษที่ 21 โดยมีจุดเน้นปรับสมดุลและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับและจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนามุ่งสู่ Thailand 4.0 จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลไม่เพียงพอในด้านการบริหารจัดการกระบวนการทำงานและการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เกิดผลเสียต่อระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาเป็นอย่างมาก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2563) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 นำนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการลงสู่การปฏิบัติในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุค New Normal ที่มุ่งเน้นให้จัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยสถานศึกษาทุกแห่งต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการใช้เทคโนโลยีทั้งในการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาครูสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองภายใต้การใช้เทคโนโลยีแพลตฟอร์มที่ทันสมัย ดังนั้นผู้นำของโรงเรียนจึงต้องเป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้โรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาภาวะ

ผู้นำเชิงดิจิทัล เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและวางแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาซึ่งจะส่งผลเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาทักษะแห่งอนาคตของผู้เรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

2.2 เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อจัดลำดับความต้องการในการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม

3.2 ได้กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลตามบริบทที่เหมาะสม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ขั้นตอนดำเนินการ 1)ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล 2)สังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล 3)นำองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ปรับปรุงแล้วมาสร้างแบบสอบถาม 4)ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 5)วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ 6)วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความต้องการจำเป็น ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 163 คน จากสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2564 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 118 คน จากสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2564 ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล 1)ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม 2)วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3)วิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น

และจัดลำดับความต้องการจำเป็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ดัชนีความต้องการจำเป็น($PNI_{modified}$)

ระยะที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาระบบผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ขั้นตอนดำเนินการ 1)ศึกษาจุดแข็ง(Strengths) จุดอ่อน(Weaknesses) โอกาส(Opportunities) และภาวะคุกคาม (Threats) โดยพิจารณาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น($PNI_{Modified}$) และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีผลการปฏิบัติ ที่เป็นเลิศ(Best Practices) 2)จัดทำกลยุทธ์ทางเลือก(TOWS Matrix) 3)ยกร่างกลยุทธ์การพัฒนาระบบผู้นำเชิงดิจิทัล 4)เสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบยืนยันร่างกลยุทธ์และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 5)เสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ 6)จัดทำกลยุทธ์การพัฒนาระบบผู้นำเชิงดิจิทัลฉบับสมบูรณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 1)ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน 2)ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินกลยุทธ์ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมิน การจัดการกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล 1)ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบประเมิน 2)วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความสอดคล้อง(Index of Item Objective Congruence)

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

องค์ประกอบของ ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การเป็นพลเมืองดิจิทัล	2.98	0.32	ปานกลาง	4.70	0.39	มากที่สุด
2. ความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล	2.90	0.36	ปานกลาง	4.74	0.36	มากที่สุด
3. การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	2.92	0.42	ปานกลาง	4.78	0.34	มากที่สุด
รวม	2.93	0.37	ปานกลาง	4.74	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล ตามลำดับ และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล และด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล ตามลำดับ

5.2 กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลัก คือ กลยุทธ์หลักที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพความเป็นพลเมืองดิจิทัล มี 3 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 1)เพิ่มขีดความสามารถในการรู้และใช้ดิจิทัล มี 2 วิธีดำเนินการ 2)พัฒนาทักษะการสื่อสารดิจิทัล มี 2 วิธีดำเนินการ 3)เสริมสร้างจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล มี 2 วิธีดำเนินการ กลยุทธ์หลักที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล มี 3 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 1)พัฒนาความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 2 วิธีดำเนินการ 2)เพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล มี 2 วิธีดำเนินการ 3)เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ดิจิทัล มี 2 วิธี ดำเนินการ กลยุทธ์หลักที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 3 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 1)พัฒนาการสร้างวิสัยทัศน์ที่มุ่งดิจิทัล มี 2 วิธีดำเนินการ 2)เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนและปฏิบัติ มี 2 วิธีดำเนินการ 3)เพิ่มขีดความสามารถในการสร้างและพัฒนานวัตกรรม มี 2 วิธีดำเนินการ

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

กลยุทธ์หลัก	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการเป็นพลเมืองดิจิทัล	4.71	0.49	มากที่สุด
2. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล	4.71	0.49	มากที่สุด
3. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.57	0.53	มากที่สุด
รวม	4.67	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}=4.67$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ภาพปัจจุบันของของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลเป็นเรื่องใหม่สำหรับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่ต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพบริบทที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องโดยในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเข้าใจบริบทขององค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เข้ามามีผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาอย่างมาก โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมภายนอกทางเทคโนโลยีที่เป็นทั้งปัจจัยเอื้อและเป็นอุปสรรคในการบริหารงาน ดังที่ พิชรา วาณิชวสิน (2560) ได้กล่าวถึงการพัฒนาภาวะผู้นำไว้ว่า การพัฒนาภาวะผู้นำไม่ใช่เรื่องที่ทำได้โดยง่าย ถ้าไม่เข้าใจเรื่องกระแสของการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความซับซ้อนในกระบวนการบริหารและการสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งปัญหาใหม่ๆ และความท้าทายที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวส่งผลทำให้ภาวะผู้นำที่มีอยู่แล้วไม่ค่อยเพียงพอและผู้นำต้องคอยปรับเปลี่ยนภาวะผู้นำอยู่เรื่อยๆ เพื่อจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ให้ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานองค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปอส์ ไกรวิญญู (2560) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และจินดารัตน์ แยมวงษ์ (2560) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดการพัฒนานักเรียนให้มีภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์ พบว่า สภาพปัจจุบันในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับ ปภาวี พิพัฒน์ลักษณ์ (2557) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเรียนร่วมตามแนวคิดภาวะผู้นำที่ยั่งยืนเพื่อเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเรียนร่วมตามแนวคิดภาวะผู้นำที่ยั่งยืนเพื่อเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัลและความต้องการอยากให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลมากขึ้นดังที่ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561) ได้กล่าวว่าการศึกษายุคดิจิทัลจะประสบผลสำเร็จได้นั้นจะต้อง

อาศัยความร่วมมือเมื่อมีความรู้ความสามารถประสบการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกที่สำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและประสิทธิผลของสถานศึกษา นักวิชาการมีความเห็นตรงกันว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาส่วนหนึ่ง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถ คุณลักษณะทักษะ ประสบการณ์ทางการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะสำหรับผู้บริหารในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เยาวเรศ จิตต์ตรง (2556) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนากภาวะผู้นำด้านการเรียนการสอนสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และ ปภาวี พิพัฒน์ลักษณ์ (2557) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนากภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเรียนร่วมตามแนวคิดภาวะผู้นำที่ยั่งยืนเพื่อเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด และยิ่งสอดคล้องกับ จินดารัตน์ แยมวงษ์ (2560) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนากภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดการพัฒนานักเรียนให้มีภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์ พบว่า สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

6.2 กลยุทธ์การพัฒนากภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบไปด้วย 3 กลยุทธ์หลัก 9 กลยุทธ์รอง 18 วิธีดำเนินการ ได้แก่ 1) กลยุทธ์หลักที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพความเป็นพลเมืองดิจิทัล มี 3 กลยุทธ์รอง 6 วิธีดำเนินการ 2) กลยุทธ์หลักที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล มี 3 กลยุทธ์รอง 6 วิธีดำเนินการ และ 3) กลยุทธ์หลักที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 3 กลยุทธ์รอง 6 วิธีดำเนินการ สำหรับผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ พบว่า กลยุทธ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์องค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้กลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของการพัฒนากภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปอส์ ไกรวิญญู (2560) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนากภาวะผู้นำผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล พบว่า กลยุทธ์มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ จินดารัตน์ แยมวงษ์ (2560) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนากภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดการพัฒนานักเรียนให้มีภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์ พบว่า กลยุทธ์มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และยิ่งสอดคล้องกับ ปภาวี พิพัฒน์ลักษณ์ (2557) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนากภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเรียนร่วมตามแนวคิดภาวะผู้นำ

ที่ยั่งยืนเพื่อเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า กลยุทธ์มีความเหมาะสมความเป็นไปได้และมีประโยชน์ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้คือ กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อจัดการบริหารการจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาและการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก

จากภาพที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ซึ่งประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพความเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยการพัฒนาความสามารถในการรู้และใช้ดิจิทัลให้กับบุคลากร สนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรเข้าถึงสื่อดิจิทัลในการปฏิบัติงานอย่างทั่วถึง กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเพื่อยกระดับความเป็นเลิศขององค์กร พัฒนาการบริหารจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลภายในองค์กรอย่างเป็นระบบสนับสนุนบุคลากรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล และกลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล โดยการ

กำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัลและสร้างข้อตกลงร่วมกับบุคลากร สร้างโอกาสและศักยภาพในการแข่งขันขององค์กรที่มุ่งดิจิทัลถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปสู่การสร้างและพัฒนานวัตกรรมร่วมกับบุคลากร

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กมีจุดอ่อนที่ต้องได้รับการพัฒนามากกว่าจุดแข็ง ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไปจนถึงสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ต้องนำกลยุทธ์ไปพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยน่านโยบายของหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามาดำเนินการร่วมด้วยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

8.1.2 ความเป็นพลเมืองดิจิทัลเป็นองค์ประกอบที่มีค่อนข้างสูงในตัวผู้บริหารถือเป็นจุดแข็งและโอกาส ดังนั้น ในการกำหนดแนวนโยบายการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาควรนำองค์ประกอบนี้มาใช้เป็นปัจจัยหลักพร้อมกับใช้องค์ประกอบอื่นๆ ขับเคลื่อนตามไปด้วย ขณะที่การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลและความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล ควรให้ความสำคัญและใส่ใจค่อนข้างสูง และส่งเสริมพัฒนาอย่างเข้มเนื่องจากสภาพปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษามีองค์ประกอบด้านนี้ค่อนข้างต่ำ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ความเป็นพลเมืองดิจิทัลเป็นจุดแข็งของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กดังนั้นกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที คือ กลยุทธ์หลักที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพความเป็นพลเมืองดิจิทัล

8.2.2 การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลและความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัลเป็นจุดอ่อนของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กดังนั้นกลยุทธ์ที่สถานศึกษาจะต้องวางแผนเชิงรุกอย่างเร่งด่วนในการนำไปปฏิบัติ คือ กลยุทธ์หลักที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล และกลยุทธ์หลักที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาถึงบริบทความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลโดยนำกลยุทธ์ไปใช้กับสถานศึกษาในสังกัดอื่นๆ หรือขนาดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เห็นมิติของการพัฒนาที่มีความหลากหลายและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

8.3.2 ควรมีการนำเอากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กไปใช้พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่สนใจเข้าร่วมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล และศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กลยุทธ์

9. เอกสารอ้างอิง

- จันทนา แสนสุข. (2559). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ : ทริปเพิ้ลกรุ๊ป.
- จินดารัตน์ แย้มวงษ์. (2560). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดการพัฒนานักเรียนให้มีภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปภาวี พิพัฒน์ลักษณ์. (2557). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเรียนร่วมตามแนวคิดภาวะผู้นำที่ยั่งยืนเพื่อเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปอส์ ไกรวิญญู. (2560). *กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพชรวิทย์ จันทศิริสิริ. (2561). *นโยบายและการวางแผนกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษายุคใหม่*. มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- พัชรา วาณิชชิล. (2560). *การพัฒนาภาวะผู้นำ : จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติที่ดีและกรณีศึกษา*. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.
- เยาวเรศ จิตต์ตรง. (2556). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการเรียนการสอนสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (2562). *รายงานการประเมินตนเอง(SAR)*. มหาสารคาม : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2563). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนการศึกษา (พ.ศ. 2562-2565)*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2563). *นวัตกรรมบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อสร้างนวัตกรรม*. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 22(2). 193-213.
- Sheninger, E. C. (2014). *Digital leadership : changing paradigms for changing times*. United States of America : Corwin.

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
ในยุคดิจิทัลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
อุบลราชธานี อำนาจเจริญ*

PROGRAM TO STRENGTHEN INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL
ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL ERA UNDER UBON RATCHATHANI
AMNAT CHAROEN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

สุธิดา สอนสี¹, พชรวิทย์ จันทร์ศิริ²

Suthida Sonsueb¹, Pacharawit Chansirisira²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University^{1,2}

Email : J-Jane-2536@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 350 คน จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำนวน 27 โรงเรียน ระยะที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู จำนวน 6 คน และประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น(PNI_{modified})

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

คือ ด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม ส่วนความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การมีความคิดสร้างสรรค์และการมีวิสัยทัศน์ 2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล เนื้อหาสาระประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ Module 1 การมีวิสัยทัศน์ Module 2 การมีความคิดสร้างสรรค์ Module 3 การสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม และ Module 4 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดสรุปได้ว่า ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ในครั้งนี้ ช่วยให้สถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาโปรแกรม 2. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 3. ผู้บริหารในยุคดิจิทัล

ABSTRACT

This research aims 1) to study current conditions, desirable conditions, and the needs to enhance innovative leadership of school administrators in the digital era, 2) to develop the program to enhance innovative leadership of school administrators. The research method was divided into 2 phases: Phase 1 was to study the current conditions, desirable conditions, and the needs to enhance innovative leadership of school administrators. The samples were 350 school administrators and teachers from 27 schools under Ubon Ratchathani Amnat Charoen secondary educational service area. Phase 2 obtained by interview 6 administrators and teachers and the program was evaluated by 5 experts. The instruments were interview form, evaluation form, and semi-structured interview. The data were analyzed by using mean, standard deviation, and needs index (PNI_{modified}).

The results showed that: 1. the current stage of the innovative leadership of school administrators was overall at the medium level. The highest average aspect was vision. The desirable conditions of the innovative leadership of school administrators

was overall in the highest level. The highest average aspect was the establishing an innovative organization. The needs assessment to the development of the innovative leadership of school administrators which ordered of the needs assessment from more to less were establishing an innovative organization, information communication technology using, creativity and vision. 2. Program to Strengthen Innovative Leadership of School Administrators in the Digital Era under Ubon Ratchathani Amnat Charoen Secondary Educational Service Area consists of 1) Principle 2) Objectives 3) Content 4) Development method 5) Measurement and evaluation. The content consists of 4 modules: Module 1 visions, Module 2 creativity, Module 3 establishing an innovative organization Module 4, information communication technology using . The results of overall program evaluation were highest level appropriate and the possibilities are at the highest level. In conclusion, the results of the development of the Program to Strengthen Innovative Leadership of School Administrators in the Digital Era under Ubon Ratchathani Amnat Charoen Secondary Educational Service Area could help the school to be used as a guideline for enhance the innovative leadership of school administrators systematically and quality.

Keywords : 1. Development of the Program Strengthen 2. Innovative Leadership 3. School Administrators in the Digital Era

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านวิทยาการ สังคม เศรษฐกิจ ฐานความรู้ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้แต่ละประเทศไม่สามารถอยู่โดยลำพังจะต้องร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน การดำรงชีวิตของคนในแต่ละประเทศมีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันมากขึ้น มีความร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจและแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกันมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันสังคมโลกยุคปัจจุบันก็เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสาร ทำให้คนต้องคิดวิเคราะห์แยกแยะ และมีการตัดสินใจที่รวดเร็ว เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ นำไปสู่สถานการณ์ของการแข่งขันทางเศรษฐกิจการค้า และอุตสาหกรรมระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้หลายประเทศต้องปฏิรูปการศึกษา คุณภาพของการจัดการศึกษาจึงเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับความพร้อมในศตวรรษที่ 21 และศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลกของแต่ละประเทศ ดังนั้น ประเทศที่จะอยู่รอดได้ก็คือประเทศที่มีอำนาจทาง

ความรู้และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) การเรียนรู้สมัยใหม่ตั้งแต่อนุบาลหรือก่อนอนุบาลไปจนถึงจบปริญญาเอกจนแก่ ต้องเรียนให้ได้ที่เรียกว่า Transformative Learning แปลว่า ต้องเรียนให้ได้องค์ประกอบส่วนที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีทักษะผู้นำ ภาวะผู้นำ และหมายถึงว่าเป็นผู้ที่เข้ามาร่วมกันสร้างการเปลี่ยนแปลง เพราะโลกสมัยใหม่ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เด็กต้องมีชีวิตอีก 50-70 ปี โลกจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ไม่ได้เลยว่าจะเปลี่ยนไปอย่างไร ทุกคนต้องเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง นี่คือหัวใจของทักษะการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรม (วิจารณ์ พานิช, 2556)

เนื่องจากยุคดิจิทัลเป็นยุคของอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการสื่อสารการส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ภาพหรือวิดีโอที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทุกที่และทุกเวลา ดังนั้น คุณลักษณะสำคัญของยุคดิจิทัล จึงมีผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร และการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ซึ่งมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ทักษะติดต่อเทคโนโลยีและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษาที่ถูกต้องย่อมมีผลทำให้การลงทุนและการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ของสถานศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสม เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการใช้ ICT ให้เหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างคุ้มค่าแท้จริง (สุภัญญา แซ่ม้อย, 2561)

จากการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา รวมถึงมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนานวัตกรรม ซึ่งนวัตกรรมจัดเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารการศึกษา เนื่องจากนวัตกรรมการบริหารการศึกษาสามารถช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 และสนองต่อความต้องการกำลังคนยุค 4.0 ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการศึกษาทั้งประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษา และการใช้จ่ายงบประมาณ ช่วยในการยกระดับคุณภาพการศึกษาช่วยในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่จะเข้าสู่ระบบการศึกษาตลอด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เทคโนโลยีในการสร้างนวัตกรรมเพื่อการบริหารการศึกษา จึงได้มีการส่งเสริมการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยได้จัดตั้งโครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาขึ้น ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารจัดการศึกษารูปแบบใหม่ที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนรวมทั้งขยายผลสู่ระดับประเทศพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด ขยายผลนวัตกรรมการศึกษาสู่ระดับชาติและพื้นที่อื่นลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา โดยยกระดับผลการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มอ่อนและยากจน และร่วมมือกับ

ภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษา การพัฒนาและการขยายผลนวัตกรรมการศึกษา (สำนักพัฒนา นวัตกรรมจัดการศึกษา, 2561)

ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้ขับเคลื่อนการบริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษา รวมถึงความก้าวหน้าและเป็นเสาหลักในการพัฒนาความสามารถของครู โดยผู้บริหารที่ดีต้องมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถใช้พลังและความสามารถของตนในการโน้มน้าว จูงใจและกระตุ้นบุคลากรด้วยวิธีการที่หลากหลาย มุ่งให้บุคลากรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงาน และคิดสร้างสรรค์แนวทางการดำเนินงานใหม่ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ทันสมัย เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและสถานศึกษาสูงสุด รวมทั้งใช้กระบวนการของการสร้างสรรค์บริบททางนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนให้บุคลากรสามารถสร้างนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตและการให้บริการอย่างสร้างสรรค์ (กุลชลี จงเจริญ, 2562) ดังนั้นจึงเห็นว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นภาวะผู้นำที่สำคัญและจำเป็นมากในปัจจุบันเนื่องจากสามารถช่วยขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวหน้าไปยังจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้จนสำเร็จท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงได้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญดำเนินการจัดการศึกษา โดยมีสถานศึกษาในความรับผิดชอบ จำนวน 81 แห่ง โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ซึ่งผลการประเมินผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการประเมินส่วนใหญ่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่จะต้องพัฒนาปรับปรุงเพื่อหาแนวทางแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นในทุกปีการศึกษาจะใช้ข้อมูลทางสถิตินี้ กำหนดเป้าหมายในการพัฒนา นำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุง โดยจัดทำเป็นแผนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน และการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องบริหารจัดการทางด้านงานวิชาการโดยใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในยุคดิจิทัลให้เหมาะสมกับยุคสมัยสอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2564 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย สนับสนุนให้สถานศึกษาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการศึกษา รวมทั้งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้การใช้เทคโนโลยี และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET สูงขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ, 2564)

จากความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในยุคดิจิทัลและสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาใน

โรงเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ผู้วิจัยเห็นว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญกับการพัฒนาด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งถือได้

ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญของความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กร จึงได้ทำการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งเป็นข้อมูลสารสนเทศ ในการนำไปกำหนดเป็นโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาทางการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ สามารถปรับตัวก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่รวดเร็ว และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของการศึกษาไทยในระดับสากล เพื่อพัฒนาผู้เรียนที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนโมเดล ไทยแลนด์ 4.0 ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

3.2 ได้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ และสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 3,749 คน จากโรงเรียน 81 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำนวน 350 คน จากโรงเรียน 27 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างมาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์

ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวนรวม 60 ข้อ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยใช้เทคนิค IOC หาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามโดยพิจารณา เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป นำเครื่องมือไปทดลองใช้(Try Out) กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี 20 คน และจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอำนาจเจริญ 10 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำ แบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนพบว่าแบบสอบถาม มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ระหว่าง 0.305–0.688 มีค่า ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธี ของครอนบาค(Cronbach) เท่ากับ 0.991 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความสอดคล้องสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และค่าดัชนี จัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยการศึกษาแนวทางการบริหารจากสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือ หน่วยงานภายนอกต่างๆ หรือโรงเรียนที่มี Best Practices ด้านการบริหารองค์กรเชิงนวัตกรรมกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร และครูที่มีผลงานด้านนวัตกรรมโรงเรียนละ 2 คน ซึ่งใช้การเลือกแบบ เจาะจง จาก 3 โรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 6 คน วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ สรุปประเด็น และ วิเคราะห์การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล นำผลการ วิเคราะห์ข้อมูลมาร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คนสถิติที่ใช้ใน การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุค ดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	3.05	0.64	ปานกลาง	4.73	0.51	มากที่สุด	0.55	4
2. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	2.99	0.68	ปานกลาง	4.68	0.60	มากที่สุด	0.56	3
3. ด้านการสร้างบรรยากาศองค์การ นวัตกรรม	2.98	0.59	ปานกลาง	4.81	0.43	มากที่สุด	0.61	1
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	3.00	0.62	ปานกลาง	4.79	0.45	มากที่สุด	0.60	2
ค่าเฉลี่ย	3.01	0.63	ปานกลาง	4.75	0.50	มากที่สุด	0.58	-

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}= 3.01$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}=4.75$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญเรียงตามลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยซึ่งด้านการสร้างองค์การนวัตกรรมมีลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{modified}=0.61$) รองลงมาคือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ($PNI_{modified}=0.60$) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์($PNI_{modified}=0.56$)และด้านการมีวิสัยทัศน์ มีลำดับความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด ($PNI_{modified}=0.55$) ตามลำดับ

5.2 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ประกอบด้วย 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหาสาระ มี 4 Module ประกอบด้วย Module 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ Module 2 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ Module 3 ด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม และ Module 4 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 4)วิธีการพัฒนาประกอบด้วย การศึกษาด้วยตนเอง การฝึกอบรม

และการศึกษาดูงานโดยอาศัยแนวคิดการเรียนรู้แบบ 70 : 20 : 10 ร้อยละ 70 การเรียนรู้จากประสบการณ์(Learn by Experience) ร้อยละ 20 การเรียนรู้จากผู้อื่น(Learn by Others) ร้อยละ 10 การเรียนรู้ผ่านหลักสูตร(Learn by Courses) 5)การวัดและประเมินผล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1)การประเมินผู้เข้ารับการพัฒนา แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ การประเมินก่อนการพัฒนา การประเมินระหว่างการพัฒนา การประเมินหลังการพัฒนา 2)ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนাপรแกรมฯ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญโดยรวมพบว่ามีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}=4.63$) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}=4.77$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นเรื่องใหม่สำหรับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่ต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง ดังที่ พัชรา วาณิชวสิน (2560) ได้กล่าวถึง การพัฒนาภาวะผู้นำไว้ว่า การพัฒนาภาวะผู้นำไม่ใช่เรื่องที่ทำได้โดยง่าย ถ้าไม่เข้าใจเรื่องกระแสการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความซับซ้อนในกระบวนการบริหาร การสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งปัญหาใหม่ๆ และความท้าทายที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวล้วนส่งผลให้ภาวะผู้นำที่มีอยู่แล้ว ไม่ค่อยเพียงพอ และผู้นำต้องคอยปรับเปลี่ยนภาวะผู้นำอยู่เรื่อยๆ เพื่อจัดการกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์การ สอดคล้องกับการวิจัยของ จีราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้าน สอดคล้องกับการวิจัยของ วิทยากร ยาสิ่งทอง (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของ นิชาภา สุนทรไชย และคณะ (2561) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมควรมีองค์ประกอบ

ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม การมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม การมีกลยุทธ์นวัตกรรม การมีความกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม และการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และจากการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมนั้นพบว่ามีความคล้ายคลึงกันกับการวิจัยของ พีรตนย์ จัตูรัส (2561) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีสภาพจริงในปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ตลอดจนสอดคล้องกับการวิจัยของ วัชรพงศ์ ทิศนบรรจง (2563) ที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ การสร้างบรรยากาศในการองค์กร การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย และการสร้างองค์กรนวัตกรรม ตามลำดับ

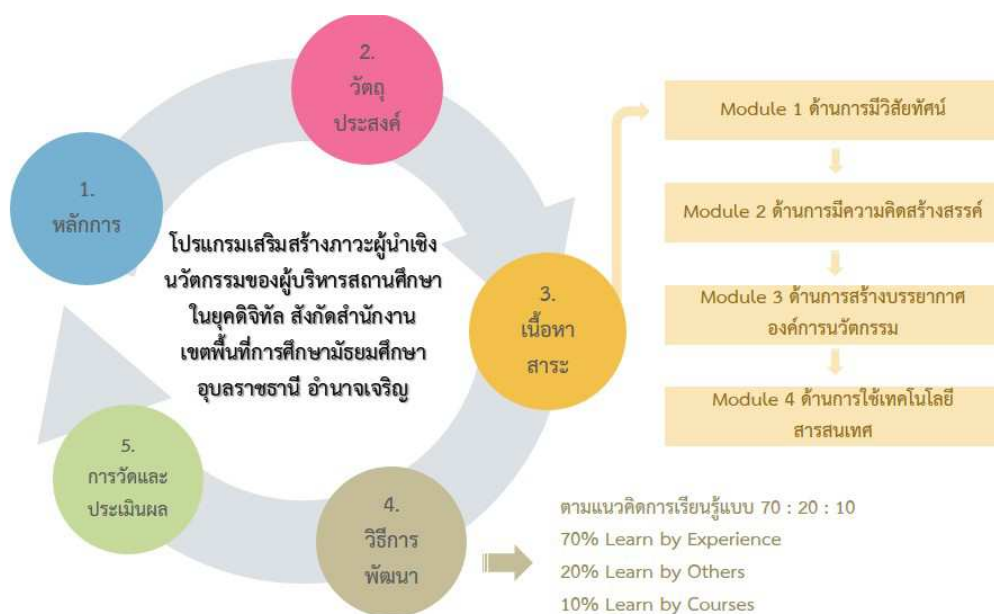
สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและความต้องการอยากให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมากขึ้น และการพัฒนาภาวะผู้นำเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหารที่จะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการวิจัยของ ณิชภา สุนทรไชย และคณะ (2561) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกาฬสินธุ์จากการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมนั้นพบว่ามีความคล้ายคลึงกันกับการวิจัยของ พีรตนย์ จัตูรัส (2561) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร มีสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของ ศุภัญญาภิจ เกตุวิเศษกุล (2562) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก

6.2 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ประกอบด้วย 1) หลักการ

2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหาสาระ 4)วิธีการพัฒนา 5)การวัดและประเมินผล เนื้อหาสาระประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ Module 1 การมีวิสัยทัศน์ Module 2 การมีความคิดสร้างสรรค์ Module 3 การสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม และ Module 4 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และ 4.77 ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะจากการศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม ผู้วิจัยสรุปได้ว่าโปรแกรม คือ ชุดกิจกรรมต่างๆ ที่ออกแบบพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎี หลักการ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานต่างๆ ของผู้เข้าร่วมโปรแกรม สอดคล้องกับแนวคิดของ ปริญญา มีสุข (2552) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพของครู หมายถึงระบบแผนโครงสร้างที่กำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือครูให้ทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมงาน โดยทุกกิจกรรมล้วนมีทางแนวทางเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกันเพื่อการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานของครู และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภิญญา กิจ เกตุวิเศษกุล (2562) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูสถานศึกษาเอกชน ประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูสถานศึกษาเอกชน ประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยส่วนต่างๆ 5 ส่วน ได้แก่ 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหา 4) วิธีดำเนินการ และ 5) การประเมินผลโปรแกรม และผลการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของโปรแกรม พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้คือโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญเพื่อใช้พัฒนาผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำด้านนวัตกรรม สามารถบริหารงานในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจของการมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและนำไปพัฒนาครู รวมถึงการบริหารงานเพื่อพัฒนาการศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

จากภาพที่ 1 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีองค์ประกอบของโปรแกรม คือ 1)หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3)เนื้อหาสาระ 4)วิธีการพัฒนา และ 5)การวัดและประเมินผล มีเนื้อหา 4 Module ประกอบด้วย Module 1 การมีวิสัยทัศน์ Module 2 การมีความคิดสร้างสรรค์ Module 3 การสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม และ Module 4 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีวิธีการพัฒนาตามแนวคิดการเรียนรู้แบบ 70 : 20 : 10 ประกอบด้วย ร้อยละ 70 การเรียนรู้จากประสบการณ์(Learn by Experience) ร้อยละ 20 การเรียนรู้จากผู้อื่น(Learn by Others) ร้อยละ 10 การเรียนรู้ผ่านหลักสูตร(Learn by Courses)

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกคนจะต้องเข้ารับการพัฒนาตามโปรแกรมนี้อย่างเป็นเกณฑ์หนึ่งในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งหรือวิทยฐานะที่สูงขึ้น และใช้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อใช้เลื่อนเงินเดือน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อเชื่อมโยงการทำงานในหน่วยงานให้สำเร็จ ล่วงตามนโยบายของผู้บริหารระดับสูงหรือนโยบายของหน่วยงาน ดังนั้น จึงควรได้รับการสนับสนุน การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจากผู้บริหารต้นสังกัดและผู้บริหารระดับสูงของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างจริงจัง

8.2.2 ผู้บริหารระดับสูงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างจริงจัง โดยมีการกำหนดแนวทางการพัฒนา ไว้อย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนในแผนงาน โครงการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรให้มีการวิจัยเพื่อตรวจสอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอีกอย่างเป็นระยะๆ เพื่อใช้ เป็นแนวทางการพัฒนาตามหลักการพัฒนาแบบต่อเนื่องเพื่อหาจุดเด่น จุดด้อยทั้งที่เป็นภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับปัญหาและไม่หลงทาง

8.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

9. บรรณานุกรม

- กุลชลี จงเจริญ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิราภา ประพันธ์พัฒน์. (2560). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตาม ความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ณิชากา สุนทรไชย. (2561). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียน เอกชนจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปริญญา มีสุข. (2552). ผลของการออกแบบโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพแบบมีส่วนร่วมของครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พัชรา วาณิชชิล. (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำ : จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติที่ดีและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.
- พีรตนย์ จัตุรัส. (2561). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : ส.เจริญการพิมพ์.
- วิทยากร ยาสิงห์ทอง และกนกอร สมปราษฎ์. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 11(3). 234-244.
- ศุภิญญากิจ เกตุวิเศษกุล. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. (2564). นิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2564. จาก <http://sesao29.esdc.go.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2561). พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2564. จาก <https://www.edusandbox.com>
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาหลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ จังหวัดร้อยเอ็ด*
DEVELOPMENT HEALTH INSURANCE FOR BUDDHIST
COMMUNITIES ROI-ET PROVINCE

พระนัฐวุฒิ ศรีจันทร์¹, พระครูวาปีจันทคุณ²,
พระครูปลัดสมหมาย อตถสิทโธ³, พระครูสุตวรธรรมกิจ⁴
Phra Natthawut Srichan¹, Phrakru Vapeechantakhu²,
Phrakrupralad Sommai Attasitto³, Phrakru Sutaworathammakit⁴
วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2,3,4}
Roi Et Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1,2,3,4}
Email : natthawut.sri@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์กรรวมแนวพุทธในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างอัตลักษณ์พุทธวิถี เพื่อสุขภาพทางจิตของผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง ด้วยหลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ จังหวัดร้อยเอ็ด การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 421 คน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 48 คน นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยพบว่า 1. การส่งเสริมสุขภาพองค์กรรวมแนวพุทธในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านกาย เป็นการพัฒนาร่างกายให้รู้จักติดต่อกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพทั้งหลาย ในทางเป็นคุณประโยชน์เกื้อกูล ไม่เกิดโทษ รู้จักบริโภคปัจจัยสี่ให้มีคุณค่าสูงสุด ไม่บริโภคตามค่านิยม ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพได้ ด้านจิตใจ เป็นการส่งเสริมสุขภาพองค์กรรวมแนวพุทธในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านจิตใจ ให้ได้รับความรู้ ได้ฝึกปฏิบัติด้านสมาธิ สวดมนต์เข้า-เย็น และก่อนนอน ด้านปัญญา เป็นการฝึกให้ผู้สูงอายุดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท ไม่ลุ่มหลงมัวเมา รู้เท่าทันรู้สึกสบายใจ มีสติอยู่กับตัวเอง ไม่คิดมาก มีความรู้ความเข้าใจในตัวเอง ด้านสังคม เป็นความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

2. การพัฒนารูปแบบการสร้างอัตลักษณ์พุทธวิถีเพื่อสุขภาพทางจิตของผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่มีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาในการทำกิจกรรมของโรงเรียน

ผู้สูงอายุ ซึ่งรูปแบบการสร้างอัตลักษณ์พุทธิวิธีเพื่อสุขภาพทางจิตของผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด มีด้วยกัน 3 ข้อ คือ 1) การสวดมนต์ ไหว้พระ รับศีล 2) การเจริญภาวนา 3) การฟังพระธรรมเทศนา 3. กระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งด้วยหลักประกันสุขภาพวิถีพุทธ คือ ให้มีการเชื่อมต่อระหว่างโรงเรียนผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้มีระบบการทำงานที่คล่องตัวและรวดเร็วขึ้น เพิ่มหน่วยงานเคลื่อนที่เร็วเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุได้ทันท่วงที เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับด้านสุขภาพและเจ็บป่วยขึ้น การสร้างเครือข่ายหลักประกันสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดร้อยเอ็ด ได้มีการสร้างเครือข่ายระบบภายในขึ้น คือ การเชื่อมโยงหน่วยงานด้านสุขภาพที่มีอยู่แล้วให้ทำงานได้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วขึ้น การสร้างเครือข่ายภายนอก คือ การขยายโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตอำเภอที่ยังไม่มีโรงเรียนผู้สูงอายุเพิ่มเติมขึ้น โดยการนำเอาคู่มือและระบบโรงเรียนผู้สูงอายุที่พัฒนาแล้วนำไปใช้และขยายเพิ่มเติมจากเดิมที่มีอยู่แล้วให้มีมากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : 1. หลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ 2. สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ 3. อัตลักษณ์พุทธิวิธี 4. ชุมชนเข้มแข็ง

ABSTRACT

This research aims 1) to promoting holistic health in the Buddhist style in the School of the Elderly in Roi Et province, 2) to develop the model for creating the Buddhist identity for the mental health of the elderly Roi Et province, 3) to create a network of health insurance for the elderly in the community in Roi Et Province. This is Mixed method research. It consists of quantitative research by using a Questionnaire, with the sample group use in researching is the elderly including 421 person. The Qualitative research by using in-dept interview from the key informants including 48 person, be analyzed synthesize information for the objective.

The result of researching are: 1. Promoting holistic health in the Buddhist style in the School of the Elderly in Roi Et Province found that the physical aspect is the development of the body to be able to relate to the physical environment in a way that is beneficial, harmless, and knows how to consume the factors to the highest value, not to consume them according to the value. This may negatively affect mental health. It is to promote the happiness of the Buddhist holistic burden in the Roi Et Province Elderly School. Mentally, they can gain knowledge, practice meditation, pray in the morning, evening and before bedtime. The elderly live in

carelessness, intoxication, knowingly, feeling at ease, conscious of oneself, not thinking too much, having a good understanding of one's self, socially, being the ability to live with others, namely family members, friends, co-workers and neighbors. 2) To develop the model for creating a Buddhist identity for the mental health of the elderly Roi Et province. From the field visit, the most of elderly are agreed with to have the Buddhist activities into the activities of the elderly school. Which is the model for creating a Buddhist identity for the mental health of the elderly Roi Et province has 3 points; 1) Chanting, paying respect to monks, receiving precepts. 2) Meditation. 3) Listening to the sermon. 3. To create a network of health insurance for the elderly in the community in Roi Et Province found that the process of building a strong community network With the Buddhist way of health insurance, there is a connection between schools for the elderly. Village health volunteers to have a more streamlined and faster work system. Add a fast moving agency to help the elderly in a timely manner. When health problems and illnesses arise. Creating a network of health insurance for the elderly in Roi Et Province. A network of internal systems has been created, which is to link existing health agencies to work more efficiently and quickly. Creating an external network is to expand the school for the elderly in the district where there is no additional school for the elderly. By bringing the developed manual and school system for the elderly to use and expand in addition to the existing ones to have more.

Keywords : 1. Health Insurance for Buddhist Communities 2. Buddhist Holistic Health 3. Buddhist Identity 4. Strong Communities

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบันเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประมาณร้อยละ 5 ต่อปี ในปี 2568 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมากถึง 15 ล้านคน หรือร้อยละ 23 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งถือว่าเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete Age Society) ซึ่งจะมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสังคม และเศรษฐกิจของประเทศโดยเฉพาะระบบบริการทางด้านสาธารณสุขที่มีความท้าทายเกี่ยวกับสุขภาพและความผาสุกของผู้สูงอายุในหลายด้าน ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย สังคม ความเป็นอยู่ ปัญหาสุขภาพได้แก่ โรคความดัน

โลหิตสูง (41.4%) เบาหวาน (18.2%) ข้อเข่าเสื่อม (8.6%) พิกการ (6%) ซึมเศร้า (1%) ตามลำดับ (งานวิจัยเชิงสำรวจครั้งล่าสุด ของ HITAP ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเชิงสำรวจครัวเรือนภาคตัดขวาง (cross-sectional household survey) โดยพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคมที่เจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง มีความชุกของการเกิดภาวะซึมเศร้าร้อยละ 28.6 นอกจากนี้ผู้สูงอายุในชุมชนเป็นโรคซึมเศร้า ร้อยละ 1-5 และพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน มีภาวะซึมเศร้า ร้อยละ 13 ผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียงมีอุบัติการณ์การเกิดโรคซึมเศร้า ร้อยละ 22.6 ซึ่งจากการวิเคราะห์โดยภาพรวมแล้ว ผู้สูงอายุโดยทั่วไปในประเทศไทย ต้องเผชิญกับปัญหาหลัก 3 ประการ ได้แก่ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจคือ เมื่อผู้สูงอายุต้องเกษียณจากการงาน ไม่มีรายได้ต้องอาศัยรายได้จากเงินที่เก็บออมไว้ ถ้าหากไม่มีเงินออมไว้มากพอก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาในการดำรงชีพเป็นภาระแก่สังคมที่ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลจัดสวัสดิการต่างๆ ให้เหมาะสมและเพียงพอ (สุภาพรณ์ กันยะตีบ, 2560) ส่วนปัญหาทางด้านสังคม โดยบทบาทและความสำคัญของผู้สูงอายุในสังคมมักถูกจำกัดให้ลดลง ทั้งนี้เนื่องจากถูกมองว่าสุขภาพไม่แข็งแรง การสื่อสารกับคนทั่วไปทำได้ลำบากมีผลให้ผู้สูงอายุต้องอยู่ในบ้านและมีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีประโยชน์ หמדคุณค่า เป็นภาระให้ลูกหลาน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เคยพึ่งตนเองได้หรือเป็นที่พึ่งให้สมาชิกในครอบครัว ต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้รับการช่วยเหลือและถ้าผู้ใกล้ชิดไม่ให้ความสนใจจะส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดอาการซึมเศร้าอย่างรุนแรงถึงขั้นทำร้ายตนเองได้ และสุดท้ายคือ ปัญหาด้านสุขภาพซึ่งผู้สูงอายุมักจะมีปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่างๆ เบียดเบียนทั้งโรคทางกายและทางสมอง ผู้ที่มีอายุเกิน 65 ปี มักมีการเปลี่ยนแปลงทางสมองคือ โรคสมองเสื่อม โรคหลงลืม โรคซึมเศร้า ซึ่งจากปัญหาหลักทั้ง 3 ปัญหานี้ปัญหาด้านสุขภาพเป็นที่พบมากที่สุดคือ พบร้อยละ 60.80 โดยปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เกิดจากการมีพฤติกรรมที่ไม่ส่งเสริมสุขภาพหรือมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ (สุภาพรณ์ กันยะตีบ, 2560)

จากการวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพท่ามกลางการเปลี่ยนผ่านของสังคมพบว่าผลกระทบทางสังคมการใช้เวลาและการทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันในชุมชนน้อยลงกว่าเดิมรวมไปถึงรูปแบบการเข้าร่วมกิจกรรมเปลี่ยนแปลงไป ความสัมพันธ์กับเครือข่ายลดลง ชุมชนที่เคยเป็นแหล่งสนับสนุนทางจิตใจและช่วยเหลือสนับสนุนแก่บุคคลที่สำคัญได้ลดความสำคัญลง เป็นสังคมของการแข่งขันเอารอดเอาเปรียบ ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงและไม่ปลอดภัยต่อชีวิต และยังมีรายงานการฆ่าตัวตายเพิ่มมากขึ้นทุกปี ในจำนวนนี้มีผู้สูงอายุมายอยู่ด้วย (พัชรารวรรณ ศรีศิลป์ปะนันท์, 2550) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบัน ผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเจ็บป่วยเรื้อรัง ซึ่งเป็นโรคที่รักษาไม่หายขาดและมีอาการกำเริบของโรคเป็นระยะๆ ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อผู้ป่วยและครอบครัว การรักษาและการบรรเทาอาการที่มักปฏิบัติ คือ การใช้ยาประเภทต่างๆ จากรายงานขององค์การอนามัยโลก แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังมักได้รับยาจากแพทย์และบ่อยครั้งที่มักซื้อยามารับประทานเอง ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุได้รับยาเกินขนาด

และเกิดภาวะแทรกซ้อนได้ง่าย เพราะผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับจุลศาสตร์ นอกจากนั้น ยังพบอุบัติการณ์ของการติดยาบางชนิดเช่น ยาแก้ปวด โดยเฉพาะในรายที่เจ็บป่วยเรื้อรัง (ดวงฤติ ลาศุขะ, 2552) พยาธิสภาพที่ไม่สามารถกลับคืนสู่สภาวะปกติ ได้ส่งผลให้มีความเครียด ท้อแท้ เบื่อหน่ายในชีวิตที่ต้องอยู่กับโรครบกว่นต่อการดำเนินชีวิตต้องพึ่งพาผู้อื่น ต้องการความช่วยเหลือจากแหล่งบริการต่างๆ ต้องใช้จ่ายค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายอื่นๆ เพิ่มมากขึ้นต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนของโรคที่อาจมีอาการเลวลงและอาจมีภาวะแทรกซ้อนเกิดขึ้นได้ ทำให้ส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณของผู้สูงอายุและครอบครัวตามมาได้ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้โรคเรื้อรังของผู้สูงอายุมีความรุนแรงมากขึ้นเกิดจากการปรับตัวไม่เหมาะสม การไม่มีสิ่งยึดเหนี่ยว ไม่มีหลักหรือแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่ดี ทำให้อยู่ไปวันๆ ไม่มีเป้าหมายในชีวิต ละเลยไม่สนใจในการดูแลสุขภาพของตนเองการเพิ่มศักยภาพของผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้มากขึ้น โดยเฉพาะศักยภาพในการปรับตัวด้านจิตใจและจิตวิญญาณหรืออาจจะเรียกว่า “การสร้างหลักประกันด้านจิตใจ” แม้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพัฒนาสังคมและมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น จะมองเห็นปัญหาและหารูปแบบแนวทางแก้ไขแต่ก็ยังไม่สำเร็จเป็นที่น่าพอใจซึ่งจากการวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหาของหน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่จะเน้นการแก้ไขปัญหสุขภาพผู้สูงอายุด้านร่างกาย การเสริมสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุโดยการฝึกฝนอาชีพ และสนับสนุนเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุเป็นรายเดือน การจัดสถานที่ให้ผู้สูงอายุได้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ การเข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นโครงการที่มาแรง และได้ผลในระดับหนึ่ง แต่ปัญหาของผู้สูงอายุดังกล่าววันวันจะเพิ่มมากขึ้น

การสร้างหลักประกันด้านจิตใจ เป็นการใช้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นเข็มทิศและสิ่งยึดเหนี่ยวด้านจิตใจในการดำเนินชีวิต จะทำให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวได้อย่างสมดุลกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากศาสนาพุทธให้แนวทางการดำเนินชีวิตที่ดี โดยเฉพาะผู้สูงอายุในชุมชนชนบทที่ยังคงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยไว้เป็นอย่างดีและศาสนาพุทธยังเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจที่สำคัญ (ทัศนีย์ ทองประทีป, 2552) ดังนั้นการสร้างหลักประกันด้านจิตใจโดยใช้หลักพุทธศาสนาจึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการแก้ไขปัญหของผู้สูงอายุที่ตรงประเด็นมากที่สุดและจะทำให้เกิดความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมเป็นสังคมที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความรักความเมตตาสงสาร เพราะหลักการดำเนินชีวิตในทางพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยของบุคคล (พระครูใบฎีกาโสภณ กิจจสาร, 2553) ซึ่งท่ามกลางสภาพปัญหาต่างๆ ของผู้สูงอายุในปัจจุบัน ทั้งปัญหาทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ได้มีสถานปฏิบัติธรรมและวัดวาอารามหลายแห่งได้ให้ความสำคัญต่อการดูแลผู้สูงอายุ โดยใช้หลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ มีการใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาทั้งหลักอิทธิบาท 4 และพรหมวิหาร 4 เป็นแนวทางใน

การดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาศีล สมาธิและปัญญา ส่งผลให้บุคคลนั้นมีชีวิตที่ยืนยาวมากขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมถึงเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อตนเองและผู้อื่น (ฤทัยรัตน์ แสนปวน, 2551)

การดูแลผู้สูงอายุให้ได้คุณภาพ ต้องอาศัยปัจจัยหลายๆ อย่าง เช่น งบประมาณ สถานที่ นโยบายของภาครัฐ แต่ที่มีความสำคัญไม่น้อยคือ ปรัชญาหรือแนวคิดในการดูแลผู้สูงอายุ เพราะจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายคือ คุณภาพของการดูแลผู้สูงอายุในฐานะที่สังคมไทยเป็นสังคมชาวพุทธ เพราะประชากรประมาณร้อยละ 94 นับถือพระพุทธศาสนาและยิ่งคนในวัยสูงอายุด้วยแล้วย่อมมีความคุ้นเคยกับวิถีชีวิตที่ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาเป็นทุนเดิม พระพุทธศาสนาฝังรากลึกในสังคมไทยมายาวนานนับพันปี ได้สร้างคุณูปการมากมายต่อสังคมไทย ทั้งในแง่คำสอนสำหรับดำเนินชีวิต การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และในแง่ถาวรวัตถุ เช่น วัดวาอารามต่างๆ จำนวนมาก (สมบุญ วัฒนะ, 2559) ด้วยเหตุนี้ สถานปฏิบัติธรรมหรือวัดจึงถือเป็นทางเลือกหนึ่งในการให้ความสำคัญต่อการดูแลผู้สูงอายุ โดยใช้หลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามสมควรแก่ฐานะในช่วงปัจฉิมวัย

จังหวัดร้อยเอ็ด มีผู้สูงอายุจำนวน 201,937 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุตามเกณฑ์การประเมินของกระทรวงสาธารณสุข คือ ผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม จำนวน 180,652 คน คิดเป็นร้อยละ 89.46 ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน จำนวน 5,775 คน คิดเป็นร้อยละ 2.86 และผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียง จำนวน 970 คน คิดเป็นร้อยละ 0.48 มีโรงเรียนผู้สูงอายุที่ดูแลกลุ่มติดสังคม จำนวน 84 แห่ง มีผู้สูงอายุที่เข้าเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 8,808 คน (สสจ.ร้อยเอ็ด, 2564) จากข้อมูลผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคมจะเห็นได้ว่ามีผู้สูงอายุที่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 4.88 ซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ แบบบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ โดยนำเอาหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาสู่กิจกรรมการปฏิบัติซึ่งประกอบด้วย การฟังธรรม การสวดมนต์ไหว้พระ และการเจริญสมาธิ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีที่ยึดเหนี่ยวเป็นการสร้างหลักประกันด้านจิตใจ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขไม่เป็นภาระของครอบครัว ชุมชน และสังคม

คณะผู้วิจัยได้มองเห็นความสำคัญของปัญหาผู้สูงอายุข้างต้น จึงสนใจศึกษารูปแบบแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เกิดเป็นรูปธรรมยั่งยืนและสามารถนำรูปแบบการดูแลสุขภาพโดยการสร้างหลักประกันแบบวิถีพุทธไปขยายผลให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดร้อยเอ็ด งานวิจัยนี้มีโครงการวิจัยภายใต้แผนงานวิจัย จำนวน 3 โครงการ คือ 1) เพื่อป้องกันและส่งเสริมสุขภาพของคร่อมแนวพุทธในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์พุทธวิถี เพื่อสุขภาพทางจิตของผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) การสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง ด้วยหลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ จังหวัดร้อยเอ็ด งานวิจัยทั้ง 3 โครงการนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาหลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ จังหวัดร้อยเอ็ด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อส่งเสริมสุขภาพขององค์กรรวมแนวพุทธในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างอัตลักษณ์พุทธวิถี เพื่อสุขภาพทางจิตของผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.3 เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง ด้วยหลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบการส่งเสริมสุขภาพขององค์กรรวมแนวพุทธในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.2 ทำให้ทราบการพัฒนาการสร้างอัตลักษณ์พุทธวิถี เพื่อสุขภาพทางจิตของผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.3 ทำให้ทราบการสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง ด้วยหลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.4 ได้รูปแบบหลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ จังหวัดร้อยเอ็ด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสม ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ 4 แห่ง ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลจังหาร 51 คน 2) องค์การบริหารส่วนตำบลบึงงาม 52 คน 3) เทศบาลตำบลท่าม่วง 118 คน 4) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว 200 คน รวมทั้งหมด 421 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบ เป็นแบบประเมินค่า สร้างคำตอบตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test แบบ Independent Samples) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงและการประชุมกลุ่มย่อยจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และตัวแทนภาครัฐ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้จากโรงเรียนผู้สูงอายุทั้ง 4 แห่งๆ ละ 12 คน รวมทั้งหมด 48 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

5. ผลการวิจัย

5.1 การส่งเสริมสุขภาพขององค์กรรวมแนวพุทธในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ดในการศึกษาวิธีการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้วิธีการส่งเสริมสุขภาพขององค์กรรวม ดังนี้ 1) การส่งเสริมสุขภาพขององค์กรรวมด้านกาย เป็นการพัฒนาร่างกายให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวข้องกับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพทั้งหลาย ในทางเป็นคุณประโยชน์เกื้อกูล ไม่เกิด

โทษ รู้จักบริโภคปัจจัยสี่ให้มีคุณค่าสูงสุด ไม่บริโภคตามค่านิยม ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพได้ ภาวนา มี 4 หมวดย่อย คือ สิ่งแวดล้อม คือ การเห็นคุณค่า ดูแลรักษา มีความซาบซึ้ง มีความสุขในการได้อยู่กับธรรมชาติปัจจัยสี่ รวมทั้งอุปกรณ์และเทคโนโลยี 2)วิธีการส่งเสริมสุขภาวะด้านจิตใจ เป็นการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านจิตใจ ให้ได้รับความรู้ ได้ฝึกปฏิบัติด้านสมาธิ การฝึกปฏิบัติที่วัด กลับมาปฏิบัติที่บ้าน ด้วยการฝึกสมาธิ สวดมนต์ ช่วงเช้า ช่วงเย็น และก่อนนอนทุกวัน ผลจากการฝึกด้านสมาธิ ตั้งจิตอธิษฐาน ฝึกจิตใจให้สงบ ทำให้มีความสุข ปล่อยวาง ทำแล้วรู้สึกสบายใจ มีสมาธิ 3)วิธีการส่งเสริมสุขภาวะด้านปัญญา เป็นการฝึกให้ผู้สูงอายุดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท ไม่ลุ่มหลงมัวเมา รู้เท่าทันรู้สึก สบายใจ มีสติอยู่กับตัวเอง ไม่ไปว่าร้ายคนอื่น ไม่ว่านุ่นใจ ไม่คิดมาก มีความรู้ ความเข้าใจในตัวเอง การเห็นในสิ่งที่เป็นอย่างจริง ทำให้มีความสุขที่แท้จริง ด้วยการเสพบริโภค การใช้สอยด้วยปัญญา และฝึกปฏิบัติตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง 4)วิธีการส่งเสริมสุขภาวะด้านสังคม เป็นความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น อันได้แก่ สมาชิกในครอบครัว เพื่อนฝูง เพื่อนร่วมงาน และเพื่อนบ้าน ทั้งนี้มีการแสดงให้เห็นว่า การสนับสนุนของสังคมมีส่วนสำคัญในการช่วยให้ร่างกาย สามารถฟื้นตัวจากโรคภัยไข้เจ็บได้เร็วขึ้น

5.2 การพัฒนารูปแบบการสร้างอัตลักษณ์พุทธวิถี เพื่อสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด ข้อมูลในส่วนนี้เป็นข้อมูลในเชิงกระบวนการ พบว่า กระบวนการสร้างอัตลักษณ์พุทธวิถี เพื่อสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุนั้น ประกอบด้วย 1)ความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ รวมทั้งประเพณี วัฒนธรรม และพิธีกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่แล้วล้วนมีอิทธิพลความเชื่อมาจากพระพุทธศาสนา มาถึงยุคสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะรุ่นพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ความเชื่อเหล่านี้ส่งผลให้หลายคนยึดมั่นในความเชื่อ และคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา ได้แก่ (1)ความเชื่อด้านพิธีกรรม (2)ความเชื่อด้านหลักธรรม คำสอน (3)อิทธิพลทางพฤติกรรมที่แสดงออกหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นคำสั่งสอนที่เป็นสัจจะธรรมของชีวิต คือเป็นความจริงที่ต้องปรากฏแก่เหล่าสัตว์ทั้งหลายบนโลก เมื่อเป็นเช่นนั้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทุกฝ่ายต่างต้องการให้จบลงด้วยความสุข ในทางพระพุทธศาสนาตรัสสอนเช่นนั้น ซึ่งผู้สูงอายุก็พยายามนำหลักธรรมคำสั่งสอนไปปรับใช้เมื่อเกิดปัญหา ได้แก่ (1)ด้านการใช้ธรรมในการไขปัญหาชีวิต (2)ด้านการใช้หลักคำสอนที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน (3)ด้านการแต่งกาย (4)ความคาดหวังผลที่ได้รับผู้สูงอายุเป็นวัยที่ต้องการการดูแลเอาใจใส่ กังวลและคาดหวังในหลายๆ สิ่งซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องของสุขภาพร่างกาย ครอบครัว หรือความสงบทางจิตใจ ได้แก่ (1)ความพอใจในสภาพร่างกาย (2)ความพอใจต่อสภาพสังคมที่ดำรงอยู่ (3)ผลที่ได้รับจากการนั่งสมาธิ (4)อัตลักษณ์ใหม่ที่ปรากฏที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุกิจกรรมที่มีในโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นกิจกรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อจิตใจของผู้สูงอายุ ให้มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น สะอาด สว่าง สงบ ได้แก่ (1)การสวดมนต์ ไหว้พระ รับศีล (2)การเจริญภาวนา (3)การฟังพระธรรมเทศนา

5.3 การสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง ด้วยหลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า ได้มีความร่วมมือขององค์กรในชุมชน เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ให้มีปฏิสัมพันธ์กันกับองค์กรต่างๆ ในชุมชน โรงเรียนผู้สูงอายุให้มีปฏิสัมพันธ์กันกับสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และผู้นำชุมชน หรือ (สมาชิกสภาตำบล) ให้มีการประสานงานและให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็วต่อการทำงานช่วยเหลือผู้สูงอายุให้ทันต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ในการจัดตั้งเครือข่าย จะประกอบด้วย

1) สร้างพันธสัญญาสู่เป้าหมายร่วมกันเป็นการสร้างความผูกพันร่วมกันโดยการตกลงในการที่จะทำงานร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของกลุ่มองค์กรจะต้องมีความรู้ที่จำเป็นซึ่งอาจจะทำโดยการแลกเปลี่ยนความรู้และอาจเรียกขั้นตอนนี้ว่ากลุ่มศึกษาเรียนรู้(Learning group) และจะส่งผลให้ทุกภาคีอยากเข้าไปมีส่วนร่วมกันเป็นเครือข่ายความรู้ใน 2 มิติที่เครือข่ายต้องมีคือความรู้เชิงประเด็นที่ดำเนินการและความรู้เชิงพื้นที่หรือชุมชนที่จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานของเครือข่าย

2) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและการสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์เครือข่ายเกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกที่แต่ละคนมีความต้องการของตนเองการรวมตัวกันของสมาชิกมาจากเหตุผลของผลประโยชน์ร่วมที่มากพอจะดึงดูดใจให้รวมกันเป็นเครือข่ายผลประโยชน์นี้อาจเป็นตัวเงินชื่อเสียงการได้รับการยอมรับโอกาสในความก้าวหน้าความสุขหรือความพึงพอใจจุดร่วมของผลประโยชน์จะเป็นศูนย์กลางทำให้เกิดการรับรู้มุมมองร่วมถึงเหตุผลในการเข้าร่วมและผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายจุดร่วมหรือประเด็น (issues) อาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมมาจากความต้องการเฉพาะของประชาชนหรือความเดือดร้อนของชุมชนเช่นภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในช่วงการระบาดของโควิดที่ทุกคนในชุมชนรับรู้และสัมผัสได้ซึ่งทุกคนต้องการแก้ปัญหาแต่มีข้อจำกัดของกลุ่มในการแก้ปัญหาจุดร่วมของผลประโยชน์จะนำไปสู่การกำหนดเป็นเป้าหมายร่วมและวิสัยทัศน์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจนวิสัยทัศน์ร่วมเป็นการมองภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันช่วยให้เกิดเอกภาพในการทำงานทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลังและช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่าง

3) พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือเป็นการสร้างเครือข่ายให้ปรากฏเป็นรูปธรรมอย่างเป็นทางการ(Formal Agreement) มีการตกลงในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มกำหนดกิจกรรมจัดวางข้อตกลงในการทำงานการใช้ทรัพยากรร่วมกันรวมทั้งกำหนดบทบาทของสมาชิกและสิทธิหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่มนอกจากนี้ควรเริ่มเตรียมโครงสร้างพื้นฐานที่จะช่วยให้เกิดการประสาน nodes เพื่อความยั่งยืนของเครือข่ายหาที่ตั้งที่อาจเป็นพื้นที่ทางกายภาพหรือพื้นที่เสมือนในระบบออนไลน์แพลตฟอร์มมาตรฐานเครือข่ายทางสังคมเช่นเฟสบุ๊คเพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงการทำงาน

การสร้างเครือข่ายหลักประกันสุขภาพของผู้สูงอายุ ให้มีความร่วมมือขององค์กรในชุมชน เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ให้มีปฏิสัมพันธ์กันกับองค์กรต่างๆ ในชุมชน โรงเรียนผู้สูงอายุให้มีปฏิสัมพันธ์กับสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และผู้นำชุมชนหรือสมาชิกสภาตำบล ให้มีการประสานงานและให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็วต่อการทำงานช่วยเหลือผู้สูงอายุให้ทันต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ในลักษณะการสร้างเครือข่ายหลักประกันสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น คณะผู้วิจัยได้ขยายหรือสร้างเครือข่ายออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1)การสร้างเครือข่ายภายใน คือ การสร้างเครือข่ายภายในระบบประกันสุขภาพ ให้มีประสิทธิภาพรวดเร็วให้ทันต่อเหตุการณ์ในการช่วยเหลือผู้สูงอายุในขณะหรือเวลามีปัญหา 2)การสร้างเครือข่ายภายนอก คือ การสร้างเครือข่ายหลักประกันสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่อื่นๆ ที่ยังไม่มีระบบประกันสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน

5.4 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาหลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยสุขภาพจิตผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Paired Samples Test

ผลการดำเนินงาน	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		95% Confidence Interval of the Difference	t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
กลุ่มทดลอง	45.88	3.547	49.54	2.003	2.715	5.441	001*

จากตารางที่ 1 พบว่า ภายหลังจากการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาพจิตอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$ =49.54) ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองที่มีคะแนนเฉลี่ยสุขภาพจิตอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}$ =45.88) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งอธิบายได้ว่า การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การไหว้พระสวดมนต์ การฝึกสมาธิ การฟังธรรม อย่างต่อเนื่องทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังได้ประเมินภาวะสุขภาพจิตตามเกณฑ์ประเมินของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการของผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ร้อยละระดับคะแนนสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ (ตามเกณฑ์ประเมินกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข)

กลุ่มทดลอง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (n=80)	สุขภาพจิตต่ำกว่าคนทั่วไป≤42 คะแนน (ร้อยละ)	สุขภาพจิตเท่ากับคนทั่วไป 43-49 คะแนน (ร้อยละ)	สุขภาพจิตดีกว่าคนทั่วไป 50-60 คะแนน (ร้อยละ)
ก่อนเข้าร่วมโครงการ	$\bar{X}=45.98$	20 (16 คน)	65 (52 คน)	15 (12 คน)
หลังร่วมโครงการ	$\bar{X}=53.67$	0 (0 คน)	82.50 (66 คน)	17.50 (14 คน)

จากตารางที่ 2 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการ ภาพรวมผู้สูงอายุมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาพจิตเท่ากับ 45.97(S.D.=3.60) ซึ่งหมายถึง มีสุขภาพจิตเท่ากับคนทั่วไป แต่เมื่อแยกเป็นกลุ่มตามคะแนนรายบุคคลพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพจิตต่ำกว่าคนทั่วไป โดยมีคะแนนเท่ากับหรือต่ำกว่า 42 คะแนน มีร้อยละ 20 ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพจิตเท่ากับคนทั่วไป มีคะแนน 43-49 คะแนน มีร้อยละ 65 และผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตดีกว่าคนทั่วไปมีคะแนน 50-60 คะแนน มีร้อยละ 15 และภายหลังเข้าร่วมโครงการพบว่า ภาพรวมผู้สูงอายุมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาพจิตเท่ากับ 53.67(S.D.=3.37) ซึ่งหมายถึง มีสุขภาพจิตดีกว่าคนทั่วไปเมื่อแยกเป็นรายบุคคลพบว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพจิตต่ำกว่าคนทั่วไปเท่ากับ 0 ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตเท่ากับคนทั่วไป มีคะแนน 43-49 คะแนน มีร้อยละ 82 และผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตดีกว่าคนทั่วไปมีคะแนน 50-60 คะแนน มีร้อยละ 18 จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องทั้งแบบกลุ่ม(โรงเรียนผู้สูงอายุ) และแบบเดี่ยว (ปฏิบัติที่บ้าน) อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ สามารถทำให้ผู้สูงอายุมีภาวะสุขภาพจิตดีกว่าคนทั่วไปมีจำนวนเพิ่มขึ้น มีสุขภาพจิตเท่ากับคนทั่วไปมีจำนวนเพิ่มขึ้น และที่สำคัญพบว่าไม่มีสุขภาพจิตต่ำกว่าคนทั่วไปเลย

การพัฒนาหลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ จังหวัดร้อยเอ็ด ของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด ต้องอาศัยหลักทางธรรมเข้ามาช่วยในการทำให้สุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุนั้นดีขึ้น จากการลงพื้นที่ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลที่ได้มา สามารถวิเคราะห์หลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธได้ดังนี้ 1)หลักประกันด้านสุขภาพ ได้แก่ การเดินจงกรม เป็นกิจกรรมที่ปรับให้เหมาะกับวัยของผู้สูงอายุ เพราะการเดินจงกรมนั้นมีประโยชน์มากมาย เช่น อดทนต่อการบำเพ็ญเพียร มีโรคภัยน้อย ร่างกายย่อยอาหารได้ดี เป็นต้น 2)หลักประกันด้านจิตใจ ได้แก่การแผ่เมตตา เพราะการแผ่เมตตามีอานิสงส์มากมาย เช่น ทำให้หลับเป็นสุข ตื่นก็เป็นสุข ไม่ฝันร้าย สนิหน้าผองใส

เป็นต้น 3)หลักประกันด้านสังคม ได้แก่ การรักษาศีล 5 เพราะศีล 5 นั้นเป็นเบื้องต้นของการทำความดีของการอยู่ร่วมกันในสังคม หากทุกคนในสังคมมีศีล 5 ความสงบสุขก็เกิดขึ้นในสังคมได้ 4)หลักประกันด้านปัญญา ได้แก่ การเจริญสมาธิ การเจริญสมาธินั้นสิ่งที่มุ่งหมายก็คือความสงบ และการสร้างเสริมปัญญา ให้มองเห็นทุกอย่างตามความเป็นจริง เข้าใจโลก เข้าใจในชีวิต

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การส่งเสริมสุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ดต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1)สุขภาวะด้านกาย ได้แก่ การตรวจสุขภาพอาหารและโภชนาการ, การออกกำลังกายอย่างเหมาะสม 2)สุขภาวะด้านจิตใจ โดยเน้น กิจกรรมให้ผู้สูงอายุคลายความวิตกกังวล ผ่านกระบวนการ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เข้าวัดการเจริญจิตภาวนานั่งสมาธิ กิจกรรมธรรมบำบัด ดนตรีบำบัด ศิลปะบำบัดอย่างเหมาะสม 3)สุขภาวะทางปัญญา โดยผ่านกิจกรรมทางวิชาการ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาการเรียนรู้และรับรู้ การให้ความรู้ในองค์ความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้สามารถปรับตนเองให้มีความสุขในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม 4)สุขภาวะด้านสังคม การส่งเสริมการจัดการสุขภาวะให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนวัยอื่นๆ ได้ มีกิจกรรมการเสวนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับ พระครูภาวนาสังวรกิจ วิ. (2561) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมสำหรับผู้สูงวัยตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า การพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมสำหรับผู้สูงวัยเพื่อให้เกิดความสุขที่แท้จริงในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันให้เขาเหล่านั้นได้มองเห็นคุณค่าที่แท้จริงของตนเอง โดยการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับหลักจิตวิทยาทางตะวันตก เพื่อมุ่งเน้นให้มีการปลูกฝังความสุขทางกาย ทางใจ ผ่านกระบวนการพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวม พร้อมทั้งมีการพัฒนาตนให้มีความสุขคือ 1)สุขภาวะทางกาย คือ มีความสุขกับการใช้ชีวิต ดูแลร่างกายตนเอง 2)สุขภาวะทางสังคม คือ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีเมตตา ช่วยเหลือสังคม 3)สุขภาวะทางอารมณ์ คือ สามารถควบคุมตนเองได้ ปรับอารมณ์ให้เบาลงได้เมื่อทุกข์ใจ 4)สุขภาวะทางจิตใจ คือ เกิดการยอมรับตนเอง มุ่งสร้างชีวิตดี เข้าวัดถือศีล 5)สุขภาวะทางปัญญา คือ รู้เข้าใจตนเอง

6.2 การพัฒนารูปแบบการสร้างอัตลักษณ์พุทธวิถี เพื่อสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุ จังหวัดร้อยเอ็ด อัตลักษณ์ภายนอกควรมีที่ตั้งองค์พระพุทธรูปซึ่งเป็นที่เคารพของทุกคนและยังเป็นศูนย์รวมด้านจิตใจภายในโรงเรียนผู้สูงอายุ หรืออาจจะมีโลโก้เป็นภาพพระพุทธรองคี่ในเชิงสัญลักษณ์ ควรมีในเรื่องของพฤติกรรมแสดงออกในเชิงพุทธ เช่น การแต่งกายของผู้มาเรียนที่ดูเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นแบบไทย ซึ่งจะเป็นจุดเด่นสำคัญประทับใจแก่ผู้พบเห็น และพฤติกรรมที่สุภาพอ่อนโยน มีการกราบไหว้ส่งยิ้มทักทายกัน และควรส่งเสริมและจัดกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์หรือฝึกสมาธิก่อน

เรียนทุกครั้ง ส่งเสริมให้ทุกคนเห็นความสำคัญโดยการให้ความรู้เรื่องหลักธรรมอย่างต่อเนื่องซึ่งอาจบูรณาการกับการเรียนการสอนวิชาอื่นๆ เช่น การสวดมนต์ การฟังธรรม การนั่งสมาธิ และควรมินต์พระสงฆ์มาให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง อัตลักษณ์ภายในคือการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องคุณธรรมโดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นการสร้างอัตลักษณ์ที่สอดแทรกแนวคิดทางพุทธศาสนาเข้าในกิจกรรม เป็นการแสดงถึงตัวตนของสถานที่หรือถิ่นนั้นๆ ว่ามีเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงตัวตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดจตุพร วชิรญาโณ (2560) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง โคม: แนวคิด ประวัติศาสตร์ และกระบวนการสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมพระพุทธศาสนาแบบล้านนา พบว่า ในกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของชาวล้านนา จะแฝงไปด้วยเรื่องราวของวิถีชีวิต ความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา แสดงจุดเด่นของโคมที่เป็นมากกว่าสิ่งที่ถูกคิดประดิษฐ์ขึ้น เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับหัตถศิลป์ควบคู่กับเรื่องราววิถีชีวิต ความศรัทธา ความเชื่อ จาริตประเพณีที่สั่งสมจากรุ่นสู่รุ่น แสดงถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญ นุชนิยม (2560) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยวิถีพุทธบูรณาการ พบว่า ในเรื่องของ การพัฒนาคุณภาพชีวิตได้นำหลักธรรมมาส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทางด้านกายคือสามารถยึดถือปฏิบัติ ตามหลักศีล และทางด้านจิต คือเกิดปัญญา ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายและใจที่แข็งแรง สมบูรณ์

6.3 การสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง ด้วยหลักประกันสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ จังหวัดร้อยเอ็ด ในการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งต้องมีความร่วมมือขององค์กรในชุมชน เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ให้มีปฏิสัมพันธ์กันกับองค์กรต่างๆ ในชุมชน โรงเรียนผู้สูงอายุให้มีปฏิสัมพันธ์กับสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และผู้นำชุมชน หรือสมาชิกสภาตำบล ให้มีการประสานงานและให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็วต่อการทำงานช่วยเหลือผู้สูงอายุให้ทันต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ในลักษณะการสร้างเครือข่ายหลักประกันสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งจะมี 2 ลักษณะคือ การสร้างเครือข่ายภายในคือ การสร้างเครือข่ายภายในระบบประกันสุขภาพ ให้มีประสิทธิภาพรวดเร็วให้ทันต่อเหตุการณ์ในการช่วยเหลือผู้สูงอายุในขณะหรือเวลามีปัญหา และการสร้างเครือข่ายภายนอก คือ การสร้างเครือข่ายหลักประกันสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่อื่นๆ ที่ยังไม่มีระบบประกันสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณชยทตโต (2561) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพเชิงพุทธของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี พบว่า ข้อมูลที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนา คือ การขยายขอบเขตการดำเนินงานให้ครอบคลุมเครือข่ายจิตอาสาทุกกลุ่มในชุมชน ควรจัดการอบรมทักษะความรู้ด้านสุขภาพเชิงพุทธ ในลักษณะหลักสูตรระยะสั้น ควรจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติการโดยบูรณาการร่วมกับกิจกรรมทางสังคมของชุมชนที่ปฏิบัติเป็นปกติและควรให้ความสำคัญกับผลกระทบในการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์และกระบวนการกลุ่มของคนในชุมชนและผลลัพธ์ระยะยาวที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนโดยต่อเนื่อง

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 หน่วยงานสาธารณสุขพื้นที่และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องควรช่วยแก้ปัญหาาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องให้เป็นรูปธรรม และควรมีการขยายผลไปยังโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่อื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำสู่การปฏิบัติจริงควรเป็นนโยบายระดับชาติ ทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุต้องทำงานแบบบูรณาการ

7.2 ข้อเสนอแนะผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ควรจัดเวลาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการนำนวัตกรรม หรือรูปแบบการดำเนินงานไปใช้ทุกพื้นที่ในโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อเป็น Best Practice

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีอายุยืนในชุมชน เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในการดูแลสุขภาพและการดำเนินชีวิต สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อความมีสุขภาพดีและมีอายุยืนของประชาชนในสังคมไทย

8. บรรณานุกรม

เจริญ นุชนิยม. (2560). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยวิธีพุทธบูรณาการ. ดุษฎีนิพนธ์
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ดวงฤดี ลาคุชชะ. (2552). การพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ : เกษมการพิมพ์.

ทัศนีย์ ทองประทีป. (2552). จิตวิญญาณ: มิติหนึ่งของการพยาบาล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระครูใบฎีกาโสภากิจจสาโร. (2553). การประยุกต์หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ใน
ชีวิตประจำวันของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตตำบลบ้านหว่า อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูภาวนาสังวรวิจิ. (2561). การพัฒนาสุขภาพขององค์กรสำหรับผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา.
ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต. (2561). การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพเชิงพุทธของชุมชนตลาด
น้ำในจังหวัดราชบุรี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 7(2). 379-391.

- พระปลัดจตุพร วชิรญาโณ. (2560). โคม: แนวคิด ประวัติศาสตร์ และกระบวนการสร้างอัตลักษณ์
วัฒนธรรมพระพุทธศาสนาแบบล้านนา. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีชราวรรณ ศรีศิลป์นันท์. (2550). **ทำไมต้องดูแลสุขภาพในผู้สูงอายุ.** กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการ
โรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ฤทัยรัตน์ แสนปวน. (2551). **พุทธศาสนากับการมีชีวิที่ยืนยาว.** สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมบูรณ์ วัฒนะ. (2559). แนวคิดการดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท.
วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 24(44). 189-190.
- สสจ.ร้อยเอ็ด. (2564). **ฐานข้อมูลระบบ HDC.** สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2564. จาก <http://sasuk101.moph.go.th/>
- สุพาภรณ์ กัญยະตีบ. (2560). **หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา
สถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง.** วิทยานิพนธ์สาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. คณะสาธาณสุขศาสตร์ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แนวทางการพัฒนาปัจจัยองค์ประกอบความเป็นพลเมืองดี
ให้มีผลต่อประชาสังคมแนวใหม่*

APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF THE ELEMENTS OF
GOOD CITIZENSHIP TO AFFECT THE NEW CIVIL SOCIETY

ชัยยศ จินารัตน์¹

Chaiyos Jinarat¹

มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น¹

The Eastern University of Management and Technology¹

Email : chaiyod.j@umt.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบแบบจำลองความเป็นพลเมืองดีที่มีผลต่อประชาสังคมแนวใหม่ รวมถึงนำเสนอแนวทางการพัฒนาตัวแปรทั้งสอง โดยใช้แบบสอบถามที่ได้รับการพัฒนาความตรงและความเชื่อมั่น จำนวน 44 ข้อ สำหรับใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานีและอำนาจเจริญ จำนวน 350 คน วิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบด้วยสถิติ วิเคราะห์หองค์ประกอบแบบ Generalized Least Square และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยองค์ประกอบแบบจำลองความเป็นพลเมืองดี ประกอบด้วย ความรู้ การเคารพกฎหมาย และทำงานสาธารณะ การมีส่วนร่วมและเคารพความแตกต่าง รวมถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งมีอิทธิพลในการพยากรณ์ร่วมกันต่อประชาสังคมแนวใหม่ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 ส่วนการนำไปใช้ประโยชน์นั้น เน้นการพัฒนาความรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหลัก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนา 2. ความเป็นพลเมืองดี 3. ประชาสังคมแนวใหม่

ABSTRACT

This research aimed to analysis a model factor of a good citizenship affecting to new civil society. Including to present a development guidelines of 2 variable by used development of validity and reliability questionnaire by number of 44. The sample data collection of people in Ubonratchathani and Amnat Charoen province by number of 350 with factor analysis, Generalized Least Square analysis and multi regression analysis.

The results of research found that the model factor of good citizenship included knowledge, respect of law, public work, participation and respect of difference including social responsibility were influential to prediction of new civil society with the statistic significant level at .00. There were implementations to stress knowledge development and social responsibility essentially.

Keywords : 1. Development 2. Good Citizenship 3. New Civil Society

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สิ่งที่ปกป้องมนุษยชาติได้ มิใช่อาวุธที่แต่ละประเทศต่างพัฒนา และเร่งมือผลิตขึ้นมาแล้วนำไปใช้ในกิจกรรมสงคราม หากแต่เป็นความร่วมมือ และร่วมใจกันในการต่อต้านต่อสิ่งที่เข้ามาคุกคามชีวิตมนุษย์ เช่น ความทุกข์อันเกิดจากภายในจิตใจของตนเอง แล้วมันส่งผลให้ชีวิตตกต่ำ และตกเป็นเหยื่อต่อความต้องการทางโลก ส่วนสิ่งสำคัญที่มนุษย์ต่างละทิ้งไปเสียหมด กลับเป็นสิ่งเดียวที่นำมาใช้เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นมนุษยชาติอย่างแท้จริง โดยเฉพาะความเมตตา และเข้าใจผู้อื่น มีฐานะเช่นเดียวกันกับตน ดังนั้น การทำความเข้าใจเสียใหม่เกี่ยวกับ ความเป็นพลเมือง ในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม ย่อมช่วยให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกัน ต่อการดำรงไว้ซึ่งสังคมของมนุษย์ได้ โดยปราศจากความขัดแย้งที่นำมาสู่การใช้กำลังความรุนแรง อย่างไรก็ตาม เหตุผลประเด็นสำคัญนั้นอยู่ที่ การรักษาอิสรภาพด้านจิตปัญญาของผู้คน ย่อมนำไปสู่การคืนอิสรภาพที่แท้จริงให้แก่สังคมได้เช่นเดียวกัน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), 2529)

ปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดความหายนะของเหล่ามนุษยชาติ นั้น เป็นผลจากความเห็นแก่ตัว และการหลงยึดติดไปกับอำนาจของผู้ปกครองประเทศ ซึ่งมักพบว่า มีความบกพร่องด้านศีลธรรม กล่าวคือ ไม่สามารถแสดงความรับผิดชอบได้ในฐานะผู้นำประเทศ ในขณะที่ผู้นำในอีกหลายประเทศต่างแสดงบทบาทของตนต่อการเผชิญหน้ากับภัยพิบัติทางธรรมชาติ และปัญหาการแพร่ระบาดของโรคด้วยจริยธรรมแต่เพียงประการเดียว ส่วนในประเทศที่มีจริยธรรมล่าหลัง กลับต้องเผชิญกับความ

รุนแรงของภัยธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ซึ่งจากสภาพปัญหาดังกล่าวนี้อาจจำเป็นต้องนำเอาคำว่าความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ย้อนกลับมาทบทวนเสียใหม่ เพื่อทำความเข้าใจต่อบทบาทที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกยุคธรรมชาติเอาคืน โดยเฉพาะความรับผิดชอบต่อนานาชาติในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคม อีกทั้งยังรวมถึงการเคารพต่อตัวบทกฎหมาย ที่บังคับใช้ได้เฉพาะกลุ่มคนชั้นล่าง ซึ่งมีได้หมายถึงครบทุกชนชั้น อีกทั้ง ยังผ่านกิจกรรมสาธารณะ และการอุทิศตนเพื่อทำงานอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยการเข้าไปมีส่วนร่วม ที่มีความเป็นไปได้เฉพาะในทางทฤษฎีแต่เพียงเท่านั้น ส่วนตามสภาพของความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม ประชาชนไม่มีส่วนร่วมแม้แต่เพียงการระดมความคิด อันเป็นเพียงการจัดฉากสาธารณะขึ้นมาอวดโชว์ความเป็นประชาธิปไตยแต่เพียงเท่านั้น หากแต่ผลที่ปรากฏขึ้น ประชาชนกลับจำเป็นต้องพึ่งพาตนเองเป็นหลัก กล่าวคือ จำเป็นต้องพัฒนาระบบความคิดของแต่ละคนให้ก้าวพ้นไปจากความคับแคบของอำนาจรัฐ ทั้งนี้เพราะ แนวคิดของรัฐมีสภาพแบบเก่า ที่ย่ำอยู่กับการทำลายคนอื่นให้ย่อยยับ เพื่อความอยู่รอดของตนเองเพียงเท่านั้น (สมเด็จพระพุทธโกษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2547)

ความเป็นพลเมืองที่ดีจึงถูกบัญญัติขึ้นไปตามความเห็นของบรรดานักวิชาการจำนวนหนึ่ง ที่พิจารณาเพียงผิวดินเฉพาะหน้าที่ของทุกคน ที่ต้องรับผิดชอบต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ หากแต่มิได้นำเอาหลักของความเป็นจริง คือทุกชีวิตมีความเสมอภาคกันมาทำความเข้าใจในความหมายที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งในกรณีนี้หมายถึงความเป็นประชาคมโลก คือการเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของทุกชีวิตที่เสมอภาคกัน โดยเฉพาะในยามวิกฤติ ที่ขัดสนแม้แต่ปัจจัยของการดำรงชีวิต อันได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค รวมไปถึงที่พักอาศัยอันปลอดภัย เพราะฉะนั้นหลักการเดียวที่ต้องทำความเข้าใจเสียใหม่นั้น เกี่ยวข้องกับ ความเป็นพลเมืองที่ดี ที่ต้องรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง สมาชิกในครอบครัว และผู้คนทั้งโลก จึงจะดีพอสำหรับนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมที่มีทั้งอิสรภาพทางความคิด และจิตปัญญาในระดับสังคม ประกอบไปด้วยกัน (สมเด็จพระพุทธโกษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2529)

ดังนั้น ความเป็นพลเมืองดี เป็นเรื่องที่เราเข้าใจได้ไม่ยาก หากแต่ไม่สามารถนำไปลงมือปฏิบัติให้ได้ผลตามความคาดหวังทั้งในระดับบุคคล หรือระดับประเทศได้ ทั้งนี้เนื่องจากมีความเห็นที่ยังไม่ถูกต้องตรงกัน ดังเช่น ธัญธัช วิภาติภูมิประเทศ (2556) มีความเห็นว่า ความเป็นพลเมืองดี เป็นคุณลักษณะของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 1)การพหุติกา: ยอมรับความเสมอภาคของผู้อื่น 2)การพหุกฎหมาย: ยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้น ยอมรับวิถีแก้ไขปัญหา และการไม่ใช้ความรุนแรง 3)การพหุสิทธิผู้อื่น : ไม่คุกคามเสรีภาพผู้อื่น ไม่สร้างความเดือดร้อน นิยมเหตุผล ยอมรับความหลากหลาย และแตกต่างระหว่างบุคคล มองเห็นความเป็นพลเมือง และการเป็นเจ้าของประเทศของผู้อื่นเท่ากับตน 3)รับผิดชอบ: พึ่งตนเอง ไม่ตรงอยู่ใต้อำนาจ หรือการอุปถัมภ์ของผู้ใด ตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน ไม่สร้างปัญหา และแก้ไขปัญหาคด้วยตนเอง ในขณะที่ อัจฉรา อยุทศิริกุล (2561) ชัดแย้งว่า

ความเป็นพลเมืองดี เป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของประชาชน ที่อาศัยอยู่ในประเทศ และตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบ: เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่สร้างความเดือดร้อน ใช้เหตุผล ตระหนักถึงประโยชน์ส่วนรวม ยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้น 2) มีส่วนร่วม: เอาใจใส่ติดตามปัญหา ติดตามนโยบายและแผนงานการพัฒนาสังคมของรัฐบาล มีส่วนจัดการกับปัญหา และการแก้ไขปัญหาในชุมชน 3) รักษาความเป็นธรรม: ไม่นิยมความรุนแรง ปฏิบัติตนตามกฎหมาย รู้จักคัดค้านความไม่ชอบธรรม การเอาเปรียบกันเองในสังคม และต่อต้านการกระทำที่ละเมิดสิทธิ เสรีภาพของมนุษย์ ส่วน Kuan&Lam (2013) กลับอธิบายว่า ความเป็นพลเมืองดี เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความแข็งแกร่งของสังคมประชาธิปไตย ประกอบด้วย 1)ความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ (Economy Equality) ประกอบอาชีพสุจริต เข้าถึงแหล่งอาหาร ยารักษาโรค และสิทธิในการอยู่ดีกินดีเท่าเทียมกับผู้อื่น 2)ความเท่าเทียมกันด้านการเมือง(Political Equality) เลือกตั้ง ลงคะแนนเสียงโดยปราศจากการครอบงำ หรือตกอยู่ใต้อำนาจผู้ใด 3)ความเท่าเทียมกันด้านสังคม(Social Equality) รับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ยอมรับความแตกต่าง ตระหนักในคุณค่าของตน อดทนต่อความหลากหลาย ถ้ายทอดค่านิยมที่ดี 4)มีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน(Community Participation) รับข้อมูลข่าวสาร เสนอแนะทางเลือก ติดตามการปฏิบัติงาน แสดงความเห็น เสียสละแรงงาน บริจาคทรัพย์สิน 5)เคารพกฎหมาย (Obey Law) ปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ก่อความเดือดร้อน และไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น 6)จงรักภักดี (Loyalty) ถ้ายทอดค่านิยมที่ดีของสังคม และส่งเสริมคุณค่าสังคม 7)เคารพส่วนใหญ่(Majority) ประโยชน์ส่วนรวม ข้อตกลง กติกา และข้อบังคับ 8)เสียสละ(Sacrifice) ทำงานสาธารณะ

เพราะฉะนั้นการทำความเข้าใจให้ตรงกันดีเสียก่อนของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องย่อมช่วยให้เกิดการคลายความสงสัย และนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งสันติภาพได้แน่นอน โดยเฉพาะการทำให้เกิดเป็นประชาสังคมในแนวทางใหม่ เป็นสังคมที่เน้นกิจกรรมที่นำไปสู่การอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เนื่องจากทุกฝ่ายตระหนักถึงผลกระทบต่อสันติภาพที่เกิดขึ้นในสังคม ดังเช่น บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา (2553) ได้อธิบายไว้ว่า ประชาสังคมยุคใหม่คือกลุ่มคนที่รับรู้ปัญหาของสังคมที่ซับซ้อน แล้วสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมที่นำไปสู่การสร้างจิตสำนึกพลเมืองที่เน้นความรับผิดชอบต่อทุกคนที่มีต่อสังคม ร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมกันสร้างสมานฉันท์ และรู้จักเอื้ออาทรต่อกันและกันของคนทั้งสังคม และด้วยนิยามนี้ ประชาสังคมยุคใหม่ต้องอาศัยปัจจัยอันเป็นองค์ประกอบอิทธิพลประกอบด้วย กลุ่มคนด้อยโอกาสในสังคม ความเชื่ออันเป็นอุดมการณ์หลักของกลุ่ม การประกอบกิจกรรมอาสาสมัคร และเครือข่ายความร่วมมือ เพราะฉะนั้นองค์ประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐาน การสื่อสาร และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประชาสังคมตามรูปแบบเดิมอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้บ้างในรายละเอียด โดยเฉพาะจุดเน้นสำคัญที่เปลี่ยนมุมมองจากเดิมไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิมของสมาชิกในชุมชน ไปจนถึงการ

ให้ความสำคัญต่อคุณธรรมพลเมือง(CivicMorality) ซึ่งถือว่าเป็นกุญแจดอกสำคัญที่นำไปสู่วิวัฒนาการของประชาสังคมยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างสมบูรณ์

ดังนั้น ความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลระหว่างความเป็นพลเมืองดี ย่อมมีผลต่อประชาสังคมแนวใหม่ได้อย่างชัดเจน หากแต่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้ได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจัยองค์ประกอบแบบจำลองความเป็นพลเมืองดีและแบบจำลองประชาสังคมแนวใหม่

2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบความเป็นพลเมืองดี ที่มีผลต่อประชาสังคมแนวใหม่

2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ที่มีผลต่อประชาสังคมแนวใหม่

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ผู้อำนวยการหลักสูตร และอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย และคณาจารย์ สามารถนำเอาผลวิจัยนี้ ไปใช้ประกอบการสอน การจัดทำเอกสารประกอบการสอน ตลอดจนการฝึกอบรมประชาชนที่สนใจเกี่ยวกับ การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ให้มีผลต่อประชาสังคมแนวใหม่ได้ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยองค์ประกอบด้าน การพัฒนาความรู้ การเคารพกฎหมาย การทำงานสาธารณะ การมีส่วนร่วม การเคารพความแตกต่าง และการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม แต่อย่างไรก็ตาม แนวทางการพัฒนาดังกล่าวนี้ มุ่งใช้สื่อ Online เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีแก่นักศึกษา

3.2 ผู้อำนวยการหลักสูตร และอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย และคณาจารย์สามารถนำเอาผลวิจัยนี้ ไปใช้พัฒนาแบบจำลองอื่นให้มีมาตรฐานมากขึ้น รวมไปถึงนำไปวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยภาคสนาม และวิจัยเชิงปฏิบัติการอื่นๆ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เริ่มต้นจากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์สาระสำคัญสำหรับนำไปพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดวิจัยและคำสำคัญสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาเป็นแบบสอบถามสำหรับการรวบรวมข้อมูลกลับมาวิเคราะห์ผลโดยมีองค์ประกอบสำคัญของการวิจัยต่อไปนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีและอำนาจเจริญซึ่งมีอายุระหว่าง 18-40 ปีแต่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ได้ตัวอย่างจำนวน 384 คน ต่อจากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำไปสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนเริ่มต้นจากการกำหนดสัดส่วนในระดับอำเภอและระดับตำบล

แล้วจึงนำไปสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากทุกหมู่บ้านที่จับสลากได้จนกว่าจะครบตามจำนวนที่ต้องการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม จำนวน 44 ข้อ ที่ผู้วิจัยพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนตั้งแต่การนำเอาผลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมไปสร้างเป็นข้อคำถามแล้วนำไปทดสอบคุณภาพก่อนนำไปใช้จริง และได้ผลทดสอบความตรงเชิงโครงสร้างที่ค่า KMO .90 และความเชื่อมั่นตามค่า Alpha ที่ .96 กับมีความเที่ยงตรงรายข้อระหว่าง .41-.79 การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลร่วมกับผู้ช่วยวิจัยในแต่ละพื้นที่แล้วรวบรวมกลับคืนมาได้ในสภาพที่มีคำตอบครบข้อ จำนวน 350 ฉบับ คิดเป็นข้อมูลที่เก็บได้ร้อยละ 91.14 การวิเคราะห์ผล ผู้วิจัยใช้สถิติวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติวิเคราะห์องค์ประกอบ และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

5. ผลการวิจัย

5.1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของงานวิจัยนี้ เป็นเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ซึ่งมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จากการประกอบอาชีพอิสระที่มีรายได้ระหว่าง 10,000-20,000 บาทต่อเดือน และนิยมใช้สื่อ Online ประเภท Line ประมาณ 3-4 ชั่วโมงต่อวัน ในระหว่างเวลา 13.00-15.00 น. และมีความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตด้วยความกระตือรือร้นในบางปัญหา ที่เห็นว่ามีสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันเท่านั้น รวมถึง มีความเห็นต่อการแสดงความคิดเห็นของคนในสังคมปัจจุบัน มีสภาพที่สามารถทำได้ในบางกรณีเท่านั้น โดยเฉพาะที่มีหน่วยงานรัฐปกป้อง

5.2 แบบจำลองความเป็นพลเมืองดี มีปัจจัยองค์ประกอบ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรู้ มีตัวบ่งชี้ 3 ข้อ โดยมีน้ำหนักปัจจัยองค์ประกอบระหว่าง .48-.77 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มีตัวบ่งชี้ 4 ข้อ โดยมีน้ำหนักปัจจัยองค์ประกอบระหว่าง .53-.61 ด้านการมีส่วนร่วม และเคารพความแตกต่าง มีตัวบ่งชี้ 7 ข้อ โดยมีน้ำหนักปัจจัยองค์ประกอบระหว่าง .36-.75 และด้านการเคารพกฎหมายและทำงานสาธารณะ มีตัวบ่งชี้ 10 ข้อ โดยมีน้ำหนักปัจจัยองค์ประกอบระหว่าง .42-.63 หากแต่แบบจำลองความเป็นพลเมืองดีนี้ มีมาตรฐานต่ำกว่าเกณฑ์เล็กน้อยและ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านความรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 (S.D.=52)

5.3 แบบจำลองประชาสังคมแนวใหม่ (NCS) มีมาตรฐานปานกลาง โดยมีปัจจัยองค์ประกอบจำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านผู้นำและกลุ่มสนับสนุน มี 7 ตัวบ่งชี้ และมีน้ำหนักปัจจัยองค์ประกอบระหว่าง .45-.60 ด้านประเด็นสาธารณะ มี 10 ตัวบ่งชี้ ที่มีน้ำหนักปัจจัยองค์ประกอบระหว่าง .44-.74 และด้านกิจกรรม มี 3 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีน้ำหนักปัจจัยองค์ประกอบระหว่าง .50-.85 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นองค์ประกอบด้านกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 (S.D.=53)

5.4 ปัจจัยองค์ประกอบแบบจำลองความเป็นพลเมืองดี (CTS) ที่มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์ประชาสังคมแนวใหม่ ประกอบด้วย 1)การเคารพกฎหมายและทำงานสาธารณะ (CTS4) (Beta .41,

e .04) 2)ความรู้ (CTS1) (Beta .21, e .02) 3)การมีส่วนร่วมและเคารพความแตกต่าง (CTS3) (Beta .23, e .03) และ 4)ความรับผิดชอบต่อสังคม (CTS2) (Beta .11, e .03) ทั้งนี้ มีสัมประสิทธิ์พยากรณ์รวมกันได้ 100.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 ดังสมการต่อไปนี้

$$NCS = .41(CTS4)+.21(CTS1)+.23(CTS3)+.11(CTS2)$$

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากผลวิจัยดังกล่าวนี้ มีความสอดคล้องและขัดแย้งในบางส่วนกับผลงานวิจัยของ วรราชกร คำพงษ์ และเทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย (2560) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองของนิสิตระดับปริญญาตรี แล้วพบว่ามี 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย อิสรภาพและพึ่งพาตนเอง ซึ่งมีน้ำหนักปัจจัยระหว่าง .37-.46 พึ่งพาตนเอง ไม่อยู่ใต้อำนาจผู้อื่น เจ้าของชีวิตตนเอง องค์ประกอบความเท่าเทียมกัน มีปัจจัยความเสมอภาค และการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ซึ่งมีน้ำหนักปัจจัยอยู่ที่ .45 และ .49 ในขณะที่องค์ประกอบ การยอมรับความแตกต่าง ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้าน การเคารพความแตกต่าง และยอมรับความแตกต่างนั้นได้ มีน้ำหนักของปัจจัย .46 และ .45 และในประเด็นนี้ สุวิชัย หวันแก้ว และคณะ (2560) อธิบายไว้ว่า แนวคิดรากฐานการนิยามประชาสังคมเป็นผลสืบเนื่องจากความพยายามสร้างกระบวนการสันติภาพให้แก่โลกทั้งจากการอาศัยอยู่ร่วมกันของผู้คนหลากหลายวัฒนธรรมไปจนถึงการคืนอิสรภาพให้แก่วิถีชีวิตของผู้คนทุกกลุ่ม และสร้างความชอบธรรมให้บังเกิดขึ้นเป็นรูปธรรมชัดเจนในสังคมโลก ขณะที่ สุวิดา ธรรมณีนวงศ์ (2544) เพิ่มเติมอีกว่า แนวคิดประชาสังคมเปลี่ยนจากรากฐานเดิมที่มุ่งรวมตัวกันเพื่อปกป้องสิทธิ และเสรีภาพของปวงชน รวมถึงการต่อต้านทุจริตมาเป็นการรวมพลังกันทำกิจกรรมเชิงสาธารณะ ประโยชน์แก่ชุมชนโดยมีอยู่เกี่ยวกับหน่วยงานรัฐ กลุ่มการเมือง นักการเมืองไปจนถึงการวางตนของกลุ่มที่มีได้เป็นคู่ขัดแย้งกับรัฐแต่อย่างใดอันเป็นอุปสรรคให้การเคลื่อนไหวของประชาสังคมยุคใหม่ก้าวพ้นจากอำนาจการเมืองและผลประโยชน์ทางธุรกิจ

นอกจากนี้แล้วองค์ประกอบด้านการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ซึ่งมีปัจจัยประกอบด้วย การเคารพสิทธิตนเอง (.39) รักษาสิทธิอันชอบธรรม (.49) องค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคม มีปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม (.40) รู้จักหน้าที่ (.40) และจิตสำนึกสาธารณะ (.53) องค์ประกอบที่ 6 ความเข้าใจต่อระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วม ซึ่งมีปัจจัยเข้าใจกลไกรัฐ (.43) วิถีประชาธิปไตย (.42) เคารพกฎหมาย (.42) ส่วนองค์ประกอบสุดท้าย องค์ประกอบคุณธรรม มีปัจจัยด้านวินัย (.38) ซื่อสัตย์สุจริต (.38) และรู้ดีรู้ชั่ว (.38) ซึ่งเรื่องนี้ ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ (2556) ได้สรุปไว้ชัดเจนแล้วว่า ความเป็นพลเมืองดี เป็นคุณลักษณะของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 1)เคารพกติกา: ยอมรับความเสมอภาคของผู้อื่น เคารพกฎหมาย ยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้น ยอมรับวิถีแก้ไขปัญหา และการไม่ใช้ความรุนแรง 2)เคารพสิทธิผู้อื่น : ไม่คุกคามเสรีภาพผู้อื่น ไม่สร้างความเดือดร้อน นิยม

เหตุผล ยอมรับความหลากหลาย และแตกต่างระหว่างบุคคล มองเห็นความเป็นพลเมือง และการเป็นเจ้าของประเทศของผู้อื่นเท่ากับตน 3)รับผิดชอบ: พึ่งตนเอง ไม่ตรงอยู่ใต้อำนาจ หรือการอุปถัมภ์ของผู้ใด ตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน ไม่สร้างปัญหา และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ขณะเดียวกันที่ อัจฉรา อยุทศิริกุล (2561) ยืนยันชัดเจนว่า ความเป็นพลเมืองดี เป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของประชาชน ที่อาศัยอยู่ในประเทศ และตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ ประกอบด้วย 1)ความรับผิดชอบต่อ: เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่สร้างความเดือดร้อนให้เหตุผล ตระหนักถึงประโยชน์ส่วนรวม ยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้น 2)มีส่วนร่วม: เอาใจใส่ติดตามปัญหา ติดตามนโยบายและแผนงานการพัฒนาสังคมของรัฐบาล มีส่วนจัดการกับปัญหา และการแก้ไขปัญหาในชุมชน 3)รักษาความเป็นธรรม: ไม่นิยมความรุนแรง ปฏิบัติตนตามกฎหมาย รู้จักคัดค้านความไม่ชอบธรรม การเอาเปรียบกันเองในสังคม และต่อต้านการกระทำที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของมนุษย์

ส่วนผลการวิเคราะห์ยังพบว่า แบบจำลองเชิงทฤษฎีมีความกลมกลืนระดับดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 รวมถึงแนะนำให้เร่งพัฒนาคุณลักษณะด้านอิสรภาพ การพึ่งพาตนเอง และความเท่าเทียมกันให้แก่ประชาชน ประเด็นสำคัญซึ่งไม่ตรงกันมากนักนั้นเกี่ยวกับ ความสอดคล้องตรงกันของแบบจำลองที่วิเคราะห์ที่ได้อยู่ในระดับที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ทั้งนี้เนื่องจากมีน้ำหนักของปัจจัยองค์ประกอบไม่ตรงตามเกณฑ์มาตรฐานเท่าใดนัก โดยเฉพาะ ที่เกี่ยวกับการใช้สื่อ Online เสนอแนะทางเลือกอื่นให้กับสังคม และการใช้สื่อ Online ด้วยความระมัดระวังถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง รวมถึง การใช้สื่อ Online ติดตามประกาศ หรือคำสั่งของรัฐบาล ทั้งนี้ในสภาพความเป็นจริงของการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนนั้นไม่ค่อยจะได้อยู่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของรัฐบาลมากสักเท่าใด เพียงแต่ในช่วงที่ประชาชนประสบความเดือดร้อน อาจต้องการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลจึงเป็นเหตุให้จำเป็นต้อง เร่งพัฒนาทั้งความรู้ การเคารพกฎหมาย การทำงานสาธารณะ การมีส่วนร่วม การเคารพความแตกต่าง ไปจนถึง การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม Harris (2010) อธิบายว่า ความเป็นพลเมืองดี เป็นความกระตือรือร้นของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมแก้ไข และพัฒนาประเทศของตน ประกอบด้วย 1)ความรับผิดชอบต่อ(Responsible) บริจาคอาหาร สมทบทุนมูลนิธิ หรือช่วยเหลือผู้ประสบภัย 2)มีส่วนร่วม(Participation) สนใจปัญหา นำเสนอทางเลือก ติดตามการช่วยเหลือ และอาสาทำงานสาธารณะ 3)รักษาความเป็นธรรม(Justice-Oriented) มีคำถาม ตั้งข้อสังเกต รวบรวมข้อมูล นำเสนอระบบใหม่ วิธีใหม่ และการให้เหตุผล

6.2 นอกจากนั้นแล้ว ยังมีผลวิจัยที่แตกต่างไปจากผลวิจัยของ วัชรินทร์ ชาฤทธิศิลป์ (2561) ที่ได้ศึกษาความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทย ที่ค้นพบว่ามีค่าเฉลี่ยระดับมาก (4.01, SD .49) และประกอบด้วย ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน ความถูกต้อง ความรับผิดชอบต่อสังคม คุณธรรม และการมีส่วนร่วม ทั้งนี้มีแบบจำลองที่สอดคล้องกัน

ระหว่างข้อสรุปเชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พนิดา ทองเงา ดอร์น สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล และสิริวรรณ ศรีพหล (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลการวัดคุณลักษณะ ความยึดมั่นในความเป็นพลเมืองสำหรับเยาวชนไทย แล้วพบว่า มี 3 องค์ประกอบ ประกอบด้วย พฤติกรรม มีปัจจัยย่อยประกอบด้วย การเข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งอธิบายความแปรปรวนได้ 4.09 และมีน้ำหนักปัจจัยระหว่าง .60-.80 องค์ประกอบ ความรู้สึก จำแนกออกเป็นชุมชนและการเมือง ซึ่งอธิบายความแปรปรวนได้ 2.62 (.46-.64) กระจกต่อหน้าที่มีค่าแปรปรวนเท่ากับ 2.96 (.35-.78) องค์ประกอบด้านปัญญา ประกอบด้วยปัจจัยด้านความรู้ อธิบายความแปรปรวนได้ 29.41 (.44-.77) และปัจจัยด้านเจตคติ ค่าแปรปรวน 9.33 (.61-.78) ทั้งนี้มีความสอดคล้องกลมกลืนกันระหว่างข้อสรุปเชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเฉพาะปัจจัยองค์ประกอบด้านความรู้ เช่น การใช้สื่อ Online หาความรู้เกี่ยวกับสิทธิพลเมือง การใช้สื่อ Online หาความรู้เกี่ยวกับเสรีภาพของประชาชน และการใช้สื่อ Online พัฒนาความรู้ตนเองอยู่เสมอ

6.3 การพัฒนาปัจจัยองค์ประกอบความเป็นพลเมืองดี จึงประกอบด้วย การเคารพกฎหมาย ร่วมกันผ่านการทำงานสาธารณะ เช่น การรักษาสีเสื้อแวมไพร์ร่วมกัน หรือการปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมายที่มีความชอบธรรมร่วมกันของคนที่อยู่ร่วมกันในชุมชน ย่อมส่งผลต่อการสร้างความสงบสุขในสังคม อันเป็นเป้าหมายชัดเจนแล้ว ของประชาสังคมแนวใหม่ ที่ประชาชนต่างเน้นการพึ่งพาตนเอง แล้วนำเอาส่วนที่เหลือมาแบ่งปันต่อเพื่อนมนุษย์ ตลอดจนการหลอมรวมเอาแต่ละพลังความสามารถที่ประชาชนมีอยู่ ไปใช้ประโยชน์ร่วมกันต่อการสร้างความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติได้ในทางปฏิบัติ และเรื่องนี้ Schoeman (2006) อธิบายไว้ว่า คุณสมบัติของประชาชนที่สัมพันธ์กับการใช้สิทธิ เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อนิเวศของสมาชิกของประเทศ ประกอบด้วย 1)ด้านการสื่อสาร(Communication) การอธิบายเหตุผล วิเคราะห์ปัญหา การนำเสนอทางออก และการประเมินสถานการณ์ 2)ด้านสาธารณะ (Publics) เคารพกฎหมาย ยอมรับความหลากหลาย แสดงความเห็น รับผิดชอบต่อหน้าที่ และการทำงานเพื่อส่วนรวม 3)ด้านความรู้(Knowledge) เข้าใจประเด็นการเมือง รู้จักใช้สิทธิ และเสรีภาพของตน ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ใฝ่เรียนรู้ และพัฒนาตนเองตลอด นอกจากนั้นแล้ว Kuan&Lam (2013) ยังเพิ่มเติมอีกว่า ความเป็นพลเมืองดี เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความแข็งแกร่งของสังคมประชาธิปไตย ประกอบด้วย 1)ความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ(Economy Equality) ประกอบอาชีพสุจริต เข้าถึงแหล่งอาหาร ยารักษาโรค และสิทธิในการอยู่ดีกินดีเท่าเทียมกับผู้อื่น 2)ความเท่าเทียมกันด้านการเมือง(Political Equality) เลือกลงคะแนนเสียงโดยปราศจากการครอบงำ หรือตกอยู่ใต้อำนาจผู้ใด 3)ความเท่าเทียมกันด้านสังคม (Social Equality) รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ยอมรับความแตกต่าง ตระหนักในคุณค่าของตนเอง ต่อความหลากหลาย ถ่ายทอดค่านิยมที่ดี 4)มีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน(Community Participation) รับข้อมูลข่าวสาร เสนอแนะทางเลือก ติดตามการปฏิบัติงาน แสดงความเห็น เสียสละแรงงาน บริจาค

ทรัพย์สิน 5) การเคารพกฎหมาย (Obey Law) ปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ก่อความเดือดร้อน และไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น 6) จงรักภักดี (Loyalty) ถ้อยสัตย์ค่านิยมที่ดีของสังคมและส่งเสริมคุณค่าสังคม 7) การเคารพส่วนใหญ่ (Majority) ประโยชน์ส่วนรวม ข้อตกลง กติกา และข้อบังคับ 8) เสียสละ (Sacrifice) ทำงานสาธารณะ เพราะฉะนั้นความเป็นพลเมืองดีจึงมีความสัมพันธ์กับรูปแบบประชาสังคมแนวใหม่ที่ต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมอีกต่อไปโดยเฉพาะกับยุคสมัยแห่ง Digital นี้

ส่วนแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ให้มีผลต่อประชาสังคมแนวใหม่นั้น ประกอบด้วย 1) การเคารพกฎหมายและทำงานสาธารณะ 2) ความรู้ 3) การมีส่วนร่วม 4) การเคารพความแตกต่าง 5) ความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การประกอบอาชีพสุจริต และการไม่ประพฤติดีกฎระเบียบของสังคม ซึ่งเรื่องนี้ ธีธัญญ์ วิกิตภูมิประเทศ (2556) อธิบายไว้ชัดแล้วว่า ความเป็นพลเมืองดี เป็นคุณลักษณะของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย การเคารพกติกาและยอมรับความเสมอภาคของผู้อื่น รวมไปถึงการให้ความเคารพต่อกฎหมายตลอดจนการยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการยอมรับวิธีแก้ไขปัญหาที่ไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง ขณะที่ อัจฉรา อยุทศิริกุล (2561) เพิ่มเติมอีกว่าการรักษาความเป็นธรรมและไม่นิยมความรุนแรง เริ่มต้นจากปฏิบัติตนตามกฎหมายกับรู้จักคัดค้านความไม่ชอบธรรม การเอาเปรียบกันเองในสังคมโดยเฉพาะการต่อต้านการกระทำที่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ และด้วยเหตุนี้ทำให้การเคารพต่อกฎหมายเป็นสิ่งที่พึงกระทำสำหรับการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีให้มียุทธศาสตร์การสร้างประชาสังคมแนวใหม่ (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2557)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้อำนวยการหลักสูตร และอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย และคณาจารย์บัณฑิตนำเอาผลวิจัยนี้ไปปรับปรุงหลักสูตร และนโยบายการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการนำเอาผลวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ สามารถนำไปใช้เป็นหลักสำหรับการพัฒนาตนเองให้มีความเป็นพลเมืองที่ดี ซึ่งส่งผลต่อเนื่องไปยังการร่วมกันสร้างประชาสังคมแนวใหม่ ที่นำไปสู่สันติสุขของสังคมได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะการนำไปลงมือปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเคารพกฎหมายร่วมกันผ่านการทำงานสาธารณะ รวมถึง การพัฒนาความรู้ การมีส่วนร่วมและการเคารพความแตกต่างไปพร้อมกัน ตลอดจนการสร้างความรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมให้ปรากฏขึ้นเองได้ในตัวตน โดยเฉพาะ การประกอบอาชีพสุจริต และการเคารพต่อกฎหมายของสังคม โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติแต่อย่างใด ย่อมนำไปสู่ความชอบธรรม และเป็นธรรมได้จริงของทุกสังคม

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ผู้อำนวยการหลักสูตร และอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย และคณาจารย์บัณฑิตนำเอาผลวิจัยนี้ไปทดลองปฏิบัติ โดยเฉพาะการพัฒนาตนให้เป็นพลเมืองดีรวมถึง

ทดลองนำไปใช้พัฒนาประชาสังคมแนวใหม่เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนเพิ่มมากขึ้นสำหรับนำไปศึกษา และทดลองต่อไป

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ผู้อำนวยการหลักสูตร และอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย และคณาจารย์บัณฑิตนำเอาผลวิจัยนี้ไปวิจัยเชิงคุณภาพ และวิจัยในพื้นที่อื่นๆแล้วนำมาสรุปผลเชิงเปรียบเทียบโดยเฉพาะเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาสังคมในรูปแบบอื่นต่อไป

8. บรรณานุกรม

- จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2557). แนวคิดเรื่องประชาสังคมโลกและการเปลี่ยนผ่านสู่ภาคปฏิบัติ: ประเด็น การแทรกแซงมนุษยธรรม และหลักรับผิดชอบในเรื่องปกป้อง. *วารสารธรรมศาสตร์*. 33(3). 115-134.
- ธัญชัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา. *มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*.
- บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา. (2553). สำนักพลเมือง หัวใจสำคัญของประชาสังคมไทย. *วารสารศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา*. 2(3). 95-109.
- พนิดา ทองเงา ดอร์น สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล และสิริวรรณ ศรีพหล. (2561). การพัฒนาโมเดล การวัดคุณลักษณะความยึดมั่นในความเป็นพลเมืองสำหรับเยาวชนไทย. *สุทธิปริทัศน์*. ฉบับพิเศษ. 39-52.
- วรรณกร คำพงษ์ และเทียมจิตต์ พาณิชย์ผลินไชย. (2560). การพัฒนาตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองของ นิสิต นักศึกษา ระดับปริญญาตรี. *Journal of Community Development Research*. 10(4). 175-185.
- วัชรินทร์ ชาภูศิลป์. (2561). ความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทย. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. 5(1). 187-209.
- สมเด็จพระพุทธโกษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2529). *รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ กับอิสรภาพของ สังคม*. กรุงเทพฯ : สถาบันปรีดี พนมยงค์.
- สมเด็จพระพุทธโกษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2547). *รัฐศาสตร์เพื่อชาติ รัฐศาสตร์เพื่อโลก*. กรุงเทพฯ : สถาบันปรีดี พนมยงค์.
- สุวิชัย หวันแก้ว ฉันทนา บรรพตศิริโชติ หวันแก้ว สุรางรัตน์ จำเนียรผล ปาริตา ปันจอร์ อิมรอน ซาเหมา และรอฮีมะห์ เหมหมัด. (2560). *บทเรียน 12 ปี ประชาสังคมกับกระบวนการสันติภาพ*. รายงานพิเศษชายแดนใต้ Sinaran Online.

สุวิตา ธรรมมณีวงศ์. (2544). การเคลื่อนไหวทางสังคม. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 11(1). 32-54.

อัจฉรา อยุทศิริกุล. (2561). การศึกษาคูณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนนักศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Harris, C. (2010). Active democratic citizenship and service-learning in the post graduate classroom. *Journal of Political Science Education*. 6. 227-243.

Kuan, H-C.& Lam, W-M. (2013). *Norms of good citizenship*. The case of Southeast Asia Countries.

Schoeman, S. (2006). A blueprint for democratic citizenship education in South African public schools: African teacher's perception of good citizenship. *South African Journal of Education*. 26(1). 129-142.

แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของ
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2*

APPROACHES FOR DEVELOPING EFFECTIVE STUDENT CARE
SYSTEMS FOR SCHOOLS TO EXPAND EDUCATIONAL
OPPORTUNITIES UNDER THE OFFICE OF KHONKAEN
PRIMARY EDUCATION AREA 2

พิชาพงศ์ นาภู¹, กฤษกนก ดวงชาตม²

Pichapong Naphoo¹, Kritkanok Duangchatom²

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Rajabhat Mahasarakham University^{1,2}

Email : pichapong7590@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้บริหารและครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 285 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินแนวทาง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนี PNI_{modified}

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประกอบด้วย 1)ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2)ด้านคัดกรองนักเรียน 3)ด้านการส่งเสริมและพัฒนา 4)ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา 5)ด้านการส่งต่อ การประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. แนวทางการพัฒนา 2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3. โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the current and desirable conditions Student Care Systems for Schools to Expand Educational Opportunities under the Office of KhonKaen Primary Education Area 2, 2) to study the Approaches for Developing Effective Student Care Systems for Schools to Expand Educational Opportunities Under the Office of KhonKaen Primary Education Area 2” The group of informants are administrators and teachers 285 persons. The tools used for data collection were a questionnaire, an interview form and a guideline assessment form. Data were analyzed by using descriptive statistics such as frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and analyze the priorities of the necessary needs with the PNI_{modified}.

The results were as follows: 1. the current state of the Student Care Systems for Schools to Expand Educational Opportunities under the Office of KhonKaen Primary Education Area 2, the overall level was at a moderate level, the desirable conditions the overall level was at the highest level. 2. Guidelines for the development of the Student Care Systems for Schools to Expand Educational Opportunities Under the Office of KhonKaen Primary Education Area 2, it was found that 1) the aspect of getting to know each student individually. 2) Student screening. 3) Promotion and development, 4) Prevention and problem solving and 5) forwarding side on suitability In terms of feasibility and usefulness, it was found that the overall level was at the highest level.

Keywords : 1. Development Guidelines 2. Student Support System 3. Schools to Expand Educational Opportunities

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึงโดยมีผู้ปกครอง ชุมชนหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมโดยมีแนวดำเนินงานในการปรับเปลี่ยนบทบาทและ เจตคติของผู้บริหาร และครูอาจารย์ให้ส่งเสริมดูแลพัฒนานักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมวางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่า นักเรียนทุกคนมีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะคอยดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องสนับสนุนให้ครูอาจารย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครองเพื่อให้บ้าน โรงเรียนและชุมชนเชื่อมประสานและรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายช่วยกันเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน และประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชนและผู้ชำนาญการในสาขาต่างๆ เพื่อให้มีการส่งต่อและรับช่วงการแก้ไขส่งเสริมพัฒนานักเรียนและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

การพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูทุกคน และผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน และมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน และให้การสนับสนุนการดำเนินงาน หรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดและมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงานโดยได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในสถานศึกษา รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ จากสถานศึกษา การอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้แก่ครูที่ปรึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะเรื่องทักษะการปรึกษาเบื้องต้น และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียน ซึ่งสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (กรมสุขภาพจิต, 2551)

การวิเคราะห์ปัญหาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่าปัญหาต่างๆ นั้นมีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน อย่างมาก ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่น เป็นวัยที่มีภาวะอารมณ์แปรปรวนสูง ขาดทักษะและประสบการณ์ ในการเผชิญกับปัญหา มีพฤติกรรมแสดงออกที่ไม่เหมาะสม แต่งกายผิดระเบียบ ไม่มีวินัย กระด้างกระเดื่อง ไม่มีสัมมาคารวะ เหม่อลอย เก็บตัว ซึมเศร้า พุดจาก้าวร้าว ไม่สุขภาพ โต้เถียง เสียงดัง เอะอะโวยวาย การเรียนตกต่ำ ไม่สนใจเรียน หนีเรียนหรือมาโรงเรียนสายเป็นประจำ มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน มั่วสุมทางเพศกับเพื่อนชายหญิง พกพาอาวุธหรือใช้สารเสพติด เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้หากไม่ได้รับการ

ป้องกันแก้ไขอย่างเหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหาที่รุนแรงในอนาคตได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2, 2562)

ดังนั้นสถานศึกษาควรมีการจัดการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพโดยมีเป้าหมายสำคัญที่คุณภาพผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องหาแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เพื่อทราบระดับการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เพื่อให้สามารถนำไปใช้บริหารและดำเนินงานในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ได้แนวทางในการวางแผนพัฒนาการบริหารด้านต่างๆ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาใน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1,035 คน ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 55 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 980 คน กลุ่มตัวอย่าง (Sample) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 285 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie&Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน และครูผู้สอน จำนวน 270 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น(Priority Needs Index) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 และการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี(Best Practices) โดยพิจารณาจากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำนวน 3 โรงเรียน เพื่อนำไปสู่การศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ในสถานศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินแนวทาง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.269$, S.D.=.812) สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}=4.877$, S.D.=.570) ลำดับความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 ด้านคัดกรองนักเรียน ($PNI_{modified}=.574$) ลำดับที่ 2 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($PNI_{modified}=.538$) ลำดับที่ 3 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา($PNI_{modified}=.510$) ลำดับที่ 4 ด้านการส่งต่อ($PNI_{modified}=.422$) และลำดับที่ 5 ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน($PNI_{modified}=.421$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมรายด้าน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	สภาพปัจจุบัน		ระดับการดำเนินงาน	สภาพที่พึงประสงค์		ระดับการดำเนินงาน	PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.			
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	3.213	.716	ปานกลาง	4.944	.606	มากที่สุด	.538	2
2. การคัดกรองนักเรียน	3.125	.815	ปานกลาง	4.921	.564	มากที่สุด	.574	1
3. การป้องกันและแก้ไข ปัญหา	3.251	.761	ปานกลาง	4.911	.585	มากที่สุด	.510	3
4. การส่งเสริม และ พัฒนานักเรียน	3.440	.781	ปานกลาง	4.889	.585	มากที่สุด	.421	5
5. การส่งต่อ	3.320	.831	ปานกลาง	4.724	.501	มากที่สุด	.422	4
โดยรวม	3.269	.812	ปานกลาง	4.877	.570	มากที่สุด	.491	

5.2 แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการแสวงหาข้อมูลนักเรียนรายบุคคล ใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนช่วยเก็บข้อมูลให้เป็นปัจจุบันเพื่อสะดวกรวดเร็วมีประสิทธิภาพ 2) ด้านคัดกรองนักเรียน โดยการวางแผนการคัดกรองนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งกลุ่มสามารถกลุ่มพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) กลุ่มปกติ กลุ่มพิเศษ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา อย่างชัดเจนจัดเก็บข้อมูลให้เป็นความลับสามารถนำข้อมูลเข้าระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนได้เป็นปัจจุบัน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา จัดทำโครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการครอบคลุมนักเรียนทุกกลุ่ม โดยให้นักเรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมการติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ที่มีผลการพัฒนาตนเองไปทิศทางที่ดีขึ้น 4) ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา โดยการเอาใจใส่นักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน มีเครือข่ายประสานงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและพัฒนาทักษะด้านจิตวิทยาการให้ คำปรึกษาแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 5) ด้านการส่งต่อ วางแผนจัดระบบการส่งต่ออย่างชัดเจน มีการวิเคราะห์ปัญหานักเรียนก่อนการส่งต่อ สร้างความรู้ความเข้าใจในการส่งต่อแก่ครู

บุคลากรและผู้ปกครองให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและประสานความร่วมมือในการส่งต่อทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และการประเมิน ตรวจสอบแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

6.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

6.1.1 สภาพปัจจุบันระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีการบริหารและดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามสภาพของบริบท ต้องได้รับการพัฒนาให้การดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีความต้องการในการดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง ดังที่ กรมสุขภาพจิต (2551) ได้นำเสนอว่า การอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลความรู้แก่ครูที่ปรึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะเรื่องทักษะการปรึกษาเบื้องต้นและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียน ซึ่งสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวิภา คำปิ่นศรี (2559) ได้วิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิราภรณ์ บุตรพรม (2560) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

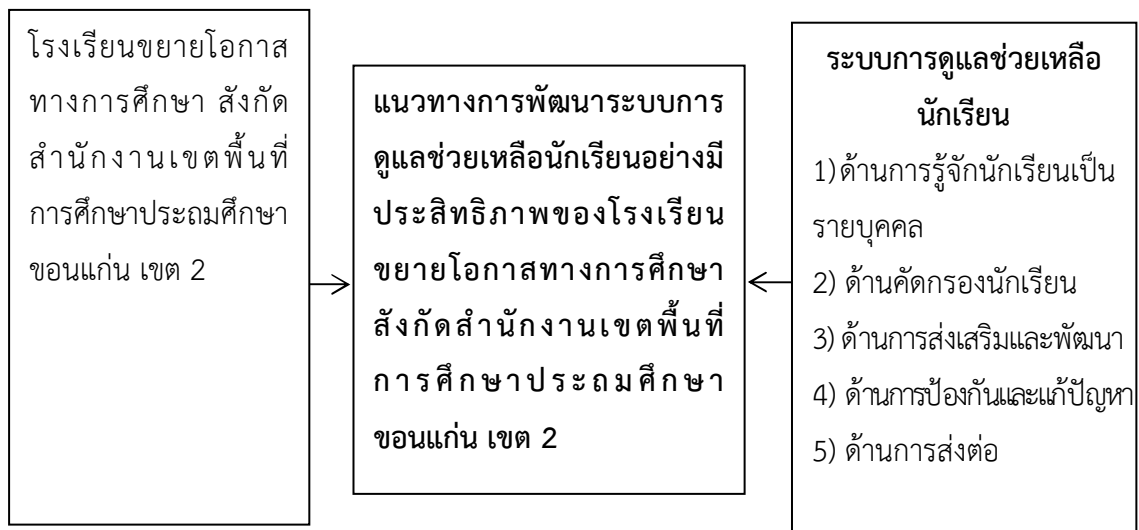
6.1.2 สภาพที่พึงประสงค์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มีความต้องการในการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้นำเสนอว่า การพัฒนานักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิราภรณ์ บุตรพรม (2560) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตราพร สุทธิสาร (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.2 แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า ประกอบด้วย 1)ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2)ด้านคัดกรองนักเรียน 3)ด้านการส่งเสริมและพัฒนา 4)ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา 5)ด้านการส่งต่อ การประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมากำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัดและนำไปดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทำให้ได้ข้อเท็จจริงนำไปกำหนดแนวทางเพื่อใช้ในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้นำเสนอว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตองงามเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพเกล้า ทองธรรมมา (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีองค์ประกอบ 5 ด้าน 34 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มธุรส ผุดผ่อง (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ประกอบด้วย 5 ด้าน 37 แนวทาง ความเหมาะสมของแนวทาง โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุดและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

7. องค์กรความรู้ใหม่

องค์กรความรู้ที่ได้จากแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมี ประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 2 ดังภาพที่ 1

จากภาพที่ 1 องค์กรความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ไม่ได้มีขอบข่ายเพียงแต่เรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เท่านั้น การที่กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานั้น ต้องมีค่านึงถึงบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จึงจะสามารถกำหนดแนวทางการ พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืนตามสภาพ บริบทในพื้นที่ต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการสนับสนุนเรื่องนโยบาย ดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง และควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มมีปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน เนื่องจากการวิจัย พบว่า ความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ต้องการพัฒนาที่เป็นจุดอ่อน ได้แก่ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยดัชนี Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีจุดอ่อนที่ต้องได้รับการพัฒนามากกว่าจุดแข็ง จึงเป็นหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจนถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องนำ แนวทางการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาเสริมสร้างหลักการบริหารเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดคุณภาพต่อนักเรียนมีพฤติกรรมและลักษณะอันพึงประสงค์

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ที่ได้พัฒนาขึ้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 แนวทางที่ได้จึงมุ่งเน้นที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาภายใต้บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นที่จะนำแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ไปใช้ควรมีการปรับใช้ตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารจัดการองค์การตนเอง และควรสร้างความตระหนักรู้(Awareness) ในการขับเคลื่อนอย่างจริงจังโดยการมอบหมายงานตามโครงสร้างของสถานศึกษา และมีการนิเทศติดตามแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อนำมาจัดลำดับค่าความต้องการจำเป็นผลปรากฏว่าอยู่ลำดับที่ 1 แสดงให้เห็นว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไปให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยลงในเชิงลึกด้านดังกล่าวในลักษณะของรูปแบบการพัฒนา หรือกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านดังกล่าวให้ดีขึ้นต่อไป

9. บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต. (2551). **คู่มือครูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3-4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1-6)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิตรภาพ สุทธิสาร. (2562). **การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐวิภา คำปันศรี. (2559). **สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นพเกล้า ทองธรรมมา. (2563). **การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- มธุรส ผุดผ่อง. (2563). **การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิราภานต์ บุตรพรม. (2560). **แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. (2562). **รายงานการปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562**. ขอนแก่น : สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

การพัฒนาแนวทางการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3*

DEVELOPING GUIDELINES FOR BUILDING A TEAM OF TEACHERS FOR
EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN UNDER THE OFFICE OF
CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

ยุทธกานต์ โปธิ์หนองคุณ¹, ธัชชัย จิตรนันท์²

Yuttakan Phonongkoon¹, Thatchai Chittranun²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University^{1,2}

Email : 63010581080@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์1)เพื่อศึกษาองค์ประกอบการสร้างทีมงานครูและกระบวนการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 2)เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 3)เพื่อพัฒนาแนวทางการสร้างทีมครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ผู้บริหารและครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบการสร้างทีมงานครูและกระบวนการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จากผู้ทรงคุณวุฒิได้ องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ 1)บทบาทที่สมดุล 2)ความชัดเจนของเป้าหมาย 3)การติดต่อสื่อสารที่ดีและการเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหา 4)ความร่วมมือและการสนับสนุนไว้วางใจต่อกัน 5)กระบวนการทำงาน การตัดสินใจที่ถูกต้องของผู้นำ 6)การทบทวนพัฒนาและประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอ และกระบวนการสร้างทีมได้ 5 กระบวนการ 1)การกำหนดปัญหา 2)การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล 3)การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา 4)การนำแผนไปปฏิบัติ 5)การประเมินผลการดำเนินงาน 2. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์

และความต้องการจำเป็น สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์การสร้างทีมครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 อยู่ในระดับมากที่สุด 3. แนวทางการสร้างทีมครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นเดียวกัน

คำสำคัญ : 1. แนวทาง 2. การพัฒนา 3. การสร้างทีมงานครู

ABSTRACT

The objectives of this research paper were 1) to study the components of teacher team building and teacher team building process. for educational institutions under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 3, 2) to study the current condition Desirable condition and necessary needs for educational institutions under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 3, 3) to develop guidelines for building a team of teachers For educational institutions under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 3, the sample groups used were: administrators and teachers 300 students in schools under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 3 were used as a questionnaire, interview form, and feasibility and feasibility assessment form. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation.

The results of the research were as follows: 1. Components of teacher team building and teacher team building process. For educational institutions under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 3, from experts, it was found that 6 components were obtained: 1) balanced roles, 2) clarity of goals, 3) good communication and confrontation to solve problems, 4) cooperation and mutual trust, 5) the right decision-making process of the leader, 6) regular review, development, and performance evaluation. and 5 processes of team building 1) problem determination 2) data collection and analysis 3) planning to solve problems 4) implementation of the plan 5) performance evaluation. 2. Current condition, desirable condition and necessary needs for educational institutions under the Office of Chaiyaphum Primary Educational

Service Area 3, it was found that the overall level was at a moderate level. Desirable conditions for creating a team of teachers for educational institutions under the office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 3, it was found that it was at the highest level. For educational institutions under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 3 from qualified persons Overall, it is appropriate and feasibility is at the highest level. And when considering each aspect, it was found that every aspect was appropriate and feasible at the highest level in every aspect as well.

Keywords : 1. Guidelines 2. Development 3. Teacher Team Building

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จคือ การเพิ่มผลิตภาพขององค์กรจากตัวบุคลากร ซึ่งบุคลากรหรือตัวผู้ปฏิบัติงานย่อมถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักขององค์การ ที่จะช่วยให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งการพัฒนางานขององค์การท่ามกลางปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น บางครั้งบุคคลไม่มีอำนาจหน้าที่หรือบทบาทเพียงพอที่จะไปแก้ไขหรือขจัดสาเหตุของปัญหาเหล่านั้นได้โดยตรง เช่น การจัดสรรงบประมาณจากรัฐ การขาดการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา การเปลี่ยนแปลง กฎ ระเบียบต่างๆ เป็นต้น ดังนั้น หากบุคคลใดอยู่ในฐานะที่เป็นสมาชิกหรือเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ สิ่งที่บุคคลนั้นจะทำได้ เพื่อให้การปฏิบัติงานขององค์กรมีประสิทธิภาพสามารถดำรงอยู่ได้ คือการร่วมมือกันบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่เดิมให้เกิดประโยชน์สูงสุด ให้ความสำคัญกับความรู้ความสามารถและคุณค่าในตัวบุคลากร ให้บุคลากรเกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนต่อองค์การ สามารถปรับตัวได้ทันและปฏิบัติงานได้ในทุกสภาวะการณ์ตามที่ศักยภาพที่องค์การมีอยู่ (มณีรัตนา โนนหัวรอ, 2557)

ซึ่งการสร้างทีมงานก็เป็นแนวคิดทางด้านการบริหารที่ได้รับการสนใจมากที่สุดเรื่องหนึ่งของผู้บริหารยุคโลกาภิวัตน์และกำลังเป็นที่นิยมมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารตระหนักดีว่าความสำเร็จในงานนั้นมิได้เกิดจากสมาชิกคนใดคนหนึ่งในองค์กรเพียงลำพังแต่เกิดจากพลังและคุณภาพของความร่วมมือ รวมถึงการประสานงานของทุกคนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ภารกิจที่สำคัญด้านหนึ่งของผู้บริหารในภารกิจหลายๆ ด้านทางการบริหารก็คือการสร้างทีมงาน ซึ่งเป็นภารกิจที่ผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการปฏิบัติงานเช่นเดียวกับภารกิจอื่นๆ คือผู้บริหารจะต้องสามารถทำให้แต่ละคนในทีมมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน จะต้องทำให้แต่ละคนเข้าใจหน่วยงาน เข้าใจบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของงาน เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองและระเบียบข้อบังคับต่างๆ ภายในหน่วยงาน เข้าใจถึงเพื่อนร่วมงานและขอความช่วยเหลือการบังคับบัญชาภายใน

ทีมงานของตน สามารถร่วมกันแก้ปัญหาและช่วยเหลือกันและกันได้ การสร้างทีมงานเป็นลักษณะหนึ่งของการพัฒนาหน่วยงานหรือพัฒนาองค์การ (วรรณวิมล อัมรินทร์นุเคราะห์, 2551)

การทำงานเป็นทีมได้แพร่หลายในโรงเรียนและวิทยาลัยในหลายๆ ประเทศ ทีมเป็นสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนและถือเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างของโรงเรียนและวิทยาลัย เพราะการทำงานเป็นทีมเป็นกระบวนการดำเนินการร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพื่อให้บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้นเป็นการตระหนักถึงคุณค่าของสมาชิกพยายามเพิ่มระดับของความคิดสร้างสรรค์ และการตัดสินใจให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในทีมให้มากขึ้น สมาชิกทีมแต่ละคนดำเนินการด้วยความรู้ความสามารถ และความพยายามร่วมกันเพื่อให้ทีมบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนหรือสถานศึกษาประกอบด้วยทีมงานหลายๆ ทีมโยงใยสัมพันธ์กัน ทีมใหญ่ที่สุดของโรงเรียนจะประกอบด้วยบุคลากรทุกคน โดยมีหัวหน้าสถานศึกษาเป็นหัวหน้าทีมและยังมีทีมงานย่อยๆ อีกหลายทีมตามภารกิจของงาน เช่น ทีมงานวิชาการ ทีมงานธุรการ ทีมงานปกครอง ทีมงานสัมพันธ์ ชุมชน ทีมงานสายชั้น เป็นต้น ทีมงานย่อยๆ ดังกล่าว อาจจะมีผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้า สายชั้น หัวหน้าหมวดวิชา หรือครูคนใดคนหนึ่ง ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าทีมย่อย โดยผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการสร้างทีมงานให้มีประสิทธิภาพเพื่อหล่อหลอมทีมงานให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานเกิดพลังร่วมของกลุ่มอันจะนำไปสู่การเพิ่ม ประสิทธิภาพในการทำงานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ไม่ว่าจะในส่วนของทีมงานใหญ่หรือทีมงาน ย่อยเพราะการสร้างทีมงานจะเริ่มต้นด้วยการศึกษาจากปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ความสับสนซับซ้อนใน การทำงานร่วมกัน ขาดคนดูแลรับผิดชอบงานโดยตรง การประชุมหาข้อสรุปไม่ได้ เป็นต้น จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ผู้บริหารและองค์การจะต้องค้นหาสาเหตุของปัญหาให้ได้โดยการคัดเลือกคณะ บุคคลเข้ามาแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (Bush and Middlewood, 2005; มารศรี สุธานี, 2545)

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา ดังนั้น การศึกษาถึงองค์ประกอบการสร้างทีมงานครู ถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จึงสำคัญและเป็นประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาการทำงานในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลที่ดีกับสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบการสร้างทีมงานครูและกระบวนการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

2.3 เพื่อพัฒนาแนวทางการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงองค์ประกอบการสร้างทีมงานครูและกระบวนการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

3.2 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

3.3 ได้แนวทางการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบการสร้างทีมงานครูและกระบวนการสร้างทีมครู สำหรับสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการสร้างทีมและ กระบวนการสร้างทีม สำหรับสถานศึกษาแล้วนำมาสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้องค์ประกอบการสร้างทีมงานครูและ กระบวนการ สร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบการสร้างทีมและกระบวนการ สร้างทีม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ขั้นตอนที่ 1 สร้างแบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ การสร้างทีมครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ซึ่งแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีจำนวน 36 ข้อ แล้วนำไป Try out เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก ขั้นตอนที่ 2 นำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครู ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 300 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

ระยะที่ 3 การพัฒนาแนวทางการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาหน่วยงานที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม(Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน จากวิธีการสัมภาษณ์ตามองค์ประกอบ ทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ 1)บทบาทที่สมดุล 2)ความชัดเจนของเป้าหมาย 3)การติดต่อสื่อสารที่ดีและ

การเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหา 4)ความร่วมมือและการสนับสนุนไว้วางใจต่อกัน 5)กระบวนการทำงาน การตัดสินใจที่ถูกต้องของผู้นำ 6)การทบทวนพัฒนาและประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอ ขั้นตอนที่ 2 นำผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาใช้ในการร่างแนวทาง ที่ได้จากการออกแบบเบื้องต้นไว้จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการสร้างทีมงานครู จากนั้นนำเสนอร่างแนวทางการดำเนินงานที่ได้ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะแนวทางดำเนินงานที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ พร้อมทั้งข้อคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการสร้างทีมและกระบวนการสร้างทีม สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบการสร้างทีม สำหรับสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

ข้อ	องค์ประกอบการสร้างทีม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	บทบาทที่สมดุล	4.60	0.55	มากที่สุด
2	ความชัดเจนของเป้าหมาย	5.00	0.00	มากที่สุด
3	การติดต่อสื่อสารที่ดีและการเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหา	5.00	0.00	มากที่สุด
4	ความร่วมมือและการสนับสนุนไว้วางใจต่อกัน	4.80	0.45	มากที่สุด
5	กระบวนการทำงานการตัดสินใจที่ถูกต้องของผู้นำ	5.00	0.00	มากที่สุด
6	การทบทวนพัฒนาและประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอ	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม		4.87	0.24	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเหมาะสมขององค์ประกอบการสร้างทีม สำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมี 3 ด้าน คือ ความชัดเจนของเป้าหมาย การติดต่อสื่อสารที่ดีและการเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหา กระบวนการทำงาน การตัดสินใจที่ถูกต้องของผู้นำ รองลงมาคือ ความร่วมมือและการสนับสนุนไว้วางใจต่อกัน การทบทวนพัฒนาและประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอและบทบาทที่สมดุล ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสม

ของกระบวนการสร้างทีมครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า ความเหมาะสมของกระบวนการสร้างทีม สำหรับสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมี 3 ด้าน คือ การกำหนดปัญหา การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา และการประเมินผลการดำเนินงาน รองลงมาคือ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การนำแผนไปปฏิบัติ ตามลำดับ

5.2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการสร้างทีมครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการสร้างทีมครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

การสร้างทีมครู	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. บทบาทที่สมดุล	2.70	0.78	ปานกลาง	4.80	0.44	มากที่สุด	0.784	2
2. ความชัดเจนของเป้าหมาย	2.62	0.58	ปานกลาง	4.84	0.38	มากที่สุด	0.848	1
3. การติดต่อสื่อสารที่ดีและการเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหา	2.74	0.82	ปานกลาง	4.79	0.45	มากที่สุด	0.753	4
4. ความร่วมมือและการสนับสนุนไว้วางใจต่อกัน	2.71	0.76	ปานกลาง	4.79	0.45	มากที่สุด	0.774	3
5. กระบวนการทำงาน การตัดสินใจที่ถูกต้องของผู้นำ	2.75	0.81	ปานกลาง	4.77	0.47	มากที่สุด	0.736	6
6. การทบทวนพัฒนาและประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอ	2.78	0.85	ปานกลาง	4.78	0.44	มากที่สุด	0.737	5
รวม	2.72	0.77	ปานกลาง	4.80	0.44	มากที่สุด	0.772	-

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันการสร้างทีมครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การทบทวนพัฒนาและประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอ รองลงมาคือ กระบวนการทำงาน การตัดสินใจที่ถูกต้องของผู้นำ การติดต่อสื่อสารที่ดีและการเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหา ความร่วมมือ และการสนับสนุนไว้วางใจต่อกัน บทบาทที่สมดุล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความชัดเจนของเป้าหมาย ตามลำดับ

5.3 ผลการประเมินการพัฒนาแนวทางการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นเดียวกัน ส่วนกระบวนการสร้างทีมงานครู พบว่ามี 5 ขั้นตอน 1)ด้านการกำหนดปัญหา 2)ด้านการรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล 3)ด้านการวางแผนปฏิบัติการ 4)ด้านการนำแผนไปปฏิบัติ 5)ด้านการประเมินผลการดำเนินงาน

ตารางที่ 3 ผลการประเมินการพัฒนาแนวทางการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

ที่	รายการประเมิน	ผลประเมินความเหมาะสม			ผลประเมินความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การกำหนดปัญหา	4.70	0.75	มากที่สุด	4.67	0.76	มากที่สุด
2	การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล	4.53	0.65	มากที่สุด	4.63	0.69	มากที่สุด
3	การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา	4.53	0.84	มากที่สุด	4.53	0.82	มากที่สุด
4	การนำแผนไปปฏิบัติ	4.51	0.72	มากที่สุด	4.54	0.75	มากที่สุด
5	การประเมินผลการดำเนินงาน	4.57	0.78	มากที่สุด	4.63	0.77	มากที่สุด
	รวม	4.56	0.75	มากที่สุด	4.59	0.76	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินการพัฒนาแนวทางการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การกำหนดปัญหา การประเมินผลการดำเนินการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา และการนำแผนไปปฏิบัติ ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญจากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

6.1 การสังเคราะห์องค์ประกอบการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 องค์ประกอบการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ องค์ประกอบ ได้แก่ บทบาทที่สมดุล ความชัดเจนของเป้าหมาย การติดต่อสื่อสารที่ดีและการเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหา ความร่วมมือและการสนับสนุนไว้วางใจต่อกัน กระบวนการทำงานการตัดสินใจ ที่ถูกต้องของผู้นำ การทบทวนพัฒนาและประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุสิทธิ์ พิเชษฐชัย (2556) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับทักษะการสร้างทีมงาน ในสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี พบว่า การสร้างทีมงานในสถานศึกษาในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน มี 6 ด้าน คือ ด้านการประชุมทีมงาน ด้านการเป็นผู้นำทีมงาน และด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิสัมพันธ์ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการจัดความขัดแย้ง

กระบวนการสร้างทีมครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จากการวิจัย พบว่า มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน 1)การกำหนดปัญหา 2)การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล 3)การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา 4)การนำแผนไปปฏิบัติ 5)การประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิราภรณ์ เอ็มเอี่ยม (2550) ที่เสนอว่ากระบวนการสร้างทีมงานครูใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการเป็นกระบวนการขับเคลื่อนในการสร้างทีมงานครู กำหนดขั้นตอนการดำเนินการโดยเน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ 1)สร้างความตระหนักในการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาร่วมกัน 2)ร่วมกันศึกษาสภาพความต้องการและปัญหาการทำงานในสถานศึกษา 3)ร่วมกันวางแผนปฏิบัติการสร้างทีมงานครูในโรงเรียน 4)ดำเนินการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการแทรกเสริม 5)ประเมินผลการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา

6.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการสร้างทีมครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า สภาพปัจจุบันการสร้างทีมครู โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ การทบทวนพัฒนาและประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอ กระบวนการทำงานการตัดสินใจที่ถูกต้องของผู้นำ การติดต่อสื่อสารที่ดีและการเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหา ความร่วมมือและการสนับสนุนไว้วางใจต่อกัน บทบาทที่สมดุล และความชัดเจนของเป้าหมาย และเมื่อจำแนกความคิดเห็นตามสภาพ พบว่า ผู้บริหารและครูมีความเห็นว่า สภาพปัจจุบันการสร้างทีมครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ด้านการทบทวนพัฒนาและประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และผู้บริหารมีความเห็นว่า ด้านบทบาทที่สมดุล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนครูมีความเห็นว่า ความชัดเจนของเป้าหมายมี

ค่าเฉลี่ยต่ำสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภณ หลอดแก้ว (2555) ที่ได้ศึกษา เรื่อง การสร้างทีมงานของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (สถาวร) สังกัดเทศบาลเมืองบ้านบึงจังหวัดชลบุรี พบว่า การสร้างทีมของครูโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและเป้าหมายที่ยอมรับ ด้านการพัฒนาตนเอง และด้าน ภาวะผู้นำที่เหมาะสม

ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์การสร้างทีมครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ความชัดเจนของเป้าหมาย รองลงมา คือ บทบาทที่สมดุล และด้านที่น้อยที่สุด คือ กระบวนการทำงานการตัดสินใจที่ถูกต้องของผู้นำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มีความต้องการด้านความชัดเจนของเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สงวน ช่างฉัตร (2542) ได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของทีมงานจะต้องมี ความชัดเจน การดำเนินการที่มีประสิทธิภาพจะต้องทำการกำหนดวัตถุประสงค์และพันธกิจให้ชัดเจน ประเมินพันธกิจว่าจะสามารถดำเนินการให้เกิดผลสำเร็จตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

6.3 แนวทางการสร้างทีมครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

6.3.1 ด้านการกำหนดปัญหา พบว่า มีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน เหมาะสม มีการวางแผนก่อนปฏิบัติงาน มีประชุมชี้แจง นโยบายแผนพัฒนา วัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ครูได้ทราบ และมีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่สำคัญหรือที่เกี่ยวข้องให้ครูผู้สอนรับทราบโดยตรงไปตรงมา มีการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานที่สมดุลของทรัพยากร เวลา ภาระงานเอาไว้อย่างชัดเจนและเปิดโอกาสให้ครูวิพากษ์วิจารณ์ ในรูปแบบความคิดเห็นต่างๆ ของการทำงานได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพกันสการ (2552) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมกรรมการสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอโคกสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการวิเคราะห์ปัญหาหรือสาเหตุต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน หรือมีการประชุมเพื่อวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของกันอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมาอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม การเปิดโอกาสให้ครูเข้าพบผู้บริหารเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน ทำให้ครูพัฒนาการทำงานได้ผลดีขึ้น

6.3.2 ด้านการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ควรมีการสื่อสารที่ทันสมัย เพื่อสะดวก รวดเร็ว ไร้บริการ เพื่อการติดต่อประสานงานระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา และควรมีการจัดประชุม บุคลากร เพื่อระดมความคิดความร่วมมือ และนำเสนอทางเลือกใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการระดมความคิด รับฟังไม่ว่าจะเป็นทางบวกหรือทางลบอย่างเสมอภาค

กันและหากมีความเห็นพ้องต้องกันจากหัวหน้างานแต่ละฝ่ายแต่ละกลุ่ม และควรจะนำความเห็นพ้องต้องกันนั้นมาเป็นข้อมูลก่อนสรุปการตัดสินใจเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรศักดิ์ ธรณรินทร์ (2546) ได้ทำการศึกษาก่อสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทฤษฎีของ ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารได้ตระหนักในการพัฒนาครูผู้สอนในโรงเรียนโดยแจ้งข้อมูลที่สำคัญหรือที่เกี่ยวข้องให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับทราบ โดยผ่านหัวหน้างานตามลำดับขั้นตอน นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ จะช่วยให้โรงเรียนมีความเจริญและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

6.3.3 การวางแผนเพื่อแก้ปัญหาพบว่า ควรต้องมีกระบวนการตัดสินใจในการบริหาร มีการตัดสินใจสั่งการตามลำดับขั้นตอนและใช้การสื่อสารต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ และควรใช้วิธีการที่หลากหลายในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเพื่อทำหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ และควรที่จะมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ ทักษะและความสามารถ โดยสิ่งสำคัญคือต้องยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและคำนึงถึงความสามารถของบุคลากรก่อนมอบหมายงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลดาวัลย์ พุทธรวัชร (2560) ที่ได้ศึกษาก่อสร้างทีมครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์กระบวนการปฏิบัติงาน สนับสนุนให้มีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน เหมาะสม มีการวางแผนก่อนปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ครู บุคลากร มีส่วนร่วมในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเพื่อทำหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ ตามความสามารถและทักษะที่แตกต่างกันในแต่ละด้านมาทำงานร่วมกันและจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานเอาไว้ อย่างชัดเจนและประกาศให้บุคลากรทราบโดยทั่วกัน

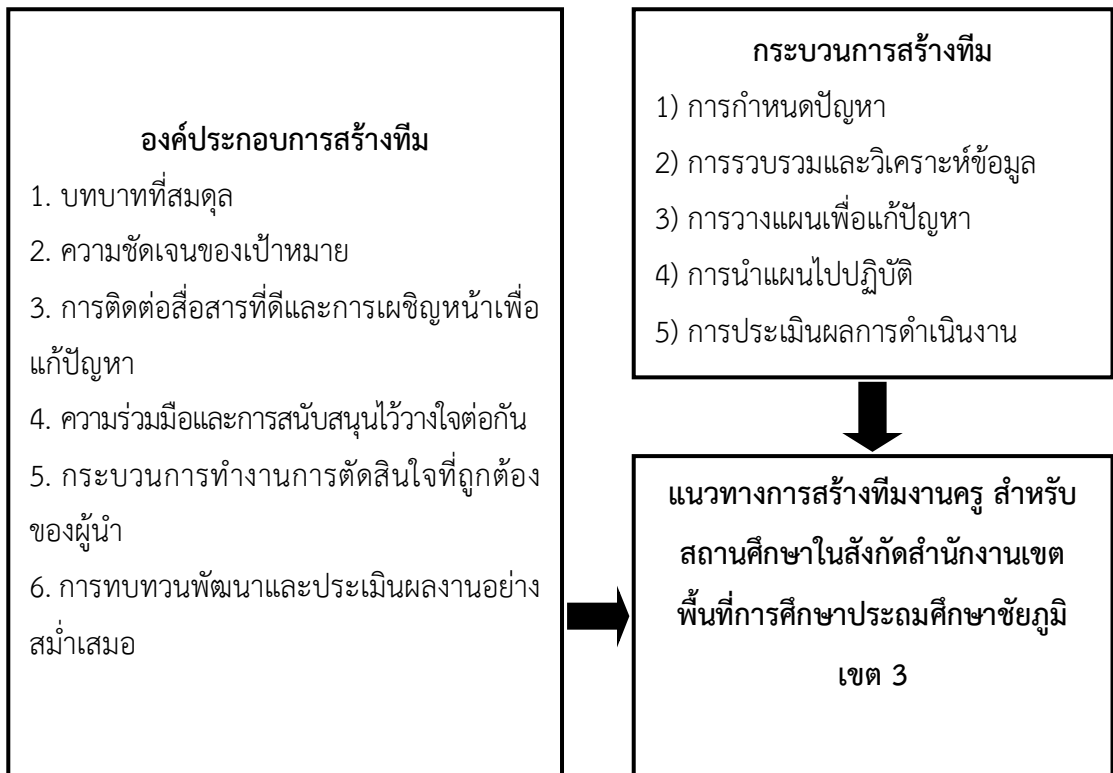
6.3.4 การนำแผนไปปฏิบัติ พบว่า ควรต้องมีคำสั่งมอบหมายงานในหน้าที่ เป็นลายลักษณ์อักษรไว้อย่างครบถ้วนและชัดเจน เปิดโอกาส สนับสนุน ส่งเสริมเพื่อให้ครูเข้าร่วมอบรมหรือประชุมทางวิชาการที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้นตามความถนัดและความชอบของแต่ละบุคคลเพื่อนำความรู้มาปรับปรุงงานให้เกิดประสิทธิภาพตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม งาน และโครงการ อย่างสูงสุด จนนำไปสู่ผลประโยชน์สูงสุดที่เกิดขึ้นต่อองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินดาพร นพนิยม (2555) ได้ทำการศึกษาก่อสร้างเป็นทีมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีการวางแผนและกำหนดปฏิบัติงานประจำปี ให้กับบุคลากรได้มีความเข้าใจตรงกัน เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาโรงเรียน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

6.3.5 การประเมินผลการดำเนินงาน พบว่า ควรต้องมีปฏิทินกำกับ การตรวจสอบติดตามผลงานเป็นประจำ และให้มีการประชุมครูและบุคลากรเพื่อหาแนวทางแก้ไข เมื่อเกิดปัญหา อุปสรรคของความขัดแย้งจากความร่วมมือในการดำเนินงานที่ผ่านมา เปิดโอกาสให้ครูนำปัญหาหรือความ

ขัดแย้งในการปฏิบัติงานมาเพื่อแก้ไข และให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูบุคลากรทุกครั้ง เพื่อทราบจุดแข็ง จุดอ่อน และมีการสะท้อนผลการประเมินงาน ครู บุคลากรอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาของครู บุคลากรตามศักยภาพที่แท้จริงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลดาวัลย์ พุทรวีชร (2560) ที่ได้ศึกษาการสร้างทีมครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับกลุ่มงานกลุ่มสาระ ต่างๆ ในโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน จัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของทีมงานทุกครั้งและนำ ผลไปปรับพัฒนางานครั้งต่อไป การประชุมครูและบุคลากร เพื่อทบทวนปัญหา อุปสรรคในการ ดำเนินงานตามโครงการที่ผ่านมาแล้วนำมากำหนดนโยบายและเป้าหมายของโรงเรียนในโอกาสต่อไป

7. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับทฤษฎี การพัฒนา แนวทางการสร้างทีมงานครูสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ในการพัฒนาแนวทางการสร้างทีมงานครู

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนภายใต้บรรยากาศแห่งความสมานฉันท์ ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ทันสมัย ยอมรับแนวคิดและวิธีการที่แตกต่าง เพื่อความสำเร็จของงาน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

ในการนำแนวทางการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

8.2.1 ด้านการกำหนดปัญหา พบว่า ควรมีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน เหมาะสม มีการวางแผนก่อนปฏิบัติงาน มีประชุมชี้แจง นโยบายแผนพัฒนา วัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ครูได้ทราบ และมีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่สำคัญหรือที่เกี่ยวข้องให้ครูผู้สอนรับทราบโดยตรงไปตรงมา มีการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานที่สมดุลของทรัพยากร เวลา ภาระงานเอาไว้อย่างชัดเจน และเปิดโอกาสให้ครูวิพากษ์วิจารณ์ ในรูปแบบความคิดเห็นต่างๆ ของการทำงานได้

8.2.2 ด้านการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ควรมีการสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อสะดวกรวดเร็ว ไว้บริการ เพื่อการติดต่อประสานงานระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา และควรมีการจัดประชุมบุคลากร เพื่อระดมความคิดความร่วมมือ และนำเสนอทางเลือกใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการระดมความคิด รับฟังไม่ว่าจะเป็นทางบวกหรือทางลบอย่างเสมอภาคกันและหากมีความเห็นพ้องต้องกันจากหัวหน้างานแต่ละฝ่ายแต่ละกลุ่ม และควรจะนำความเห็นพ้องต้องกันนั้นมาเป็นข้อมูลก่อนสรุปการตัดสินใจเสมอ

8.2.3 การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา พบว่า ควรต้องมีกระบวนการตัดสินใจในการบริหาร มีการตัดสินใจสั่งการตามลำดับขั้นตอนและใช้การสื่อสารต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ และควรใช้วิธีการที่หลากหลายในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเพื่อทำหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ และควรที่จะมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ ทักษะและความสามารถ โดยสิ่งสำคัญคือต้องยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและคำนึงถึงความสามารถของบุคลากรก่อนมอบหมายงาน

8.2.4 การนำแผนไปปฏิบัติ พบว่า ควรต้องมีคำสั่งมอบหมายงานในหน้าที่ เป็นลายลักษณ์อักษรไว้อย่างครบถ้วนและชัดเจน เปิดโอกาส สนับสนุน ส่งเสริมเพื่อให้ครูเข้าร่วมอบรมหรือประชุมทางวิชาการที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้นตามความถนัดและความชอบของแต่ละบุคคลเพื่อนำความรู้มาปรับปรุงงานให้เกิดประสิทธิภาพตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม งาน และโครงการอย่างสูงสุด จนนำไปสู่ผลประโยชน์สูงสุดที่เกิดขึ้นต่อองค์กร

8.2.5 การประเมินผลการดำเนินงาน พบว่า ผู้บริหารต้องมีปฏิทินกำกับ การตรวจสอบติดตามผลงานเป็นประจำ และให้มีการประชุมครูและบุคลากรเพื่อหาแนวทางแก้ไข เมื่อเกิดปัญหา

อุปสรรค ของความขัดแย้งจากความร่วมมือในการดำเนินงานที่ผ่านมา เปิดโอกาสให้ครูนำปัญหาหรือความขัดแย้งในการปฏิบัติงานมาเพื่อแก้ไข และให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูบุคลากรทุก ครั้ง เพื่อทราบจุดแข็ง จุดอ่อน และมีการสะท้อนผลการประเมินงาน ครู บุคลากรอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาของครู บุคลากรตามศักยภาพที่แท้จริง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาปัญหาของการพัฒนาแนวทางการสร้างทีมครูในสถานศึกษา

8.3.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาแนวทางการสร้างทีมครูในสถานศึกษา

8.3.3 ควรศึกษารูปแบบที่มีผลต่อการสร้างทีมครูในสถานศึกษา

9. บรรณานุกรม

- จินดาพร นพนิยม. (2555). การทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิราภรณ์ เอมเอี่ยม. (2552). การพัฒนารูปแบบการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มณีรัตนา โนนหัวรอ. (2557). การพัฒนารูปแบบการประเมินเสริมพลังอำนาจเพื่อเพิ่มสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาของครูประจำการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการทดสอบและวัดผลการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลดาวลัย พุทธวัชร. (2560). การพัฒนาแนวทางการสร้างทีมครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรรณวิมล อัมรินทร์นุเคราะห์. (2551). การบริหารงานพัสดุ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการบริหารทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สงวนข้างฉัตร. (2542). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาทีมงานที่มีผลกระทบต่อประสิทธิผลในการดำเนินธุรกิจขนาดย่อม. พิษณุโลก : คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สุภาพ กันสการ. (2552). พฤติกรรมการสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอโคกสูงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สุรศักดิ์ ศรีณรินทร์. (2546). การสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทฤษฎีของ
ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- โสภณ หลอดแก้ว. (2555). การสร้างทีมงานของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (สภาวร) สังกัดเทศบาล
เมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อนุสิทธิ์ พิเชฐฐชัย. (2556). ทักษะการสร้างทีมงานในสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. ลพบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- Bush, T., Middlewood, D., Morrison, M. & Scott, D. (2005). **Assessing the impact of
leadership team programmes on school outcomes: interim report.**
Nottingham : NCSL.
- Covin, T.J. & Kilmann, R.H. (1989). **A Profile of Large Scale Change Programs.** Dennis
F.R.ed. : Southern Mangement Proceeding.
- French, Wendell L. & Cecil H. Bell. (1984). **Organization Development: Behavioral
Science Interventions for Organization Improvement.** New Jersey : Prentice-
Hall.

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ
โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น*

FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF RESTAURANT BUSINESS
OPERATORS IN THE SITUATION OF COVID-19 IN CHUM PHAE
DISTRICT KHON KAEN PROVINCE

เมธา ศิริประยูรศักดิ์¹

Metha Siriprayoonsak¹

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ¹

Northeastern University¹

Email : metha_@hotmali.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณโควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณโควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณโควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณโควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ตัวแปรตามโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับน้อย 2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณโควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการประยุกต์ใช้ประสบการณ์ ด้านการยืนหยัดต่อสู้กับสถานการณ ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ เท่ากับ .596 และ .358 ตามลำดับ 3. แนวทางการพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณโควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณโควิด-19 ผู้ที่เป็นผู้ประกอบการ

ต้องแก้ไขปัญหาโดยใช้ความรู้ ความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง ในโอกาสแห่งความเป็นไปได้พร้อมทั้งพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนในการลงทุน ใช้ความคิดสติปัญญา ความสามารถในการแก้ไขวิกฤตเพื่อความสำเร็จ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไม่ทำในสิ่งซ้ำๆ แบบดั้งเดิม โดยนำเอาประสบการณ์ที่ผ่านมาประยุกต์ใช้สร้างสรรค์หาวิธีการใหม่ที่ดีกว่าเดิมนำมาใช้ในการบริหารธุรกิจ เพื่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในปัจจุบันและอนาคต

คำสำคัญ : 1. ความสำเร็จ 2. ผู้ประกอบการ 3. ธุรกิจ 4. โควิด-19

ABSTRACT

The objectives of this research article 1) to study the success of restaurant business operators in the situation of COVID-19 in Chum Phae district Khon Kaen province, 2) to study the factors affecting the success of restaurant business operators in the situation of COVID-19 in Chum Phae district Khon Kaen province, and 3) to study the guidelines for developing the success of restaurant business operators in the situation of COVID-19 in Chum Phae district Khon Kaen province. The sample consisted of 394 person. The research instrument was a questionnaire. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis using sequential variable selection method.

The research found that: 1. the success of restaurant business operators in the situation of COVID-19 in Chum Phae District Khon Kaen Province, dependent variables, overall in all aspects at a low level. 2. Factors affecting the success of restaurant business operators in the situation of COVID-19 in Chum Phae district Khon Kaen province, overall in all aspects significantly include the application aspect of experience. Standing against the situation the two independent variables had predictor coefficients in raw scores of .596 and .358 respectively. 3. Guidelines for developing the success of restaurant business operators in the situation of COVID-19 in Chum Phae district Khon Kaen province. Relevant agencies should be involved in promoting the success of restaurant business operators in the situation of COVID-19. Entrepreneurs have to solve problems using knowledge. the ability to cope with changing situations on the occasion of possibility with careful consideration of investments, use your ideas, intelligence, and ability to resolve crises for success.

Being creative, not doing the same thing over and over again by applying past experiences to create new and better methods for business management for the success of restaurant business operators in the situation of COVID-19 present and future.

Keywords : 1. Success 2. Entrepreneur 3. Business 4. Covid-19

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยมีการแข่งขันทางธุรกิจเพื่อการส่งออกและสนองต่อภาคบริโภคนอกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการส่งออกที่ทำรายได้ให้กับผู้ประกอบการอย่างเห็นได้ชัดจากสถานการณ์ในปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจอย่างเข้าช่วงหนักที่สุดในช่วงปี 2540 เศรษฐกิจประเทศไทยได้ขยายตัวในระดับสูงมาอย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงการสร้างจากสาขาต่างๆ ไปสู่อุตสาหกรรมและการบริการ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้กิจการด้านธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีการขยายตัวและเกิดขึ้นมากในปัจจุบันนี้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้กลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่บ่งบอกถึงความสำคัญของระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย และมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นระบบเศรษฐกิจประเทศไทยให้เติบโตกิจการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่เป็นภาคการค้าขายและเป็นเศรษฐกิจที่แท้จริงการดำเนินงานของผู้ประกอบการในภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรายใหม่ต้องฝ่าฟันอุปสรรคปัญหานานับประการ มีผู้ประกอบการจำนวนมากและไม่ค่อยต้องพบอุปสรรคจนบางส่วนไม่สามารถแก้ไขได้หรือไม่สามารถแบปรับภาระต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากผลกระทบจากวิกฤตต่างๆ ในปัจจุบัน (สุภาภรณ์ อินทองคง, 2550)

จากสถานการณ์ปัจจุบันโรคระบาดโควิด 2019 เป็นไวรัสอุบัติใหม่ที่พบว่ามีการระบาดตั้งแต่เดือนธันวาคม 2562 โดยครั้งแรกสาธารณรัฐประชาชนจีน เชื้อไวรัส COVID-19 สามารถแพร่กระจายจากคนสู่คนผ่านทางไอ จาม สัมผัสโดยตรงกับสารคัดหลั่ง เช่น น้ำมูก น้ำลายของคนผู้ติดเชื้อจะมีอาการหลายแบบนับตั้งแต่ติดเชื้อไม่มีอาการ อาการเล็กน้อยคล้ายเป็นไข้หวัดธรรมดา อาการปานกลางเป็นปอดอักเสบ และอาการรุนแรงมากจนอาจเสียชีวิต การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในหลายประเทศทั่วโลก กรมควบคุมโรคได้จัดตั้งทีมคัดกรองผู้ที่เข้าสู่ประเทศไทยปลายเดือนธันวาคม 2562 ในจุดสำคัญของประเทศ สถานการณ์การแพร่ระบาดได้ขยายเป็นวงกว้างเกินการควบคุม รัฐบาลจึงมีมาตรการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร จากสถานการณ์อันกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งต้องใช้มาตรการที่เข้มงวดและเร่งด่วน เพื่อให้การประสานงานในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินเหมาะสมและมีประสิทธิภาพรวมทั้งห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือการทำกิจกรรมในสถานที่แออัด

อีกทั้งห้ามบุคคลใดทั่วประเทศออกนอกเคหสถานและมีประกาศหลายฉบับอย่างต่อเนื่องจึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อชุมชนและพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญในสถานการณ์โรคระบาดโควิด 2019 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำเอางานด้านสาธารณสุขมาบดหมายให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไปดำเนินการ ดังนั้นจึงทำให้เกิดกระแสการไม่ยอมรับนโยบายดังกล่าวนอกจากนั้นการที่จะให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลยอมรับว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะสามารถจัดการงานด้านสาธารณสุขจากสถานการณ์ดังกล่าว จังหวัดขอนแก่นจึงได้ออกประกาศเรื่องมาตรการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยสถานการณ์ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และผู้ติดเชื้อได้กระจายตัวออกไปในหลายพื้นที่อย่างรวดเร็วจากการติดตามสอบสวน พบว่า การแพร่ระบาดในลักษณะกลุ่มก้อนนี้ ผู้ติดเชื้อหลายรายมีกรณีเชื่อมโยงกับการเข้าใช้บริการสถานที่ต่างๆ โดยมีได้แสดงอาการของโรค และได้แพร่โรคออกไปยังผู้สัมผัสใกล้ชิด ซึ่งมีข้อมูลว่าเป็นเชื้อสายพันธุ์ที่ทำให้ภาคธุรกิจต่างๆ เกิดการชะลอตัวอย่างเห็นได้ชัดและยังส่งผลไปยังผู้ประกอบการในทุกภาคส่วนที่มีการดำเนินธุรกิจค้าขาย (ศศภัสส์ โกลมล, 2563)

อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เป็นอีกอำเภอที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการทำธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างเห็นได้อย่างชัดเจนจากปัญหาที่มาจากกาแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งยังส่งผลให้เกิดปัญหาทางการค้าขายและการจ้างงานจากนายจ้างอย่างเห็นได้ชัดจากทุกภาคส่วนในเขตอำเภอชุมแพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นเพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาเป็นแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ที่ถูกต้องของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเพื่อให้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
- 2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้ทราบความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
- 3.2 ได้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
- 3.3 ได้ทราบแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสรุปให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ก่อนที่จะนำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญรวมถึงผู้แทนผู้ประกอบการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แล้วนำผลสรุปมาวิเคราะห์สังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 394 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560) คำนวนหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรทาร์โย มามาน่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับ และแบบสัมภาษณ์ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาเป็นกรอบแนวคิดทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้การสรุปความ การตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

- 5.1 ความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 1 ความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน

ความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความกล้าเสี่ยง	2.10	.14	น้อย
2. ด้านความต้องการมุ่งความสำเร็จ	2.06	.19	น้อย
3. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	2.00	.29	น้อย
ค่าเฉลี่ยรวม	2.05	.21	น้อย

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน พบว่าความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับน้อย($\bar{X}=2.05$, S.D.=.21) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านความกล้าเสี่ยงอยู่ในระดับน้อย($\bar{X}=2.10$, S.D.=.14)ด้านความต้องการมุ่งความสำเร็จอยู่ในระดับน้อย($\bar{X}=2.06$, S.D.=.19)และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อย($\bar{X}=2.00$, S.D.=.29) ตามลำดับ

5.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นโดยรวมทุกด้าน

ลำดับตัวแปรที่ได้รับ การคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P- value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	1.329	.301		4.419	.000*	.737	1.920
ด้านความรู้จักผูกพัน ต่อเป้าหมาย(X_1)	-.018	.105	-.010	-.172	.864	-.225	.189
ด้านความสามารถ โน้มน้าว(X_2)	.220	.046	.419	4.816	.230	.130	.310
ด้านการยืนหยัดต่อสู้ กับสถานการณ์(X_3)	.358	.062	.453	5.767	.000*	.236	.481

ลำดับตัวแปรที่ได้รับ การคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P- value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ด้านการประยุกต์ใช้ ประสบการณ์(X ₄)	.596	.098	.720	6.061	.000*	.403	.790
ด้านความสามารถใน การบริการ(X ₅)	-.060	.162	-.029	-.373	.709	-.379	.258

SE_{est} = ±.22586
R = .824; R² = .678; Adj. R² = .675; F = 1999.192; p-value = 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร สถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นโดยรวมทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการประยุกต์ใช้ประสบการณ์(X₄) ด้านการยืนหยัดต่อสู้กับสถานการณ์(X₃) ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัว มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ(b) เท่ากับ .596 และ .358 ตามลำดับ

ปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นโดยรวมทุกด้านได้แก่ด้านความรู้จักผูกพันต่อเป้าหมาย(X₁) ด้านความสามารถในมน้าว(X₂) ด้านความสามารถในการบริการ(X₅) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปรร่วมกัน พยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขต อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นได้ 67.5%

5.3 แนวทางการพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม ความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ผู้ที่เป็นผู้ประกอบการต้องแก้ไข ปัญหาโดยใช้ความรู้ ความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง ในโอกาสแห่ง ความเป็นไปได้พร้อมทั้งพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนในการลงทุน ใช้ความคิดสติปัญญาความสามารถ ในการแก้ไขวิกฤตเพื่อความสำเร็จมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไม่ทำในสิ่งซ้ำๆ แบบดั้งเดิม โดยนำเอา ประสบการณ์ที่ผ่านมาประยุกต์ใช้สร้างสรรค์หาวิธีการใหม่ที่ดีกว่าเดิมนำมาใช้ในการบริหารธุรกิจเพื่อ ความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในปัจจุบันและอนาคต

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ตัวแปรตามโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับน้อย โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้

ดังนั้น ด้านความกล้าเสี่ยง อยู่ในระดับน้อย ด้านความต้องการมุ่งความสำเร็จ อยู่ในระดับน้อย และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สยานนท์ สหุพันธ์ (2564) ที่ได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในเชิงธุรกิจของตลาดสด กรณีศึกษาตลาดสดใหม่ท่าเกลืออำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ใช้บริการมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 5,001–10,000 บาท ความถี่ที่ใช้บริการ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ค่าใช้จ่ายแต่ละครั้งน้อยกว่า 500 บาท โดยมีระดับความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์สูงสุด ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน เพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ย มีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05 ซึ่งกลุ่มผู้ใช้บริการกลุ่มผู้ประกอบการ และคณะกรรมการผู้ดูแลตลาด มีความเห็นสอดคล้องกันจากปัจจัยความสำเร็จในเชิงธุรกิจ 3 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านผู้ให้บริการ และด้านราคา แต่ยังมีสิ่งที่จะต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน คือ ด้านสถานที่ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่จอดรถ ดังนั้น คณะกรรมการผู้ดูแล ตลาดสดสามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาวางแผนกลยุทธ์เพื่อสร้างรูปแบบความสำเร็จในเชิงธุรกิจของตลาดสดหรือผลิตภัณฑ์ธุรกิจไปสู่ประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

6.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นโดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการประยุกต์ใช้ประสบการณ์ ด้านการยืดหยุ่นต่อลูกค้าสถานการณ์ ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ(b) เท่ากับ .596 และ .358 ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญา เหมสว่าง และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า 1)ระดับความสำเร็จของผู้ประกอบการในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า มีระดับความสำเร็จจากความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอยู่ในระดับมาก 2)ปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ด้านแรงงาน(Mean=43.6) ด้านเงินลงทุน (Mean=37.7) ด้านวัตถุดิบ(Mean=66.4) และด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ (Mean=76.4) มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา 3)ปัจจัยแวดล้อมของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ด้านการสนับสนุนจากทางสังคม อยู่ในระดับมาก(Mean=3.90) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับมาก(Mean=3.56) ด้านการสนับสนุนจากภาคเอกชน อยู่ในระดับมาก(Mean=3.63) และด้านการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน อยู่ในระดับมาก(Mean=3.55)

6.3 แนวทางการพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ผู้ที่เป็นผู้ประกอบการต้องแก้ไข ปัญหาโดยใช้ความรู้ ความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง ในโอกาสแห่ง

ความเป็นไปได้พร้อมทั้งพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนในการลงทุน ใช้ความคิดสติปัญญาความสามารถในการแก้ไขวิกฤตเพื่อความสำเร็จ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไม่ทำในสิ่งซ้ำๆ แบบดั้งเดิม โดยนำเอาประสบการณ์ที่ผ่านมาประยุกต์ใช้สร้างสรรค์หาวิธีการใหม่ที่ดีกว่าเดิมนำมาใช้ในการบริหารธุรกิจเพื่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในปัจจุบันและอนาคตซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริภัทร พุทธิ (2562) ที่ได้ศึกษาการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการร้านค้าปลีกสมัยใหม่ของประชาชนในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปีสถานภาพสมรสระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรีประกอบอาชีพพนักงานบริษัท มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 30,001 บาท ปัจจัยด้านการตลาดดิจิทัล และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ทั้งด้านประเภทสินค้าที่ต้องการซื้อ เหตุผลในการซื้อสินค้า ความถี่ในการเข้าใช้บริการ และสถานที่ที่มักเลือกใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นปัจจัยประชากรศาสตร์ด้านเพศ ที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการร้านค้าปลีกสมัยใหม่ด้านเหตุผลในการซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม หรือให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่ใกล้ชิดกับผู้ประกอบการเข้ามามีบทบาท ซึ่งพร้อมที่จะช่วยเหลือในการส่งเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 อย่างชัดเจน

7.1.2 ควรประสานความร่วมมือทุกฝ่าย โดยไม่มีการเลือกความสำคัญของหน่วยงานมีหน้าที่ส่วนคล้ายๆ กัน ระหว่างผู้ประกอบการและภาคีเครือข่าย ต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 อย่างมีประสิทธิภาพ

7.1.3 ผู้บริหารหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 ในการกำยยุทธศาสตร์ มีแผนในแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 อย่างชัดเจนซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้ตามความเหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ด้านความกล้าเสี่ยงควรมีการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ประกอบการและผู้บริโภคในการกล้าเผชิญกับการลงทุนในความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณ์โควิด-19 อย่างเป็นรูปธรรม

7.2.2 ด้านความต้องการมุ่งความสำเร็จควรให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้มีส่วนในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณืโควิด-19 โดยเอาใจใส่ ติดตามในการทำงานร่วมกันในแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณืโควิด-19 อย่างประสิทธิภาพ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณืโควิด-19 ในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเชิงเนื้อหาและเชิงวิเคราะห์ โดยใช้พื้นที่วิจัยที่มีขนาดกว้าง และครอบคลุมทั้งปัญหาและอุปสรรคเพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงเป็นรูปแบบต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณืโควิด-19 อย่างมีประสิทธิภาพ

7.3.2 ในส่วนของการวิจัยครั้งต่อไป หลังจากที่ได้มีการดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสถานการณืโควิด-19 โดยภาครัฐและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในเขตอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นเพิ่มจำนวนของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมมากขึ้นเพื่อนำมาวิเคราะห์หามาตรการแก้ไขได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นและต่อเนื่อง

8. บรรณานุกรม

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- ปรัชญา เหมสว่าง และคณะ. (2563). ปัจจัยความสำเร็จของการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในประเทศไทยสหรัฐอเมริกา. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง. วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม : มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ศศิกัสส โภมล. (2563). รายงานผลการศึกษามาตรการด้านการบริหารจัดการองค์กรในสถานการณืแพร่ระบาดของโควิด-19. นนทบุรี : กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค จังหวัดนนทบุรี.
- สยามนทร์ สหุณันต์ และคณะ. (2564). ปัจจัยความสำเร็จในเชิงธุรกิจของตลาดสด กรณีศึกษาตลาดสดใหม่มาเกลืออำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี. 15(2). 145-161.
- สุภาภย์ อินทองคง. (2550). กรณีการออม เศรษฐกิจพอเพียง และการทำบัญชีครัวเรือน. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2565. จาก <http://www.thaingo.org/writer/viwe.php?id=376>

กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3*

COMMUNITY PARTICIPATORY MANAGEMENT STRATEGIES FOR
SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF KHONKAEN PRIMARY
EDUCATION AREA 3

ชญากาญจน์ ศรีเนตร¹

Chayakarn Srinate¹

โรงเรียนบ้านโนนเหลื่อมหัวขัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3¹

Ban Non Leap HuaKhua School, KhonKaen Primary Education Area Office 3¹

Email : Karnchya.noi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 2) เพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูจำนวน 278 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาสภาพแวดล้อม ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการตรวจสอบยืนยันและประเมินกลยุทธ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน กลยุทธ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนี $PNI_{modified}$.

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1) กลยุทธ์วางแผนร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ 2) กลยุทธ์ส่งเสริมการตัดสินใจ

ร่วมกัน 3)กลยุทธ์พัฒนาการดำเนินงานร่วมกัน 4)กลยุทธ์ติดตามประเมินผลร่วมกันอย่างมีคุณภาพ และการประเมินกลยุทธ์ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. กลยุทธ์ 2. การบริหาร 3. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the current and desirable conditions Management for Schools under the Office of KhonKaen Primary Education Area 3, 2) to set a Community Participatory Management Strategies for Schools under the Office of KhonKaen Primary Education Area 3. The sample consisted of 278 school administrators and teachers. The groups of informants are: 5 administrators and check and evaluate a strategy 9 expert. The tools used for data collection were a questionnaire, an interview form, focus group form and a Strategies assessment form. Data were analyzed by using descriptive statistics such as frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and analyze the priorities of the necessary needs with the PNI_{modified}

The research found that: 1. the current state of the management for schools under the Office of KhonKaen Primary Education Area 3, the overall level was at a moderate level, the desirable conditions the overall level was at the highest level. 2. Community participatory management strategies for schools under the office of KhonKaen Primary Education Area 3, it was found that 1) Effective joint planning strategies. 2) Promote joint decision making strategies. 3) Joint operation development strategies. 4) Quality joint monitoring and evaluation strategies and In terms of suitability and feasibility it was found that the overall level was at the high level.

Keywords : 1. Strategies 2. Management 3. Community Participatory Management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การกำหนดทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้และยังส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติได้

อย่างยั่งยืนในอนาคตโดยมีการให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจและได้กำหนดให้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญของแผนพัฒนาการศึกษาในอนาคต (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553) การบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากสถานศึกษาสู่ชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในกระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรชุมชนอื่นๆ ให้การสนับสนุน ให้ความร่วมมือแก้ปัญหาและพัฒนา ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เน้นให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษาของชุมชน สถานศึกษาจะต้องส่งเสริมให้เกิดบทบาทความร่วมมือใน การบริหารจัดการสถานศึกษาทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป (ชินภัทร ภูมิรัตน, 2555)

ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่า ทางสถานศึกษาขาดการปรึกษาหารือกับชุมชนในการจัดทำแผนงาน มีงบประมาณดำเนินงานน้อยวัสดุครุภัณฑ์ให้บริการแก่ชุมชนไม่เพียงพอ และฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนไม่เอื้อต่อการสนับสนุนโรงเรียน เป็นต้น การบริหารสถานศึกษาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้รับการปฏิบัติน้อยกว่าการบริหารงานด้านอื่นและมีปัญหาอื่นๆ ที่หลากหลาย เช่น ผู้ปกครองไม่สนใจการศึกษาของผู้เรียน ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ครูอาจารย์มีชั่วโมงสอนมากไม่มีเวลาให้บริการชุมชน แหล่งทรัพยากร ท้องถิ่นมีน้อย ผู้ปกครองในชุมชนมีรายได้ต่ำให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาค่อนข้างน้อย และขาดวัสดุครุภัณฑ์ในการเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา เป็นต้น ปัญหาการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน เป็นปัญหาที่สมควรต้องเร่งแก้ไขโดยใช้กระบวนการทางการบริหาร การศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ แต่การที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้น จึงควรดำเนินงานการบริหารการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ให้เท่าเทียมกันจึงจะแก้ปัญหาที่กล่าวมาแล้ว เช่น การบริหารงานวิชาการเป็นการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ มีความคิดและเป็นคนดี หรือพัฒนาคน ให้เป็นคนที่มีคุณภาพได้นั้น จะต้องมีการบริหาร งานอีก 4 ด้านมาช่วยด้วย เช่น การบริหารงานธุรการ คือ จัดหาพัสดุ ครุภัณฑ์ จัดอาคารสถานที่ และอื่นๆ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนคล่องตัวขึ้น การบริหารงานบุคคลก็ต้องสรรหาครูที่มีคุณภาพมาสอน ต้องพัฒนาครูให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นไป เพราะครูต้องมีคุณภาพจึงจะพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถได้ (หวน พินธุพันธ์, 2554) ในขณะที่โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่เข้มแข็งมีรวมตัวกันได้เหนียวแน่น สมาชิกมีความรักและผูกพันกันและต่อชุมชน และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีศักยภาพที่พึ่งพิงตนเองในระดับสูงถึงแม้จะพึ่งพิงภายนอกอยู่บ้างแต่อำนาจการตัดสินใจยังอยู่ในชุมชน รวมไปถึงการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ โดยไม่สูญเสียลักษณะเฉพาะของชุมชน (สาวิณี รอดสิน, 2554) การมีส่วนร่วมในการบริหารได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร โดยมุ่งการสร้างความร่วมมือร่วมกัน

เพื่อให้งานสำเร็จ การให้บุคคลอื่นได้แสดงความคิดเห็นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงานและการประเมินผล (ธร สุทธรายุทธ์, 2551)

การบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นการกำหนดทิศทางหรือวิถีทางในการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดแนวทางหรือทิศทางในการดำเนินงานนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่างๆ ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร เพื่อจัดทำแผนงานดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2558) อย่างไรก็ตามผลการพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ในด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบการจัดการที่ต้องได้รับการปรับปรุง โดยเฉพาะการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาและลดภาระงบประมาณ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดและสนับสนุนการศึกษาให้มีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีการบริหารจัดการภายใต้วิสัยทัศน์ “ครุมนุ่มนั้ บั้้นคุณภาพ” จากกรวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า มีจุดอ่อน คือ การบริหารจัดการขาดความคล่องตัว การประสานข้อมูลมีความซ้ำซ้อน การเชื่อมโยงระบบข้อมูลศูนย์สารสนเทศยังมีน้อยทำให้การใช้ทรัพยากรร่วมกันขาดการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ หน่วยงานทางการศึกษาในพื้นที่ขาดการประสานงานและบูรณาการการจัดการศึกษาร่วมกันเป็นระบบ ยังด้อยประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมไม่เต็มที่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3, 2564)

จากความสำคัญและสภาพปัญหาการดำเนินการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาและวิจัยกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้มีความเข้มแข็งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตามบริบทอย่างแท้จริง และนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เกิดการพัฒนาอย่างเข้มแข็งและอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

2.2 เพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เพื่อให้สามารถนำไปใช้บริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ได้กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 สำหรับพัฒนาการบริหารด้านต่างๆ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำนวน 177 โรงเรียน จาก 5 อำเภอ จำแนกเป็นผู้บริหารจำนวน 177 คน และครู จำนวน 829 คน รวม 1,006 คน ซึ่งอยู่ในกลุ่มพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie&Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และสุ่มแบบแบ่งชั้น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำนวน 278 คน จาก 5 อำเภอ ซึ่งอยู่ในกลุ่มพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น(Priority Needs Index) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 กำหนดกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาสภาพแวดล้อมโดยใช้เทคนิคการ SWOT ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 5 คน จากโรงเรียนขนาดเล็ก เลือกแบบเจาะจง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 และการศึกษาสภาพแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การศึกษา กำหนดกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มตรวจสอบยืนยันและประเมินกลยุทธ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินกลยุทธ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมรายด้าน

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
			การดำเนินงาน			การดำเนินงาน		
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.22	0.78	ปานกลาง	4.67	0.61	มากที่สุด	0.450	1
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.25	0.72	ปานกลาง	4.65	0.56	มากที่สุด	0.431	2
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.33	0.67	ปานกลาง	4.62	0.59	มากที่สุด	0.387	3
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ติดตามผล	3.44	0.65	ปานกลาง	4.59	0.59	มากที่สุด	0.334	4
โดยรวม	3.31	0.71	ปานกลาง	4.63	0.59	มากที่สุด	0.400	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.31$, S.D.=0.71)เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ติดตามผล($\bar{X}=3.44$, S.D.=0.69)การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน($\bar{X}=3.33$, S.D.=0.67)การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ($\bar{X}=3.25$, S.D.=0.72)และการมีส่วนร่วมในการวางแผน($\bar{X}=3.22$,

S.D.=0.78)สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}$ =4.63, S.D.=0.59) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการวางแผน($\bar{X}$ =4.67, S.D.=0.61)การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ($\bar{X}$ =4.65, S.D.=0.56)การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน($\bar{X}$ =4.62, S.D.=0.59)และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ติดตามผล($\bar{X}$ =4.59, S.D.=0.59) ลำดับความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน(PNI_{modified} =0.450) ลำดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ(PNI_{modified} =0.431) ลำดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน(PNI_{modified} =0.387) และลำดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ติดตามผล(PNI_{modified} =0.334) ตามลำดับ

5.2 กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1)กลยุทธ์วางแผนร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ 2)กลยุทธ์ส่งเสริมการตัดสินใจร่วมกัน 3)กลยุทธ์พัฒนาการดำเนินงานร่วมกัน 4)กลยุทธ์ติดตามประเมินผลร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และการประเมินกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวม

กลยุทธ์การบริหาร แบบมีส่วนร่วมของชุมชน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. กลยุทธ์วางแผนร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพ	4.56	0.53	มากที่สุด	4.56	0.53	มากที่สุด
2. กลยุทธ์ส่งเสริมการตัดสินใจ ร่วมกัน	4.44	0.53	มาก	4.33	0.50	มาก
3. กลยุทธ์พัฒนาการดำเนินงาน ร่วมกัน	4.56	0.53	มากที่สุด	4.44	0.53	มาก
4. กลยุทธ์ติดตามประเมินผล ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ	4.44	0.53	มาก	4.56	0.53	มากที่สุด
โดยรวม	4.50	0.53	มาก	4.47	0.52	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.50$, S.D.=0.53) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.52)

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

6.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

6.1.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีการบริหารและดำเนินการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในระดับหนึ่ง ซึ่งยังขาดหลักการหรือวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม อีกทั้งขาดงบประมาณในการดำเนินการด้วยส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ดังที่ หวน พิณรุฬห์ (2554) ได้นำเสนอไว้ว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่า ทางสถานศึกษาขาดการปรึกษาหารือกับชุมชนในการจัดทำแผนงาน มีงบประมาณดำเนินงานน้อย วัสดุครุภัณฑ์ให้บริการแก่ชุมชนไม่เพียงพอ และฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนไม่เอื้อต่อการสนับสนุนโรงเรียน เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ บุราณสาร (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรกุล พงษ์จงมิตร (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา โสธรเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา โสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

6.1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีความต้องการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับสูงด้วยเป็นวิธีการที่ทำให้โรงเรียนที่อยู่ในชุมชนให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ โดยการอาศัยการมีส่วนร่วมหรืออาศัยความร่วมมือ

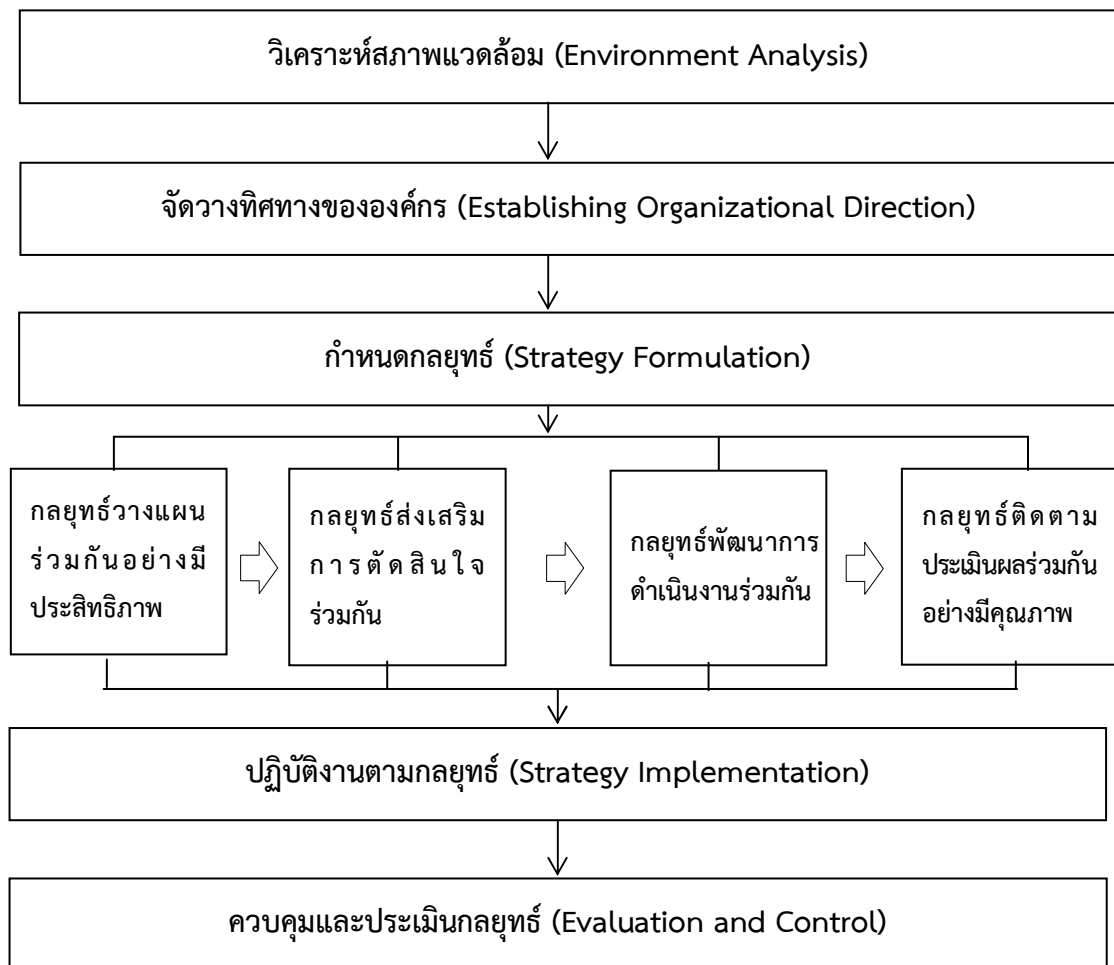
ของชุมชนในการบริหารจัดการและพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ดังที่ ธร สุนทรายุทธ์ (2551) ได้นำเสนอว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารได้ถูกนำมาใช้เป็นเครือข่ายในการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร โดยมุ่งการสร้างความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อให้งานสำเร็จ การให้บุคคลอื่นได้แสดงความคิดเห็นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผนการดำเนินงานและการประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรกุล พงษ์จงมิตร (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยยุทธ บุญเต็ม (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

6.2 กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1)กลยุทธ์วางแผนร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ 2)กลยุทธ์ส่งเสริมการตัดสินใจร่วมกัน 3)กลยุทธ์พัฒนาการดำเนินงานร่วมกัน 4)กลยุทธ์ติดตามประเมินผลร่วมกันอย่างมีคุณภาพ และการประเมินกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้เพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมากำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้และนำไปดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์สภาพแวดล้อมและใช้เทคนิคการ SWOT ทำให้ได้ข้อเท็จจริงนำไปกำหนดกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ได้กลยุทธ์การบริหารที่มีประสิทธิภาพ ดังที่ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2558) ได้นำเสนอว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นการกำหนดทิศทางหรือวิถีทางในการดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดแนวทางหรือทิศทางในการดำเนินงานนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่างๆ ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร เพื่อจัดทำแผนงานดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรรเพชญ์ โทวิชา (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า มี 7 กลยุทธ์ ได้แก่ 1)กลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล 2)กลยุทธ์การพัฒนาการวิจัยของสถานศึกษาสู่องค์กรสมรรถนะสูง 3)กลยุทธ์การบริหารงานงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ 4)กลยุทธ์การวางแผนทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับกับสถานการณ์ที่

เปลี่ยนแปลง 5)กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน 6)กลยุทธ์การพัฒนา
กิจการนักเรียน และ 7)กลยุทธ์การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างโรงเรียนและชุมชนและ
สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภีร์ สีพาย (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหาร
สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ
ของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 7
กลยุทธ์หลัก 14 กลยุทธ์รอง และ 59 วิธีปฏิบัติ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้
โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ความเหมาะสม และความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
สำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ได้ดังนี้

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คือ กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย วิเคราะห์สภาพแวดล้อม(Environment Analysis) จัดวางทิศทางขององค์กร(Establishing Organizational Direction) กำหนดกลยุทธ์(Stratgy Formulation) ที่ได้จากการกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ นำข้อมูลมากำหนดได้กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์ ปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ (Strategy Implementation) และควบคุมและประเมินกลยุทธ์(Evaluation and Control) นำไปบริหารเชิงกลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืนตามสภาพบริบทในพื้นที่ต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการสนับสนุนเรื่องนโยบาย การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เนื่องจากการวิจัย พบว่า ความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ต้องการพัฒนาที่เป็นจุดอ่อน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนโดยดัชนี Modified Priority Needs Index (PNI Modified) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีจุดอ่อนที่ต้องได้รับการพัฒนามากกว่าจุดแข็ง จึงเป็นหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจนถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องนำ กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มาเสริมสร้างหลักการบริหารเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดคุณภาพต่อสถานศึกษาให้สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่ได้พัฒนาขึ้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 กลยุทธ์ที่ได้จึงมุ่งเน้นที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาภายใต้บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษ่อื่นที่จะนำกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนไปใช้ควรมีการปรับใช้ตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารจัดการองค์กรตนเองและควรสร้างความตระหนัก(Awareness) ในการขับเคลื่อนอย่างจริงจังโดยการมอบหมายงานตามโครงสร้างของสถานศึกษา และมีการนิเทศติดตามแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อนำมาจัดลำดับค่าความต้องการจำเป็นผลปรากฏว่าอยู่ลำดับที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการบริหาร

แบบมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสำคัญต่อการการบริหารแบบชุมชนมีส่วนร่วมให้โรงเรียนสามารถปรับตัวดำรงอยู่ได้โดยอาศัยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยลงในเชิงลึกด้านดังกล่าวโดยการนำกลยุทธ์ไปใช้โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา R&D เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ด้านดังกล่าวให้ดีขึ้นต่อไป

9. บรรณานุกรม

- กนกวรรณ บุราณสาร. (2560). แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2553). คู่มือฝึกอบรมครูแนะแนว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยยุทธ บุญเต็ม. (2564). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชินภัทร ภูมิรัตน. (2555). การศึกษากับความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- ธ สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป : ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.
- ธีรกุล พงษ์จงมิตร. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สรรเพชญ์ โทวิชา. (2562). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สาวิณี รอดสิน. (2554). ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนชุมชนบ้านปางจำปี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปกร.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. (2564). **แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปีงบประมาณ 2563-2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3.**
ขอนแก่น : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579.** กรุงเทพฯ :
พริกหวานกราฟฟิค.
- สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์. (2558). **หลักการ ทฤษฎีและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา.** มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุภีร์ สี่พาย. (2564). **การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพ
ประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- หวน พิณรุฬพันธ์. (2554). **นักบริหารมืออาชีพ.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พัฒนาการเรียนรู้ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0

ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย*

A DEVELOPING OF LEARNING FOR BEING PROFESSIONAL TEACHERS IN THAILAND 4.0 ERA BY USING A FIVE-STAGE LEARNING PROCESS JOINING WITH MULTIMEDIA USING

แสงเดือน คงนาวัง¹

Sangduan Kongnavang¹

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ¹

Faculty of Education, Northeastern University¹

Email : sangduan.kon@neu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย 2) เพื่อศึกษาผลการนำกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นไปใช้พัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 และการปฏิบัติกิจกรรมของนักศึกษา 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นการดำเนินการใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา มี 2 รอบ คือ รอบที่ 1 และ 2 เป็นการพัฒนากลุ่มนำร่องและขยายผล ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มแบบเจาะจงจากนักศึกษาระดับการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2562 และ 2563 จำนวน 15 และ 30 คน ตามลำดับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจ แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบติดตามผลการปฏิบัติกิจกรรมฯ ของนักศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียมี 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนักขั้นที่ 2 รู้และเข้าใจ ขั้นที่ 3 ขั้นลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 4 ติดตามผลการปฏิบัติกิจกรรม ขั้น 5 ประเมินผลและนำเสนองาน(สื่อมัลติมีเดียใช้ในขั้น 2 และ 3) มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.84 กลุ่มนำร่องและกลุ่มขยายผลมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ ความเข้าใจด้านความเป็น

ครูมืออาชีพฯ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ .05 2. ผลการปฏิบัติกิจกรรมฯ ในระดับดีมาก และความคิดเห็นของนักศึกษา ที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ : 1. การเรียนรู้ 2. กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย 3. ความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to develop a five-stage learning process joined with multimedia use, 2) to study the results of using the five-stage learning process to develop the students' knowledge, understanding, and activity workshop for being a professional teacher in the Thailand 4.0 era, 3) to study the opinions of students towards learning management by using a five-stage learning process. The research was a Research and Development research which was divided into 2 groups. The first and The second group which consisted of 15 and 30 Master degree students of Curriculum and Instruction field of study in Northeastern University in of the academic year 2019 and 2020 respectively by using purposive sampling and a follow-up form for student activity performance, statistics used, mean, standard deviation, and t-test.

The findings of this research were as follows: 1. The result of the 5 stage learning process joining with multimedia using development consisted of 5 stages; Stage 1: Awareness, Stage 2: Knowing and understanding, Stage 3: Practices, Stage 4: Monitoring, and Stage 5: Evaluation and presentation (using multimedia in Stage 2 and Stage 3). A congruence index of the 5 target learning process joining with multimedia using was 0.84. 2. The average knowledge scores of knowledge and understanding in post- study of the pilot group and the extension group for being a professional teacher in Thailand 4.0 era were significantly higher than before at .05 level. The results of activity workshop were at very good levels. 3. The opinions of students towards the learning management by using a five-stage learning process were at very good levels.

Keywords : 1. Learning 2. 5 Stage Learning Process Joining with Multimedia Using 3. Being a Professional Teacher in Thailand 4.0 Era

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงและเป็นวิชาชีพควบคุม ซึ่งคนที่จะมาประกอบอาชีพครูจะต้องมีคุณลักษณะ ความรู้ ความสามารถที่ดี ดังนั้นสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาจึงได้ออกข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณของวิชาชีพ ซึ่งสาระสำคัญของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูซึ่งกำหนดให้ผู้ที่จะเป็นครูต้องมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าหรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ตามมาตรฐานที่กำหนด (สภาการศึกษา, 2560) โดยเฉพาะมาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์ที่ เน้นความเป็นครูมืออาชีพ ดังนั้นมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตทางการศึกษาให้มีคุณวุฒิ คุณธรรม และคุณภาพ โดยมีความรู้และสมรรถนะตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา จึงได้กำหนดให้ รายวิชาครุมืออาชีพเป็นวิชาที่อยู่ในหลักสูตรหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ตามเกณฑ์คุรุสภา (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2560) จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยมีความประสงค์พัฒนานักศึกษาที่เรียนวิชานี้ให้มีความรู้และประสบการณ์ด้านครุมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 จึงศึกษาแนวคิดหลักการทำงานวิจัยเกี่ยวกับข้อกับรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนานักศึกษาให้เป็นครูมืออาชีพและสื่อมัลติมีเดียที่สอดคล้องกับยุคประเทศไทย 4.0 เช่น งานวิจัยของ ปิ่นตบแต่ง และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้เรื่อง สารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดตลาด (อุดมวิทยา) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) สื่อมัลติมีเดียวิชาคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อสื่อมัลติมีเดียที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมาก และได้ศึกษาวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้ 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทผู้พลเมืองดีของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง (สภาการศึกษา, 2561) อีกทั้งได้ศึกษางานวิจัยของ แสงเดือน คงนาวัง และคณะ (2561) ได้พัฒนาการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีชั้นนำตนเองเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการพัฒนาร่างกายและสุขภาพของเด็กปฐมวัย สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2561 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ย 10.59 หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย 15.75 ซึ่งค่าเฉลี่ยหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาข้อมูลด้านการพัฒนาครุมืออาชีพ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวในฐานะผู้วิจัยเป็นอาจารย์สอนในรายวิชานี้ จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาการครุมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ให้แก่นักศึกษาผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่องสื่อมัลติมีเดีย ซึ่ง ชุมพล จันทรฉลอง (2558) ได้ให้ความหมายสื่อมัลติมีเดียว่า หมายถึง การนำสื่อหลายๆ ประเภทนำมาใช้ร่วมกันทั้งวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการเรียนการสอน และได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นขึ้นโดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์มาจากรูปแบบการพัฒนาผู้เรียนของ แสงเดือน คงนาง (2562) และ สมิตธิรักษ์ จันทรักษ์ (2560) การพัฒนารูปแบบการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาตลอดจนนำประสบการณ์การสอนอีกทั้งแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง(Constructivism) เน้นให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดง และสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ จากการปฏิบัติจริง สามารถร่วมกันอภิปราย สรุปผลการค้นพบแล้วนำไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมให้เป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ต่อไป (ทิตนา แคมมณี, 2554) จนได้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย ซึ่งจะเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและสร้างสรรค์งานที่จะนำไปสู่ประเทศไทย 4.0 ในอนาคตโดยมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก ขั้นที่ 2 รู้และเข้าใจ ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน ขั้นที่ 4 ติดตามผลการปฏิบัติกิจกรรมและสร้างสรรค์ผลงาน ขั้นที่ 5 ประเมินผล มาใช้ในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นครุมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้านความเป็นครุมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย
- 2.2 เพื่อศึกษาผลของพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้านความเป็นครุมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย
- 2.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้านความเป็นครุมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลงานวิจัยที่ใช้ในการเผยแพร่และสืบค้นข้อมูลการวิจัย
- 3.2 อาจารย์สอนในระดับอุดมศึกษาได้แนวทางการปรับปรุง พัฒนาการสอนในรายวิชาอื่น
- 3.3 นักศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นครุมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตและการพัฒนางานในวิชาชีพครู

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา(Research and Development) มีระเบียบวิธีการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้การดำเนินการ แบ่งเป็น 2 รอบ คือ รอบที่ 1 ดำเนินการพัฒนากลุ่มนักร้อง ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจงประกอบด้วยนักศึกษาระดับการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีที่ 1 จำนวน 15 คน ในปีการศึกษา 2562 และรอบที่ 2 กลุ่มขยายผล จำนวน 30 คน ในปีการศึกษา 2563 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย แบบประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจ แบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาและแบบติดตามผลการพัฒนาด้านความเป็นครูมืออาชีพ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-test การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยได้นำกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบสอดคล้อง ความถูกต้องเหมาะสม แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) ได้ 0.84 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแบบประเมิน แบบติดตามผลด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งนำไปทดลองใช้กับตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายโดยใช้กับตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2562 ที่ผ่านการเรียนวิชาครุมาแล้ว เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกฉบับเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73, 0.71 และ 0.72 ตามลำดับ

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักศึกษาระดับการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก ขั้นที่ 2 รู้และเข้าใจ ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 4 ติดตามการปฏิบัติกิจกรรม ขั้นที่ 5 ประเมินผลและนำเสนอผลงาน(สื่อมัลติมีเดียใช้ในขั้นตอน 2 และ 3) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) เท่ากับ 0.84 ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้วกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น มีความเหมาะสมนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนได้

5.2 ประสิทธิภาพของพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย

5.2.1 ผลการนำกระบวนการเรียนรู้ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักศึกษาระดับการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน กลุ่มนาร่องและกลุ่มขยายผลมีคะแนนเฉลี่ยของนักศึกษาหลังเรียนพัฒนาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลการพัฒนาการเรียนรู้ ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาระดับการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนไปใช้กับกลุ่มนาร่องปีการศึกษา 2562

ทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig
ก่อนเรียน	15	3.01	0.07			
หลังเรียน	15	3.95	0.13	7.091	14	4.074

*t จากตาราง df = 14 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียนด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียของนักศึกษาระดับการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนไปใช้กับกลุ่มนาร่อง ปีการศึกษา 2562 มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า นักศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 สูงขึ้น

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียของนักศึกษาระดับการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนไปใช้กับกลุ่มขยายผล ปีการศึกษา 2563

ทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig
ก่อนเรียน	30	3.31	0.21			
หลังเรียน	30	4.11	0.05	14.645	29	5.932

*t จากตาราง df = 29 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียนด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียของนักศึกษาระดับ

การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนไปใช้กับกลุ่มขยายผล ปีการศึกษา 2563 มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.05 แสดงว่า นักศึกษา ได้รับความรู้ ความเข้าใจด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 สูงขึ้น

5.2.2 ผลในด้านความรู้ความเข้าใจด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาในกลุ่มนำร่องและขยายผลก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการ เรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียของนักศึกษาในกลุ่มนำร่องและ ขยายผลก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มเป้าหมาย	N	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
กลุ่มนำร่อง	15	3.00	0.57	ดี	3.76	0.68	ดีมาก
กลุ่มขยายผล	30	2.93	0.56	ดี	3.63	0.62	ดีมาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มนำร่องและขยายผลซึ่งเป็นนักศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ปีการศึกษา 2562 และ 2563 ที่เรียนรู้ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียมีความรู้ ความเข้าใจด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยมีคุณภาพระดับดีมาก

5.2.3 ผลการติดตามประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนทั้งสถานศึกษาและชั้นเรียน ของนักศึกษาที่เรียนรู้ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียโดยนักศึกษากลุ่มนำร่องและขยายผล(โดยอาจารย์) มีดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการติดตามการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนทั้งสถานศึกษาและชั้นเรียนของนักศึกษา ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ของนักศึกษากลุ่มนำร่องและขยายผล

กลุ่มเป้าหมาย	N	แสดงผลการติดตามประเมินผล		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
กลุ่มนำร่อง	15	3.98	0.58	ดีมาก
กลุ่มขยายผล	30	3.85	0.54	ดีมาก

จากตารางที่ 4 แสดงว่าการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนทั้งสถานศึกษาและชั้นเรียนของนักศึกษาที่เรียนรู้ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย (โดยอาจารย์) ของนักศึกษากลุ่มนาร่องและขยายผลมีผลการประเมินในระดับดีมาก

5.3 ความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มนาร่องและขยายผลที่มีต่อการพัฒนาการเรียนรู้นักศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มนาร่องและขยายผลที่มีต่อการพัฒนาการเรียนรู้นักศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย

กลุ่มเป้าหมาย	N	ผลความคิดเห็นต่อกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
กลุ่มนาร่อง	15	3.58	0.63	ดีมาก
กลุ่มขยายผล	30	4.02	0.69	ดีมาก

จากตารางที่ 5 แสดงผลความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มนาร่องและขยายผลที่มีต่อการพัฒนาการเรียนรู้นักศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียอยู่ในระดับดีมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับนักศึกษาระดับศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 5 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 สร้างความตระหนักขั้นที่ 2 รู้และเข้าใจ ชั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ ชั้นที่ 4 ติดตามการปฏิบัติกิจกรรม ชั้นที่ 5 ประเมินผลและนำเสนอผลงาน (สื่อมัลติมีเดียใช้ในขั้นตอน 2 และ 3) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.84 ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้วกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น มีความเหมาะสมนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนได้เป็นเพราะกระบวนการเรียนรู้นี้ เน้นให้ผู้เรียนตระหนัก สิ่งที่จะเรียนรู้ และให้ผู้เรียน รู้เข้าใจ สิ่งที่เรียนก่อนลงมือปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจากของ พุทธทาสภิกขุ (2532) ที่กล่าวว่า “จิตเป็นนาย

กายเป็นบ่าว” และ Maslow A. H. (1987) ที่กล่าวถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และกระทำการสิ่งต่างๆนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดปรียานุช พรหมภักติ (2559) ที่ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นการจัดการสอนอย่างกระตือรือร้นและไม่เรียนรู้ ซึ่งหมายถึงการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีส่วนร่วม เน้นการลงมือปฏิบัติและทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ส่วนขั้นตอนติดตามการปฏิบัติกิจกรรมและการประเมินผลสอดคล้องกับ สมชาย นำประเสริฐชัย (2550) ได้อธิบายไว้ว่าการติดตามตรวจสอบและประเมินผลเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพ และกระทรวงศึกษาธิการ (2557) ได้กล่าวว่า ประเมินผลเป็นขั้นที่สำคัญและควรมีการประเมินผลตามสภาพจริง เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีผู้สอน ผู้เรียนและเพื่อนร่วมกันประเมินอีกทั้งสอดคล้องแนวคิดพิชิต ฤทธิจรูญ (2557) กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินผลที่มีต่อผู้เรียน ต่อครูไว้ ดังนี้การประเมินผลจะทำให้ผู้เรียนมีทิศทางในการพัฒนาตนเองที่ชัดเจน เกิดแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้นเพื่อให้มาตรฐานการเรียนตนเองไม่ต่ำกว่าเดิม ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียนมากกว่าเดิม และทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนและประโยชน์ต่อครูกล่าวคือทำให้รู้ระดับความรู้ของนักเรียนซึ่งจะหาทางช่วยเหลือนักเรียนรายบุคคลได้ถูกต้อง อีกทั้งครูได้ประเมินประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของตนเองนอกจากนี้แนวคิดของ Sunal. C. et al. (2000) ได้กล่าวไว้ว่าการประเมินผลเป็นส่วนสำคัญที่จะให้ทราบว่าครูผู้สอนและผู้เรียนได้เรียนรู้

6.2 ความรู้ความเข้าใจด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ของนักศึกษากลุ่มนำร่องและขยายผลมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมก่อนเข้ารับการพัฒนาเท่ากับ 3.00, 2.93 อยู่ในระดับดี และหลังเข้ารับการพัฒนาเท่ากับ 3.76, 3.63 อยู่ในระดับดีมากตามลำดับการที่มีผลพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน เพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียล้วนสะท้อนถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักศึกษาได้เรียนรู้ ได้คิด ได้ปฏิบัติทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มด้วยกิจกรรมที่หลากหลายอย่างมีส่วนร่วม เช่นกิจกรรมสร้างความตระหนักในการเรียนรู้(Awareness of learning) การตั้งคำถามชวนคิด กระบวนการกลุ่ม และกิจกรรมเรื่องเล่าเร้าพลัง(Story Telling) ได้สืบค้นข้อมูลด้วยวิธีหลากหลาย(Search a variety of ways) จากเว็บไซต์ ยูทูป จากการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากครูดีเด่น ครูต้นแบบ จากการจัดนิทรรศการและกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำเสนอ(Knowledge Sharing) กิจกรรมส่งเสริมการคิด คิดเดี่ยว คิดคู่ คิดกลุ่ม การแสดงความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมและกระบวนการกลุ่ม มีกิจกรรมการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติกิจกรรมในสถานศึกษาและในชั้นเรียนเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติซึ่งสอดคล้อง John Dewey (1963) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้ที่ดีต้องมาจากการกระทำ (Learning by Doing) ดังนั้นนักศึกษาจะเป็นครูมืออาชีพได้ควรกำหนดกิจกรรมให้คิดและปฏิบัติผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีการประเมินผลทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเรียนอย่างเป็นระบบ

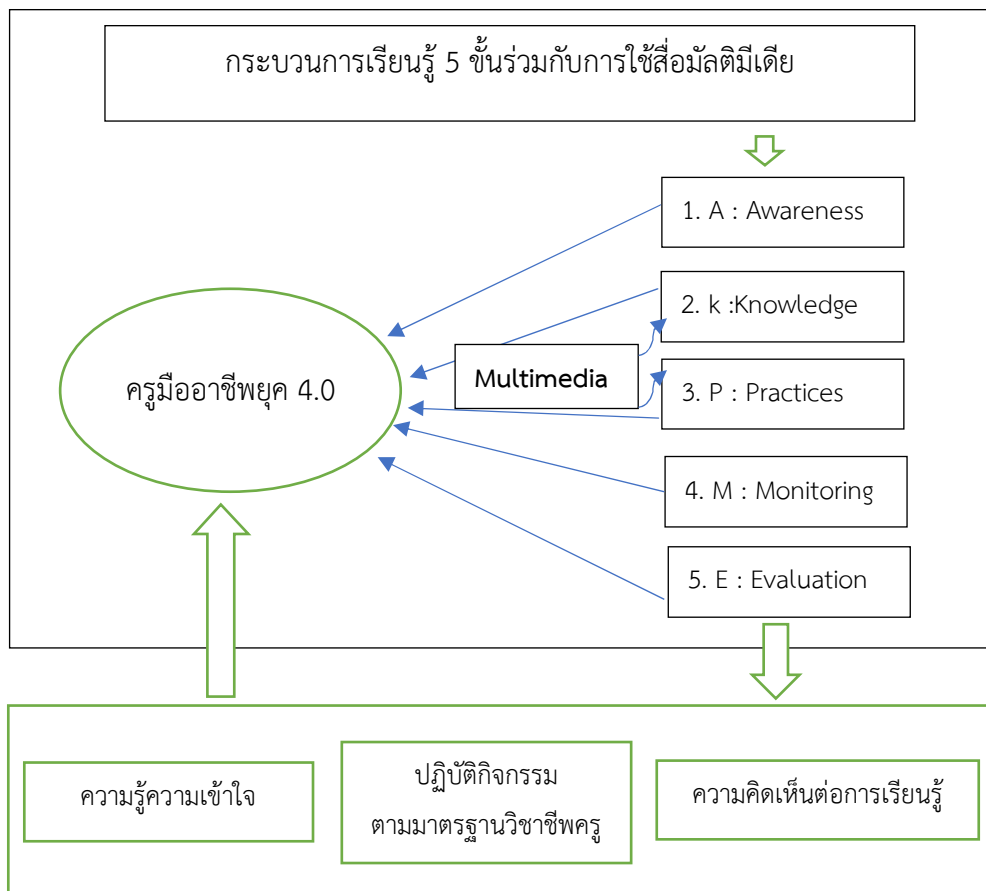
นอกจากนี้นักศึกษามีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรม บำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนสังคม ได้ปฏิบัติจริงในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการสอน การใช้เทคโนโลยีในการสอนและการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ตลอดจนการทำโครงการด้านการพัฒนางานวิชาการ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ได้การสรุปความรู้โดยใช้แผนผังความคิด(Mind Mapping) ได้นำกิจกรรม Gallery Walk ไปประเมินผลงานเพื่อนปฏิบัติกิจกรรมทบทวนหลังปฏิบัติ (After Action Reviews-AAR) ตลอดจนการเรียนในชั้นเรียน มีการจัดทำคลิปวิดีโอสื่อการปฏิบัติหน้าที่ครูมืออาชีพ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมด้านความเป็นครูและได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูที่ประสบผลสำเร็จตลอดจนได้ศึกษาชิ้นงาน สังเกตการสอนในห้องเรียนของโรงเรียนอนุบาลขอนแก่นซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูที่คุรุสภากำหนด และสอดคล้องกับแนวคิด พลสัมพันธ์ โปธิศรีทอง ได้กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) การยกระดับคุณภาพผู้เรียนตามเป้าหมายประเทศไทย 4.0 กล่าวโดยสรุปไว้ว่า คุณภาพผู้เรียนตามเป้าหมายประเทศไทย 4.0 หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้เรียนในการสร้างนวัตกรรม มีจิตสาธารณะและรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความภูมิใจในความเป็นไทย และสามารถยืนอย่างมีศักดิ์ศรีในเวทีสากล และสามารถดำรงชีวิตเรียนรู้ได้อย่างเป็นปกติสุขในโลกยุคดิจิทัลของผู้เรียน (จำลอง บุญชนะ, 2561)

6.3 ความคิดเห็นของนักศึกษา กลุ่มนักร้องและกลุ่มขยายผลที่มีต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียพบว่ามีความเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 และ 3.65 ซึ่งมีระดับคุณภาพดีและดีมากตามลำดับอาจเพราะว่านักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการคิด ปฏิบัติกิจกรรม และประเมินผลที่หลากหลาย และแต่ละขั้นตอนมีสื่อและเอกสารประกอบการเรียนรู้มีการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนแบ่งปันเรียนรู้ซึ่งกันและกันและจากผู้ทั้งในและนอกห้องเรียนทำให้นักศึกษาเรียนรู้ได้ง่ายและเรียนรู้อย่างมีความสุข ไม่เครียดซึ่งสอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2548) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรจัดให้แต่ละบุคคลนำความรู้ที่มีอยู่ในตนเองนำมาแลกเปลี่ยนแบ่งปันให้กับผู้อื่น เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานหรือการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับ John Dewey (1963) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดีต้องมาจากการกระทำ(Learning by Doing) โดยนักศึกษามีโอกาสได้คิดและปฏิบัติ มีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนออย่างหลากหลายและสอดคล้องกับ ทวีศักดิ์ จินตานุรักษ์ (2561) ได้กล่าวว่า นักเรียนในยุคการศึกษา 4.0 จะเป็นบุคลากรของประเทศที่มีศักยภาพเพียงพอในการสร้างนวัตกรรมจนได้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพส่งขายไปยังต่างประเทศเพื่อเอาเงินตราเข้าประเทศและสร้างรายได้ให้กับประเทศอย่างมีรายได้สูงได้ ผู้เรียนหรือนักเรียนจะมีความสามารถเช่นนั้นได้ต้องมีความสามารถหลายอย่างอยู่ในตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์(creative thinking) การคิดผลิตภาพ(productive thinking) และการคิดรับผิดชอบ

(responsible thinking) ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำในทุกขั้นตอนตลอดจนรับผิดชอบต่อผลผลิตที่สร้างขึ้น
ขึ้นโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมด้วย

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้ มีกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นดังนี้ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ 5
ขั้นร่วมกับสื่อมัลติมีเดียมีขั้นตอนและจุดเน้นดังนี้ขั้นที่ 1 A : Awareness สร้างความตระหนัก หมายถึง
การตระหนักในหน้าที่บทบาทของนักศึกษา เห็นความสำคัญของครูมืออาชีพ ขั้นที่ 2 k : Knowledge
and Understand รู้และเข้าใจ ด้านครูมืออาชีพ ขั้นที่ 3 P : Practices ขั้นลงมือปฏิบัติสืบค้นองค์ความรู้
และฝึกปฏิบัติการด้านครูมืออาชีพ ขั้นที่ 4 M : Monitoring ขั้นติดตามการปฏิบัติการของ
นักศึกษาระหว่างเรียนและผ่าน line/face book และกิจกรรม AAR Gallery Walk และ story telling
ขั้นที่ 5 E : Evaluation and presentationขั้นการประเมินผลและนำเสนองานและมีประเมินผล
ก่อน ระหว่าง และหลังเรียนโดยใช้กิจกรรม AAR Gallery Walk ดังแผนภาพต่อไปนี้

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การนำกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียไปใช้ ควรปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของตนเองเช่นหากเป็นกลุ่มใหญ่มากควรศึกษาข้อจำกัดด้านสถานที่ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

8.1.2 ผู้สอนควรพัฒนา web site/Face book/line ให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนองานสำหรับนักศึกษา และจัดให้ศึกษาดูงานการติดตามและประเมินผล ให้คำปรึกษาแนะนำอย่างเป็นระบบและเป็นกัลยาณมิตร

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ควรนำกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ในรายวิชาอื่นอย่างจริงจังเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่แตกต่างและหลากหลาย

8.2.2 สาขาวิชาต่างๆ คณะอื่นๆ ในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรนำกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างจริงจังเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่แตกต่างและหลากหลาย

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาการติดตามประเมินผลการพัฒนาการเรียนรู้ด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่แตกต่างและหลากหลาย

9. บรรณานุกรม

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2560). หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

จำลอง บุญเรืองโรจน์ และคณะ. (2561). กระบวนการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบหน่วยบูรณาการ Active Learning สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

ชุมพล จันทรฉลอง. (2558). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหว 2 มิติ แบบเฟรมต่อเฟรม. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. 10(3). 65-74.

ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2559). แนวโน้มของหลักสูตรและการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. 11(1). 14-29.

- ทิตินา แคมมณี. (2550). **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่นต์ชนิต กลีบมาลัย และคณะ. (2559). **การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้เรื่อง สารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดตลาด (อุดมวิทยา) สาขาวิชา คอมพิวเตอร์ศึกษา.** คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พระพุทฺธทาสิกขุ. (2532). **คู่มือมนุษย์ฉบับสมบูรณ์.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2557). **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : เข้าส์ ออฟ เคอร์มีส์ท์.
- มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2560). **หลักสูตรหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.** คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- วิจารณ์ พานิช. (2548). **การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้ เพื่อสังคม.
- สมชาย นำประเสริฐชัย. (2550). **เทคโนโลยีกับการจัดการความรู้.** สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2564. จาก http://www.kmi.or.th/document/Tech_KM.pdf
- สมิทธิรักษ์ จันทรักษ์. (2561). **การพัฒนารูปแบบการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปตามกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยดุสิตธานี. วารสาร วิทยาลัยดุสิตธานี. 12(1). 263-278.**
- สำนักงานนโยบายและแผนการจรรยาบรรณและขนส่ง. (2538). **คู่มือการติดตามและประเมินโครงการ.** กรุงเทพฯ : สำนักงานนโยบายและแผนการจรรยาบรรณและขนส่ง.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). **มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579.** กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **มาตรฐานการศึกษาของชาติ.** กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสหายบล็อกและการพิมพ์.
- สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคณะ. (2548). **การจัดการความรู้.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ก.พลพิมพ์จำกัด.
- แสงเดือน คณาวัง และคณะ. (2562). **รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีชั้นนำตนเองเพื่อเพิ่ม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการพัฒนาร่างกายและสุขภาพของเด็กปฐมวัยสำหรับ นักศึกษาระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาปฐมวัย. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.**

แสงเดือน คณาวัง. (2559). การพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการพัฒนา 5 ขั้น. นนทบุรี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 1.

Dewey, J. (1963). **Experience and Education**. New York : Macmillan Publishing Company.

Hergenhahn, B.R. & Olsen, M. H. (1993). **An Introduction to Theories of Learning** 14th ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, Inc.

Maslow A. H. (1987). **A Theory of Human Motivation** In Jay M. Shafritz, and Albert C. 2nd ed. California : The Dorsey Press.

Sunal. C. et al. (2000). **Integrating academic units in the elementary school curriculum**. United of America : Harcourt College Publishers.

พัฒนาการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมครูสำหรับนักศึกษาหลักสูตร
ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาท่า
ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*
A DEVELOPING OF TEACHERS' MORALITY AND ETHIC LEARNING
FOR STUDENTS IN TEACHER PROFESSION GRADUATE DIPLOMA
PROGRAM BY USING THE LEARNING PROCESS OF LOGICAL
THINKING AND DOING WHICH LEARNING
CORRESPONDS TO THE 21st CENTURY

แสงดาว คงนาวัง¹, แสงเดือน คงนาวัง²
Sangdown Kongnawang¹, Sangduan Kongnavang²
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1,2}
Faculty of Education, Northeastern University^{1,2}
Email : sangdown.kon@neu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อศึกษาผลพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การดำเนินการใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรกนำไปพัฒนา กลุ่มที่ 1 และระยะที่ 2 นำไปพัฒนา กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือปีการศึกษา 2562 และ 2563 กลุ่มละ 30 คน รวม 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจ แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบติดตามผลการปฏิบัติกิจกรรมของนักศึกษา สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาทำ มี 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนักรู้ ขั้นที่ 2 มุ่งสู่ร่วมกันคิดวิเคราะห์ ขั้นที่ 3 จดจ่อลงมือปฏิบัติ และขั้นที่ 4 รับการติดตามประเมินผล มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.84 2. ด้านความรู้ความเข้าใจคุณธรรมจริยธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีผลติดตามประเมินผลการปฏิบัติในระดับดีมาก 3. ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ : 1. การเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม 2. กระบวนการเรียนรู้ 3. ศตวรรษที่ 21 4. นักศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to develop the learning process of logical thinking and doing which corresponds to the 21st century learning, 2) to study the results of the learning process of logical thinking and doing which corresponds to the 21st century learning, and 3) to study the opinions of students in teacher profession graduate diploma program, Northeastern University towards the learning process of a developing of teachers' morality and ethic learning by using the learning process of logical thinking and doing which corresponds to the 21st century learning. The research was a Research and Development research which divided into 2 phases. The first phase was taking to develop group 1, and the second phase was taking to develop group 2. The samples of this research consisted of 60 students in teacher profession graduate diploma program, Northeastern University by using sample random which divided into 2 groups. There were 30 students in the academic year 2019 and the other 30 students in the academic year 2020. The research instruments were the learning process of logical thinking and doing which corresponds to the 21st century learning, a knowledge and understanding assessment form, an opinion questionnaire and a follow-up form of students' activities. The statistics using were mean, standard deviation and t-test.

The finding of this research were as follows: 1) The results of the development of the learning process of logical thinking and doing which corresponds to the 21st century learning consisted of 4 stages; Stage 1: Raising awareness, Stage 2: Focus on analytical thinking, Stage 3: Implementation, and Stage 4: Taking follow-up and

assessment. A congruence index was 0.84. 2. The results of performance assessment were at very good levels. 3. The opinions of students towards the 4 stages of learning process were at very good levels.

Keywords : 1. Morality and Ethic Learning 2. Learning Process 3. 21st Century 4. Students

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา นับเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญยิ่งของสังคมและประเทศชาติ การพัฒนานิสิตนักศึกษาไปสู่เป้าหมายให้เป็นคนมีปัญญา เป็นคนดี และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขนั้น ย่อมเป็นหน้าที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมของสถาบันอุดมศึกษา ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา จึงมิใช่เป็นเพียงการวัดผลที่การเรียนการสอน หรือการจัดประสบการณ์ให้มีความรู้และทักษะในสาขาอาชีพเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปด้วย เพื่อให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกไปเป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรม “ครู” ถือว่ามีความสำคัญในการพัฒนาประเทศผ่านการจัดการเรียนการสอนอย่างมีอาชีพที่ส่งผลคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งหมายถึงผู้เรียน ให้เป็นคนคุณภาพซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีภูมิความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต หากพัฒนานักศึกษาที่จะไปเป็นครูมีอาชีพในอนาคตให้มีคุณภาพ ทั้งภูมิรู้ ภูมิธรรมและภูมิฐานย่อมเป็นเครื่องการันตีได้ถึงแนวโน้มที่ประเทศชาติมีทรัพยากรมนุษย์ที่จะมาเป็นครูมีคุณภาพ เป็นคนดีซึ่งหมายถึงมีคุณธรรม จริยธรรม คนมีปัญญาและสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

แนวความคิดพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระดับอุดมศึกษา (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2548) กล่าวไว้ในทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรมว่า จิตลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา เป็นสิ่งสำคัญต้อง พลดีกรรมของบุคคลและมีบทบาทต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลเหล่านี้ต่อไปในอนาคต สถาบันการศึกษาจึงควรมุ่งที่จะจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยพัฒนาจิตของนิสิตนักศึกษาให้มีทัศนคติ คุณธรรม และค่านิยมของคนเก่ง ดี มีความสุข และจากมาตรา 6 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทาง ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งสอดคล้องกับ แนวทางการจัดเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการสร้างทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ซึ่งเป็นทั้งแรงขับและเครื่องมือที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และประการสำคัญสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาได้รับการอนุมัติให้ออกข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณของวิชาชีพ

ซึ่งมีสาระสำคัญของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูไว้ว่าคนที่เป็นครูต้องมีความรู้ดังต่อไปนี้ มาตรฐานที่ 1-10 ได้แก่มาตรฐานด้านความเป็นครู ด้านปรัชญาการศึกษา ด้านภาษาและวัฒนธรรม ด้านจิตวิทยาสำหรับครู ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และมาตรฐานที่ 11 ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ จากมาตรฐานวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556) โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 11 เป็นมาตรฐานที่มุ่งให้ครูเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2560-2579 ที่กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียน(Learner Aspirations) ไว้ว่าการพัฒนาผู้เรียนทุกคนมุ่งให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก(Reading) การเขียนได้(Writing) และการคิดเลขเป็น(Arithmetic) 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา(Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์(Cross – cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้(Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม(Compassion)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2561) เป็นคณะที่มีหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตทางการศึกษาให้มีคุณวุฒิ คุณธรรม และคุณภาพ มีความรู้และสมรรถนะตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา จึงได้กำหนดให้มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามเกณฑ์คุรุสภากำหนด

จากความเป็นมาดังกล่าวในฐานะผู้วิจัยเป็นอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาคุณธรรม จริยธรรม สำหรับครู” รหัสวิชา ED22206 3(3-0-6) ซึ่งเป็นวิชาหนึ่งที่อยู่ในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสนใจที่จะพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา จึงศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เช่นงานวิจัยของ แสงเดือน คงนาง(2562) และ คชกรณ์ บัวคำ, สุวิมล โพธิ์กลิ่น และสมาน อัครภูมิ (2558) ซึ่งศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู จึงได้สังเคราะห์ความรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาฯ ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิด พาทำ ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 2.2 เพื่อศึกษาผลพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 2.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 นักศึกษากลุ่มตัวอย่างหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สังคมต้องการและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุคคลอื่น
- 3.2 อาจารย์ในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- 3.3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลงานวิจัยที่ใช้ในการเผยแพร่และสืบค้นข้อมูลการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พัฒนาการกระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2562 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 180 คน 6 ห้องเรียน และปีการศึกษา 2563 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 180 คน จำนวน 6 ห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายโดยกำหนดให้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่มซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปีการศึกษาละ 30 คน รวมจำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1)แบบประเมินความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา 2)แบบประเมินความสอดคล้องของกระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (โดยผู้เชี่ยวชาญ) 3)แบบติดตามและประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมของนักศึกษาด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 4)แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษ

ที่ 21 การหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) ของแผนจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้เท่ากับ.83 และหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค แบบประเมินความรู้ ความเข้าใจ แบบติดตามและประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม และแบบสอบถามความคิดเห็น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.70, 0.74, 0.72 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนในรายวิชาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสำหรับครูมี 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 สร้างความตระหนักรู้ ชั้นที่ 2 มุ่งสู่ร่วมกันคิดวิเคราะห์ ชั้นที่ 3 จดจ่อลงมือปฏิบัติ และชั้นที่ 4 รับการติดตามประเมินผล มีค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) เท่ากับ 0.84 ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้วกระบวนการเรียนรู้ 4 ชั้น มีคุณภาพเหมาะสมที่จะนำไปนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนได้

5.2 ผลการนำกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาสาขาวิชาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนในรายวิชาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสำหรับครู ได้แก่

5.2.1 ผลในด้านความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาหลังเรียนของนักศึกษา ทั้ง 2 กลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษา ที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่ สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษากลุ่มที่1(นาร่อง)และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) ก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มเป้าหมาย	N	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
				คุณภาพ			คุณภาพ
กลุ่มที่ 1 (นาร่อง)	30	3.00	0.57	ดี	3.89	0.68	ดีมาก
กลุ่มที่ 2 (ขยายผล)	30	2.93	0.56	ดี	3.93	0.62	ดีมาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) ซึ่งเป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนในรายวิชาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสำหรับครู ปีการศึกษา 2562 ที่เรียนรู้ ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรม จริยธรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคุณภาพระดับดีมาก

5.2.2 ผลการติดตามประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนทั้งในสถานศึกษาและชั้นเรียนของนักศึกษาที่เรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยนักศึกษากลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) (โดยอาจารย์ผู้สอน) มีดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการติดตามการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนทั้งในสถานศึกษาและชั้นเรียนของนักศึกษาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษากลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล)

กลุ่มเป้าหมาย	N	แสดงผลการติดตามประเมินผล		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
กลุ่มที่ 1 (นาร่อง)	30	3.94	0.68	ดีมาก
กลุ่มที่ 2 (ขยายผล)	30	4.06	0.64	ดีมาก

จากตารางที่ 2 แสดงว่าการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนทั้งในสถานศึกษาและชั้นเรียนของนักศึกษาที่เรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (โดยอาจารย์ผู้สอน) ของนักศึกษากลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) มีผลการประเมินในระดับดีมาก

5.3 ความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล)

กลุ่มเป้าหมาย	N	ผลความคิดเห็นต่อกระบวนการเรียนรู้ 5 ชั้น		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
กลุ่มที่ 1 (นาร่อง)	30	3.97	0.55	ดีมาก
กลุ่มที่ 2 (ขยายผล)	30	4.07	0.65	ดีมาก

จากตารางที่ 3 แสดงผลความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) ที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่นำมาใช้พัฒนา นักศึกษา ด้านคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับดีมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนในรายวิชาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสำหรับครูมี 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 สร้างความตระหนักรับรู้ ชั้นที่ 2 มุ่งสู่ร่วมกันคิดวิเคราะห์ ชั้นที่ 3 จดจ่อลงมือปฏิบัติ และชั้นที่ 4 รับการติดตามประเมินผล มีค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) เท่ากับ 0.84 ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้วกระบวนการเรียนรู้ 4 ชั้น มีความเหมาะสมนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนได้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาร้อยเรียงขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูทุกชั้นตอน เช่น ชั้นที่ 1 สร้างความตระหนักรับรู้สอดคล้องกับแนวคิดของ พุทธทาสภิกขุ (2538) ที่กล่าวว่า จิตเป็นนายกาย เป็นบ่าว ชั้นที่ 2 มุ่งสู่ร่วมกันคิดวิเคราะห์ และชั้นที่ 3 จดจ่อลงมือปฏิบัติ John Dewey (1963) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดีต้องมาจากการกระทำ(Learning by Doing) ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนควรกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้คิดและปฏิบัติผ่าน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างหลากหลาย และชั้นที่ 4 รับการติดตามและประเมินผลสอดคล้อง สำนักงานนโยบายและแผนการจรรยาและขนส่ง (2559) ได้กล่าวไว้ว่าการติดตามและประเมินผลเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญของการจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ (ในระหว่างการดำเนินการ) และประสิทธิผล(หลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินการ) หากเป็นการนำผลสะท้อนที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการและหลังการดำเนินการไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขได้อย่างเหมาะสมในช่วงเวลาต่างๆ ตามกรอบของวงจรการบริหารงานคุณภาพ(PDCA) ได้แก่ กระบวนการวางแผน (P=Planning) การดำเนินการ(D=Do) การตรวจสอบ(C=Check)และการปรับปรุงแก้ไข(A=Action) และ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2557) กล่าวว่า การประเมินผลมีประโยชน์ต่อผู้เรียนคือจะทำให้ผู้เรียนมีทิศทางในการพัฒนาตนเองที่ชัดเจน เกิดแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียนมากกว่าเดิม และทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนขึ้นและจากผลการพัฒนาการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมครูสำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้กับนักศึกษากลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) พบว่า มีความรู้ความเข้าใจด้านความเป็นครูมีอาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมก่อนเข้ารับการพัฒนาเท่ากับ 3.00, 2.93 อยู่ในระดับดี และหลังเข้ารับการพัฒนาเท่ากับ 3.89, 3.93 อยู่ในระดับดีมาก ตามลำดับ ซึ่งมีผลการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน เพราะการพัฒนาการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมครูสำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ล้วนสะท้อนถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักศึกษาได้เรียนรู้ ได้คิด ได้ปฏิบัติทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายอย่างมีส่วนร่วม เช่นกิจกรรมสร้างความตระหนัก การตั้งคำถามชวนคิด กระบวนการกลุ่ม ได้สืบค้นข้อมูลด้วยวิธีหลากหลาย จากการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากครูดีเด่น ครูต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จและได้รับการยกย่องด้านคุณธรรม จริยธรรมซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี ความต้องการของ Abraham Maslow (1987) ได้กล่าวไว้ว่ามนุษย์มี ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) หรือความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความต้องการได้รับการยกย่อง นับถือและสถานะจาก สังคม เช่น การต้องการได้รับความเคารพ ความต้องการความสำเร็จในชีวิต(Self-Actualization) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคลที่มีความรักและศักดิ์ศรีในตน มีวินัย มีจริยธรรม และ ประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิต เช่นความต้องการที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จความต้องการทำทุก อย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองแต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม เป็นต้น ทำกิจกรรม Focus group กิจกรรมค่ายคุณธรรม กิจกรรมติดตามผล การปฏิบัติงานในสถานศึกษา กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วม และกระบวนการกลุ่ม มีกิจกรรม การนิเทศติดตามผลการปฏิบัติกิจกรรมในสถานศึกษาและในชั้นเรียนเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้ ฝึกปฏิบัติทำให้นักศึกษาฝึกพัฒนาจิต พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งสอดคล้อง John Dewey (1963) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดีต้องมาจากการกระทำ(Learning by Doing) และสุปรียา ศิริพัฒนกุลขจร (2555) กล่าวว่า การเรียนรู้ในศตวรรษใหม่ควรให้ความสำคัญ คำว่า “Teach Less” และ “Learn More” ครูควรเปลี่ยนจากห้องเรียนธรรมดา(Class Room) เป็นสตูดิโอ(Studio) เป็นที่ ทำงานเป็นกลุ่มๆ ซึ่งหมายความว่า การเรียนจะเปลี่ยนจาก Lecture Based เป็น Project Based จึงจะทำให้การศึกษาไทยในศตวรรษใหม่เดินไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

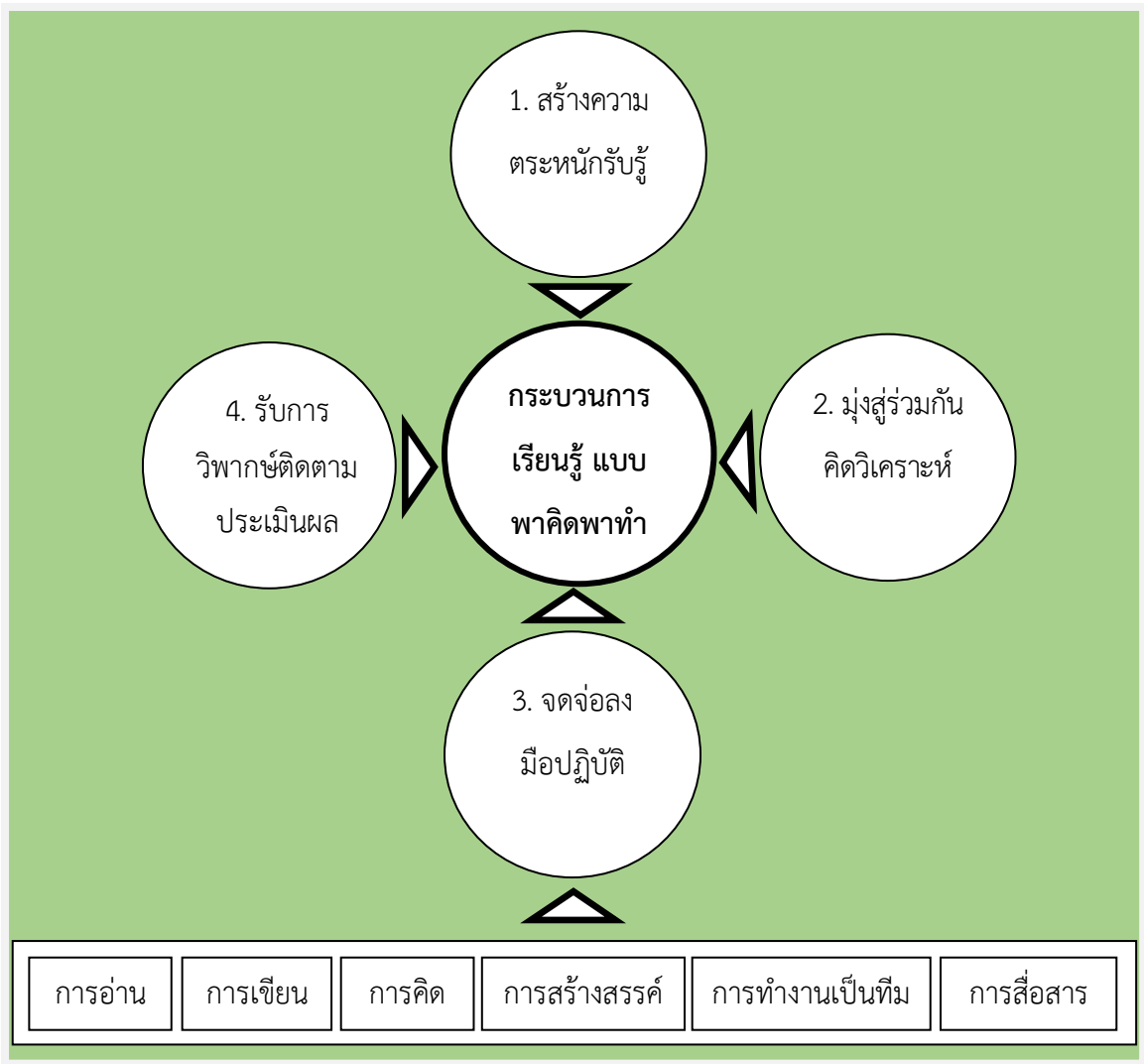
6.2 ผลการติดตามการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนทั้งในสถานศึกษาและชั้นเรียนของ นักศึกษาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา กลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) พบว่า มีการ ปฏิบัติกิจกรรมได้ระดับดีมากทั้ง 2 กลุ่ม เพราะกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาทำเป็นการจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผู้สอนกระตุ้นพาคิดพาทำ จนทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุปรียา ศิริพัฒนกุลขจร (2555) กล่าวว่า การเรียนรู้ในศตวรรษใหม่ ควรให้นักศึกษาได้เรียนรู้ทั้งทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรมผ่านการคิดและปฏิบัติอย่าง หลากหลาย นอกจากนี้ยังเป็นเพราะนักศึกษาได้คิด ปฏิบัติด้วยตนเองทั้งในห้องเรียนนอกห้องเรียน และที่ทำงานคือสถานศึกษาที่นักศึกษาปฏิบัติการสอนอย่างต่อเนื่องมีการประเมินผล ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเรียน อย่างเป็นระบบนักศึกษามีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรม บำเพ็ญประโยชน์ต่อ ชุมชนสังคม ได้ปฏิบัติจริงในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการสอน การใช้เทคโนโลยีในการ สอนและการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ตลอดจนการทำโครงการด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการจัดทำค ลิปวิดีโอสื่อการปฏิบัติหน้าที่ครูเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครู ที่คุรุสภากำหนด

6.3 ความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มที่ 1 (นำร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) ที่มีต่อการพัฒนาพัฒนาการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมครูสำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และ 4.07 ซึ่งมีระดับคุณภาพดีมากทั้ง 2 กลุ่มตามลำดับ อาจเพราะว่านักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการคิด ปฏิบัติกิจกรรม และประเมินผลที่หลากหลาย และแต่ละขั้นตอนมีสื่อและเอกสารประกอบการเรียนรู้มีการนักศึกษาได้เรียนรู้ ได้คิด ได้ปฏิบัติทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม เช่นกิจกรรมสร้างความตระหนัก การตั้งคำถามชวนคิด กระบวนการกลุ่ม ได้สืบค้นข้อมูลด้วยวิธีหลากหลาย จากการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากครูดีเด่น ครูต้นแบบ จากกิจกรรม Focus group กิจกรรมค่ายคุณธรรม และการแสดงความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วม และกระบวนการกลุ่ม มีกิจกรรมการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติกิจกรรมในสถานศึกษาและในชั้นเรียน แลกเปลี่ยนแบ่งปันเรียนรู้ซึ่งกันและกันและจากผู้รู้ทั้งในและนอกห้องเรียนทำให้นักศึกษาเรียนรู้ได้ง่ายและเรียนรู้อย่างมีความสุข ไม่เครียด ซึ่งสอดคล้องกับ ปริญญาพรหมภษิต (2559) ครูควรจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้(Active learning) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีที่หลากหลาย โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง และใช้การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเอง และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้ โดยผู้สอนมีบทบาทเพียงเป็นผู้อำนวยการความสะดวกและเป็นผู้วางแผนในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและ วิจารณ์ พานิช (2548) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรจัดให้แต่ละบุคคลนำความรู้ที่มีอยู่ในตนเองนำมาแลกเปลี่ยนแบ่งปันให้กับผู้อื่น เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ และ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานหรือการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้นอีกทั้งสอดคล้องกับ John Dewey (1963) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดีต้องมาจากการกระทำ(Learning by Doing) โดยนักศึกษามีโอกาสได้คิดและปฏิบัติ มีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนออย่างหลากหลายซึ่งถือว่าการจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning สอดคล้องกับ จำลอง บุญเรืองโรจน์ และคณะ (2561) ที่สรุปไว้ว่าการเรียนการสอนแบบ Active learning เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างความรู้จากสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติในระหว่างการเรียนการสอนโดยผ่านการพูด การฟัง การเขียน การอ่านและการสะท้อนความคิด ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2560) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 หมายถึง การปลูกฝัง “ทักษะ” ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะในการคิดขั้นสูง ทักษะในการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิต และการทำงาน ทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ควบคู่กับ “เนื้อหา” ในสาระวิชาหลักและความรู้อื่นที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ผ่านหลักสูตรที่มีลักษณะกระชับ(Lean Curriculum) ช่างคิด(Thinking Curriculum) และบูรณาการ(Interdisciplinary Curriculum) เพื่อสร้างนักเรียนที่มี “คุณลักษณะ” อันพึงปรารถนาของโลกศตวรรษที่ 21 ได้ นั่นคือ รู้จักคิด รักการเรียนรู้ มีสำนึกพลเมือง มีความกล้าหาญทางจริยธรรม ความสามารถในการแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดชีวิต นอกจากนี้ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ยังต้องมีการผสมผสานเทคโนโลยีเข้า

กับเนื้อหาและวิธีการสอน โดยใช้เทคโนโลยีสนับสนุนทฤษฎีการเรียนรู้แบบใหม่ในการพัฒนาเนื้อหา และทักษะแบบใหม่อีกด้วย

7. องค์กรความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้้องค์ความรู้ที่ได้ คือ พัฒนาการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมครูสำหรับ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาททำที่ สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้คิดและปฏิบัติ มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สร้างความตระหนักรู้ ขั้นตอนที่ 2 มุ่งสู่ร่วมกันคิดวิเคราะห์ ขั้นตอนที่ 3 จดจ่อลงมือปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 4 รับการวิพากษ์ติดตามประเมินผล ดังแผนภาพต่อไปนี้

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะนำเชิงนโยบาย

8.1.1 การนำกระบวนการเรียนรู้แบบพหุคิดพาทีสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ควรปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของตนเองเช่นหากอยู่ในสถานการณ์โควิด-19 และมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ควรศึกษาข้อจำกัดด้านอุปกรณ์และสถานที่ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในระหว่างปฏิบัติการ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้สอนควรพัฒนา website/Facebook/line ให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนองานสำหรับนักศึกษาและจัดให้ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมฝึกสมาธิ เจริญสติ และมีการติดตามและประเมินผล ให้คำปรึกษาแนะนำอย่างเป็นระบบและเป็นกัลยาณมิตร

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรนำกระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาทีสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา ในรายวิชาอื่นอย่างจริงจังเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่แตกต่างและหลากหลาย

8.3.2 สาขาวิชาต่างๆ คณะอื่นๆ ในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรนำกระบวนการเรียนรู้แบบพหุคิดพาทีสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา อย่างจริงจัง

8.3.3 ควรมีการวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาทีสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ร่วมกับสื่อนวัตกรรมอื่นและศึกษาผลของที่พัฒนาขึ้น

9. บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

คชกรณ์ บัวคำ สุวิมล โพธิ์กลิ่น และสมาน อัสวภูมิ. (2558). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2561). หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

- จำลอง บุญเรืองโรจน์ และคณะ. (2561). **กระบวนการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบหน่วยบูรณาการ Active Learning** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2548). **ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- _____. (2520). **จริยธรรมของเยาวชนไทย**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ปราชญา กล้าผจญ (2544). **คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ**. กรุงเทพฯ : เอลโกล์การพิมพ์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2557). **เทคนิคการประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ : บริษัทแฮ็สอ็อปเคอร์มิสท์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2529). **การศึกษาของโลกปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : ธนประดิษฐ์การพิมพ์.
- วศิน อินทสระ. (2541). **พุทธจริยศาสตร์**. กรุงเทพฯ : ทองกวาง.
- วิจารณ์ พานิช. (2548). **การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- สำนักงานนโยบายและแผนการจรรยาบรรณและขนส่ง. (2538). **คู่มือการติดตามและประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานนโยบายและแผนการจรรยาบรรณและขนส่ง.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). **มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ คุรุสภา.
- _____. (2556). **มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ คุรุสภา.
- _____. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579**. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุปราณี ปริญญาภิ. (2551). **การพัฒนาจริยธรรมของเด็กปฐมวัยโดยการเล่านิทานและการติดตามผล**. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แสงเดือน คณาวิง. (2559). **การพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการพัฒนา 5 ชั้น**. นนทบุรี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1.
- Dewey, J. (1963). **Experience and Education**. New York : Macmillan Publishing Company.
- Maslow A. H. (1987). **A Theory of Human Motivation** In Jay M. Shafritz, and Albert C. 2nd ed. California : The Dorsey Press.

การพยากรณ์ผลการเรียนเพื่อวางแผนการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษา
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาโดยใช้วิธีการเรียนรู้ของเครื่อง*
PREDICTING ACADEMIC PERFORMANCE FOR PLANNING REGISTER
OF SPORTS SCIENCE UNDER GRADUATES USING MACHINE
LEARNING ALGORITHMS

เอกวิชัย เมย์ไธสง¹, ฉวีวรรณ สีสม², สุเทพ เมย์ไธสง³
Eckwijai Maythaisong¹, Chaweewan Seesom², Suthep Maythaisong³
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตมหาสารคาม^{1,2}
Thailand National Sports University, Mahasarakham Campus^{1,2}
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด³
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus³
Email : eckwijai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างแบบจำลองการพยากรณ์ผลการเรียนเพื่อวางแผนการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาโดยใช้วิธีการเรียนรู้ของเครื่อง 2) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพแบบจำลองการพยากรณ์ผลการเรียนเพื่อวางแผนการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาโดยใช้วิธีการเรียนรู้ของเครื่อง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตมหาสารคาม ที่เข้าศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2556-2557 จำนวน 132 ระเบียบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสร้างแบบจำลองด้วยวิธีการเรียนรู้ของเครื่อง ได้แก่ โครงข่ายประสาทเทียม การเรียนรู้แบบต้นไม้ตัดสินใจ การค้นหาเพื่อนบ้านใกล้ที่สุด การเรียนรู้แบบอย่างง่าย และการสุ่มป่าไม้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าร้อยละโดยใช้เกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพแบบจำลอง ได้แก่ ค่าความถูกต้อง ค่าความแม่นยำ ค่าความระลึกลับ และค่าความถ่วงดุล ผลการวิจัยพบว่า วิธีโครงข่ายประสาทเทียมแบบเพอร์เซ็ปตรอนหลายชั้นให้ค่าความถูกต้องสูงที่สุด จากชุดข้อมูลรายวิชาทั้งหมดให้ค่าความถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 87.9 และชุดข้อมูลเฉพาะรายวิชาเลือกให้ค่าความถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 75 ตามลำดับ

คำสำคัญ : 1. การพยากรณ์ 2. การวางแผนการลงทะเบียน 3. การเรียนรู้ของเครื่อง

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to create a model pattern discovery for course enrollment planning of undergraduate students in sports science using machine learning algorithm 2) to compare the efficiency of the model for pattern discovery for course enrollment planning of undergraduate students in sports science using machine learning. The samples used in the research were 132 records of students from the Faculty of Sports and Health Science, Thailand National Sports University, Mahasarakham Campus, during the 2013-2014 academic year. The research instrument was conducted to build the model with machine learning. The algorithm sets comprise Artificial Neural Network, Decision Tree Learning, K-Nearest Neighbors, Naive Bayes and Random Forest. The statistics used to analyze the data are percentage values by which performance is measured by Accuracy, Precision, Recall and F-Measure.

The result showed that Artificial Neural Network (Multi-Layer Perceptron) obtained the highest values for both levels of analysis with accuracy performances for all subjects 87.9% and elective subjects 75% respectively.

Keywords : 1. Prediction 2. Registration Planning 3. Machine Learning

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาระดับอุดมศึกษาปัจจุบันได้มีการมุ่งเน้นในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้นักศึกษาที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยมีความรู้ความสามารถพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาดงานสามารถทำงานเพื่อดำรงชีพตนเองและช่วยเหลือสังคม อย่างไรก็ตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัยต้องการให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งแต่ละหลักสูตรมีรายวิชาที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไปสำหรับรองรับกับความต้องการของนักศึกษาที่มีความสนใจในแต่ละด้าน ในบางรายวิชาที่มีจำนวนจำกัดทำให้การลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาในแต่ละภาคการศึกษานั้นจะต้องมีการวางแผนการลงทะเบียนก่อนเพื่อให้ผ่านหลักสูตรตามที่ทางคณะกำหนด แต่ละสาขาวิชาที่มีแผนการลงทะเบียนเรียนไว้ให้นักศึกษาดูเป็นแบบอย่างในการลงทะเบียนเลือกลงวิชาต่างๆ ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีกำหนดให้แต่ละหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 8 ปีการศึกษา และต้องได้รับเกรดเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2.00 เมื่อจบการศึกษา ทำให้นักศึกษาจะต้องมีการวางแผนก่อนการลงทะเบียนเลือกรายวิชาที่เหมาะสมให้

มีผลการเรียนของตนเองอยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งในยุคปัจจุบันด้วยการพัฒนาอย่างรวดเร็วของคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี การวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษาเพื่อค้นหาข้อมูลที่ซ่อนอยู่เพื่อให้ผู้เรียน ผู้สอน หรือผู้บริหารได้รับประโยชน์จากข้อมูลนั้น การทำเหมืองข้อมูลทางการศึกษา(Educational Data Mining) เป็นหนึ่งในวิธีที่สำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพโดยประยุกต์ใช้การเรียนรู้ของเครื่อง(Machine Learning) และการทำเหมืองข้อมูล (Data Mining) Bo Guo et al. (2015)มีผลงานวิจัยที่ได้นำเทคนิคการทำเหมืองข้อมูลทางการศึกษามาแก้ปัญหาในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการเรียนของนักศึกษา ดังตัวอย่างในงานวิจัยของ ปรียารัตน์ นาคสุวรรณ และกิตติการ สายธนู (2555) ได้วิเคราะห์การจำแนกและข่ายงานระบบประสาทเพื่อทำนายผลสัมฤทธิ์ในการเรียน วิชาสถิติเบื้องต้นของนิสิตปริญญาตรี งานวิจัยของ ปีสุดา ดาวเรือง และคณะ (2564) ได้เปรียบเทียบ ประสิทธิภาพการจำแนกข้อมูลเพื่อทำนายแขนงวิชาเรียนของนักศึกษาภาควิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อใช้ทำนายแขนงวิชาเรียนที่เหมาะสมกับนักศึกษาในภาควิชา งานวิจัยของพงษ์เทพ รักภักวงศ์ และอุไรวรรณ รักภักวงศ์ (2558) ได้ใช้การใช้กฎความสัมพันธ์ร่วมกับพีชคณิตความสัมพันธ์เพื่อ คาดการณ์ผลการเรียนของนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษามีผลการเรียนเฉลี่ยรวมที่สูงขึ้นและสามารถผ่าน เกณฑ์ที่กำหนดได้เมื่อเรียนจนครบหลักสูตรงานวิจัยของ อนันต์ ปินะเต และคณะ (2557) ได้นำ เทคนิคการทำเหมืองข้อมูลในการเลือกกลุ่มสาขาวิชาที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ซึ่งจะเห็นได้ว่าการทำเหมืองข้อมูลทางการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการแก้ปัญหา ประสิทธิภาพการเรียนของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย จากข้อมูลนักศึกษาปีการศึกษา 2553-2557 หลักสูตรสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬา แห่งชาติ วิทยาเขตมหาสารคาม มีนักศึกษาที่พ้นสภาพการเป็นนักศึกษาเนื่องจากผลการเรียนรวม เฉลี่ยไม่ถึง 2.00 คิดเป็นร้อยละ 40 จากนักศึกษาในสาขาวิชาทั้งหมด ซึ่งเห็นได้ว่านักศึกษาที่พ้น สภาพการเป็นนักศึกษาเนื่องจากมีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์การประเมินมีเป็นจำนวนมาก

จากข้อมูลดังกล่าวการหาสาเหตุที่นักศึกษามีผลการเรียนลดลง เนื่องจากผลการเรียนเป็นสิ่ง สำคัญที่ใช้ในการสำเร็จการศึกษาอีกทั้งการวางแผนในการลงทะเบียนรายวิชาใดถึงจะได้ผลการเรียนที่ ดีขึ้นหรือผลการเรียนใดควรจะพัฒนาในด้านการเรียนการสอน จึงเป็นที่มาของการสร้างแบบจำลอง การพยากรณ์ผลการเรียนเพื่อวางแผนการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การ กีฬาโดยประยุกต์ใช้วิธีการเรียนรู้ของเครื่องมาช่วยวิเคราะห์ในการพยากรณ์ผลการเรียนแล้วทำการ เปรียบเทียบผลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้ง 5 วิธี ได้แก่ โครงข่ายประสาทเทียม(Artificial Neural Network) การเรียนรู้แบบต้นไม้ตัดสินใจ(Decision Tree Learning) การค้นหาเพื่อนบ้านใกล้ที่สุด(K-Nearest Neighbors) การเรียนรู้เบย์อย่างง่าย(Naive Bayes) และการสุ่มป่าไม้(Random Forest) ว่าวิธีการ ไหนจะสามารถทำนายผลการเรียนได้มีประสิทธิภาพดีที่สุด ในการคำนวณผลการเรียนจะขึ้นอยู่กับ หมวดวิชาบังคับและหมวดวิชาเลือกตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา

กำหนดให้นักศึกษาจะต้องลงทะเบียนเรียนไม่น้อยกว่า 40 รายวิชา เพื่อเป็นแนวทางให้กับนักศึกษาที่กำลังวางแผนจะลงทะเบียนเรียนเลือกเรียนรายวิชาที่ทำให้ผลการเรียนของตนเองอยู่ในเกณฑ์ที่ผ่านตามหลักสูตรมีแนวโน้มที่จะสามารถสำเร็จการศึกษาได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสร้างแบบจำลองการพยากรณ์ผลการเรียนเพื่อวางแผนการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาโดยใช้วิธีการเรียนรู้ของเครื่อง

2.2 เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพแบบจำลองการพยากรณ์ผลการเรียนเพื่อวางแผนการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาโดยใช้วิธีการเรียนรู้ของเครื่อง

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้แบบจำลองการพยากรณ์ผลการเรียนเพื่อวางแผนการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาโดยใช้วิธีการเรียนรู้ของเครื่อง

3.2 ได้ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพแบบจำลองการพยากรณ์ผลการเรียนเพื่อวางแผนการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาโดยใช้วิธีการเรียนรู้ของเครื่อง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย การเตรียมข้อมูล การสร้างแบบจำลอง และการประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมข้อมูล (Data Preparation) การวิจัยครั้งนี้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลรายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน ผลการเรียน และเกรดเฉลี่ยสะสม ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตมหาสารคาม ที่เริ่มเข้าศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2556-2557 (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556) และจบการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร (เกรดเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 2.00 ขึ้นไป) และทำการแปลงข้อมูล (Data Transformation) โดยเริ่มจากการทำความสะอาดข้อมูล (Data Cleaning) นำข้อมูลที่ไม่สามารถประมวลผลได้ออกไป ด้วยการลบนักศึกษาที่ไม่ได้ลงทะเบียนเรียนตามหลักสูตร รายวิชาที่ไม่มีนักศึกษาลงทะเบียนเรียน นักศึกษาที่มีรายวิชาได้ผลการเรียน F จะถูกแทนที่ด้วยผลการเรียนที่ลงทะเบียนแล้วผ่านล่าสุด จะได้จำนวนรายวิชาในการลงทะเบียนทั้งหมด 59 รายวิชา แบ่งออกเป็น 2 หมวด คือ หมวดวิชาบังคับ 38 วิชาและ หมวดวิชาเลือก 21 วิชา ซึ่งแต่ละวิชาจะมีจำนวนรหัส 8 หลัก จากนั้นแบ่งกลุ่มเกรดเฉลี่ยสะสมออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1)กลุ่มที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 2.00 ถึง 2.74 (เกณฑ์สำเร็จการศึกษา) 2)กลุ่มที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 2.75 ถึง 3.24

3)กลุ่มที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 3.25 ถึง 3.59 (เกียรตินิยมอันดับ 2) 4)กลุ่มที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 3.60 ถึง 4.00 (เกียรตินิยมอันดับ 1) ดังนั้นจะทำให้มีข้อมูลที่ใช้ในการทดลองรวมทั้งสิ้น 132 ระเบียบ

2. การสร้างแบบจำลอง(Modeling) เป็นขั้นตอนการออกแบบและสร้างแบบจำลองการพยากรณ์ผลการเรียนโดยประยุกต์ใช้การเรียนรู้ของเครื่อง การวิเคราะห์ด้วยการเรียนรู้ของเครื่องเพื่อสร้างแบบจำลองสำหรับการพยากรณ์ การจำแนกประเภทข้อมูล หรือเพื่อค้นหารูปแบบและความสัมพันธ์ที่ซ่อนอยู่ของข้อมูล มีการแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย วิเคราะห์จากรายวิชาทั้งหมดและวิเคราะห์จากรายวิชาเลือก โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ใช้โปรแกรม Orange Data Mining เป็นซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สสำหรับการเรียนรู้ของเครื่อง สามารถแสดงกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล(Data Analysis Workflow) ด้วยภาพ ในการวิจัยนี้ใช้การสร้างแบบจำลองจาก 5 วิธี ได้แก่ 1)โครงข่ายประสาทเทียม เป็นโครงข่ายคอมพิวเตอร์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากการทำงานของสมองมนุษย์ทำให้คอมพิวเตอร์รู้จักและจดจำข้อมูลต่างๆ ได้จากการเรียนรู้ผ่านตัวอย่าง ในงานวิจัยนี้เลือกใช้แบบเพอร์เซ็ปตรอนหลายชั้น(Multi-Layer Perceptron) ที่มีขั้นตอนการส่งค่าย้อนกลับ(Backpropagation) พื้นฐานโครงข่ายประสาทเทียมประกอบด้วย 3 ส่วน ประกอบด้วยข้อมูลชั้นขาเข้า(Input Layer) ชั้นซ่อนตัว(Hidden Layer) และชั้นขาออก(Output Layer) โดยกำหนดชั้นซ่อนตัวสูงสุด 100 ชั้น และรอบการเรียนรู้จำนวน 200 รอบ 2)การเรียนรู้แบบต้นไม้ตัดสินใจ เป็นการเรียนรู้โดยการจำแนกประเภท(Classification) ออกเป็นกลุ่มต่างๆ โดยใช้คุณลักษณะข้อมูลในการจำแนกประเภทที่ได้จากการเรียนรู้ทำให้ทราบว่าคุณลักษณะใดที่เหมาะสมเป็นตัวกำหนดการจำแนกประเภทซึ่งมีประโยชน์ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลและตัดสินใจได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งผลลัพธ์ที่เป็นโครงสร้างแบบต้นไม้ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์และสามารถอธิบายได้ง่าย ต้นไม้ตัดสินใจประกอบด้วยโหนด(Node) กิ่ง (Branch) และใบ (Leaves) JankaKabathova and Martin Drlik (2021) ในงานวิจัยนี้กำหนดค่าไม่เกิน 100 โหนดและหยุดแบ่งโหนดเมื่อโหนดส่วนใหญ่ถึงกำหนดร้อยละ 95 3)การค้นหาเพื่อนบ้านใกล้ที่สุด เป็นการสร้างแบบจำลองจำแนกประเภทข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูลโดยจะค้นหาข้อมูลเดิมที่มีลักษณะใกล้เคียงข้อมูลใหม่มากที่สุดจำนวน k ตัวมารวมกันตัดสินใจว่าข้อมูลใหม่นี้ควรเป็นประเภทใด ในงานวิจัยนี้กำหนดค่า k เท่ากับ 5 และใช้วิธีการวัดระยะทางแบบ Euclidean 4)การเรียนรู้แบบอย่างง่าย เป็นการวิเคราะห์ที่อาศัยหลักการของความน่าจะเป็นเข้ามาช่วยในการหาคำตอบของประเภทตัวอย่างใหม่เพื่อสร้างเงื่อนไขความน่าจะเป็นของแต่ละความสัมพันธ์ให้อยู่ในรูปอย่างง่าย 5)การสุ่มป่าไม้ เป็นวิธีที่ใช้การสุ่มเลือกคุณลักษณะต่าง ๆ ของชุดข้อมูลจากนั้นนำเอาชุดข้อมูลและคุณลักษณะนี้มาทำการสร้างแบบจำลองการพยากรณ์ด้วยต้นไม้ตัดสินใจหลาย ๆ ต้นและเลือกใช้แบบจำลองที่ได้ประสิทธิภาพดีที่สุด ในงานวิจัยนี้กำหนดค่าจำนวนต้นไม้เท่ากับ 10 และหยุดแบ่งโหนดเมื่อโหนดน้อยกว่า 5 Mustafa Yagci (2022)

3. การประเมินผล(Evaluation) การประเมินประสิทธิภาพของแบบจำลองนั้นจะใช้วิธีการตรวจสอบไขว้(K-Fold Cross Validation) กำหนดค่า K เท่ากับ 10 โดยแบ่งข้อมูลเป็น 10 ชุด ไม่ซ้ำกันโดยใช้ชุดข้อมูลสอน(Training Set) 9 ชุดและชุดข้อมูลทดสอบ(Test Set) 1 ชุด แล้ววนทำซ้ำจนข้อมูลทุกส่วนที่ถูกนำมาทดสอบและใช้ผลจากตาราง Confusion Matrix โดยประเมินจากตัวชี้วัด 4 ตัว ได้แก่ ค่าความถูกต้อง(Accuracy) เป็นการวัดความถูกต้องของแบบจำลองโดยพิจารณาจากทุกคลาส ค่าความแม่นยำ(Precision) เป็นการวัดความแม่นยำของข้อมูล โดยพิจารณาแยกทีละคลาส ค่าความระลึก(Recall) เป็นการวัดความถูกต้องของแบบจำลองโดยพิจารณาแยกทีละคลาส และค่าความถ่วงดุล(F-Measure) เป็นค่าเฉลี่ยของค่าความแม่นยำและค่าความระลึกสำหรับทุกคลาส Aderibigbe Israel Adekitan and Odunayo Salau (2019)

5. ผลการวิจัย

ผลการเตรียมข้อมูล การสร้างแบบจำลอง และการประเมินประสิทธิภาพของแบบจำลองการพยากรณ์ผลการเรียนเพื่อวางแผนการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา โดยใช้วิธีการเรียนรู้ของเครื่อง ใช้การวิเคราะห์ทั้งหมด 5 วิธี ได้แก่ โครงข่ายประสาทเทียม การเรียนรู้แบบต้นไม้ตัดสินใจ การค้นหาเพื่อนบ้านใกล้ที่สุด การเรียนรู้เบย์อย่างง่าย และการสุ่มป่าไม้ ผ่านการใช้งานโปรแกรม Orange Data Mining ในการทำการทดลอง โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นข้อมูลรายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน ผลการเรียน และเกรดเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตมหาสารคาม ที่เริ่มเข้าศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2556-2557 และจบการศึกษาที่ผ่านการแปลงข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 132 ระเบียน ผลการเตรียมข้อมูลในส่วนการแปลงข้อมูล แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเตรียมข้อมูลในส่วนการแปลงข้อมูล

รายละเอียด	ข้อมูลเดิม	การแปลงข้อมูล
รหัสวิชาบังคับ	ศทxxxxxx, วทxxxxxx	C_GExxxxxx, C_SCxxxxxx
รหัสวิชาเลือก	ศทxxxxxx, วทxxxxxx	S_GExxxxxx, S_SCxxxxxx
ผลการเรียนรายวิชา	A, B+, B, C+, C, D+, D	ทำการแปลงข้อมูลออกเป็น 7 กลุ่ม ดังนี้ A แทนด้วย 4 B+ แทนด้วย 3.5 B แทนด้วย 3

รายละเอียด	ข้อมูลเดิม	การแปลงข้อมูล
		C+ แทนด้วย 2.5 C แทนด้วย 2 D+ แทนด้วย 1.5 D แทนด้วย 1
เกรดเฉลี่ยสะสม	ค่าตัวเลขตั้งแต่ 2.00-4.00	ทำการแปลงข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 3.60=<GPA<=4.00 3.25=<GPA<=3.59 2.75=<GPA<=3.24 2.00=<GPA<=2.74

การสร้างแบบจำลองจะแสดงผลตัวอย่างที่ได้จากการเรียนรู้แบบต้นไม้ตัดสินใจเนื่องจากต้นไม้ตัดสินใจง่ายต่อการเข้าใจและทำให้เห็นความสัมพันธ์ของรายวิชาเพื่อวางแผนการลงทะเบียนได้อย่างชัดเจน จากผลการทดลองสามารถนำมาแปลผลเป็นกฎการตัดสินใจที่เกิดขึ้นจากรายวิชาบังคับและวิชาเลือกทั้งหมด 59 รายวิชา สามารถแยกออกมาเป็นตัวอย่างกฎที่รายวิชาเกิดความสัมพันธ์จำนวน 10 กฎ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กฎการตัดสินใจที่เกิดกับรายวิชาทั้งหมด

ลำดับ	รายละเอียด	ผลลัพธ์
กฎข้อที่ 1	If C_SC021004 > 2.5 and C_SC102002 > 2.5 and S_SC081249 > 3.5 and C_SC081041 > 3	3.60=<GPA<=4.00
กฎข้อที่ 2	If C_SC021004 > 2.5 and C_SC102002 > 2.5 and S_SC081249 > 3.5 and C_SC081041 <= 3	3.25=<GPA<=3.59
กฎข้อที่ 3	If C_SC021004 > 2.5 and C_SC102002 > 2.5 and S_SC081249 <= 3.5 and C_GE071004 > 2 and S_SC081256 > 3	3.25=<GPA<=3.59
กฎข้อที่ 4	If C_SC021004 > 2.5 and C_SC102002 > 2.5 and S_SC081249 <= 3.5 and C_GE071004 > 2 and S_SC081256 <= 3	3.25=<GPA<=3.59

ลำดับ	รายละเอียด	ผลลัพธ์
กฎข้อที่ 5	If C_SC021004 > 2.5 and C_SC102002 > 2.5 and S_SC081249 <= 3.5 and C_GE071004 <= 2	2.75=<GPA<=3.24
กฎข้อที่ 6	If C_SC021004 > 2.5 and C_SC102002 <= 2.5 and S_SC084004 > 1.5	2.75=<GPA<=3.24
กฎข้อที่ 7	If C_SC021004 > 2.5 and C_SC102002 <= 2.5 and S_SC084004 <= 1.5	2.00=<GPA<=2.74
กฎข้อที่ 8	If C_SC021004 <= 2.5 and C_GE051002 > 2.5 and C_SC081041 > 2.5 and C_SC082141 > 2.5	2.75=<GPA<=3.24
กฎข้อที่ 9	If C_SC021004 <= 2.5 and C_GE051002 > 2.5 and C_SC081041 > 2.5 and C_SC082141 <= 2.5	2.75=<GPA<=3.24
กฎข้อที่ 10	If C_SC021004 <= 2.5 and C_GE051002 > 2.5 and C_SC081041 > 2.5 and C_SC102002 > 2.5 and S_SC081249 > 2	2.75=<GPA<=3.24

ผลการทดลองเฉพาะรายวิชาเลือกทั้งหมด 21 รายวิชา สามารถแยกออกมาเป็นตัวอย่างกฎที่รายวิชาเกิดความสัมพันธ์จำนวน 10 กฎ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กฎการตัดสินใจที่เกิดกับรายวิชาเลือก

ลำดับ	รายละเอียด	ผลลัพธ์
กฎข้อที่ 1	If S_GE072006 > 3 and S_SC081249 > 3 and S_SC081203 > 2.5 and S_GE023013 > 2.5	3.60=<GPA<=4.00
กฎข้อที่ 2	If S_GE072006 > 3 and S_SC081249 > 3 and S_SC081203 > 2.5 and S_GE023013 <= 2.5	3.25=<GPA<=3.59
กฎข้อที่ 3	If S_GE072006 > 3 and S_SC081249 > 3 and S_SC081203 <= 2.5	2.75=<GPA<=3.24
กฎข้อที่ 4	If S_GE072006 > 3 and S_SC081249 <= 3 and S_GE023012 > 2.5 and S_GE062012 > 3	3.25=<GPA<=3.59
กฎข้อที่ 5	If S_GE072006 > 3 and S_SC081249 <= 3 and S_GE023012 > 2.5 and S_GE062012 <= 3	2.75=<GPA<=3.24

ลำดับ	รายละเอียด	ผลลัพธ์
กฎข้อที่ 6	If S_GE072006 > 3 and S_SC081249 <= 3 and S_GE023012 > 2.5 and S_GE032015 > 2	2.75=<GPA<=3.24
กฎข้อที่ 7	If S_GE072006 > 3 and S_SC081249 <= 3 and S_GE023012 <= 2.5 and S_GE032015 <= 2	2.00=<GPA<=2.74
กฎข้อที่ 8	If S_GE072006 > 3 and S_GE023012 <= 2.5 and S_SC081203 > 1.5 and S_GE032015 > 2	2.75=<GPA<=3.24
กฎข้อที่ 9	If S_GE072006 <= 3 and S_GE023012 <= 2.5 and S_SC081203 > 1.5 and S_GE032015 <= 2	2.00=<GPA<=2.74
กฎข้อที่ 10	If S_GE072006 <= 3 and S_GE023012 <= 2.5 and S_SC081203 <= 1.5	2.00=<GPA<=2.74

การประเมินผลเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของแบบจำลองโดยวัดประสิทธิภาพของแบบจำลองด้วยค่าความถูกต้อง ค่าความแม่นยำ ค่าความระลึก และค่าความถ่วงดุล แสดงผลการทดลองออกเป็น 2 ส่วน คือ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของแบบจำลองกับชุดข้อมูลรายวิชาทั้งหมด และการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของแบบจำลองกับชุดข้อมูลเฉพาะรายวิชาเลือก แสดงดังตารางที่ 4 และตารางที่ 5

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของแบบจำลองกับชุดข้อมูลรายวิชาทั้งหมด

Algorithm	Accuracy (%)	Precision	Recall	F-Measure
Neural Network	87.9%	0.885	0.879	0.879
Decision Tree	72.0%	0.714	0.720	0.715
K-NN	83.3%	0.837	0.833	0.834
Naive Bayes	69.7%	0.774	0.697	0.716
Random Forest	81.8%	0.809	0.818	0.806

จากตารางที่ 4 พบว่า วิธีโครงข่ายประสาทเทียมให้ค่าความถูกต้องสูงที่สุดร้อยละ 87.9 วิธีการค้นหาเพื่อนบ้านใกล้ที่สุดให้ค่าความถูกต้องร้อยละ 83.3 วิธีการสุ่มป่าไม้ให้ค่าความถูกต้องร้อยละ 81.8 วิธีการเรียนรู้แบบต้นไม้ตัดสินใจให้ค่าความถูกต้องร้อยละ 72 และวิธีการเรียนรู้แบบอย่างง่ายให้ค่าความถูกต้องร้อยละ 69.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของแบบจำลองกับชุดข้อมูลเฉพาะรายวิชาเลือก

Algorithm	Accuracy (%)	Precision	Recall	F-Measure
Neural Network	75.0%	0.762	0.750	0.747
Decision Tree	65.9%	0.657	0.659	0.658
K-NN	70.2%	0.716	0.720	0.717
Naive Bayes	61.7%	0.645	0.617	0.633
Random Forest	70.5%	0.702	0.705	0.696

จากตารางที่ 5 พบว่า วิธีโครงข่ายประสาทเทียมให้ค่าความถูกต้องสูงที่สุดร้อยละ 75 วิธีการสุ่มป่าไม้ให้ค่าความถูกต้องร้อยละ 70.5 วิธีการค้นหาเพื่อนบ้านใกล้ที่สุดให้ค่าความถูกต้องร้อยละ 70.2 วิธีการเรียนรู้แบบต้นไม้ตัดสินใจให้ค่าความถูกต้องร้อยละ 65.9 และวิธีการเรียนรู้แบบอย่างง่ายให้ค่าความถูกต้องร้อยละ 61.7 ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการสร้างแบบจำลองการพยากรณ์ผลการเรียนเพื่อวางแผนการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาโดยใช้วิธีการเรียนรู้ของเครื่องและเปรียบเทียบประสิทธิภาพการพยากรณ์ผลซึ่งวิธีการเรียนรู้ของเครื่องเป็นส่วนหนึ่งของการประยุกต์ใช้ในการทำเหมืองข้อมูลทางการศึกษา โดยพิจารณาจากข้อมูลรายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน ผลการเรียน และเกรดเฉลี่ยสะสม แบบจำลองที่ใช้ในการเปรียบเทียบ 5 วิธี ได้แก่ โครงข่ายประสาทเทียม การเรียนรู้แบบต้นไม้ตัดสินใจ การค้นหาเพื่อนบ้านใกล้ที่สุด การเรียนรู้แบบอย่างง่าย และการสุ่มป่าไม้ ผลการเปรียบเทียบทั้ง 5 วิธี พบว่าแบบจำลองการพยากรณ์ผลกับชุดข้อมูลรายวิชาทั้งหมด วิธีโครงข่ายประสาทเทียมให้ค่าความถูกต้องสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 87.9 สำหรับแบบจำลองกับชุดข้อมูลเฉพาะรายวิชาเลือก วิธีโครงข่ายประสาทเทียมให้ค่าความถูกต้องสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 75 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล สิริวิชาติ (2560) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์คุณลักษณะพื้นฐานทางการศึกษาด้วยเทคนิคเหมืองข้อมูลระหว่างวิธีโครงข่ายประสาทเทียมแบบเพอร์เซ็ปตรอนหลายชั้นและวิธีการเรียนรู้แบบต้นไม้ตัดสินใจ พบว่าวิธีโครงข่ายประสาทเทียมให้ค่าความถูกต้องสูงที่สุด นอกจากนี้ผู้วิจัยได้อธิบายตัวอย่างความสัมพันธ์ของรายวิชาในรูปแบบของกฎด้วยวิธีการเรียนรู้แบบต้นไม้ตัดสินใจซึ่งพบว่ามีกฎที่แสดงความสัมพันธ์ของรายวิชาจากรายวิชาทั้งหมดที่มีแนวโน้มที่จะสามารถสำเร็จการศึกษาแล้วได้เกียรตินิยมอันดับ 1 คือ ถ้าเรียนวิชา วท021004 เคมีทั่วไป (วิชาบังคับ) ได้ผลการเรียนมากกว่า C+ และ วท102002 สถิติทางวิทยาศาสตร์การกีฬา (วิชาบังคับ) ได้ผลการเรียน

มากกว่า C+ และ วท081249 โยคะ (วิชาเลือก) ได้ผลการเรียนมากกว่า B+ และ วท081041 พื้นฐานวิทยาศาสตร์การกีฬา (วิชาบังคับ) ได้ผลการเรียนมากกว่า B ส่วนกฎที่แสดงความสัมพันธ์ของรายวิชาจากรายวิชาเลือกที่มีแนวโน้มที่จะสามารถสำเร็จการศึกษาแล้วได้เกียรตินิยมอันดับ 1 คือ ถ้าเรียนวิชา ศท072006 การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในชีวิตประจำวัน ได้ผลการเรียนมากกว่า B และ วท081249 โยคะ ได้ผลการเรียนมากกว่า B และ วท081203 ระเบียบการของ ได้ผลการเรียนมากกว่า C+ และ ศท023013 การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ ได้ผลการเรียนมากกว่า B

อย่างไรก็ตามแบบจำลองการพยากรณ์ที่ได้นี้เป็นการวิเคราะห์การวางแผนเพื่อที่จะได้เกรดเฉลี่ยสะสมสุดท้ายของการเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสามารถสำเร็จการศึกษาได้ ความสัมพันธ์ที่ได้มารายวิชาที่มีความต่อเนื่องกันนี้ไม่ได้คำนึงถึงแผนการลงทะเบียนเรียนตามชั้นปีแต่จะวิเคราะห์ว่าวางแผนการเรียนและมีผลการเรียนเท่าไรจึงจะสามารถจบตามเกณฑ์ที่นักศึกษาต้องการได้ แบบจำลองที่เหมาะสมจะนำไปพัฒนาเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในวางแผนการลงทะเบียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาในระหว่างที่ทำการศึกษาอยู่เพื่อลดการผันสภาพนักศึกษาและสามารถจบการศึกษาได้ในระยะเวลาตามหลักสูตรกำหนด อีกทั้งความถูกต้องของแบบจำลองที่ใช้วิธีการเรียนรู้ของเครื่องขึ้นอยู่กับจำนวนข้อมูลที่นำมาใช้ในการสร้างแบบจำลองดังนั้นในอนาคตอาจจะต้องมีการเพิ่มเติมจำนวนข้อมูลของนักศึกษาที่จบการศึกษาตามหลักสูตรที่ปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อให้แบบจำลองที่สร้างขึ้นมีความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 การกำหนดรายวิชาเรียนในหลักสูตรควรพิจารณาความยากง่ายของแต่ละรายวิชา รวมทั้งการเปิดรายวิชาให้มีลำดับก่อนหลังที่เหมาะสมเพื่อเอื้อให้นักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์สามารถสำเร็จการศึกษาได้

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 เนื่องจากข้อมูลที่นำมาเรียนรู้มีจำนวนข้อมูลค่อนข้างน้อยหากนำเทคนิคการเพิ่มจำนวนข้อมูลเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพยากรณ์ผลของแบบจำลองให้ดียิ่งขึ้น

7.2.2 ข้อมูลการลงทะเบียนของนักศึกษายังเป็นรายวิชาของหลักสูตรเก่าอยู่ ซึ่งในปัจจุบันได้ใช้หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 ดังนั้นการเก็บข้อมูลรายวิชาของหลักสูตรใหม่ที่เป็นปัจจุบันจะทำให้การพยากรณ์ผลการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรปัจจุบันสอดคล้องกับหลักสูตรที่ศึกษา

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 การสร้างแบบจำลองอาจเพิ่มวิธีการอื่นๆ เข้ามาเพื่อสามารถเรียนรู้และพยากรณ์ผลออกมาได้ค่าความถูกต้องและมีประสิทธิภาพที่ดีกว่า

8. บรรณานุกรม

- ปี่สุตา ดาวเรือง, จรรย์ แสนราช และอนิราช มิ่งขวัญ. (2564). การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการจำแนกข้อมูลเพื่อทำนายแขนงวิชาเรียนของนักศึกษาภาควิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีและการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ*. 12(2). 136-144.
- ปรียารัตน์ นาคสุวรรณ และกิตติการ สายธนู. (2555). การทำนายผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาสถิติเบื้องต้นของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา ด้วยการวิเคราะห์การจำแนกและข่ายงานระบบประสาท. *วารสารวิทยาศาสตร์บูรพา*. 17(1). 59-68.
- พงษ์เทพ รักภกวางค์ และอุไรวรรณ รักภกวางค์. (2558). การใช้กฎความสัมพันธ์ ร่วมกับพีชชีกฏความสัมพันธ์ เพื่อคาดการณ์ผลการเรียนของนักศึกษา. *วารสารวิทยาศาสตร์ มข.* 43(3). 542-551.
- สุวิมล สิทธิชาติ. (2560). การวิเคราะห์คุณลักษณะพื้นฐานทางการศึกษาด้วยเทคนิคเหมืองข้อมูล. *วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ*. 13(2). 20-28.
- อนันต์ ปินะเต, ฉัตรเกล้า เจริญผล และแกมกาญจน์ สมประเสริฐศรี. (2557). การใช้เทคนิคเหมืองข้อมูลในการเลือกกลุ่มสาขาวิชาที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาต่อระดับปริญญาตรี. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 33(6). 648-656.
- Adekitan, A. I., &Salau, O. (2019). Toward an improved learning process: the relevance of ethnicity to data mining prediction of students' performance. *SN Applied Sciences*. 2(1). 1-15.
- Guo, B., Zhang, R., Xu, G., Shi, C., & Yang, L. (2015). **Predicting Students Performance in Educational Data Mining**. 2015 International Symposium on Educational Technology (ISET). Central China Normal University in Wuhan, China. 27-29 July 2015. 125-128.
- Kabathova, J., &Drlik, M. (2021). Towards Predicting Student's Dropout in University Courses Using Different Machine Learning Techniques. *Applied Sciences*. 11(7). 3130.
- Yagci, M. (2022). Educational data mining: prediction of students' academic performance using machine learning algorithms. *Smart Learning Environments*. 9(11). 1-19.

ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา
สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จังหวัดขอนแก่น*

FACTORS AFFECTING THE ANXIETY OF SPEAKING ENGLISH OF
STUDENTS IN ENGLISH FOR COMMUNICATION PROGRAM,
NORTHEASTERN UNIVERSITY, KHON KAEN PROVINCE

ธวัช ทะเพชร¹, รัชฎาพร ดาวเศรษฐ์²

Thawush Thaphech¹, Ratchadapond Daowaset²

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1,2}

Faculty of Social Sciences and Humanities, Northeastern University^{1,2}

Email : thawush.tha@neu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ นักศึกษาจำนวน 30 คน อาจารย์ผู้สอน 8 คน ใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านชั้นเรียน ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบเท่ากับ .205 และ .200 ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำเป็นต้องฝึกการเขียนภาษาอังกฤษโดยการจดบันทึกผ่านกิจวัตรประจำวันต่างๆ โดยทดลองฝึกบันทึกไดอารี่เพื่อเพิ่มความคุ้นชินกับการเขียนภาษา และวาดภาพและเขียนอธิบายเรื่องราวตามจินตนาการ และการสอดแทรกทางด้านการศึกษาพูดให้สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านไวยากรณ์หรือโครงสร้างเพื่อให้รู้ด้านสังคม เช่นการใช้คำและการสร้างประโยค อีกทั้งรู้ในการใช้โครงสร้างเพื่อสื่อความหมาย ส่วนในการติดต่อสื่อสารจำเป็นอย่างมากในการใช้กลวิธีในการสื่อสารและต้องใช้ความพยายามที่จะเรียนรู้ฝึกฝนการติดต่อสื่อสารที่บ่งบอกถึงการนำไปสู่การพัฒนาทักษะการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับความเป็นบัณฑิตในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ : 1. ความวิตกกังวล 2. ภาษาอังกฤษ 3. นักศึกษา 4. การสื่อสาร

ABSTRACT

This research article aimed: 1) to study the anxiety of speaking English of the students in English for Communication Program, Northeastern University, Khon Kaen province, 2) to study the factors affecting the anxiety of speaking English of the students in English for Communication Program, Northeastern University, Khon Kaen province and 3) to study the guidelines for the development of speaking English of the students in English for Communication Program, Northeastern University, Khon Kaen province. The author used mixed methodology: qualitative and quantitative research. The quantitative research applied the frequency and percentage to demonstrate the answers of the informants. The analytical results were presented in mean, standard deviation, and multiple linear regression analysis by selection included the discussion and description from the data selection and classification. The data were classified systematically with references, and were analyzed before reporting in accordance with the research objectives.

The research results were found that: 1. the overall anxiety of speaking English of the students in English for Communication Program, Northeastern University, Khon Kaen province, was at a moderate level. 2. The overall factors affecting the anxiety of speaking English of the students in English for Communication Program, Northeastern University, Khon Kaen province, significantly were students and classroom. The coefficient of forecasting the performance prediction of the two variables was (b) .205 and .200,

respectively. 3. The guidelines for the development of speaking English of the students in English for Communication Program, Northeastern University, Khon Kaen province, required practicing English writing through daily journals in order to be familiar with the language, as well as drawing and describing imaginary stories. Moreover, the speaking for communication must be added with efficiency by regarding grammar or structure for socialization; for example, the use of words and sentence creations, the use of structure to communicate, etc. Communication is very important and needs the effort of communication practices that would lead to effective communication for graduates nowadays.

Keywords : 1. Anxiety 2. English 3. Students 4. Communication

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะในปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารหรือเรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์ การสื่อสารมีประโยชน์ทั้งในแง่บุคคลและสังคม ภาษาจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการสื่อสาร โดยเฉพาะภาษาพูดและภาษาเขียน ภาษาของมนุษย์เป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาสำคัญของโลกเป็นภาษาสากลที่ทั่วโลกมีการใช้ในการติดต่อสื่อสาร ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการเจรจาในการค้าขายของประชาคมโลกอย่างไร้ขีดจำกัด ภาษาอังกฤษถือได้ว่าเป็นสื่อกลางของกระบวนการในการเผยแพร่แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและศาสตร์ด้านความรู้แต่ละแขนงต่างๆ ดังนั้นการพัฒนาประเทศในทุกมิติและแต่ละด้านให้มีความเจริญก้าวหน้าตลอดทั้งมีความเท่าเทียมกับนานาประเทศในโลกนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาศักยภาพของประชากรของประเทศนั้นๆ ให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถในการติดต่อสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่จะต้องมีการพัฒนาด้านภาษาอังกฤษอย่างมาก เห็นได้จากความตระหนักของภาครัฐมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากการจัดการเรียนการสอนของชาติโดยกำหนดให้มีการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับต่างๆ ของสถาบันศึกษามาเป็นเวลานาน เพื่อให้ประชากรของชาติมีศักยภาพและมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับนานาชาติด้วยภาษาอังกฤษ ทั้งด้านการพูด การฟัง การอ่านและการเขียน (Karlsson, A., 2012)

แต่ปรากฏการณ์ที่บ่งบอกและน่าสังเกตว่า มีนักศึกษาและนิสิต นักเรียนทั้งประชาชนที่มีการศึกษายังคงมีความต้องการแสวงหาความท้าทายที่บ่งบอกถึงศักยภาพของตนเอง และยังคงการหาสถาบันสำหรับสอยพิเศษด้านภาษาอังกฤษอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผู้เรียนจำนวนมากที่

ต้องการเขียน การพูดภาษาอังกฤษ ปรากฏการณ์เช่นนี้จึงบ่งบอกถึงการสะท้อนถึงปัญหาของการจัดการเรียนการสอนด้านภาษาอังกฤษในสถานศึกษาและที่ผ่านจึงไม่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนเท่าที่ควรตามวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ตลอดจนมีข้อมูลที่น่าเสนอต่อสังคมไทยและทั่วโลกที่สะท้อนถึงความล้มเหลวของการพูด เขียน ฟัง ติดต่อบริการ ภาษาอังกฤษของคนไทยที่มีมากถึงร้อยละ 99 และนั่นคือปัญหาที่ภาครัฐจะต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น (Piset Wattanavitukul, 2006)

แต่ในปัจจุบันยังมีข้อสังเกตหลายประการที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีจำนวนด้านผลงานที่มีนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญและผู้ค้นคว้าประดิษฐ์ ได้นำเสนอและออกเผยแพร่สู่สังคมโลกในจำนวนที่น้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าร่วมนำเสนอผลงานด้านปากเปล่าในการประชุมสัมมนาทางวิชาการในเวทีระดับนานาชาติ การพูด เขียน สื่อสารภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้คนไทยในประเทศเสียโอกาสทางการแข่งขัน เผยแพร่ข้อมูลด้านความรู้ ความสามารถและผลงานด้านวิชาการสู่เวทีระดับโลกด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาการพูด การเขียน การติดต่อบริการภาษาอังกฤษของประชากรประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งนักศึกษาเหล่านี้เหล่านี้จะสำเร็จการศึกษาออกไปรับใช้สังคมและเป็นกำลังที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้กับภาครัฐและส่วนต่างๆ ของประเทศในอนาคต (กมลวรรณ โคตรทอง, 2558)

ดังนั้น ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาว่าระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ระดับใด ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปัจจัยอะไรบ้าง และแนวทางการพัฒนาความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรเป็นอย่างไร ซึ่งดังกล่าวมานี้สอดคล้องกับการเขียน การพูด การสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี จึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งงานวิจัยนี้จะนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น และหน่วยงานสถานศึกษาในจังหวัดอื่นๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.2 ได้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.3 ได้ทราบแนวทางการพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 30 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ตอบแบบสอบถาม 30 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 30 คน 2) อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 8 คน ทำการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเขียน 2) ด้านการพูด 3) ด้านการติดต่อสื่อสาร ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ 1) ด้านผู้เรียน 2) ด้านชั้นเรียน 3) ด้านการเรียนการสอน 4) ด้านความสามารถของผู้เรียน และ 5) ด้านครอบครัว และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางการ

พัฒนาการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบบสัมภาษณ์มี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้ 1)ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2)นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาวางโครงสร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและตามกรอบแนวคิดของการวิจัย 3)สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น โดยมีข้อคำถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน 4)นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตามทฤษฎีความเป็นปรนัย ส่วนวนการใช้ภาษา และคำชี้แจง 5)จากนั้นนำแบบการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญนำมาทำการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเป็นรายข้อ 6)นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาในสถานศึกษาใกล้เคียงมีสถานภาพเช่นเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 ฉบับ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าเชื่อมั่นแบบสอบถามเท่ากับ .84 แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนในการการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยดังนี้ 1)ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2)นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาวางโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและตามกรอบแนวคิดของการวิจัย 3)สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น โดยมีข้อคำถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน จากนั้นนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญนำมาทำการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเป็นรายข้อ 4)นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วนำเสนอให้ที่ปรึกษาเพื่อขออนุมัตินำไปปฏิบัติในภาคสนามต่อไป การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม 1)ทำหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขอความร่วมมือไปยังนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น เพื่อตอบแบบสอบถาม 2)ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามกับประชากรกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด 3)รับแบบสอบถามกลับมาด้วยตนเอง ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ 1)ทำหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขอความร่วมมือไปยังบุคลากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ 2)นัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์ 3)ดำเนินการสัมภาษณ์ 4)นำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์และสรุปต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติที่ใช้ในการ

วิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถาม 1) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบการอภิปรายผล 3) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้สถิติถดถอยพหุคูณ พร้อมกำหนดนัยสำคัญของการทดสอบที่ระดับ.05 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลสัมพัทธ์ด้วยการจัดกลุ่ม คำถาม คำตอบ และหาความถี่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อธิบายเป็นความเรียง

5. ผลการวิจัย

5.1 ระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 1 ระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้าน

ความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการเขียน	2.84	.79	ปานกลาง
2. ด้านการพูด	3.30	.45	ปานกลาง
3. ด้านการติดต่อสื่อสาร	2.93	.62	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.07	.17	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้านระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.07, S.D.=.17$) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการพูด อยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.30, S.D.=.45$) ด้านการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=2.93, S.D.=.62$) และด้านการเขียน อยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=2.84, S.D.=.79$) ตามลำดับ

5.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้าน

ลำดับตัวแปรที่ได้รับ การคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P- value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	1.485	.166		8.970	.000*	.227	4.409
ด้านผู้เรียน(X_1)	.205	.045	.297	4.606	.000*	.420	2.381
ด้านชั้นเรียน(X_2)	.200	.036	.337	5.617	.000*	.485	2.062
ด้านการเรียนการสอน (X_3)	-.029	.035	-.037	-.825	.410	.847	1.180
ด้านความสามารถของ ผู้เรียน(X_4)	.013	.018	.031	.730	.466	.970	1.031
ด้านครอบครัว(X_5)	-.035	.033	-.069	-1.052	.294	.405	2.467

$$SE_{est} = \pm .28533$$

$$R = .879; R^2 = .835; \text{Adj. } R^2 = .823; F = 27.467; p\text{-value} = 0.001$$

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ด้านผู้เรียน(X_1) ด้านชั้นเรียน(X_2) ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ(b) เท่ากับ .205 และ .200 ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถของผู้เรียน(X_4) ด้านการเรียนการสอน(X_3) ด้านครอบครัว(X_5) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปรร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา ได้ 82.3%

5.3. แนวทางการพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า จำเป็นต้องฝึกการเขียนภาษาอังกฤษโดยการจดบันทึกผ่านกิจวัตรประจำวันต่างๆ โดยทดลองฝึกบันทึกไดอารี่เพื่อความคุ้นชินกับการเขียนภาษา และวาดภาพและเขียนอธิบายเรื่องราวตามจินตนาการ และการสอดแทรกทางด้านกรพูดให้สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านไวยากรณ์หรือโครงสร้างเพื่อให้รู้ด้านสังคม เช่นการใช้คำและการสร้างประโยค อีกทั้งรู้ในการใช้โครงสร้างเพื่อสื่อความหมาย ส่วนในการติดต่อสื่อสารจำเป็นอย่างมากในการใช้กลวิธีในการสื่อสารและต้องใช้ความพยายามที่จะเรียนรู้ฝึกฝนการติดต่อสื่อสารที่บ่งบอกถึงการนำไปสู่การพัฒนาทักษะการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับความเป็นบัณฑิตในยุคปัจจุบัน

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการพูด ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการเขียน ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวราพร เปลี่ยนปราณ และคณะ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมประกอบการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทุ่งน้อย อำเภออุบลบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1)แผนการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมประกอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 70.08/95.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 70/70 2)ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังใช้วิธีสอนโดยใช้เกมประกอบ สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 25.08 และ 3)ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมประกอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในสูงสุดได้แก่ นักเรียนมีความเข้าใจบทเรียนมากขึ้นเมื่อเรียนโดยใช้เกมประกอบ รองลงมาคือ นักเรียนชื่นชอบและให้ความร่วมมือกับครูสอนภาษาอังกฤษที่ให้เล่นเกมประกอบการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ และนักเรียนในกลุ่มให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี

6.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านชั้นเรียน ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบเท่ากับ .205 และ .200 ตามลำดับซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ วราธิพร (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของ

ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มี 5 องค์ประกอบได้แก่ความสามารถด้านกฎเกณฑ์และโครงสร้างของภาษา ความสามารถด้านภาษาศาสตร์เชิงสังคมความสามารถด้านความเข้าใจในระดับข้อความ ความสามารถในการใช้กลวิธีในการสื่อความหมายและความสามารถที่นำไปสู่ความสำเร็จ โดยมีความตรงเชิงโครงสร้างจากการวิเคราะห์องค์ประกอบสามารถแสดงด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง ประกอบด้วยค่าไค-สแควร์: $\chi^2=0.911$, องศาความเป็นอิสระ $df=219$, $p\text{-value}=0.00$, $RMSEA=0.00$, $GFI=0.96$, $AGFI=0.94$, $CFI=1.00$ และ $CN=550.89$

6.3 แนวทางการพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษจำเป็นต้องฝึกการเขียนภาษาอังกฤษโดยการจดบันทึกผ่านกิจวัตรประจำวันต่างๆ โดยทดลองฝึกบันทึกไดอารี่เพื่อความคุ้นชินกับการเขียนภาษา และวาดภาพและเขียนอธิบายเรื่องราวตามจินตนาการ และการสอดแทรกทางด้านการพูดให้สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านไวยากรณ์หรือโครงสร้างเพื่อให้รู้ด้านสังคม เช่นการใช้คำและการสร้างประโยค อีกทั้งรู้ในการใช้โครงสร้างเพื่อสื่อความหมาย ส่วนในการติดต่อสื่อสารจำเป็นอย่างมากในการใช้กลวิธีในการสื่อสารและต้องใช้ความพยายามที่จะเรียนรู้ฝึกฝนการติดต่อสื่อสารที่บ่งบอกถึงการนำไปสู่การพัฒนาทักษะการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับความเป็นบัณฑิตในยุคปัจจุบันซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ พรหมอินทร์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ Collaborative strategic reading ผลการวิจัยพบว่า 1)ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนตกรวมวิทยาคาร จังหวัดจันทบุรี ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2)พฤติกรรมการการทำงานกลุ่มร่วมกันระหว่างเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ โรงเรียนตกรวมวิทยาคาร จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับดีมาก 3)เจตคติของนักเรียนต่อวิชาภาษาอังกฤษที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ควรมีการนำรูปแบบการการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารไปใช้และทำความเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้และหลักการของการพูดภาษาอังกฤษที่ทำให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ควรทำการศึกษาความต่อเนื่องของปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสาร โดยใช้ระยะเวลาที่นานขึ้นเพื่อทราบถึงพัฒนาการของนักศึกษาเป็นระยะๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

7.2.3 ควรศึกษาการเปรียบเทียบความเข้าใจในการพูด การอ่าน การเขียน การสื่อสารภาษาอังกฤษในด้านการแปลความ การตีความ และด้านการขยายและพัฒนาการพูดความผู้วิจัยควรหารูปแบบการสอนอื่นๆ มาพัฒนาให้ผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นต่อไป

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 หลังจากที่ได้มีการดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ควรเพิ่มจำนวนของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมมากขึ้น ทั้งด้านขนาดพื้นที่ทำการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ประชากรกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

8. บรรณานุกรม

- กมลวรรณ โคตรทอง. (2558). การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากนิทานอาเซียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้สตอรี่ไลน์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเป่า จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University. 8(2). 2255–2270.
- ณัฐวราพร เปลี่ยนปราณ และคณะ. (2558). การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมประกอบการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทุ่งน้อย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- วราภรณ์ พรหมอินทร์. (2561). การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ Collaborative strategic reading. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วราภรณ์ วราธิพร. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์จังหวัดปทุมธานี.

Karlsson, A. (2012). **Storytelling as a Teaching Strategy in the English Language Classroom in Iceland.** Dissertation Faculty of Teacher Education. University of Iceland School of Education.

Wattanaivitukul, Piset. (2006). **Spoken English: Why 99% of Thai and Chinese Failed in Learning Oral English.** Retrieved 28 August 2006. From <http://www.apmforum.com/columns/china.24.htm>

รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน*

THE MODEL FOR LEARNING RESOURCES UTILIZATION IN DEVELOPMENT LEARNING AND TEACHING

สมชาย แก้วเกษเกี้ยว¹

Somchai kheawketkeung¹

โรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2¹

Chumchon Ban Yang Srisurat School

Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 2¹

Email : som.282515@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และ 4) เพื่อพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนใช้การวิจัยและพัฒนา กำหนด กลุ่มเป้าหมายเป็นการกำหนดตามความสอดคล้องกับกระบวนการของการวิจัย ดังนี้ 1) กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ได้แก่ ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช จำนวน 7 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 7 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 143 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช จำนวน 64 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ความต้องการในการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด 2. รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน(P=planning) ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแหล่งเรียนรู้(D=development) ขั้นตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้(I=instructional) ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผล(E=evaluate) 3. รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยภาพรวมมีการปฏิบัติ/เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

ที่สุด และการสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้ เนื่องจากรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนมีความหลากหลาย มีความเหมาะสมกับนักเรียน และสามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจ นอกจากนี้ครูก็มีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียน 4. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมเห็นด้วยกับรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุดที่เป็นเช่นนี้เพราะการพัฒนา รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบที่ชัดเจน มีรูปแบบการดำเนินการที่สอดคล้อง การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักการของการเรียนรู้

คำสำคัญ : 1. แหล่งเรียนรู้ 2. รูปแบบ 3. พัฒนาการเรียนการสอน

ABSTRACT

The purposes of the study were to: 1) to study the current state desirable state and learning resources utilization in development learning and teaching, 2) to create a model for learning resources utilization in development learning and teaching, 3) to experiment the model for learning resources utilization in development learning and teaching and 4) to develop of model for learning resources utilization in development learning and teaching by applying research and development. The target group is defined according consists of 1) the target group in studying the current conditions and needs to develop and use learning resources to improve teaching and learning. These included 7 teachers in Chumchon Ban Yang Srisurat School, 5 experts, 7 teachers in grades 1-6, and 143 students in grades 1-6, who were involved in the educational management of the Chumchon Ban Yang Srisurat School of 64 person. Data were statistically analyzed by percentage, mean and standard deviation.

The results of the study indicated that: 1) Current conditions The need to develop and use learning resources to improve teaching and learning In general, the current state of using learning resources to improve teaching and learning. Moderate level. The need to develop and use learning resources to improve teaching and learning at the highest level. 2. The model for Learning Resources Utilization in development Learning and Teaching consists of 4 steps: Step 1: Planning (P=planning) Step 2: Developing

learning resources. (D=development) Step 3 Learning Management (I=instructional) Step 4 Evaluate (E=evaluate) and the results of the assessment of the implementation model according to the model from the interviews with experts to consider the suitability and the possibility of a model of using learning resources to improve teaching and learning It is appropriate, clear and feasible to use. Because it is a model that can learn various activities related to real life in all 8 learning subject groups and according to their interests. 3. The model for learning resources utilization in development learning and teaching consists of as a whole had practice/agreeing at the highest level, and the satisfaction questionnaire about the model of using learning resources to improve teaching and learning was at the highest level. The overall satisfaction was at the highest level, and this is because the patterns of using learning resources to develop teaching and learning are diverse. Suitable for students and can learn according to their interests In addition, teachers have guidelines for organizing learning activities that are suitable for students. 4. The people involved in educational management as a whole agreed with the model of using learning resources to improve teaching and learning at the highest level. Because of the development of patterns of using learning resources to improve teaching and learning, there is a clear pattern development process. There is an action model that is consistent with the education management in accordance with the National Education Act. Guidelines for learning management according to the core curriculum of basic education and principles of learning.

Keywords : 1. Learning Resources Utilization 2. Model 3. Development of Learning and Teaching

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักของการพัฒนาประเทศตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ว่าด้วยการวางเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบการศึกษา และทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยจะมุ่งเน้นจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนทุกวัยมีโอกาสและความเสมอภาคในเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยมีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนากำลังคนให้มีความสามารถด้านการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศและสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ดังนั้นการศึกษาจึงมีความสำคัญ

เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้บุคคลได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ซึ่งในสังคมข้อมูลข่าวสารยุคปัจจุบันมีความรู้และวิทยาการใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย จึงทำให้ความรู้มีมากกว่าการถ่ายทอดภายในห้องเรียน หรือจากครูผู้สอน การถ่ายทอดความรู้และวิทยาการต่างๆ จึงมีความหลากหลายมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การปฏิรูปการศึกษาไทย 4.0 ซึ่งในยุคนี้เป็นการศึกษาที่ช่วยทำให้เศรษฐกิจดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับวิวัฒนาการด้านสื่อการเรียนรู้ที่เข้ามาอย่างแพร่หลายผ่านช่องทางสื่อดิจิทัลในรูปแบบต่างๆ ซึ่งนอกเหนือจากการเข้าถึงสื่อผ่านเทคโนโลยีแล้วนั้น การพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ต้องมีนวัตกรรมทางการศึกษา ที่เป็นผลจากการศึกษาวิจัยและพัฒนาของนักการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษา เพื่อให้ได้หลักการและแนวทางการปฏิบัติด้านการจัดการศึกษาตามหลักการในสถานศึกษาและแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2559) จึงมีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 25 กล่าวว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ โดยให้ผู้เรียนมีอิสรภาพในการเลือกตามความสนใจของผู้เรียนเอง ส่งเสริมความคิดริเริ่ม และทักษะในรูปแบบต่างๆ ที่เน้นการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ยังรวมไปถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าควรต่อการเก็บรักษาเพื่อการดำรงไว้เพื่อได้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีในยุคอดีตได้อีกทั้งเสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ได้ในทุกที่ทุกเวลา (สุพล ฉุนแสนดี, 2555) ดิเรก พรสีมา (2543) กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่า เป็นแหล่งความรู้ที่นักเรียนสามารถไปค้นคว้าหาความรู้ได้ทั้งในเวลาก่อนและหลังเลิกเรียนและในวันหยุดราชการและยังเน้นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจากหลายชุมชนมาใช้ร่วมกันได้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้กล่าวถึงความสำคัญในลักษณะของการใช้แหล่งเรียนรู้สนับสนุนการจัดการเรียนว่า ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข เรียนรู้แบบองค์รวม ได้ฝึกคิดและฝึกปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นและได้เรียนรู้ตามความถนัดของตนเอง จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวคิดของ ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำจันนัง (2545) กิ่งแก้ว อารีรักษ์ (2548) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ได้นิยามความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ที่มีต่อผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อผู้เรียน คือผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพชีวิตจริง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว และชุมชนตามระบบความสัมพันธ์ผ่านบุคคล สถานที่ และบริบททางสังคม เรียนในสิ่งที่มีคุณค่า มีความหมายต่อชีวิต ทำให้เห็นคุณค่า มองเห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียน สามารถเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นสู่ความรู้สากล สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่ อยู่ไกลตัวได้อย่างเป็นรูปธรรม เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ และ

พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง ได้มีส่วนร่วม
 ร่วมในองค์กรท้องถิ่น บุคคล และครอบครัวในการพัฒนาท้องถิ่น และได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่
 หลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้ เกิด การแสวงหาความรู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เห็น
 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ คือฝึกปฏิบัติจริง ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
 การทำงานเป็นกลุ่มร่วมคิดร่วมทำการแก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการ
 ต่างๆ ฝึกทักษะการสังเกต การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การรู้ความหมายและการสรุปความ คิด
 แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ประเมินผลการทำงานได้ด้วยตนเอง นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ แหล่ง
 เรียนรู้เป็นสื่อการสอนของครู ผู้สอนเป็นเพียงที่ปรึกษา ให้ความรู้ ให้คำแนะนำและให้การสนับสนุน
 ถึงแม้ว่าความสำคัญการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษา จะได้รับการส่งเสริมจาก
 หน่วยงานทางการศึกษาโดยกำหนดเป็นนโยบายดังกล่าวข้างต้นก็ตาม แต่ในสภาพของการใช้แหล่ง
 เรียนรู้ในสถานศึกษาก็ยังพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาตามรายงานการวิจัยการจัดการศึกษาของ
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ยังพบปัญหาสำคัญ คือ ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่
 ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การสอนของครูส่วนใหญ่
 เน้นการบรรยาย การใช้สื่อนวัตกรรมประกอบการสอนมีน้อย กิจกรรมไม่ฝึกฝนให้นักเรียนศึกษา
 ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และขาดการส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง

โรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช เป็นโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 – ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน
 190 คน มีครู 9 คน จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ.255 -2558) ของโรงเรียน
 ชุมชนบ้านยางสีสุราช ที่ประเมินเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ.2554 ได้เสนอแนะว่าผู้เรียนยังขาด
 ความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย
 คณิตศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ และการงานอาชีพและเทคโนโลยี ควรพัฒนาในจุดนี้
 เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้เต็มศักยภาพและรักการเรียนรู้อย่างตลอดชีวิต
 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2554)

ในปีการศึกษา 2563ได้มีการระดมความคิดจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะ
 ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนา
 การศึกษา ปี 2563พบว่า สาเหตุที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่ประสบผลสำเร็จอาจเป็นเพราะ
 โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน
 โรงเรียนมีและมีแหล่งเรียนรู้ที่จะให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าไม่ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบการใช้
 แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเป็นพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนและเป็นแนวทางใน
 การจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- 2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- 2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- 2.4 เพื่อพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน ความต้องการและแนวทางในการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้
- 3.2 ได้รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช
- 3.2 สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แนวทางในการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้ โดยใช้เป็นข้อสารสนเทศ กำกับ นิเทศ ติดตามและประเมินผลเพื่อเป็นการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันความต้องการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนได้แก่ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช จำนวน 7 คน โดยการใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาความต้องการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการสัมภาษณ์ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบของรูปแบบได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีปฏิสัมพันธ์ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินทดลองใช้รูปแบบ ได้แก่ ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 7 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 143 คน ของโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราชโดยใช้แบบสอบถาม

ความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนารูปแบบได้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช จำนวน 64 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงด้วยการจัดประชาพิจารณ์แล้วตอบแบบสอบถามความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน พบว่า สภาพปัจจุบันของการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของครูผู้สอนอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu=2.92$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ครูต้องการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน รองลงมาคือโรงเรียนมีการนำนักเรียนไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้สามารถบูรณาการการเรียนรู้อันได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูมีการจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนค้นคว้าหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์จากห้องสมุดส่วนความต้องการในการการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.54$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่หนังสือในห้องสมุดมีปริมาณเพียงพอกับนักเรียน รองลงมาคือ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้สามารถบูรณาการการเรียนรู้อันได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูมีการจัดการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนและมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลแหล่งเรียนรู้

ความต้องการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ว่าการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นแนวทางที่ควรดำเนินการในโรงเรียน เป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจจะต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด โดยโรงเรียนต้องจัดแหล่งเรียนรู้ ที่หลากหลาย จัดสภาพแวดล้อม ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุดที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนและควรกำหนดไว้ในโครงสร้างหลักสูตรหรือแผนปฏิบัติการของโรงเรียน

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบหลักเกี่ยวกับรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาในขั้นที่ 1-3 มาสังเคราะห์รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน(P=planning) ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแหล่ง

เรียนรู้(D=development) ขั้นตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้(I=instructional) ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผล (E=evaluate)

5.2 ผลการสร้างรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน(P=planning) ออกแบบและวางแผนการบริหารจัดการศึกษาด้านแหล่งเรียนรู้ กำหนดกลยุทธ์ในการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตร จุดประสงค์ บทเรียน หน่วยการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแหล่งเรียนรู้(D=development) พัฒนาปรับเปลี่ยนแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนหลักสูตรสถานศึกษา สังคมและวัฒนธรรม ปรับปรุงอาคารสถานที่ ขั้นตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้(I=instructional) กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ 1)กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีเวทีเสวนาภาษาไทย อนุสรณ์สุนทรภู่ กระทั่งอมความรู้ 2)กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีสื่อ CAI สื่อการเรียนรู้ที่นักเรียนและครูผลิต 3)กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีเครื่องทำน้ำพุ กังหันลม กังหันน้ำ สวนสมุนไพร 4)กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีพระพุทธรูป สถานที่ปฏิบัติธรรม ห้องภูมิปัญญา ป้ายนิเทศเกี่ยวกับสาระประวัติศาสตร์ 5)กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีป้ายนิเทศเกี่ยวกับพยัญชนะ A-Z แถบประโยค 6)กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา มีมุมศิลปะ มุมฝึกซ้อมดนตรีนาฏศิลป์ การจัดนิทรรศการ 7)กลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา มีสนามกีฬาเพื่อสุขภาพ 8)กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ มีบ่อเลี้ยงปลา สวนพืชผักสวนครัว ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผล(E=evaluate) ประเมินความพึงพอใจการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยผู้เกี่ยวข้องการจัดการศึกษาผลการประเมินการดำเนินการตามรูปแบบจากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้และเสนอแนะให้ปรับปรุงรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ดังนี้ 1)โครงสร้างรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น มีความสอดคล้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการการศึกษาและพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม 2)โครงสร้างของรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีความเหมาะสม ชัดเจนแต่ควรเขียนคำอธิบายการดำเนินการให้ชัดเจน 3)โครงสร้างรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ กับนักเรียนได้เนื่องจากเป็นรูปแบบได้เรียนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง มีกิจกรรมหรือการเรียนรู้ให้นักเรียนเลือกเรียนหลากหลาย และมีประโยชน์กับครูเนื่องจากครู จะได้มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่วนประสิทธิภาพในการดำเนินการดำเนินงานนั้นขึ้นอยู่กับบริบทและการบริหารงานของโรงเรียน 4)องค์ประกอบและกิจกรรมในรูปแบบนั้นมีเพียงพอต่อการ จัดกิจกรรมไม่ควรมีมากกว่านี้เพราะจะทำให้เป็นภาระในการจัดการเรียนการสอนของครูและนักเรียน

5.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนมีดังนี้

5.3.1 ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครูปฏิบัติการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช พบว่า รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยภาพรวมมีการปฏิบัติ/เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.51$)

5.3.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช พบว่า ความพึงพอใจเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช โดยภาพรวมมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.51$)

5.4 ผลการพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนผู้วิจัยได้ดำเนินการสอบถามความคิดเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนและศึกษาความคิดเห็นผลการพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช พบว่า โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นเห็นด้วยกับรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.70$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยตามกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน พบประเด็นที่สำคัญนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ความต้องการในการการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ว่าการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นแนวทางที่ควรดำเนินการในโรงเรียน เป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจจะต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด โดยโรงเรียนต้องจัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดสภาพแวดล้อม ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุดที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนและควรกำหนดไว้ในโครงสร้างหลักสูตรหรือแผนปฏิบัติการของโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับประสิทธิ์ พิทักษ์คงวงศ์ (2554) ที่ได้ศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี พบว่า การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละแหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่า แหล่ง

เรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทบุคคล และองค์กรในชุมชนชุมชนทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทอาคารสถานที่และสิ่งก่อสร้างและแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบ การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามขนาดสถานศึกษาประเภทสถานศึกษาและที่ตั้งของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าขนาดสถานศึกษา ประเภทสถานศึกษาและที่ตั้งของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน มีการดำเนินงานการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานีต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการจัดการแหล่งเรียนรู้ประเภทชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี ที่พบปัญหา ได้แก่งบประมาณและแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ข้อเสนอแนะ คือ สนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ และควรมีการซ่อมแซมบำรุงรักษาแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทต่างๆ สอดคล้องกับ Mullins (1999) ที่ได้ทำการศึกษาผลกระทบที่มีต่อครูและนักเรียนจากการไปศึกษา นอกสถานที่โดยใช้พิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติทำให้ครูและนักเรียนมีชีวิตใหม่และเกิดแรงจูงใจสำหรับ อุปสรรคของการจัดการศึกษานอกสถานที่คือครูผู้สอนจะปิดกั้นตนเองเพราะกลัวการพานักเรียนไป นอกสถานที่และเขาเชื่อว่างานวิจัยนี้เป็นแบบอย่างของการจัดการศึกษานอกสถานที่โดยใช้พิพิธภัณฑ์ ทางธรรมชาติต่อไป

6.2 ผลการสร้างรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน(P=planning) ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแหล่งเรียนรู้(D=development) ขั้นตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้(I=instructional) ดังนี้ 1)กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีเวทีเสวนา ภาษาไทย อนุสรณ์สุนทรภู่ กระทั่งอมความรู้ 2)กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีสื่อ CAI สื่อการเรียนรู้ที่นักเรียนและครูผลิต 3)กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีเครื่องทำน้ำพุ กังหันลม กังหันน้ำ สวนสมุนไพร 4)กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีพระพุทธรูป สถานที่ปฏิบัติธรรม หอสมุดปัญญา ป้ายนิเทศเกี่ยวกับสาระประวัติศาสตร์ 5)กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ มีป้ายนิเทศเกี่ยวกับพยัญชนะ A-Z แถบประโยค 6)กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา มีมุมศิลปะ มุมฝึกซ้อมดนตรีนาฏศิลป์ การจัดการนิทรรศการ 7)กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา มีสนามกีฬาเพื่อสุขภาพ 7)กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ มีบ่อเลี้ยงปลา สวนพืชผักสวนครัว

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผล(E=evaluate) ประเมินความพึงพอใจการใช้แหล่งเรียนรู้โดยผู้เกี่ยวข้อง การจัดการศึกษา และผลการประเมินการดำเนินการตามรูปแบบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อ พิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีความเหมาะสม ชัดเจน มีหลักการที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้และพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มีความเป็นไปได้ สามารถนำไปใช้เนื่องจากเป็น

รูปแบบที่ได้เรียนรู้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง มีกิจกรรมหรือการเรียนรู้ให้นักเรียนเลือกเรียนหลากหลายและตามความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ พยุง ใบแย้ม (2558) ที่ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา พบว่า รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ศึกษาจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ และการวิพากษ์สนทนากลุ่มประกอบด้วย 7 ขั้นตอน PAISLDA ดังนี้ ขั้นที่ 1 การวางแผน(P=planning) ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ (A=analysis) ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนรู้(I=instructional) ขั้นที่ 4 การให้บริการ(S=service) ขั้นที่ 5 การเชื่อมโยงความรู้สู่สากล (L=linked to global) ขั้นที่ 6 พัฒนาแหล่งเรียนรู้(D=development) ขั้นที่ 7 ประเมินผลและเผยแพร่(A=asses and spreads) สอดคล้องกับ กมลวรรณ คุณาสวัสดิ์ (2560) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปิยะพรพิทยา พบว่าแนวทางการบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปิยะพรพิทยา ได้แก่ 1)การวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ 2)การปฏิบัติตามแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ 3)การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล และ 4)การพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่อง

6.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครู ปฏิบัติการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช พบว่า รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยภาพรวมมีการปฏิบัติ/เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ความพึงพอใจเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช พบว่าความพึงพอใจเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช โดยภาพรวมมีความพึงพอใจต่อการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กิ่งแก้ว อารีรักษ์ (2548) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ พบว่า กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่หลากหลาย ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งขึ้น โดยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลสะท้อนความคิดเห็นจากแหล่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ประสิทธิ์ แก้วบ่อ (2550) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านน้ำเกียงโนนสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า พบว่าหลังพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านเกียงโนนสว่าง และสามารถนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน จนเกิดผลดีต่อผู้เรียน

6.4 ผลการพัฒนา รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนดำเนินการสอบถามความคิดเห็นผลการใช้รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช พบว่าโดยภาพรวมระดับความคิดเห็นเห็นด้วยกับรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้

เพราะการพัฒนา รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบที่ชัดเจน มีรูปแบบการดำเนินการที่สอดคล้องการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักการของการเรียนรู้ตามรูปแบบยังมีความเหมาะสมต่อการดำเนินการ สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ที่กล่าวถึงแนวปฏิบัติในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ว่าการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้การปฏิบัติการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหรือในท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้และให้เกิดประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่าต่อผู้เรียนมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ พยุ่ง ไบแย้ม (2558) ที่ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา พบว่า องค์ประกอบของความเป็นแหล่งเรียนรู้มีความเกี่ยวข้องกับประสานสัมพันธ์กันคือการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ คุณภาพผู้เรียนจากการใช้แหล่งเรียนรู้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การนิเทศการศึกษาจากการใช้แหล่งเรียนรู้และการให้บริการแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับ ชนิดา วิสะมิตนันท์ (2541) ที่ได้ศึกษาพบว่า วิธีการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน เพื่อทราบความสำเร็จของการดำเนินงานในรอบปีหรือประเมินผลเป็นระยะตลอดปีการศึกษา 1)การประเมินก่อนการใช้แหล่งเรียนรู้ 2)การประเมินระหว่างการใช้แหล่งเรียนรู้ และ 3)การประเมินหลังการใช้แหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Indriyanto (1993) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาอิทธิพลของแหล่งเรียนรู้ในบ้านกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาในประเทศอินโดนีเซียพบว่าในระหว่างตัวแปรบ้านและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนผู้ปกครองและชุมชนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพราะผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงขึ้น

จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้บังเกิดผลกับโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและนักเรียน ระหว่างปีการศึกษา 2563 ดังนี้ 1)โรงเรียนได้รับคัดเลือกเป็นสถานศึกษาปลอดภัยดีเด่น ปีการศึกษา 2563 2)โรงเรียนได้รับรางวัลเสมา ป.ป.ส. ประเภทผลงานดีเด่น ระดับเงิน โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยปลอดยาเสพติดและอบายมุข ปีการศึกษา 2561 กระทรวงศึกษาธิการ 3)ครูได้รับรางวัลโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน ระดับเขตพื้นที่การศึกษาปีการศึกษา 2563 4)ครูมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน 5)ครู มีความกระตือรือร้นในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน 6)โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ให้บริการผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาใช้บริการ 7)นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน จำนวนนักเรียนขาดเรียนโดยไม่ทราบสาเหตุมีจำนวนลดลง 8)นักเรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง และ 9)นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรให้การสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง

7.1.2 การนำนโยบายสู่การปฏิบัติควรใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เสนอแนะการจัดการศึกษา

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 โรงเรียนจะต้องทำความเข้าใจกับครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

7.2.2 โรงเรียนจะต้องดำเนินการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร เช่น ครูผู้สอนผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ให้มีความสามารถในการใช้แหล่งเรียนรู้

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

7.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

8. บรรณานุกรม

กมลวรรณ คุณาสวัสดิ์. (2560). แนวทางการบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปิยะพรพิทยา. การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว).

กิ่งแก้ว อารีรักษ์. (2548). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย. กรุงเทพฯ : อัลฟามีเอ็นเนียม.

ชนิดา วิสะมิตนันท์. (2541). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน. สงขลา : หน่วยศึกษานิเทศก์ กระทรวงศึกษาธิการ.

ดิเรก พรสีมา. (2543). ปฏิรูปการศึกษาไทยอย่างไร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ส.รุ่งทิพย์ออฟเซ็ท.

ประสิทธิ์ แก้วบ่อ. (2550). การดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านเก็ยงโนนสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวงค์. (2554). การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- พยุง ใบแย้ม. (2558). การพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเพื่อการพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2559). จะยกระดับคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานครได้อย่างไร. กรุงเทพฯ : แม็คเอ็ดดูเคชั่น.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวัจนัง. (2546). สอนเด็กให้คิดเป็น. กรุงเทพฯ : ปกรณ์ศิลป์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). เอกสารการพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษาโครงการนิเทศติดตามผลปีงบประมาณ 2543 นิเทศปริทัศน์การพัฒนากิจการนิเทศตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). นโยบายการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ภาคพิมพ์.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2554). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ของโรงเรียนชุมชนบ้านยางสีสุราช. กรุงเทพฯ : สมศ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สุพล ฉุนแสนดี. (2552). การสร้างสื่อการเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2560. จาก <https://sites.google.com/site/supoldee/supoldee/surinthr-run-4-1>
- Indriyanto, B. (1993). The relative contribution of home and community resources to primary student achievement in Indonesia. Ed.D. Dissertation. State University of New York at Albany.
- Mullins, L J. (1999). Management and organizational behavior. 5th ed. London : Financial Times /Pitman.

รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*
THE MODEL FOR OPERATION OF STUDENT CARE AND
SUPPORT SYSTEM

สุทิน ทองดวง¹

Sutin Thongduang¹

โรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอีหมัน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2¹

Chumchon Nong Lao Lao E-Man School

Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 2¹

Email : satin.2507.61@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และแนวทางของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 4) เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอีหมัน จำนวน 7 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 7 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 74 คน ของโรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอีหมัน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอีหมัน จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบัน ความต้องการ และแนวทางของการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวม สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ความต้องการในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนแนวทางที่ควรจัดในโรงเรียนต้องเป็นแนวทางที่สามารถส่งเสริม พัฒนาการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ 2. รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการดำเนินงาน(Plan)

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน(Do) ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบและวัดผล(Check) ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงการดำเนินงาน(Action) 3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีดังนี้ 1) ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอีหมัน มีการปฏิบัติ/เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอีหมัน อยู่ในระดับมากที่สุด 4. ผลการพัฒนาารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอีหมัน มีระดับความคิดเห็นเห็นด้วยกับรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2. รูปแบบ 3. การจัดการศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research article are 1) to study the current condition. Requirements and guidelines for the implementation of the student support system, 2) to create a model for the implementation of the student support system, 3) to test the model of the student support system operation and 4) to develop the operation model of the student support system. The samples used in the research were 7 teachers in Chumchon Nong Lao Lao E-Man School, 10 qualified teachers, 7 teachers in grades 1-6, and students in grades 1-6. Number of 74 people of Chumchon Nong Lao Lao E-Man School 60 people involved in educational management at Chumchon Nong Lao Lao E-Man School. The tools used were questionnaires and interviews. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation.

The results of the study indicated that: 1. Current conditions, needs and guidelines for the development of the overall student care system operation model. The current condition of the student support system operation is at a moderate level. The demand for the implementation of the student support system was at the highest level. The guidelines that should be organized in schools must be those that can promote, develop, prevent and solve problems so that students can develop to their full potential. 2. The operation model of the student support system consists of 4 steps: Step 1, Planning for Operation (Plan), Step 2, Implementation of Plan (Do), Step 3, Check and Measure (Check). Step 4 Operation improvement (Action) 3. The

results of the experiment on the implementation of the student care support system operation model are as follows: 1) the results of the study of opinions on the use of the student care support system operation model among teachers in grade 1-6 Chumchon Nong Lao Lao E-Man School. There was practice/agree at the highest level. 2) Satisfaction about the implementation of the student support system of students at Chumchon Nong Lao Lao E-Man School at the highest level. 4. The results of the development of the model for the implementation of the student support system. Those involved in education management at Chumchon Nong Lao Lao E-Man School. There was the highest level of opinions on the model of the student support system operation.

Keywords : 1. The Operation of Student Care and Support System 2. Model 3. Administration of Education

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอ ในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบันระบบโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่จะส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาประเทศไทย ในอนาคตจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนานาที่เหมาะสม ขณะที่การทบทวนผลการพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมาสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการประเทศที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งมีความเชื่อมโยงในหลายมิติที่อาจทำให้ปัญหาต่างๆ รุนแรงมากขึ้นการพัฒนาประเทศในอนาคต จึงจำเป็นต้องเตรียมพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศให้เข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมั่นคง แนวคิดการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 จึงมีแนวคิดที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 - ฉบับที่ 10 โดยยึดหลักการปฏิบัติตาม"ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกภาคส่วน ทุกระดับ ยึดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี "คนเป็น

ศูนย์กลางการพัฒนา” มีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมืองเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งใน แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข ระดับปัจเจกครอบครัว ชุมชน สังคมและ ประเทศชาติขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในกระบวนการพัฒนา ประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

การที่มนุษย์จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น อย่างมีเหตุผล” การจัดการศึกษา โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเป็น มนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา หรือการสร้างผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขนั้น ผู้ที่มีภารกิจในการจัดกระบวนการเรียนรู้มีความจำเป็นจะต้องรู้และเข้าใจ องค์ประกอบความเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขและองค์ประกอบดังกล่าวเป็นที่มาของความเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์นั่นเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) องค์ประกอบของความเป็นคนดี คนเก่งและมี ความสุข คนเก่ง คือ ผู้ที่มีความสามารถด้านหนึ่งด้านใดหรือหลายๆ ด้านหรือมีความสามารถพิเศษ เฉพาะทางที่แสดงออกถึงความสามารถได้อย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นๆ เช่น ความสามารถด้านการคิด ภาษา คณิตศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี กีฬา ความเป็นผู้นำ การรู้จักตนเอง เป็นต้น คนดีคือผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านพฤติกรรมที่แสดงออกและด้านจิตใจ เช่น เป็น คนที่มีคุณธรรม มีเหตุผล รั้งหน้าที่ รับผิดชอบ มีวินัย ขยัน อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์ เสียสละ มีค่านิยม ประชาธิปไตย ประกอบด้วยการเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น การเคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น ทำหน้าที่ของตนเองอย่างสมบูรณ์ เคารพกติกาสังคมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีความสุข คือ ผู้ที่มีความสมดุลในวิถีชีวิต เช่น มีร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ มีจิตใจที่ร่าเริงแจ่มใส มีความรัก ความอบอุ่น มีความสงบสุข สันติไม่เบียดเบียนผู้อื่น ใช้สติปัญญาในการวางแผนและคิด แก้ปัญหาในการดำรงชีวิตและสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, 2542)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในสถานศึกษา เพื่อให้ครูทุกคนได้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด เป็นการป้องกันและ แก้ไขปัญหาใน 5 ขั้นตอน คือ 1)การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล พื้นฐาน ความเป็นมา นิสัย พฤติกรรม เพื่อทราบรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียน 2)การคัดกรอง นักเรียน ด้วยการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อจัดเป็นกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง 3)การ ส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน ด้วยการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยงให้มีคุณภาพมากขึ้น 4)การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข ด้วยการเอาใจใส่

ให้ความดูแลอย่างใกล้ชิด หาวิธีป้องกันปัญหาที่จะเกิดและแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี และ 5) การส่งต่อนักเรียนด้วยการแก้ปัญหาให้นักเรียนบางคนแล้ว แต่พฤติกรรมไม่ดีขึ้น จำเป็นต้องส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่ง ที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงสาธารณสุขโดยกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดย คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกำหนดมาตรฐานการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียนเน้นกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาป้องกัน แก้ไขปัญหาและคุ้มครองสิทธิเด็กโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547)

การดำเนินงานในสถานศึกษาทุกแห่งจะสัมฤทธิ์ผลดังเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้มากน้อยเพียงใดนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องอาศัยกลยุทธ์ในการบริหารให้เหมาะสม เพื่อที่จะเสริมสร้างให้สถานศึกษาบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้อย่างดีเยี่ยม เพียบพร้อมไปด้วยประสิทธิภาพและศักยภาพทัดเทียม หรือ ก้าวล้ำนำหน้าสถานศึกษาแห่งอื่นๆ จนเป็นที่ประจักษ์และยกย่องของสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวต้องประกอบไปด้วย ความชำนาญ ความรอบรู้ ประสบการณ์ และวิสัยทัศน์ ซึ่งประกอบด้วย ศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร อันได้แก่ การเอาใจจริงเอาใจในการทำงาน การปรับตามสถานการณ์การผสมผสานให้บังเกิดประโยชน์ การจัดทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ตลอดจนการจัดระบบในสถานศึกษาให้สัมพันธ์เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารสถานศึกษาของตนให้เป็นระเบียบ รอบคอบ รัดกุมและทันสมัยครบถ้วนในทุกด้าน ทั้งด้านการบริหาร วิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 สถานศึกษาทุกแห่งประกอบไปด้วยกลุ่มบุคคลอัน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร(ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ) กลุ่มครู-อาจารย์ เจ้าหน้าที่เสริมการสอนและกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นต่างๆ ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียนมากน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียนแนวปฏิบัติที่ทุกสถานศึกษาต้องปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันหมดคือจัดการศึกษาแก่นักเรียนทุกคน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) กล่าวคือ มุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขโดยเน้นการจัดการศึกษามุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนเป็นคนดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

โรงเรียนชุมชนบ้านหนองเลาเห่าอีหมัน ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านหนองเลา ตำบลหนองเม็ก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 2 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน จำนวน 103 คน ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม เมื่อวันที่ 30-31 มกราคม ถึง 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2555 ได้ให้ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนการสอนที่

เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ครูควรจัดบรรยากาศและดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้(สำนักงาน
รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2555) จากการประชุมร่วม
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะครู เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปีการศึกษา
2563 ได้ให้ความสำคัญต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการที่จะพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแล
ช่วยเหลือผู้เรียน เพื่อวิจัยและพัฒนากระบวนการช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนชุมชนหนองเล้าเห่า
หารูปแบบที่ดีในการที่จะช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ และพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีสุข
ตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และ
ที่แก้ไขเพิ่มเติม พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างให้โรงเรียนอื่นนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันความต้องการและแนวทางของการดำเนินงานระบบดูแล
ช่วยเหลือผู้เรียน
- 2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน
- 2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน
- 2.4 เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้ทราบสภาพการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในการป้องกันปัญหา
เสถียรในโรงเรียนเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย นำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการ
ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน
- 3.2 ได้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของโรงเรียนชุมชนหนองเล้า
เห่า
- 3.3 สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แนวทางในการการดำเนินงานระบบดูแล
ช่วยเหลือผู้เรียน โดยใช้เป็นข้อสารสนเทศ กำกับ นิเทศ ติดตามและประเมินผลเพื่อเป็นการพัฒนา
สถานศึกษาต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน เป็นการวิจัยและพัฒนา
ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการและแนวทางของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1)ศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2)ศึกษาความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากการศึกษาสอบถามครูผู้สอนของโรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอี่หมัน 3)ศึกษาความคิดเห็นความต้องการและแนวทางเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากการศึกษาสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอี่หมัน จำนวน 7 คน โดยการใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .88 วิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4)สังเคราะห์องค์ประกอบหลักเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอนย่อย คือ 1)การจัดทำร่างรูปแบบ มีขอบข่ายของเนื้อหา โดยนำเนื้อหาและข้อมูลจากตอนที่ 1 นำมาสร้างเป็นยกร่างรูปแบบ 2)การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยการนำร่างรูปแบบมาจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์โดยสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบเพื่อสอบถามความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยเป็นกลุ่มเดียวกันกับการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1 3)ปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการนำรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้จริงโดยมีการดำเนินการดังนี้ 1)กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่นำรูปแบบไปใช้จริง กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเพื่อนำรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้จริงในครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอี่หมัน ประจำปีการศึกษา 2563 ที่สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 6 คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอี่หมันปีการศึกษา 2563 จำนวน 6 ห้องเรียน 2)สร้างความเข้าใจและชี้แจงให้ผู้บริหาร บุคลากรของโรงเรียนและผู้วิจัยได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการในการนำรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ 3)นำรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ในโรงเรียน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานได้แก่องค์ประกอบตามรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 4)ประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (1)ประเมินการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอี่หมัน (2)แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเมื่อนำรูปแบบไปใช้จริง โดยได้มีการดำเนินการจัดประชาพิจารณ์(PublicHearings) กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ของโรงเรียนแล้วจึงให้ผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการนำเสนอผลการพัฒนารูปแบบการ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชุมชน หนองเลาเห่าอี่หมัน จำนวน 60 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) คณะผู้บริหาร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 1 คน 2) ครูผู้สอนระดับประถม ศึกษปีที่ 1-6 โรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอี่หมัน จำนวน 6 คน 3) คณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียน ชุมชนหนองเลาเห่าอี่หมัน จำนวน 7 คน 4) ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอี่หมัน จำนวน 45 คน 5) ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 1 คน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการและแนวทางของการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความ คิดเห็นของครูผู้สอนอยู่ในระดับปานกลาง($\mu=2.85$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่การแต่งตั้ง คณะกรรมการคัดกรองนักเรียน รองลงมาคือการศึกษาทำความเข้าใจเอกสารเกี่ยวกับระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของครู จัดอบรมให้ความรู้กิจกรรมโฮมรูมแก่ครูและการตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน ส่วนความต้องการในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด($\mu=4.63$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่การเลือกหัวข้อเรื่องที่จะเก็บข้อมูลนักเรียน รองลงมา คือการจัดทำระเบียบนักเรียนประจำชั้น การทำรายงานผลการคัดกรองนักเรียนและการตรวจเยี่ยม บ้านนักเรียน ความต้องการและแนวทางในการจัดการเรียนรู้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่าง เป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐาน การทำงานที่ตรวจสอบได้สามารถส่งเสริม พัฒนา การป้องกัน และแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้ พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบหลักเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาในขั้นที่ 1-3 มาสังเคราะห์ร่างรูปแบบการดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการดำเนินงาน(Plan) ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ ตามแผน(Do) ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบและวัดผล(Check) ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงการดำเนินงาน(Action)

5.2 ผลการสร้างรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการดำเนินงาน(Plan) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของสถานศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน(Do) มีการสร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากรในสถานศึกษา แล้วดำเนินตามแผนที่จัดทำขึ้น โดยเฉพาะการดำเนินงานของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ในกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ 1)การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2)การคัดกรองนักเรียน 3)การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน 4)การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข 5)การส่งต่อ ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบและวัดผล(Check) มีการติดตามประเมินผลเพื่อทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมา ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงการดำเนินงาน (Action) นำผลการประเมินคุณภาพภายในมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาต่อไป

ผลการประเมินการดำเนินการตามรูปแบบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสรุปได้ดังนี้ 1)โครงสร้างรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่สร้างขึ้น มีความสอดคล้องกับคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2)โครงสร้างของรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความเหมาะสม ชัดเจนแต่ควรเขียนคำอธิบายการดำเนินการให้ชัดเจน 3)โครงสร้างรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนได้เนื่องจากเป็นรูปแบบง่ายต่อการปฏิบัติ ส่วนประสิทธิภาพในการดำเนินงานนั้นขึ้นอยู่กับบริบทและการบริหารงานของโรงเรียน 4)ขั้นตอน องค์ประกอบและกิจกรรมในรูปแบบนั้นมีเพียงพอ

5.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีดังนี้ 1)ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนโรงเรียนชุมชนหนองเล้าเห่าอีหมัน พบว่า รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมมีการปฏิบัติ/เห็นด้วยอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu=4.51$) 2)ผลการศึกษาความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนหนองเล้าเห่าอีหมัน พบว่า ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนหนองเล้าเห่าอีหมัน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด($\mu=4.52$) 4)ผลการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากการสอบถามความคิดเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนและเสนอผลการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโรงเรียนชุมชนหนองเล้าเห่าอีหมัน พบว่า โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นเห็นด้วยกับรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.51$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการและแนวทางของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวม สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ความต้องการในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนแนวทางที่ควรจัดในโรงเรียนต้องเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้สามารถส่งเสริม พัฒนา การป้องกัน และแก้ไขปัญหาซึ่งสอดคล้องกับ เสมอ ฮารีวร (2546) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนกรวดวิทยาคาร อำเภอบ้านกรวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 2 พบว่า ระบบบริหารจัดการ และกระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่สามารถดำเนินการได้เป็นรูปธรรม ส่งผลให้การป้องกัน การส่งเสริม และการแก้ไขปัญหาไม่ตรงตามสาเหตุที่แท้จริง ผู้ปกครอง ชุมชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินงานปกครองดูแลนักเรียนของโรงเรียน สอดคล้องกับ บลูม (Blum, 1997) ได้ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการวินัยโรงเรียน จำนวน 26 รูปแบบ พบว่า การฝึกอบรมมีผลดีในการช่วยให้ครูแก้ปัญหาทางวินัยนักเรียน สอดคล้องกับ ฮิลล์ (Hill, 1996) ได้ศึกษาการรับรู้ของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับปัญหาวินัยนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในเขตชานเมืองรัฐคาโรไลนาเหนือ พบว่า ทั้งครูและผู้ปกครองเห็นว่า การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอย่างรุนแรง ทำให้เกิดปัญหาวินัยในโรงเรียน ซึ่งการเกิดปัญหาวินัยนักเรียน มีสาเหตุมาจากทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน สาเหตุสำคัญของการเกิดปัญหาด้านวินัย ได้แก่ การไม่มีวินัยในตนเอง และขาดความร่วมมือของผู้ปกครองในการช่วยแก้ปัญหาความประพฤติของนักเรียน และผู้ปกครองที่อยู่คนเดียวเนื่องจากการหย่าร้าง หรือการตายของผู้ปกครอง ก็มีส่วนทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมได้

6.2 ผลการสร้างรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการดำเนินงาน(Plan) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของสถานศึกษา และจัดทำแผนปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน(Do) มีการสร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากรในสถานศึกษา แล้วดำเนินตามแผนที่จัดทำขึ้น โดยเฉพาะการดำเนินงานของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ในกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ 1)การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2)การคัดกรองนักเรียน 3)การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4)การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข 5)การส่งต่อ ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบและวัดผล(Check) มีการติดตามประเมินผลเพื่อทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมา ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงการดำเนินงาน(Action) นำผลการประเมินคุณภาพภายในมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาต่อไป และผลการประเมินการดำเนินการตามรูปแบบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนความชัดเจน ความยืดหยุ่นในการปฏิบัติ

เหมาะสมกับการนำไปใช้กับนักเรียนและเหมาะสมกับการดำเนินงานของครู การดำเนินการตามรูปแบบมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ง่ายต่อการปฏิบัติของครู ซึ่งสอดคล้องกับ อุไร ปัญญาสิทธิ์ (2560) ได้ศึกษารูปแบบการเสริมพลังเพื่อการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเสริมพลังเพื่อการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 1)การเสริมพลังในระดับบุคคล แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้อำนาจหน้าที่ มีอิสระและสามารถตัดสินใจในการทำงาน ด้านการพัฒนาความรู้ ความสามารถและการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการทำงาน และด้านให้การยอมรับให้เกียรติและเคารพการตัดสินใจ การเสริมพลังในระดับทีมงาน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างบรรยากาศความร่วมมือในองค์กร ด้านสร้างเครือข่ายทีมงาน มีเป้าหมายร่วมกัน และด้านสร้างกระบวนการสื่อสารและการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ดี การเสริมพลังในระดับองค์กร แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร ด้านการให้ความถูกต้องเป็นธรรมและความเสมอภาคกับทุกคน ด้านการให้โอกาสได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ๆ ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า ความเป็นไปได้ของรูปแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ กำไรเงิน ถิ่นมีผล (2561) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาคลองใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัยพบว่า 1)ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาคลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยภาพรวมและรายด้าน ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การส่งต่อการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการคัดกรองนักเรียน 2)เปรียบเทียบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาคลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดโรงเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับเสมอ ทาริว (2546) ได้ศึกษาการพัฒนาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนกรวดวิทยาคาร อำเภอบ้านกรวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน ขั้นการสังเกต ขั้นการปฏิบัติ และขั้นการสะท้อนผล สอดคล้องกับ ลาระส (Lares, 1999) ได้ศึกษาความเข้าใจหลักการและการปฏิบัติตามหลักการบริหารจัดการคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ(Total Quality Management) ในด้านวินัยนักเรียน พบว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการไปเยี่ยมเยียนนักเรียน แล้วนำมาร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวินัยนักเรียนโดยใช้หลัก TQM เพื่อร่วมกันตัดสินใจว่าปัญหาวินัยในเรื่องใด และช่วงเวลาใดของการเรียนที่เป็นปัญหาสำคัญ ตลอดจนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

6.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอีหมื่น พบว่า รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมมีการ

ปฏิบัติ/เห็นด้วยอยู่ในระดับ มากที่สุด และการสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอี่หมั้น พบว่า ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของนักเรียนโรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอี่หมั้น โดยภาพรวมมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บันลือ ยุบลมาตย์ (2547) ได้ศึกษาพัฒนาการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนอนุกุลนารี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า หลังการพัฒนา ทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมพัฒนาการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลในทางที่ดีและมีประสิทธิภาพขึ้นตามจุดมุ่งหมายการพัฒนา สอดคล้องกับ สมิหลา สอนโพธิ์ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าค้อ (ชุมชนประสาธศิลป์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่าในวงรอบที่ 1 อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และวงรอบที่ 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีการพัฒนาด้านนักเรียน คือ มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ จิตสาธารณะและความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ส่วนด้านครู มีความรู้และทักษะในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มขึ้น

6.4 ผลการพัฒนาารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินการสอบถามความคิดเห็นผลการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโรงเรียนชุมชนหนองเลาเห่าอี่หมั้น พบว่า โดยภาพรวมเห็นด้วยกับรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับ บันลือ ยุบลมาตย์ (2547) ได้ศึกษาพัฒนาการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนอนุกุลนารี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ ถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง ความรู้ความสามารถ การทุ่มเท เสียสละ มุ่งมั่น ส่งเสริมพัฒนานักเรียนได้ สอดคล้องกับ สุทัศน์ เดชกุญชร (2561) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการงานแนะแนวการศึกษาที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การสำรวจและช่วยเหลือนักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาทั้งทางด้านการเรียน การอาชีพหรือปัญหาทางด้านส่วนตัวและสังคมได้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรให้การสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง

7.1.2 ควรกำหนดให้แต่ละโรงเรียนดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 โรงเรียนจะต้องทำความเข้าใจกับครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

7.2.2 โรงเรียนจะต้องดำเนินการให้ครอบคลุมนักเรียนทุกคนในโรงเรียน

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาความสำเร็จของรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

7.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สนองต่อความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง

8. บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). **แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา.**

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

_____. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กำไรเงิน ถิ่นมีผล. (2561). **การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาคลองใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

บันลือ ยุบลมาตย์. (2547). **การพัฒนาการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลโรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์.** รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศิริชัย รินทะราช. (2553). **การพัฒนาตัวบ่งชี้สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.** วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมิหลา สอนโพธิ์. (2562). **การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าค้อ (ชุมชนประสาธศิลป์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.2561-2564.** กรุงเทพฯ : สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2555). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ของโรงเรียนชุมชนบ้านหนองเลาเห่าอำเภอน้ำขุ่น. กรุงเทพฯ : สมศ.

สุทัศน์ เดชกุญชร. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการงานแนะแนวการศึกษาที่มีประสิทธิผลสำหรับสถานศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

เสมอ ทาริวร. (2546). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกรวดวิทยาคาร อำเภอบ้านกรวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 2. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อุไร ปัญญาสิทธิ์. (2560). รูปแบบการเสริมพลังเพื่อการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Blum, Michael Howard. (1977). The Preserve Teacher's Educational Training in Classroom Discipline : A National Survey of Teacher Education Program. **Dissertation Abstracts International**. 55(8). 2348-A.

Hill, Raymond Stephen. (1996). Parent and Teacher Perception of Discipline Problems and Solutions in Small, Urban, Western Piedmont North Carolina High School (Urban Education). **Dissertation Abstracts International**. 54(8). 1824-A.

Joyce D. and R. Well. (1985). **Research and Development**. Boston : John Willey.

Keeves, P. J. (1988). **Educational Research, Methodology and Measurement : An International Handbook**. Oxford : Pergamon Press.

Lares, John Stephen. (1999). Total Quality Management as Means to Improve the Process of Student Discipline. **Dissertation Abstracts International**. 56(5). 4603-A.

การพัฒนาแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด*
THE DEVELOPMENT GUIDELINES OF SUPPLIES AND ASSETS
MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE ROI-ET

กาญจน์สมิตา โสภณนา¹, ธัชชัย จิตรนันท์²

Kansamida Sobhunna¹, Thatchai Chittranun²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University^{1,2}

Email : kansamida2561@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้ปฏิบัติงานพัสดุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด จำนวน 332 คน กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ คือ สถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้ปฏิบัติงานพัสดุ จำนวน 3 คน รวม 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบแล้ว มีการปฏิบัติและการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และเรียงลำดับค่าความต้องการจำเป็น จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การจำหน่ายพัสดุ การควบคุมพัสดุ การบำรุงรักษาพัสดุ การเบิกจ่ายพัสดุ การวางแผนงานพัสดุ และการจัดหาพัสดุ 2. แนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ดประกอบด้วย 6 องค์กรประกอบด้วย 38 ตำบล และ 55 แนวทาง ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษาพบว่า โดยรวมแต่ละองค์ประกอบของแนวทางมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. แนวทาง 2. การบริหารงาน 3. พัสดุและสินทรัพย์

ABSTRACT

The objects of this research were 1) to study the current condition and desirable condition of Supplies and assets Management in Schools under the Secondary Educational Service Area Office Roi-ET, 2) to develop the guidelines of Supplies and assets Management in Schools under the Secondary Educational Service Area Office Roi-ET. The samples of research were consisted of School administrators, Teachers responsible for Supplies and assets Management in Schools under the Secondary Educational Service Area Office Roi-Et, consisted of 332 people. The target groups for the interview were 3 schools with the best practices. The data providers consisted of 3 School administrators, 3 teachers responsible for Supplies and assets Management, a total 6 peoples. The research instruments consisted of questionnaire, Interview form and guideline assessment form. The data were analyzed by mean, percentage and standard deviation.

The findings revealed that 1. The results of the study related to the current condition, desirable condition, and the needs of Supplies and assets Management in Schools under the Secondary Educational Service Area Office Roi-ET shown that overall elements was rated in more level, the current condition of Supplies and assets Management in Schools under the Secondary Educational Service Area Office Roi-ET was generally at the average total score, the desirable condition was generally at high total score, and the sorted by priority needs index ($PNI_{modified}$) from most to least: material supplies distribution, material supplies control, material supplies maintenance, material supplies disbursement, material supplies plan, material supplies procurement. 2. The guideline of Supplies and assets Management in Schools under the Secondary Educational Service Area Office Roi-ET including 6 parts 38 indicators 55 guidelines. The result of guidelines to Supplies and assets Management in Schools evaluation

revealed that overall elements and each element of the guideline was appropriate and possible rated in the most level.

Keywords : 1. Guidelines 2. Management 3. Supplies and Assets

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัย ให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข อันจะนำไปสู่เสถียรภาพ และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า ทัดเทียมนานาชาติในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579) การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพื่อการเป็นสมาชิกในสังคมที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่ความเจริญ ความมั่นคง ความสุขของสังคม โดยรวมการจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันจึงเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ นโยบายกระทรวงศึกษาธิการและนโยบายแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความคิด สร้างสรรค์ เสริมสร้างและปลูกฝังความรู้และจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ความรู้รักสามัคคี ความมีระเบียบวินัย พัฒนาคุณภาพผู้ประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา และจัดสรรงบประมาณ เพื่อการศึกษาอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) กระทรวงศึกษาธิการได้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ซึ่งเป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 เพื่อให้สถานศึกษาเป็นอิสระ เป็นเอกภาพด้านมาตรฐานและนโยบายด้านการศึกษา รวมทั้งมีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษา มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ โดยหลักเกณฑ์ต่างๆ เหล่านี้เพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพให้แก่สถานศึกษา (พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545) สถานศึกษาจึงมีสิทธิหน้าที่หรืออำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการปกครอง ดูแล รักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริหารสถานศึกษา และเก็บค่าธรรมเนียมสถานศึกษาที่ไม่ขัดแย้งกับนโยบายวัตถุประสงค์และภารกิจของสถานศึกษา

(สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545) นอกจากหน้าที่และความรับผิดชอบดังกล่าวแล้วสถานศึกษาจะต้องดำเนินการหรือบริหารวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไปให้มีประสิทธิภาพ มีการรวบรวมและจัดระบบข้อมูล วางแผนและรายงานที่ถูกต้องเป็นปัจจุบัน มีการควบคุม รักษาทรัพย์สินให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อยู่เสมอ รวมทั้งระมัดระวังการใช้ประโยชน์จากเงินรายได้ที่เกิดจากทรัพย์สิน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ในส่วนของการบริหารงบประมาณมุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการมาบริหารจัดการ เพื่อผลประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน การบริหารงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานได้กำหนดขอบข่ายภารกิจของการบริหารงบประมาณ คือ 1)การ จัดทำและเสนอของบประมาณ 2)การจัดสรรงบประมาณ 3)การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานการใช้เงินและผลการดำเนินงาน 4)การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 5)การบริหารการเงิน 6)การบริหารบัญชี และ 7)การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ สำหรับการบริหารพัสดุและสินทรัพย์เป็นส่วนที่ส่งเสริมคุณภาพของนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ(child center) โดยโรงเรียนต้องมีแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสม มีห้องปฏิบัติการ มีอุปกรณ์วิชาต่างๆ ทั้งอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ดนตรี กีฬา ศิลปะ เป็นต้น กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) การบริหารงานพัสดุมิมีส่วนสำคัญต่อการบริหารงานด้านปัจจัยสู่ความสำเร็จของการบรรลุวิสัยทัศน์ (Vision) ขององค์กร ทั้งในองค์กรขนาดเล็กจนถึงองค์กรขนาดใหญ่ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการบริหารงานพัสดุที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ความสำคัญของพัสดุระดับประเทศนั้น รัฐบาลได้ให้ความสำคัญโดยวางระเบียบเป็นแนวเดียวกันทั่วประเทศ เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารงานพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560” ซึ่งรัฐมนตรีว่าด้วยกระทรวงการคลัง ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารงานพัสดุ โดยกำหนดให้จัดทำโครงการอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารงานพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เพื่อให้บุคลากรได้นำไปใช้ในการปฏิบัติงานด้านการพัสดุได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ (กระทรวงการคลัง, 2560) การปฏิบัติงานพัสดุของโรงเรียนให้ถูกต้องและโปร่งใส ภาครัฐจึงได้กำหนดหน่วยงานมากำกับ ติดตาม การดำเนินงานของหน่วยงานราชการ คือ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินโดยมีภาระและลักษณะงานภารกิจในการตรวจสอบ คือ การตรวจสอบการเงินทั่วไป การตรวจสอบบัญชี การตรวจสอบสืบสวน การตรวจสอบการดำเนินงาน การตรวจสอบเชิงป้องกัน การตรวจสอบ การจัดเก็บรายได้ การตรวจสอบเงินอุดหนุน และการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง (สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน, 2559) นอกจากการตรวจสอบด้านพัสดุของหน่วยงานต่างๆ

ที่มีหน้าที่ตรวจสอบ พบว่าการบริหารงานพัสดุมีปัญหาหลายประการ เช่น การแบ่งซื้อและแบ่งจ้างพัสดุประเภทเดียวกันมีความต้องการใช้ในระยะเวลาเดียวกัน การแบ่งซื้อและแบ่งจ้างโดยลดวงเงินหรือใช้วิธีการจัดซื้อ และจัดจ้างเปลี่ยนไปเป็นวิธีสำหรับวงเงินที่ต่ำกว่า หรือทำให้อำนาจการสั่งซื้อและสั่งจ้างเปลี่ยนไปอันเป็นประโยชน์ต่อผู้มีอำนาจและผู้เกี่ยวข้อง การแต่งตั้งคณะกรรมการแต่ละคณะไม่ครบ องค์ประกอบ การจำแนกประเภทไม่ถูกต้อง คือ วัสดุ โดยสภาพมีลักษณะสิ้นเปลืองหมดไปแปรสภาพ หรือไม่คงสภาพเดิม หรือคงทนถาวรและมีราคาต่อหน่วย ครุภัณฑ์ โดยสภาพมีลักษณะคงทนถาวร การปิดอาคารแสดตมภ์สัญญาจ้างและใบสั่งจ้าง ซึ่งต้องคำนวณจากจำนวนค่าจ้าง ระยะเวลา การตรวจรับ การตรวจรับพัสดุที่จ้างทำซึ่งไม่ใช่งานจ้างก่อสร้าง ตามระเบียบฯ การจัดทำราคากลางงานก่อสร้างจากข้อสังเกตของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินทางโรงเรียนไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการกำหนดราคากลางในส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ได้ราคากลางเป็นราคาที่เป็นปัจจุบัน ทันเหตุการณ์และเป็นราคาในท้องถิ่นแต่ละแห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)หน่วยตรวจสอบภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการตรวจสอบ การจัดซื้อจัดจ้างของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด เพื่อให้เชื่อมั่นว่า การจัดซื้อจัดจ้างของสถานศึกษา มีความโปร่งใส คุ่มค่า มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ของสถานศึกษาในสังกัดจากการตรวจสอบ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 คือ 1)ได้จัดทำรายงานขอซื้อขอจ้าง/รายงานขอซื้อแต่ยังไม่ครบถ้วนและผู้มีอำนาจลงนามในเอกสารการจัดซื้อจัดจ้างไม่ครบถ้วน 2)หลักฐานการเบิกจ่ายไม่สมบูรณ์ 3)ครูผู้ปฏิบัติงานพัสดุมีภาระงานสอนเป็นหลัก ทำให้มีความเข้าใจด้านงานพัสดุไม่ชัดเจนและปฏิบัติงานได้ไม่เต็มที่ ด้านการควบคุมพัสดุสถานศึกษามีการควบคุมพัสดุไม่ถูกต้องตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 คือ 1)การจัดทะเบียนคุมทรัพย์สิน/บัญชีวัสดุไม่เป็นปัจจุบัน 2)ไม่มีการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบพัสดุประจำปี หรือมีการแต่งตั้งแต่ไม่มีการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ประกอบกับทุกสิ้นปีควรรายงานผลการตรวจสอบพัสดุประจำปีเสนอผู้บริหารและจัดส่งรายงานผลการตรวจสอบพัสดุประจำปีให้กับสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินภูมิภาค (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด, 2563) นอกจากนี้บางโรงเรียนการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างไม่เป็นไปตามระเบียบกำหนด ดังนี้ 1)การจัดซื้อจัดจ้างที่มีวงเงินตั้งแต่ 5,000 - บาทขึ้นไป ต้องดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) 2)ใบสั่งจ้างหรือสัญญาจ้างไม่ปิดอาคารแสดตมภ์ 3)กรณีคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง ไม่มีการระบุเลขที่คำสั่งครบถ้วน รวมทั้งผู้อนุมัติคำสั่งลงลายมือชื่อไม่ครบถ้วน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด, 2564) จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงาน

พัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาแนวทางการบริหารการดำเนินงานบริหารพัสดุและสินทรัพย์ให้มีคุณภาพสำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยจะช่วยในการพัฒนาแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ข้อเสนอแนะในการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

3.2 ได้แนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนางานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา ให้เกิดประโยชน์โดยตรงในการปฏิบัติหน้าที่ด้านงานพัสดุสามารถไปปรับปรุง แก้ไขการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ นำเสนอการละเอียดของการดำเนินการวิจัยดังนี้ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด 1) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้ปฏิบัติงานพัสดุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 105 คน ครู จำนวน 2,354 คน รวมทั้งสิ้น 2,459 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 92 คน และครูผู้ปฏิบัติงานพัสดุ จำนวน 240 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie&Morgan และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie&Morgan (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2561) แล้วทำการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 332 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

แบบแบ่งชั้น ดังนี้ 1)ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น(Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นชั้นในการสุ่ม (สถานศึกษา 4 ขนาด ได้แก่ เล็ก กลาง ใหญ่ และใหญ่พิเศษ) จากนั้นกำหนดสัดส่วนผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติงานพัสดุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนของประชากร ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 114 คน ขนาดกลาง จำนวน 98 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 60 คน และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 60 คน รวมทั้งสิ้น 332 คน 2)การสุ่มสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดให้สถานศึกษากลุ่ม ตัวอย่างมีจำนวนร้อยละ 50 ของสถานศึกษาทั้งหมดในแต่ละขนาด ซึ่งได้สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 17 แห่ง ขนาดกลาง จำนวน 7 แห่ง ขนาดใหญ่ จำนวน 3 แห่ง และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 3 แห่ง รวมทั้งสิ้น 30 แห่ง

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดตอนที่ 1 การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี(Best Practice) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้ปฏิบัติงานพัสดุ จาก 3 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 6 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ตอนที่ 2 การประเมินการพัฒนาแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินการพัฒนาแนวทางการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดพบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยทั้ง 6 องค์ประกอบ มีการปฏิบัติและการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบแล้ว เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้ดังนี้ 1)การวางแผนงานพัสดุ 2)การจัดหาพัสดุ 3)การเบิกจ่ายพัสดุ 4)การควบคุมพัสดุ 5)การบำรุงรักษาพัสดุ และ 6)การจำหน่ายพัสดุ ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยทั้ง 6 องค์ประกอบ อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1)การวางแผนงานพัสดุ 2)การควบคุมพัสดุ 3)การเบิกจ่ายพัสดุ 4)การจำหน่ายพัสดุ 5)การบำรุงรักษาพัสดุ และ 6)การจัดหาพัสดุ ตามลำดับ ผลการศึกษาลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น จากค่าดัชนีลำดับความต้องการ

จำเป็นจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้ดังนี้ 1)การจำหน่ายพัสดุ($PNI_{\text{modified}}=0.247$) 2)การควบคุมพัสดุ ($PNI_{\text{modified}}=0.200$) 3) การบำรุงรักษาพัสดุ($PNI_{\text{modified}}=0.193$) 4)การเบิกจ่ายพัสดุ($PNI_{\text{modified}}=0.136$) 5)การวางแผนงานพัสดุ($PNI_{\text{modified}}=0.102$) และ 6)การจัดหาพัสดุ($PNI_{\text{modified}}=0.085$) ตามลำดับ

5.2 ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 38 ตัวบ่งชี้ และ 55 แนวทาง มีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนงานพัสดุประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การวางแผนงานร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง การจัดทำวางแผนงานพัสดุประจำปี จัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปี โดยมีแนวทางการวางแผนงานพัสดุ 5 แนวทาง

องค์ประกอบที่ 2 การจัดหาพัสดุ ประกอบด้วย 9 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การจัดทำแผนการจัดหาพัสดุโดยกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน การประชุมวางแผนดำเนินการในด้านกำหนดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุที่ต้อง การใช้งานการสำรวจความต้องการพัสดุจากกลุ่มงานต่างๆ ในสถานศึกษา การจัดหาพัสดุตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการกำกับ การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นไปตามแผนงานโครงการที่กำหนดไว้ การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างขอบเขตของงานจ้างที่ปรึกษาและรายงานขอจ้างที่ปรึกษาเอกสารหลักฐาน การจ้างออกแบบและควบคุมงาน การจัดทำทะเบียนการแลกเปลี่ยนพัสดุ ครุภัณฑ์ การจัดทำทะเบียนการเช่าสิ่งหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ การตรวจรับพัสดุตรงตามคุณลักษณะเฉพาะ โดยมีแนวทางการจัดหาพัสดุ 16 แนวทาง

องค์ประกอบที่ 3 การควบคุมพัสดุประกอบด้วย 9 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การลงบัญชีวัสดุและทะเบียนครุภัณฑ์ได้ครบถ้วนถูกต้องตามระเบียบและเป็นปัจจุบัน การจัดหมวดหมู่ของพัสดุ การกำหนดรหัสเพื่อควบคุมครุภัณฑ์สถานที่เก็บพัสดุมีความเหมาะสม ปลอดภัย การนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานควบคุมพัสดุ การจัดทำทะเบียนการยืมและการคืนพัสดุการควบคุมบัญชีการเบิกจ่ายพัสดุการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบพัสดุประจำปี และการตรวจสอบพัสดุประจำปีเป็นไปตามขั้นตอนที่ระเบียบกำหนดการรายงานผลการตรวจสอบพัสดุประจำปีต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น โดยมีแนวทางการควบคุมพัสดุ 12 แนวทาง

องค์ประกอบที่ 4 การเบิกจ่ายพัสดุ ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การวางแผนการเบิกและการจ่ายพัสดุการเบิกจ่ายพัสดุมูลฐานครบถ้วนเป็นปัจจุบันและถูกต้องตามระเบียบ แนวทางการเบิกจ่ายพัสดุ โดยมีแนวทางการเบิกจ่ายพัสดุ 2 แนวทาง

องค์ประกอบที่ 5 การบำรุงรักษาพัสดุ ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การจัดทำคู่มือการใช้ครุภัณฑ์และวิธีการบำรุงรักษา การจัดทำประวัติครุภัณฑ์เพื่อช่วยในการดูแล ตรวจสอบ ซ่อมบำรุง การจัดสรรงบประมาณในซ่อมแซม บำรุงรักษาครุภัณฑ์อย่างเพียงพอ การรายงานจากผู้รับผิดชอบครุภัณฑ์ทันทีเมื่อเกิดความชำรุดเสียหายกับครุภัณฑ์ การจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้อง

เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบำรุงรักษาพัสดุ ครุภัณฑ์การสาธิต ให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้พัสดุ การตรวจสอบสภาพพัสดุ ครุภัณฑ์อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา โดยมีแนวทางการบำรุงรักษาพัสดุ 8 แนวทาง

องค์ประกอบที่ 6 การจำหน่ายพัสดุ ประกอบด้วย 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการจำหน่ายพัสดุ การจัดทำรายงานพัสดุประจำปี การจำหน่ายพัสดุครุภัณฑ์ออกจากทะเบียนควบคุมเป็นปัจจุบัน การส่งเงินที่ได้จากการขายทอดตลาด โดยนำเงินส่งเป็นรายได้แผ่นดินเอกสารหลักฐานการจำหน่ายพัสดุ การจำหน่ายพัสดุตรงกับสภาพความเป็นจริงเอกสารหลักฐาน การแลกเปลี่ยนพัสดุ การแปรสภาพพัสดุที่ชำรุดเพื่อนำมาใช้ใหม่ โดยมีแนวทางการจำหน่ายพัสดุ 12 แนวทาง

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า แนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด สามารถอภิปรายผล ดังนี้

สภาพปัจจุบันของการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานพัสดุของสถานศึกษา เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่มีต่อการปฏิบัติงานพัสดุและเห็นความสำคัญของงานพัสดุและการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (กรมบัญชีกลาง, 2560) และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 แก้ไข พ.ศ.2552 ฉบับที่ 8 มีหลักเกณฑ์ต่างๆ เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานและต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด อีกทั้งหน่วยตรวจสอบภายใน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด, 2564) มีการดำเนินการตรวจสอบภายในเป็นประจำทุกปี และได้รายงานผลการตรวจสอบภายในให้ผู้รับผิดชอบงานพัสดุของสถานศึกษาได้ปรับปรุง แก้ไข ข้อบกพร่องของการปฏิบัติหน้าที่งานพัสดุ นอกจากนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ได้จัดให้มีการประชุม อบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานพัสดุของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ ทศนีย์ นนทวิศรุต (2559) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงาน

พัสดุโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัญหาการบริหารพัสดุโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้การบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (กรมบัญชีกลาง, 2560) และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 แก้ไข พ.ศ.2552 ฉบับที่ 8 ซึ่งเป็นกรอบแนวทางให้ปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด แต่การดำเนินงานด้านต่างๆ ยังไม่ถูกต้อง ชัดเจน ซึ่งพบได้จาก หน่วยตรวจสอบภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการตรวจสอบ การจัดซื้อจัดจ้างของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด เพื่อให้เชื่อมั่นว่า การจัดซื้อจัดจ้างของสถานศึกษา มีความโปร่งใส คุ่มค่า มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ของสถานศึกษาในสังกัด จากการตรวจสอบ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 คือ 1) ได้จัดทำรายงานขอซื้อขอจ้าง/รายงานขอซื้อแต่ยังไม่ครบถ้วนและผู้มีอำนาจลงนามในเอกสารการจัดซื้อจัดจ้างไม่ครบถ้วน 2) หลักฐานการเบิกจ่ายไม่สมบูรณ์ 3) ครูผู้ปฏิบัติงานพัสดุมีภาระงานสอนเป็นหลัก ทำให้มีความเข้าใจด้านงานพัสดุไม่ชัดเจนและปฏิบัติงานได้ไม่เต็มที่ ด้านการควบคุมพัสดุสถานศึกษามีการควบคุมพัสดุไม่ถูกต้องตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 คือ 1) การจัดทะเบียนคุมทรัพย์สิน/บัญชีพัสดุไม่เป็นปัจจุบัน 2) ไม่มีการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบพัสดุประจำปี หรือมีการแต่งตั้งแต่ไม่มีการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ประกอบกับทุกสิ้นปีควรรายงานผลการตรวจสอบพัสดุประจำปีเสนอผู้บริหารและจัดส่งรายงานผลการตรวจสอบพัสดุประจำปีให้กับสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินภูมิภาค (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด, 2563) นอกจากนี้บางโรงเรียนการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างไม่เป็นไปตามระเบียบกำหนด ดังนี้ 1) การจัดซื้อจัดจ้างที่มีวงเงินตั้งแต่ 5,000 - บาทขึ้นไป ต้องดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) 2) ใบสั่งจ้างหรือสัญญาจ้างไม่ปิดอาคารแสดมภ์ 3) กรณีคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง ไม่มีการระบุเลขที่คำสั่งครบถ้วน รวมทั้งผู้อนุมัติคำสั่งลงลายมือชื่อไม่ครบถ้วน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด, 2564) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชัยญา ทรองจิต (2550) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุอย่างมีคุณภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ด้านการวางแผน มีการบริหารงานพัสดุอย่างมีคุณภาพ โดยมีการ

จัดทำแผนจัดทำพัสดุประจำปี มีการดำเนินการตามแผนจัดหา แผนจัดซื้อจัดจ้าง ด้านการกำหนดความต้องการพัสดุ มีการบริหารงานอย่างมีคุณภาพโดยมีการจัดทำแผนกำหนดความต้องการพัสดุประจำปี

ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ตั้งนี้ องค์ประกอบที่ 6 การจำหน่ายพัสดุ องค์ประกอบที่ 3 การควบคุมพัสดุ องค์ประกอบที่ 5 การบำรุงรักษาพัสดุ องค์ประกอบที่ 4 การเบิกจ่ายพัสดุ องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนงานพัสดุ และองค์ประกอบที่ 2 การจัดหาพัสดุ ซึ่งจากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า การจำหน่ายพัสดุ มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการจำหน่ายพัสดุ เป็นส่วนสำคัญที่จะสนับสนุน ส่งเสริมกระบวนการทำงานของงานพัสดุให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและถูกต้องตรงตามระเบียบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้รับผิดชอบงานพัสดุ มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการจำหน่ายพัสดุไม่ชัดเจน ประกอบกับมีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่บ่อยทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นปัจจุบัน ดังนั้นควรให้ความรู้แก่ครูผู้รับผิดชอบงานพัสดุให้ทราบถึงขั้นตอน และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจำหน่ายพัสดุ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้อง กำหนดแผนการจำหน่ายพัสดุประจำปี แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาและจำหน่ายพัสดุ และจัดทำรายงานพัสดุประจำปี โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปี ดำเนินการตรวจสอบและรายงานผลการตรวจสอบพัสดุประจำปีต่อผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อรายงานต้นสังกัดและสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจังหวัด ทั้งนี้เพราะการจำหน่ายพัสดุเป็นการตรวจสอบ การตัดยอดพัสดุออกจากบัญชีและความรับผิดชอบของครูผู้รับผิดชอบงานพัสดุ ได้แก่ การขาย การแลกเปลี่ยน การแปรสภาพหรือทำลาย ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุขัญญา ทรองจิต(2550) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุอย่างมีคุณภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ด้านการจำหน่ายพัสดุ มีการบริหารงานพัสดุอย่างมีคุณภาพ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจำหน่ายพัสดุประจำปีเพื่อจำหน่ายพัสดุให้เป็นปัจจุบันและมีการจัดทำข้อมูลทะเบียนคุมพัสดุ ครุภัณฑ์อย่างเป็นระบบด้านการจำหน่ายพัสดุ

6.2 ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 38 ตัวบ่งชี้ 55 แนวทาง ซึ่งทุกองค์ประกอบมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากแนวทางได้พัฒนาโดยผ่านกระบวนการพัฒนาตามหลักการและทฤษฎีที่ถูกต้อง การได้มาของวิธีดำเนินการของแนวทาง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารทางวิชาการร่วมกับการศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ที่เป็นที่ยอมรับและมีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของสถานศึกษา แล้วนำไปสู่การยกร่างแนวทางเพื่อผ่านกระบวนการปรับปรุงและพัฒนา จากผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวน 5 คน ที่เป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษา ได้ร่วมประมวลความคิดและให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทาง ซึ่งสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนงาน พัสต มีแนวทางการวางแผนงานพัสต 5 แนวทาง ดังนี้ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการในการวางแผนการดำเนินงานโครงการและกำหนดแผน การจัดหาพัสดุร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้รับผิดชอบโครงการ กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ครอบคลุมและชัดเจน มอบหมายหน้าที่ผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน หัวหน้าเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบงานพัสต ศึกษาเกี่ยวกับระเบียบงานพัสตให้มีความเข้าใจ มีการประชุมชี้แจงวางแผนงานพัสตอย่างต่อเนื่อง งานพัสตจัดทำร่างแผนจัดซื้อพัสดุประจำปี เสนอต่อหัวหน้าฝ่ายบริหารเพื่อตรวจสอบและพิจารณากำหนดให้ทุกกลุ่มงาน ฝ่ายต่างๆ สรรวจและจัดทำแผนประมาณการค่าใช้จ่ายเงินผู้รับผิดชอบแผนเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดทำแผนประมาณการด้านรายรับและความต้องการด้านรายจ่ายจัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างเมื่อได้รับแจ้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีไว้ล่วงหน้าทุกปีประชุมจัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปีจัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 โดยจัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปีและประกาศเผยแพร่ในระบบเครือข่ายสารสนเทศของกรมบัญชีกลางและหน่วยงานของรัฐตามวิธีการที่กรมบัญชีกลางกำหนดและปิดประกาศสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุขัญญา ตรงจิต (2553) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสตอย่างมีคุณภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ด้านการวางแผน มีการบริหารงานพัสตอย่างมีคุณภาพ โดยมีการจัดทำแผนจัดหาพัสดุประจำปี มีการดำเนินการตามแผนจัดหา แผนจัดซื้อจัดจ้าง ด้านการกำหนดความต้องการพัสดุมีการบริหารงานอย่างมีคุณภาพโดยมีการจัดทำแผนกำหนดความต้องการพัสดุประจำปี องค์ประกอบที่ 2 การจัดหาพัสดุมีแนวทางการจัดหาพัสดุ 16 แนวทาง ดังนี้ ประชุมจัดทำแผนตามที่ได้รับการจัดสรรและอนุมัติงบประมาณจากต้นสังกัดอย่างชัดเจน เพียงพอ และอยู่ในช่วงเวลาที่เหมาะสม แต่งตั้งคณะกรรมการในการวางแผนการจัดหาพัสดุจัดทำปฏิทินการจัดหาพัสดุดำเนินการจัดหาพัสดุตามระเบียบและหลักเกณฑ์หัวหน้าเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานของตนเอง ให้สอดคล้องกับปฏิทินการปฏิบัติงานของสถานศึกษาหัวหน้าเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้รับผิดชอบโครงการทราบถึงวิธีและกระบวนการจัดหาพัสดุ แล้วร่วมกันจัดทำแผนการจัดหาพัสดุ หัวหน้าเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะพิจารณา สถานศึกษาจัดอบรมพัฒนาครู ตามระเบียบและแนวปฏิบัติการจัดการ ใช้พัสดุเพื่อครูจะได้ตระหนักถึงความสำคัญและทราบถึงแนวปฏิบัติเกี่ยวกับพัสดุได้ถูกต้องกำกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นไปตามแผนงาน โครงการที่กำหนดไว้ มีการจัดหาพัสดุให้ตรงตามความต้องการและทันกำหนดการใช้งาน สนับสนุนและส่งเสริมเจ้าหน้าที่ เพื่อเข้ารับการอบรมเพื่อให้ความรู้ความสามารถ และมีความชำนาญในการทำงานพัสดุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชชานาภา

เมธวัน (2550) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานพัสดุสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง เขต 2 พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานพัสดุด้านการจัดหาพัสดุ คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดซื้อจัดจ้างให้กับโรงเรียน ปีละ 1 ครั้ง ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อจัดทำร่างขอบเขตของงานจ้างที่ปรึกษาและรายงานขอจ้างที่ปรึกษา ให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพเราะ อ่อนกลม (2561) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ด้านการจัดหาพัสดุควรจัดทำแผนการปฏิบัติงานโดยกำหนดโครงการกิจกรรมประมาณการจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละโครงการไว้ให้ชัดเจน สำรองความต้องการใช้พัสดุก่อนดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง เจ้าหน้าที่ควรตรวจสอบราคามาตรฐานหรือราคากลางกับราคาท้องตลาดก่อนดำเนินการจัดซื้อ จัดทำแผนพัฒนาบุคลากร โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้อง สร้างความตระหนักในการใช้พัสดุอย่างคุ้มค่า และนิเทศติดตามประเมินผล การปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาศ เสมามอญ (2558) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนางานพัสดุของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสภวิทยาเขตระยอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานพัสดุด้านการจัดหาพัสดุ คือ ควรจัดทะเบียนคุณลักษณะครุภัณฑ์แต่ละรายการเพื่อสะดวกในการจัดหาพัสดุ ทั้งนี้เพราะสะดวกในการใช้และเป็นแนวทางในการปฏิบัติในการจัดหาพัสดุได้อย่างสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย องค์ประกอบที่ 3 การควบคุมพัสดุ มีแนวทางการควบคุมพัสดุ 11 แนวทาง ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดปฏิทินการรายงานบัญชีและทะเบียนคุมพัสดุ เพื่อให้ผู้รับผิดชอบได้รายงานการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ลงบัญชีวัสดุและทะเบียนครุภัณฑ์ให้ถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพรรณ เนียมสันเทียะ (2557) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุด้านการควบคุมพัสดุ คือ ควรกำหนดขั้นตอนการเบิก-จ่าย โดยพิมพ์คำอธิบายและขั้นตอนที่ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปี ให้เป็นไปตามที่ระเบียบกำหนด การตรวจสอบพัสดุประจำปี ภายในเดือนสุดท้ายก่อนสิ้นปีงบประมาณของทุกปี การรายงานผลการตรวจสอบพัสดุประจำปีต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เสนอรายงานผลการตรวจสอบพัสดุประจำปี ไปยังผู้บริหารสถานศึกษา และส่งรายงานไปยังสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินและหน่วยงานต้นสังกัด องค์ประกอบที่ 4 การเบิกจ่ายพัสดุ มีแนวทางการเบิกจ่ายพัสดุ 3 แนวทาง ดังนี้กำหนดนโยบาย แนวทางและประชุมชี้แจงจัดทำแผนเพื่อรองรับการเบิกจ่ายพัสดุ กำหนดเกณฑ์การเบิกจ่ายพัสดุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการใช้พัสดุตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารเบิกจ่ายให้เป็นไปตามระเบียบ เมื่อมีการเบิกจ่ายพัสดุ มีการลงหลักฐานในใบเบิกพัสดุ และเคร่งครัดการเบิกจ่ายสามารถตรวจสอบได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริดา แสงนง (2551) ที่ได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พบว่า ด้านการเบิกจ่ายพัสดุ ใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยกำหนดแนวปฏิบัติสำหรับการเบิกจ่ายพัสดุ และวันเวลาในการเบิกจ่ายพัสดุให้ชัดเจน มีระบบควบคุมการเบิกจ่ายพัสดุ มีหลักฐานการเบิกจ่ายพัสดุและมีการตรวจนับพัสดุดังกล่าวประกอบที่ 5 การบำรุงรักษาพัสดุ มีแนวทางการบำรุงรักษาพัสดุ 8 แนวทาง ดังนี้ จัดทำคู่มือการใช้ครุภัณฑ์และวิธีการบำรุงรักษา จัดให้มีการประชุมทำความเข้าใจ ให้ความสำคัญและให้ความรู้ในการบำรุงรักษาพัสดุ ครุภัณฑ์ แต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบประสานงานในการซ่อม บำรุงรักษาพัสดุ ครุภัณฑ์ จัดทำประวัติครุภัณฑ์เพื่อประโยชน์ในการดูแล ตรวจสอบและซ่อมบำรุง มีการจัดทำแผนการบำรุงรักษาพัสดุเพื่อจัดตั้งงบประมาณในการบำรุงรักษาพัสดุและดำเนินการตามแผน มีการจัดงบประมาณสำรองในการซ่อมแซม บำรุงรักษา ในกรณีงบประมาณกำหนดไว้ไม่เพียงพอ เพื่อให้สามารถบำรุงรักษาพัสดุให้มีประสิทธิภาพได้ตลอดเวลา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชัยญา ตรองจิต (2553) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุอย่างมีคุณภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าด้านการบำรุงรักษา มีการบริหารงานพัสดุอย่างมีคุณภาพ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปีเพื่อกำหนดแนวทางการบำรุงรักษา องค์ประกอบที่ 6 การจำหน่ายพัสดุ มีแนวทางการจำหน่ายพัสดุ 12 แนวทาง ดังนี้จัดทำคู่มือเกี่ยวกับการจำหน่ายพัสดุ เพื่อเป็นแนวทางในการจำหน่ายพัสดุ จัดอบรมพัฒนาครูเพื่อทราบแนวปฏิบัติในการจำหน่ายพัสดุให้ตรงตามระเบียบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ เสมามอญ (2558) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนางานพัสดุของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตระยอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า แนวทางพัฒนางานพัสดุด้านจำหน่ายพัสดุ คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ควรจัดอบรมสัมมนาเจ้าหน้าที่พัสดุให้มีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติงานเป็นมาตรฐานเดียวกับเป็นประจำทุกปี แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาและจำหน่ายพัสดุ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ดำเนินการจำหน่ายตามระเบียบ จัดทำรายงานผลการจำหน่ายพัสดุเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าหน้าที่การเงิน ส่งเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดส่งเป็นเงินรายได้แผ่นดิน จัดทำเอกสาร หลักฐานบันทึกการจำหน่ายพัสดุให้ถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน การจัดทำรายงานพัสดุประจำปี มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปี ดำเนินการตรวจสอบและรายงานผลการตรวจสอบพัสดุประจำปีต่อผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อรายงานต้นสังกัดและสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจังหวัด

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาแนวทางการบริหารการดำเนินงานบริหารพัสดุและสินทรัพย์ให้มีคุณภาพสำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสรุปได้ 6 องค์ประกอบ ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงแนวทางการบริหารงานบริหารพัสดุและสินทรัพย์

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปีและควรมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบในการจัดทำเอกสารและพัฒนางานด้านพัสดุโดยเฉพาะ

8.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด ควรมีการจัดอบรมให้ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่พัสดุให้มีการฝึกปฏิบัติจริงและมีการติดตาม ประเมินผลเกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุให้กับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานพัสดุของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่พัสดุ ควรทราบถึงระเบียบพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 รวมถึงขั้นตอนและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติงานพัสดุให้ชัดเจน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาผลลัพธ์ทั้งในด้านของประสิทธิภาพและประสิทธิผลจากการนำแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด ไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาแห่งอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศในการนำไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานตามแนวทางการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

8.3.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษา โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละขนาดมีปัจจัยในการบริหารแตกต่างกันระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ

9. บรรณานุกรม

- กรมบัญชีกลาง. (2556). **คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2560). **พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560**. กรุงเทพฯ : กรมบัญชีกลาง.
- _____. (2560). **ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560**. กรุงเทพฯ : กรมบัญชีกลาง.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545**. กรุงเทพฯ : ศรุสสภา.
- จุฑามาศ เสมามอญ. (2558). **ปัญหาและแนวทางพัฒนางานพัสดุของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตระยอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18**. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ทัศนีย์ นนทวิศรุต. (2559). ปัญหาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2561). พื้นฐานการวิจัยการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 8. มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- พิชชนาภา เมธวัน. (2550). ปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานพัสดุสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพเราะ อ่อนกลม. (2552). การศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศิริดา แสงนง. (2551). ปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). ประมวลข้อสังเกตจากการปฏิบัติงานหน่วยงานตรวจสอบภายใน. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2561. จาก <http://audit.obec.go.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงานนโยบายแผนและมาตรฐานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. (2545). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559): ฉบับสรุป. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน. (2559). รายงานผลการปฏิบัติงานปีงบประมาณ 2559. กรุงเทพฯ : สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน.
- สุทธิพรรณ เนียมสันเทียะ. (2557). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.

การสร้างและพัฒนาคู่มือพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์
ของคนในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนา*
CREATING AND DEVELOPING A MENTAL DEVELOPMENT MANUAL
TO PROMOTE DESIRABLE BEHAVIOR OF PEOPLE
IN A BUDDHIST FAMILY

สุรพันธ์ สุวรรณศรี¹, เอี่ยม อามาตย์มุลตรี²

Suraphan Suvannasri¹, lam Armartmulturee²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus¹

Email : surapan2599@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาจิต 2) เพื่อสร้างและพัฒนาคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจิต 3) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาจิตและเพื่อศึกษาผลการประเมินคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนา วิธีดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินการด้านการพัฒนาจิต ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนาคู่มือกิจกรรมพัฒนาจิต ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ขั้นตอนที่ 3 ทดลองดำเนินการพัฒนาจิต และขั้นตอนที่ 4 ประเมินการดำเนินการพัฒนาจิตตามรูปแบบมาตรฐานการประเมิน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาการสร้างและพัฒนาคู่มือ จำนวน 329 ครอบครัว ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 รูป/คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดกิจกรรมพัฒนาจิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ผลการดำเนินการทดลองคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจิต โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครอบครัวในชุมชน ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรม เท่ากับ 19.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.49 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 63.70 ระหว่างการอบรมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 51.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.20 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85.83 หลังการอบรม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 25.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.53 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85.56 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนการอบรมและหลังการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน และคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิตที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์เท่ากับ 85.83/85.56 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.602 แสดงให้เห็นว่าคู่มือกิจกรรมพัฒนาจิต ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.602 หรือเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 60.20 ของคะแนนสูงสุดที่สามารถจะเพิ่มได้ ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการจัดอบรม โดยใช้คู่มือกิจกรรมพัฒนาจิต โดยรวมอยู่ระดับพึงพอใจมากที่สุด การนิเทศติดตามผลการนำความรู้ และทักษะด้านการพัฒนาจิตด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ไปใช้กับครอบครัวในชุมชน โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 3. การประเมินคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิต โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ตามมาตรฐานการประเมิน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: 1. การพัฒนาจิต 2. การพัฒนากาย 3. การพัฒนาปัญญา 4. การพัฒนาสังคม 5. พฤติกรรมอันพึงประสงค์

ABSTRACT

The objects of this research were 1) to study the state of mental development activities, 2) to create and develop a manual for mental development activities, 3) to study the results of mental development and to study the results of the evaluation of the practice manual for mental development activities to promote desirable behavior of family members according to Buddhism. Methods for conducting research Step 1: Study the state of conduct in mental development Step 2: Create and develop a manual for mental development activities. By applying the Four Noble Truths, the third step is to try to develop the mind, and the fourth step is to assess the implementation of mental development according to the standard assessment model. The sample group used in the study of creating and developing manuals consisted of 329 families, 15 experts. The statistics used in the data analysis were mean and standard deviation.

The results showed that: 1. the overall mental development activities were at a moderate level. 2. Results of the experiment in the mental development activity manual by applying the Four Noble Truths With the family sample in the community, it was found that the participants had a mean score before the training was 19.11, the standard deviation was 1.49 points, the mean was 63.70%. During the training, the mean score was 51.50 and the standard deviation was 3.20 points mean. After the training, the mean score was 25.67, the standard deviation was 1.53, the mean

score was 85.56% when comparing the mean scores of pre-training and post-training test results significant way Statistics at the .05 level, which is hypothetical. and the mental development activity manual that was created with the efficiency of 85.83/85.56 higher than the set standard of 80/80 with an effectiveness index of 0.602, indicating that the mental development activity manual As a result, the trainees' knowledge increased by 0.602 or increased. representing 60.20 percent of the maximum points that can be raised The participants were satisfied with the training. by using the mental development activity manual Overall, it was at the highest level of satisfaction. 3. Assessment of mental development activities manual by applying the Four Noble Truths According to the assessment standards, it was found that the average suitability was at the highest level.

Keywords : 1. Mental Development 2. Physical Development 3. Intellectual Development 4. Social Development 5. Desirable Behavior

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารด้านเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ที่เน้นคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในสังคมด้านวัตถุ ค่านิยมการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เกิดปัญหาชีวิตขึ้นมากมายตามมา เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาความเครียดจากการทำงาน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการเสื่อมทรามด้านศีลธรรม วัฒนธรรมและปัญหาการล่มสลายของสถาบันครอบครัว พ่อแม่เข้มงวด พ่อแม่ร่วมกันทำร้ายลูกของตัวเองลูกฆ่าพ่อแม่ ปัญหาที่กล่าวมาได้ส่งผลกระทบต่อให้เกิดเป็นปัญหาทางด้านจิตใจและส่งผลกระทบต่อให้เกิดเป็นปัญหาทางด้านสังคม จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ จึงนำไปสู่ปัญหาที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตที่รุนแรงยิ่งขึ้น ปัญหาที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด คือ ปัญหาด้านจิตใจเพราะเป็นปัญหาพื้นฐานของปัญหาอย่างอื่น ๆ เพราะจิตใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่ทำให้คนเราคิดกระทำกรรมต่างๆ ทั้งดีและชั่ว หลักพระพุทธศาสนาได้ให้ข้อคิดเตือนใจเกี่ยวกับปัญหาชีวิตว่าเป็นเพราะกรรมหรือการกระทำของตนเอง พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ในจุฬามณีวันวิสาขบูชาว่า “กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและประณีตได้” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

เพราะครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุด เป็นหน่วยของสังคมที่มีความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิด เป็นสถาบันที่มีความคงทนทำหน้าที่หล่อหลอมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้ดำรงอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขวิกฤตของครอบครัวไทยในปัจจุบัน สะท้อนออกมาให้เห็นเป็นปัญหา คือพ่อแม่ไม่สามารถทำหน้าที่ของครอบครัวได้ คือไม่สามารถเลี้ยงดูลูกหรือหลานให้มี

คุณธรรม หรือให้มีศีลธรรมได้ เพราะเป็นหน้าที่พื้นฐานของครอบครัวตามหลักพุทธศาสนา 6 คือ พ่อแม่จะต้องทำหน้าที่ป้องกันลูกจากความชั่วส่งเสริมให้ลูกทำความดีปัจจุบันพ่อแม่ไม่สามารถปกป้องลูกให้ปลอดภัยในทางกายภาพได้ บางครั้งความรุนแรงในครอบครัวก็เกิดขึ้นจากคนในบ้านและเกิดขึ้นจากพ่อแม่ด้วย (พระไพศาล วิสาโล, 2550)

หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาจิตเป็นเรื่องสำคัญและถือเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัทที่จะต้องให้ความสนใจเพราะมีคุณค่าต่อชีวิตส่งผลให้เป็นผู้ประเสริฐขึ้นในสังคมได้ หลักธรรมที่สอนเรื่องการพัฒนาจิตโดยตรงคือเรื่อง สมาธิ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เน้นในการบริหารและควบคุมจิตโดยตรงที่อาศัยอยู่ในอริยสัจ 4 และในกระบวนการศึกษา (ไตรสิกขา) ได้แก่ ศีล สมาธิปัญญา ดังนั้น สมาธิตามหลักพระพุทธศาสนา (สัมมาสมาธิ) จึงเป็นเครื่องพัฒนากาย อารมณ์ สติปัญญา และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ เมื่อจิตได้รับการฝึกดีแล้วย่อมมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องพัฒนากายความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องพัฒนาจิตความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องพัฒนาปัญญา และความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องพัฒนาสังคมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครอบครัว พัฒนาสังคม ด้วยหลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนา

2.2 เพื่อสร้างและพัฒนาคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนา

2.3 เพื่อศึกษาผลการพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนา

2.4 เพื่อศึกษาผลการประเมินคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนา

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา

3.2 ได้คู่มือการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ สัมพันธ์กับพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัว ที่มีคุณภาพตามเกณฑ์

3.3 ครอบครัวที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิต มีคุณธรรม จริยธรรมสูงขึ้น

3.4 ได้คู่มือการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนใน ครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนาโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างและพัฒนาคู่มือพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของ คนในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนา ประชากรในการศึกษาการสร้างและพัฒนาคู่มือพัฒนาจิตเพื่อ ส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา คือ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 12,313 ครอบครัว ประชากรในทดลองพัฒนาคู่มือ พัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวประกอบด้วยคนในครอบครัว ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและพระภิกษุสงฆ์ คือ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัด อุบลราชธานี จำนวน 12,313 ครอบครัว จำแนกเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาการสร้างและพัฒนาคู่มือพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ ของคนในครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา จำนวน 329 ครอบครัว ใช้สถานที่ปฏิบัติธรรมเป็นหน่วย สุ่มได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมกลุ่มสนทนา จำนวน 15 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างในการทดลองคู่มือพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ ของคนในครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นพ่อแม่ ลูก ผู้นำชุมชนจาก 3 วัดสถานที่ปฏิบัติธรรม สถานที่ปฏิบัติธรรมละ 6 คน รวม 18 คนได้มาโดยการสมัครใจเข้ารับการอบรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินคู่มือพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรม อันพึงประสงค์ของคนในครอบครัว ตามแนวพระพุทธศาสนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพการจัดกิจกรรมการพัฒนาจิตตามความคิดเห็นของคนในครอบครัวโครงการ พัฒนาจิตในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยขาดสิ่งสนับสนุน การดำเนินการ คือ คู่มือดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตและเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า ประกอบการจัดกิจกรรมพัฒนาจิต ชุมชนควรส่งเสริมให้คนในครอบครัวปฏิบัติตามหลักการของการ พัฒนาจิตและประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาจิต

5.2 โครงร่างคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจิต โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ประกอบด้วย 5 หน่วย คือ 1)หลักการและเหตุผล 2)ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาจิต 3)หลักธรรม

อริยสัจสี่ 4)กิจกรรมการพัฒนาจิต และ 5)การประเมินกิจกรรมการพัฒนาจิต ส่วนกิจกรรมการพัฒนาจิต มีเนื้อหาสาระประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกิจกรรม การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาด้านพัฒนาจิต การกำหนดแนวทางการพัฒนาจิต การดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาจิต การวัดและประเมินผลการเรียนรู้การพัฒนาจิต การเขียนรายงานโครงการพัฒนาจิต และการจัดนิทรรศการและการเผยแพร่ผลการดำเนินงานกิจกรรม ผ่านการจัดกลุ่มมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรได้อย่างดีเยี่ยม และผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้อง(IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับสอดคล้องและทุกรายการอยู่ในระดับสอดคล้อง ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์

5.3 ผลการดำเนินการทดลองคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจิต โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครอบครัวในชุมชนที่ปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิต จำนวน 18 ครอบครัว พบว่า ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรม เท่ากับ 19.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.49 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 63.70 ระหว่างการอบรมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 51.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.20 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85.83 หลังการอบรม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 25.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.53 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85.56 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนการอบรมและหลังการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน และคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิต ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ เท่ากับ 85.83/85.56 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.602 แสดงให้เห็นว่าคู่มือกิจกรรมพัฒนาจิต ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.602 หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 60.20 ของคะแนนสูงสุดที่สามารถจะเพิ่มได้ ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการจัดอบรม โดยใช้คู่มือกิจกรรมพัฒนาจิต โดยรวมอยู่ระดับพึงพอใจมากที่สุด การนิเทศติดตามผลการนำความรู้และทักษะด้านการพัฒนาจิตด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ไปใช้กับครอบครัวในชุมชน พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาจิต ด้านกิจกรรมพัฒนาจิต ด้านผลการดำเนินงานพัฒนาจิต และด้านกลไกส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการคุณธรรมนักเรียนตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ว่า คู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจิต ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาจิต ด้านความรู้ความเข้าใจความสามารถ/กระบวนการปฏิบัติ และเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาจิตของครอบครัวอย่างชัดเจน

5.4 การประเมินคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิต โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ตามมาตรฐานการประเมิน พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.54,S.D.= 0.11) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}$ =4.60,S.D. =0.14) รองลงมา ได้แก่ ด้านความถูกต้อง($\bar{X}$ =4.56,S.D.=0.09) และด้านความเหมาะสม($\bar{X}$ =4.55,S.D.= 0.10) ส่วนด้านความเป็นไปได้มีค่าคะแนนเฉลี่ย เป็นลำดับสุดท้าย($\bar{X}$ =4.45,S.D.=0.10)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาจิต ในสถานที่ฝึกจิตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยขาดสิ่งสนับสนุนการดำเนินการ คือ คู่มือดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาจิต และเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าประกอบการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตชุมชนควรส่งเสริมให้คนในครอบครัวปฏิบัติตามหลักการของคุณธรรมจริยธรรมและประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุมพล พูลภัทรชีวีต และคณะ (2549) ที่ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครดำเนินการส่งเสริมจริยธรรม ในโรงเรียนทั้ง 5 ด้าน คือ การบริหาร การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การนิเทศการสอน การจัดกิจกรรม และการประเมินผลทางจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนประสบปัญหาในการส่งเสริม จริยธรรมนักเรียนในระดับปานกลาง โดยมีกิจกรรมให้เรียนนักเรียนในโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนอาจจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องอื่นๆ ที่หลากหลายซึ่งนำไปสู่เป้าหมายของการส่งเสริมคุณธรรมได้

6.2 โครงร่างคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจิต โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ประกอบด้วย 5 หน่วย คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาจิต 3) หลักธรรมอริยสัจสี่ 4) กิจกรรมโครงการพัฒนาจิต และ 5) การประเมินกิจกรรมการพัฒนาจิต ส่วนกิจกรรมโครงการพัฒนาจิต มีเนื้อหาสาระประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกิจกรรมการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาด้านการพัฒนาจิต การกำหนดแนวทางการพัฒนาจิต การดำเนินงานโครงการพัฒนาจิต กาวัดและประเมินผลการเรียนรู้การพัฒนาจิต การเขียนรายงานการโครงการพัฒนาจิต และการจัดนิทรรศการและการเผยแพร่ผลการดำเนินงานกิจกรรม ผ่านการจัดการกลุ่มสนทนา พบว่า มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรได้อย่างดีเยี่ยม และผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับสอดคล้อง ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิริยะ ไม้แพง, กิตติชัย สุชาติโนบล, ครรชิต แสนอุบล (2557) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ไตรสิกขาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1) ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม โดยพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยประเมินทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรทั้งฉบับ อยู่ในระดับมีความเหมาะสมมากที่สุด สอดคล้องกับ ทศนีย์ จินาพร (2553) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัฒนา พบว่า ได้คู่มือซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานสำหรับครูผู้สอนคุณธรรมจริยธรรม ตอนที่ 2 บทบาทของผู้บริหารและครูในการจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตอนที่ 3 กิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ผลการประเมินความเหมาะสม

ในการนำคู่มือไปใช้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า โดยภาพรวมคู่มือนี้มีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก โครงร่างคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจิตที่สร้างขึ้น ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนา สอดคล้องกับ แนวคิดการพัฒนารูปแบบของบุญเลี้ยงทุมทอง (2556) ที่ว่า การพัฒนารูปแบบจะต้องคำนึงถึงแนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานที่นำมาพัฒนาหลักการทำให้รูปแบบกิจกรรมที่พัฒนามีคุณภาพระดับมากสามารถ นำไปใช้ได้จริง ทำให้ได้ทราบถึงความเหมาะสมของกิจกรรมเวลาที่ใช้ สื่อ แหล่งเรียนรู้ ข้อบกพร่องที่ ควรนำมาปรับปรุง ทำให้เชื่อได้ว่าคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจิตที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพผลสนองจุดมุ่งหมายได้เป็นอย่างดีมีคุณภาพมากและสามารถนำไปใช้ได้จริง

6.3 จากผลการดำเนินการทดลอง คู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจิตโดยการประยุกต์ใช้ หลักธรรมอริยสัจสี่ กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครอบครัวในชุมชน สรุปได้ว่า ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ย ก่อนการอบรม เท่ากับ 19.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.49 ระหว่างการอบรมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 51.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.20 หลังการอบรม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 25.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.53 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนการอบรมและ หลังการอบรม พบว่า ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานและคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียน ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ เท่ากับ 85.83/85.56 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.602 แสดงให้เห็นว่า คู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 60.20 ของคะแนนสูงสุด ที่สามารถจะเพิ่มได้ ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการจัดอบรม โดยใช้คู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด การนิเทศติดตามผล การนำความรู้ และทักษะด้านการพัฒนาจิต ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ไปใช้กับผู้เข้าอบรมในสถานที่ ปฏิบัติธรรม พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้าน การกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการดำเนินงานกิจกรรม การพัฒนาจิต ด้านกิจกรรมพัฒนาจิต ด้านผลการดำเนินงานพัฒนาจิต และด้านกลไกส่งเสริมการ ขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาจิตตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สอดคล้องกับ ประไพพรรณ บุญคง (2556) ได้ดำเนินการรายงานการพัฒนาโครงการงานคุณธรรมเยาวชนชนไทย ทำดีถวายในหลวง โรงเรียนนราสิกขาลัย พบว่า การดำเนินงานโครงการพัฒนาโครงการงานคุณธรรมเยาวชนชนไทยทำดีถวาย ในหลวง โรงเรียนนราสิกขาลัย ได้เอกสารแบบฝึกกิจกรรมโครงการงานคุณธรรม มีประสิทธิภาพ 85.33/89.64 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 70/70 สอดคล้องกับ มะลิวัน สมศรี และคณะ (2558) ได้กล่าวถึง การสร้างคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการของคู่มือพัฒนา การประเมินประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผลของโปรแกรม โดยกระบวนการของคู่มือพัฒนา พบว่า คู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาที่สร้างขึ้น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนผลการทดลองใช้คู่มือกับกลุ่มเป้าหมาย พบว่าคู่มือพัฒนานี้ มีประสิทธิภาพ 92.1/90.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 และประสิทธิผลของคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา หลังใช้คู่มือพัฒนาสูงกว่าก่อนใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา พบว่าโดยรวมมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตด้านความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ/กระบวนการปฏิบัติและเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาจิตของคนในครอบครัวอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องมาจาก การสร้างคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจิต ครั้งนี้ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนา เพื่อระบุประเด็นที่ต้องการพัฒนา ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผ่านกระบวนการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด กำหนดกรอบของคู่มือ นำเสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินดัชนีความสอดคล้อง และได้รับการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า คู่มือพัฒนาดังกล่าว ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมีแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาและได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ทำให้คู่มือพัฒนา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สมองจุดมุ่งหมายเฉพาะของคู่มือ ที่มุ่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดี การสร้างและพัฒนาคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจิต ผู้วิจัยยึดแนวคิดของ คีรีบุณ จงวุฒิวาศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2542) ที่กล่าวว่า การจัดทำคู่มือจะต้องคำนึงว่าคู่มือที่สร้างขึ้นมานั้น มีความจำเป็นอย่างไร โดยคู่มือเป็นแหล่งของความรู้ของผู้ที่ศึกษา และที่สำคัญคู่มือจะเป็นตัวช่วยให้มีความเข้าใจมากขึ้น และสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องมากขึ้น ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญจะมีส่วนอย่างมากในการให้คำแนะนำต่างๆ เช่น การแก้ไขการยกตัวอย่าง และการพัฒนาคู่มือได้กำหนดขั้นตอนการพัฒนาคู่มือเอาไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1)การวางแผนร่างคู่มือ 2)การเตรียมข้อมูลในการพัฒนา 3)การทดสอบคู่มือ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สร้างคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจิต โดยได้ประยุกต์จากขอบข่ายงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน จึงใส่กิจกรรมหลักและกิจกรรมย่อยเข้าไปไว้ในแต่ละขั้นตอน เป็นการฝึกปฏิบัติกิจกรรมให้กับครูผู้สอนได้เกิดทักษะเพิ่มขึ้นจึงส่งผลให้คู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาจิตสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสมองจุดมุ่งหมายได้เป็นอย่างดี

6.4 จากผลการประเมินคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิต โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ตามมาตรฐานการประเมิน โดยส่วนรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ด้านอรรถประโยชน์มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม ส่วนด้านความเป็นไปได้มีค่าคะแนนเฉลี่ย เป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทรชัย กระสินหอม และคณะ (2558) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะสุจริต 5 ประการของนักเรียน

โรงเรียนวัดเตาปูน โดยกิจกรรมโครงการคุณธรรม และได้สอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการทำโครงการคุณธรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิต ตามหลักการ แนวคิดของนักวิชาการ ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการทดลองตามรูปแบบ และวัตถุประสงค์ จึงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สันต์ ศุภย์กลาง (2551) ได้ประเมินและปรับปรุงหลักสูตรพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ มีการปรับปรุงในส่วนของความสอดคล้องของเนื้อหาหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมชาย สังข์สี (2550) ได้ประเมินความเหมาะสมของโครงการฝึกอบรมพบว่า มีความเหมาะสมในระดับดีทุกรายการประเมิน ส่วน อมรา เขียวรักษา (2548) พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สมใจ กงเติม (2553) ที่ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสอนคดีวิเคราะห์ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผลการวิจัยพบว่า การสร้างและพัฒนาคู่มือพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนาเป็นการพัฒนาจิตที่ใช้ปัญหาเป็นฐานกิจกรรมเป็นตัวขับเคลื่อน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงสอดคล้องกับหลักการศึกษาศึกษา 4.0 จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ 1) การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า คู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิตโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่สามารถพัฒนาคุณธรรมได้เพิ่มขึ้น ดังนั้นคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิต น่าจะเป็นคู่มือที่ดีอีกอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง จะนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ โดยใช้ตามความเหมาะสม 2) การนำคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิต โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ไปใช้ในชุมชนควรพิจารณาถึงความเหมาะสมของระยะเวลาในแต่ละช่วงและควรดูแลผู้อบรมอย่างใกล้ชิดทุกกลุ่ม และพยายามให้ผู้เข้าอบรมทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิตไปใช้พัฒนาผู้เข้าอบรม ควรได้ศึกษาคู่มือ การจัดเตรียมสถานที่ การเตรียมสื่อ การเรียนการสอน ใบบาง ใบบางรู้แบบทดสอบก่อนและหลังจัดกิจกรรมพัฒนาจิตและเตรียมตัวให้พร้อมทุกครั้ง

7.2.2 ครอบครัวสามารถนำกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม ที่อยู่ในคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิต โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ไปใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมพัฒนาจิต ที่เป็นปัญหาของชุมชน

7.2.3 ผู้นำชุมชนและครอบครัวผู้เข้าอบรม ควรตระหนักถึงความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนในการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตให้หลากหลาย เทคนิคที่นำมาใช้ควรเป็นเทคนิคที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมและตัวบุคคลที่จะพัฒนา

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 การจัดทำคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิตโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ควรมีการขยายผลในจัดทำคู่มือจัดกิจกรรมคุณธรรมสู่ระดับชั้นเรียนอย่างถ่วงถึง

7.3.2 ควรมีการติดตามผล การนำคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาจิตโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ หลังจากใช้ไปแล้วเพื่อศึกษาว่าคุณธรรมจริยธรรม ของผู้เข้าอบรมพัฒนาไปในทิศทางใดเพิ่มคุณธรรมด้านใดบ้างและจะดำเนินการพัฒนาได้อย่างไร

8. บรรณานุกรม

- ศิริบุณ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2542). การประเมินผลโครงการจัดตั้งอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม (อส.มศ.). คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุมพล พูลภัทรชีวีต และคณะ. (2549). รายงานการวิจัยเรื่องการวิจัยและพัฒนา กระบวนการสร้างควมดีมีคุณธรรม. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม(ศูนย์คุณธรรม).
- ทัศนีย์ จินาพร. (2553). การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัฒนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เอส.พรินต์ติ้ง ไทย แพคตอริ.
- ประไพพรรณ บุญคง (2556). รายงานการพัฒนาโครงการงานคุณธรรมเยาวชนไทย ทำดีถวายในหลวง โรงเรียนนราสิกขาลัย. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2564. จาก <http://www.ns.ac.th/new/images/12558/2752558p.pdf>
- พระไพศาล วิสาโล. (2550). สร้างสันติด้วยมือเรา. นครปฐม : ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี(ศพส.) มหาวิทยาลัยมหิตล.
- พิริยะ โหม่แพง, กิตติชัย สุธาสีโนบล, ครรชิต แสนอุบล. (2557). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ไตรสิกขาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ. 15(2). 1-12.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มะลิวัน สมศรี และคณะ (2558). การพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. **วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 9(พิเศษ). 542-557.
- สมใจ กงเต็ม. (2553). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสอนคิด
วิเคราะห์ สำหรับครูผู้สอนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**.
วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมชาย สังข์สี. (2550). **หลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนามาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สันต์ ศูนย์กลาง (2551). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างทักษะการปฏิบัติวิชาชีพเพื่อ
พัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม สำหรับครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภัทรชัย กระสินหอม และคณะ. (2558). **การพัฒนาคุณลักษณะสุจริต 5 ประการของนักเรียน
โรงเรียนวัดเตาปูน โดยกิจกรรมโครงการคุณธรรม**. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2564. จาก
https://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=145142&bcat_id=16
- อมรา เขียวรักษา. (2548). **การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม เรื่องการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง
โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับครูวิทยาศาสตร์ประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1*
DEVELOPMENT OF GUIDELINES TEAM WORK FOR TEACHER IN
EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE MAHASARAKHAM
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

เปรมชัย ปิยะศิลป์¹, ธัชชัย จิตรนันท์²
Premchai Piyasin¹, Thatchai Chittranun²
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Mahasarakham University^{1,2}
Email : premchai.piyasin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น ของการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของแนวทางการทำงานเป็นทีมได้องค์ประกอบ ของการทำงานเป็นทีม จำนวน 7 องค์ประกอบ เรียงลำดับความถี่สามลำดับแรกจากมากไปน้อย คือ การกำหนดเป้าหมาย การให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม การแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามที่เหมาะสม และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และสัมพันธ์ภาพที่ดีภายนอก 2. ผลการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็น ทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 21 แนวทาง ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดเป้าหมาย 3 แนวทาง 2) ด้านการ ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม 3 แนวทาง 3) ด้านการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามที่เหมาะสม 3 แนวทาง 4) ด้านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และสัมพันธ์ภาพที่ดีภายนอก 3 แนวทาง 5) ด้านการสร้างบรรยากาศ ที่ดีภายในทีม 3 แนวทาง 6) ด้านการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ 3 แนวทาง 7) ด้านความไว้วางใจ

3 แนวทาง ผลการประเมินการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 และ 4.34 ตามลำดับโดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม มีความเหมาะสมอยู่ที่ มากที่สุด 1 ด้าน และมาก 6 ด้าน ส่วนด้านความเป็นไปได้ ทุกด้านมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: 1. การทำงานเป็นทีม 2. แนวทางการทำงานเป็นทีม 3. ครู

ABSTRACT

This aims of this research were to 1) the current situation, desirable situation and the needs and necessity of teachers' teamwork, 2) develop the teamwork guideline under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 1. The samples used in this research were teachers and administrators of educational institutions under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 1, 320 person. The researches tools are 5-level estimation scale type questionnaire. The statistics used in the research were mean, percentage, and analysis for the need index. The research found that; 1. Based on the result, there were 7 elements teamwork guideline. It considered from the highest to the lowest result as goal setting, cooperation and participate, appropriate role of leadership and subordinate, creative communication, and good outer relationship. 2. The result of teamwork guideline development under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 1 consists of 7 elements and 21 approaches. 1) Goal setting 3 approaches. 2) Cooperation and participation 3 approaches. 3) Role of an appropriate leader or follower 3 approach. 4) Creative communication and good external relationship 3 Guidelines. 5) Creating a good atmosphere within the team 3 approaches. 6) Duties and responsibilities 3 approaches. 7) Trust 3 approaches. The results of the assessment of the development of teamwork guidelines of teachers in schools under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 1, from the experts found that The mean values were 4.41 and 4.34, respectively, with a high level of appropriateness and feasibility. and when considering each aspect, it was found that the suitability There was the appropriateness at the most on 1 aspect and at most 6 aspects. Every aspect has a high level of possibilities in every aspect.

Keywords : 1. Team Work 2. Work Guidelines 3. Teacher

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การพัฒนาองค์การให้เจริญก้าวหน้า นั้น จะต้องอาศัยปัจจัยสำคัญทางการบริหาร 4 ประการ คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) ปัจจัยที่มีความเชื่อว่าสำคัญที่สุดในการบริหาร คือ คน กล่าวคือ หน่วยงานใดก็ตามถ้าเริ่มต้นด้วยการมีบุคลากรที่มีความแข็งแกร่งแล้วปัจจัยด้านอื่นๆ ก็จะตามมาเอง ทั้งนี้เพราะ การบริหารและพัฒนาองค์การต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐบาลหรือภาคเอกชน จะมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การ คือ การที่ผู้นำหรือผู้บริหารองค์การนั้นๆ สามารถนำองค์การประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคคลมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และแนวทางการปฏิบัติงานส่งผลให้บุคคลเกิดกำลังใจในการทำงาน มีความรู้สึกอยากเป็นเจ้าของ เกิดความภาคภูมิใจในงานที่ได้กระทำ มีความขยันขันแข็ง และมีความกระตือรือร้นที่คิดจะสร้างสรรค์งานให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งในการดำเนินงานขององค์การ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ทีมงานมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากหากทุกคนในองค์การรู้สึกที่ตนเองอยู่ในทีมเดียวกัน และร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จร่วมกัน ย่อมจะทำให้้องค์การมีความเจริญก้าวหน้าและสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างทีมงานขึ้นในองค์การ และกระตุ้นให้ทุกคนมีความรู้สึกว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในฐานะส่วนหนึ่งของทีมงาน (ปราโมทย์ พากพลูพร, 2550) การทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะในองค์การหรือหน่วยงานทุกแห่งต่างมีภารกิจมากมายที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ ความสำเร็จของงานต่างๆ นั้น แนวทางหนึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยในการทำงานเป็นทีมและถือเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารที่จะต้องดำเนินการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของทีมงานให้ชัดเจน มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายขององค์การ ซึ่งการทำงานเป็นทีมไม่ใช่เพียงการที่กลุ่มคนทำงานด้วยกัน ในเวลาเดียวกัน และสถานที่เดียวกัน แต่หมายถึงการที่บุคคลจำนวนหนึ่งซึ่งมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านประสบการณ์ ความรู้และความสามารถ แต่มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกัน คือ มีความมุ่งมั่นพันผูกต่อการทำงานร่วมกัน เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การ (เนตรพัฒนา ยาวีราช, 2547)

ปัจจุบันองค์การของภาครัฐและเอกชนได้ให้การยอมรับและนำการทำงานเป็นทีมมาใช้ โดนเน้นให้มีการสร้างทีมงานให้แข็งแกร่ง ให้บุคลากรทุกคนเห็นความสำคัญของกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นทีมซึ่งจะส่งผลให้การทำงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่องค์การจะพัฒนาและก้าวไปข้างหน้าได้ที่สำคัญก็คือ ความร่วมมือของคนในองค์การนั้น ว่าจะมีการประสานความร่วมมือกันมากน้อยเพียงใด ความสำเร็จในการทำงานนั้นไม่ได้เกิดจากสมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือองค์การตามลำพัง แต่เกิดจากผลของความร่วมมือ รวมถึงการประสานงานของทุกคนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สังคมไทยในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญ และให้ความสนใจกับการทำงานเป็นทีม เพราะ

ได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของการที่มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่หลากหลายในการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้ทีมงานมีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากกว่าการแก้ปัญหา หรือการดำเนินงานแบบเดิมที่ต่างคนต่างทำงานของตน (ณัฐพันธ์ เจริญนนท์, 2545) การสร้างทีมงานเป็นการใช้ประโยชน์สูงสุดจากกิจกรรมกลุ่มเพื่อเพิ่มความไว้วางใจและการเปิดเผยภายในสมาชิกกลุ่ม อาจเป็นกลุ่มจากการทำงานร่วมกัน หรือกลุ่มที่มีกิจกรรมเป็นอิสระจากกัน การสร้างทีมทำให้สมาชิกทราบถึงบทบาทที่ชัดเจน มีความร่วมมือ มีการสร้างสรรค์ความรู้สึกร่วมกันและการรับรู้ที่แตกต่างให้มุ่งไปสู่จุดหมายเดียวกัน ที่สำคัญคือ เป็นกุญแจนำไปสู่ทิศทางการทำงานที่ชัดเจนและอาจจะช่วยปรับปรุงทำให้ทีมมีประสิทธิภาพมากขึ้นอีกด้วย (สุรัสวดี ราชกุลชัย, 2543) การสร้างทีมงานในองค์การมีความซับซ้อนและหลากหลายมิติ (Multifaceted) เพราะทีมงานไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติเสมอไป แต่เป็นสิ่งที่สมาชิกทีมและผู้นำต้องทำงานหนักเพื่อให้เกิดขึ้น ในงานที่ต้องมีทีมส่วนมากจะเผชิญกับปัญหาที่งานไม่เพียงพอ หรือทีมงานเกิดขึ้นยากจึงต้องมีการสร้างทีมเพราะการสร้างทีม คือ ลำดับขั้นการปฏิบัติอย่างมีแผนที่ออกแบบมาเพื่อเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการทำหน้าที่ของกลุ่มและดำเนินการให้เปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการปฏิบัติการของทีม ความไว้วางใจเป็นความเชื่อรูปแบบหนึ่ง (A form of faith) ที่แสดงถึงความรู้สึกระหว่างความคิดของคนเราต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดควรจะเป็น กับความเป็นจริงของสิ่งนั้น ในทางตรงข้าม ความไม่ไว้วางใจจึงเป็นการที่คนเราขาดความเชื่อมั่นต่อบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นนั่นเอง (ชิตพล กาญจนกิจ, 2545) ส่วนในบริบททางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural dimension) ความไว้วางใจกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลถึงเป็นองค์ประกอบที่เป็นทุนทางสังคม (Social capital) ที่แสดงถึงความมีมิติจิตระหว่างกัน ความร่วมมือและความเห็นอกเห็นใจกัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทพิเศษในฐานะสมาชิกของชุมชน อันก่อให้เกิดความเป็นอยู่แบบหมู่คณะของมนุษย์ และสามารถบรรลุถึงการมีเป้าหมายร่วมกันได้ (ชัชวาล ทัดศิริช, 2551)

จากภาระงานต่างๆ ของสถานศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกันทั้งระบบหลักและระบบสนับสนุน ให้สถานศึกษาต้องกำหนดทีมงานผู้รับผิดชอบแต่ละระบบเพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วางแผนการทำงาน ออกแบบการประเมิน ช่วยกันทำ และพัฒนาปรับปรุงระบบให้ดีขึ้น โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรึกษาหารือ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ้าทำได้จะส่งผลให้การทำงานเป็นทีมมีความเข้มแข็งและยั่งยืน (สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้, 2547) ดังนั้น การสร้างทีมงานในสถานศึกษาให้สามารถทำงานได้คล่องตัวจะช่วยทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้นทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และจะส่งผลให้การทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมาย การศึกษาถึงการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาจะทำให้สามารถบูรณาการทีมงานต่าง ๆ ในสถานศึกษาและส่งผลให้ครูในสถานศึกษาต้องมีการปรับวิธีคิด วิธีการทำงานเพื่อส่งเสริมให้ครูมีโอกาสในการทำงานร่วมกัน เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของทีม ใช้ความรู้ด้านการบริหารจัดการ ผลึกกำลังใจกำลังกาย และกำลังสติปัญญาของผู้ร่วมงานให้ทำงานเป็นทีมเดียวกัน ซึ่งจะช่วยผลักดันให้

สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายในกรอบเวลาที่กำหนด Lefton อธิบายว่า อุปสรรคในการพัฒนาทีมงานมีหลายประการ คือ ความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพ การมีส่วนร่วมในงานอย่างไม่เท่าเทียมกัน การขาดความรู้สึกมีส่วนร่วมในทีม ความล้มเหลวในการประเมิน อำนาจของผู้บริหาร การขาดแคลนทางเลือก การปิดบัง การขาดการวินิจฉัยทีมงาน สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาองค์การให้มีความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง การพัฒนางานไม่สามารถทำได้ตามที่ตั้งเป้าไว้ (ราตรี วีระวัฒน์โสภณ, 2547)

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 การพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูแต่ละโรงเรียนก็มีความแตกต่างกันไป ปัญหาที่พบคือ การปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนไม่เป็นไปตามที่กำหนด ไม่สามารถขอความร่วมมือจากบุคลากรผู้ร่วมงานบางคน เกิดความไม่ไว้วางใจระหว่างกัน ไม่มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างเปิดเผย ขาดการประสานงานและปรึกษาหารือกัน ขาดความร่วมมือการทำงานกัน อีกทั้งยังขาดการติดตามและการส่งเสริมการพัฒนาการทำงานเป็นทีมอย่างต่อเนื่องทำให้ผลงานหรือการดำเนินงานบางโครงการ บางกิจกรรม หรือทุกโครงการและกิจกรรมไม่ดีเท่าที่ควรหรือไม่ทันตามเวลาที่กำหนด และไม่บรรลุเป้าหมายที่คาดหวัง จากการที่บุคลากรในโรงเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ทั้งยังสร้างความขัดแย้งในองค์การตามมาตลอดที่มีโครงการ/กิจกรรม โดยเฉพาะ โครงการ/กิจกรรมที่จัดในวันหยุดหรือการแข่งขันกิจกรรมต่าง ๆ ภายในอำเภอ และการเล่นกีฬาระหว่างอำเภอ จะได้รับความร่วมมือน้อยมากและมักเกิดความขัดแย้งในการทำงาน ความไม่เสมอภาคในสิทธิและผลประโยชน์ที่จะได้รับ บุคลากรส่วนใหญ่จะทุ่มเวลาให้กับงานส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม ขาดการประสานงานและการกระจายอำนาจ ขาดความร่วมมืออย่างจริงจัง องค์การจึงประสบกับความล้มเหลวไม่สามารถพัฒนาการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพได้

จากสภาพและปัญหา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมให้สามารถปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ขององค์การได้อย่างประสบความสำเร็จและเป็นการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้เป็นผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นของการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นของการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

3.2 ได้แนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นและการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 โดยดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 1,876 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 จำนวน 320 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบตารางของเครจซี่และมอร์แกน ได้มาโดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษาและความครอบคลุมเนื้อหา โดยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาวิธีการของครอนบาค การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งให้ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางออนไลน์ในรูปแบบ QR-CODE การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ตรวจสอบยืนยันประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปใจความสำคัญ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ขององค์ประกอบการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

การทำงานเป็นทีม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ
1. การกำหนดเป้าหมาย	4.38	0.66	มาก	4.56	0.59	มากที่สุด
2. การให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม	4.31	0.74	มาก	4.62	0.59	มากที่สุด
3. การแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามที่เหมาะสม	4.23	0.76	มาก	4.62	0.61	มากที่สุด
4. การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และสัมพันธภาพที่ดีภายนอก	4.38	0.70	มาก	4.66	0.58	มากที่สุด
5. การสร้างบรรยากาศภายในทีม	4.33	0.72	มาก	4.59	0.63	มากที่สุด
6. กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ	4.40	0.66	มาก	4.66	0.57	มากที่สุด
7. ความไว้วางใจ	4.45	0.64	มาก	4.64	0.60	มากที่สุด
รวม	4.35	0.70	มาก	4.62	0.59	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการทำงานเป็นทีม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก 7 ด้าน ส่วนสภาพพึงประสงค์การทำงานเป็นทีม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 7 ด้าน

5.2 ผลการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 21 แนวทาง 1)ด้านการกำหนดเป้าหมาย 3 แนวทาง 2)ด้านการให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม 3 แนวทาง 3)ด้านการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามที่เหมาะสม 3 แนวทาง 4)ด้านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และสัมพันธภาพที่ดีภายนอก 3 แนวทาง 5)ด้านการสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม 3 แนวทาง 6)ด้านการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ 3 แนวทาง 7)ด้านความไว้วางใจ 3 แนวทาง ผลการประเมินการพัฒนาแนว

ทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 จากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 และ 4.34 ตามลำดับโดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม มีความเหมาะสมอยู่ที่ มากที่สุด 1 ด้าน และมาก 6 ด้าน ส่วนด้านความเป็นไปได้ ทุกด้านมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากทุกด้าน

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลดังนี้

6.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์การทำงานเป็นทีม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เรียงลำดับความต้องการจำเป็น จากมากไปหาน้อย ได้แก่ การแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามที่เหมาะสม การให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และสัมพันธ์ภาพที่ดีภายนอก การสร้างบรรยากาศภายในทีม การกำหนดเป้าหมาย กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ ความไว้วางใจ อาจเป็นเพราะการทำงานเป็นทีม ไม่ใช่เพียงแค่การทำงานแล้วงานทั้งหมดมารวมกันระหว่างบุคคลแต่เป็นกลุ่มของบุคคลที่ทำงานร่วมกัน สมาชิกของทีมมีบทบาทภาระหน้าที่แตกต่างกัน แต่มีการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายในทิศทางเดียวกัน ดำเนินงานไปพร้อมๆ กัน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกทั้งภายในและภายนอกทีมช่วยเหลือพึ่งพากัน ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หากเกิดปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน สมาชิกในทีมจะร่วมกันแก้ไขปัญหาจนนำองค์การสู่ความสำเร็จต่อไป ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ กาญจนกา ช่างเยว่ (2561) ที่ได้วิจัยการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียนระยองวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า การทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียนระยองวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย สามอันดับแรก คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผยตามลำดับ

6.2 การพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 21 แนวทาง 1)การกำหนดเป้าหมาย 1.1)คณะครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการทำงาน แนวทาง : มีการกำหนดเป้าหมายทุกครั้งที่จะทำงาน โดยให้ทุกคนที่รับผิดชอบมีส่วนร่วมและมีมติเห็นชอบ 1.2)คณะ

ครูในโรงเรียนมีความเข้าใจในทิศทางการทำงานของโรงเรียนอย่างชัดเจน แนวทาง : มีการประชุมชี้แจงการทำงานทุกครั้งที่จะเริ่มทำงาน 1.3) คณะครูในโรงเรียนมีความเข้าใจเป้าหมายการทำงานที่ตรงกัน แนวทาง : มีการจัดประชุม PLC กลุ่มย่อยเพื่อทำความเข้าใจเป้าหมายของงานที่ได้รับ 2) การให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม 2.1) คณะครูในโรงเรียนมีการประเมินผลงานทำงานต่อกันได้อย่างอิสระ แนวทาง : ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง 2.2) คณะครูในโรงเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นในการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน แนวทาง : เปิดโอกาสให้ทุกคนในทีมได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการ 2.3) คณะครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อบกพร่องในการทำงาน แนวทาง : ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการตรวจสอบ ติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง 3) การแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามที่เหมาะสม 3.1) คณะครูในโรงเรียนมีโอกาสสลับเปลี่ยนกันเป็นผู้นำผู้ตาม ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม แนวทาง : มีการจัดอบรมเกี่ยวกับเรื่องการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามที่เหมาะสม และให้สมาชิกในทีมได้สลับเปลี่ยนกันทำหน้าที่ผู้นำและผู้ตาม 3.2) คณะครูในโรงเรียนทุกคนยอมรับความสามารถของกันและกัน แนวทาง : มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้สมาชิกในทีมแสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่ 3.3) คณะครูในโรงเรียนเปิดโอกาสให้ทุกคนปฏิบัติงานตามความสามารถ แนวทาง : ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกในทีม และเปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมได้ปฏิบัติงานกันอย่างเต็มความสามารถ 4) การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และสัมพันธ์ภาพที่ดีภายนอก 4.1) คณะครูในโรงเรียนมีการติดต่อสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาด้วยความจริงใจ แนวทาง : ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการสื่อสารกันด้วยถ้อยคำสุภาพ ไม่พูดจาวาไรใส่ร้ายหรือนินทา 4.2) คณะครูในโรงเรียนเมื่อมีปัญหาอุปสรรคในโรงเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดเผย แนวทาง : ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการสื่อสารกันอย่างเปิดเผย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 4.3) คณะครูในโรงเรียนมีการแสดงอภิปรายแสดงความคิดเห็น แนวทาง : ผู้บริหารให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทุกครั้งที่มีการทำงานร่วมกัน 5) การสร้างบรรยากาศภายในทีม 5.1) คณะครูในโรงเรียนสร้างวิธีการทำงานแบบใหม่ แนวทาง : มีการจัดอบรมเรื่องการสร้างวิธีการทำงานแบบใหม่ เพื่อให้สมาชิกได้เพิ่มเติมความรู้เพื่อมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน 5.2) คณะครูในโรงเรียนสร้างทัศนคติการทำงานคิดบวก แนวทาง : มีการจัดอบรมเรื่องการสร้างทัศนคติการทำงานคิดบวกและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิก 5.3) คณะครูในโรงเรียนสร้างที่ทำงานให้น่าทำงาน แนวทาง : มีการจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อลดความตึงเครียดและความเบื่อหน่ายในการทำงาน 6) กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ 6.1) คณะครูในโรงเรียนมีการแบ่งงานกันโดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคลิกภาพและความสามารถของแต่ละบุคคล แนวทาง : มีการจัดกิจกรรมเพื่อทดสอบความแตกต่างและความสามารถระหว่างสมาชิก 6.2) ผู้บริหารมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ ความสามารถและบุคลิกภาพของแต่ละคน แนวทาง : ผู้บริหารกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับสมาชิกที่มีความเหมาะสมกับงานที่จะมอบหมาย 6.3) ผู้บริหารและคณะครูมีการกำหนดวัตถุประสงค์การทำงานที่ชัดเจนร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของ

โรงเรียน แนวทาง : ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์การทำงาน และลงมติเอกฉันท์(7) ความไว้วางใจ 7.1) คณะครูในโรงเรียนมีความรัก ความสามัคคี ผูกพันกันในการทำงานเป็นทีม แนวทาง : มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความรัก ความสามัคคี และความผูกพันกันระหว่างสมาชิก 7.2) คณะครูในโรงเรียนช่วยเหลือกันทำงานด้วยความจริงใจ แนวทาง : ผู้บริหารเน้นย้ำเรื่องการช่วยเหลือผู้อื่น และปลูกฝังให้มีใจรักในการทำงาน 7.3) คณะครูในโรงเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างงานของตนเองกับงานของผู้อื่น แนวทาง : มีความเข้าใจในงานของตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ วิทยา ประหยัดชำนาญ (2561) ที่ได้วิจัยการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ 4.58 และ 4.41 ตามลำดับ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 จากผลการวิจัยพบว่าด้านการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามที่เหมาะสมมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรสนับสนุนให้มีการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น เพื่อจะส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นระยะและต่อเนื่องมีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนระดับประถมศึกษา มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรวิจัยและพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีม โดยจำแนกประเด็นเฉพาะเช่น ศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในทีม หรือศึกษาเกี่ยวกับการนำเทคนิคการพัฒนาบุคลากรมาใช้พัฒนาทีม เป็นต้น

7.3.2 ควรศึกษาแนวทางการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดอื่นๆ เพื่อตรวจสอบความสำคัญของแนวทางการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันระหว่างสถานศึกษาหรือไม่ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายละกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะและบริบทใกล้เคียงกัน

7.3.3 ควรมีการวิจัยและพัฒนาการทำงานเป็นทีม โดยใช้ระบบการนิเทศติดตามด้วยระบบออนไลน์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นระยะๆ

8. บรรณานุกรม

- กาญจนา ช้างเยาว์. (2561). การทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียนระยองวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัชวาลย์ ทัดศิวัช. (2551). คุณภาพการให้บริการภาครัฐ: ความหมาย การวัด และการประยุกต์ในระบบบริหารภาครัฐไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. 7(10). 105-146.
- ชิตพล กาญจนกิจ. (2545). ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเมืองท้องถิ่นไทย: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2542). การจัดการทรัพยากรบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2547). การจัดการสมัยใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัทเซนทรัลเอ็กเซลส จำกัด.
- ประหยัด ชำนาญ. (2562). การพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ราตรี วีระวัฒน์โสภณ. (2547). การสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. (2547). เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการสำหรับผู้บริหารโรงเรียน และทีมพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้.
- สุรัสวดี ราชกุลชัย. (2543). การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จามจุรี.

คีตกรรมอีสาน : มรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างสรรค
นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน*

KHI TA KAM I-SAN: HERITAGE OF LOCAL WISDOM LEADING TO THE
CREATION OF I-SAN FOLK DANCES IN THE ISAN TRADITION

ชัยนาท มาเพ็ชร¹

Chainat Mapecht¹

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์¹

Roi-Et College of Dramatic Arts Bunditpatanasilpa Institute¹

Email : chainat1971@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง คีตกรรมอีสาน : มรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างสรรคนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคีตกรรมอีสานในด้านความเป็นมา และลักษณะสำคัญ ความหมายและคุณค่าทางสังคมของคีตกรรมอีสาน การสร้างสรรคนาฏศิลป์พื้นเมืองจากคีตกรรมอีสาน โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ด้วยการสำรวจ สัมภาษณ์ผู้รู้จำนวน 7 คน ผู้ปฏิบัติ จำนวน 5 คน จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความเป็นมาประเภทและลักษณะสำคัญคีตกรรมประเภทพญาและหมอลำเป็นการใช้บทกลอนที่มีความสัมพันธ์กับวรรณคดีพื้นเมือง สิ่งสำคัญคือการใช้ภาษา มีสัมผัสคล้องจองของเสียงและทำนอง พญาแบ่งได้เป็นหมวดหมู่ คือ 1)พญาย่อย 2)พญาเกี่ยว 3)พญาภาษิต 4)พญาปรัชญาชีวิต ส่วนหมอลำเป็นการประพันธ์เป็นร้อยแก้ว เนื้อหาของกลอนลำสอดแทรกคำกลอนที่เป็นสุภาษิต คำคม หมอลำแบ่งได้สองประเภทคือ ประเภทลักษณะละคร ประเภทไม่เป็นลักษณะละคร 2. ความหมายคุณค่าทางสังคมของคีตกรรมอีสาน พญามีลักษณะเด่น 2 ประการ คือ เป็นคำพูดหลักแหลมได้สาระแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของผู้พูดและเป็นคำพูดที่ใช้ภาษาได้ไพเราะงดงามมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ หมอลำมีบทบาทในสังคมอีสานในฐานะมหรสพที่ให้ความบันเทิงและสะท้อนให้เห็นประเพณีวัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่น 3. การสร้างสรรคนาฏศิลป์พื้นเมืองจากคีตกรรมอีสานควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ 1)การตีความหมายจากกลอนลำ 2)ทำความเข้าใจกับการตีบท 3)การเลือกทำนองและลายเพลงให้เหมาะสมกับชุดการแสดง 4)การเคลื่อนไหวร่างกาย 5)การฟ้อนอีสานต้องมีความสัมพันธ์กลมกลืน

ซึ่งคุณค่าของคีตกรรมอีสาน สะท้อนให้เห็นการยึดโยงของคีตกรรมกับชีวิตของผู้คนการนำคีตกรรมมาสร้างสรรค์นาฏกรรม จึงเป็นการสืบสานวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาให้คงอยู่

คำสำคัญ : 1. คีตกรรมอีสาน 2. ภูมิปัญญา 3. การสร้างสรรค์

ABSTRACT

The research of Kitagum Isan: the heritage of local wisdom leading to the creation of Isan folk dance, aims to study the history of Isan composing and important characteristics also the meaning and social values of Isan composers. The creation of folk dances from Isan composers was study by method based on documents and field data and collected by survey, observation, and interview with 7 experts and 5 practitioners. The tools used for data collection were survey form, observation form and structured and unstructured interview form. Then we present the research results by descriptive and analytical methods.

The findings were as follows: 1. Background, types, and important characteristics of Phaya and Mo Lam composers were the use of poems related to indigenous literature. The important thing is to use language; there is also a rhyme of sound and melody. Phaya can be divided into categories: 1) Sub-Phaya, 2) Phaya Kiao, 3) Phaya proverb, 4) Phaya philosophy of life. Mo Lam is written in prose. The contents of the poem include proverbs and sayings. It can be divided into two types: type of drama and Non-drama. 2. Meaning of social values of Isan composers, Phaya has two distinguishing characteristics, namely, eloquent speech that demonstrates the speaker's wisdom and is a speech that uses beautiful language and has literary value. Mo Lam plays a role in Isan society as an entertainment that entertains and reflects the local community's cultural traditions. 3. Creation of folk dances from Isan composers should be considered the following: 1) Interpretation of the poem. 2) Understanding the stigma. 3) Selection of melodies and music patterns to suit the performance 4) Body movement and 5. Isan dances must have a harmonious relationship. The value of Isan composers reflects the connection of composers to people's lives, bringing composers to create dramas. Therefore, it is the continuation of a culture that is wisdom to persist.

Keywords : 1. I-san Composing 2. Wisdom 3. Creation

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าสื่อกันมา มีปรากฏทุกชุมชน เมื่อสำรวจวรรณกรรมอีสานพบว่า มีทั้งสำนวนมุขปาฐะและสำนวนลายลักษณ์ เช่น จำปาสีต้น กาละเกด สังข์ศิลป์ชัย นางสิบสอง เป็นต้น ผู้เล่ามีจุดมุ่งหมายในการเล่าเพื่อความสนุกสนานและเพื่อกล่อมเกลาผู้ฟังให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ส่วนนิทานลายลักษณ์หมายถึงนิทานที่เล่าด้วยการเขียนเป็นสำนวนร้อยแก้วร้อยกรอง มีจุดมุ่งหมายในการเขียนเพื่อเป็นพุทธบูชา เพื่อเผยแพร่ศาสนาหรือเพื่ออบรมสั่งสอนให้คนทั่วไปเป็นคนดีมีศีลธรรม สถานภาพของนิทานชาดกในกลุ่มชนที่พูดภาษาไทยภาษาลาวนั้นนิทานชาดกบางเรื่องเล่าในประเพณีพิธีกรรม เช่น มหาเวสสันดรชาดกคนโบราณฉลาดในการสอนมีอุบายต่างๆ ที่จะให้คนเชื่อและจำง่ายไม่หลงลืมจึงผูกนิทานขึ้นเป็นตัวอย่างก็คิดหาข้อความสั้นๆ ที่มีเสียงคล้องจองกันอย่างไพเราะแฝงแง่คิดทางคติโลกคติธรรมพอให้จำขึ้นใจได้ง่ายคำหรือข้อความประเภทนี้เรียกว่า “ผญา” จะเห็นได้ว่าผญานั้นเป็นคติสอนใจที่แทรกอยู่ตามนิทานพื้นบ้านและวรรณคดีอีสาน เดิมทีนิทานร้อยกรองอีสานและล้านช้างแต่งด้วยคำประพันธ์ ประเภทกลอนอ่านหรือโคลงสาร แต่เมื่อนำนิทานร้อยกรองภาคกลางมาแต่งใหม่ ผู้แต่งใช้คำประพันธ์ประเภทกลอนลำ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากกลอนสุภาพของภาคกลาง ลักษณะสำคัญของกลอนลำคือ มีจำนวนคำแต่ละวรรคประมาณ 8-12 คำ ไม่มีคำสร้อย คำเสริม การส่งสัมผัสนั้นให้คำสุดท้ายของแต่ละวรรคส่งสัมผัสไปยังคำในวรรคต่อไปเรื่อยๆ การส่งสัมผัสระหว่างวรรคนั้นเน้นสัมผัสสระ ซึ่งทำให้เสียงเสนาะในการขับลำ

กลอนลำมี 4 ประเภท คือกลอนเล่านิทาน กลอนเว้าผญา กลอนสูตรขวัญ และกลอนเทศน์ กลอนเล่านิทานนั้น มักดำเนินเรื่อง ด้วยภาษาร้อยแก้ว แต่ตอนที่สำคัญและสะท้อนอารมณ์ผู้เล่า มักจะเล่าด้วยสำนวนร้อยกรอง ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการเล่านิทานต่างๆ ไปหรือกลอนเล่านิทานในงานศพที่เรียกว่า “งันเฮือนดี” ต่อมาการเล่านิทานก็กลายรูปมาเป็นกลอนลำพื้น หรือหมอลำพื้น ซึ่งหมายถึงหมอลำเล่านิทานโดยนำเอาบทกลอนจากนิทานชาดกหรือตำนานมาลำ เช่น นิทานเรื่องท้าวแก้ว ท้าวหมาหยู ท้าวหน้าผากไกลกระเด็น ท้าวจำปาสีต้น ตำนานเรื่องการสร้างเวียงจันทน์ ต่อมาหมอลำประเภทนี้ได้พัฒนาการเป็นหมอลำหมู่ ซึ่งมีทำนองหรือเรียกในภาษาอีสานว่า วาทลำด้วยกัน เช่น วาทอุบล วาทกาฬสินธุ์ วาทสารคาม และวาทขอนแก่น หมอลำอีกประเภท คือ หมอลำกลอน หรือหมอลำคู่ หมอลำทุกประเภทมีความเกี่ยวข้องกับผญา(เจริญชัย ชนไฟโรจน์, 2543) และหมายถึงการขับร้องหรือการลำการนำเอาเรื่องในวรรณคดีอีสานมาขับร้องหรือมาลำ เรียกว่า ลำ ผู้ที่มีความชำนาญในการขับร้องวรรณคดีอีสาน โดยการท่องจำเอากลอนมาขับร้อง หรือ ผู้ที่ชำนาญในการเล่านิทานหลายๆ เรื่องเรียกว่า “หมอลำ” (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2530) เมื่อพิจารณาคติกรรมอีสานทั้งสองลักษณะดังที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าผญาและหมอลำมีรูปแบบการใช้ภาษาถิ่นและฉันทลักษณ์ที่เหมือนกัน สัมพันธ์กันทั้งทางด้านภาษาพูดและการเขียน วัฒนธรรมของภาษาสื่อพื้นฐานความคิด ความเชื่อ โลกทัศน์ ตลอดจนวิถีชีวิตที่สะท้อนออกมาจาก ผญานอกจากนี้ยังแสดงถึงความสัมพันธ์

ระหว่างผู้ประพันธ์กลอนลำกับท่วงทำนองการใช้ภาษา คือผู้ที่สามารถขับร้องหมอลำได้อย่างแตกฉาน นั้นจะต้องจดจำกลอนลำได้อย่างแม่นยำ และการพากย์ เจริญในระหว่างการทำเนินเรื่อง มีจังหวะวรรคตอน ท่วงทำนองตามสังวาทลำและการพูดระหว่างจบกลอนลำตามฉันทลักษณ์ เรียกว่าผญา

จากคุณค่าของคีตกรรมอีสานที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สะท้อนให้เห็นการยึดโยงของคีตกรรมอีสานกับวิถีชีวิตของผู้คนแม้กระทั่งในปัจจุบันที่กระแสสังคมวัฒนธรรมสมัยนิยมจะเข้ามามีบทบาทแต่คีตกรรมอีสาน โดยเฉพาะคีตกรรมประเภทหมอลำ ก็ยังคงเป็นวัฒนธรรมบันเทิงของทุกเพศทุกวัย การนำคีตกรรมอีสานประเภทหมอลำมาสร้างสรรค์นาฏกรรม จึงเป็นการสืบสานวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาให้คงอยู่และยังเป็นกุศโลบายในการนำคีตกรรมมาเป็นเครื่องบันเทิงกลมเกลียวจิตใจผู้คนให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข “ลำเพลินเทิดพระเกียรติ” จึงเป็นต้นแบบของการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองจากคีตกรรมอีสาน ที่สามารถสร้างหลักการ วิธีการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา นาฏกรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของภูมิปัญญาดั้งเดิมได้อย่างมีแบบแผนและมีมาตรฐานทางวิชาการต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาคีตกรรมอีสานในด้านความเป็นมา และลักษณะสำคัญ
- 2.2 เพื่อศึกษาความหมายและคุณค่าทางสังคมของคีตกรรมอีสาน
- 2.3 เพื่อศึกษาการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองจากคีตกรรมอีสาน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและลักษณะสำคัญคีตกรรมอีสาน
- 3.2 ทำให้ทราบถึงความหมายและคุณค่าทางสังคมของคีตกรรมอีสาน
- 3.3 ทำให้ทราบถึงการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองจากคีตกรรมอีสาน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอีกทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยกำหนดกรอบและขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยดังนี้ ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 1)กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ จำนวน 7 ได้แก่ (1)นางฉวีวรรณ พันธุ (2)นายฉลาด ส่งเสริม (3)นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์(4)รองศาสตราจารย์สุพรรณิ เหลือบุญชู (5)ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริเพ็ญ อัดไพบูลย์ (6)นายสังคม ค้อชากุล และ (7)นางสุมาลี วงศ์บุญ 2)ผู้ปฏิบัติ จำนวน 5 คน ได้แก่ (1)นายจำปี อินอุ่นโชติ (2)นางกฤษณา วรรณสุทธิ (3)นายบุญถือ หาญสุริย์ (4)นางชวลา หาญสุริย์ (5)นางสมใจ อินทมล 3)กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป คือ ผู้ที่ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคีตกรรมอีสาน ผู้วิจัยได้เจาะจงในประชาชนกลุ่มผู้ชมคีตกรรมอีสานโดยใช้วิธีสุ่มแบบก๊อทิมะ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1)แบบสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง 2)แบบสังเกต ได้แก่ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบสังเกตไม่มีส่วนร่วม การเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น 1)เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร งานวิจัย บทความ เอกสารวิชาการ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลออนไลน์ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สอบถามผู้รู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการหรือบุคคลที่ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกรับ ทั้งในและต่างประเทศ 2)การเก็บรวบรวมข้อมูลทางภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกต แบบเจาะจง เพื่อทราบถึงข้อมูลของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง นักดนตรี วงดนตรี เครื่องดนตรี ตามกลุ่มวัฒนธรรมการเล่นของแต่ละประเทศ โดยการใช้อุปกรณ์สื่อโซเชียลมีเดียในการบันทึก เช่น เครื่องบันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเครื่องบันทึกเสียงในระบบดิจิทัล การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจัดทำข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต มาตรวจสอบ ความถูกต้อง และจัดกลุ่มของข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า(Triangulation Technique)และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

5.1 คีตกรรมอีสานในด้านความเป็นมาและลักษณะสำคัญ

คีตกรรมอีสานในด้านความเป็นมาประเภทและลักษณะสำคัญ จากการศึกษา “คีตกรรมอีสาน” หมายถึง วรรณคดีอีสานประเภทคำกลอนที่สืบทอดกันมาแต่โบราณเรียกกันว่ากาพย์กลอน พื้นบ้านอีสานซึ่งมีบทบาทสำคัญในศิลปะและวัฒนธรรม กาพย์กลอนเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวอีสานในการทำมาหากิน เพื่อการดำรงชีพจากอดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้บทกลอนยังสะท้อนไปถึงการแสดงพื้นเมืองและการบรรเลงดนตรี สิ่งสำคัญคือ การใช้ภาษาที่มีสัมผัสคล้องจอง มีความสัมพันธ์กับเสียงและทำนอง การลำมีการใช้พยางค์จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ว่าพยางค์ในสมัยโบราณมีผู้แต่ง มีพัฒนาการไปตามยุคสมัยเพียงใด นอกจากนี้ ผู้เขียนได้จำแนกจัดประเภทของคำผญาตามลักษณะการใช้สื่อสารต่อกันระหว่างผู้คน ได้ 4 ลักษณะ ได้แก่ 1)ผญาอ่อย เป็นคำผญาที่ผู้คนใช้ทั่วไปในเหตุการณ์ประจำวันต่างๆ เช่น การถาม ขาวคราว ถามถิ่นที่อยู่อาศัย ถามแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งผญาอ่อยนี้ไม่สามารถ จะนำไปรวบรวมกับหมวดคำผญาอื่นๆ ได้ 2)ผญาเกี่ยว เป็นคำผญาที่ชายหญิงใช้เกี่ยวพาราสี และใช้ตัดพ้อต่อว่าซึ่งกันและกัน มักจะใช้บ่งบอกถึงความรัก ความผูกพันที่แต่ละฝ่ายมีต่อกันแล้ว 3)ผญาภาษิต คือ ผญาที่มีเนื้อหาคำสอน เป็นคำสอนต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ นอกจากนำไปเป็นคติในการดำเนินชีวิตได้แล้ว ก็สามารถนำไปเป็นคำสอนให้รู้ทางติทางชั่วในการดำรงชีวิตของเรา เช่น ผญาภาษิตเตือนใจทั่วไป ผญาภาษิตที่เป็นคำสอนเฉพาะเรื่อง ผญาที่เป็นคำสอนหญิง คำสอนสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น4)ผญาปรัชญาชีวิต ซึ่งเป็นผญาที่มีความเป็นปรัชญาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม

เป็นผลงาที่มีควมหมายลึกลงซึ่งควมหมายแฝงเร้นไว้เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจควมหมายของแต่ละข้อควมให้กระจ่างยิ่งขึ้น

หมอลำเป็นการแสดงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเอกลักษณ์เฉพาะลักษณะการประพันธ์เป็นร้อยแก้วเรียกว่า “ผญา” เมื่อนำมาเอื้อนออกเสียงโดยใช้แคนเป่าประกอบจึงเป็นที่อยู่ในนามว่า ลำ ส่วนหมอลำเป็นศิลปินที่มีความชำนาญในการขับร้องประเภทนี้ หมอลำเป็นอาชีพที่ต้องใช้ศิลปะการขับร้องชั้นสูง เพราะศิลปินหมอลำสามารถดึงดูดผู้ฟังให้นั่งฟังได้ตลอดคืนจนสว่าง เนื้อหา กลอนลำมักจะสอดแทรกคำกลอนที่เป็นสุภาษิต คำคม ที่เรียกว่า “คำผญา” ตลอดจนให้ความรู้ทั้งด้านคติโลกและศีลธรรม การแสดงหมอลำมีวิวัฒนาการที่ยาวนาน มีการแลกเปลี่ยนและการหยิบยืมวัฒนธรรม ทำให้มีวิวัฒนาการตามลำดับ การแสดงหมอลำที่เป็นลักษณะละคร วิวัฒนาการมาจากการเล่านิทาน สันนิษฐานว่ามาจากทำนองเทศน์เสียงแบบอีสาน และทำนองสูตรขวัญ หมอลำแบ่งได้สองประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง เป็นลักษณะละครและไม่เป็นลักษณะละคร ประเภทที่เป็นลักษณะละคร คือ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เริ่มต้นคือการลำพื้น ใช้ผู้ชายแสดง ต่อมาเริ่มมีผู้หญิง ต่อมามีการหยิบยืมวัฒนธรรมจากลิเกในด้านนักแสดง เครื่องแต่งกาย ฉาก เรียงตามเรื่องที่น่ามาแสดง เช่น หมอลำลิ้นไซ หมอลำไทเลย หมอลำเพลิน หมอลำเรื่องต่อกลอน และประเภทที่ไม่เป็นลักษณะละคร การขับร้องประกอบแคนลาวตอนบนเรียกว่า ขับ ตอนใต้เรียกว่าลำ การขับ คือ การเกี่ยวพาราสีของชายหญิง รับอิทธิพลของศาสนาเป็นการนำทสวด ซาดก การแปลธรรมะเข้ามาเกี่ยวกับวิถีชีวิต ปัจจุบันหมอลำมีพัฒนาการไปตามยุคสมัย เป็นการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของชนรุ่นใหม่

5.2 ความหมายและคุณค่าทางสังคมของคีตกรรมอีสาน

5.2.1 ความหมายและคุณค่าทางสังคมของคีตกรรมอีสานด้านผญา

คำ ผญา เป็นภาษาลาวที่คนในภาคอีสานซึ่งสืบเชื้อสาย มาจาก ลาว อาณาจักร ล้านช้าง ใช้พูดจากัน เพื่อแสดงถึงภูมิปัญญาของผู้พูด ถ้าจะพิจารณาถึงรากศัพท์ของคำ ผญา แล้วน่าจะมาจากคำปัญญา ในภาษาบาลีหรือคำ ปรัชญา ในภาษาสันสกฤต แต่เมื่อคนเชื้อชาติลาว นำเอาคำ ปรัชญา มาใช้พูดในภาษาของตน จึงเปลี่ยนคำควบกล้ำคือ พร เป็นเสียง ผ ซึ่งมีหลายคำเช่น เปรต คนอีสาน ใช้ ผัด โปรต ก็ใช้ ผัด ฯลฯ ดังนั้น คำ ปรัชญา จึงน่าจะเป็น ผญา แล้วออกเสียงเป็น ผะ-หยา ตามหลักการออกเสียงอักษรนำ

สังคมอีสานมีภาษาเป็นเอกลักษณ์ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน โดยเหตุที่กลุ่มชนในพื้นที่ประกอบด้วย ชาวเขมร ชาวลาว ชาวผู้ไท ภาษาพูดจึงมีความหลากหลายตามกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวอีสานในเขตจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ หลายพื้นที่พูดภาษาเขมร ชาวอีสานในเขตจังหวัดนครราชสีมา พูดภาษาโคราช ชาวอีสานในจังหวัดอุบลราชธานี ขอนแก่น ยโสธร มหาสารคาม ร้อยเอ็ด หนองคาย กาฬสินธุ์ หลายแห่งพูดภาษาผู้ไทอย่างไรก็ตามภาษาที่ถือเป็นภาษาอีสาน ภาษาลาว ซึ่งเป็นภาษาพูดในภาคอีสานและในประเทศลาวภาษาอีสานมีทั้งลักษณะแตกต่างจากภาษาไทย มาตรฐานในด้านคำศัพท์ ความหมาย การออกเสียง ลักษณะเด่นของภาษาอีสาน คือคำวิเศษณ์หรือกลุ่มคำวิเศษณ์มีความหมายที่กระจ่างชัดและให้ภาพพจน์ คำวิเศษณ์ในภาษาอีสานสามารถขยาย

ความและจำแนกลักษณะได้ละเอียดและพิสดาร เช่น คำวิเศษณ์ที่บอกรูปลักษณะ ขนาดสิ่งของ การออกเสียงคำที่อ้าปากน้อยแสดงว่าของสิ่งนั้นเล็กหากอ้าปากกว้างขึ้นแสดงว่าของสิ่งนั้นใหญ่ขึ้น ส่วนการใช้ภาษาพูดที่นิยมว่าเป็นหลักวาทศิลป์อันทรงคุณค่า คือการผูกถ้อยคำสำนวนแบบพญาพญาโดย รากศัพท์ หมายถึงปัญหาหรือปรัชญา การใช้ภาษาแบบพญามีลักษณะเด่น ด้านความหมายด้านเสียง และด้านโวหารเปรียบเทียบ ในด้านความหมาย พญามักจะให้สาระที่เป็นแก่นสาร มีคติคำสอน มีข้อชวนคิดพิจารณาทั้งระดับต้นและระดับลึก ที่เป็นนัยแฝงอยู่ เช่นหนามปักเอาหนามบ่ง, ตมติดเอา ตมล้าง น้ำติดเอาน้ำล้าง, น้ำเพียงใดดอกบัวเพียงนั้น, ซื่อควายยามนา ซื่อฝ้ายยามหนาว

5.2.2 ความหมายและคุณค่าทางสังคมของคตินิยมอีสานด้านหมอลำ

ความหมายคำว่า “หมอลำ” คำว่า “หมอ” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน หมายถึง ผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญระดับมืออาชีพในการใช้หรือการประกอบวิชาชีพสาขาใดสาขาหนึ่ง เช่น หมอโหร หรือ หมอมอ หมายถึงผู้ชำนาญในการทำนายโชคชะตา หมอเสน่ห์ หมายถึงผู้ชำนาญในการทำเสน่ห์ หมอยา หมายถึงผู้ชำนาญในการใช้ยา หมอเอ็น หมายถึงผู้ชำนาญในการนวดแผนโบราณ หมอธรรม หมายถึงผู้ชำนาญในการใช้ธรรมหรือบทสวดในการรักษา ปัดเป่า หรือปกป้องคุ้มครองให้อยู่ดีมีสุข หมอน้ำมนต์ หมายถึง ผู้ชำนาญในการใช้น้ำมนต์เพื่อรักษาการเจ็บไข้ได้ป่วย หมอแคน หมายถึงผู้ชำนาญ ในการเป่า แคน ช่างแคนหมายถึงผู้ชำนาญในการทำแคน หมอลำ หมายถึง ผู้ชำนาญในการลำ (เจริญชัย ชนไพโรจน์, 2547) หากวิเคราะห์จากข้อเท็จจริง ที่ปรากฏในภาษาถิ่นต่างของชนเผ่าไทย-ลาว เหล่านี้ทำให้ เป็นที่น่าเชื่อว่า คำว่า “ลำ” หรือ “ขับ” น่าจะมาจากต้นตอเดียวกัน คือ คำว่า “ขับลำนำ”

คำว่าหมอลำเป็นการประสมคำระหว่างคำว่า หมอ และคำว่าลำ คำว่าหมอ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525 (ราชบัณฑิตสถาน, 2531) ให้ความหมายไว้ว่า “ผู้รู้, ผู้ชำนาญ, ผู้รักษาโรค, ในภาษาถิ่นอีสานคำว่าหมอมีความหมายเช่นเดียวกัน กับภาษาไทยกลาง กล่าวคือ พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง ฉบับปณิธานสมเด็จพระมหาวิรรวงศ์ (ติสสมหาเถระ) (สมเด็จพระมหาวิรรวงศ์, 2515) ให้ความหมายไว้ว่า “ผู้รักษาโรค, ผู้รู้, ผู้ชำนาญ ผู้รักษาโรคคำว่าลำ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525 (ราชบัณฑิตสถาน, 2531) ให้ความหมายไว้ว่า “เพลง, บทกลอน เช่นคำว่าลำตัด เป็นการเล่นที่เป็นทำนองเพลงร้องต่อกันคนละวรรคหรือคนละลำนำเป็นบทเพลงที่เป็นทำนองในภาษาถิ่นอีสาน” พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง ฉบับปณิธานสมเด็จพระมหาวิรรวงศ์ (ติสสมหาเถระ) (สมเด็จพระมหาวิรรวงศ์, 2515) ให้ความหมาย ไว้ว่า “การขับร้องอย่างหนึ่ง มีดนตรี แคนเป็นเครื่องประกอบ”

5.3 การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองจากคตินิยมอีสาน

ผู้วิจัยได้เลือกการแสดง ชุด ฟ้อนลำเพลินเทิดพระเกียรติ ซึ่งเป็นผลงานสร้างสรรค์จาก คตินิยมอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติ และถวายความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน มาเป็นกรณีศึกษาเพื่อเป็นตัวอย่างและแนวทางในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานจากคตินิยม โดย การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมือง

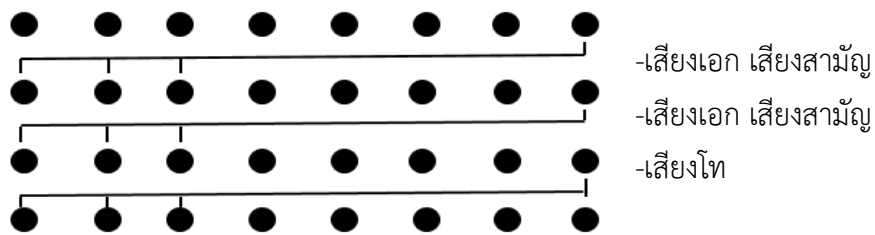

จากคีตกรรมอีสาน ผู้วิจัยได้แบ่งแนวคิด ความหมายคีตกรรมอีสานประเภทกลอนลำ บทกลอน ประพันธ์ขึ้นใหม่ สื่อสารให้สอดคล้องกับท่ารำ ท่ารำแสดงได้หลากหลายลักษณะสื่อความจงรักภักดี พระราชากรณียกิจ ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับความกลมเกลียวก้าวหน้าของคนในชาติ การใช้คำที่เป็นคำศัพท์พื้นบ้าน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภาษาถิ่นอีสาน การเคลื่อนไหวร่างกาย ให้มีความสัมพันธ์กับจังหวะทำนองบทร้องและดนตรี ผู้วิจัยแบ่งได้ 3 หัวข้อดังนี้ 1)การแปรความหมาย และการตีความจากคีตกรรม 2)การเคลื่อนไหวร่างกายตามทำนองและจังหวะของลำเพลิน และ 3)การออกแบบท่าฟ้อนประกอบคีตกรรมและทำนองจังหวะของลำเพลิน ดังนี้

5.3.1 การแปรความหมายและการตีความจากคีตกรรม

การนำภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานมาใช้ในการสร้างสรรค์การแสดงเกิดจากการศึกษาคีตกรรมประเภทพญาและหมอลำ เพื่อให้ชุดการแสดงมีความสมบูรณ์ครบองค์ประกอบ หลังจากการวิเคราะห์ คีตกรรมอีสาน ผู้วิจัยได้ประพันธ์บทขับร้องขึ้นใหม่ โดยเลือกใช้ทำนองของหมอลำเพลิน ซึ่งเป็นหมอลำเรื่องที่พัฒนาการลำมาจากหมอลำหมู่ ได้รับอิทธิพลด้านรูปแบบไปจากเพลงลูกทุ่ง เดิมหมอลำเพลินนิยมลำเรื่อง แก้วหน้าม้า เป็นเรื่องเดียว จึงเรียกทำนองลำเพลินนี้ว่า ทำนองแก้วหน้าม้า หมอลำเพลินจะมีท่วงทำนองในการลำที่รวดเร็วและกระชับมีจังหวะเร้าใจสนุกสนาน การประพันธ์บทร้องจะยึดตามแบบฉบับทำนองลำเพลินให้เป็นไปในแนวลำเพลินสลับเพลง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ลำเพลินสลับลำเดิน ทำนองลำเดินแบบวาทลำเดินขอนแก่น ลักษณะคำประพันธ์กลอนลำมีลักษณะเป็นกลอนร้อยอีสานดังนี้

- กลอน 9 คำ เป็นกลอนเก้า จำนวน 9 คำ
- คณะ จำนวนคำในแต่ละวรรค มี 9 คำ ความสั้นยาวไม่จำกัดแล้วแต่เนื้อหา
- สัมผัส คำสุดท้ายขยายวรรคแรกสัมผัสไปยังคำที่ 1,2,3 ของวรรคต่อไป คำสุดท้ายขยายคำกลอนที่ 2,3 มักเป็นเสียงเอกหรือเสียงสามัญ ส่วนคำสุดท้ายของคำกลอนที่ 4 มักเป็นเสียงโท

ภาพที่ 1 แผนผังเสียงสัมผัส

การประพันธ์กลอนลำฟ้อนลำเพลินเทิดพระเกียรติ ซึ่งเป็นผลงานสร้างสรรค์จากคีตกรรมอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ประพันธ์บทให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการออกแบบกระบวนการสร้างสรรค์ท่ารำ เพื่อให้ผู้ชมมีความเข้าใจในการแสดงมากขึ้น ผู้วิจัยจึงมีการใช้

นามศัพท์ทางนาฏศิลป์พื้นเมือง เรียกชื่อท่าอาการของการแสดง เช่น วง จีบ ม้วนมือ ไล่นิ้ว วาดมือ ตบเท้า ย่ำเท้า โย้ตัว เอนตัว นอกจากนี้ยังมีการใช้กิริยาศัพท์ เพื่อให้ท่ารำมีความถูกต้องสวยงาม เช่น ตั่งวง จีบส่งมือ หักข้อศอก เชิดหน้า ทรงตัว ยืดอกและใช้ภาษาท่าในการตีบทในบทเกริ่นลำ ดังตัวอย่างบทประพันธ์ฟ้อนลำเพลินเทิดพระเกียรติ ต่อไปนี้

บทเกริ่น

วิทยาลัยนาฏศิลป์เมืองเก็นร้อย ถวายพรองค์พระบาท

ขออำนาจคุณพระพุทธเจ้า จงมาคุ้มพระแม่เมืองเจริญยิ่ง

ทำนองกลอนลำเดิน

น้ำใจของแม่คนดีเลี้ยงลูกให้มีทั้งสติและปัญญา ขอบพระคุณที่แม่ได้เลี้ยงมา (ซ้ำ)จงปกป้องรักษาทั้งชีวก้าวเจริญ เอ็นวอนเทพไทเทวาโปรดจงเมตตา พระแม่เมืองและแม่ฉั้น พระแม่เมืองก็แม่ฉั้นเหมือนกัน (ซ้ำ) จงช่วยบันดาลพระแม่เจ้าจงเจริญ

ทำนองกลอนลำเพลิน

โอย้ เด่นอ เปียบตั้งวังเวนน้า ซีนซุ่มเย็นดี

พระกรณียกิจแห่งพระองค์ทรงไว้ พระองค์ครองการให้หลายอันพันอย่าง

ต่างประเทศเขตค่ายย่องว่าดี พระบรมราชินีนาถ

เทียบพระบาทพระองค์ผู้ทรงศรีประชาชนได้พึ่งบุญบารมี พระแม่เจ้าทำดีสร้างชาติพลีสิ้น

ทรงเมืองสร้างไทยแลนด์แสนม่วน สิ่งที่ควรลูกกะจึงได้ไว้นำเจ้าพระแม่เมือง

ขอบคุณแม่สารระนอผู้เลี้ยง ผู้ตุ้มไพร่กะใจลูกวิธีครองธรรม

เป็นแม่เมืองผู้ควย่อง ทรงพระเจริญเด้อท่าน

วงดนตรีใช้ประกอบการแสดงในท้องถิ่นอีสานเดิมที่ใช้ดนตรีประเภท แคน ซอ ซุง พิณ กลองยาว ฉิ่ง ฉาบ ต่อมาเมื่อวงดนตรีลูกทุ่งได้รับความนิยมแพร่หลายกลองยาวที่ใช้ก็เปลี่ยนไปเป็น กลองชุด กลองทอมบ้า และเพิ่มกีตาร์ เบส ออร์แกน เป็นดนตรีประกอบการแสดงหมอลำเพลิน เช่น หมอลำเพลิน คณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง จะมีเครื่องดนตรีซาวดีว์ ประกอบอย่างครบวง และก่อนที่ จะมีการแสดงหมอลำจะมีการโหมโรงด้วยการโซ่เพลงลูกทุ่งและเพลงสากลยอดนิยม เป็นการเอาใจ ผู้ชมและจะมีหมอลำฝ่ายหญิงออกมาเต้นโชว์ เช่นเดียวกับทางเครื่องลูกทุ่ง (พรชัย เขียวสาคร, 2535) การออกแบบลายเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง ผู้วิจัยเลือกทำนองลำเพลิน ซึ่งเป็นทำนองเพลงพื้นบ้าน อีสาน ที่มีความสุขสนุกสนานเร้าใจ ทำนองจะประยุกต์กลายลำเพลินสลับเพลงในบทเกริ่นลำ โดยทั่วไปหมอลำเพลินสมัยโบราณจะใช้แคนประกอบการลำของหมอลำเพียงชิ้นเดียว และหมอลำเพลินที่เป็นคณะ หมอลำเพลินจะนิยมใช้คีย์บอร์ดและกีตาร์บรรเลงประกอบบทเกริ่นลำ แต่การสร้างสรรค์ การแสดง ครั้งนี้ผู้วิจัยเกริ่นนำด้วยเสียงแคน จากนั้นตามด้วยคีย์บอร์ดสลับผสมผสานกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ทำนองลายลำเพลินในจังหวะเร็วปานกลางในการดำเนินทำนอง ประกอบบทร้องและการรำรำ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ชมร้องหมอลำได้ใช้ศิลป์แสดงในการออกคำให้ชัดเจน ถูกต้องและตรงกับห้องจังหวะของดนตรี และผู้ฟ้อนจะได้แสดงลีลาท่ารำได้อย่างอ่อนช้อยงดงาม

สอดคล้องกับคำร้องทำนองและจังหวะ ประการสำคัญ คือ เลือกใช้ทำนองจังหวะ ลายเพลงเร็ว ปานกลาง เพราะทำนองมีความไพเราะนุ่มนวลให้สมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงได้แก่ ลายลำเพลิน ทำนองลำเพลิน เป็นทำนองเพลงพื้นบ้านของชาวอีสานที่มีความสนุกสนานรื่นเริง ทำนองลำเพลินจะเป็นการประยุกต์ ทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานผสมผสานกับทำนองเพลงลูกทุ่ง ทำนองลำเพลินจะมีการเกริ่น (บทเกริ่น) จากนั้นจึงเป็นการแสดงพ็อนลำเพลินและการดำเนินทำนอง

โน้ตเพลงลายพ็อนลำเพลินเทิดพระเกียรติ

The image displays two musical staves. The first staff, titled 'โน้ตเพลงลายพ็อนลำเพลินเทิดพระเกียรติ', consists of five lines of music in a 4/4 time signature, featuring a mix of quarter, eighth, and sixteenth notes. The second staff, titled 'ท่อนร้อง', consists of three lines of music in the same 4/4 time signature, primarily using quarter and eighth notes.

5.3.2 การเคลื่อนไหวร่างกายตามทำนองและจังหวะของลำเพลิน

การเคลื่อนไหวร่างกายตามทำนองและจังหวะของลำเพลิน ผู้วิจัยใช้ลักษณะการเคลื่อนไหวเบื้องต้นของร่างกาย 2 ลักษณะคือ การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่และการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่

1) การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ เป็นการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายเคลื่อนไหวโดยร่างกายอยู่กับที่ ส่วนท่าทางในการปฏิบัติท่ารำในการแสดงมีดังนี้ การยืนเหลื่อมเท้าซ้ายพร้อมกับตบจังหวะเท้าซ้ายตามจังหวะ มือซ้ายวาดมือขึ้นตั้งวงระดับอกซ้อนไขว้มือขวามือขวาจับหงายเคลื่อนมือซ้ายขึ้นไปตั้งวง มือขวาจับหงายเคลื่อนมือลงสวนทางกันกับมือซ้ายลงมาตั้งวงล่าง ศีรษะเอียงซ้าย

ข้อสังเกตในการยึดยุบเท้าซ้าย ระหว่างการใช้มือและแขนแสดงท่าทางนั้น ผู้แสดงจะต้องยึดยุบลำตัวไปพร้อมกับการเคลื่อนไหวท่ารำ ผู้แสดงหญิงชายปฏิบัติเช่นเดียวกัน

2) การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ เป็นการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ได้แก่ การเดิน(Walk) ปฏิบัติการเดินย่อเท้า จังหวะเท้าตกเท้าชวยกเท้าสูง มือทั้งสองข้างกำหลวมๆ แกว่งแขนขึ้นลง ยกไหล่ขึ้นลง ผู้แสดงชายหญิงปฏิบัติเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 2 ฟ้อนลำเพลินเทิดพระเกียรติ

นอกจากการเคลื่อนไหวร่างกายไม่เคลื่อนที่และการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่แล้ว ผู้วิจัยยังใช้เทคนิคลีลาการรำเคลื่อนไหวร่างกายส่วนอื่นๆ ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของการฟ้อนลำเพลิน คือ การใช้สะโพก แยกออกเป็นการใช้สะโพกแบบร่าอยู่กับที่และการรำเคลื่อนไหว กล่าวคือ การยืนยึดยุบอยู่กับที่นั้นจะยกสะโพกขึ้นด้านซ้ายตามจังหวะการยกสะโพก และต้องมีความสัมพันธ์กับเอวให้กลมกลืนกัน นอกจากนี้ยังมีการเคลื่อนไหวร่างกายแบบเคลื่อนที่ เทคนิคการยกสะโพกเป็นไปตามจังหวะทำนองลำเพลิน การย่อเท้าขวาลงพื้นสะโพกขวาจะยกขึ้น ย่อเท้าซ้ายลงพื้น สะโพกซ้ายจะยกขึ้น ปฏิบัติสลับกัน ขณะเดียวกันจะต้องลักคอคอเอียงศีรษะสลับกันให้สัมพันธ์กับการย่อเท้าและการยกสะโพก นอกจากนี้การฟ้อนยังมีการยกสะโพกถี่กว่าจังหวะดนตรีจะพบและปรากฏในท่ารำเนิ้ง

5.3.3 การออกแบบท่าฟ้อนประกอบคีตกรรมและทำนองจังหวะของลำเพลิน

ขั้นตอนที่ 1 ผู้แสดงเป็นนักร้อง ยืนขับร้องหน้าเวที เป็นการรำที่มีดนตรีประกอบในจังหวะช้า เพราะฉะนั้นผู้ขับร้อง จึงใช้ทำอิสระในการประกอบคำร้อง เช่น การม้วนมือ การชี้มือ การไหว้พนมมือขึ้นระหว่างศีรษะ การไล่นิ้ว เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 ช่วงดำเนินทำนองบรรเลงลำเพลินท่าฟ้อนแสดงออกเป็นท่าทางเรียบง่ายเป็นธรรมชาติ ใช้ภาษาท่าสื่อสารตามบทร้อง เช่นท่าแสดงความเคารพนบถวยบังคมระหว่างศีรษะ ท่าพนมมือไหว้ระดับแง่ศีรษะซ้าย ท่าบัวชูฝึก ในบทร้องอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ท่าจีบปรกข้างระดับแง่ศีรษะแล้วม้วนจีบออกเป็นท่าตั้งวงระดับแง่ศีรษะ สื่อความหมายถึง ความเมตตาปราณี

ทำสอดสูง มือขวาจับส่งหลัง แสดงถึงความชุ่มฉ่ำของน้ำพระราชหฤทัยของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์อีสานจากคีตกรรม ผู้วิจัยได้ วิเคราะห์ข้อมูลตามองค์ประกอบของการศึกษาและได้สร้างสรรค์เป็นชุดการแสดง ฟ้อนลำเพลิน เทิดพระเกียรติ มีทั้งหมดจำนวน 28 ท่า ได้แก่ ท่าเดินออก, ท่าตั้งวง, ท่าสติปัญญา, ท่านบวชาคูณ, ท่าปกปักรักษา, ท่าปกปักรักษา, ท่าปกปักรักษา, ท่าปกเกล้าปกกระหม่อม, ท่าลั่นเกล้าลั่นกระหม่อม, ท่าถวายบังคม, ท่าบัวชูฝัก, ท่าลั่นเกล้าลั่นกระหม่อม, ท่าพระบารมีแผ่ไพศาล, ท่าเบิกฟ้าพระบารมี, ท่าพระแม่ฟ้าแปลงบ้าน, ท่าพระแม่ฟ้าแปลงเมือง, ท่าคุ้มเกล้าชาวอีสาน, ท่าม่วนซื่นโฮแซว, ท่าวาดฟ้อน ลำเพลิน, ท่าเกี่ยวสัมพันธ์ไมตรี, ท่าม่วนซื่นโฮแซว, ท่าปลาเล่นน้ำยามฝน, ท่าเกี่ยวเตี้ยตำลำเพลิน, ท่าเกี่ยวเน็งแ่อนกาย, ท่าลำเพลินเดินม่วน, ท่าลำเพลินเจริญจิต, ท่าเทวดานางฟ้า, และท่าเทวดานางฟ้า สู่สวรรค์ ยกตัวอย่างท่าที่ 26 ท่าปกเกล้าปกกระหม่อม นักแสดงหญิงและนักแสดงชาย ทำปฏิบัติเช่นเดิม มือทั้ง 2 จับปรกข้างระดับแง่ศีรษะ แล้วม้วนจับออกเป็นตั้งวงระดับแง่ศีรษะ ในคำร้อง “และแม่ฉั้น”

ภาพที่ 3 ท่าฟ้อนลำเพลินเทิดพระเกียรติ

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองจากคีตกรรม ชุดฟ้อนลำเพลินเทิดพระเกียรติ ผู้วิจัยได้นำ คีตกรรมมาวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาถิ่นและฉันทลักษณ์ การถอดความหมายบทกลอนด้าน จำนวนบท จำนวนวรรค จำนวนคำ และจังหวะการอ่าน สัมผัสสระ และสัมผัสพยัญชนะ เพื่อให้เข้าใจ ความหมาย ประกอบการประพันธ์ท่วงและการสร้างกระบวนท่าฟ้อน การนำคีตกรรมอีสานมา สร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมือง สะท้อนให้เห็นว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านบทร้องทำนองและจังหวะ อันเป็นหัวใจหลักของการแสดงหมอลำเพลินมาเป็นแม่แบบในการกำหนดท่าฟ้อนเทิดพระเกียรติ ผลจากการศึกษา คีตกรรมอีสาน : มรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานทำให้เกิดหลักการ วิธีการ แนวทางในการพัฒนานาฏกรรมท้องถิ่นอย่างมีแบบแผนและเป็นมาตรฐานทาง วิชาการ ซึ่งการแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย ล้วนเป็นที่แสดงถึงความมีอารยธรรมและความเจริญอัน งดงามของคนในชาติ ที่มีคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมและการศึกษา อีกทั้งยังเป็นหลักฐานทางมรดก

ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์สืบทอด การดัดแปลง สร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดสุนทรียภาพความเหมาะสม และสอดคล้องกับยุคสมัย

6. อภิปรายผลการวิจัย

คีตกรรมอีสานในด้านความเป็นมาประเภทและลักษณะสำคัญ คีตกรรมอีสาน หมายถึงวรรณคดีประเภทคำกลอนสืบทอดกันมาแต่โบราณเรียกว่า กาพย์กลอนพื้นบ้านอีสาน มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตจากอดีตจนถึงปัจจุบัน บทกลอนมีบทบาทสำคัญในการดำรงชีพของคนในด้านมหรสพสะท้อนไปถึงการแสดงพื้นเมือง การบรรเลงดนตรี การประพันธ์กาพย์กลอนสิ่งสำคัญคือการใช้ภาษามีสัมผัสคล้องจอง เมื่อนำกาพย์กลอนไปร่วมแสดงกับดนตรีจะต้องสัมพันธ์กับเสียงและทำนอง ประเภทของผญาแบ่งแยกจัดประเภทหมวดหมู่ตามลักษณะของการใช้สื่อสารระหว่างผู้คน

หมอลำเป็นการแสดงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเอกลักษณ์เฉพาะลักษณะการประพันธ์เป็นร้อยแก้วเรียกว่า “ผญา” เมื่อนำมาเอื้อนออกเสียงโดยใช้แคนเป่าประกอบจึงเป็นที่อยู่ในนามว่า ลำ ส่วนหมอลำเป็นศิลปินที่มีความชำนาญในการขับร้องประเภทนี้ หมอลำเป็นอาชีพที่ต้องใช้ศิลปะการขับร้องชั้นสูง เพราะศิลปินหมอลำสามารถดึงดูดผู้ฟังให้นั่งฟังได้ตลอดคืนจนสว่าง เนื้อหากลอนลำมักจะสอดแทรกคำกลอนที่เป็นสุภาษิต คำคม ที่เรียกว่า “คำผญา” ตลอดจนให้ความรู้ทั้งด้านคติโลกและศีลธรรม การแสดงหมอลำมีวิวัฒนาการที่ยาวนาน มีการแลกเปลี่ยนและการหยิบยืมวัฒนธรรม ทำให้มีวิวัฒนาการตามลำดับ การแสดงหมอลำที่เป็นลักษณะละคร วิวัฒนาการมาจากการเล่านิทาน เริ่มต้นคือการลำพื้น ใช้ผู้ชายแสดง ต่อมาเริ่มมีผู้หญิง ต่อมามีการหยิบยืมวัฒนธรรมจากลิเกในด้านนักแสดง เครื่องแต่งกาย ฉาก เรียงตามเรื่องที่น่ามาแสดง เช่น หมอลำสินไซ หมอลำไทเลย หมอลำเพลิน หมอลำเรื่องต่อกลอน และประเภทที่ไม่เป็นลักษณะละคร การขับร้องประกอบแคนลาวตอนบนเรียกว่า ขับ ตอนใต้เรียกว่าลำ การขับ คือ การเกี่ยวพาราสีของชายหญิง รับอิทธิพลของศาสนาที่มีการนำบทสวด ชาดก การแปลธรรมะเข้ามาเกี่ยวกับวิถีชีวิต ปัจจุบันหมอลำมีพัฒนาการไปตามยุคสมัย เป็นการปรับตัวให้เข้ากับรสนิยมของรุ่นใหม่

การสร้างสรรคานาฏศิลป์พื้นเมืองจากคีตกรรม แบ่งตามแนวคิด ความหมายคีตกรรมอีสานประเภทกลอนลำ บทกลอนประพันธ์ขึ้นใหม่สื่อสารให้สอดคล้องกับทำรำ ทำรำแสดงได้หลากหลายสื่อความหมายจงรักภักดี พระราชกรณียกิจ ความสามัคคี การใช้ศัพท์พื้นบ้านเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภาษาถิ่นอีสาน การเคลื่อนไหวร่างกายมีความสัมพันธ์กับจังหวะทำนองบทร้องและดนตรี มีการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานมาใช้ในการสร้างสรรค์การแสดงเกิดจากการศึกษาคีตกรรมประเภทผญาและหมอลำ เพื่อให้ชุดการแสดงมีความสมบูรณ์ครบองค์ประกอบ หลังจากการวิเคราะห์ คีตกรรมอีสานผู้วิจัยได้ประพันธ์บทขับร้องขึ้นใหม่ โดยเลือกใช้ทำนองของหมอลำเพลิน ซึ่งเป็นหมอลำเรื่องที่พัฒนาการลำมาจากหมอลำหมู่ ได้รับอิทธิพลด้านรูปแบบไปจากเพลงลูกทุ่ง เดิมหมอลำเพลินนิยมลำเรื่อง แก้วหน้าม้า เป็นเรื่องเดี่ยว จึงเรียกทำนองลำเพลินนี้ว่า ทำนองแก้วหน้าม้า หมอลำเพลินจะมีท่วงทำนองในการลำที่รวดเร็วและกระชับมีจังหวะเร้าใจสนุกสนาน

การสร้างสรรคานาฏศิลป์พื้นเมืองจากคีตกรรมอีสาน พบว่า การนำเอาภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานมาใช้ในการสร้างสรรค์การแสดงเกิดจากการศึกษาคีตกรรมประเภทพญาและหมอลำ การประพันธ์ท่วงขึ้นใหม่โดยเลือกใช้ทำนอง หมอลำเพลินตามหลักฉันทลักษณ์ประเภทรำยอีสาน แนวคิดในการสร้างสรรค์คือบทร้องและทำนองเป็นการรำเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง บทร้องสื่อถึงพระเมตตาของพระองค์ที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยการประพันธ์กลอนลำสอดคล้องกับการออกแบบกระบวนการสร้างสรรค์ทำรำ เพื่อให้ผู้ชมมีความเข้าใจในการแสดงมากขึ้น สอดคล้องกับที่ Guilford and Hoepfner (1997) ที่อธิบายว่าความคิดคล่องแคล่วและความยืดหยุ่นเป็นพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ ส่วนความคิดริเริ่มทำให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาและความละเอียดลออ ทำให้ความคิดนั้นมีรายละเอียดในการคิดให้มากขึ้น กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง ชุด ฟ้อนลำเพลินเทิดพระเกียรติ ในส่วนที่เป็นกระบวนการทำรำ พบว่า ท่าหลักมาจากท่าของหมอลำเพลินมาประกอบสร้างสามารถใช้การเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะลำเพลินสื่อให้เห็นความอ่อนหวานและความสนุกสนานเข้าใจ การวาดมือ การก้าวเดิน การทรงตัว การย่อเท้า การยกสะโพก มีความเป็นพื้นบ้านสื่อถึงความจงรักภักดี โดยการเรียงท่าให้มีความสัมพันธ์ และร้อยเรียงกันไปได้อย่างสวยงาม ตามบทร้อง ทำนองและจังหวะ ท่าฟ้อนมีความเป็นอิสรธรรมชาตของการฟ้อนอีสานแบบหมอลำเพลิน สอดคล้องกับ ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2532) ที่อธิบายว่าท่าฟ้อนของชาวอีสานมีความเป็นอิสระสูง ขึ้นอยู่กับลีลาของผู้ฟ้อนที่จะขยับมือเคลื่อนไหวอย่างไร ส่วนของเครื่องดนตรีก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง การสร้างสุนทรียภาพทางดนตรีนอกจากความไพเราะของท่วงทำนองที่หลากหลายให้สอดคล้องกับอารมณ์ของการแสดงด้วยลายเพลงที่หลากหลาย

7. องค์ความรู้ใหม่

คีตกรรมอีสานเป็นวรรณคดีประเภทคำกลอน ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณเรียกกันว่า กาพย์กลอนพื้นบ้านอีสาน ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า กาพย์กลอนพื้นเมืองเป็นอาหารทางจิตใจของมนุษย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทกลอนมีบทบาทสำคัญในการดำรงชีพของคนในด้านมหรสพ สะท้อนไปถึงการแสดงพื้นเมือง การบรรเลงดนตรี คือ 1)การศึกษาคีตกรรมอีสานกับการค้นคว้ามรดกทางภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ 2)การศึกษาคีตกรรมอีสานในบริบทของวงวิชาการด้านศิลปะดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน 3)การนำเอาภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานมาใช้ในการสร้างสรรค์การแสดงเกิดจากการศึกษาคีตกรรมประเภทพญาและหมอลำ การประพันธ์ท่วงขึ้นใหม่โดยเลือกใช้ทำนอง หมอลำเพลินตามหลักฉันทลักษณ์ประเภทรำยอีสาน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรนำเสนอภาครัฐให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับปัญหาเอกลักษณ์ของชาติโดยการควบคุมกำกับของส่วนราชการและที่สำคัญได้แก่กระทรวงวัฒนธรรมในการทำงานของภาครัฐดังกล่าว เพื่อเป็นการรณรงค์และส่งเสริมเผยแพร่สิ่งต่างๆ ที่เรียกว่ามรดกภูมิปัญญาเอกลักษณ์ของชาติสืบไป

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองมีแรงบันดาลใจมาจากบริบททางสังคมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม ประเพณี ภาษาและวรรณกรรม สามารถนำมาสร้างให้เกิดเป็นรูปธรรมเมื่อรับชมแล้วทำให้เกิดสุนทรียรสที่ได้รับ อาจทำให้เกิดความสุข แต่นาฏศิลป์พื้นเมืองที่เกิดจากคตินิยมอีศานนั้น กระบวนการประกอบสร้างจึงจำเป็นต้องใช้การแปรความหมาย และการตีความจากคตินิยม จึงจะทำให้ท่าฟ้อนมีความหมายและเกิดความสวยงามลงตัว การใช้ทฤษฎีหลักทางนาฏศิลป์มาควบคุมการทำงานทุกรายละเอียดขององค์ประกอบ ก็จะทำให้ผลงานสร้างสรรค์มีแบบแผนและมีสุนทรียภาพเพิ่มขึ้น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 คตินิยมอีศานเป็นวรรณกรรมอีศานที่อยู่คู่กับคนอีศานมาอย่างยาวนาน นอกจากคตินิยมประเภทพญาและหมอลำแล้วยังมีวรรณกรรมอื่นที่ยังคงมีปรากฏอยู่ในชุมชนที่ควรศึกษา อาทิเช่น สรรถัญญ์ เทศน์แหล่อีสาน นิทานพื้นบ้าน บทสวดวิญญู ที่มีความสวยงามทางภาษา ท่วงทำนองที่ไพเราะมีคุณค่า เพราะเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สามารถนำมาสร้างสรรค์เป็นการแสดงชุดใหม่

9. บรรณานุกรม

- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2530). **ภูมิปัญญาแห่งอีสาน รวมบทความอีศานคดีศึกษา**. มหาสารคาม : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2543). **ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านอีสาน**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2547). **เคล็ดลับการสร้างสรรค้ทำนองลำ**. การประชุมสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 5. วันที่ 5-6 กุมภาพันธ์ 2547. ณ อาคารภูมิพลสังคีตวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา นครปฐม.
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2532). **ศิลปะการฟ้อนอีสาน**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- พรชัย เขียวสาคร. (2535). **ลำเพลินบ้านแพง ตำบลแพง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2531). **พจนานุกรมเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.2530**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สมเด็จพระมหาวีรวงศ์. (2515). **พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง ฉบับปณิธาน**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- Guilford&Hoepfner, R. (1997). **The analysis of intelligence**. New York : McGraw-Hill.

อัตลักษณ์นาฏกรรมอีสานในประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีป*
ISAAN DRAMATIC IDENTITY IN SAMMA NAM KHUN PENG
SENG PRATEEP TRADITION

นพรัตน์ บัวพัฒน์¹

Noppharat Buaphat¹

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์¹

Roi-Et College of Dramatic Arts BunditpatanasilpaInstitute¹

Email : Noppharat.Buaphat101@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องอัตลักษณ์นาฏกรรมอีสานในประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีป เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีป 2) เพื่อศึกษานาฏกรรมในประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์นาฏกรรมในประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ด วิธีการศึกษาจากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกตและสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ จากกลุ่มผู้รู้ จำนวน 4 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 6 คน และกลุ่มบุคคลทั่วไป 30 คน แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัดซึ่งจัดขึ้นในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2542 มาจนถึงปัจจุบันโดยมีการประกอบพิธีกรรมสักการะบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองการประกวดกระทง การประกวดธิดาสาเกต การประกวดรำวงสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีป การแสดงแสงสีเสียงและขบวนแห่ 11 หัวเมืองที่ยิ่งใหญ่ดงาม องค์ประกอบขบวนในประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีป แบ่งออกเป็น 4 หัวเมือง ได้แก่ หัวเมืองบริวารฝ่ายเหนือ ได้แก่ เมืองเชียงเทียน เมืองฟ้าแดดสงยาง เมืองสีแก้ว หัวเมืองบริวารฝ่ายใต้ ประกอบด้วย เมืองเชียงดี เมืองคอง เมืองปอ หัวเมืองฝ่ายตะวันตก ประกอบด้วย เมืองเปลือย เมืองทอง เมืองหงส์ มีขบวนเมืองสาเกตนครเป็นขบวนนำในขบวนแห่จะแสดงอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางด้านนาฏกรรมและดนตรีที่มีทำนองลายหลักโบราณ และการสร้างสรรค์ขึ้นมาเฉพาะกิจ เพื่อแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์นาฏกรรมอีสานในประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ด อันเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มาจากภูมิปัญญาในวิถีชีวิตของชาวอีสานที่ควรดำรงไว้เป็นแบบแผนเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาต่อยอดทางวัฒนธรรมการแสดงท้องถิ่นต่อไป

คำสำคัญ : 1. อัตลักษณ์ 2. นาฏกรรมอีสาน 3. ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีป

ABSTRACT

Research on Isaan Dramatic Identity in Samma Nam Khun Peng Seng Prateep tradition in qualitative research. The objectives were to 1) study the history of tradition, 2) study the drama in Somma Nam Khuen Peng Seng Prathip tradition, Roi Et Province and 3) study identity in the dramatic works. The study method was based on research papers and field data and collected by observation and interview. The tools used for data collection were observation form and interview form. The sample group consisted of interviews with 4 experts, 6 practitioners, and 30 general people, and presenting the results of the data analysis by descriptive analysis method.

The results of this research revealed that the Samma Nam Khun Peng Seng Prateep tradition in Roi Et Province is a great tradition of the province which is held in November every year. It has been in operation from 1999 to the present, The overall meaning means the tradition of asking for forgiveness from the river on the full moon night and the Krathong competition by performing rituals to pay homage to the sacred things of the country. Krathong Contest, Saket daughter contest, Somma Nam Khuen Peng Seng Prateep Dance Contest, Light and sound shows and a parade of 11 greats and beautiful cities. The elements of the procession in Somma Nam Khun Peng Seng Prateep tradition are divided into 4 cities: Northern satellite provinces as Muang Chiang Hean, Muang Fa Daet Song Yang, Muang Si Kaeo, and Southern satellite provinces consisting of Muang Chiang Di, Muang Kong, MuangPor, Western provinces consisting of MuangPluea, Muang Thong, and Muang Hong, with a parade of SaketNakhon as their lead. The parade will show cultural identity in the drama and music with ancient melodies. The creation of a specialist to perform a tragedy and has a dress identity that has a form of traditional lifestyle but has been applied to be more beautiful. Summary of Isan drama identity in Samma Nam Khun Peng Seng Prateep tradition, Roi Et Province. It is a local culture that comes from the wisdom of the way of life of the Isan people that should be maintained as a pattern. It is there to be a guideline for further development of the local performance culture.

Keywords : 1. Identity 2. Isan Drama 3. Somma Nam Khun Peng Seng Prateep Tradition

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

วัฒนธรรมเป็นการหยั่งรากลึกของสังคมโลกที่เจริญงอกงาม เป็นกลไกหนึ่งในการสร้างอัตลักษณ์ให้กับสังคม มีการขยายตัวไปในแนวที่เป็นการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานที่อยู่ของผู้คน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การค้าและการท่องเที่ยวซึ่งกันและกันของชุมชน ก็ได้นำเอาวัฒนธรรมของตนเองไปด้วย จึงทำให้เกิดการถ่ายเท ที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตในแบบผสมผสานอันเป็นปัจจัยในการดำรงอยู่ (Art & Craft) ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างก็สามารถที่จะกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรคงาน ในการที่จะสร้างเอกลักษณ์เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนของตนเอง

ภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีตอันยาวนาน เป็นแหล่งวัฒนธรรมที่ยังสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีที่ทรงคุณค่าไว้ได้มากมายไม่ว่าจะเป็นภาษา อาหาร ศิลปะ ทัศนกรรม (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2528) ภาคอีสานยังเป็นแหล่งอารยธรรมที่เก่าแก่มานานนับพันปี ซึ่งอารยธรรมนี้อาจเป็นต้นแบบอารยธรรมของชุมชนสยามการพัฒนาสังคมอีสานสู่ความเป็นเมืองแคว้นแคว้นที่มีได้เป็นเพียงการแลกเปลี่ยนทางด้านวัตถุและอารยธรรมเท่านั้น หากยังส่งผลต่อไปถึงระบบความคิดและคติความเชื่อต่างๆ โดยกระแสความเชื่อในพุทธศาสนาได้แผ่เข้าสู่อีสาน (ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ, 2532) อาจกล่าวได้ว่าความเชื่อได้ถูกหลอมรวมจนเกิดกลายเป็นศาสนาของชาวบ้านท้องถิ่น โดยเฉพาะในแถบลุ่มน้ำโขงที่ยังคงยึดมั่นกับศาสนาชาวบ้านอย่างเหนียวแน่น

คนอีสานเชื่อในเรื่องของความเชื่อเป็นรากเหง้าของความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมที่แสดงออก เป็นทัศนคติที่เกิดจากความเชื่ออย่างมีระบบ โดยมีปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดโลกทัศน์ของความเชื่อ อาทิ ศาสนา ศาสดา ปรัชญา แนวคิดคำสอน อุบายการสอน พิธีกรรม ผลที่ได้จากคำสอน จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่มีสภาพเป็นองค์รวมที่ทำให้เกิดความเชื่อ (อภิศักดิ์ โสมอินทร์, 2537) รากเหง้าหลากหลายที่ถูกผสมผสานอย่างกลมกลืนระหว่างศาสนาชาวบ้าน กระบวนการทางสังคม รวมถึงสภาพภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม ที่เรียกว่า “ภูมิปัญญาอีสาน” ประเภทของภูมิปัญญาในด้านประเพณี ชุมชน อีสานเป็นสังคมเกษตรกรรมที่เคร่งในประเพณีชีวิตชาวบ้านตลอดปีจะมีกิจกรรมตามความเชื่อทาง ศาสนาและตามค่านิยมของชุมชน ซึ่งเรียกเป็นภาษาถิ่นว่า ฮีตคองหรือฮีตบ้านคองเมือง (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2538) ภูมิปัญญาอีสานจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น การประกอบประเพณี พิธีกรรมของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้กระทำสบายใจ ให้คุณค่าทางจิตใจและความรู้สึกถือว่าเป็นพลังทางศีลธรรมหรือประเพณี ภูมิปัญญาอีสานปรากฏให้เห็นในหลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นประเพณี พิธีกรรม หรือการละเล่น

จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานที่ถูกจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเมืองรองที่มีแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นเมืองมากมายและที่สำคัญคือมีกิจกรรมในประเพณีที่ยิ่งใหญ่ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีนอกเหนือจากกิจกรรมในประเพณีบุญสิบสองเดือนนั้นก็คือประเพณีบุญผะเหวดและประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีป ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีป จัดขึ้นในวันเพ็ญเดือนสิบสอง โดย “สมมาน้ำ” หมายถึงการขอขมาแม่ น้ำ “คั้นเพ็ง” หมายถึง วันเพ็ญ “เส็ง” หมายถึง การประกวดแข่งขัน “ประทีป” หมายถึง กระถาง ประเพณีนี้จึงมีความหมายรวมว่าประเพณีขอขมา

แม่น้ำในคืนวันเพ็ญและการประกวดกระทงโดยรูปแบบของงานคล้ายงานประเพณีลอยกระทงแต่มีความโดดเด่นตรงที่การจัดขบวนแห่กระทงย้อนประวัติศาสตร์เมืองร้อยเอ็ดหรือเมืองสาเกตนครที่เป็นเมืองโบราณในอดีตของร้อยเอ็ด ด้วยขบวนเมืองบริวารทั้ง 11 หัวเมืองที่มีการตกแต่งรถที่จำลองสัญลักษณ์ของเมือง ขบวน นาฏกรรม เครื่องสมมน้ำบริวารไพร่พลอย่างวิจิตรงดงาม

ขบวนหัวเมืองบริวารของเมืองสาเกตนครหรือเมืองร้อยเอ็ดในอดีตแบ่งเป็น 5 หัวเมือง ได้แก่ หัวเมืองฝ่ายเหนือ หัวเมืองฝ่ายตะวันออก หัวเมืองฝ่ายใต้ หัวเมืองฝ่ายตะวันตก เมืองที่เป็นขบวนนำของแต่ละหัวเมืองจะมีนาฏกรรมนำขบวนซึ่งนาฏกรรมเหล่านี้จะมีอัตลักษณ์ของการฟ้อนตามชาติพันธุ์ ที่ปรากฏเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์และยุคสมัยมีทั้งนาฏกรรมอีสาน(ลาว) นาฏกรรมขอมนาฏกรรมทวารวดีที่ถูกออกแบบมาใช้เป็นนาฏกรรมประกอบขบวนมาตั้งแต่เริ่มจัดงานประเพณีสมมน้ำคืนเพ็งเส็งประทีปเป็นปีแรก

นาฏกรรมในประเพณีสมมน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด จึงเป็นภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และยังสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีความสนใจในประเพณีสมมน้ำตามแบบวิถีของชาวอีสาน ซึ่งจะมีการกระตุ้นเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดตามนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง

ในส่วนของวัฒนธรรมการฟ้อน อัตลักษณ์ที่ปรากฏในนาฏกรรม โดยเฉพาะนาฏกรรมอีสานในขบวนแห่ประเพณีสมมน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะเด่นที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เด่นชัด ควรแก่การศึกษา อนุรักษ์ และดำรงไว้เป็นมรดกทางภูมิปัญญาอีสานที่มีแบบแผนและมีคุณค่า ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะศึกษาถึงอัตลักษณ์นาฏกรรมอีสานในขบวนแห่ประเพณีสมมน้ำคืนเพ็งเส็งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ดในรูปแบบของการฟ้อน ดนตรี และการแต่งกาย ผลแห่งการศึกษาวินิจฉัยจะทำให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปเป็นต้นแบบหรือแนวทางในการสร้างสรรค์นาฏกรรมอีสานในบริบทต่างๆ ได้อย่างถูกต้องชัดเจน มีสุนทรียในความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น และยังเป็นการยกระดับมาตรฐานทางวิชาการให้กับวัฒนธรรมการละเล่นท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่งด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาของประเพณีสมมน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.2 เพื่อศึกษานาฏกรรมในประเพณีสมมน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.3 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์นาฏกรรมในประเพณีสมมน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบถึงความเป็นมาของประเพณีสมมน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.2 ทำให้ทราบถึงนาฏกรรมในประเพณีสมมน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.3 ทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์นาฏกรรมในประเพณีสมมน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอีกทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยกำหนดกรอบและขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยดังนี้ ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 1)กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ (1)ดร.ฉวีวรรณ พันธุ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง(หมอลำ) ประจำปี 2536 (2)นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง(ดนตรีพื้นบ้านอีสาน) ประจำปี 2562 (3)ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อັตไพบูลย์ ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์พื้นเมือง มหาวิทยาลัยขอนแก่น (4)ดร.พรสวรรค์ พรดอนก่อ ผู้เชี่ยวชาญวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม 2)กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ (1)ว่าที่ร้อยตรี ดร.ชัยนาถ มาเพชร วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด (2)ดร.ชัยณรงค์ ต้นสุข วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด (3)อาจารย์นริชล สอนสำราญ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด (4)อาจารย์ศิราภรณ์ ลินดาพรประเสริฐ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด (5)คุณครูวัฒนา น้อยวิมล โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ธวัชบุรี (6)คุณครูสหทัย สงฆ์สังวร คุณครูโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย 3)กลุ่มบุคคลทั่วไป ประกอบด้วย นักเรียน นักศึกษา ประชาชนกลุ่มผู้ชมขบวนแห่ในประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีปโดยใช้วิธีสูมแบบก้อนหิมะจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1)แบบสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง 2)แบบสังเกต ได้แก่ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบสังเกตไม่มีส่วนร่วม การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามการวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นหลักประกอบด้วย 1)การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้รู้ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเพื่อนำมาสังเคราะห์ วิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ทุกครั้งผู้วิจัยจะติดต่อทางโทรศัพท์ไปยังผู้ให้ข้อมูลเพื่อนัดหมายการสัมภาษณ์ เมื่อผู้ให้ข้อมูลได้ทำการตอบรับแล้ว ผู้วิจัยจึงเดินทางไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่นัดหมายถ้าผู้ให้ข้อมูลเป็นส่วนราชการ ผู้วิจัยจะทำหนังสือบันทึกข้อความที่ออกโดยต้นสังกัดคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด เพื่อให้การเก็บข้อมูลทุกครั้งจะได้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย การจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจัดการข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต มาตรวจสอบ ความถูกต้อง และจัดกลุ่มของข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

5.1 ความเป็นมาของประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ด

ประเพณีลอยกระทง เป็นประเพณีสำคัญประเพณีหนึ่งของชาวไทยที่จัดขึ้นในวันเพ็ญเดือนสิบสองของทุกปีโดยมีความเชื่อที่ส่งต่อกันมาว่าการลอยกระทงเป็นการขอขมาแม่น้ำที่ให้คุณประโยชน์หล่อเลี้ยงทุกชีวิต และเป็นการลอยเคราะห์และทุกข์โศกให้ไหลไปกับสายน้ำ ถือเป็น

ธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ ในภาคอีสานก็ยังสืบสานประเพณีลอยกระทง เช่นเดียวกับภาคอื่นๆ ในประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดร้อยเอ็ดก็มีการจัดงานสืบสานประเพณีที่ดีงามนี้ ภายใต้ชื่องาน “สมมาน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป”

ประเพณีสมมาน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป เป็นงานประเพณีที่ยิ่งใหญ่อีกงานหนึ่งของจังหวัดร้อยเอ็ด โดย “สมมาน้ำ” หมายถึง การขอขมาแม่น้ำ “คืนเพ็ง” หมายถึง วันเพ็ญ และ “เส็งประทีป” หมายถึง การแข่งขันกระทง เมื่อแปลความหมายโดยรวมแล้ว หมายถึง ประเพณีขอขมาแม่น้ำในคืนวันเพ็ญและการแข่งขันประกวดกระทงการกำหนดจัดขึ้นในระหว่างเดือนพฤศจิกายน บริเวณสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์และบึงพลาญชัยจังหวัดร้อยเอ็ด กิจกรรมที่น่าสนใจภายในงานประกอบด้วย การประกวดกระทงประทีปใหญ่ ซึ่งด้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ประกวดกระทงอนุรักษ์ธรรมชาติ ขบวนแห่กระทงประทีป 11 หัวเมืองตามตำนานเมืองร้อยเอ็ด การประกวดรำวงและประกวดธิดาสาเกต

งานประเพณี สมมาน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 จัดต่อเนื่องมาโดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง และสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี ทรงกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานพระประทีปส่วนพระองค์ ลงลอยเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่พสกนิกรชาวจังหวัดร้อยเอ็ดทุกหมู่เหล่า และสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชทานถ้วยรางวัลสำหรับการประกวดกระทงประทีปใหญ่ครั้งนี้ด้วย และเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดได้จัดงานขึ้นครั้งแรกเมื่อปี 2542 โดยก่อนหน้านั้นตั้งแต่สมัยอดีตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นที่คอยส่งเสริม อนุรักษ์ประเพณีของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

รูปแบบของการจัดงานพัฒนาให้ยิ่งใหญ่และสวยงามขึ้นตลอดมา มีกิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน มีผู้คนที่ทั้งพ่อค้า ประชาชน นิสิต นักศึกษา สถาบันทางการศึกษา หน่วยงานปกครองในระดับท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกิจกรรมขบวนแห่วัฒนธรรมและนาฏกรรมของสิบเอ็ดหัวเมือง ที่เป็นการบอกเล่าตำนานเมืองร้อยเอ็ดผ่านขบวนรถที่ตกแต่งสวยงาม อุปกรณ์ประกอบขบวน ผู้คนที่แต่งกายตามวัฒนธรรมของหัวเมืองนั้น ๆ อย่างหลากหลาย สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ร่วมงานได้เป็นอย่างดี ประกอบกับสถานที่จัดงานที่เหมาะสม จึงเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมในประเพณีได้อย่างสะดวกและสวยงาม

องค์ประกอบขบวนในประเพณีสมมาน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด ขบวนแห่ในประเพณีสมมาน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป จะแบ่งออกเป็น 4 หัวเมือง ได้แก่ หัวเมืองบริวารฝ่ายเหนือ หัวเมืองบริวารฝ่ายใต้ หัวเมืองบริวารฝ่ายตะวันออก และหัวเมืองบริวารฝ่ายตะวันตก ในแต่ละหัวเมืองบริวารจะประกอบไปด้วยเมืองต่างๆ ดังนี้ 1)หัวเมืองฝ่ายเหนือ ประกอบด้วย เมืองเชียงเหียน เมืองฟ้าแดดสงยาง เมืองสีแก้ว 2)หัวเมืองบริวารฝ่ายใต้ ประกอบด้วย เมืองเชียงดี เมืองเชียงคอง เมืองบัว 3)หัวเมืองบริวารฝ่ายตะวันออก ประกอบด้วย เมืองเชียงขวาง เมืองไพร เมืองเชียงดี 3)หัวเมืองบริวารฝ่าย

ตะวันตก ประกอบด้วย เมืองเปลือย เมืองทอง เมืองหงส์ ซึ่งในแต่ละขบวนจะมีองค์ประกอบของ ขบวนตามที่ทางจังหวัดกำหนดเป็นองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ป้ายเมือง นาฏกรรม เจ้าเมือง มเหสี โอรส ธิดา ชาวเมือง ทหารและนางกำนัล สัญลักษณ์ประจำเมือง

องค์ประกอบขบวนในประเพณีสมมาน้ำคั้นพึงเส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ดทั้ง 5 หัวเมือง พบว่าในแต่ละขบวนต้องนำเสนอวัฒนธรรม คติความเชื่อ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่หลงเหลือและ แสดงยุคสมัย ความเป็นชาติพันธุ์ คนตรี ระบาย รำ ฟ้อน โดยมีเจ้าเมือง มเหสี โอรส ธิดา เหล่าไพร่ทั้ง ประชาชนในเมืองนำขบวนพร้อมด้วย เครื่องสูง ธงทิว และเครื่องบรรณาการ เพื่อแสดงให้เห็นความ เจริญรุ่งเรืองในอดีตซึ่งวัฒนธรรมเหล่านั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่เรียกว่า “อัตลักษณ์” ที่ชัดเจนและส่งต่อถ่ายทอดมาจนถึงทุกวันนี้ ทำให้คนในปัจจุบันรับรู้และมีส่วนร่วมในการซึมซับ ตระหนักถึงคุณค่าทางอัตลักษณ์ในวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งเป็นผลดีในการขับเคลื่อนชุมชนหรือสังคม ให้พัฒนาไปพร้อมกับการพัฒนาในด้านอื่นๆ ดังที่ Beck (1992) ได้อธิบายความเป็นท้องถิ่นนิยมว่า การทำให้วัฒนธรรมชุมชนนั้นมีชีวิตชีวาที่หลากหลายกลับมามีสถานะในชุมชนได้ไม่มาก แต่อย่างน้อย คนในชุมชนก็เห็นคุณค่า และมีพลังที่จะสามารถกำหนดการดำรงชีวิตและท้องถิ่นนิยม ยังเป็นรากฐาน ทางทรัพยากร ภูมิปัญญาพัฒนาการ พัฒนาการ และประวัติศาสตร์การดำรงอยู่ของตนเอง ท้องถิ่น นิยมคือความเป็นอัตลักษณ์ที่แสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ ภายใต้วัฒนธรรมและชาติพันธุ์ องค์ประกอบในขบวนแห่สมมาน้ำซึ่งเป็นภาพแทนของท้องถิ่นในแต่ละช่วงสมัย แต่ละชาติพันธุ์

5.2 นาฏกรรมในประเพณีสมมาน้ำคั้นพึงเส็งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ด

ขบวนแห่วัฒนธรรมตำนานเมืองร้อยเอ็ดในประเพณีสมมาน้ำคั้นพึงเส็งประทีป มีแนวคิดในการจัดรูปแบบขบวนแห่ โดยแบ่งหัวเมืองออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ หัวเมืองบริวารฝ่ายเหนือ หัวเมืองบริวารฝ่ายใต้ หัวเมืองบริวารฝ่ายตะวันออก และหัวเมืองบริวารฝ่ายตะวันตก โดยมีขบวน เมืองสาเกตเป็นขบวนนำหัวเมืองต่างๆ นาฏกรรมในแต่ละขบวนแห่มีแนวคิดและอัตลักษณ์ของการฟ้อน

ภาพที่ 1 นาฏกรรมในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นพึงเส็งประทีป

นาฏกรรมในขบวนประเพณีสมมาน้ำคั้นเพียงเส็งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ดจากขบวนหัวเมืองทั้ง 5 ขบวน จะเห็นว่านาฏกรรมแต่ละขบวนสามารถบ่งบอกถึงวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ ตลอดจนยุคสมัย ได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นหัวเมืองฝ่ายตะวันออกที่มีร่องรอยชาติพันธุ์ลาว หัวเมืองฝ่ายใต้ ได้รับอิทธิพล เข้ามามีให้นาฏกรรมมีกลิ่นอายของขอมไม่ว่าจะเป็นกระบวนท่ารำ ดนตรี และการแต่งกาย นอกจากนี้เอกลักษณ์ของนาฏกรรมที่ปรากฏแล้ว ขบวนประเพณีสมมาน้ำคั้นเพียงเส็งประทีป ยังเป็น พื้นที่ให้เกิดการสร้างสรรคนาฏกรรมในบริบทชาติพันธุ์ต่างๆ ได้อย่างหลากหลายมิติ มีการออกแบบ ท่ารำท่าฟ้อน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีในพื้นที่ชุมชน แล้วนำมาเสนอผ่าน นาฏกรรม ผ่านดนตรีประกอบในขบวน มีการออกแบบการเคลื่อนไหว การใช้พื้นที่ในการแสดง นาฏกรรมให้เข้ากับบริบทของการจัดงาน แบบนาฏกรรมขบวนประกอบการเล่นเรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์เพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้เรื่องราวและสุนทรีย์ในการชม โดยมีองค์ประกอบต่างๆ ในขบวนที่ งดงามอลังการเป็นส่วนประกอบ ได้แก่ ขบวนเจ้าเมือง ขบวนเครื่องสมมา ขบวนเครื่องสูง ขบวนไพร่พล อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่ส่งผ่านนาฏกรรมขบวน ทำให้ผู้ชมรับรู้เรื่องราวได้อย่างชัดเจนขึ้น

5.3 อัตลักษณ์นาฏกรรมอีสานในประเพณีสมมาน้ำคั้นเพียงเส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด

นาฏกรรมในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพียงเส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด จะเห็น องค์ประกอบที่สำคัญคือ นาฏกรรมนำขบวนแต่ละหัวเมือง นอกจากความสวยงามของกระบวน การ ฟ้อน ดนตรี และเครื่องแต่งกายจะพบอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ที่ส่งผ่านนาฏกรรมมาอย่างเด่นชัด ขบวนแห่ที่บอกเล่าตำนานการสร้างบ้านแปลงเมืองของจังหวัดร้อยเอ็ดโดยการรวมหัวเมืองแต่ละฝ่าย เข้ามาด้วยกันได้อย่างเป็นปึกแผ่น ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันทางชาติพันธุ์ก็ตามคุณค่าในเชิง ประวัติศาสตร์และโบราณคดีถูกแสดงผ่านอุปกรณ์ประกอบอย่างอลังการนาฏกรรมก็ถูกประดิษฐ์ สร้างให้สอดคล้องกับประวัติศาสตร์อย่างกลมกลืนและมีความหมายต่างเป็นภาพแทนของชาติพันธุ์แต่ละหัวเมืองอย่างเด่นชัดโดยเฉพาะนาฏกรรมอีสานที่ถูกสร้างขึ้นประกอบหัวเมืองฝ่ายตะวันตก จะเห็น ถึงอัตลักษณ์ของการเคลื่อนไหวร่างกายประกอบดนตรีและการใช้พื้นที่ที่ควรศึกษา ซึ่งข้อค้นพบจะทำให้เห็นว่าลักษณะเฉพาะของการฟ้อนที่สะท้อนตัวตนของคนอีสานได้อย่างดีและยังเป็นนาฏลักษณะ ที่สามารถนำไปเป็นต้นแบบในการฟ้อนอีสานที่เกิดขึ้นตามบริบทอย่างหลากหลายได้โดยผู้วิจัยได้แยก วิเคราะห์นาฏกรรมในขบวนแห่เฉพาะหัวเมืองที่มีอัตลักษณ์การฟ้อนอีสาน 3 ขบวน ได้แก่ ขบวนเมือง สาเกตนคร ขบวนเมืองเปลือย ขบวนเมืองเชียงขวาง ตามองค์ประกอบสามด้านดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.3.1 อัตลักษณ์การฟ้อน จากการศึกษา นาฏกรรมอีสานในขบวนเมืองสาเกตนคร

นาฏกรรมอีสานในขบวนเมืองเปลือย นาฏกรรมอีสานในขบวนเมืองเชียงขวาง ทำให้ทราบว่า นาฏกรรมที่ประกอบอยู่ในแต่ละขบวนมีลักษณะเป็นนาฏกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ เพื่อใช้ประกอบใน ขบวนแห่วัฒนธรรมตำนานเมืองร้อยเอ็ดเป็นการเฉพาะ ดังนั้นในการคิดออกแบบรูปแบบขบวนแห่ วัฒนธรรมตำนานเมืองร้อยเอ็ดจึงเป็นกระบวนการทำงานภายใต้ องค์ความรู้จากการสืบค้นอ้างอิง ผสมผสานกับจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ของผู้ควบคุมรับผิดชอบ ทั้งนี้ นาฏกรรมอีสานที่ สร้างสรรค์ขึ้นใหม่เพื่อประกอบในขบวนแห่วัฒนธรรมตำนานเมืองร้อยเอ็ดจึงเป็นนาฏกรรมอีสาน

สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างนาฏกรรมอีสานแบบดั้งเดิมร่วมกับศิลปวิทยาการสมัยใหม่ส่งผลให้นาฏกรรมอีสานในประเพณีสมมาน้ำคั้นพึงเส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด มีอัตลักษณ์การฟ้อน ได้แก่

1) รูปแบบการฟ้อน ซึ่งมีรูปแบบที่เห็นอย่างชัดเจนในนาฏกรรมประเพณีสมมาน้ำคั้นพึงเส็งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ 1.1)รูปแบบการฟ้อนแห่ 1.2)รูปแบบการฟ้อนแนววงกลม 1.3)รูปแบบการฟ้อนอยู่กับที่ 1.4)รูปแบบการฟ้อนแบบหญิงล้วน 1.5)รูปแบบการฟ้อนคู่ชายหญิง

2) กระบวนท่าฟ้อนนาฏกรรมอีสานในประเพณีสมมาน้ำคั้นพึงเส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ถูกประกอบสร้างให้มีอัตลักษณ์ของความเป็นพื้นถิ่นที่ชัดเจนในเรื่องของความเป็นธรรมชาติที่สื่อสารผ่านการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอ่อนช้อยอิสระแต่แฝงนัยแห่งความสนุกสนานตามธรรมชาติของชาวอีสาน แต่ในขณะเดียวกัน ท่าฟ้อน การเคลื่อนไหวก็จะมีลักษณะเฉพาะที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นด้วย 2.1)ท่วงท่าในการฟ้อนอัตลักษณ์ในเรื่องท่วงท่าของการฟ้อนอีสานพบว่าเป็นกระบวนท่าฟ้อนที่มีความเรียบง่าย ท่าฟ้อนไม่มีความประณีตวิจิตรแบบท่าฟ้อนราชสำนัก แต่ก็มีต้นเค้าของท่ามาจากท่าฟ้อนหมอลำ ท่าฟ้อนจากแม่บทอีสานซึ่งถือเป็นแม่ท่าฟ้อนอีสาน ท่วงท่าในการฟ้อนจำแนกเป็น (1)มักเป็นท่าตายที่มีการเชื่อมท่าตามหลักของการรำแบบราชสำนักการเปลี่ยนท่าจากท่าหนึ่งไปยังท่าหนึ่งไม่ซับซ้อน เช่น ท่าฟ้อนของนาฏกรรมเมืองสาเกตนคร (2)ท่าฟ้อนเป็นท่าชุดจะเป็นท่าฟ้อนด้วยการนำท่าฟ้อนที่เป็นท่าหลักหรือแบบแผนมาร้อยต่อกันโดยใน 1 ท่าใหญ่ จะมีท่าย่อยที่เชื่อมต่อกันอยู่ 3-4 ท่า เคลื่อนที่อยู่ภายใต้ 1 จังหวะ หรือ 1 ห้องเพลง ท่วงท่าในการฟ้อนท่าชุดนี้ มักใช้ในจังหวะเพลงเร็ว ดังตัวอย่างท่าฟ้อนเป็นชุดของนาฏกรรมเมืองเปือย (3)ท่าฟ้อนถืออุปกรณ์เป็นการฟ้อนที่มีมือข้างหนึ่งถืออุปกรณ์ไว้มืออีกข้างจะใช้ในการจับ ตั้งวง สลับกันตามจังหวะ กระบวนท่าฟ้อนจึงไม่ซับซ้อนอะไรมากนัก เน้นการย่อเท้าและหันตัวไปในทิศทางเดียวกันเน้นความพร้อมเพรียงและระดับมือที่ถืออุปกรณ์ ได้แก่ ท่าฟ้อนของนาฏกรรมเมืองเชียงขวาง

3) การเคลื่อนไหวร่างกายมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนท่าฟ้อนเพราะสามารถดึงดูดสายตาผู้ชมและยังเป็นภาษาของร่างกายที่สามารถสื่อความหมาย ความรู้สึก ความต้องการของบุคคลได้อีกด้วย (สมพร พุราจ, 2554) อัตลักษณ์ในการเคลื่อนไหวร่างกายของนาฏกรรมอีสานนอกจากจะเป็นการสื่อความหมายแล้วยังแสดงให้เห็นสุนทรีย์ในธรรมชาติของการฟ้อนอีกด้วย อัตลักษณ์ในการเคลื่อนไหวร่างกายผู้วิจัยแบ่งออกได้เป็นส่วนต่างๆ ดังนี้ 1)การใช้มือ 2)การใช้แขน 3)การใช้ขา 4)การใช้ลำตัว

4) ลีลาจริตในการฟ้อนนาฏกรรมอีสานเน้นนาฏกรรมพื้นถิ่นที่มีเสน่ห์อยู่ที่ความเป็นธรรมชาติของการเคลื่อนไหวร่างกายโดยอิสระ ไม่ได้ถูกบังคับด้วยกฎเกณฑ์การจัดระเบียบร่างกายให้อยู่ในสัดส่วนที่กำหนดไว้อย่างเป็นแบบแผน ความอิสระในการใช้ร่างกายจึงเป็นลีลาที่ปรุงแต่งมาจากผู้ฟ้อนเอาที่เราเรียกว่า “จริต” (ธีรวัฒน์ เจียงคำ, 2563) ลีลาจริตในนาฏกรรมฟ้อนอีสานหมายถึงรวมถึงอารมณ์และความรู้สึกในการฟ้อนที่ส่งผ่านการเคลื่อนไหวร่างกายได้ อีกความหมายหนึ่ง ซึ่งจากการศึกษาอัตลักษณ์นาฏกรรมอีสานสามารถจำแนกลีลาจริตได้ใน 3 ลักษณะ คือ 1)จริตทางร่างกาย 2)จริตทางอารมณ์ 3)จริตทางสีหน้า

5.3.2 อัตลักษณ์ดนตรี ดนตรีเป็นองค์ประกอบสำคัญของนาฏกรรม นอกจากเป็นตัวกำหนดจังหวะการเคลื่อนไหวร่างกายแล้วยังส่งเสริมอารมณ์ในการแสดงให้นาฏกรรมอีกด้วยดนตรีพื้นบ้านอีสานอยู่ในวิถีชีวิตของคนอีสานในทุกช่วงจังหวะชีวิตมีทั้งส่วนที่เป็นขนบจารีตและในส่วนที่เป็นความบันเทิงอิสระและดนตรีอีสานก็เกิดจากภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตเช่นโหวด แคนหรือแม่แต้โหวดกลอง เป็นต้น ภูมิปัญญาทางด้านดนตรีสามารถกลมกลืนกันได้อย่างลงตัวกับนาฏกรรมที่เกิดขึ้นจากของประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อและกลายเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ถิ่นที่สร้างความสนุกสนานครึกครื้นและประทับใจแก่ผู้ได้สัมผัสผู้สดับอัตลักษณ์ทางดนตรีที่ปรากฏในนาฏกรรมอีสานในประเพณีสมมาน้ำคั้นเพียงเส็งประทีปซึ่งผู้วิจัยพบรายละเอียดของอัตลักษณ์ดนตรี คือ 1)ทำนอง 2)จังหวะ 3)ลีลา

5.3.3 อัตลักษณ์เครื่องแต่งกาย เครื่องแต่งกายถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการแสดงทุกชนิดนอกจากเพื่อความสวยงามแล้วยังบ่งบอกถึงชาติพันธุ์ สถานะหรือบทบาทของผู้แสดงได้อีกด้วยนาฏกรรมอีสานในขบวนแห่สมมาน้ำคั้นเพียงเส็งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ดก็เช่นกันถึงแม้จะเป็นนาฏกรรมในขบวนแห่ แต่ก็มีควมงดงามตามแบบท้องถิ่นของเครื่องแต่งกายตามอัตลักษณ์ที่ควรแก่การศึกษาผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลตามความสำคัญดังนี้ คือ 1)ลักษณะการแต่งกาย 2)การใช้ผ้า 3)การใช้เครื่องประดับ

จากการศึกษาอัตลักษณ์นาฏกรรมอีสานในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพียงเส็งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ด จากนาฏกรรมหัวเมืองทั้ง 3 เมือง ได้แก่ ขบวนเมืองสาเกตนคร ซึ่งเป็นขบวนนำขบวนแรกของประเพณีสมมาน้ำ ขบวนเมืองเปือย ขบวนนำหัวเมืองฝ่ายตะวันออก และขบวนเมืองเชียงขวางขบวนนำหัวเมืองบริวารฝ่ายตะวันออก ซึ่งการแสดงในขบวนประเพณีสมมาน้ำทุกขบวนต้องการสื่อให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ว่าเมืองสาเกตนคร นอกจากจะเป็นศูนย์กลางการปกครองแล้วยังเป็นศูนย์กลางศาสนาวัฒนธรรมที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก มีเมืองบริวารถึง 11 หัวเมือง เมื่อถึงเทศกาลเดือนสิบสอง ทั้ง 12 หัวเมือง ได้รวบรวมกันประกอบพิธีสมมาน้ำคั้นเพียงลวยประทีปโคมไผ่บูชาพญานาคเทพผู้รักษาแม่น้ำและบูชารอยพระพุทธรูป โดยในขบวนแต่ละเมืองก็จะทำนาฏกรรมเครื่องบูชาสมมาแห่แห่เข้ามาอย่างงดงามอลังการตามอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์เมืองนั้น ๆ สิ่งที่ปรากฏให้เห็นชัดในความแตกต่างทางชาติพันธุ์ คือ อัตลักษณ์ของนาฏกรรม โดยเฉพาะนาฏกรรมอีสานซึ่งถูกต่อยอดส่งต่อกันมาจากอดีตในความเป็นชาติพันธุ์ลาวที่กลายเป็นชุมชนอีสานที่ยังคงมีประเพณีวัฒนธรรมที่มีรูปแบบเฉพาะของงานอย่างสวยงามมาจนถึงทุกวันนี้ การวิเคราะห์นาฏกรรมอีสานจะเห็นอัตลักษณ์ทางการฟ้อนและดนตรี ตลอดจนการแต่งกาย ที่ยังมีร่องรอยของวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ส่งต่อกันมาให้อยู่ปัจจุบัน มองเห็นถึงภูมิปัญญาในวิถีชีวิตการประกอบอาชีพ การนุ่งห่ม การถักทอ การประดิษฐ์ที่ทำให้ชาวอีสานมีความสุข มีความบันเทิงใจ ที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของดนตรีและการละเล่นนาฏกรรมที่เกิดขึ้นจากชุมชนและพัฒนาควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงทุกยุคสมัย สังคม เศรษฐกิจและเข้าสู่ระบบของการศึกษาตามสถาบันต่างๆ ที่ยังมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญกับภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่นและมุ่งสืบสานต่อยอดด้วยการคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ให้นาฏกรรมอีสาน มีพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ซึ่งถือเป็นการพัฒนาในมิติและบริบทของสังคมยุคใหม่มาอย่างต่อเนื่อง ภาพสะท้อน

ของอัตลักษณ์นาฏกรรมอีสานจะเป็นเครื่องมือและแนวทางในการพัฒนาภายใต้การดำรงอยู่ของวัฒนธรรม ของชุมชนได้อย่างมีสุนทรีย์และการตระหนักรู้ถึงคุณค่าและความชัดเจนของอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีป มีธรรมเนียมปฏิบัติ สืบทอดกันมาแต่โบราณมาจนถึงทุกวันนี้ โดยมีความเชื่อเพื่อเป็นการขอขมาแม่น้ำที่ให้คุณประโยชน์หล่อเลี้ยงชีวิต ในภาคอีสานก็ยังคงสืบสานประเพณีนี้เช่นเดียวกับภาคอื่นๆ นอกเหนือจากการปฏิบัติตามประเพณีฮีต 12 คอง 14 ที่ชาวอีสานถือเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตด้วยความเชื่อว่าจะทำให้มีความสุขในการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับ ดนัย ไชโยธา (2538) ที่กล่าวว่า ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่มีการถ่ายทอดเป็นมรดกของสังคมตลอดมา ซึ่งการสืบทอดความเชื่อของมนุษย์ขึ้นอยู่กับ การตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านความปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นสำคัญ และยัง สอดคล้องกับ จารุวรรณ ธรรมวัตร (2538) ที่อธิบายว่าฮีต 12 คอง 14 เป็นภูมิปัญญาอีสานด้านประเพณีที่มีความสำคัญต่อชุมชนเฉพาะกิจที่ต้องทำร่วมกันทำให้ชุมชนมั่นคง มีสายสัมพันธ์ร้อยรักให้เกิดความสามัคคีและอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข

6.2 นาฏกรรมในประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งเส็งประทีปจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เป็นนาฏกรรมที่มีรูปแบบและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันตามชาติพันธุ์ของหัวเมืองบริวารต่างๆ เช่น ฝ่ายตะวันตกส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์ลาว นาฏกรรมจะมีการพ้อนอีสาน หรือหัวเมืองฝ่ายตะวันออกจะอยู่ในยุคทวารวดี หัวเมืองฝ่ายใต้มีความเป็นขอม นาฏกรรมจะมีรูปแบบวัฒนธรรมขอม นาฏกรรมจะเป็นเครื่องแสดงออกกับชาติพันธุ์และยุคสมัยอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ ภูริตา เรืองจริยศ (2561) ที่กล่าวว่า นาฏกรรมมีรากฐานมาจากความเชื่อ ความศรัทธา ศาสนา วิถีชีวิต ภาษา ประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของบุคคล นาฏกรรม ยังถือเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถสะท้อนความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น นอกจากจากลักษณะแตกต่างของกระบวนการพ้อนแล้ว ดนตรีก็จะมีทำนองและจังหวะที่แตกต่างกันตามลักษณะอีกด้วย โดยทำนองและจังหวะจะมีการสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่จากลายหลักโบราณเดิมที่มีลีลาเฉพาะของท้องถิ่น สอดคล้องกับ อุดม หนูทอง (2531) ได้อธิบายว่า ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้าน เป็นมรดกกรรมร่วมกันของชาวบ้านที่มีการบอกเล่า สืบทอด และดำรงอยู่ได้โดยการจดจำ และปฏิบัติต่อกันมา มีท่วงทำนองลีลาของเฉพาะท้องถิ่นที่มีรูปแบบในการแสดง

6.3 อัตลักษณ์ทางการพ้อนรำมีรูปแบบการพ้อนที่ใช้ท่าทางการพ้อนที่เป็นธรรมชาติ จากความรู้สึกภายในใช้ร่างกายในการเคลื่อนไหวที่ค่อนข้างอิสระ สอดคล้องกับ พิรพงศ์ เสนไสย (2547) ที่กล่าวว่า พ้อนอีสานเกิดจากการที่คนอีสานหรือกลุ่มคนอีสานต้องการแสดงกิริยาอาการแสดงความรู้สึกภายใน ออกมาเป็นท่าทางด้วย การเคลื่อนไหว ขยับแขน มือ และเท้า ไปตามอิสระตามความรู้สึกในขณะนั้น ทั้งนี้อาจเพื่อความบันเทิง หรือรักษาโรคภัยไข้เจ็บ หรือกิจเฉพาะของแต่ละกลุ่มรูปแบบในการพ้อนนาฏกรรมอีสานมีทั้งพ้อนแท้และพ้อนอยู่กับที่ โดยพ้อนแท่นิยมใช้ในการแห่

ขบวน และพ็อนอยู่กับที่เมื่อต้องการโชว์ลีลากระบวนพ็อนหรือเรียกร้องความสนใจคนดู การพ็อนอีสานถึงแม้จะปล่อยร่างกายเป็นธรรมชาติ แต่ก็จะมีพลังในการย่อท่า แกว่งสะโพก และการใช้ลำตัวตามจังหวะดนตรีที่สามารถสร้างความสนุกสนานได้อย่างดี สอดคล้องกับทฤษฎีการเคลื่อนไหวร่างกาย ที่ว่าด้วยการเน้นพลังของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) ที่อธิบายว่า การเน้นพลังเป็นศิลปะในการเรียกร้องความสนใจจากคนดู และการเน้นพลังเป็นวิธีการจำแนกให้เห็นรูปลักษณะของการพ็อนรำอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องของจังหวะ การที่ผู้แสดงเน้นด้วยจังหวะที่สม่ำเสมอ ทำให้เกิดความรู้สึกสมดุล คงที่ และหนักแน่น ในเรื่องกระบวนท่าพ็อน นาฏกรรมอีสานมีทั้งที่เป็นแบบแผน ซึ่งได้พื้นฐานของท่าพ็อนมาจากท่าการพ็อนแม่บพ็อนซึ่งเป็นแม่ท่าหลักของการพ็อนอีสาน และการสร้างสรรค์ท่าพ็อนตามความนิยมที่เรียกว่าท่าชุด (ท่าเซ็ท) แต่ทั้งนี้ยังคงลีลาการเคลื่อนไหวแบบพื้นเมืองที่เป็นรากเหง้าเดิมของชุมชน

อัตลักษณ์ทางดนตรี พบว่า ทำนองหรือลายของนาฏกรรมอีสานมักจะเป็นลายหลักโบราณแล้วคิดสร้างสรรค์บนลายหลัก ซึ่งจะยังคงให้เห็นถึงความไพเราะและอารมณ์เพลงที่ถ่ายทอดเปรียบเทียบเปรียบเทียบกับจากธรรมชาติและสามารถสะท้อนให้เห็นภาพของชุมชนอีสานได้อย่างเด่นชัด อาทิ ลายน้้าโตนตาด ลายลมพัดพร้าว ลายแม่ฮ้างกล่อมลูก ลายแมงกุ่มตอมดอกสอดคล้องกับ เจริญชัย ชนไฟโรจน์ (2526) ที่อธิบาย เรื่องทำนองดนตรีว่า ทำนองหลัก คือทำนองที่เป็นหัวใจของเพลง เป็นทำนองหรือลายสั้นๆ แต่เป็นทำนองจำเพาะ เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละเพลงหรือแต่ละลาย นอกจากทำนองแล้วจังหวะก็เป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของดนตรีพื้นบ้านอีสาน จังหวะที่ครึกครื้นจากการรัวกลองส่งในทุกท่าย้องเพลง ทำให้ดนตรีอีสานมีสีสันที่ให้อารมณ์ร่วม สนุกสนาน กับคนดูอย่างโดดเด่นตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดอัตลักษณ์ที่ อิศราพร วิจิตร (2559) ที่อธิบายว่า อัตลักษณ์เป็นคุณสมบัติเฉพาะของตนหรือสิ่งที่ทำให้โดดเด่นขึ้นมาหรือแตกต่างจากสิ่งอื่น

อัตลักษณ์การแต่งกาย พบว่า รูปแบบในการแต่งกายนาฏกรรมอีสานมีอัตลักษณ์ของการแต่งกายแบบอีสาน ซึ่งมีทั้งการห่มผ้าสไบ การเคียนอกด้วยผ้าสไบ การนุ่งผ้าที่นิยมนุ่งผ้าขึ้นยาวในการพ็อนที่มีจังหวะช้าหรือปานกลาง ผ้าขึ้นสั้นเพียงเข้าใช้กับเพลงเร็วเป็นส่วนใหญ่ มีการเลือกใช้ผ้าหลายประเภท ผ้าขึ้นมัดหมี่ ผ้าขึ้น ผ้าฝ้ายโทเร ผ้าสไบมีทั้งสไบชนิด สไบเปลือกไหม โดยรูปแบบที่กล่าวมาจากการแต่งกายดั้งเดิมในวิถีชีวิต ผ้าสไบก็เป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาในวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ผู้หญิงต้องเรียนรู้วัฒนธรรมการทอผ้ากันทุกคน สอดคล้องกับ ถวัลย์ มาศจรัส (2547) ที่อธิบายว่าการทอผ้าเป็นภูมิปัญญาของชาวอีสานที่เกิดจากทรัพยากรบุคคลที่ต้องแสวงหาความรู้จากประสบการณ์และลวดลายต่างๆ ของสไบและผ้าขึ้น เครื่องแต่งกายในนาฏกรรมอีสานยังแสดงให้เห็นการสร้างสรรคในการถักทอ และเลือกใช้ผ้าในการพ็อนอีสาน ซึ่งอัตลักษณ์การแต่งกายในนาฏกรรมอีสาน จึงสะท้อนวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชาวอีสาน ที่ส่งทอดมาถึงปัจจุบันได้อย่างเด่นชัดอีกด้วย ส่วนการใช้เครื่องประดับในนาฏกรรมอีสาน จะนิยมใช้เครื่องประดับเงินประดับตามร่างกาย ซึ่งการสวมใส่เครื่องประดับก็เป็นวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวอีสานมาตั้งแต่โบราณที่อาจทำใช้เองโดยเลือกจากวัสดุธรรมชาติหรือสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันและพัฒนารูปแบบลวดลายขึ้นเป็นสำคัญ

สอดคล้องกับที่ ประชิต สกฺุณะพัฒน์ และอุตม เขยกีวงศ์ (2548) ได้อธิบายว่า การแต่งกายของชาวอีสานเป็นเอกลักษณ์ประจำภาคผลิตเองใช้เอง ปัจจุบันมีการพัฒนาฝีมือมากขึ้น คนอีสานโบราณจะใช้ผ้าและเครื่องประดับที่ทำขึ้นเองในท้องถิ่น และใช้เครื่องประดับที่ตกแต่งเรือนกายตามฐานะของตน และได้พัฒนาภูมิปัญญาต่างๆ จนกลายเป็นมรดกของชุมชนที่สามารถสร้างรายได้และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ภายใต้ภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่งดงาม

การศึกษาอัตลักษณ์นาฏกรรมอีสานในบริบทของงานประเพณีสมมาน้ำคั้นเพียงเสียงประทีป ทำให้เห็นภาพรวมของชุมชนอีสานในด้านวัฒนธรรมที่มาจากภูมิปัญญาในขณะเดียวกัน นาฏกรรมอีสานจึงเป็นภาพแทนที่สะท้อนความเป็นชาติพันธุ์ได้อย่างเด่นชัด “อัตลักษณ์” จึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญไว้เพื่อแสดงความเป็น “ตัวตน” อย่างเข้มแข็ง และยังเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปต่อยอดพัฒนาศิลปวัฒนธรรมการแสดงในบริบทต่างๆ ได้ อัตลักษณ์นาฏกรรมอีสานจึงถือเป็นมรดกของชุมชนอีสานที่ควรอนุรักษ์และดำรงไว้เป็นแบบแผนของการฟ้อนอีสานต่อไป

7. องค์ความรู้ใหม่

อัตลักษณ์นาฏกรรมอีสานในขบวนแห่ประเพณีสมมาน้ำคั้นเพียงเสียงประทีป ในด้านอัตลักษณ์ การฟ้อนอัตลักษณ์ดนตรี และอัตลักษณ์การแต่งกาย พบว่า นาฏกรรมเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดอยู่ในตัวบุคคล ถึงแม้จะมีการอพยพถิ่นฐานไปยังต่างถิ่น ก็จะทำพาวัฒนธรรม ไปด้วย และจะแสดงออกเมื่อต้องการสื่อสารกับบุคคลในสังคมอื่นให้เข้าใจ และรับรู้ถึงความเป็นตัวตน เพื่อปกป้องความเป็นอัตตราหรือลักษณะความเป็นตัวตน เช่นเดียวกับนาฏกรรมอีสานที่เป็นนาฏกรรม ของหัวเมืองฝ่ายตะวันตก ถึงแม้ในประวัติศาสตร์จะมีการรวบรวมหัวเมืองฝ่ายต่างๆ ของเมืองร้อยเอ็ด เข้าด้วยกัน แต่วัฒนธรรมการฟ้อนก็ยังคงอัตลักษณ์มาถึงทุกวันนี้ นาฏกรรมอีสานจึงมีร่องรอยของความ เป็นพื้นถิ่นที่ชัดเจน และแตกต่างจากการฟ้อนของราชสำนัก ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบกิริยา การเคลื่อนไหว ร่างกาย การใช้มือ แขน ขา ลำตัว ที่มีความเป็นธรรมชาติ อิสระ สัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่ยังคงความเป็นผู้รัก สนุกสนาน รื่นเริง การแต่งกายยังคงยึดถือเครื่องนุ่งห่มตามแบบแผนวิถีชีวิตดั้งเดิม อัตลักษณ์ทั้ง 3 ด้าน เป็นภาพสะท้อนของชุมชนอีสานที่ส่งผ่านทางนาฏกรรมได้อย่างงดงาม และเป็นลักษณะเฉพาะที่ทำให้นาฏกรรมมีสุนทรียรสที่ผู้ชมสัมผัสได้ถึงความเป็นพื้นถิ่นได้อย่างชัดเจน และยังเป็นภาพแทนที่จะ ก่อให้เกิดแบบแผนของนาฏกรรมอีสานสร้างสรรค์ที่จะเกิดขึ้นในมิติทางวัฒนธรรมได้อย่างสวยงามต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรให้หน่วยงานของภาครัฐมีการสนับสนุน นโยบายการท่องเที่ยวของร้อยเอ็ด และให้มีการนำเอานาฏกรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในงานและเทศกาลต่างๆ ของจังหวัดร้อยเอ็ดมากขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง

8.2 ข้อเสนอสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 อัตลักษณ์นาฏกรรมอีสานในประเพณีสมมาน้ำคั้นเพ็งประทีปเป็นการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของการฟ้อนอีสาน การเคลื่อนไหวร่างกายรูปแบบการฟ้อนแล้วนำมาเรียบเรียงอธิบายให้เห็นภาพอย่างละเอียดชัดเจนที่สามารถเป็นองค์ความรู้ที่นำไปพัฒนาต่อยอดหรือเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์นาฏกรรมอีสานในบริบทอื่นๆ และสามารถนำไปเป็นแบบแผนในการต่อยอดฝึกหัดในการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาได้ตั้งแต่ระดับพื้นฐานถึงระดับอุดมศึกษา

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 นาฏกรรมอีสานมีองค์ประกอบต่างๆ ที่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ควรศึกษาเจาะลึกแล้วนำมาอธิบายให้เป็นความรู้ทางวิชาการดังเช่นลักษณะการแต่งกายการใช้ผ้าในนาฏกรรมอีสาน ดนตรีประกอบนาฏกรรมเป็นต้น การศึกษาเชิงลึกในรายละเอียดขององค์ประกอบในนาฏกรรมจะทำให้ได้องค์ความรู้ในเชิงวิชาการเพิ่มขึ้น ทั้งยังเป็นการยกระดับศิลปะการแสดงท้องถิ่นเพื่อเป็นฐานข้อมูลและองค์ความรู้ในการที่จะพัฒนาต่อยอดในการสร้างสรรค์นาฏกรรมต่อไป

9. บรรณานุกรม

- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2528). รายงานการวิจัย ตามโครงการบวรบรรณกรรมอีสานจากหนังสือผู้ศึกษาอีสานจากวรรณกรรมคำสอน “คำกลอนสอนโลก”/พระอริยานุวัตรเขมจารี. กรุงเทพฯ : ผลงานทางวิชาการของสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- _____. (2538). วิเคราะห์ภูมิปัญญาอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เจริญชัย ชนไพโรจน์. (2526). ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2532). ศิลปะการฟ้อนอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- दनัย ไชโยธธา. (2538). ลัทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2547). นวัตกรรมการศึกษาชุด แบบฝึกหัด-แบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาผู้เรียน และการจัดทำผลงานทางวิชาการอาจารย์ 3 และบุคลากรทางการศึกษา (ครูชำนาญการครูเชี่ยวชาญและครูเชี่ยวชาญพิเศษ). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธารอักษร.
- ธีรวัฒน์ เจริญคำ ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 สิงหาคม 2563. ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
- ประชิด สกุนะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์. (2548). ศิลปะและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- พิรพงศ์ เสนไสย. (2547). สายธารแห่งฟ้อนอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ภริตา เรื่องจิรายศ. (2561). **แนวคิดการสร้างสรรค์ระบอบาจากข้อมูลศิลปกรรมขอมโบราณ**. นครปฐม :
ภาควิชาประยุกต์ศิลปศึกษา. คณะมัณฑนศิลป์ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). **หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

อภิศักดิ์ โสมอินทร์. (2537). **โลกทัศน์อีสาน**. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.

อิสราพร วิจิตร. (2559). **การสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว**.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุดม หนูทอง. (2531). **ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้**. สงขลา : คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

Beck. (1992). **Risk Society : Toward a New Modernity**. London : Sage Publications.

ฟ้อนแม่บทอีสาน : แม่ท่าการฟ้อนพื้นเมืองอีสานสู่กระบวนการนาฏยประดิษฐ์*
FORN MAE BOT ISAN: MAIN POSTURE OF ISAN FOLK DANCE TO
THE PROCESS OF ARTIFICIAL DANCE

ชัยณรงค์ ต้นสุข¹

Chainarong Tonsuk¹

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์¹

Roi-Et College of Dramatic Arts BunditpatanasilpaInstitute¹

Email : chary_roi-et101@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องฟ้อนแม่บทอีสาน : แม่ท่าการฟ้อนพื้นเมืองอีสานสู่กระบวนการนาฏยประดิษฐ์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและองค์ประกอบของฟ้อนแม่บทอีสาน 2) เพื่อศึกษาความหมายและกระบวนการทำฟ้อนแม่บทอีสาน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์จากท่าฟ้อนแม่บทอีสาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้รู้ด้านการแสดงพื้นบ้าน จำนวน 4 คน ด้านดนตรีพื้นบ้าน จำนวน 1 คน ผู้สร้างสรรค์งานด้านการแสดงพื้นบ้านจำนวน 6 คน ข้อมูลภาคสนามได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ท่าฟ้อนแม่บทอีสานได้มีการศึกษาค้นคว้าเรียบเรียงท่าฟ้อนลำต่างๆ และแบ่งออกเป็นหมวดหมู่โดยหมอลำฉวีวรรณ พันธุ (ดำเนิน) ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง(หมอลำ) อาจารย์ทองจันทร์ สังฆะมณี อาจารย์ทองคำ ไทยกล้า และอาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) โดยวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ปี พ.ศ.2525 มีนโยบายให้รวบรวมท่าฟ้อนของคนอีสานจากสิ่งต่างๆ ได้แก่ การเคลื่อนไหวอริยาบถของสัตว์ จากธรรมชาติ จากท่าทางตามวิถีชีวิต จากวรรณกรรมท้องถิ่น รวมทั้งหมด 48 ท่า แล้วจัดทำเป็นท่าฟ้อนแม่บทแบบมาตรฐานของอีสานเพื่อใช้ในการเรียนการสอนด้านนาฏศิลป์พื้นเมือง ซึ่งฟ้อนแม่บทอีสานมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ท่าฟ้อน บทร้อง ดนตรีประกอบ เครื่องแต่งกาย ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานได้ด้วยวิธี 1) การตีความและแปลความหมาย โดยต้องทำความเข้าใจกับแนวคิดและรูปแบบของการแสดง 2) การเลือกใช้แม่ท่าจากฟ้อนแม่บทอีสาน โดยเลือกใช้ท่าที่สื่อ

ความหมายเข้ากับบทร้อง เช่น ท่ากาดากปัก ใช้เป็นท่าในการเชิญชวน 3)การสร้างความสัมพันธ์กับท่าเชื่อมและท่าสร้างสรรค์ โดยการใช้ท่าฟ้อนที่สามารถเคลื่อนที่ปรับเปลี่ยนตำแหน่งได้ สรุปกระบวนการท่าฟ้อนแม่บทอีสานเป็นแม่ท่าหลักที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์ แต่ต้องคำนึงถึงความหมายของท่าและเลือกใช้ให้ความสัมพันธ์กับท่าเชื่อมและท่าสร้างสรรค์จึงจะเกิดสุนทรียภาพของการแสดง

คำสำคัญ : 1. ฟ้อนแม่บทอีสาน 2. กระบวนการ 3. นาฏยประดิษฐ์

ABSTRACT

Research on Forn Mae Bot Isan. From the main posture of Isan folk dance to the process of artificial dance. The objectives were 1) to research the origins and composition of the Forn Mae Bot Isan, 2) to study the meaning and process of the Fond Mae Bot Isan, and 3) to study the method of creating an artificial dance that is created from the Fond Mae Bot Isan posture. This is qualitative research. The researcher has used the study method from the documents and related research. From the interview observation and group discussion, the information was synthesized and analyzed as intended. The content is divided into 3 main issues as follows: The research tools are an interview with four professional folk performers, one folk musician, and six creative folk performers. Field data is obtained from observations and interviews. and present the results of the research using descriptive and analytical methods.

The results showed that Forn Mae Bot Isan posture has been studied, researched, compiled, and divided into categories by Chaweewan Phanthu(Damnoen), National Artist Performing Arts (Mo Lam), Ajarn Thongchan Sangkamanee, Ajarn Thongkham Thaikla, and Ajarn Songsak Pratumsin, National Artist Performing Arts (Folk music). In 1982, Roi Et College of Dramatic Arts had a policy of collecting the dances of Isan people from various things, including animal movements, from nature, from gestures according to their way of life, and from the local literature. A total of 48 postures were made into the standard Fond Mae Bot Isan for teaching and learning in folk dances. The Forn Mae Bot Isan has important elements which is the dance posture, lyrics, music, and costumes. This can be used as a guideline for the

creation of Isan folk dances by means of 1) interpretation and interpretation by having to understand the concept and style of the performance. 2) By choosing a Fond Mae Bot Isan posture that conveys meaning to the song, such as Tha Ka Tak Peak. 3) Relationship building through welding and creative poses utilizing dance moves that can change the position. In summary, the Forn Mae Bot Isan process is the main posture that can be used as a guideline for creating an artificial dance. but must aware of the meaning of the posture and choose to use it in relation to the welding posture and the creative posture in order to create the aesthetics of the performance.

Keywords : 1. Forn Mae Bot Isan 2. Process 3. Artificial Dance

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ภูมิภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภูมิภาคที่มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมแห่งหนึ่งของประเทศ การจัดแบ่งกลุ่มวัฒนธรรมของอีสานนั้น สามารถจัดแบ่งกลุ่มตามลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ คือ 1)กลุ่มวัฒนธรรมอีสานเหนือ(กลุ่มวัฒนธรรมภูไท) อาศัยในแถบพื้นที่ของจังหวัดกาฬสินธุ์(บางส่วน) จังหวัดสกลนคร จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดนครพนม กลุ่มนี้จัดเป็นกลุ่มวัฒนธรรมภูไท 2)กลุ่มวัฒนธรรมอีสานกลาง(กลุ่มวัฒนธรรมหมอลำหมอแคน) บริเวณแถบจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์(บางส่วน) ขอนแก่น และจังหวัดอุดรธานี 3)กลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้ ประกอบไปด้วยบริเวณพื้นที่แถบจังหวัดที่ติดกลับประเทศกัมพูชา รวมถึงจังหวัดนครราชสีมา อย่างไรก็ตามทุกวัฒนธรรมล้วนมีศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นภาษาสำเนียง พิธีกรรม การแต่งกาย สถาปัตยกรรม ตลอดจนการเล่นต่างๆ ล้วนแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรม และสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มวัฒนธรรมนั้นๆ โดยที่กลุ่มวัฒนธรรมหมอลำหมอแคน ถือเป็นกลุ่มวัฒนธรรมที่มีขนาดวัฒนธรรมใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน มีอิทธิพลครอบคลุมแทรกเข้าไปในทุกพื้นที่ทั้งทางด้านภาษา อาหาร ประเพณี และภูมิปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านดนตรีและศิลปะการฟ้อนรำในกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำหมอแคนที่มีการสืบทอดและพัฒนา สืบต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2532)

วัฒนธรรมการเล่นหมอลำหมอแคน ถือเป็นวัฒนธรรมหลักในภาคอีสานที่มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะที่ถือกำเนิดในท้องถิ่นภูมิภาคอีสานและบริเวณพื้นที่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ซึ่งมี “แคน” เป็นเครื่องดนตรีหลัก อันแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ หลักฐานทางโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการเป่าแคนขับลำ ปรากฏหลักฐานเป็นภาพสลักรูปคนเป่าแคนและฟ้อนลำบนหน้า กลองมโหระทึกทำด้วยสำริด ที่ขุดพบที่เมืองดองซง ประเทศเวียดนาม อายุร่วม 3000-4500 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมการเล่นแคนมีร่องรอยหลักฐานปรากฏในภูมิภาคแถบนี้

มาตั้งแต่ยุคโบราณ สังคมอีสานใช้เสียงลำเสียงแคนในการขับกล่อมประกอบกิจกรรมเพื่อความบันเทิง ตลอดจนนำมาใช้ประกอบในพิธีกรรมความเชื่อทางศาสนาและความเชื่อของท้องถิ่น หมอลำหมอลำแคน จึงเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตประจำวันของชาวอีสาน อันเป็นแนวทางปฏิบัติของสังคมที่มีการยึดถือสืบทอดกันมาต่อเนื่องตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะด้านศิลปะการแสดง “หมอลำกลอน” ซึ่งเป็นการขับร้องที่ใช้ปฏิภาณไหวพริบในการร้องโต้ตอบกันระหว่างหมอลำผู้ชายกับหมอลำผู้หญิง(ไต่เวที) และเกี่ยวพาราสี โดยมีเสียงแคนเป็นตัวประสานและทำหน้าที่ควบคุมจังหวะ เนื้อหาของหมอลำกลอนส่วนใหญ่เป็นเรื่องวิถีชีวิต นิทานพื้นบ้าน ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ การประกอบอาชีพ ขนบธรรมเนียม ประเพณี บำปบุญคุณโทษ ค่านิยมสังคม วรรณกรรม ศาสนา คำสอนโบราณ คติธรรม หรือข้อคิดเตือนใจอื่นๆ นอกจากศิลปะการขับร้องแล้ว หมอลำกลอนยังมีศิลปะการฟ้อนรำที่สวยงาม อ่อนช้อย ที่ถูกถ่ายทอดออกมาจากความรู้สึกและเรื่องราวต่างๆ ผ่านกระบวนการท่วงท่าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งลักษณะการฟ้อนในการแสดงหมอลำกลอนนั้น ส่วนใหญ่เป็นการวาดมือไปมาอย่างอิสระ โดยการยกมือและแขนให้ทอดไปข้างหน้าลำตัว แล้ววาดมือออกข้างลำตัวในระดับคิ้วหรือเหนือศีรษะ เมื่อวาดไปถึงข้างลำตัวแล้วจะพลิกข้อมือและดึงข้อมือข้างนั้นไปไว้ที่หน้าลำตัว ปฏิบัติเช่นนี้ทั้งสองข้างในขณะที่วาดมือไปมานั้นก็จะย่อเข้าทึงน้ำหนักตัวลงตามจังหวะของเสียงแคน โดยท่าฟ้อนดังกล่าวนี้เป็นท่าฟ้อนที่หมอลำกลอนใช้ฟ้อนบ่อยที่สุด ใช้ฟ้อนขณะที่ลำก็ได้หรือใช้ฟ้อนขณะกำลังเกี่ยวก็ได้ ซึ่งท่าฟ้อนส่วนใหญ่เลียนแบบกิริยาท่าทางของมนุษย์ทั่วไป เช่น การโอบไหล่ของฝ่ายชาย หรือการปิดป้องของฝ่ายหญิง (สิทธิรัตน์ ภูแก้ว, 2550)

ท่าทางการฟ้อนที่ปรากฏในการแสดงหมอลำกลอน มักจะถูกสร้างสรรค์ผ่านจินตนาการมาจากสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น กิริยา อากักร อารมณ์ ความรู้สึก ที่มาจากสภาพแวดล้อม และสภาพความเป็นอยู่ที่เกิดรอบกาย ซึ่งเลียนแบบมาจากท่าทางของสัตว์ เลียนแบบมาจากท่าทางของธรรมชาติ เลียนแบบมาจากท่าทางในวิถีชีวิตประจำวัน และเลียนแบบมาจากท่าทางในวรรณกรรม โดยถ่ายทอดออกมาเสมือนเป็นภาษาพูด เป็นการเน้นความหมายมาปฏิบัติเป็นท่าทางนาฏศิลป์ โดยอาศัยส่วนประกอบอวัยวะของร่างกายในการแสดงท่าทางสื่อความหมายออกมา โดยไม่ต้องเปล่งเสียงซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการประดิษฐ์สร้างสรรค์ทางด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานได้อย่างมีเอกลักษณ์ (นพพล ไชยสน, 2562)

ในปีพุทธศักราช 2525 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้ทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมท่าฟ้อนที่ปรากฏในการแสดงหมอลำกลอนขึ้น โดยมีนางฉวีวรรณ ดำเนิน และนายจิรพล เพชรสม เป็นผู้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและจัดเรียบเรียงท่าฟ้อนต่างๆ เรียกว่า “ลำดับฟ้อนแม่บทอีสาน” ซึ่งในแต่ละท่าฟ้อนนั้น ได้รับการถ่ายทอดมาจากหมอลำที่มีชื่อเสียงในขณะนั้น เช่น หมอลำชาลี ดำเนิน ถ่ายทอดให้ทั้งหมด 19 ท่า, หมอลำเปลี่ยน วิมลสุข 10 ท่า, หมอลำเคน ดาเหลา 8 ท่า, หมอลำจันทร์เพ็ญ นิตะอินทร์ 4 ท่า, หมอลำสุบรรณ พะละสุรย์ 6 ท่า, และท่าฟ้อนของหมอลำผีฟ้าอีก 1 ท่า รวมทั้งหมดเป็น 48 ท่า (ศิริภรณ์ ปทุมวัน, 2546) เมื่อรวบรวมท่าฟ้อนเสร็จได้มีประพันธ์แต่งกลอนลำขึ้น

ประกอบเป็นชุดการแสดงชื่อว่า “ฟ้อนแม่บทอีสาน” และได้นำออกเผยแพร่ครั้งแรกในงานประเพณีลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ ที่จังหวัดสุโขทัยในปีเดียวกัน ทำให้ฟ้อนแม่บทอีสานได้กลายเป็นฟ้อนที่มีอิทธิพลหรือเป็นแม่แบบที่สำคัญต่อการแสดงพื้นบ้านของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดในเวลาต่อมา เช่น เชื่องนางดั่ง เชื่องทำนา ฟ้อนดั่งหว่าย ฟ้อนสังข์สินชัย ฟ้อนมโนราห์เล่นน้ำ ฟ้อนดั่งครก ดั่งสาก ฟ้อนแมงต๋ับเต่า ฟ้อนสาวหลอก ฟ้อนเตี้ยเดือนห้า ฟ้อนเตี้ยเกี้ยว และฟ้อนโหวด เป็นต้น

ปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้พยายามสร้างสรรค์ชุดการแสดงพื้นเมืองอีสานขึ้น แต่ละชุดการแสดงเกิดจากแนวคิดที่แตกต่างและหลากหลาย ส่งผลให้การสร้างสรรค์ทำฟ้อนประกอบการแสดงแบบมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้เกิดลักษณะทำฟ้อนที่มีอัตลักษณ์แปลกใหม่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการแข่งขันด้านหลักสูตร หรือด้านทักษะ เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันในด้านศิลปะการแสดงที่สร้างสรรค์ในระดับท้องถิ่น ทั้งยังเป็นการสร้างชื่อเสียง ภาพลักษณ์และเกียรติภูมิของสถาบันการศึกษาที่จะได้แสดงความสามารถการแข่งขันในรูปแบบบูรณศิลป์ หรือรวมศิลปะการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นหรือร่วมสมัย มาสร้างสรรค์เป็นการแสดงชุดใหม่ ที่ไม่เคยใช้หรือปรากฏขึ้นที่ใดมาก่อน ผ่านการนำเสนอเป็นภาพตัวแทนของแต่ละท้องถิ่น อันเป็นเครื่องชี้ชัดให้เห็นว่าผลงานการสร้างสรรค์ของต่อนั้นมีความแตกต่างจากงานของผู้อื่นอย่างชัดเจน และจากความคิดที่มีอิสระทางความคิดของผู้สร้าง ที่ต้องการทำให้ทำฟ้อนพื้นเมืองอีสาน เกิดความแปลกใหม่และต้องการสร้างอัตลักษณ์ด้วยการนำทำฟ้อนอีสานมาผสมผสานกับนาฏศิลป์สกุลอื่นจนก่อให้เกิดเป็นการแสดงร่วมสมัยขึ้น เนื่องจากผู้สร้างสรรค์มีแนวคิดว่านาฏศิลป์อีสานนั้นไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัวสามารถสร้างสรรค์หรือประยุกต์อย่างใดก็ได้ ทำให้การฟ้อนอีสานเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมและถูกกลืนไปพร้อมกับกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่ ส่งผลทำให้ฟ้อนอีสานไม่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ภูมิภาคนิยมพื้นเมืองแบบดั้งเดิมได้ จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า การนำทำฟ้อนแม่บทอีสานมาเป็นแนวทางหรือเป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์ผลงาน จะทำให้การแสดงพื้นเมืองอีสาน มีอัตลักษณ์และมีกลิ่นอายของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการที่จะนำความเป็นมาและองค์ประกอบของฟ้อนแม่บทอีสาน ตลอดจนความหมายและกระบวนการทำฟ้อนแม่บทอีสาน มาอธิบายการประกอบสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ด้วยกระบวนการศึกษาที่ผ่าน ทฤษฎี และการวิเคราะห์ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเชิงวิชาการที่เป็นฐานองค์ความรู้สำคัญที่จะทำให้ศิลปะการแสดงพื้นเมืองอีสาน ดำรงคงอยู่เป็นมรดกภูมิปัญญาอันล้ำค่าทางวัฒนธรรมคู่แผ่นดินอีสานสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและองค์ประกอบของฟ้อนแม่บทอีสาน
- 2.2 เพื่อศึกษาความหมายและกระบวนการทำฟ้อนแม่บทอีสาน
- 2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์จากทำฟ้อนแม่บทอีสาน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและองค์ประกอบของฟ้อนแม่บทอีสาน
- 3.2 ทำให้ทราบถึงความหมายและกระบวนการทำฟ้อนแม่บทอีสาน
- 3.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางการประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์จากทำฟ้อนแม่บทอีสาน

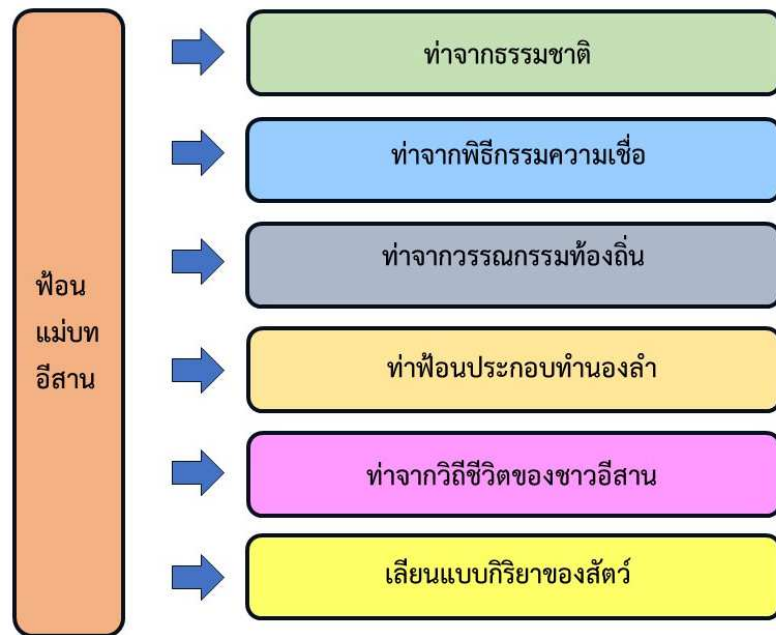
4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอีกทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยกำหนดกรอบและขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 1) กลุ่มผู้รู้ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมศิลปะการถ่ายทอด ส่งเสริมคุณค่าและการวิเคราะห์ จำนวน 5 ท่าน คือ (1)ดร.ฉวีวรรณ พันธุ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง(หมอลำ) ประจำปีพุทธศักราช 2536 (2)อาจารย์ทรงศักดิ์ ปทุมสินธุ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง(ดนตรีพื้นบ้านอีสาน) ประจำปีพุทธศักราช 2562 (3)รองศาสตราจารย์ ดร.ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (4)รองศาสตราจารย์ ดร.อุรารมย์ จันทมาลา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (3)ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อัดไพบูลย์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์อีสาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2)กลุ่มผู้ปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกในการปฏิบัติ จำนวน 6 คน (1)ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขสันติ แวงวรรณ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง (2)ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิรัตน์ ภูแก้ว คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (3)ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตติยา โกมินทรชาติ คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (4)ว่าที่ร้อยตรี ดร.ชัยนาท มาเพ็ชร วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด (5) นายสมศักดิ์ บัวบุตร วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา (6)นายกิตติยา ทาธิตา วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ 3)บุคคลผู้ให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้หลักการเก็บข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องตามความมุ่งหมายของการวิจัยและสามารถตอบคำถามของการวิจัย ได้ตามที่กำหนดไว้ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้ 1)แบบสำรวจเบื้องต้น(Basic Survey) 2)แบบสังเกต(Observation) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม(Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม(Non-Participant Observation) แบบสัมภาษณ์(Interview) แบ่งออกเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง(Structured Interview) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง(Unstructured Interview) 4)แบบการสนทนากลุ่ม(Focused Group Guideline) 5)แบบประชุมเชิงปฏิบัติการ(Workshop) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และบริบทของการวิจัย ได้แก่ 1)เอกสารเกี่ยวกับดนตรีและการละเล่นพื้นเมืองอีสาน 2)เอกสารเกี่ยวกับการฟ้อนอีสาน 3)เกี่ยวกับกระบวนการรำแม่บท 4)แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวทางการประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์จากทำฟ้อนแม่บทอีสาน

การเก็บข้อมูลภาคสนาม(Field Studies) ผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ได้ตรวจสอบข้อมูลที่สมบูรณ์ตรงกับข้อเท็จจริงมากขึ้น ดังนี้ 1)การสำรวจ(Survey) 2)แบบสังเกต(Observation)แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม(Participant Observation 3)แบบสัมภาษณ์(Interview) แบ่งออกเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง(Structured Interview) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง(Unstructured Interview) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามความวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งจากเอกสารและการข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ การสนทนา มาวิเคราะห์โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1)นำข้อมูลที่รวบรวมไว้ มาจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในแต่ละข้อ และจัดหมวดหมู่ตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม 2)สรุปข้อมูลของแต่ละประเภทเครื่องมือ โดยใช้สรุปที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามเครื่องมือแต่ละประเภท 3)การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ ด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย ด้านทฤษฎี 4)ตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาฟ้อนแม่บทอีสาน : แม่ท่าการฟ้อนพื้นเมืองอีสานสู่กระบวนการนาฏยประดิษฐ์จากการศึกษาความเป็นมาและองค์ประกอบของฟ้อนแม่บทอีสาน พบว่า เมื่อปีพุทธศักราช 2525 นายชวลิต มณีรัตน์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้มีนโยบายมอบหมายให้ นางฉวีวรรณ ดำเนิน และนายจิรพล เพชรสม เป็นผู้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมท่าฟ้อนอีสานและเรียบเรียงท่าฟ้อนต่างๆ เรียกว่า “ลำดับฟ้อนแม่บทอีสาน” ซึ่งในแต่ละท่าฟ้อนนั้นได้รับการถ่ายทอดมาจากหมอลำที่มีชื่อเสียงในขณะนั้น เช่น หมอลำซาลี ดำเนิน ถ่ายทอดให้ทั้งหมด 19 ท่า, หมอลำเปลื้อง วิมลสุข 10 ท่า, หมอลำเคน ดาเหลา 8 ท่า, หมอลำจันทร์เพ็ญ นิตะอินทร์ 4 ท่า, หมอลำสุบรรณ พะละสุรย์ 6 ท่า, และท่าฟ้อนของหมอลำผีฟ้าอีก 1 ท่า รวมทั้งหมดเป็น 48 ท่า โดยสามารถแบ่งประเภทท่าฟ้อนแม่บทอีสาน ออกเป็น 6 ประเภท เมื่อรวบรวมท่าฟ้อนเสร็จจึงได้ประพันธ์แต่งกลอนลำประกอบเป็นชุดการแสดงชื่อว่า “ฟ้อนแม่บทอีสาน” และได้้นำออกเผยแพร่ครั้งแรก ในงานประเพณีลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟที่จังหวัดสุโขทัยในปีเดียวกัน ทำให้ฟ้อนแม่บทอีสานได้กลายเป็นฟ้อนที่มีอิทธิพลและเป็นแม่แบบที่สำคัญต่อสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด เช่น เชิ้งนางดั่ง เชิ้งทำนา ฟ้อนดั่งหวาย ฟ้อนสังข์สินชัย ฟ้อนมโนราห์เล่นน้ำ ฟ้อนดิงครก-ดิงสาก ฟ้อนแมงต๋บเต่า ฟ้อนสาวหลอก ฟ้อนเตี้ยเดือนห้า ฟ้อนเตี้ยเกี้ยว และฟ้อนโหวด เป็นต้น

ภาพที่ 1 ประเภททำเพื่อนแม่บทอีสาน

5.2 ผลการศึกษาความหมายและกระบวนการทำเพื่อนแม่บทอีสาน พบว่า นาฏยลักษณ์ทำเพื่อนแม่บทอีสานเป็นท่าทางการฟ้อนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ซึ่งปรากฏในการแสดงหมอลำกลอนและสร้างสรรค์ผ่านจินตนาการมาจากสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น กิริยา อากักรารมณ์ ความรู้สึก ตามสภาพแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ที่เกิดรอบกาย ซึ่งเลียนแบบมาจากท่าทางของสัตว์ เลียนแบบมาจากท่าทางของธรรมชาติ เลียนแบบมาจากท่าทางในวิถีชีวิตโดยถ่ายทอดออกมาเสมือนเป็นภาษาพูด เป็นการเน้นความหมายนำมาปฏิบัติเป็นท่าทางนาฏศิลป์ โดยอาศัยส่วนประกอบอวัยวะของร่างกายในการแสดงท่าทางสื่อความหมายออกมา โดยไม่ต้องเปล่งเสียงซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการประดิษฐ์สร้างสรรค์ทางด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานได้อย่างมีเอกลักษณ์

ทำเพื่อนแม่บทอีสาน	ที่มาของทำเพื่อน
1. ทำเพื่อนที่มาจากธรรมชาติ: ทำลมพัดพร้าว	
	

2. ท่าพ่อนเลียนแบบอากัปกิริยาของสัตว์ : ท่าช้างเทียมแม่

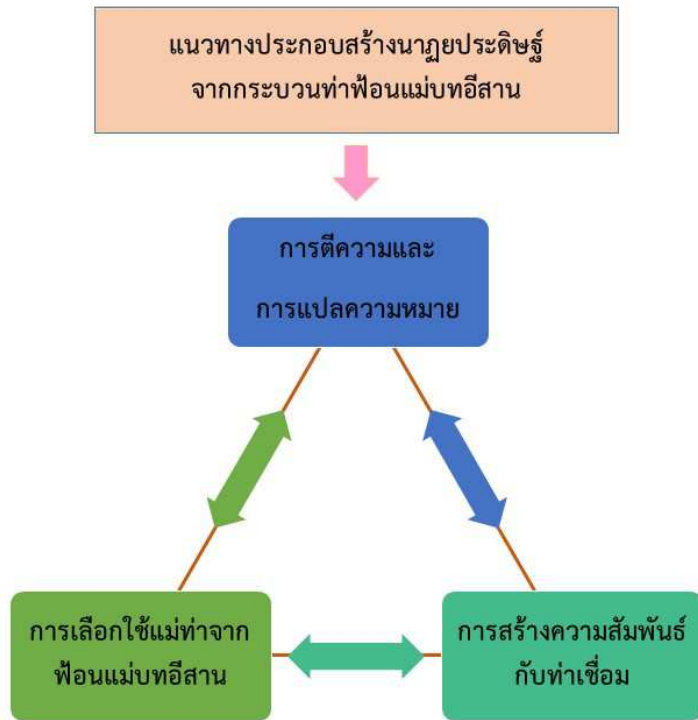
3 ท่าพ่อนที่มาจากวิถีชีวิต: ท่าเกี่ยวข้าวในนา

ภาพที่ 2 กระบวนท่าพ่อนแม่บทอีสาน

5.3 ผลการศึกษาแนวทางการประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์จากท่าพ่อนแม่บทอีสาน พบว่าแนวทางการประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์เกิดจากกระบวนท่าพ่อนแม่บทอีสาน จะต้องคำนึงถึงการตีความและการแปลความหมายของท่าพ่อนให้เข้าใจชัดเจนอย่างถ่องแท้ ทำความเข้าใจรูปแบบของการแสดงว่าต้องการสื่อสารอะไรกับผู้ชม โดยเฉพาะการแสดงที่ไม่มีบทร้องจำเป็นต้องสร้างความหมายให้เชื่อมโยงกันและยังต้องเข้าใจความหมายของท่าแม่บทอีสานในแต่ละท่าว่าสามารถแทนความหมายในเรื่องใดได้บ้าง แล้วจึงเลือกใช้ท่าพ่อนให้เหมาะสมโดยให้สัมพันธ์กับท่าเชื่อมและท่าที่ผู้สร้างสรรค์คิดค้นขึ้นใหม่ ทำให้สามารถเชื่อมโยงกันอย่างสมบูรณ์สวยงาม และให้สอดคล้องกับองค์ประกอบการสร้างสรรค์ ในการกำหนดแนวคิด การกำหนดรูปแบบ การกำหนดทำนองเพลงและออกแบบเครื่องแต่งกาย ฉากและส่วนประกอบอื่นๆที่สำคัญในการแสดงให้ สมบูรณ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ก่อนจะสะท้อนออกมาเป็นงานให้ผู้คนได้ชื่นชม

ภาพที่ 3 แนวทางการประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ความเป็นมาและองค์ประกอบของการพ็อนแม่ท้อีสาน พบว่าพ็อนแม่ท้อีสานเกิดจากกระบวนการทำพ็อนของศิลปินหมอลำชั้นครูที่มีแม่ท่าในการพ็อนเฉพาะตนที่มีความหมายและชื่อทำตามที่ศิลปินกำหนดตามความเข้าใจของตนเอง เมื่อนำเข้ามาสู่ระบบการศึกษาจึงได้มีการจัดระเบียบและองค์ประกอบเรื่อง ดนตรี การแต่งกาย กระบวนท่ารำ จนสมบูรณ์สวยงามและยึดถือเป็นหลักในการพ็อนหรือสร้างสรรค์การแสดงอื่นๆ ได้ สอดคล้องกับ พิรพงศ์ เสนุไสย (2546) ได้กล่าวถึงกระบวนการนาฏยประดิษฐ์ไว้ว่า ผลงานนาฏยประดิษฐ์ของนาฏยกรแต่ละคนล้วนมีความแตกต่างในส่วนขงรูปแบบการนำเสนอ ซึ่งปัจจุบันงานนาฏยกรก็ได้ผลิตออกมามากมายหลายรูปแบบเช่นแสดงในความเจ็บโดย ไม่อาศัยเสียงใดใดหรือจังหวะของเพลงเร็วร้อนแรง แต่กลับทำท่าช้าๆ ท่าเต้นช้าๆ แสดงความขัดแย้งกับดนตรีหรือรำไปด้วยไม่ว่าจะเป็นการอ่านฉันท กาศย์ กลอน หรือทำท่าจัดวางสรีระร่างกายให้ตรงข้ามกับความเป็นจริงที่คนธรรมดาไม่ทำ การสร้างสรรค์ ระบำ รำเต้น เป็นปัจจัยที่ต้องคิดแนวทางการประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์จากท่าพ็อนแม่ท้อีสานนั้นต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาศิลปะการละเล่นของไทย โดยการศึกษาค้นคว้า หลักการและทฤษฎีทางนาฏยศิลป์อย่างเป็นระบบ และแนวคิดที่มาจาก ภูมิปัญญา ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ หรือวรรณกรรมท้องถิ่น เพราะมีทั้งหมดธรรมชาติ วรรณกรรม หรือแม่แต่วิถีชีวิต อยู่ที่มีการนำมาปรับแต่งให้สัมพันธ์กัน สอดคล้องกับ อาสี สุทธิพันธ์ (2532) ที่อธิบายว่ากระบวนการสร้างสรรค์อย่างหนึ่งคือ

การปรับปรุงตกแต่งตัดใหม่โดยปรับปรุงจากของเดิม จากความคิดเดิมซึ่งความคิดนี้เกิดจากเหตุที่ผู้ชมศิลปกรรมไม่สามารถเข้าใจร่วมชื่นชมด้วยได้และทำให้ผู้ชมพยายามทำความเข้าใจและขยายความเข้าใจให้กว้างขจัดความหลงต่างๆ ศิลปะก็จะช่วยประเทืองปัญญาและเสริมสร้างสุนทรียภาพตลอดจนทรงคุณค่าในความรู้สึกของสังคมอย่างยาวนาน

6.2 ความหมายของกระบวนท่าฟ้อน ท่าฟ้อนส่วนใหญ่ของแม่บทอีสานเป็นท่าที่เลียนแบบธรรมชาติ วิถีชีวิต กิริยาของสัตว์ หรือท่าที่มาจากวรรณกรรม เป็นท่าที่มีอัตลักษณ์ของการฟ้อนพื้นเมืองอีสานค่อนข้างชัดเจนและมีความหมายตรงกับท่าฟ้อน สอดคล้องกับ พร ยงดี (2555) ที่อธิบายว่าท่าฟ้อนประกอบของหมอลำฉวีวรรณ ดำเนิน จะมีท่าฟ้อนเกี่ยวและท่าฟ้อนอิสระ ซึ่งเป็นการใช้ท่าทางต่างๆ ของคนและสัตว์มาประท่าฟ้อนโดยมุ่งเน้นให้ผู้ฟังเข้าใจกลอนลำและแสดงลีลาท่าฟ้อนให้เกิดความเพลิดเพลิน และสอดคล้องกับ Field (1971) ที่ศึกษาเรื่องนาฏศิลป์พื้นบ้านแล้วพบว่านาฏศิลป์พื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียม และมีใช้เป็นเพียงการแสดงของนักแสดงบนเวที แต่เป็นการละเล่นของชาวบ้านที่มีอัตลักษณ์สืบทอดกันมาจากยุคหนึ่งสู่ยุคหนึ่ง

6.3 แนวทางประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์จากฟ้อนแม่บทอีสาน พบว่า การตีความและการแปลความหมายของท่าฟ้อนมีความสำคัญกับการตีความของบทร้องหรือแนวคิดและรูปแบบของการแสดงเพื่อที่จะได้ใช้ท่าที่สื่อความหมายได้ตรงกัน สอดคล้องกับสวภา เวชสุรกี (2547) ที่อธิบายว่านาฏยประดิษฐ์ที่หมายถึง การคิดออกแบบ ที่ครอบคลุม ปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การกำหนดดนตรีเครื่องแต่งกาย ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างลงตัว

7. องค์ความรู้ใหม่

ฟ้อนแม่บทอีสาน เกิดจากองค์ความรู้ของปรมาจารย์ทางด้านศิลปะการแสดงหมอลำที่มีแม่ท่าฟ้อนเฉพาะของตนที่มีมาจากภูมิปัญญาในการทำเลียนแบบกิริยาของสัตว์ จากธรรมชาติรอบตัวจากวิถีชีวิต จนเกิดเป็นแม่ท่าฟ้อนที่นำมาเรียบเรียงได้ทั้งหมด 48 ท่า กลายเป็นแม่ท่าฟ้อนอีสานในปัจจุบัน และมีกระบวนท่าฟ้อนแม่บทอีสานมีความสำคัญในระดับเดียวกันกับแม่ท่าแม่บทใหญ่ในนาฏศิลป์ไทยเพราะแต่ละท่ามีความหมายและมีกิริยาการใช้มือ แขน ขา เท้า ที่มีความสัมพันธ์กันในโครงสร้างของท่าเช่นเดียวกันสามารถนำมาฝึกหัดเป็นท่าพื้นฐานในการฟ้อนอีสานหรือนำไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การฟ้อนอื่นๆ ได้อย่างมีหลักการและอัตลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างชัดเจนสวยงาม

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ศิลปะการแสดงของทุกชาติถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและยังเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจรวมถึงการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับชาติอื่นๆ โดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ให้กับประเทศด้วย

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงโดยนำหลักการวิธีการ ในการกำหนดรูปแบบ ออกแบบ ท่ารำ ที่สามารถยึดเป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์ต่อไปได้

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 นาฏกรรมอีสานมีองค์ประกอบต่างๆ ที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นควรมี การศึกษาแบบเจาะลึกและนำมาอธิบายให้เป็นความรู้ทางวิชาการ เช่น การแต่งกายในนาฏกรรมอีสาน การพัฒนาดนตรีประกอบการแสดงในนาฏกรรมอีสาน เป็นต้น การศึกษาเชิงลึกในรายละเอียดของ องค์ประกอบในนาฏกรรมจะทำให้ได้องค์ความรู้ในเชิงวิชาการเพิ่มขึ้น และเป็นการยกระดับ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านได้อีกด้วย

9. บรรณานุกรม

- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2532). ศิลปะการฟ้อนอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
นพพล ไชยสน. (2562). กล้วยในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มน้ำโขง. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
พร ยงดี. (2555). อัตลักษณ์การรำของศิลปินแห่งชาติสาขา ศิลปะการแสดง (หมอลำ) ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
พีรพงศ์ เสนไสย. (2546). นาฏยประดิษฐ์. กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.
ศิริภรณ์ ปทุมวัน. (2542). บทบาทของหมอลำฉวีวรรณ ดำเนิน ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง พื้นบ้าน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
สวภา เวชสุรกี. (2547). หลักนาฏยประดิษฐ์ของท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สิทธิรัตน์ ภูแก้ว. (2550). การฟ้อนเกี่ยวของหมอลำกลอนวาดอุบลราชธานี. คณะศิลปกรรมศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
อารี พันธุ์มณี. (2537). ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ 1412.
Field. (1971). Folk Dance. The World Book Encyclopedia. 7(12). 180.

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

THE DEVELOPMENT OF SCHOOL-PARTICIPATED INTERNAL
SUPERVISION MODEL THE OFFICE OF THE NON-FORMAL AND
INFORMAL EDUCATION OF THE NORTH EAST

ดิศกุล เกษมสวัสดิ์¹

Disakul Kasemsawas¹

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น¹

Sripatum University Khon Kaen Campus¹

Email : disakul@nfe.go.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ 1)สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู กศน. จำนวน 240 คน 2)สร้างรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู กศน. จำนวน 6 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินรูปแบบแบบทดสอบ และแบบประเมินประสิทธิภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็น การเตรียมการนิเทศ รูปแบบและแนวทางการนิเทศ การดำเนินการนิเทศ และการประเมินผลการนิเทศ ตามลำดับ 2. ผลการสร้างรูปแบบ ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการ และวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 เนื้อหาของรูปแบบ ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนา ส่วนที่ 4 การประเมินผล

และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนารูปแบบ 2. การนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม 3. การศึกษานอกระบบ

ABSTRACT

The objectives of this research were to Develop of School-participated Internal Supervision Model the Office of the Non-formal and Informal Education of the North East, The research was divided into 2 phases: 1) Study the current condition, the Desirable condition and the needs, The sample group there were 240 School Directors and Teachers. 2) Set the School-participated Internal Supervision Model the Office of the Non-formal and Informal Education, informant group School Directors and Teachers comprising 6 people and 9 experts. The tools used for data collection were a questionnaire, an interview form, Focus group form and a model assessment form, Quiz and Efficiency evaluation form. Data were analyzed by using descriptive statistics such as frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, analyze the priorities of the necessary needs with the PNI_{modified}.

The results were as follows: 1. the current conditions were at medium level, Desirable condition at the highest level, the needs are arranged in the following order: Preparation for supervision, Model and guidelines, Supervision, and Evaluation of supervision of supervision respectively. 2. Result of Set the Model consists of 5 parts: Part 1, Principles and Objectives, Part 2, Contents, Part 3 development process, Part 4 evaluation and Part 5 conditions of success, the results of the suitability assessment were at the high level and the feasibility was at the highest level.

Keywords : 1. The Development of Model 2. School-participated Internal Supervision 3. Non-formal Education

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การพัฒนาการศึกษาและต้องผนวกกับการจัดการนิเทศการศึกษา จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ต้องมีการนิเทศสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาให้เกิดคุณภาพ นั่นคือ ความพยายามทุกอย่าง

ของผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางการศึกษาในการให้ความช่วยเหลือแนะนำครูหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการปรับปรุงวิธีสอน ที่จะช่วยพัฒนาครูให้เกิดความงอกงามทางวิชาชีพทางการศึกษาให้รู้จักเลือกและใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน ปรับปรุงหลักสูตรและเลือกเนื้อหาสาระที่จะนำมาสอน ที่จะรวมถึงการพัฒนาและปรับปรุงวิธีสอนและการประเมินผลการสอน (Good, 1993) กระบวนการนิเทศการศึกษาต้องดำเนินการอยู่บนหลักการของประชาธิปไตย เคารพซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมและร่วมมือในการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้นด้วยทักษะและความสามารถของศึกษานิเทศก์ผู้ทำงานร่วมกับครู ตลอดจนเทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่ศึกษานิเทศก์นำมาใช้ในการนิเทศการศึกษา (ธิดา ชันดาวงศ์, 2558)

การนิเทศการศึกษามีความสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับสถานศึกษา ซึ่งตั้งอยู่บนหลักการด้านวิชาการ มีจุดมุ่งหมายชัดเจนเป็นประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งการให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน (อดิศักดิ์ สมบูรณ์กุล, 2553) ภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารก็คือการนิเทศ โดยเฉพาะการนิเทศการสอนของครูให้มีการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นกระบวนการที่เสริมสร้างการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพและทำให้ได้ข้อมูลในการวางแผนในการพัฒนาการศึกษา การสร้างสื่อและนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ถูกต้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา และยังมีมุ่งให้เกิดความร่วมมือและประสานงานกันเป็นอย่างดี การทำงานเป็นทีม การสร้างเจตคติที่ดีในการทำงาน ความร่วมมือในการแก้ปัญหา (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2545)

การนิเทศแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการนิเทศ ซึ่งมีเป้าหมายที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนิเทศแบบมีส่วนร่วมเป็นการทำงานอยู่บนพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศ กศน. ซึ่งมีภารกิจงานกว้างขวางทั้งด้านกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรม ผู้จัดกิจกรรม มีทั้งหน่วยงานสถานศึกษาและเครือข่ายทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมและส่งเสริมการจัดกิจกรรม การจัดการศึกษาของ กศน. จำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นการนิเทศงาน กศน. จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคน พัฒนางาน สร้างประสานสัมพันธ์และสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูและผู้ปฏิบัติงาน กศน. โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาครูและผู้ปฏิบัติงานให้สามารถจัดกิจกรรม กศน. และส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนและผู้รับบริการอย่างมีคุณภาพ การนิเทศแบบมีส่วนร่วมของ กศน. ใช้หลักการเรียนรู้ร่วมกัน หลักการทำงานเป็นทีม หลักการทำงานอย่างเป็นระบบ และหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน (อัญชลี ธรรมะวิจิตรกุล, 2553)

การพัฒนาการนิเทศโดยใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เป็นการช่วยเหลือครูในการยกระดับคุณภาพการศึกษา เพราะรูปแบบการพัฒนาจะช่วยการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏโดยเป็นการแสดงโครงสร้างที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันของหน่วยต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ในเชิงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลอย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ (อุทุมพร จามรมาน, 2544; เยาวดี วิบูลย์ศรี, 2552; Bardo&Hartman, 1982)

จากปัญหาและความสำคัญของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมองเห็นปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพผู้เรียน สมควรที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น จึงต้องการพัฒนาการนิเทศการจัดการเรียนรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มีระบบ มีรูปแบบที่น่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับ เพื่อช่วยเหลือครูยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับนำไปใช้ในศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศและยกย่องรูปแบบ

3.2 ได้รูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับนำไปใช้ในการบริหารและปฏิบัติตามวิธีปฏิบัติเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Methods Research) แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู กศน. จำนวน 644 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 322 คน ครู กศน. จำนวน 322 คน (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2564) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู กศน. จำนวน 240 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 120 คน ครู จำนวน 120 คน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมด กับตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรที่ได้มาจากวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น(Stratified Random sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู กศน. จากสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาที่มีผลงานดีเด่นด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในระดับจังหวัด ปีงบประมาณ 2563 จำนวน 3 แห่ง แห่งละ 2 คน รวมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) เพื่อนำไปสู่การศึกษาทำหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มตรวจสอบยืนยันและประเมินรูปแบบ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินรูปแบบสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมรายด้าน

การนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การ ดำเนิน งาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การ ดำเนิน งาน		
1. ด้านการเตรียมการนิเทศ	3.33	0.66	ปานกลาง	4.67	0.47	มากที่สุด	0.402	1
2. ด้านรูปแบบและแนวทางการนิเทศ	3.34	0.65	ปานกลาง	4.65	0.47	มากที่สุด	0.392	2
3. ด้านการดำเนินการนิเทศ	3.38	0.60	ปานกลาง	4.63	0.45	มากที่สุด	0.370	3
4. ด้านการประเมินผลการนิเทศ	3.41	0.59	ปานกลาง	4.60	0.48	มากที่สุด	0.349	4
โดยรวม	3.37	0.63	ปานกลาง	4.64	0.47	มากที่สุด	0.378	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}$ =3.37) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการประเมินผลการนิเทศ($\bar{X}$ =3.41) ด้านการดำเนินการนิเทศ($\bar{X}$ =3.38) ด้านรูปแบบและแนวทางการนิเทศ($\bar{X}$ =3.34)และด้านการเตรียมการนิเทศ($\bar{X}$ =3.33) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}$ =4.64) พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการเตรียมการนิเทศ($\bar{X}$ =4.67) ด้านรูปแบบและแนวทางการนิเทศ($\bar{X}$ =4.65) ด้านการดำเนินการนิเทศ($\bar{X}$ =4.63)และด้านการติดตาม($\bar{X}$ =4.60) ลำดับความต้องการจำเป็น เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการเตรียมการนิเทศ($PNI_{\text{modified}} = 0.402$) ลำดับที่ 2 ด้านรูปแบบและแนวทางการนิเทศ($PNI_{\text{modified}} = 0.392$) ลำดับที่ 3 ด้านการดำเนินการนิเทศ($PNI_{\text{modified}} = 0.370$) และลำดับที่ 4 ด้านการประเมินผลการนิเทศ($PNI_{\text{modified}} = 0.349$)

5.2 ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวม

รูปแบบการนิเทศภายใน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์	4.62	0.52	มากที่สุด	4.73	0.47	มากที่สุด
ส่วนที่ 2 เนื้อหาของรูปแบบ	4.44	0.53	มาก	4.44	0.53	มาก
ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนา	4.47	0.52	มาก	4.53	0.52	มากที่สุด
ส่วนที่ 4 การประเมินผล	4.44	0.53	มาก	4.44	0.53	มาก
ส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ	4.47	0.52	มาก	4.53	0.52	มาก
โดยรวม	4.49	0.52	มาก	4.53	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 เนื้อหาของรูปแบบ ประกอบด้วย หน่วยการพัฒนาที่ 1 การเตรียมการนิเทศ หน่วยการพัฒนาที่ 2 รูปแบบและแนวทางการนิเทศหน่วยการพัฒนาที่ 3 การดำเนินการนิเทศหน่วยการพัฒนาที่ 4 การประเมินผลการนิเทศ ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนา ส่วนที่ 4 การประเมินผล และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ด้านความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}=4.49$) และด้านความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}=4.53$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

6.1 ผลศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออภิปรายผล ดังนี้

6.1.1 สภาพปัจจุบันของศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยแต่ละแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้บริหารมีการดำเนินการนิเทศการศึกษาตามสภาพบริบทของชาตนวัตกรรมการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ดังที่ สุรศักดิ์ ปาเฮ (2545) ได้นำเสนอว่า ภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารก็คือการนิเทศ โดยเฉพาะการนิเทศการสอนของครูให้มีการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นกระบวนการที่เสริมสร้างการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพและทำให้ได้ข้อมูลในการวางแผนในการพัฒนาการศึกษา การสร้างสื่อและนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ถูกต้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา และยังมีมุ่งให้เกิดความร่วมมือและประสานงานกันเป็นอย่างดี การทำงานเป็นทีม การสร้างเจตคติที่ดีในการทำงาน ความร่วมมือในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ ราชจันดี (2560) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในสำหรับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในสำหรับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรรเพชญ์ ศิริเกตุ (2563) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

6.2.2 สภาพที่พึงประสงค์ของศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า แต่ละสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความต้องการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นจากการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม ดังที่ อัญชลี ธรรมะวิธิกุล (2553) ได้เสนอว่า การนิเทศแบบมีส่วนร่วมเป็นการทำงานอยู่บนพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศ กศน. ซึ่งมีภารกิจงานกว้างขวางทั้งด้านกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรม ผู้จัดกิจกรรม มีทั้งหน่วยงานสถานศึกษาและเครือข่ายทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การจัดกิจกรรมและส่งเสริมการจัดกิจกรรม การจัดการศึกษาของ กศน. จำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้อง

กับงานวิจัยของทิพากร กิ่งมิ่งแฮ (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายฟ้า หาสี่สุข (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนภาษาไทยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศการสอนภาษาไทยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.2.3 ลำดับความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการเตรียมการนิเทศ ลำดับที่ 2 ด้านรูปแบบและแนวทางการนิเทศ ลำดับที่ 3 ด้านการดำเนินการนิเทศ และลำดับที่ 4 ด้านการประเมินผลการนิเทศ ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการนิเทศการศึกษาแบบมีส่วนร่วมต้องดำเนินไปโดยยึดหลักประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นของทุกฝ่าย ดังที่ ธิดา ชันดาวงศ์ (2558) นำเสนอไว้ว่า กระบวนการนิเทศการศึกษาต้องดำเนินการอยู่บนหลักการของประชาธิปไตย เคารพซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมและร่วมมือในการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้นด้วยทักษะและความสามารถของศึกษานิเทศก์ผู้ทำงานร่วมกับครู ตลอดจนเทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่ศึกษานิเทศก์นำมาใช้ในการนิเทศการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณา บวรศักดิ์ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศที่ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับได้ดังนี้ หลักการนิเทศ การประเมินผลและปรับปรุงงาน และการให้ความรู้และวิธีการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายฟ้า หาสี่สุข (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนภาษาไทยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นเรียงลำดับดังนี้ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนและกำหนดทางเลือก การประเมินผลและรายงานผล และการปฏิบัติการณ์เทศ

6.2 ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

6.2.1 ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 เนื้อหาของรูปแบบ ประกอบด้วย หน่วยการพัฒนาที่ 1 การเตรียมการนิเทศ หน่วยการพัฒนาที่ 2 รูปแบบและแนวทางการนิเทศ หน่วยการพัฒนาที่ 3 การดำเนินการนิเทศ หน่วยการพัฒนาที่ 4 การประเมินผลการนิเทศ ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนา ส่วนที่ 4 การประเมินผล และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จทั้งนี้เป็น

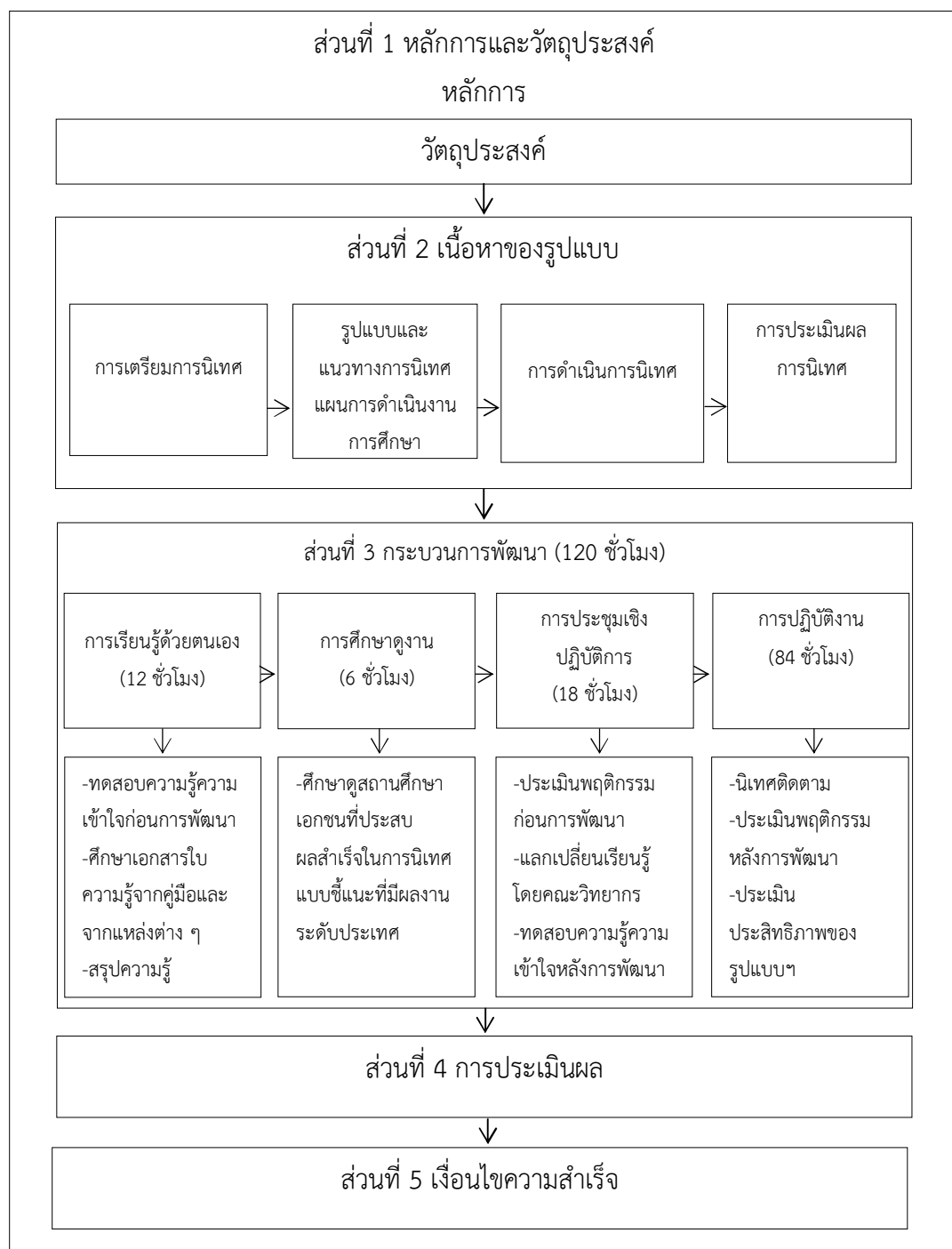
เพราะว่าผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพที่ถูกต้องสร้างรูปแบบการพัฒนาตามหลักทฤษฎีของการสร้างรูปแบบ ดังที่ อีระ รุญเจริญ (2546), ทิศนา ขัมมณี (2546) และ Keeves (1988) ได้นำเสนอไว้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 เนื้อหาของรูปแบบ ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนาส่วนที่ 4 การประเมินผล และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จสอดคล้องกับงานวิจัยของ สามารถ ผ่องศรี (2562) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีองค์ประกอบหลัก 5 ประการ คือ (1) หลักการของรูปแบบ (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (3) กระบวนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่มีประสิทธิผล มี 6 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน (Survey=S) การจัดการให้ความรู้ (Educate=E) การวางแผนการนิเทศ (Plan=P) การปฏิบัติการนิเทศ (Implement=I) การสะท้อนผลการนิเทศ (Reflect=R) และการประเมินผล (Evaluation=E) (4) การประเมินรูปแบบ และ (5) เงื่อนไขความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรรเพชญ์ ศิริเกตุ (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 3.1) ด้านการเตรียมการนิเทศ 3.2) ด้านวิธีและแนวปฏิบัติในการนิเทศ 3.3) ด้านเครื่องมือประกอบการนิเทศ 3.4) ด้านการดำเนินการนิเทศ 5) ด้านการสรุปและประเมินผลการนิเทศ 4) การประเมิน 5) เงื่อนไขความสำเร็จ

6.2.2 ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม ทั้งจากเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครู กศน. ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพนำมาয়กร่างรูปแบบเพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบการพัฒนาการนิเทศที่ช่วยพัฒนาบุคลากรในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ดังที่ สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2550) ได้เสนอความสำคัญของการนิเทศแบบชี้แนะ ไว้ว่า เป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการแนะนำหรือเรียนรู้จากผู้ชำนาญการในลักษณะได้รับคำแนะนำหรือเรียนรู้จากผู้ชำนาญการ ในลักษณะได้รับคำแนะนำหรือเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับการปฏิบัติงานสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนงค์นาถ เคนโพธิ์ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นแบบ ROAD มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ

สมหวัง พันธะลี (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด การสอนแนะและการเป็นที่เลี้ยงครูสำหรับศึกษานิเทศก์ พบว่า ผลการประเมินระบบการนิเทศฯ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

7. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังภาพที่ 1

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้รูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโครงสร้างตามองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ หลักการและวัตถุประสงค์ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการพัฒนา การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ เป็นโครงสร้างของการพัฒนานำไปพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจตามกระบวนการและนำเนื้อหาที่ได้รับการพัฒนาไปพัฒนาต่อในสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามสภาพบริบทในพื้นที่ต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ด้านการเตรียมการนิเทศมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.33$) และเมื่อนำมาจัดลำดับความต้องการ จำเป็นปรากฏว่ามีความต้องการจำเป็นอยู่อันดับ 1 ($PNI_{modified}=0.402$) แสดงให้เห็นว่า การนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยขั้นตอนการเตรียมการนิเทศเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จได้ ตลอดจนส่งผลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารในระดับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรมีการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างเป็นรูปธรรม

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำนโยบายการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมาปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องให้เห็นเป็นรูปธรรมมีการมอบหมายงานตามโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา และส่งเสริม สนับสนุน นิเทศและติดตามอย่างต่อเนื่องโดยทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษา

8.2.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ปฏิบัติตามรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยบูรณาการกับการปฏิบัติงานในสถานศึกษา และรับฟังข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะจากทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนให้เป็นที่ยอมรับ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า ด้านการเตรียมการนิเทศมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และเมื่อนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นปรากฏว่ามีความต้องการจำเป็นอยู่อันดับ 1 ควรมีการวิจัยในครั้งต่อไปในเชิงลึกเพื่อการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านดังกล่าวให้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ในลักษณะการวิจัยและพัฒนา เช่น โปรแกรมการพัฒนา การพัฒนาระบบการบริหาร หรือการพัฒนากลยุทธ์การนิเทศภายใน ในขั้นตอนดังกล่าว

9. บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2564). รายงานสรุปจำนวนสมาชิกเครือข่าย ทสม. เปรียบเทียบ กับจำนวนหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดและจำนวนรวมของประเทศ. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2564. จาก <https://datacenter.deqp.go.th/service-portal/tsm-network-system/report/member-location-all/>
- ทิพากร กิ่งมิ่งแฮ. (2560). การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิตนา แหมมณี. (2546). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดา ชันดาวงศ์. (2558). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพครูปฐมวัยสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารราชพฤกษ์. 12(1). 45-50.
- ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับวิจัย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2552). การวัดผลและการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. (2550). Teacher Watch. นครปฐม : สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- สมหวัง พันธะลี. (2562). การพัฒนาระบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยงครูสำหรับศึกษานิเทศก์. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สรรเพชญ ศิริเกตุ. (2563). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สายฟ้า หาสีสุข. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนภาษาไทยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. วารสารวิชาการแสงอีสาน. 18 (2). 97-108.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2545). การนิเทศภายในหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน. วารสารวิชาการ. 5(8). 25-31.
- อดิศักดิ์ สมบูรณ์กุล. (2553). การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนากการนิเทศภายในโรงเรียนของอำเภอวัฒนานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อนงค์นาล เคนโพธิ์. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อมรรัตน์ ราชจันดี. (2560). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในสำหรับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรอุมา บวรศักดิ์. (2561). การพัฒนารูปแบบการนิเทศที่ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการนิเทศการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อัญชลี ธรรมะวิธีกุล. (2553). การนิเทศ กศน.. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2564. จาก <https://panchalee.wordpress.com>
- อุทุมพร จามรมาน. (2554). โมเดลคืออะไร. กรุงเทพฯ : เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- Bardo, J. W. & Hartman, J. J. (1982). *Urban society : A systemic introduction*. New York : peacock.
- Good, C.V. (1993). *Dictionary for education*. 3rd ed. New York : McGraw-Hall Book.
- Keevep, P.J. (1988). *Educational research, methodology and measurement international handbook*. Oxford : Pergamon Press.

การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4
ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด*
PARTICIPATORY ADMINISTRATION OF ACADEMIC AFFAIRS BASED
ON THE FOUR PRINCIPLES OF SANGHAVATTHU BY THE BASIC
EDUCATION COMMISSION OF THE OPPORTUNITY EXPANSION
SCHOOLS IN PATHUM RAT DISTRICT, ROI ET PROVINCE

วรวิทย์ บุญญาธิพิทักษ์¹, จิราภรณ์ ผันสว่าง² และพระครูชัยรัตนการ³
Worawit Boonyatipitak¹, Jiraporn Phansawang² and Phrakhuchairattanakorn³
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2,3}
Email : worawit.boon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มเป้าหมาย คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 90 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ PNI_{modified}

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล 2)ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้าน

การนิเทศการศึกษาด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 3. ข้อเสนอแนะมีดังนี้ 1)ควรเสียสละเวลาและแบ่งปันความรู้ เพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับท้องถิ่น 2)ควรร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีคุณภาพ จัดหางบประมาณ และส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3)ควรร่วมกันยกย่องนักเรียนที่มีผลการเรียนดี และร่วมออกแบบการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับท้องถิ่น 4)ควรร่วมกันเผยแพร่ผลงานที่ดีของโรงเรียน วางตัวเป็นกลางในการนิเทศการศึกษาและให้ข้อเสนอแนะด้วยความจริงใจ

คำสำคัญ : 1. การบริหารงานวิชาการ 2. การมีส่วนร่วม 3. หลักสังคหัตถ์ 4 4. คณะกรรมการสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the current and desirable conditions for Participatory administration of academic affairs based on the Four Principles of Sangahavatthu 2) to study the needs and necessities of Participatory administration of academic affairs based on the Four Principles of Sangahavatthu 3) to study the suggestions for Participatory administration of academic affairs based on the Four Principles of Sangahavatthu. The target group was 90 people of the Basic education commission of the Opportunity expansion schools in Pathum Rat District, Roi Et Province. The research tools were questionnaires, the statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and PNI modified.

The results showed that: 1. The current and desirable conditions for Participatory administration of academic affairs based on the Four Principles of Sangahavatthu was at a moderate level, sorted from the high to low average were: Learning resources development, Education supervision, Educational curriculum development, and Measurement and Evaluation. 2. The most demanding aspect were: Measurement and Evaluation followed by Educational curriculum development, Education supervision, and Learning resources development, respectively. 3. Recommendations were as follows: (1) should sacrifice time and share knowledge for as to conduct a school curriculums up-to-date and in accordance with local regulations (2) should jointly develop learning resources to be of quality, provided a budget and promote the use of local wisdom (3) should collectively commendation students who had good grades and jointly designed the measurement and evaluation in accordance

with the locality. (4) to publish the good works of the school, to be neutral in educational supervision, and sincerely give recommendations.

Keywords : 1. Administration of Academic Affairs 2. Participatory 3. Four Principles of Sangahavatthu 4. Education Commission

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัย ให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาประเทศและเป็นรากฐานสำคัญในการปฏิรูปประเทศเพื่อการพัฒนาในระยะยาวให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้ได้ทุกคน ได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับต้องเน้นสร้าง ความร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล (สำนักงาน เลขาธิการวุฒิสภา, 2560) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาสอดคล้องกับสภาพปัญหาและ ความต้องการของชุมชน โดยกำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมีคณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อทำหน้าที่กำกับส่งเสริม และสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาและพัฒนาการจัดการ ศึกษาให้มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546) โดยเฉพาะการบริหารงาน วิชาการซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของการจัดการศึกษาในโรงเรียน เพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารงาน วิชาการอยู่ที่การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และมีคุณสมบัติตามที่สังคมต้องการ งานวิชาการเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพและความสำเร็จของโรงเรียน (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2550) ดังนั้นจึง เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่ต้องพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการมีส่วนร่วม จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการจัดการศึกษาในรูปแบบ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้โรงเรียนมีความเข้มแข็งในการ บริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2557)

จากการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกับนโยบายข้างต้นคือการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมจำเป็นต้องมีการตัดสินใจร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานร่วมกันในโรงเรียนนั้น ภาพลักษณ์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องเปี่ยมด้วยคุณธรรมหลายประการจึงจะเอื้ออำนวยต่อการบริหารงานวิชาการ และการทำงานที่ประกอบด้วยคุณธรรมจะส่งผลให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินงาน คือ หลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ก่อให้เกิดความสามัคคีและสันติสุขในสังคม ประกอบด้วย 1) ทาน คือ การเกื้อกูลกันด้วยการให้ หมายถึง การให้ การเสียสละ หรือ การเอื้อเพื่อแบ่งปันของๆ ตน เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว 2) ปิยวาจา คือ การใช้วาจาประสานไมตรี หมายถึง การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับกาลเทศะ 3) อตถจริยา คือ การร่วมสร้างสรรค์อุดมการณ์ หมายถึง การสงเคราะห์ทุกชนิด หรือ การปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น 4) สมานัตตตา คือ การร่วมทุกข์ร่วมสุขในทุกคราว หมายถึง การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอหรือมีความประพฤติเสมอด้านเสมอปลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552)

จากการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยคณะกรรมการจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาบางแห่งขาดการประสานความร่วมมือ และไม่ได้ให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ ซึ่งมีขอบข่ายที่กว้างทำให้อาจไม่ทราบถึงวิธีการบริหาร และการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย อีกทั้งความพร้อมของคณะกรรมการแต่ละท่านในการเข้ามามีส่วนร่วมก็อาจมีไม่มากนักจึงทำให้เกิดปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลให้การมอบหมายหน้าที่ การขอคำปรึกษาหารือ การสนับสนุน หรือการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนางานวิชาการไม่บรรลุผลเท่าที่ควร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการของโรงเรียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อให้ทราบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมอันสำคัญ ที่ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของกันและกัน ผูกไมตรีเอื้อเพื่อ เกื้อกูล และประสานใจกัน

มาใช้ในการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนมากขึ้นเพียงใด รวมทั้งศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นใดบ้าง เพื่อที่จะทำให้ปัญหาและอุปสรรคนั้นให้น้อยลงหรือหมดไป ก่อให้เกิดความสามัคคีและความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและโรงเรียนมีการพัฒนาปรับปรุงการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบุพมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบุพมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบุพมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และลำดับความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลให้หน่วยงานทางการศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาใช้ในการวางแผนกำหนดเป็นนโยบายเพื่อพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบุพมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ดกลุ่มเป้าหมายการวิจัยได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบุพมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 10 โรงเรียน ซึ่งแต่ละโรงเรียนกำหนดให้มีคณะกรรมการจำนวน 9 รูป/คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) รวมเป็น

จำนวนทั้งสิ้น 90 รูป/คนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเติมคำ ระบุชื่อสถานศึกษา และตรวจสอบรายการ ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา 2) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด 3) แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตั้งแต่ 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นด้านสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.92 และด้านสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.91 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาคิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified})

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวม

ด้าน ที่	การบริหารงาน วิชาการแบบ มีส่วนร่วมตาม หลักสังคหวัตถุ 4	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
		μ	σ	แปล ผล	อันดับ	μ	σ	แปล ผล	อันดับ
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา	3.38	0.74	ปาน กลาง	3	4.48	0.55	มาก	3
2	ด้านการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้	3.60	0.68	มาก	1	4.56	0.53	มาก ที่สุด	1

ด้าน ที่	การบริหารงาน วิชาการแบบ มีส่วนร่วมตาม หลักสังคหวัตถุ 4	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
		μ	σ	แปล ผล	อัน ดับ	μ	σ	แปล ผล	อัน ดับ
3	ด้านการวัดและ ประเมินผล	3.27	0.79	ปาน กลาง	4	4.45	0.55	มาก	4
4	การ นเทศ การศึกษา	3.53	0.74	มาก	2	4.54	0.55	มาก ที่สุด	2
โดยรวม		3.45	0.74	ปานกลาง	-	4.51	0.54	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\mu=3.45$, $\sigma=0.74$)เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงมากโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้($\mu=3.60$, $\sigma=0.68$)ด้านการนเทศการศึกษา($\mu=3.53$, $\sigma=0.74$)ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา($\mu=3.38$, $\sigma=0.74$)และด้านการวัดและประเมินผล($\mu=3.27$, $\sigma=0.79$)ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด($\mu=4.51$, $\sigma=0.54$)เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้($\mu=4.56$, $\sigma=0.53$)ด้านการนเทศการศึกษา($\mu=4.54$, $\sigma=0.55$)ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา($\mu=4.48$, $\sigma=0.55$) และด้านการวัดและประเมินผล($\mu=4.45$, $\sigma=0.55$)

5.2 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอ ปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม

ด้าน ที่	การบริหารงานวิชาการแบบ มีส่วนร่วมตามหลัก สังคหวัตถุ 4	ค่าเฉลี่ย สภาพ ปัจจุบัน (D)	ค่าเฉลี่ย สภาพที่ พึงประสงค์ (I)	I - D	PNI	ลำดับ ที่
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.38	4.48	1.10	0.33	2
2	ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.60	4.56	0.96	0.27	4
3	ด้านการวัดและประเมินผล	3.27	4.45	1.18	0.36	1
4	ด้านการนิเทศการศึกษา	3.53	4.54	1.01	0.29	3
	โดยรวม	3.45	4.51	1.06	0.31	-

จากตารางที่ 2 พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล(PNI=0.36) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา(PNI=0.33) ด้านการนิเทศการศึกษา(PNI=0.29) และด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (PNI=0.27) ตามลำดับโดยเมื่อแยกพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้านพบว่า

1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ข้อที่มีค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ(PNI=0.47) รองลงมา คือ คณะกรรมการสถานศึกษาเสียสละเวลาเข้าร่วมประชุมเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น (PNI = 0.36) และข้อที่มีค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด คือ คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาด้วยความจริงใจ(PNI=0.26)

2) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พบว่า ข้อที่มีค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง(PNI=0.32) รองลงมา คือ คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมจัดหาและสนับสนุนสื่อเทคโนโลยีสำหรับการเรียนการสอนที่ทันสมัย (PNI=0.31) และข้อที่มีค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด คือ คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมเป็นวิทยากรภายนอกเพื่อแบ่งปันความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับนักเรียนโดยไม่หวังผลตอบแทน(PNI=0.21)

3) ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ข้อที่มีค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมจัดทำระเบียบการวัดและการประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักสูตรและสภาพท้องถิ่น(PNI=0.42) รองลงมา คือ คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพิจารณาตัดสินผลการเรียนของนักเรียนเมื่อสิ้นปีการศึกษา ด้วยความซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา และไม่ลำเอียง (PNI=0.40) และข้อที่มีค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด คือคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของครูให้สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (PNI=0.31)

4) ด้านการนิเทศการศึกษา พบว่า ข้อที่มีค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมยกย่องเชิดชูเกียรติ และเผยแพร่ผลงานวิชาการของครูและนักเรียน(PNI=0.32) รองลงมา คือ คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศภายในให้สัมพันธ์กับความต้องการของครูและนักเรียน(PNI=0.31) และข้อที่มีค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด คือคณะกรรมการสถานศึกษาใช้ถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน และจริงใจในการนิเทศการศึกษา(PNI=0.26)

5.3 ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปได้ดังนี้ 1)ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาควรร่วมกันศึกษาหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างหลักสูตร ควรมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และเข้าร่วมประชุมเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอควรร่วมกันระดมความคิด โดยนำข้อมูลและความรู้จากท้องถิ่นไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและควรส่งเสริมความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็น 2)ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรเสียสละเวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ และความรู้ เพื่อร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีคุณภาพ ควรมีส่วนร่วมในการจัดหางบประมาณ เพื่อนำไปใช้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ควรร่วมกันส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น ควรมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการใช้งานแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกและควรส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง 3) ด้านการวัดและประเมินผล ควรร่วมกันส่งเสริม ให้กำลังใจ และยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีพัฒนาการด้านการเรียนที่ดีอย่างต่อเนื่องควรมีส่วนร่วมในสื่อสารกับผู้ปกครอง เพื่อดูแลช่วยเหลือ นักเรียนร่วมกันและควรมีส่วนร่วมในการออกแบบการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และ 4) ด้านการนิเทศการศึกษาควรมีส่วนร่วมในการแนะนำ ชื่นชม และเผยแพร่ผลงานที่ดีของครูและนักเรียนต่อชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างขวัญกำลังใจควรรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย และการวางตนเป็นกลางในการนิเทศการศึกษาควรร่วมกันให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสถานศึกษาด้วยความจริงใจและควรมีส่วนร่วมในการประสานงานกับทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อช่วยเหลือครูในการพัฒนางานวิชาการอย่างเป็นระบบ

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจและสามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

6.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ดสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาลดต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและด้านการวัดและประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โดยนำหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมอันสำคัญที่ช่วยสร้างความสงบสุขสมานสามัคคี สร้างความเกื้อกูลกัน สร้างความผูกมิตรรักใคร่กลมเกลียว และเชื่อมสัมพันธ์กันของคนในสังคม มาใช้เป็นแนวทางในการทำงานส่งผลให้การทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยความราบรื่นและนำไปสู่ผลสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ในปัจจุบันสถานศึกษาทุกแห่งได้มีการปรับปรุงแนวทางการบริหารงานให้สอดคล้องกับแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา คือ มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน เพื่อให้การจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับบริบท ความต้องการของผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน ส่งผลให้คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตย์ โพนศรีสม (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ด้านวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ด้านวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และด้านสภาพปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ คงคา วงศ์อำมาตย์ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาลดต่ำสุด ได้แก่ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและด้านการวัดและประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนต่างคาดหวังที่จะนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาผสมผสานและประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมให้มากขึ้น เพื่อให้การทำงานร่วมกันเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากทานทำให้เอื้อเพื่อแบ่งปันปิยวาจาทำให้พูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์อรรถจริยาทำให้กระทำแต่ในสิ่งที่ดีงาม และสมานัตตตาทำให้วางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ผู้บริหารที่ยึดหลักธรรมข้อนี้จะสามารถยึดเหนี่ยวจิตใจและประสานบุคคลภายในองค์กรให้เกิดความ

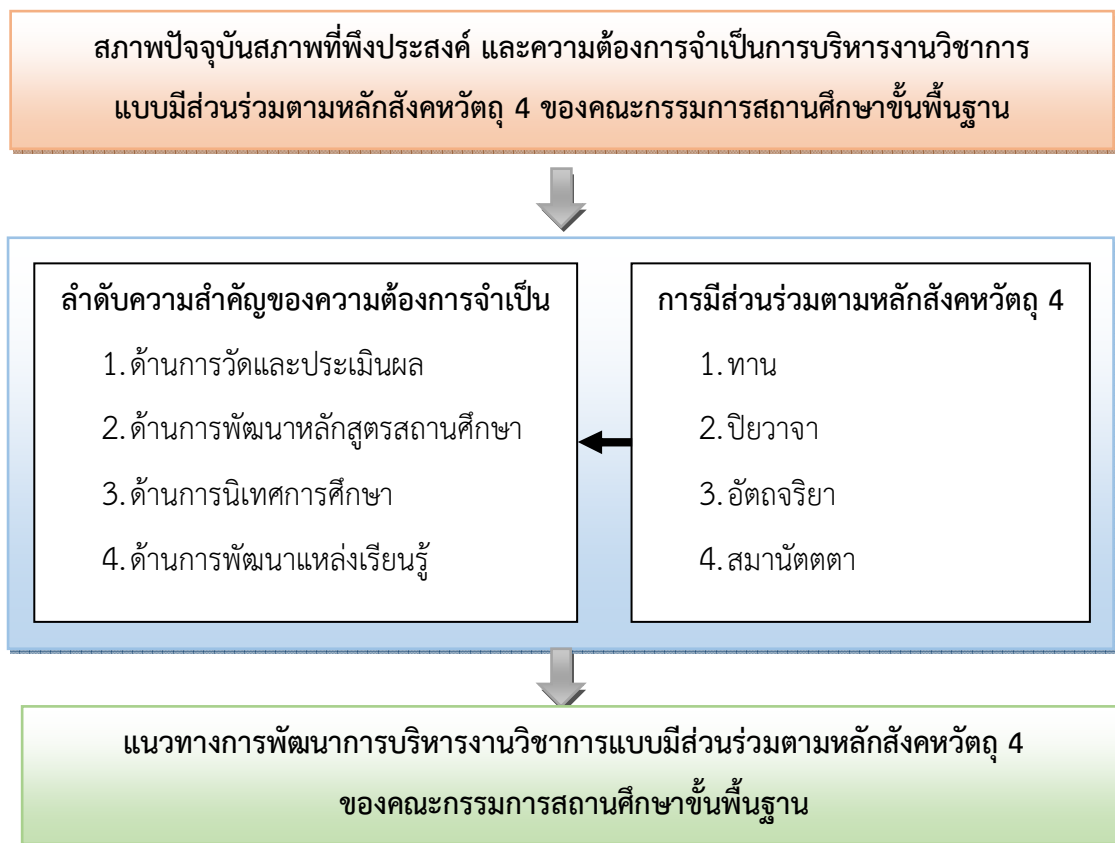
สามัคคีกัน ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ประดิษฐ์ ศีลาบุตร (2554) กล่าวว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ทำให้ทุกคนในสังคมมีความรักใคร่ปรองดองกัน นอกจากนี้ในปัจจุบัน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่ได้รับคัดเลือกจากผู้มีความรู้ความสามารถและเป็นที่ ยอมรับในชุมชน ทำให้มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองและเกิดความตื่นตัวที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อมมากขึ้น เช่น การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การร่วม ระดมทรัพยากรทางการศึกษา จัดสร้างแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชะโลม คุ่มวงษ์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความร่วมมือของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานีผลการวิจัย พบว่าความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ งานวิจัยของ เปรมปวีร์ รักความซื่อ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ของชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี กลุ่ม 1 ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้นำชุมชนที่มีต่อการ บริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดนนทบุรี กลุ่ม 1 ภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก

6.2 การศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลัก สังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบัน ในทุกด้านและทุกประเด็น โดยด้านที่มีค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น มากที่สุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้านการ นิเทศการศึกษาและด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามลำดับแสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันการบริหารงาน วิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการวัด และประเมินผลยังมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ และคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในด้านนี้เพิ่มมากขึ้นทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การวัดและประเมินผลเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตรวจสอบว่าหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจน้อยเพียงใด และเป็นข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้เรียน ครู ผู้บริหาร และผู้ปกครอง ในการวางแผนการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น อีกทั้งเป็นข้อมูลที่ใช้ สะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนต่อชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นสถานศึกษาต้องเปิด โอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ตลอดจน ร่วมอภิปรายในเวลาประชุม เพื่อให้การพัฒนาด้านการวัดและประเมินผลมีประสิทธิภาพและ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นมากขึ้น สอดคล้องกับ เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553) กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะส่งผลให้การศึกษาประสบผลสำเร็จ และ จิราภรณ์ ผันสว่าง (2562) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างบรรยากาศในการทำงานให้มีความ

ไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยต้องเข้าใจถึงความสำคัญของดุลยภาพระหว่างคุณลักษณะกับความรู้ ทั้งด้านความรู้แห่งตน ด้านแบบแผนความคิดอ่านด้านวิสัยทัศน์ร่วมกัน และด้านการเรียนรู้ของทีม ซึ่งจะสามารถที่จูงใจ ชักนำ หรือชี้แนะให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติภารกิจต่างๆ ของกลุ่มให้สำเร็จได้ นอกจากนี้ ประดิษฐ์ ศิลปาบุตร (2554) กล่าวว่า หากผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำหลักสังคหวัตถุ 4 มาปฏิบัติจะสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันในการทำงาน ส่งผลให้การทำงานราบรื่น ก่อเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และความสามัคคี สอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมปวีร์รักความซื่อ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี กลุ่ม 1 ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ใช้ในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4

จากภาพที่ 1 สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ดผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในด้านการวัดและประเมินผลเป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามลำดับ โดยการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานและการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานราบรื่น เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและเป้าหมายการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นรูปธรรม นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ด้วยการกระตุ้นให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และนำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมด้านการวัดและประเมินผลเป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามลำดับ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 สถานศึกษาควรจัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถนำหลักการไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการปฏิบัติงานร่วมกัน

8.2.2 สถานศึกษาควรส่งเสริมความเสมอภาคให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตร และสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในขอบข่ายของงานวิชาการด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนากระบวนการเรียนรู้การแนะแนวการศึกษาการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ เป็นต้น

8.3.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพมากขึ้น

9. บรรณานุกรม

- คงคา วงศ์อามาตย์. (2559). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จิราภรณ์ ผันสว่าง. (2562). ผู้นำกับการเป็นนักบริหารการศึกษามืออาชีพ Professional Education Leadership. มหาสารคาม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชะโลม คุ่มวงษ์. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ประดิษฐ์ ศิลาดุตร. (2554). สถานศึกษากับชุมชน. ศรีสะเกษ : มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- เปรมปวีร์ รักความซื่อ. (2560). การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี กลุ่ม 1. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2552). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2550). การจัดและการบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : บุ๊ค พอยท์.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2557). การบริหารวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 5. สงขลา : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. (2562). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2562. ร้อยเอ็ด : กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการดำเนินงานการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560**. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

อาทิตย์ โพนศรีสม. (2560). **การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ด้านวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี*
THE INTERNAL QUALITY ASSURANCE OF EDUCATIONAL
INSTITUTIONS UNDER THE PROVINCIAL OFFICE OF THE NON-FORMAL
AND INFORMAL EDUCATION, LOPBURI PROVINCE

สุภาภรณ์ สังกมณี¹, จิราภรณ์ ผันสว่าง², พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์³
Supaporn Sunkamane¹, Jiraporn Phansawang², Phrakhruvichitpanyaphorn³
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2,3}
Email : evesupaporn1988@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กับ ปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี จำนวน 132 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และ F-test (One Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1. การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองและด้านการติดตามผลการดำเนินงาน 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น พบว่า บุคลากรในสถานศึกษา ที่มีอายุตำแหน่งและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะ มีดังนี้ 1) ควรจัดอบรมการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ 2) คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วม

จัดทำแผนพัฒนาการศึกษา 3)ควรจัดสรรบุคลากรให้ครบทุกสาระการเรียนรู้และวางแผนปฏิทินแผนงานตั้งแต่ต้นปีงบประมาณ 4)ควรจัดอบรมการสร้างเครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา 5)ควรจัดทำเครื่องมือการติดตามผลการดำเนินงานให้ชัดเจนและต่อเนื่อง 6)ควรจัดอบรมวิธีการเขียนรายงานการประเมินตนเอง

คำสำคัญ : 1. งานประกันคุณภาพภายใน 2. การศึกษานอกระบบ 3. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี

ABSTRACT

The objectives of this research paper were 1) to study the internal quality assurance of Educational institutions 2) to compare the personnel opinions towards the assurance of Educational institution with personal factors, and 3) to study recommendations for the internal assurance of Educational institutions. The sample groups in this research were 132 personnel under the Provincial Office of the Non-Formal and Informal Education, Lopburi Province. The research tool was a questionnaire. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test (One Way ANOVA)

The results of the research were as follows: 1. The internal quality assurance of Educational institutions, overall and each aspect was at a high level. When considering each aspect, sorted in order of average from the highest to the lowest were educational management plans implementation, educational management development plans preparation, educational standards setting, Quality assessment and Inspection, and self-assessment report preparation, and in terms of performance tracking. 2. The opinion comparison results found that personnel in educational institutions with different ages, positions, and work experiences, overall and aspects were no difference opinions on the internal quality assurance of Educational institutions. 3. Recommendations were as follows: 1) Education quality assurance training should be organized regularly. 2) The school committee should be involved in the preparation of educational development plans. 3)Personnel should be allocated for all learning subjects and a plan calendar should be created from the beginning of the fiscal year. 4) Creating tools, data analysis, collecting information related to educational quality assurance

should be organized. 5) Performance monitoring tools should be clearly and continuously developed. 6) Training on a self- assessment report writing should be organized.

Keywords : 1. The Internal Quality Assurance 2. Non-Formal Education 3. Educational Institutions under the Provincial Office of the Non-Formal and Informal Education, Lopburi Province

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษามาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก การประกันคุณภาพภายใน (Internal Quality Assurance) มาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546)

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้มีการพัฒนามาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2562 ซึ่งประกอบด้วย 1)มาตรฐานการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2)มาตรฐานการศึกษาต่อเนื่อง และ 3)มาตรฐานการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสถานศึกษาต้องดำเนินการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนดเป็นอย่างน้อย(สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ, 2562)เพื่อให้สถานศึกษาได้พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และเป็นที่ยอมรับของสังคม

จากรายงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี ประจำปีงบประมาณ 2563 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ

ดีซึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำกว่ามาตรฐานเมื่อเทียบกับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอื่นที่มีค่าเฉลี่ยระดับดีมากกว่าปัญหาดังกล่าวพบว่าการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยลพบุรี ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรอาจมีหลายสาเหตุเช่น ผู้บริหารสถานศึกษา/ข้าราชการครู/พนักงานราชการและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานประกันยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา รวมทั้งการวางแผนการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่เป็นระบบจึงจำเป็นต้องมีการวางแผน และอาศัยการมีส่วนร่วม ความเอาใจใส่ของบุคลากรในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ซึ่งจะสามารถทำให้สถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี, 2563)

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นข้าราชการ ตำแหน่งครูมีส่วนร่วมในการดำเนินการและรับผิดชอบในงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสระโบสถ์ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงระบบประกันคุณภาพภายในให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี จำแนกตาม อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีซึ่งหน่วยงานในสังกัด สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนกำหนดเป็นนโยบายเพื่อพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 ได้ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนางานประกันคุณภาพต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีกลุ่มเป้าหมายการวิจัยผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู พนักงานราชการ และเจ้าหน้าที่งานประกันคุณภาพสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี จาก 11 สถานศึกษารวมทั้งสิ้น 132 คนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1)แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นตรวจสอบรายการ ประกอบด้วย อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน2)แบบสอบถามการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี ประกอบไปด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา 2)ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3)ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 4)ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 5)ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน 6)ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด 3)แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีโดยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตั้งแต่ 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาคิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว F-test (One-Way ANOVA)

5. ผลการวิจัย

5.1 การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี

ตารางที่ 1 การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี

ข้อ	ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา	4.15	0.57	มาก	3
2	ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา	4.17	0.54	มาก	2
3	การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา	4.21	0.54	มาก	1
4	ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา	4.14	0.54	มาก	4
5	ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน	4.11	0.52	มาก	6
6	ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง	4.13	0.51	มาก	5
โดยรวม		4.15	0.53	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15, S.D.=0.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนา ($\bar{X}=4.21, S.D.=0.54$) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X}=4.17, S.D.=0.54$) ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X}=4.15, S.D.=0.57$) ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ ($\bar{X}=4.14, S.D.=0.54$) ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ($\bar{X}=4.13, S.D.=0.51$) และด้านการติดตามผลการดำเนินงาน ($\bar{X}=4.11, S.D.=0.52$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของบุคลากรรายด้านปรากฏผลดังนี้

1) ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X}=4.21, S.D.=0.54$) พบว่าการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X}=4.17, S.D.=0.54$) พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3) ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X}= 4.15, S.D. = 0.57$) พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก

4) ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ($\bar{X}=4.14, S.D.=0.54$) พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก

5) ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง($\bar{X}=4.13, S.D.=0.51$) พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก

6) ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน($\bar{X}=4.11, S.D.=0.52$) พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีด้านการติดตามผลการดำเนินงานซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี พบว่าบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีที่มีอายุตำแหน่งและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี สรุปได้ดังนี้

1) ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนา สรุปได้ดังนี้ (1)ควรจัดสรรบุคลากรให้ครบทุกสาระการเรียนรู้ (2)ควรมีการดำเนินงานตามปฏิทินแผนงานอย่างเป็นระบบและ (3)ควรมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานตามมาตรฐานตั้งแต่ต้นปีงบประมาณเพื่อสามารถวางแผนการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษากลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนา สรุปได้ดังนี้ (1)ควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา

3) ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษากลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนา สรุปได้ดังนี้ (1)ควรจัดอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพกับบุคลากรในสังกัดอย่างสม่ำเสมอ (2)บุคลากรยังขาดความรู้เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

4)ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพกลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนา สรุปได้ดังนี้ (1)บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในวิธีการจัดเก็บข้อมูลและการใช้เครื่องมือ

ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูล (2)ภาระงานที่มากทำให้ไม่มีเวลาพัฒนางานให้ดีเท่าที่ควร (3)การเก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไม่เป็นระบบ

5)ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองกลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาสรุปได้ดังนี้ (1)บุคลากรยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการเขียนรายงานการประเมินตนเอง (2)ควรให้ข้าราชการเป็นผู้รับผิดชอบการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

6) ด้านการติดตามผลการดำเนินงานกลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนา สรุปได้ดังนี้ (1)ควรมีการจัดทำเครื่องมือในการติดตามผลการดำเนินงานชัดเจน (2)การจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางมีความล่าช้า ทำให้การดำเนินงานต้องช้าออกไป ส่งผลให้การติดตามผลการดำเนินงานที่ต้องการผลเชิงประจักษ์ไม่สามารถรายงานได้ทันตามปีงบประมาณ

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจและสามารถนำมาอภิปรายผลเพิ่มเติม ดังนี้

6.1 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศรี พรหมพิลา (2556) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของกลุ่มสถานศึกษาที่ 15 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้เรื่องการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของกลุ่มสถานศึกษาที่ 15 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและผู้วิจัยจะนำอภิปรายเป็นรายด้านดังนี้

1) ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี ได้มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษา มีการจัดทำคำสั่งมอบหมายงานตามกิจกรรมและโครงการ โดยสถานศึกษามีมอบหมายผู้รับผิดชอบกิจกรรมและโครงการที่ตรงตามความรู้ ความสามารถของบุคลากร มีผู้นิเทศ ติดตามการจัดกิจกรรม เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพให้เกิดกับผู้เรียน และหลังจากการดำเนินกิจกรรมมีการสรุปผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อนำปัญหาและอุปสรรคมาปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เรวัตี ชำนาญเท (2559) ได้กล่าวว่า การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินโครงการ กิจกรรมต่างๆ ตามแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

มีการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตลอดจนสรุปและรายงานผลตามความเหมาะสม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีได้ดำเนินการจัดให้มีการประชุมจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของสถานศึกษา เพื่อนำมากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและอัตลักษณ์ของสถานศึกษา มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีการกำหนดโครงการ/กิจกรรม/แผนงาน ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลาในการดำเนินงานอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2542) กล่าวว่า แผนพัฒนาการจัดการศึกษาเป็นแผนที่จัดทำอย่างเป็นระบบพื้นฐานของข้อมูลสถานศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนครอบคลุมการพัฒนาทุกกิจกรรมที่เป็นส่วนประกอบหลักของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และเป็นที่ยอมรับร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และสามารถนำไปปฏิบัติให้บรรลุตามเป้าหมายของกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลทิพย์ ไชยวุฒิ(2561, หน้า 80)ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยภาพรวมมีการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

3) ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีได้ดำเนินการประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา และให้ความสำคัญในด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรเกิดความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์มาตรฐานของชาติ มาตรฐานการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา อีกทั้งส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนในการพัฒนาสถานศึกษา ร่วมกันกำหนดค่าเป้าหมาย เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรวัตี ชำนาญเท (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน

สถานศึกษาตามวงจรคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดมาตรฐานการศึกษาอยู่ในระดับมาก

4) ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีมีการดำเนินการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลตามแผนมีการแต่งตั้งบุคลากรให้เหมาะสมกับงานและได้จัดทำปฏิทินการประกันคุณภาพและชี้แจงแก่บุคลากรในการดำเนินงานประกันคุณภาพของสถานศึกษามีการดำเนินการจัดทำเครื่องมือ การดำเนินการประเมินผลผู้เรียนเพื่อวิเคราะห์และจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน รวมถึงการติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงานตามมาตรฐานของสถานศึกษา จากเอกสาร ใบบาง ชิ้นงาน ร่องรอยการปฏิบัติงาน มีการประเมินการดำเนินกิจกรรมเพื่อนำปัญหาและอุปสรรคมาปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชวีวรรณ ท่ามาเกตุ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาจากการศึกษาในภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก

5) ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีได้จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการในการดำเนินงานประกันคุณภาพของสถานศึกษาในสังกัดทุกปีงบประมาณ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การกำหนดการตั้งค่าเป้าหมายของสถานศึกษา รวมถึงมีศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพคอยให้คำปรึกษาและแนะแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เมื่อสถานศึกษาดำเนินการจัดทำรายงานการประเมินตนเองเรียบร้อยแล้วจะมีการตรวจทานไขว้สถานศึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และเสนอให้คณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบเพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดส่งต้นสังกัดให้ทันตามระยะเวลาที่กำหนดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงมณี วงศ์คุณ (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

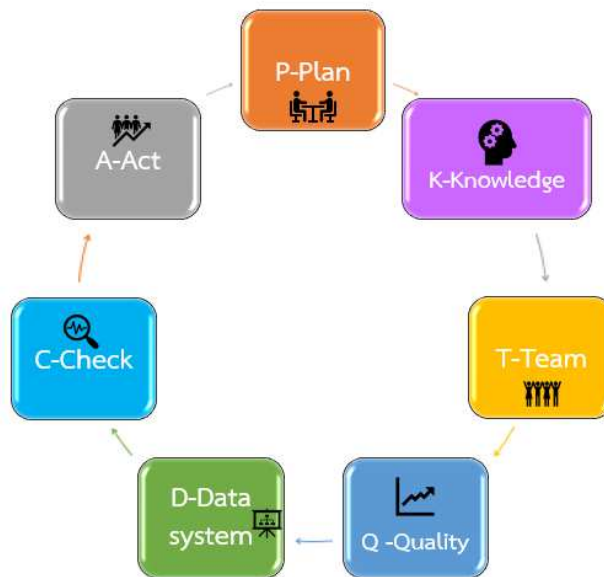
6) ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี ด้านการติดตามผลการดำเนินงานซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีได้มีการประชุม วางแผนและกำหนดแนวทางปฏิบัติในการตรวจสอบการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีวิธีการที่เหมาะสมและหลากหลายในการติดตามเก็บรวบรวมข้อมูล ให้บุคลากรในสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานและร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหาการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย แนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อร่วมกันปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศรี พรหมพิลา (2556) ได้ทำวิจัยเรื่องการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของกลุ่มสถานศึกษาที่ 15 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนในกลุ่มสถานศึกษาที่ 15 มีการจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

6.2 ด้านการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี โดยตามอายุตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีที่มีอายุตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีได้เข้ารับการอบรมเพื่อให้มีความรู้และสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยมีการจัดทำมาตรฐานคุณภาพการศึกษา และดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การติดตามผลการดำเนินงาน การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และเผยแพร่ผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาให้คณะกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนได้ทราบเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ สร้างโอกาสการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง ทั้งด้านการประกอบอาชีพ การศึกษาต่อ และการดำเนินชีวิต โดยมีแนวทางในการดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงส่งผลให้บุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีที่มีอายุตำแหน่งและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิวัฒน์น้อยพิทักษ์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนครผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนครพบว่า บุคลากรสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงานระดับการศึกษา สถานภาพสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

7. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้สามารถนำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยสรุปเป็นองค์ความรู้ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้ 1)การวางแผน(Plan) 2)การสร้างความรู้(Knowledge) 3)การทำงานเป็นทีม(Team) 4)การทำงานอย่างมีคุณภาพ(Quality) 5)การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ(Data System) 6)การตรวจสอบ(Check) 7)ปรับปรุง(Action) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงาน กศน. ควรพัฒนาระบบประกันคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ไปปฏิบัติ

8.2.1 ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาศักยภาพในด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาด้านการประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพด้านการติดตามผลการดำเนินงานด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง เพื่อให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

8.2.2 ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น ควรส่งเสริม สนับสนุนในเรื่องการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมให้เป็นไปตามแผน พัฒนาบุคลากรด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์กับผู้เรียน ฝึกผู้เรียนให้เกิดทักษะการคิด ตัดสินใจ สามารถนำไปพัฒนาตนเองได้จริง ส่งเสริมบุคลากรให้ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน เพื่อเป็นการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

8.2.3 ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี ด้านการติดตามผลการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่แปรผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น สถานศึกษาควรมีการวางแผนและกำหนดแนวทางในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ชัดเจนติดตามนิเทศการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระยะยาว เพื่อนำข้อมูลและสารสนเทศที่ได้ไปพัฒนาในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป เพื่อให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรทำการศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อนำผลข้อมูลมาใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาต่อไป

8.3.2 ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี

9. บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ ไชยวุฒิ. (2561). การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. พะเยา : มหาวิทยาลัยพะเยา.
- กรมวิชาการ. (2542). การประกันคุณภาพของสถานศึกษา เอกสารการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พัชรวิพรรณ ท่ามาเกตตุ. (2558). การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เพ็ญศรี พรหมพิลา. (2558). การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของกลุ่มสถานศึกษาที่ 15 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เรวัตี ชำนาญเท. (2559). การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามวงจรคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิวัฒน์ น้อยพิทักษ์. (2563). สภาพปัญหาและแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แนวทางการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงาน กศน.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี. (2563). รายงานการ
ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี ประจำปีงบประมาณ 2563. ลพบุรี : สำนักงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี.

แสงมณี วงศ์คุณ. (2559). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ความได้เปรียบด้านการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดปทุมธานี*
COMPETITIVE ADVANTAGE OF COMMUNITY ENTERPRISE,
PATHUM THANI PROVINCE

ภัทรพล ชุ่มมี¹

Pattarapon Chummee¹

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์¹

Valaya Alongkorn Rajabhat University¹

Email : atta9899@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบด้านความได้เปรียบด้านการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดปทุมธานี โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี จำนวนทั้งสิ้น 324 ราย กำหนดใช้สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์องค์ประกอบผลการทดสอบความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50-1.00

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจมีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน มีค่าดัชนีวัดความสอดคล้องที่ Chi-square=5.76, df=3, P-value=0.010, RMSEA=0.000 สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อเสนอแนะในการวิจัย ระดับผู้ประกอบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละช่วงวัย พัฒนาส่วนประสมทางการตลาดใหม่ที่เหมาะสมกับผู้บริโภคที่ป่วย และช่วยลดปัญหาสุขภาพต่างๆ ระดับชุมชน ให้พัฒนาการผลิตที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชน เน้นการผลิตที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชน เน้นให้คนในชุมชนรวมตัวกันเพื่อผลิตเพื่อลดการย้ายถิ่นฐานสามารถช่วยเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน และระดับการกำหนดนโยบาย สำหรับการกำหนดนโยบายในการเปิดคู่ค้ารายใหม่ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสร้างผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างอย่างชัดเจน ส่งเสริมการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้สามารถขายและเพิ่มมูลค่าเพิ่มได้ องค์ความรู้จากการวิจัยการบริหารต้นทุนที่สามารถแข่งขันได้โดยส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและดอกเบี้ยที่ต่ำ สร้างความแตกต่างในสินค้าและบริการ และตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อผู้บริโภคผ่านสื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ : 1. ความได้เปรียบด้านการแข่งขัน 2. วิสาหกิจชุมชน 3. การวิเคราะห์องค์ประกอบ

ABSTRACT

The purpose of this research was to analyze the components of competitive advantage of community enterprises. Pathum Thani Province by collecting quantitative data from 324 community enterprise entrepreneurs in Pathum Thani province. The descriptive statistics and component analysis were used. The IOC test result was between 0.50-1.00.

The result showed that; the confirmatory factor analysis confirms the value index $\chi^2=5.76$, $df=3$, $P\text{-value}=0.010$, $RMSEA=0.000$ consistent with the empirical data. Research Recommendations operator level Develop new products that meet the needs of consumers in each age group. Develop a new marketing mix suitable for sick consumers. And help reduce various health problems at the community level to develop different production capacity in each community. Emphasize different production in each community. Emphasizing that people in the community gather to produce to reduce immigration can help increase community income and the level of policy making for setting up a policy for opening new partners. Encourage entrepreneurs to create products that are clearly differentiated Promote the development of packaging to be able to sell and add added value. Knowledge based research on competitive cost management by promoting access to funding and low interest. Make a difference in products and services and respond quickly to consumers via social media.

Keywords : 1. Competitive Advantage 2. Community Enterprise 3. Factor Analysis

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ความได้เปรียบทางการแข่งขัน สามารถนำมาวิเคราะห์และสร้างกลยุทธ์ความได้เปรียบทางการแข่งขันให้สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจ เช่น การขายสินค้าและให้บริการที่ดีกว่า คือ การขายสินค้าหรือให้บริการที่แตกต่าง อาจแตกต่างในด้านคุณภาพ วัตถุดิบที่ใช้ เป็นต้น การขายสินค้าที่ถูกกว่าโดยจะต้องผลิตด้วยต้นทุนต่ำกว่า โดยการเลือกใช้นวัตกรรมในการดำเนินงาน การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นต่างๆ การตอบสนองความต้องการของลูกค้า เพื่อให้สามารถสร้างสินค้าได้ถูกกลุ่มเป้าหมาย และตรงตามความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด หมายถึง สินค้าและบริการต้องพิเศษไปจากสินค้า

และบริการของคู่แข่งรายอื่นไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง จะส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้และเลือกซื้อสินค้าหรือบริการและยินดีที่จะจ่ายซื้อสินค้านั้นในราคาที่สูงกว่าสินค้าอื่น (วรลักษณ์ ลลิตศิริวิมล, 2563)

ผลการศึกษาของ อัจฉรา เมฆสุวรรณ (2560) พบว่าความได้เปรียบในการแข่งขัน อยู่ในระดับมาก โดยเน้นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่น มีสินค้าหรือการบริการที่หลากหลายกิจการมีความสามารถในการแข่งขันเหนือกว่าคู่แข่ง มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เน้นการตอบสนองความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก มุ่งเน้นกลุ่มตลาดเป้าหมายเพียงอย่างเดียว มีการขยายส่วนแบ่งทางการตลาด ลำดับสุดท้ายผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นเหนือคู่แข่ง ความได้เปรียบในการแข่งขันว่าเป็นคุณค่าของธุรกิจที่สามารถจะสร้างขึ้นสำหรับลูกค้าเพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจ

ยิ่งไปกว่านั้นผลการศึกษาของ LESTARI, et al. (2020) พบว่าความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ SME จะต้องประกอบด้วยประเด็นสามประเด็นดังต่อไปนี้ 1)ความสามารถด้านประสิทธิภาพที่เหนือกว่า ตัวอย่างเช่น การใช้งบประมาณที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นผ่านการคัดเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุนผันแปรและความสามารถทางธุรกิจในการผลิตสินค้าที่ตรงตามความต้องการของตลาดและใกล้เคียงแหล่งวัตถุดิบ(อุตสาหกรรม) 2)ความสามารถในการรักษาคุณภาพที่เหนือกว่าสามารถช่วยให้ธุรกิจสามารถเพิ่มความสามารถด้านการแข่งขันได้เพิ่มมากยิ่งขึ้นถึงร้อยละ 85 ให้แก่ผู้ประกอบการ

อนึ่งวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีมีการพัฒนาและวิจัยในหลากหลายประเด็นอย่างต่อเนื่องในหลากหลายกลุ่มแต่ยังขาดการพัฒนาเพื่อสร้างความได้เปรียบด้านการแข่งขัน อีกทั้งยังไม่มีจุดเด่นด้านกาตลาด รวมถึงสร้างองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมทางการตลาดเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการด้านการตลาดโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาไปสู่คุณภาพที่ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาความได้เปรียบด้านการแข่งขันและความคิดสร้างสรรค์สามารถจะพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เสริมสร้างการจ้างงานในท้องถิ่น กระจายรายได้สร้างความเข้มแข็งในชุมชนและสามารถจะพัฒนาไปสู่ความเป็นสากลได้ (จรินทร์ จารุเสน, 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบด้านความได้เปรียบด้านการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน เพื่อค้นหาปัจจัยที่เหมาะสมเพื่อความสามารถในดำเนินการแก่วิสาหกิจชุมชนจังหวัดปทุมธานี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบด้านความได้เปรียบด้านการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดปทุมธานี

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบองค์ประกอบด้านความได้เปรียบด้านการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดปทุมธานี

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีจำนวนทั้งสิ้น 324 ราย (ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน, 2564) โดยผู้วิจัยทำการเก็บตัวอย่างแบบเจาะจงทั้งหมด 324 รายเพื่อให้สามารถดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลได้และควรร้อยละน้อย 15-20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ หนึ่งสามารถสรุปได้ว่าจำนวนตัวอย่างควรมากกว่า 200 กลุ่มตัวอย่างเป็นต้นไป (Kline, 2011 และ Hoyle and Kenny, 1999) การทดสอบความถูกต้อง ผลการทดสอบจากจำนวน 5 ท่าน พบว่า มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50-1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ดังนั้น ข้อคำถามทุกข้อในแบบสอบถามจึงมีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการวัดมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและ มีความชัดเจนของภาษา และครอบคลุมเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา จึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทั้งผู้วิจัย ได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ เช่น เพิ่มประธานในประโยคคำถาม แก้ไขภาษาที่ไม่เป็นทางการ แก้ไขคำให้มีความเหมาะสม ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยโครงสร้างของแบบสอบถาม 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลโดยทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และบริษัท ซึ่งประกอบด้วย ข้อคำถามด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม อันได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน และความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ และข้อมูลด้านขนาดขององค์กร ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านนวัตกรรมนวัตกรรมการตลาด ประกอบด้วยคุณค่าเฉพาะตัวการมุ่งเน้นที่ตัวลูกค้า การมุ่งตลาดเฉพาะกลุ่ม ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ และการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการซื้อและความจงรักภักดีต่อแบรนด์ ประกอบด้วยพฤติกรรมการซื้อและความจงรักภักดีต่อแบรนด์ ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านความได้เปรียบด้านการแข่งขัน ประกอบด้วยการมีกลยุทธ์ด้านต้นทุน การสร้างความแตกต่างในด้านสินค้าและบริการ และการตอบสนองอย่างรวดเร็วแก่ผู้บริโภค การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีจำนวนทั้งสิ้น 324 รายในช่วงระหว่างเดือนกันยายน 2564- มีนาคม 2565 สถิติที่ใช้ในการวิจัยกำหนดใช้การวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา และการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อศึกษาองค์ประกอบของความได้เปรียบด้านการแข่งขัน

5. ผลการวิจัย

5.1 จากการวิเคราะห์คำร้อยละพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวนพนักงานมากที่สุดอันดับแรก คือ มีพนักงานตั้งแต่ 11-20 คน จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีอายุระดับ 41-50 ปี ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ และดำเนินกิจการมาแล้ว 7-10 ปี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
จำนวนพนักงานในกิจการของท่าน (คน)		
0-10	50	15.4
11-20	63	19.3
21-40	45	13.9
41-60	41	12.7
61-80	29	9.0
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	143	44.1
ปริญญาตรี	148	45.7
ปริญญาโท	14	4.3
อายุ (ปี)		
20-25	51	15.7
26-30	39	12.0
31-35	17	5.2
36-40	38	11.7
41-50	71	21.9

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความได้เปรียบด้านการแข่งขัน

ชื่อตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับค่าคะแนน
Comp1	3.45	0.96	ปานกลาง
Comp2	3.33	1.03	ปานกลาง
Comp3	3.02	0.70	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.26		ปานกลาง

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยด้านความได้เปรียบด้านการแข่งขันพบว่าค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลางที่ 3.25 โดยมีค่าเฉลี่ยของข้อคำถามระหว่าง 3.02-3.45 และข้อคำถามด้านบริษัทของท่านมีการบริหารต้นทุนที่สามารถแข่งขันได้ (Comp1) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดที่ 3.45 รองลงไปคือบริษัทของท่านสามารถสร้างแตกต่างในด้านสินค้าและบริการได้ และบริษัทของท่านสามารถตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วตามลำดับและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่าง 0.70-1.03 แสดงว่าค่าเฉลี่ยที่ได้มีความเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างได้

5.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเป็นการยืนยันคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบว่าตัวชี้วัดที่ใช้วัดตัวแปรมีอิทธิพลทางตรงกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน และสามารถวัดในเรื่องเดียวกันได้ (Hair et al., 1998) หากมีตัวชี้วัดที่ไม่เข้ากลุ่มจะถูกตัดออกไป ซึ่งตัวแปรและตัวชี้วัดเป็นชุดเดียวกันกับชุดที่ใช้ในการทดสอบเบื้องต้น Ngansathil (2001) และ Nguyen (2000) กล่าวว่าระดับน้ำหนักองค์ประกอบของตัวชี้วัดที่ 0.50 ถือว่าเป็นระดับที่ยอมรับได้ สามารถแสดงได้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้านความสามารถด้านการแข่งขัน

ชื่อองค์ประกอบ	องค์ประกอบ	
การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ที่หลากหลาย(Comp1)	0.753	
การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ (Comp2)	0.741	
การจัดกิจกรรมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์(Comp3)	0.966	
Eigenvalue	1.117	1.010
Cumulative Percent	37.227	33.673
Percent of Variance	37.227	70.899

KMO=0.500, Chi square=16.386, df=3

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจพบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรด้านพฤติกรรมการซื้อและความจงรักภักดีประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบจากข้อคำถามที่ใช้วัด 4 ข้อทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดคือต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.50 โดยพบว่าข้อคำถามบริษัทของท่านสามารถตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว (Comp3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดที่ 0.966 รองลงไปคือบริษัทของท่านมีการบริหารต้นทุน

ที่สามารถแข่งขันได้และบริษัทของท่านสามารถสร้างแตกต่างในด้านสินค้าและบริการได้ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.714 ถึง 0.966

ยิ่งไปกว่านั้นองค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วยตัวแปร 2 ตัวคือ Comp1-Comp2 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 37.227 ด้านองค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วยตัวแปร 2 ตัวคือตัวแปร Comp3 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 33.673 ดังนั้นตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 3 ตัวร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนทั้ง 3 องค์ประกอบได้ร้อยละ 70.899

หากพิจารณาค่า Eigenvalue พบว่าองค์ประกอบที่ 1 มีค่าที่ 1.117 และองค์ประกอบที่ 2 มีค่าเท่ากับ 1.010 ด้านค่า KMO. มีค่าที่ 0.500 แสดงว่ามีความเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบได้

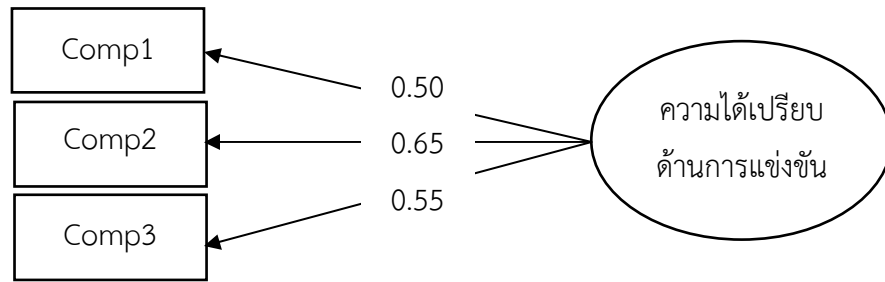
5.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ใช้กรณีที่ผู้ศึกษาทราบโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือคาดว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรควรจะเป็นรูปแบบใด หรือคาดว่าตัวแปรใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กันมากและควรอยู่ในองค์ประกอบเดียวกัน หรือคาดว่าไม่มีตัวแปรใดที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน ควรจะอยู่ต่างองค์ประกอบกัน (กัลยา วานิชบัญชา, 2551)

ผลการตรวจสอบโมเดลการวัดตัวแปรแฝงด้านความได้เปรียบด้านการแข่งขันกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่าโมเดลการวัดตัวแปรแฝงที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square=5.76, df=3, P-value=0.010, RMSEA=0.000) แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ด้านบริษัทของท่านมีการบริหารต้นทุนที่สามารถแข่งขันได้ (Comp1) บริษัทของท่านสามารถสร้างแตกต่างในด้านสินค้าและบริการได้ (Comp2) และบริษัทของท่านสามารถตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว (Comp3) สามารถนำมาใช้วัดตัวแปรแฝงด้านความได้เปรียบด้านการแข่งขันดังแสดงรายละเอียดตารางที่ 4 และภาพที่ 1

ตารางที่ 4 ผลการตรวจสอบโมเดลการวัดตัวแปรแฝงด้านความได้เปรียบด้านการแข่งขัน

ตัวแปรสังเกตได้	λ	t
บริษัทของท่านมีการบริหารต้นทุนที่สามารถแข่งขันได้	0.50	5.75
บริษัทของท่านสามารถสร้างแตกต่างในด้านสินค้าและบริการได้	0.65	9.35
บริษัทของท่านสามารถตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว	0.55	7.21

Chi-square=5.76, df=3, P-value=0.010, RMSEA=0.000

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความได้เปรียบด้านการแข่งขัน

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าน้ำหนักของตัวแปรสังเกตด้านบริษัทของท่านมีการบริหารต้นทุนที่สามารถแข่งขันได้(Comp1) บริษัทของท่านสามารถสร้างแตกต่างในด้านสินค้าและบริการได้ (Comp2) และบริษัทของท่านสามารถตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว (Comp3)มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.50-0.65 โดยที่ค่าน้ำหนักของตัวแปรสังเกตได้ทุกเส้นมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 3 ตัวแปรสามารถนำมาวัดตัวแฝงของความได้เปรียบด้านการแข่งขันได้ตามภาพที่ 1 พบว่า บริษัทของท่านสามารถสร้างแตกต่างในด้านสินค้าและบริการได้ (Comp2) มีความสำคัญในตัวแปรแฝงด้านความได้เปรียบด้านการแข่งขันสูงสุด (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ =0.65) รองลงไปคือบริษัทของท่านสามารถตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว และบริษัทของท่านมีการบริหารต้นทุนที่สามารถแข่งขันได้ตามลำดับ

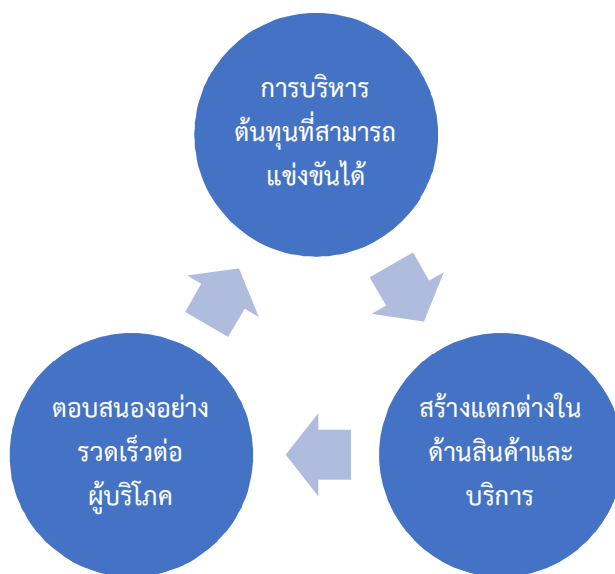
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความได้เปรียบด้านการแข่งขันพบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำตามที่กำหนดสอดคล้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่าดัชนีวัดความสอดคล้องมีความเหมาะสมกลมกลืนดี (Chi-square=5.76, df=3, P-value=0.010, RMSEA=0.000) สอดคล้องกับการศึกษาของ กรธวัฒน์ สกลฤทธิเดช และคณะ (2560) กล่าวว่าความได้เปรียบทางด้านต้นทุนที่กิจการมีนั้น มีผลต่อผลประกอบการในด้านของความสำเร็จทั้งทางด้านการตลาดและด้านการเงิน การที่กิจการมีความได้เปรียบทางด้านต้นทุนเกิดขึ้นนั้นเป็นผลทำให้เกิดการประหยัดซึ่งต้นทุนในด้านต่างๆ และสามารถผลิตสินค้าและบริการที่มีราคาที่ดีกว่าคู่แข่ง ซึ่งสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และเป็นส่วนในการสร้างลูกค้าใหม่จากแรงดึงดูดด้านราคา จากการทำมีต้นทุนต่ำ ทำให้สามารถรักษาลูกค้าที่มีอยู่และสร้างลูกค้าใหม่โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับตลาด พัฒนาช่องทางการตลาด

ใหม่ๆ เช่น การตลาดออนไลน์ การตลาดโซเชียลมีเดีย นอกจากนี้ ยังให้ทุนสนับสนุนการพัฒนาผู้ประกอบการให้มีความเชี่ยวชาญในสาขาของตนเอง และส่งเสริมความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้เกิดความชำนาญและ พัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้สามารถเก็บสินค้าได้ยาวนาน ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและดอกเบี้ยต่ำ ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับแต่ละท้องที่รวมถึงการเข้าถึงโซเชียลมีเดีย นอกจากนี้ ยังได้พัฒนาให้สามารถขายในตลาดต่างประเทศได้ รวมถึงการตอบสนองอย่างรวดเร็วกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมผู้สูงอายุ ลดปัญหาที่จะก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ เช่น ความหวาน ความเค็ม เป็นต้น

7. องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

1. การบริหารต้นทุนที่สามารถแข่งขันได้โดยพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้สามารถเก็บรักษาสินค้าได้นาน ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและดอกเบี้ยที่ต่ำ ส่งเสริมการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมมีเอกลักษณ์แต่ละท้องถิ่น รวมถึงการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ ยิ่งไปกว่านั้นต้องพัฒนาให้สามารถขายได้ตลาดต่างประเทศ
2. สร้างความแตกต่างในสินค้าและบริการ โดยการเสริมสร้างองค์ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น ด้านบัญชี ด้านการตลาดแก่ผู้ประกอบการ ให้องค์ความรู้ด้านการขายผ่านสื่อสังคมออนไลน์รวมตลอด

ถึงการเข้าถึงผู้บริโภคในตลาดต่างประเทศส่งเสริมความรู้ในด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าพัฒนาสินค้าให้เหมาะสมกับผู้บริโภคในแต่ละช่วงวัย

3. ตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อผู้บริโภคโดยต้องส่งเสริมความต้องการของแต่ละวิสาหกิจชุมชน โดยต้องมีการวิจัยและพัฒนาาร่วมด้วย จัดหาอุปกรณ์และเครื่องที่เหมาะสมแก่แต่ละวิสาหกิจชุมชน เสริมสร้างทักษะแก่ผู้ประกอบการให้มีทักษะด้านเทคโนโลยี ด้านการตลาด และอื่นๆ เพื่อให้สามารถประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการขายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้สามารถขายและแข่งขันกับตลาดในระดับโลกได้ รวมถึงการปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัยต่อรสนิยมผู้บริโภค

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำหรับการกำหนดนโยบายในการเปิดคู่ค้ารายใหม่ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสร้างผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างอย่างชัดเจน เสริมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน สนับสนุนผู้ประกอบการโดยภาครัฐต้องเป็นผู้นำในการเปิดตลาดใหม่ๆ เปิดกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มใหม่ๆ ส่งเสริมการเข้าถึงตลาดใหม่ๆ รวมถึงการจัดทำฉลากให้เหมาะสมกับตลาดในแต่ละกลุ่มและแต่ละช่วงวัย

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ระดับผู้ประกอบการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละช่วงวัย พัฒนาส่วนประสมทางการตลาดใหม่ที่เหมาะสมกับผู้บริโภคที่ป่วย และช่วยลดปัญหาสุขภาพต่างๆ พัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่สามารถเพิ่มมูลค่าเพิ่มได้ พัฒนาแนวทางการจัดการแบบใหม่โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เปิดช่องทางการจัดจำหน่ายใหม่ๆ เช่น ผ่านโซเชียลมีเดีย

8.2.2 ระดับชุมชน ให้พัฒนากำลังการผลิตที่แตกต่างกันสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในแต่ละชุมชน เน้นการผลิตที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชน สร้างเอกลักษณ์ของตนเอง พัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่โดดเด่น ตอบสนองต่อตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ ให้มีความโดดเด่น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในแต่ละชุมชนโดยเน้นการผลิตที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชน สร้างเอกลักษณ์และพัฒนาารูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่โดดเด่นเพื่อตอบสนองต่อตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ

9. บรรณานุกรม

กรรวิวัฒน์ สกกลฤทธิเดช และคณะ. (2560). โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของความสามารถเชิงพลวัตความได้เปรียบทางการแข่งขันและความสำเร็จของธุรกิจใอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2564. จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/BECJournal/article/view/91656/71899>

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). **การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรินทร์ จารุเสน และธันยนิชา วิโรจน์รุจน์. (2565). การบริหารช่องทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าขาม้าบนอัตลักษณ์ชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคอตตอนดีไซน์ จ.ปทุมธานี. **วารสารศิลปการจัดการ**. 6(1). 160-174.
- ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน. (2564). **ข้อมูลวิสาหกิจชุมชน**. สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2564. จาก http://smce.doae.go.th/smce1/report/report_tv2_list.php
- วรลักษณ์ สถิตศศิวิมล. (2563). วิเคราะห์องค์ประกอบความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจเอกชนในจังหวัดสงขลา. **วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 12(2). 83-96.
- อัจฉรา เมฆสุวรรณ. (2560). ความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อยประเภทอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา**. 12(พิเศษ). 13-26.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1998). **Multivariate data analysis**. 5th ed. Upper Saddle River, NJ : Prentice-Hall.
- Hoyle, R. H., & Kenny, D. A. (1999). **Statistical power and tests of mediation**. In R. H. Hoyle (Ed.), **Statistical strategies for small sample research**. Newbury Park : Sage.
- Kline, R. B. (2011). **Principles and practice of structural equation modeling**. 3rd ed. New York, NY : The Guilford Press.
- Lestari, Setyani Dwi. et. al. (2020). **Antecedents and Consequences of Innovation and Business Strategy on Performance and Competitive Advantage of SMEs**. Retrieved 17 July 2021. From <https://www.koreascience.or.kr/article/JAKO202017764018182.pdf>
- Ngansathil, Wichitra. (2001). **Market Orientation and Business Performance: Empirical Evidence from Thailand**. Ph.D. Dissertation. The University of Melbourne.
- Nguyen, Hong T. (2000). **The Determinants and Decision Making Process of Export Marketing Activities in Small and Medium Sized Manufacturing Firms in Germany**. DBA. Dissertation. Nova Southern University.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น*
THE FACTORS AFFECTING THE CREATIVE LEADERSHIP OF
SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF KHONKHEAN
PRIVATE SCHOOLS PROMOTION COMMISSION

สำเร็จ คำโมง¹

Samret Commong¹

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ¹

Faculty of Education. Northeastern University¹

Email : samretcommong1938@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง ทางอ้อมและอิทธิพลรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน จำนวนทั้งสิ้น 480 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลโดยใช้โปรแกรม AMOS

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาโมเดลโครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่นประกอบด้วย มีตัวแปรสังเกตได้รวม 18 ตัวแปร ตัวแปรแฝง รวม 5 ตัวแปรรวมตัวแปรทั้งสิ้น 23 ตัวแปร 2. การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า มีค่าความ

น่าจะเป็น(p-value) เท่ากับ .126 ไค-สแควร์หารด้วยองศาอิสระ ($\chi^2 / df = 1.168$) ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อน(RMSEA = 0.019) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืน(GFI) และดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว(AGFI) (GFI=0.977, AGFI=0.954) 3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อม คือ บรรยากาศองค์การและปัจจัยที่มีอิทธิพลรวม คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี ความคิดสร้างสรรค์การสื่อสาร

คำสำคัญ : 1. ปัจจัย 2. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 3. ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to develop the structural factors affecting the Creative Leadership of School Administrators under the Office of KhonKhean Schools Promotion Commission, 2) to test the consistence of the causal structure relation model of the factors affecting the creative leadership of the executives schools, and 3) to study the influences, both direct, indirect and comprehensive, of the factors affecting the creative leadership of the executives schools, as well. The research samplings were totally 480. The statistics used in the research were basic statistics and influence path analysis using AMOS program.

The research results were as follows: 1. the causal structure relation model of the factors affecting the creative leadership of the executives of private schools under the Office of KhonKhean Private Schools Promotion Commission consisted of totally 23 variables, being classified into 18 observable variables and 5 latent variables. 2. The developed model was found to be consistent with the empirical data. The analysis result revealed the P-Value = 0.126, Chi – Square minus Degree of freedom(df) ($\chi^2 / df = 1.168$); the Root means square error of approximation (RMSEA)=0.019, Goodness of fit index(GFI)=0.977, and Adjusted goodness of fit index (AGFI) =0.954, respectively. 3. The factors bearing direct influence on the creative leadership was the matter of good example, the factor with indirect influence was the organizational atmosphere, and those with comprehensive influence were the good example, initiative, and communication.

Keywords : 1. Factors 2. Creative Leadership 3. Executives of Private Schools

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาเอกชนมีการพัฒนาการมายาวนานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา (สมเด็จพระนารายณ์มหาราช) เรื่อยมาจนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ที่มีการตั้งโรงเรียน(โรงเรียนราษฎร์) แห่งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2395 ซึ่งเป็นโรงเรียนของนางมัททูน(Mrs. Mattoon) มิชชันนารีชาวอเมริกันการศึกษาเอกชนก็ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและปัจจุบันโรงเรียนเอกชนมีบทบาทสำคัญในการช่วยลดภาระของรัฐในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนปัจจุบันโรงเรียนเอกชนบางแห่งเป็นผู้นำทางวิชาการที่มีคุณภาพสูงและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติขณะเดียวกันบางแห่งการจัดการเรียนการสอนยังอยู่ในระดับที่จะต้องปรับปรุงคุณภาพเนื่องจากสาเหตุหลายประการเช่นครูไม่เข้าใจหลักสูตรโรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความสามารถผู้บริหารไม่ใช่นักวิชาการขาดขวัญกำลังใจโรงเรียนดำเนินกิจการไม่ถูกต้องทำให้ครู/นักเรียนเสียสิทธิและประโยชน์โรงเรียนขาดการพัฒนาด้านเครื่องมือและเทคโนโลยีเป็นต้นอย่างไรก็ตามโรงเรียนเอกชนก็ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดการศึกษาเรื่อยมาภายใต้การกำกับควบคุมและดูแลของหน่วยงานของรัฐคือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน(สช.) มาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2553)

โลกในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ดังนั้นความสำเร็จของผู้นำจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละปัจเจกบุคคลในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และขับเคลื่อนเชิงรุกต่อการเปลี่ยนแปลง หรือสรุปก็คือ ต้องมีความสร้างสรรค์ ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงมีความรวดเร็วมากดังนั้นผู้นำจึงต้องมีความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องผู้เชี่ยวชาญด้านผู้นำยุคใหม่มองว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่สำคัญของผู้นำการเปลี่ยนแปลงนำมาทั้งโอกาสและความท้าทาย ดังนั้นผู้นำต้องใช้จิตนาการสร้างสรรค์ในการจัดการกับความท้าทายและยึดโอกาสให้ได้ (Heifetz, Grashow and Linsky, 2009) ในขณะที่ แฮมเมล (Hamel, 2012) และเทย์เลอร์ (W.Taylor, 2002) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านผู้นำ กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุด ในศตวรรษที่ 21 จากการที่พีตเลอร์สร้างแบบทดสอบชนิดสั้นๆ ซึ่งแบบภาวะผู้นำ ออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ ผู้นำที่มีแรงจูงใจมุ่งงานมุ่งในความสำเร็จของงาน และผู้นำที่มีแรงจูงใจให้มุ่งสัมพันธ์มีความต้องการเห็นสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบุคคล (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2540) การควบคุมสร้างสรรค์ในตัวแบบของพีตเลอร์นั้นมีองค์ประกอบ 3 สร้างสรรค์ ที่กำหนดการควบคุม ซึ่งได้แก่ 1)ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิก หมายถึง ทศนคติและการยอมรับของสมาชิกในกลุ่มต่อตัวผู้นำมากน้อยเพียงใด ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ คุณภาพของสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชาและระดับคุณภาพของอำนาจอย่างไม่เป็นทางการที่ผู้นำมีอยู่ ดังนั้น คุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิกจึงขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้นำ 2)โครงสร้างของงาน หมายถึง โครงสร้างของงานต้องมีความชัดเจนใน 4 มิติ คือ ความชัดเจนของเป้าหมาย จำนวนวิธีที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ความเฉพาะเจาะจงของการแก้ปัญหา และความสามารถในการตรวจสอบการ

ตัดสินใจ ซึ่งเมื่อโครงสร้างงานชัดเจนผู้นำย่อมสามารถควบคุมทิศทางของกลุ่มได้ 3)อำนาจในตำแหน่ง หมายถึง อำนาจที่องค์การให้แก่ผู้นำเพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จนั่นคือ ระดับของการใช้อำนาจของผู้นำที่ผู้ใต้บังคับบัญชายอมปฏิบัติตาม อำนาจในตำแหน่งเป็นเครื่องแสดงว่า ผู้นำสามารถให้คุณให้โทษแก่สมาชิกในกลุ่มได้มากน้อยเพียงไร

จากแนวคิดของนักวิชาการดังที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผู้นำต้องเป็นผู้มีความยืดหยุ่นเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้นำจะขาดมิได้เพราะเป็นพลังที่สร้างความหมายและวัตถุประสงค์ของการทำงานในองค์การ ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีสร้างสรรค์ใช้เป็นฐานของการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบทั้งหลายด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจึงมีความความสำคัญเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนและยังจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคที่ต้องเผชิญกับแรงผลักดันที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2579) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนเป็นการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีไปสู่การสร้างโมเดลที่แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรซึ่งผู้วิจัยสามารถตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์แล้วทดสอบความกลมกลืนของโมเดล(Model Goodness of Fit Test) ซึ่งการดำเนินการวิจัยลักษณะนี้เรียกว่าโมเดลสมการโครงสร้าง(Structural Equation Model: SEM) ซึ่งมีความเหมาะสมกับการวิจัยยุคสังคมนวัตกรรมซึ่งเป็นยุคที่มีความสับสน(Chaotic) มีความซับซ้อน (Complex) มีลักษณะคำถามการวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความซับซ้อนและลึกซึ้ง (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556)

ดังนั้น ในสภาวะการณ์ที่เป็นปัญหาเช่นปัจจุบันนี้การมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนที่สอดคล้องกับบริบทลักษณะของสังคมไทยและลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนจึงมีความจำเป็นในการเสริมสร้างความเป็นผู้นำตามสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษาเอกชน นำไปสู่ความเป็นผู้รอบรู้มองการณ์ไกลสามารถกำหนดสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างถูกต้องทิศทาง(Do the Right Thing) (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556) และยังใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้สร้างโปรแกรมพัฒนาการเรียนรู้และการฝึกอบรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาอีกทั้งเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อการดำเนินงานส่งเสริมประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

2. คำถามการวิจัย

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนที่พัฒนาขึ้นกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อพัฒนาโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

3.2 เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

3.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้ทราบโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

4.2 ได้ทราบความสอดคล้องโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

4.3 ได้ทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาเอกชน และครูผู้ปฏิบัติหน้าที่การสอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น จำนวน รวมทั้งสิ้น 2,080 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจาก การวิจัยครั้งนี้จะต้องวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม AMOS ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมควร อยู่ระหว่าง 100-150 คน (Saris and Strenkhorst, 1984; Schumacker and Lomax, 2004) แต่ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ มีข้อกำหนดว่าควรมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 เท่าของตัวแปรในรูปแบบ (ศุภมาส อังคุโชติ และคณะ, 2551; Lindeman and Gold, 1980) การวิจัยครั้งนี้ จึงมีตัวแปรทั้งสิ้น จำนวน 24 ตัว เกณฑ์ขั้นต่ำขนาดกลุ่มตัวอย่างจึงควรมีไม่น้อยกว่า 480 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสนทนากลุ่มและแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.85-1.00 ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งหนังสือขอความ

อนุเคราะห์และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานเพื่อให้ทราบถึงลักษณะการแจกแจงของตัวแปร ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปร ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลโดยใช้โปรแกรม AMOS

6. ผลการวิจัย

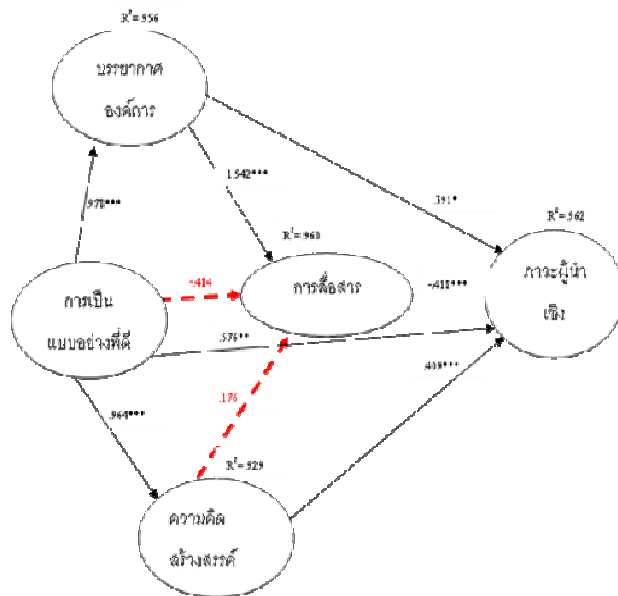
6.1 ผลการศึกษาและการพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวข้องและผลจากการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้ปรับแก้ตัวแปรสังเกตได้ใหม่หลังจากการสนทนากลุ่มตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ มีตัวแปรสังเกตได้รวม 18 ตัว ตัวแปรแฝงรวม 5 ตัวรวม ตัวแปรทั้งสิ้น 23 ตัว ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น หลังจากการปรับแก้ ปรากฏผลดังนี้คือ ตัวแปรสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ การสื่อสาร บรรยากาศองค์การ ความคิดสร้างสรรค์ และการเป็นแบบอย่างที่ดี

6.2 ผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจาก 1)ค่าไค-สแควร์ ทารด้วยองศาอิสระ(df) มีค่าเท่ากับ 1.072 ในที่นี้ค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 57.861 ที่องศาอิสระ(df) มีค่าเท่ากับ 54 2)ค่าความน่าจะเป็น(p-value) เท่ากับ .335 ไม่มีนัยสำคัญ 3)ค่าดัชนีระดับความกลมกลืน (GFI; Goodness of Fit Index) และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI ; Adjust Goodness of Fit Index) มีค่าเท่ากับ .983 และ .967 ตามลำดับ 4)ค่าดัชนีวัดเปอร์เซ็นต์ความกลมกลืน(NFI) และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ(CFI) ค่าเท่ากับ .994 และ 1.000 ตามลำดับ และ 5)ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า(RMSEA) มีค่าเท่ากับ .012 ซึ่งค่าดัชนีทุกค่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

6.3 ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

(p-value = .126) ไค-สแควร์หารด้วยองศาอิสระ (χ^2 / df) มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 ($\chi^2 / df = 1.168$) ซึ่งเป็นการยอมรับว่ารูปแบบตามสมมติฐานของการวิจัยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าดัชนีระดับความสอดคล้องกลมกลืน(GFI) และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว(AGFI) มีค่าเท่ากับ .977 และ.954 ตามลำดับ ค่าดัชนีวัดเปอร์เซ็นต์ความกลมกลืน(NFI) มีค่าเท่ากับ .992 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนเปรียบเทียบ(CFI) มีค่าเท่ากับ .999 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า(RMSEA)มีค่าเท่ากับ .019 (RMSEA<0.05) แสดงว่ารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น

7. อภิปรายผลวิจัย

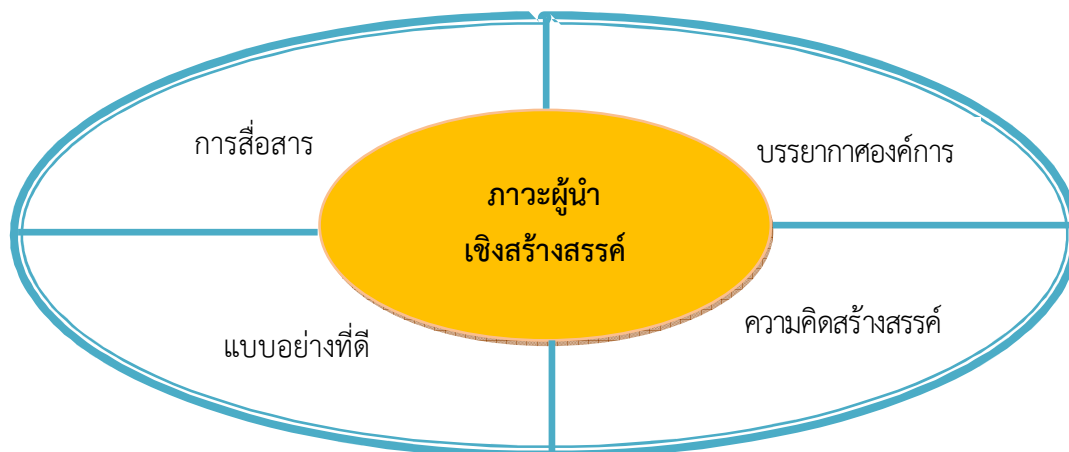
7.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์คือ การสื่อสารความคิดสร้างสรรค์การเป็นแบบอย่างที่ดี บรรยากาศองค์การ ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ได้ร้อยละ 96.20 อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้นำที่มีการแสดงพฤติกรรมที่ตอบสนองเชิงจินตนาการโดยการคิดไตร่ตรองอย่างละเอียดถี่ถ้วนในสถานการณ์ต่างๆ และประเด็นต่างๆ มีความเป็นผู้นำที่มีการเรียนรู้ตลอดเวลา มีทัศนคติเชิงเชิงบวก ต่อโลกและต่อชีวิต เชื่อมมั่นในคุณค่าและศักยภาพของตนเองและผู้อื่น

มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักใช้วิกฤตที่เกิดขึ้นให้เป็นโอกาสผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ มีไหวพริบ และมีข้อมูลในเรื่องที่เป็นประเด็นปัญหา การแก้ปัญหาของผู้นำต้องอาศัยความรู้ที่จะกำหนดแนวความคิด การมีเชี่ยวชาญจะช่วยให้มีแนวคิดสร้างสรรค์ มีความคล่องแคล่วและมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี เป็นผู้ที่สามารถรับมือกับความขัดแย้งและความวุ่นวายได้เป็นอย่างดี ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ต้องยึดถือความถูกต้อง มีพลังที่จะฟันฝ่าอุปสรรคและเป็นคนเปิดเผยตรงไปตรงมาสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันจิรา น้ำขาว (2562) ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก

7.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศองค์การคือ การเป็นแบบอย่างที่ดีโดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของบรรยากาศองค์การได้ร้อยละ 95.60 อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งนี้เพราะว่าบรรยากาศองค์การ หมายถึงการวางรูปแบบและความคาดหวังของสมาชิกต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ขององค์การ ซึ่งบรรยากาศองค์การเป็นตัวกำหนดทัศนคติที่ดีและความพอใจของบุคลากรที่จะอยู่ในองค์การ หากต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาองค์การแล้วสิ่งที่ต้องพิจารณานั้นก็คือบรรยากาศองค์การ ซึ่งมีความสำคัญต่อสมาชิกองค์การในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับผู้บริหารหรือบุคลากรอื่นๆ ในองค์การและบรรยากาศองค์การยังมีความสำคัญต่อการบริหารงานอีกด้วย ซึ่งหากจะวิเคราะห์พฤติกรรมการทำงานของสมาชิกในองค์การ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การจึงต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมในองค์การ หรือบรรยากาศองค์การซึ่งมีอิทธิพลในการกำหนดทัศนคติและพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การสร้างบรรยากาศให้เป็นประชาธิปไตย บรรยากาศการทำงานในโรงเรียนเอื้อต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับบุคลากรทุกคนสอดคล้องกับแนวคิดของ Hoy&Miskel (2005) ให้ทัศนะว่าบรรยากาศของโรงเรียน หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนอันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและกลุ่มบุคคลในโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิสา เนาวรัตน์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน ด้านความหลากหลายของบุคลากร (X110) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (X23) พฤติกรรมของผู้บริหารด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข(X32) ด้านการประสานงาน (X36) ด้านการให้การยอมรับนับถือ(X33) และด้านการเข้ากับสังคมได้อย่างดี(X37) ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยร่วมกันพยากรณ์บรรยากาศองค์การ ได้ร้อยละ 79.10, ($R^2 = 0.791$)

8. องค์กรความรู้ใหม่

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1)การสื่อสาร 2)บรรยากาศองค์การ 3)ความคิดสร้างสรรค์ และ 4)การเป็นแบบอย่างที่ดี

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรนำข้อค้นพบจากการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น ในครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ การสื่อสารด้านมีทักษะการสื่อสาร ด้านความคิดสร้างสรรค์ไปเป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนาแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

9.1.2 สถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรให้ความสำคัญต่อรูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ที่มีคุณภาพที่ส่งเสริมการเป็นผู้นำในองค์การเพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล โดยยึดหลักการผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม โปร่งใส และมีคุณธรรม บริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลควบคู่ไปกับการบริหารงานในทุกด้าน สร้างความเท่าเทียมในองค์การ และควรมีการทบทวนบทบาทของบุคลากรในแต่ละโรงเรียน ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนพัฒนาสถานศึกษา และกำกับดูแลการบริหารจัดการในโรงเรียน

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 สถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนควร จัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงาน ระหว่างบุคลากรในสถานศึกษาและ สถานศึกษาอื่นนอกสังกัด มีการรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรแต่ละระดับ สามารถแสดงความคิดเห็นและรับฟังปัญหาซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ เพื่อแสวงหาความรู้ร่วมกัน แล้วนำความรู้ไปใช้ ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพ ต่อไป

9.2.2 ควรพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษาเอกชนให้เป็นองค์กรที่มีการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ ในแต่ละด้านดังนี้ ความคิด สร้างสรรค์การเป็นแบบอย่างที่ดี บรรยากาศองค์การ การสื่อสาร

9.2.3 การนำรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น ไปใช้เพื่อให้บรรลุผลนั้น ผู้บริหารควรปรับให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละ สถานศึกษาหรือหน่วยงานต่างๆ

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

9.3.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนต่ำสุด จึงควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนา รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การ ซึ่งผล ของการวิจัยน่าจะเป็นประโยชน์ทั้งภาพรวมของสถานศึกษา

9.3.2 ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จึงควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงคุณภาพในรูปแบบทุกระดับโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็น ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทุกระดับและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในองค์กร เพื่อเป็นแนวทาง ให้เกิดการพัฒนากิจการเป็นองค์กรได้อย่างครอบคลุม

9.3.3 จากการจัดสนทนากลุ่มและลงภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย ในครั้งนี้ พบว่าอาจมีปัจจัยภายนอกอื่นที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เอกชน เช่น นโยบายของรัฐบาล สมรรถนะของผู้บริหาร ครูผู้สอน รวมถึงกรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน แต่ละสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน ซึ่งการวิจัยครั้งต่อไปควรนำตัว แปรนอกดังกล่าวมาพิจารณาด้วย

9.3.4 รูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น สามารถนำไปศึกษาวิจัยเป็นรูปแบบเทียบเคียงใช้กับ สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐ ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีคุณภาพต่อไป

9.3.5 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หรือการวิจัยเพื่อพัฒนาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำเชิงอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน หรือในสถาบันศึกษาอื่นในลำดับต่อไป

10. บรรณานุกรม

- จันจิรา น้าขาว. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2545). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา : กรณีที่ศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : หจก.ทิพยวิสุทธี.
- ศุภมาส อังคุโชติ และคณะ. (2551). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ : เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพฯ : มีสชั่นมัลติมีเดีย จำกัด.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2555). ผู้บริหารกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุนิสา เนาวรัตน์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Hamel, G., & Prahalad, C. K. (2012). *Competing for the future*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Heifetz, Grashow, and Linsky. (2009). *Leadership in a (Permanent) Crisis*. Boston, MA : Harvard Business Review.
- Hoy,W.K,&,C.G. Miskel. (2005). *Educational Administration: Theory, Research and Practice*. 7th ed. New York : McGraw-Hill.
- Taylor, Frederick W. (2002). *The Principles of Scientific Management*. New York : Harper.

การประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ
การบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง)
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์*

THE EVALUATION OF INSTRUCTION IN LEARNING ACTIVITIES AND
ADMINISTRATION OF SUFFICIENCY ECONOMY SCHOOL ASSESSMENT
(SUFFICIENCY SCHOOL) OF SURIN PROVINCIAL EDUCATION OFFICE

ทองคำ อำไพ¹

Thongkum Umpai¹

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์¹

Surin Provincial Education Office¹

Email : Umpai.thongkum@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อรายงานผลการประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโครงการฯ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้ง 92 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามการประเมินโครงการ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.93 แบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การประเมินโครงการ 2. สถานศึกษาพอเพียง 3. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to report the results of the evaluation of instruction in learning activities and administration of sufficiency economy school assessment (sufficiency school) of Surin Provincial Education Office, 2) to assessment satisfaction for the project. Assessments were School directors, Teachers, students, and basic education committees 92 persons. The tools used include project assessment questionnaire the reliability levels were 0.93, satisfaction questionnaire the reliability levels were 0.94. The statistics used in the quantitative data analysis including percentage, mean, standard deviation.

The results were as follows: 1) the results of The Evaluation of Instruction in Learning Activities and Administration of Sufficiency Economy School Assessment (Sufficiency School) of Surin Provincial Education Office as a whole was at highest level. 2) The results of the assessment, the satisfaction forwards The Evaluation of Instruction in Learning Activities and Administration of Sufficiency Economy School Assessment (Sufficiency School) of Surin Provincial Education Office as a whole was at highest level.

Keywords : 1. Project Evaluation 2. Sufficiency School 3. Sufficiency Economy

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 มุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะทางเทคโนโลยีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ ความพร้อม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติเพื่อให้เกิดความพอเพียง และยั่งยืนสู่วิถีประชาชนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแนวพระราชดำรัสและนโยบาย รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของการผลักดันให้ประเทศชาติพัฒนาอย่างมีศักยภาพ โดยการจัดการศึกษาบนพื้นฐานของหลักปรัชญาการจัดการศึกษาโดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้พัฒนาผู้เรียน ตามที่รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 ฉบับปรับปรุง 2545 เพื่อให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพราะการปฏิรูปการศึกษาจะนำไปสู่การแก้ปัญหาทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือการเมือง (วิจิตร ศรีสอาน, 2550) เนื่องจากปัญหาทางสังคม เกิดความย่อหย่อนทางศีลธรรม ซึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมต่างๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหา

ครอบครัว นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี ได้กล่าวไว้ว่า การอัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดับสถาบันโรงเรียนครอบครัว และปัจเจกบุคคลและเป้าหมายสำคัญก็คือ ผู้เรียนได้รู้จักความพอเพียง ดังนั้นครูจึงมีบทบาท ในการอธิบายและทำตัวอย่างให้เด็กเกิดความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551)

ในสภาพปัจจุบันการศึกษาไทยยังคงมีปัญหา เช่นการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและเศรษฐกิจของโลก ความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงข่าวสารต่างๆ ทั่วโลกทำให้เกิดโลกไร้พรมแดนสามารถเข้าถึงข้อมูลใหม่ๆ ที่มีอยู่บนฐานข้อมูลทั่วโลก ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเวลาและสถานที่ที่จะเล่นอย่างสร้างสรรค์ และทำให้ผู้เรียนเกิดความรักในการอ่านและเรียนรู้ด้วยตนเองไปตลอดชีวิต การจัดให้มีการสอนที่ดี การชี้แนะที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อม สนุกกับการเรียนรู้ และการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจภายในตัวเองที่อยากจะเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาทักษะทางวิชาการด้านต่างๆ ได้รวดเร็วขึ้น นักวิชาการยืนยันว่าสมองของคนเรา โดยเฉพาะสมองของเด็กและเยาวชนมีศักยภาพในการที่จะเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมต่างๆ อยู่แล้ว ถ้าเราส่งเสริมให้คนมีแรงจูงใจอยากอ่าน อยากเรียนรู้และมีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งที่เขาอยากรู้ การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาให้สอดคล้องกับวิธีทำงานสมอง สมองของพวกเขาจะทำงานเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้มีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานโครงการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ เร่งรัดการดำเนินโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ และสร้างขวัญกำลังใจต่อหน่วยงานสถานศึกษา (ปรียานุช พิบูลสรารวุธ, 2550) โดยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพในการแข่งขันระดับนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

จากการดำเนินการสถานศึกษาพอเพียงสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ ภายใต้วิสัยทัศน์ “คนสุรินทร์ทุกช่วงวัยได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21” โดยมีพันธกิจเกี่ยวกับสถานศึกษาพอเพียงส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภทและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และมีเป้าประสงค์ จัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภท และการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีคุณภาพ สอดคล้องกับ

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 จึงต้องได้รับการพัฒนาโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์, 2563)

ดังนั้น ผู้ประเมินในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ จึงขับเคลื่อนโครงการดังกล่าวและมีการประเมินโครงการโดยประยุกต์ใช้การประเมินรูปแบบซีพี (CIPP model) ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ได้แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อรายงานผลการประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์โดยประยุกต์ใช้การประเมินรูปแบบซีพี(CIPP model) ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ข้อสนเทศจากการประเมินรูปแบบซีพี(CIPP model) ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์เพื่อให้สามารถนำไปใช้บริหารและพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ดำเนินการ ดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2563 จาก 30 โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งหมด 120 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2563 จาก 30 โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งหมด 92 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น(Stratified random sampling)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 แบบสอบถามการประเมินตามรูปแบบชิปปี้ (CIPP model) แบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) เท่ากับ 0.80–1.00 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.93 และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item-Total Correlations) อยู่ระหว่าง 0.55–0.88

4.2.2 แบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจ แบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) เท่ากับ 0.80–1.00 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94 และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item-Total Correlations) อยู่ระหว่าง 0.55–0.88

4.3 การรวบรวมข้อมูล

4.3.1 ทำโครงการและจัดโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ ในปีการศึกษา 2564

4.3.2 นำแบบประเมินโครงการและแบบประเมินความพึงพอใจไปให้ กลุ่มตัวอย่าง ประเมิน หลังจากโครงการเสร็จสิ้นในปีการศึกษา 2563 จำนวน 92 ฉบับ

4.3.3 รับแบบประเมินคืนด้วยตนเอง และได้รับกลับคืนมาจำนวน 92 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.3.4 ตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามประเมิน

4.3.5 นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.4.1 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในตอนต้นที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละแล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียงท้ายตาราง

4.4.2 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ในตอนที่ 2 โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รายข้อ รายด้าน และโดยรวม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แปลความหมายตามเกณฑ์โดยใช้ค่าเฉลี่ยกลาง (Midpoint) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

คะแนนเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.4.3 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในตอนต้นที่ 3 ข้อเสนอแนะ โดยใช้การแจกแจงความถี่เป็นตารางแล้วนำเสนอความเรียงท้ายตาราง

5. ผลการวิจัย

5.1 การประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์โดยรวมรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์โดยรวมรายด้าน

การประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านสภาพแวดล้อม	4.52	0.56	มากที่สุด
2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น	4.54	0.52	มากที่สุด
3. ด้านกระบวนการ	4.58	0.50	มากที่สุด
4. ด้านผลผลิต	4.61	0.50	มากที่สุด
โดยรวม	4.56	0.52	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}=4.56,S.D.=0.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านผลผลิต($\bar{X}=4.61,S.D.=0.50$)ด้านกระบวนการ($\bar{X}=4.58,S.D.=0.50$)ด้านปัจจัยเบื้องต้น($\bar{X}=4.54,S.D.=0.52$) และด้านสภาพแวดล้อม($\bar{X}=4.52,S.D.=0.56$) ตามลำดับ

5.2 การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์โดยรวมรายด้าน

การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านบริบท	4.53	0.54	มากที่สุด
2. ด้านความร่วมมือ	4.58	0.50	มากที่สุด
3. ด้านคุณภาพการศึกษา	4.55	0.52	มากที่สุด
โดยรวม	4.55	0.52	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์โดยรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.55, S.D.=0.52$)พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านความร่วมมือ($\bar{X}=4.58, S.D.=0.50$) ด้านคุณภาพการศึกษา($\bar{X}=4.55, S.D.=0.52$) และด้านบริบท($\bar{X}=4.53, S.D.=0.54$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

6.1 การประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ โดยรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และจากการสอบถามผลกระทบ(Impact) ประสิทธิภาพ(Effectiveness) ความยั่งยืน(Sustainability) การถ่ายโอนความรู้(Transportability) อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของ

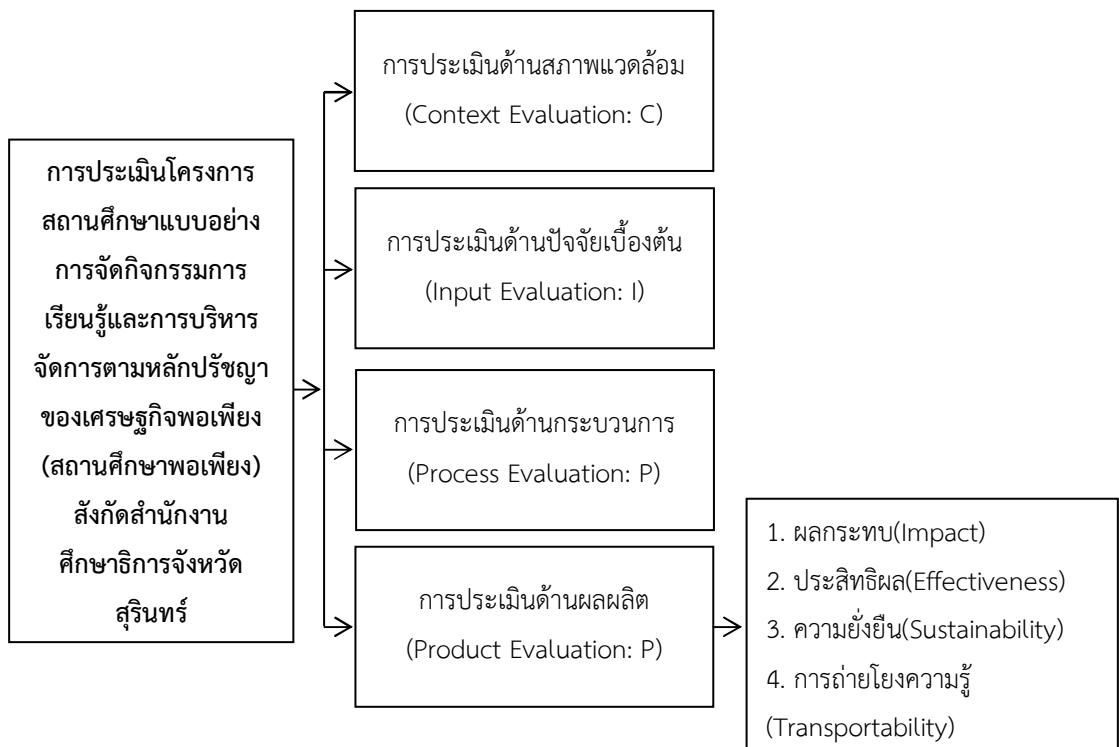
เศรษฐกิจพอเพียง พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และมีเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม อีกทั้งผู้ประเมินได้ศึกษาแนวคิดการประเมินโครงการโดยรูปแบบจำลองซิป (CIPP Model) ที่ประกอบด้วย 1)การประเมินสภาพแวดล้อม 2)การประเมินปัจจัยเบื้องต้น 3)การประเมินกระบวนการ 4)การประเมินผลผลิต (สมคิด พรหมจ้อย, 2542; ทิศนา แชนมณี, 2546; Stufflebeam and Daniel, 2003) ทำให้ได้ข้อสนเทศในการดำเนินโครงการอย่างรอบด้านทุกมิติ เป็นข้อมูลสำคัญจากการดำเนินงานสำหรับการประเมินและตัดสินใจในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียงได้ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาของประเทศไทย ดังที่ วิจิตร ศรีสอาน (2550) ได้เสนอว่านโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 มุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะทางเทคโนโลยีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ ความพร้อม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติเพื่อให้มีความพอเพียงและยั่งยืนสู่วิถีประชาชนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแนวพระราชดำริและนโยบายรวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของการผลักดันให้ประเทศชาติพัฒนาอย่างมีศักยภาพ โดยการจัดการศึกษาบนพื้นฐานของหลักปรัชญาการจัดการศึกษาโดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้พัฒนาผู้เรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายฟ้า หาสีสุข และธินิดา พิลาถ้ำ (2564) ได้ประเมินโครงการ เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนางานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านเมืองแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยประยุกต์ใช้การประเมินรูปแบบซิปป์ ผลการประเมินพบว่า การประเมินโครงการพัฒนางานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านเมืองแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญาภาญจ ศรีเนตร (2565) ได้ประเมินโครงการเรื่อง การประเมินโครงการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนบ้านโนนเหลื่อมหัวขัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการประเมินพบว่า การประเมินโครงการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนบ้านโนนเหลื่อมหัวขัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.2 การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์โดยรวมรายอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่าผู้ประเมินได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการหลักการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และมีการศึกษาบริบทของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อีกทั้งเป็นการเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ ดังที่ ปรียานุช พิบูลสรารุช (2550) ได้นำเสนอว่า การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้มีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานโครงการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ เร่งรัดการดำเนินโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ และสร้างขวัญกำลังใจต่อหน่วยงานสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษร คำวิโส (2564) ได้ประเมินโครงการเรื่อง การประเมินโครงการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนบ้านดงเมือง(ดงเมืองวิทยา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการประเมิน พบว่า การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโครงการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญาภาญจ์ ศรีเนตร (2565) ได้ประเมินโครงการเรื่อง การประเมินโครงการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนบ้านโนนเหลื่อมหัวขัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการประเมิน พบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

7. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ดังภาพประกอบที่ 1

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้การประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์มีกระบวนการประเมิน 4 ด้าน 1)การประเมินด้านสภาพแวดล้อม(Context Evaluation: C) 2)การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น(Input Evaluation: I) 3)การประเมินด้านกระบวนการ(Process Evaluation: P) 4)การประเมินด้านผลผลิต(Product Evaluation: P) มีการขยายส่วนการประเมินออกเป็นผลกระทบ(Impact) ประสิทธิภาพ(Effectiveness) ความยั่งยืน(Sustainability) และการถ่ายโยงความรู้(Transportability) ที่ได้จากการกระบวนการประเมินในครั้งนี้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมสำหรับการบริหารจัดการและนำไปบริหารโครงการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืนตามสภาพบริบทในพื้นที่ต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผลประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อนำมาจัดอันดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่า การประเมินโครงการในด้านสภาพแวดล้อม เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้โครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่จะดำเนินโครงการว่าสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่มีความพร้อมที่จะอำนวยความสะดวกหรือสนับสนุนโครงการที่เกิดขึ้นหรือไม่อย่างไร เพื่อให้โครงการเกิดประสิทธิผลมากที่สุดดังนั้น ผู้บริหารในระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนและขับเคลื่อนนโยบายสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามสภาพบริบท

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดนโยบายและส่งเสริมสนับสนุนการใช้ประเมินผลประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) ตามบริบทอย่างเหมาะสม และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

8.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำนโยบายสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) มาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมีการมอบหมายงานตามโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน และติดตามการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนมีส่วนร่วมสม่ำเสมอ

8.2.3 ครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้บริหรมอบหมาย โดยพิจารณาจากผลการประเมินโครงการที่ผ่านนำมาปรับปรุงบูรณาการในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม

8.2.4 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรให้คำแนะนำ หรือข้อเสนอแนะ และให้การสนับสนุนในการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษา

8.2.5 ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรให้การสนับสนุนตามความเหมาะสมในขับเคลื่อนสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง)

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ผลจากการประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อนำมาจัดอันดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ควรมีการวิจัยในครั้งต่อไปลงเชิงลึกเพื่อประเมินโครงการสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง) ด้านดังกล่าวให้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาในลักษณะการพัฒนารูปแบบ หรือการพัฒนากลยุทธ์ที่จะส่งผลให้การประเมินโครงการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

9. บรรณานุกรม

เกษร คำวิไล. (2564). การประเมินโครงการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนบ้านดงเมือง(ดงเมืองวิทยา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2.

วารสารวิชาการแสงอีสาน. 18(2). 87-96.

ทิตนา แฉมณี. (2546). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ปริญานุษ พิบูลสรารุช. (2550). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ศูนย์ประสานงานกลาง

การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กรุงเทพฯ : สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.

- วิจิตร ศรีสอ้าน. (2550). **บันทึกสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2552). **เทคนิคการประเมินโครงการ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). **คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ปีการศึกษา 2559**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). **จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : เพชรรุ่งการพิมพ์.
- สายฟ้า หาสีสุข และธินิดา พิลาถ้ำ. (2564). **การประเมินโครงการพัฒนางานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านเมืองแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4**. บุรีรัมย์ : โรงเรียนบ้านเมืองแก.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). **สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2559-2560**. กรุงเทพฯ : พรึกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์. (2563). **แผนปฏิบัติการราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์**. สุรินทร์ : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์.
- Stufflebeam and Daniel, (2003). The CIPP model for Evaluation. International. **Handbook of Educational Evaluation**. 9. 31-62.

รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น*

A MODEL EFFECTIVE MANAGEMENT OF BASIC EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE KHONKAEN PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

สำเร็จ คำโมง¹, ณัฐพงษ์ ขจรแสงเจริญ²

Samret Commong¹, Nuttapong Khachornsangcharoen²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ¹

Faculty of Education. Northeastern University¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด²

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus²

Email : samretcommong1938@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู พนักงานราชการ และกรรมการสถานศึกษา จำนวน 242 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารโรงเรียน อยู่ในระดับดีมาก ในด้านวิชาการมีการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นทั้งผลสัมฤทธิ์ ในด้านงบประมาณมีการจัดสรรอย่างเหมาะสม มุ่งเน้นผลงาน บริหารอย่างเป็นธรรม ด้านการบริหารงานบุคคลก็มีความเหมาะสมและยุติธรรม ทั้งในด้านการจัดอัตรากำลังการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ ในด้านการบริหารทั่วไป มีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2. รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 องค์ประกอบหลัก คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป และ 17 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน 2) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน

4)การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 5)การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6)การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 7)การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 8)การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 9)การวางแผนงบประมาณ 10)การกำหนดผลผลิตและการคำนวณต้นทุน 11)การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง 12)การสรรหาบรรจุและแต่งตั้ง 13)การคัดเลือกบุคลากร 14)การพัฒนาบุคลากร 15)การจัดสวัสดิการให้นักเรียน 16)การดำเนินการจัดระเบียบวินัย และ 17)เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนดำรงชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ : 1. รูปแบบการบริหาร 2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3. องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the practice and problems of the administration of basic education institutions under KhonKaen Provincial Administrative Organization, 2) to propose an effective administrative model for the same basic education institutions. The sample group included educational institution administrators, teachers, government employees, and 242 board members, questionnaire tool and interview form. The statistics used are mean, standard deviation.

The research findings were as follows: 1. the whole both the sample and the target groups viewed the administrative practice of basic education institutions under KhonKaen at the high level. In the academic aspect, both curriculum development and instructional management emphasized both learning achievement and development of students desirable characteristics. In budget aspect, proper appropriation, equitable distribution and adequate resources contributed to proactive management. In personnel aspect, appropriate and fair management of manpower, position allocation, personnel development and remuneration was practiced. In general administration, a comprehensive welfare system existed for both students and teachers, along with student loan fund and the promotion of sufficiency economy way of life. 2. As regards the model for effective administration of basic education institutions under KhonKaen, the research findings, consisted of 4 components in line with the guideline of the Ministry of Education. They are : academic, budget, personnel and general administrations, with 17 sub-components as follows : 1) curriculum development, 2) learning process management,

3) measurement, evaluation and credit transfer, 4) internal quality assurance, 5) educational media and technology development, 6) learning resources development and promotion, 7) research to develop educational quality, 8) promotion of community's academic strength, 9) budget planning, 10) product and cost assessment, 11) manpower and position planning, 12) search and appointment of personnel, 13) personnel selection, 14) teachers development, 15) provision of welfare for students, 16) discipline system and 17) promotion of sufficiency economy philosophy among students. This model was assessed and confirmed by experts that it is suitable and useful at a high level.

Keywords : 1. A Model Effective Management 2. Basic Education Institutions 3. KhonKaen Provincial Administrative Organization

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึงการกระจายอำนาจทางการศึกษาไว้ในมาตรา 16(9), 17(9), 18, 19 และ 30(1) สรุปได้ว่าให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษารวมถึงการกำหนดระยะเวลาในการถ่ายโอนอำนาจทางการศึกษาภายใน 10 ปี และรัฐจัดสรรเงินภาษีอากรและเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อใช้ในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงมหาดไทย, 2542)

นโยบายด้านการศึกษาฟรี 15 ปีของนโยบายรัฐบาลปัจจุบันนั้น ระบบการจัดสรรงบประมาณและการจัดการด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการศึกษาไทยให้มีประสิทธิภาพ และที่สำคัญจะมีวิธีการและกระบวนการอย่างไรจะทำให้มีการจัดระบบการศึกษาของไทยให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน ซึ่งส่วนการปฏิรูปการศึกษานั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ข้อเสนอไว้ ดังนี้ สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน (2550) ได้เสนอทางเลือกทางออกของการศึกษาไทยจึงน่าจะต้องคิด ทบทวน และออกแบบ (Design) สังคมใหม่เพื่อเด็กและเยาวชน ดังต่อไปนี้ 1) ในเชิงนโยบายของรัฐ ต้องเน้นการศึกษาเป็นวาระแห่งชาติเฉพาะที่ต้องให้ความสำคัญกับนโยบายภาคสังคม การศึกษา ชุมชน ครอบครัว คุณภาพประชากร เด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น 2) หลักสูตรการศึกษา ระบบการเรียนรู้ต้องสร้างหลักสูตรใหม่ยกเลิกหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี พ.ศ. 2542 ระบบราชการ ต้องยุติบทบาทการกำหนดหลักสูตรการศึกษาของชาติ มีองค์กรมหาชนที่ทำหน้าที่ศึกษาวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขึ้นโดยตรง เพื่อกำหนดองค์ความรู้แต่ละระดับจากกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอนให้ลดเนื้อหาน้อยลง เน้นการเรียนรู้ประชาธิปไตย 3) การปรับเปลี่ยนระบบแอดมิสชันส์ใหม่ ระบบการสอบคัดเลือกต้องมีหลายมิติเปิดโอกาสเชื่อมโยง และใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ เชื่อถือได้

และมีจำนวนไม่มากนัก 4)การสร้างเครือข่ายภาคประชาชน(Social Network) การขับเคลื่อนภาคประชาธิปไตยประชาสังคมแนวราบด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม งานวิจัยภาคสนามด้วยการตั้งโจทย์คำถามวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น 5)การรื้อปรับองค์กรสนับสนุน ช่วยเหลือภาคสังคม การศึกษา คุณภาพชีวิต เด็กและเยาวชนให้เกิดแนวคิดที่เกิดความสนใจร่วมกันได้ (Mutual Interests) 6)ผลักดัน สภาเด็กและเยาวชน ให้เกิดขึ้นด้วยการรวมตัวกันในวิถีทางประชาธิปไตย

ในจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2564 ได้มีสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ได้รับการถ่ายโอนจากกระทรวงศึกษาธิการมาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นจำนวนทั้งหมด 12 แห่งแล้ว (องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น, 2564) การบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานดังกล่าวมีแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอย่างไร ควรมีรูปแบบในการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ได้รับการถ่ายโอนเป็นอย่างไร จึงจะทำให้การบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น ในฐานะที่เป็นผู้ดูแลการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผล ของโรงเรียนในสังกัดทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในจังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในจังหวัดขอนแก่น

3.2 ได้รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดจากนักวิชาการ นักการศึกษาที่หลากหลาย

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู พนักงานราชการ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ถ่ายโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำนวน 12 แห่ง รวมทั้งสิ้น จำนวน 556 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.89 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตัวเองตามวันเวลาที่นัดหมาย ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 556 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ PNI

ระยะที่ 3 การกำหนดรูปแบบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผล โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน ผู้ตรวจราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกองการศึกษา จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

ระยะที่ 4 ยกร่างและตรวจสอบรูปแบบจากกรณีศึกษาวิจัยระยะที่ 1, 2 โดยนำรูปแบบไปสนทนากลุ่ม จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน

ระยะที่ 5 ปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรายงานการวิจัยประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของรูปแบบ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เครื่องมือสำหรับการตรวจสอบยืนยันและประเมินรูปแบบเป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่ามัธยฐาน(Median) ค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (IQR)

6. ผลการวิจัย

6.1 สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แบ่งประเด็นในการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านการบริหารวิชาการ พบว่า มีการประชุมคณะกรรมการวิชาการ ประชุมครูทั้งหมดเพื่อร่วมกันกำหนดคุณลักษณะที่โรงเรียนต้องการให้เป็น และการประเมินตามสภาพจริง ทดลองนำไปใช้ปรับปรุงให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ 2)ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องการวางแผนจึงทำให้การใช้จ่ายงบประมาณไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร 3)ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ไม่ตรงกับสมรรถนะของแต่ละคน 4)ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า การจัดสวัสดิการให้นักเรียน เป็นไปตามความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน มีการติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิดและเป็นปัจจุบัน

6.2 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นสรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไป

ได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล มีความเหมาะสมทั้ง 4 ด้านโดยมีค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์(Mdn) อยู่ระหว่าง 5.00-4.50 เรียงลำดับด้านที่มีค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์(Mdn) จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหารงานทั่วไป : การจัดสวัสดิการให้นักเรียน(Mdn=5.00, IQR=1.00) ด้านงบประมาณ : การวางแผนงบประมาณ(Mdn=4.50, IQR=1.00) ด้านการบริหารงานบุคคล: การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง(Mdn=4.50, IQR=1.00) ด้านการบริหารงานวิชาการ : การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน(Mdn=4.50, IQR=1.00)และมีความเป็นไปได้ทั้ง 4 ด้านโดยมีค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์(Mdn) อยู่ระหว่าง 4.75-4.00 เรียงลำดับด้านที่มีค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์(Mdn) จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหารงานบุคคล(Mdn=4.75, IQR=1.00) ด้านการบริหารวิชาการ(Mdn=4.00, IQR=1.00) ด้านการบริหารงานทั่วไป (Mdn=4.00, IQR=1.00) และด้านการบริหารงานบุคคล(Mdn=4.00, IQR=1.00)

6.3 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ : การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านงบประมาณ : การวางแผนงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล : การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการบริหารงานทั่วไป : การจัดสวัสดิการให้นักเรียน โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

รูปแบบการบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล	ระดับการปฏิบัติ			
	Mdn	IQR	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการบริหารงานวิชาการ : การพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน	4.45	0.68	มาก	1
2. ด้านการบริหารงานทั่วไป : การจัดสวัสดิการให้ นักเรียน	4.29	0.31	มาก	3
3. ด้านการบริหารงานบุคคล : การวางแผนอัตรากำลัง และการกำหนดตำแหน่ง	4.41	0.53	มาก	2
4. ด้านงบประมาณ : การวางแผนงบประมาณ	4.12	0.72	มาก	4
รวม	4.32	0.56	มาก	-

7. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น อภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

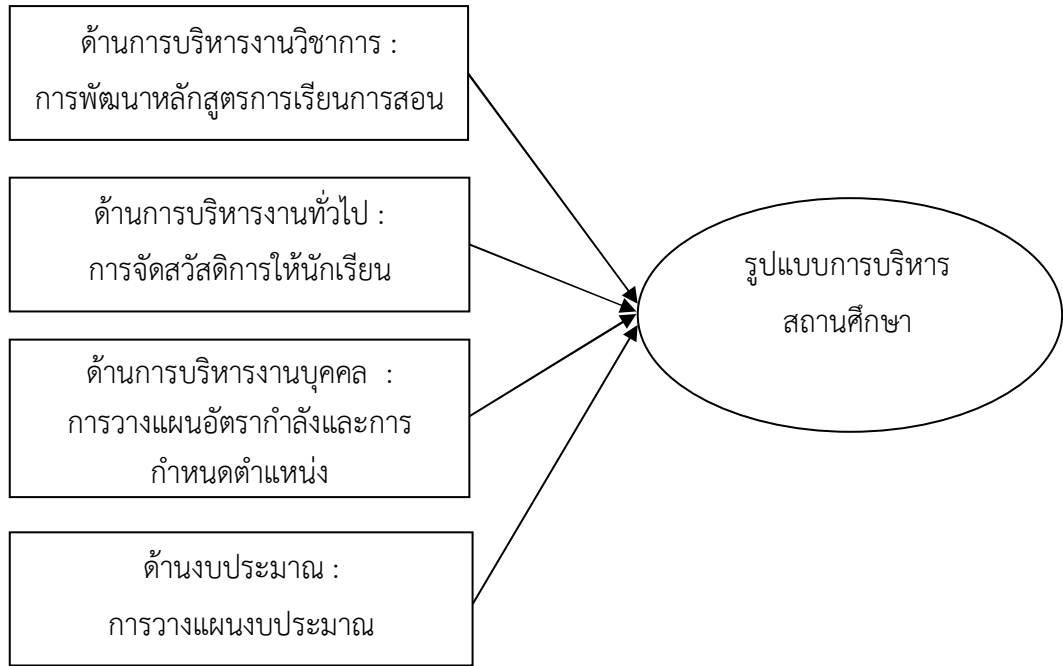
7.1 ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล มีความเหมาะสมทั้ง 4 ด้าน โดยด้านการบริหารงานทั่วไป มีความเหมาะสมมากกว่าทุกด้าน อาจเนื่องมาจากการบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่มีความสำคัญทุกองค์กรหรือสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องมีและบริหารให้ได้คุณภาพซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจขององค์กร การจัดสวัสดิการให้นักเรียน เช่น สถานศึกษาจัดให้มีทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนเรียนดี ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจินตนา ตรงประสิทธิ์ (2560) ที่ได้ศึกษาการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี ผลการค้นคว้าอิสระพบว่า ระดับการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดปัตตานี ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และแนวคิดของ ปรัชญา เวสารัชช์ (2552) ได้กล่าวว่าการบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและดำเนินการในองค์รวมไม่แยกส่วน ถึงแม้ว่าจะกำหนดประเด็นการบริหารการศึกษาแต่ละเรื่องก็ตามแต่ก็ต้องมีการวางแผนและส่งเสริมเกื้อหนุนกันอย่างเป็นระบบโดยรัฐต้องกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แผนดำเนินการและกลไกรับผิดชอบในลักษณะเป็นเอกภาพซึ่งประเด็นที่สำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรวงศศึกษาธิการ (2551) ที่ได้ศึกษาการวิเคราะห์ผลการถ่ายโอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมและเมื่อจำแนกตามรายภาค และตามประเภทของผู้ให้ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการถ่ายโอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

7.2 ผลการวิเคราะห์การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีการกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้างและการออกแบบหลักสูตร ยกเว้นเนื้อหาสาระแต่ละกลุ่มประสบการณ์ แต่ละหน่วยการเรียนรู้และรายวิชา นำหลักสูตรที่พัฒนาแล้วไปทดลองใช้ในสถานศึกษาและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ พรหมจันทร์ และจรัส อติวิทยากรณ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ผลวิจัยพบว่า การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

8. องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิจัยได้ดังภาพต่อไปนี้

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 จากการศึกษา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้รูปแบบบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล ดังนั้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นจึงควรมีนโยบายในการถ่ายโอนการศึกษาที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียนและบุคลากร

9.1.2 จากการศึกษา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสรุปรูปแบบที่มีประสิทธิผล ว่าเป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล ดังนั้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นจึงจำเป็นต้องดำเนินนโยบายในการส่งเสริมการบริหารจัดการ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ผู้บริหารควรพัฒนาด้านงบประมาณเกี่ยวกับการวางแผนงบประมาณด้วยความ
ผู้บริหารมืออาชีพอย่างต่อเนื่อง

9.2.2 ด้านการบริหารงานทั่วไปเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการให้นักเรียนผู้บริหารควรมี
วิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกันในการดำเนินงานอย่างชัดเจนเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล
อย่างยั่งยืน

9.2.3 ผู้บริหารควรประชาสัมพันธ์ผลสัมฤทธิ์ด้านงานวิชาการที่โดดเด่นสู่สาธารณชน

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

9.3.1 ควรมีการศึกษาหรือการวิจัยในเรื่องความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อ
การจัดการศึกษาในปัจจุบันต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบความพร้อมของการจัดการศึกษา เช่น บุคลากร
งบประมาณ อาคารสถานที่ และการบริหารจัดการ เป็นต้น

9.3.2 ควรมีการศึกษาหรือวิจัยการเปรียบเทียบศักยภาพของผู้บริหารท้องถิ่นรูปแบบ
ต่างๆ กัน ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงสามารถนำ ผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุง
พัฒนาการปฏิบัติงานในหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น

9.3.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเชิงคุณภาพระหว่างรูปแบบการจัดการศึกษาขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นและการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อวิเคราะห์หา
ความสัมพันธ์ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของ
ประชาชนมากที่สุด รวมถึงสามารถรองรับกระแสของอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9.3.4 รูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น สามารถนำไปศึกษาวิจัยเป็นรูปแบบเทียบเคียงใช้กับ
สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ต่อไป

9.3.5 หลังจากการพัฒนาแบบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล
สังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น แล้ว ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง
ปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคตอีกด้วย

10. บรรณานุกรม

กระทรวงมหาดไทย. (2546). พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์และองค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6). กรุงเทพฯ : เสมาทอง.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ :

กระทรวงศึกษาธิการ.

- จินตนา ตรงประสิทธิ์. (2560). **การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ธีรศักดิ์ อายุวัฒน์. (2552). **ความพยายามในการถ่ายโอนสถานศึกษาไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)**. กรุงเทพฯ : บรรณกิจเทรดดิ้ง.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2552). **บริการประชาชน-ทำได้ไม่ยาก(ถ้าอยากทำ)**. กรุงเทพฯ : กราฟิคฟอร์แมท.
- สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน. (2547). **คุณลักษณะและวิธีการเรียนรู้ของเยาวชนรุ่นใหม่**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เสาวลักษณ์ พรหมจันทร์ และจรัส อติวิทยาภรณ์. (2560). **ประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12**. การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9 ณ มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่. 20 กรกฎาคม 2561. 1123-1139.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. (2564). **รายงานผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564**. ขอนแก่น : องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น.

การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นปีที่ 3
สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด*

THE DEVELOPMENT OF ENGLISH LISTENING SKILL THROUGH ENGLISH
SONGS OF THE THIRD YEAR STUDENTS IN ENGLISH TEACHING
PROGRAM AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY,
ROI ET CAMPUS

กฤษณ์ ศรทัตต์¹, ชัยวิชญ์ สีดาบุตร², อัจฉรา ไชยราช³,
ธณพร โปมิน⁴, ณัฐพงษ์ ขจรแสงเจริญ⁵
Krit Soratat,¹ Chaiwit Sridabuth², Ajchara Chaiyaraj³
Thanaporn Pomin⁴, Nuttapong Khachornsangcharoen⁵
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3,4,5}
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus^{1,2,3,4,5}
Email : KritMBU@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 13 รูป/คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจงกับนักเรียนที่เรียนวิชา ทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง แบบแผนการทดลองที่ใช้เป็นแบบฝึกก่อนและหลังการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบทดสอบความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษก่อนและหลังการทดลอง แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมิน และเกณฑ์การประเมินความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษ แบบบันทึกหลังการเรียนของนักเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อ

แผนการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีประสิทธิผล และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ

ผลการวิจัยพบว่า 1. แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะฟังภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ ที่ผลิตขึ้นมีประสิทธิภาพมีค่าเท่ากับ 82.72/83.06 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 2. ดัชนีประสิทธิผลของแผนจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ มีค่าเท่ากับ 0.5796 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 57.96 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่อง การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยใช้เพลงภาษาอังกฤษมีค่าคะแนนทดสอบหลังเรียน สูงกว่าค่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 23.33 4. นักเรียนมีความพึงพอใจในแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะฟังภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมีคุณภาพและความเหมาะสมมาก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาทักษะการฟังเพลงภาษาอังกฤษ 2. เพลงภาษาอังกฤษ 3. นักเรียน

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the development of English listening skill through English songs of the third year students in English Teaching program at Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus. Thirteen students who studied English Listening and Speaking in the first Semester of the academic year 2020, the major in the English Teaching Program at Mahamakut Buddhist University, Roi-Et, Campus, were obtained from a purposive sampling method. This research was a quasi-experiment with a one group pre- and post-test design. The pre-and post- English Listening tests, Lesson plans, writing ability evaluation forms, and the questionnaire of student's satisfaction with the lesson plan were research instruments. Data were calculated and presented as percentages, means with standard deviations, and effectiveness and discrimination indices.

The results of the research were follows: 1. the efficiency of the lesson plans of the development of English listening skills through English songs was 82.82/8306 which was higher than criteria set of 80/80. 2. The effectiveness index of lesson plans of English listening skills through English songs was at 0.5796 whereas the student's learning progress was at 57.96%. 3. The post-test score of learning achievement for the development of English listening skills through English songs was higher than that of

the pre-test score by 23.33%. 4. The post-test demonstrated a higher level of student satisfaction score as compared to the pre-test.

Keywords : 1. The Development of English Listening Skill 2. English Songs 3. Students

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในสังคมยุคปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง โดยเฉพาะการสื่อสาร เทคโนโลยีและวิทยาการต่างๆ ส่งผลกระทบต่อถึงกันอย่างรวดเร็วง่ายดาย ซึ่งการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะสื่อความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งภายในและต่างประเทศซึ่งจำเป็นต้องใช้ภาษาที่หลากหลาย ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลภาษาหนึ่ง ซึ่งคนเกือบทั่วทั้งโลกใช้สื่อความหมายเพื่อทำความเข้าใจกันไม่ว่าจะเป็นทางด้านเอกสารหรือการดำเนินชีวิตประจำวันไม่ยิ่งหย่อนกว่าภาษาอื่นที่มนุษย์ต้องศึกษา และพัฒนาความสามารถในทักษะวิชาชีพของตนอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลง หรืออาจกล่าวได้ว่า มนุษย์จะอยู่ในสังคมได้ ต้องพัฒนาตนเองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้เท่าเทียมกับโลกในยุคปัจจุบัน และโดยเฉพาะสถานประกอบการต่างมีความต้องการหรือจำเป็นต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้หลายๆด้าน รวมทั้งความชำนาญด้านการใช้ภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี (ธีรวิทย์ ภิญโญณัฐกานต์, 2553)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2542 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม ในการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เน้นความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม ให้สถานศึกษาจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพแนวการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรเป็นที่นิยมแพร่หลายในปัจจุบัน คือการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำทักษะพื้นฐานภาษาอังกฤษ ทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่านและเขียน ไปใช้ในสถานการณ์จริงในการเรียนภาษานั้นทักษะพื้นฐานมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ซึ่งทักษะการฟังเป็นทักษะที่มีความสำคัญมากที่สุดทักษะหนึ่งเพราะในชีวิตประจำวันของคนเรา มีความจำเป็นที่จะต้องติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลโดยการฟังกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้มีการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษโดยให้ผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ สามารถใช้

ภาษาอังกฤษสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ใช้แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ส่งผลให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก (กรมวิชาการ, 2545) แต่จากการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่ผ่านมายังคงมีปัญหาและอุปสรรคหลายอย่างทั้งจากตัวครูผู้สอนและผู้เรียน เช่น ปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อภาษาอังกฤษไม่กล้าแสดงออก ขาดความมั่นใจในตนเอง คิดว่าภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่ยากเกินไป (สิริ แหวนทอง, 2539) แม้ว่าการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในประเทศไทยเริ่มต้นมานานแล้วแต่กลับปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ (วรพงษ์ สุภูตะโยธิน, 2542)

ภาษาอังกฤษมีความสำคัญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังที่ แรนดอล์ฟ กล่าวถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษว่า ไม่มีภาษาใดที่ใช้ในแวดวงการศึกษา หรือใช้เป็นภาษาต่างประเทศได้มากเกินไปกว่าภาษาอังกฤษ ดังนั้น ภาษาอังกฤษ จึงเป็นภาษาสากลที่ใช้ติดต่อกันอย่างแพร่หลายในทุกประเทศทั่วโลก แม้แต่ในการประกอบอาชีพภาษาอังกฤษก็เป็นสื่อกลางในการสื่อสารกับชาวต่างชาติ และภาษาอังกฤษนี้ยังส่งผลต่อความก้าวหน้าของบริษัทอีกด้วย เนื่องจากความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษของพนักงาน โดยเฉพาะผู้ที่มีตำแหน่งสูงขึ้น ต้องใช้ความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษมากขึ้น และในปี 2558 ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) จึงมีความจำเป็นต้องเตรียมบุคลากร ให้มีความรู้ ความถนัดด้านการสื่อสารทางภาษาอังกฤษมากเป็นอย่างยิ่ง (ทองคำ พานจันทร์, 2545)

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยและวิธีการสอนที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางภาษาอย่างเป็นกระบวนการ ตามลำดับ โดยเริ่มจากการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดก่อน แล้วค่อยพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนพบว่างานวิจัยของ วันทนี ไพรินทร์ (2547) เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่1ที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบการตอบสนองด้วยท่าทางผลคือนักเรียนมีความสามารถในการฟังดีกว่าการพูด ซึ่งความสามารถในการฟังนี้ช่วยพัฒนาความสามารถในการพูดให้ดีขึ้นด้วยสอดคล้องกับงานวิจัยของ แรกขวัญ ครอบงาม (2547) เรื่องการพัฒนาทักษะการฟัง-พูดโดยใช้วิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางระดับชั้นประถมศึกษาปีที่3พบว่าวิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนที่เริ่มเรียนภาษาอังกฤษเป็นวิธีสอนที่พัฒนาทักษะการฟังที่นำไปสู่การพูดได้และจากบทความของอีโกและตินา (Eko&Tina, 2000) เรื่องการใช้วิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาพบว่าเด็กสนุกสนานกับการตอบสนองโดยใช้ภาษาท่าทางมากกว่าภาษาเขียน วิธีการสอนภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยศึกษามีหลากหลายวิธีและวิธีที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเหมาะสมกับลักษณะและวัยของผู้เรียนที่อยู่ในวัยเริ่มเรียนพบว่าวิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (Total Physical Response : TPR) ที่คิดขึ้นเองโดย แอชเชอร์ ที่ได้แนะนำแนวคิดที่เน้นความเข้าใจมาทดลองและมีเหตุผลกว่าการเรียนภาษาจะได้ผลช้าถ้าผู้เรียนรีบร้อนที่จะพูดเร็วเกินไปก่อนที่จะสามารถฟังภาษาให้เข้าใจ วิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางเป็นวิธี

สอนภาษาโดยใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกายที่เกิดขึ้นจากการฟังอย่างเข้าใจแล้วผู้เรียนปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้ฟังก่อนที่จะพูดออกไป การสอนที่น่าสนใจประเภทหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษได้ดี ไม่ว่าจะเป็นภายใน หรือภายนอกห้องเรียนก็ตาม คือ การใช้เพลงภาษาอังกฤษ เนื่องจากเพลงเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดกับชีวิตมนุษย์ สามารถทำให้ความรู้สึกผ่อนคลายหรือคล้อยตามได้ หากฟังได้ง่าย ดังนั้นหากนำเพลงมาปรับปรุงพัฒนาเป็นสื่อช่วยเหลือในการสอนภาษาอังกฤษ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เพลิดเพลิน ไม่รู้สึกอึดอัด หรือตึงเครียด เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้รู้อย่างสร้างสรรค์ (อดิศา เบญจรัตน์ นานนท์ และคณะ, 2522) ซึ่งในบทเพลงภาษาอังกฤษนั้น ยังมีโครงสร้างภาษา ศัพท์ และสำนวนตลอดจนการออกเสียง ซึ่งเป็นภาษาที่สื่อสารในชีวิตประจำวัน การใช้เพลงเป็นส่วนหนึ่งในการสอนจะช่วยพัฒนาให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในการสื่อสารและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

จะเห็นได้ว่าภาษาอังกฤษ เป็นภาษาสากลที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญต่อการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าสู่ยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(AEC) และยังมีผลต่อความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ในชีวิตประจำวัน ทักษะที่ใช้ในการสื่อสารมากที่สุด คือ ทักษะการฟัง ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสัมพันธ์กับการพูด อ่าน และเขียน หากทักษะการฟังไม่ดีย่อมส่งผลกระทบต่อทักษะที่เหลือดังกล่าวด้วย อันจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้อยลง (Arafat Hamouda, 2012) และการเรียนภาษาอังกฤษให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ต้องเกี่ยวเนื่องกับทัศนคติของผู้เรียนด้วย ดังนั้น การใช้สื่อการสอนโดยใช้กิจกรรมเพลง จะช่วยพัฒนาทักษะการฟังของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังสร้างบรรยากาศที่ดีต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติและเจตนาที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นเป็นเหตุที่ทำให้ทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องใช้ทักษะในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้าน การฟัง พูด อ่าน และเขียน มาใช้ประกอบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทักษะในการสื่อสารที่สามารถสื่อได้สะดวกและรวดเร็ว คือทักษะการฟัง ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพราะผู้เรียนสามารถรับฟังสิ่งที่สอนหรือสื่อการสอนต่างๆ เพื่อรับข้อมูลเข้าสู่ตัวผู้ฟังเอง เพื่อเรียนรู้ หรือสามารถรับข้อมูลจากการฟังเรื่องนั้นๆ ได้ทันที หลังจากนั้น ผู้ฟังสามารถส่งกลับออกไป ซึ่งเป็นทักษะที่สามารถสื่อต่อไปยังการพัฒนาทักษะความสามารถทางด้าน การพูดได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของทักษะการฟังเพลงภาษาอังกฤษ โดยเทียบกับเกณฑ์ 80/80

2.2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของทักษะการฟังเพลงภาษาอังกฤษ โดยเทียบกับเกณฑ์ 80/80

2.3 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่อง การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาโดยใช้เพลงภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยนวัตกรรมของผู้วิจัย

2.4 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้ บทเพลงภาษาอังกฤษ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้แนวทางพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษาโดยใช้เพลงเป็นสื่อ

3.2 เป็นแนวทางสร้างทัศนคติในการเรียนรู้แก่นักศึกษา

3.3 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูอาจารย์ และผู้สนใจสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน หรือในชีวิตประจำวัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จำนวน 13 รูป/คน ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติการสอนวิชา ทักษะการฟัง-พูด ภาษาอังกฤษ 1 (English Listening and Speaking 1) ในภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2563 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1)เพลงสำหรับใช้ในการสอนการฟัง ในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ของนักเรียน โดยผู้วิจัยได้นำเนื้อหา คำศัพท์และรูปแบบของการใช้ประโยคต่างๆ ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้มาใช้ในการเขียนในครั้งนี้ โดยใช้เพลงจากซึ่งเกี่ยวกับรูปแบบของประโยคชนิดต่างๆ ซึ่งประกอบ แบบทดสอบ ดังนี้ คือ 2)แบบทดสอบก่อนเรียนประกอบด้วย แบบทดสอบก่อนเรียนแบบรวม จำนวน 30 ข้อ แบบทดสอบก่อนเรียนเรื่อง Greeting-Leave Taking แบบทดสอบก่อนเรียนเรื่อง Gratitude แบบทดสอบ ก่อนเรียนเรื่อง Opinions แบบทดสอบก่อนเรียนเรื่อง Congratulatory แบบทดสอบก่อนเรียนเรื่อง Apology และแบบทดสอบก่อนเรียนเรื่อง Permission อย่างละ 20 ข้อ 3)แบบทดสอบระหว่างเรียน ประกอบด้วย แบบทดสอบระหว่างเรียนเรื่อง Greeting-Leave Taking แบบทดสอบระหว่างเรียน เรื่อง Gratitude แบบทดสอบระหว่างเรียนเรื่อง Opinions แบบทดสอบระหว่างเรียนเรื่อง Congratulatory แบบทดสอบระหว่างเรียนเรื่อง Apology และแบบทดสอบระหว่างเรียนเรื่อง Permission อย่างละ 20 ข้อ 4)แบบทดสอบหลังเรียนประกอบด้วย แบบทดสอบหลังเรียนแบบรวม จำนวน 30 ข้อ แบบทดสอบ หลังเรียนเรื่อง Greeting-Leave Taking แบบทดสอบหลังเรียนเรื่อง Gratitude แบบทดสอบหลังเรียน เรื่อง Opinions แบบทดสอบหลังเรียนเรื่อง Congratulatory แบบทดสอบก่อนเรียนเรื่อง Apology และแบบทดสอบหลังเรียนเรื่อง Permission อย่างละ 20 ข้อ 5)แบบประเมินความพึงพอใจ หากคุณภาพ เครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความ

ถูกต้องในการใช้ภาษาและด้านอื่นๆ โดยใช้เทคนิค IOC ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 และแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.77 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที่ t-test แบบ Independent Samples และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยใช้สถิติ F-test

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์หาข้อมูลประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่มีประสิทธิภาพ 80/80 พบว่า คะแนนจากการทดสอบระหว่างเรียนรายบุคคล และจากการทดสอบปฏิบัติท้ายแผน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 430.16 จากค่าคะแนนเต็ม 520 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.72 แสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ วิชาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ 1 (English Listening and Speaking 1) ของนักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 82.72

คะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียนรายบุคคล และจากการทำแบบฝึกหัดท้ายบทแต่ละบท มีค่าเฉลี่ย 430.16 คิดเป็นร้อยละ 82.72 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.69 ร้อยละ 83.06 ดังนั้น แนวการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ วิชาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ 1 ของนักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

คะแนนการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ของนักเรียน เรื่อง การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ วิชาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ 1 (English Listening and Speaking 1) ของนักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.92 แสดงว่ามีประสิทธิภาพของผลลัพธ์(E_2) เท่ากับ 83.06

5.2 ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ วิชาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ 1 (English Listening and Speaking 1) ของนักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยใช้สูตร $E.I$ จากคะแนนทดสอบก่อนเรียน และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียน มาหาค่าดัชนีประสิทธิผล ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ วิชาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ 1 (English Listening and Speaking 1) ของนักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

คะแนนทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ผลรวมของ คะแนนทดสอบ	ดัชนีประสิทธิผล E.I.
ทดสอบก่อนเรียน	13	30	233	0.5796
ทดสอบหลังเรียน	13	30	324	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ วิชาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ 1 (English Listening and Speaking 1) ของนักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีค่าเท่ากับ 0.5796 คิดเป็นร้อยละ 57.96

5.3 ผลการวิเคราะห์หาความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียน โดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ วิชาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ 1 (English Listening and Speaking) ของนักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ วิชาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ 1 (English Listening and Speaking 1) ของนักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

หัวข้อการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องที่ผู้เรียนชอบ	4.46	0.51	มีคุณภาพและความเหมาะสมมาก
2. เนื้อหาที่เรียนไม่ยากเกินไป	4.23	0.48	มีคุณภาพและความเหมาะสมมาก
3. เรื่องที่เรียนมีความสนุกสนานและให้ความเพลิดเพลิน	4.50	0.63	มีคุณภาพและความเหมาะสมมาก
4. เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องที่นำไปใช้ประโยชน์ได้	4.66	0.56	มีคุณภาพและความเหมาะสมมากที่สุด
5. ผู้เรียนมีแผนในการทำงานร่วมกับเพื่อน	4.20	0.67	มีคุณภาพและความเหมาะสมมาก

หัวข้อการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
6. ผู้เรียนมีความสนุกสนานในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม	4.30	0.61	มีคุณภาพและความเหมาะสมมาก
7. ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเรียนและถามผู้สอนได้เมื่อไม่เข้าใจ	4.36	0.68	มีคุณภาพและความเหมาะสมมาก
8. ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มมีโอกาสแสดงความคิดเห็น	4.50	0.62	มีคุณภาพและความเหมาะสมมาก
9. ผู้เรียนทุกคนให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี	4.53	0.62	มีคุณภาพและความเหมาะสมมากที่สุด
10. ผู้เรียนในกลุ่มยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	4.40	0.62	มีคุณภาพและความเหมาะสมมาก
11. สื่อประกอบการสอนมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและช่วยให้เข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น	4.30	0.62	มีคุณภาพและความเหมาะสมมาก
12. ผู้สอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ขณะที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมเสมอ	4.30	0.49	มีคุณภาพและความเหมาะสมมาก
13. ผู้สอนมีความเป็นกันเอง เอาใจใส่ และให้คำแนะนำแก่เรียนอย่างทั่วถึง	4.06	0.51	มีคุณภาพและความเหมาะสมมาก
14. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนมากขึ้น	4.40	0.49	มีคุณภาพและความเหมาะสมมาก
15. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้ เพลงภาษาอังกฤษ	4.80	0.58	มีคุณภาพและความเหมาะสมมากที่สุด
โดยรวม	4.40	0.58	มีคุณภาพและความเหมาะสมมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารราชวิทยาลัย มีความพึงพอใจในการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ วิชาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ 1 (English Listening and Speaking 1) โดยรวมอยู่ในระดับมีคุณภาพและความเหมาะสมมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และมีความพึงพอใจในการเรียนรู้รายข้ออยู่ในระดับมีคุณภาพและความเหมาะสมมากถึงคุณภาพและความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 4.06–4.80 โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมินของลิเคอร์ท(Likert) เป็นแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า(Rating Scale) กำหนดระดับการประเมินคุณภาพและความเหมาะสมเป็น 5 ระดับ ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.51–5.00 มีคุณภาพและความเหมาะสมมากที่สุด, คะแนนเฉลี่ย 3.51–4.50 มีคุณภาพและความเหมาะสมมาก, คะแนนเฉลี่ย 2.51–3.50 มีคุณภาพและความเหมาะสมปานกลาง, คะแนนเฉลี่ย 1.51–2.50 มีคุณภาพและความเหมาะสมน้อย, คะแนนเฉลี่ย 1.00–1.50 มีคุณภาพและความเหมาะสมน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยโดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ เท่ากับ 82.72/83.06 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาริสา กาสวรรณ์ (2555) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของกิจกรรมเพลงภาษาอังกฤษต่อการเรียนรู้และความคงทนของคำศัพท์ และทักษะการพูด พบว่า พฤติกรรมการเรียนโดยใช้กิจกรรมเพลงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการเรียนรู้คำศัพท์และทักษะการพูดภาษาอังกฤษ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พฤติกรรมการเรียนทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ในทิศทางเดียวกัน หมายความว่า นักเรียนจะทำคะแนนคำศัพท์ได้ดีเมื่อนักเรียนมีพฤติกรรมในการทำกิจกรรมดังกล่าวทั้ง 4 ด้าน ในระหว่างเรียนด้วยกิจกรรมเพลง

6.2 จากผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 57.96 หลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ทางการฟังได้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรวลีย์ จันทร์อ่อน (2555) การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ 2 โดยใช้บทสนทนาภาษาอังกฤษจากแถบบันทึกเสียง ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2/9-2/11 สาขาภาษาต่างประเทศ ปีการศึกษา 2555 อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า คะแนนก่อนเรียน และหลังเรียนการฟังภาษาอังกฤษ นักเรียนสาขาต่างประเทศ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2/9-2/11 จำนวน 94 คน มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการเรียน 6.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.183 ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการเรียน 7.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.671 มีค่า t-test เท่ากับ 1.161 และทดสอบสมมติฐานมีนัยความสำคัญในระดับ 0.05

6.3 จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ของนักเรียนโดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ ด้วยนวัตกรรมของผู้วิจัยแล้ว ปรากฏว่า ผลรวมของคะแนนทดสอบหลังเรียน ของนักเรียนชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มีค่าคะแนนสูงถึง 324 คะแนน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 83.07 ในขณะที่ค่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน มีค่าคะแนน เท่ากับ 233 คะแนน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 59.74 ซึ่งมีค่าสูงกว่าถึง 91 คะแนน หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 23.33 ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ทางการฟังได้สูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญนคร ศิริจันทร์ (2560) ที่ได้ศึกษาการสร้างและพัฒนาชุดฝึกทักษะการฟังภาษาอังกฤษจากเพลงสากลวิชาภาษาอังกฤษเพิ่มเติม (อ30209) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการฟังภาษาอังกฤษจากเพลงสากล วิชาภาษาอังกฤษเพิ่มเติม (อ30209) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสว่าง

แดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6.4 จากผลการสำรวจแบบสอบถาม การจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ ซึ่งทำให้นักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ช่วยเหลือกัน และกัน รวมทั้งได้ทำกิจกรรมจากแบบฝึกทักษะ เนื้อหาและแบบทดสอบ เป็นเรื่องที่ผู้เรียนชอบ ทำให้นักเรียน กล้าแสดงออก และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน จึงทำให้ผู้เรียน มีความพึงพอใจ ในการจัดการ เรียนรู้การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ตั้งแต่ 4.00–4.46 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ ของนักเรียนต่อแผนการจัดการกิจกรรมการ เรียนรู้การพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ เท่ากับ 4.24 ซึ่งข้อ 11 ด้านสื่อ ประกอบการสอนมีความสัมพันธ์กับเนื้อหา อยู่ในเกณฑ์สูงสุดเป็นอันดับแรก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 อันดับที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับข้อ 1 โดยมีความสัมพันธ์กับเนื้อหา ข้อ 3 เรื่องที่เรียนมีความสนุกและให้ความเพลิดเพลิน ข้อ 4 เนื้อหาที่เรียน เป็นเรื่องที่น่าสนใจประโยชน์ได้และ ข้อ 13 ผู้สอนมีความเป็นกันเอง เอาใจใส่และให้คำแนะนำผู้เรียน อย่างทั่วถึง อันดับที่ 3 ได้แก่ ข้อ 9 ผู้เรียนให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี โดย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 อันดับที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับข้อ 10 โดยมีความสัมพันธ์กับเนื้อหา ข้อ 2 เนื้อหาที่เรียนไม่ยากเกินไป ข้อ 6 ผู้เรียนมีความสนุกสนานในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม ข้อ 8 ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มมีโอกาสแสดงความคิดเห็น ข้อ 14 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนมากขึ้น และข้อ 15 ผู้เรียนชอบแผนการเรียนที่ใช้เพลงภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน อันดับที่ 5 ได้แก่ ข้อ 7 ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเรียนและซักถามผู้สอนได้เมื่อไม่เข้าใจ โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และอันดับที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ข้อ 5 ผู้เรียนมีแผนในการทำงานร่วมกับเพื่อน และข้อ 10 ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 ส่วนอันดับ สุดท้าย แม้จะมีคะแนนต่ำกว่าเพื่อน แต่ก็ยังอยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 12 ผู้สอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในขณะที่ทำการสอนสม่ำเสมอ โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 แปลผลอยู่ในระดับมาก ถึง มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนาวรัตน์ อินทรประสิทธิ์ (2558) ที่ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมเพลง ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการออกเสียงต่อเนื่องกันในภาษาอังกฤษ พบว่า ผลสัมฤทธิ์การออกเสียง ต่อเนื่องกันในภาษาอังกฤษของนักศึกษา หลังจากใช้กิจกรรมเพลงภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสรุปได้ว่า กิจกรรมเพลงภาษาอังกฤษ ในการเชื่อมโยงเสียงต่อเนื่องกัน ช่วยส่งเสริม และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการออกเสียงต่อเนื่องกันในภาษาอังกฤษของนักเรียน

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ องค์ความรู้ที่ได้รับมีดังต่อไปนี้ 1) ผู้เรียนได้ทราบว่า การเรียนภาษาอังกฤษผ่านเพลงไม่จำเป็นต้องใช้เวลาเยอะ เพราะสามารถฟังเพลงติดตัวฟังได้ทุกที่ ไม่จำเป็นต้องจำกัดเวลา และสถานที่ที่สามารถเรียนรู้และฟังได้ทั้งในรถห้องครัว หรือแม้กระทั่งขณะที่ทำกิจกรรมอื่นๆ ได้ เช่น อาบน้ำ โดยเฉพาะฟังเพลงที่ชอบแล้วซ้ำแล้วซ้ำเล่าโดยไม่มีเบื่อ 2) เสียงเพลงช่วยเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ๆ ทั้งท่วงทำนองและจังหวะให้เราเพลิดเพลิน มีความคุ้นเคยกับเสียงภาษาอังกฤษมากขึ้น ช่วยให้สามารถโฟกัสไปที่การออกเสียง ความเข้าใจจังหวะน้ำเสียงและจังหวะของภาษาอังกฤษมากขึ้นอีกทั้งเนื้อร้องในเพลงนั้นก็ยิ่งทำให้เราจดจำเรียนรู้คำศัพท์ในภาษาอังกฤษได้ง่ายมากกว่า หากเราฟังเพลงนั้นบ่อยๆ เราจะซึมซับคำศัพท์ใหม่ๆ ในเพลงนั้นๆ ได้อย่างง่ายดายเลยละค่ะ ซึ่งเป็นที่พิสูจน์กันมาแล้วว่าการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษจากเสียงเพลงนั้นมีประสิทธิภาพมากกว่าการมานั่งจดคำศัพท์หรือนั่งท่องจำธรรมดาๆ 3) เสียงเพลงช่วยในเรื่องของความเข้าใจเสียงเพลงช่วยให้เราสามารถจดจำการลำดับของรูปประโยค และการเรียนรู้รูปประโยคในภาษาอังกฤษได้ดีกว่าการ ฟังหรือท่องจำธรรมดาๆ เสียงเพลงจะช่วยให้เราได้เรียนรู้การจับใจความประโยคแบบองค์รวม และด้วยบริบทแบบองค์รวมนี้ จึงทำให้เราสามารถเข้าใจสิ่งที่จะสื่อได้มากกว่า 4) เสียงเพลงช่วยในเรื่องของการออกเสียงที่ถูกต้อง ขณะที่ร้องเพลงหรือกำลังฟังเพลงภาษาอังกฤษ เราจะให้ความสนใจกับจังหวะ ท่วงทำนองและโทนเสียงของเพลง เมื่อเราให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้จะทำให้เราเรียนรู้ในการขยับปากตามเสียงได้อย่างถูกต้อง และทำให้เราสามารถออกเสียงได้ดี นอกจากนี้การฟังเพลงและฝึกร้องตามเพลงบ่อยๆ ยังช่วยให้เราสามารถพูดได้อย่างเป็นธรรมชาติ 5) เสียงเพลงช่วยให้สมองตื่นตัวเสียงเพลงเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนทุกชนชาติต่างชื่นชอบ เพราะการฟังเพลงจะช่วยให้ผู้ฟังรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ดังนั้นหากเราใส่เสียงเพลงลงไปใน การเรียนภาษาอังกฤษที่ น่าเบื่อ ก็จะช่วยให้การเรียนภาษาอังกฤษนั้น มีความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น และโดยธรรมชาติของมนุษย์นั้น มนุษย์จะเรียนรู้ได้ดีหากเพลิดเพลิน หรือมีความสุขกับสิ่งที่ทำ ดังนั้น การใส่เสียงเพลงลงไปใน การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ จะช่วยให้เราสามารถเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหาร อาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษาโดยใช้เพลงเป็นสื่อและเป็นแนวทางสร้างทัศนคติในการเรียนรู้แก่นักศึกษา ผู้สนใจสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนหรือในชีวิตประจำวันได้

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ควรมีการชี้แจงให้ผู้เรียนทราบก่อนเรียน เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทและพฤติกรรมในการเรียนรู้ ให้เข้าใจ ถึงผลของการเปิดโอกาสให้ตนเองและผู้อื่นในการมีส่วนร่วมให้มากที่สุด รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น ตลอดจนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทักษะการฟังได้อย่างมีอิสระ

8.2.2 ครูผู้สอนควรให้การสนับสนุน และเปิดโอกาสให้นักศึกษา ได้แสดงออกและร่วมกิจกรรมมากที่สุด ภายใต้การแนะนำ การดูแลเอาใจใส่ ตลอดจนให้คำปรึกษาและแก้ไขข้อบกพร่องทันทีที่พบ เพื่อเป็นการกระตุ้นและช่วยให้ผู้เรียนดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเต็มความสามารถของแต่ละบุคคล ทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้ดีมากขึ้น แทนที่จะปล่อยให้ผิดพลาด เพราะกลัวผู้เรียนจะประหม่าหรือกลัว ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจผิดว่า ที่ทำไปถูกต้อง และฝังใจจำ อีกทั้งควรช่วยเหลือแก้ไขสถานการณ์ เพื่อลดความวิตกกังวลและความเครียดในการเรียนรู้

8.2.3 เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาจปรับให้เหมาะสมได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับเนื้อหาของแต่ละแผน ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถ กลยุทธ์ และดุลยวิญจของผู้สอน

8.2.4 ผู้สอนไม่ควรใจร้อนรีบด่วนสรุปบทเรียนช่วยผู้เรียน เพราะอาจทำให้ผู้เรียนขาดความพยายามในการฟัง คิด และจดจำ ซึ่งกิจกรรมการฝึกทักษะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการ ฟัง พูด อ่าน หรือเขียน ย่อมต้องอาศัยการฝึกฝน เพื่อให้เกิดทักษะและวิเคราะห์ ทำความเข้าใจรายละเอียดและข้อมูลได้อย่างถูกต้อง

8.2.5 หลังจากผู้เรียนทำกิจกรรมแล้ว ผู้สอนควรแจ้งผลการปฏิบัติงานให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบผลงาน และความรู้ของตนเองเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจและทำความเข้าใจกับเรื่องที่ยังไม่ถูกต้อง

8.2.6 ในการนำเสนอในชั้นเรียนขอให้ผู้เรียนควรเปิดโอกาสให้เพื่อนทุกคนในกลุ่ม มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือให้คำแนะนำด้วย โดยผู้สอนคอยให้คำแนะนำและดูแลอย่างใกล้ชิด

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับวิธีสอนโดยใช้วิธีสอนแบบอื่น กับการใช้เพลงภาษาอังกฤษ ในเนื้อหาและระดับชั้นเดียวกัน

8.3.2 ควรมีการวิจัยศึกษาผลการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง โดยใช้เพลงภาษาอังกฤษ โดยศึกษาตัวแปรอื่นๆ เช่น อายุ เพศ เป็นต้น

8.3.3 ควรนำผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ โดยใช้เพลงภาษาอังกฤษที่พัฒนาขึ้นไปทดลองหาประสิทธิภาพ และประสิทธิผลกับระดับการศึกษาอื่นที่ต่างกัน หรือสถาบันการศึกษาต่างประเทศ เพื่อจะได้ข้อสรุปผลการศึกษาค้นคว้าที่กว้างขวางมากขึ้น

8.3.4 ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการฟังโดยใช้เพลงภาษาอังกฤษต่อการเรียนรู้หลักสูตรอื่นๆ ต่อไป

9. บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ : ศรุสภาลาดพร้าว.
- ขวัญนคร ศิริจันทร์. (2560). รายงานการสร้างและพัฒนาชุดฝึกทักษะการฟังภาษาอังกฤษจากเพลงสากล วิชาภาษาอังกฤษเพิ่มเติม (อ30209) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. สกลนคร : โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23.
- ทองคำ พานจันทร์. (2545). การเปรียบเทียบผลสมฤทธิ์ทางการเรียนการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราชินีบูรณะที่สอนโดยใช้เพลงกับการสอนแบบปกติ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีรวิทย์ ภิญโญณัฐกานต์. (2553). พูดภาษาอังกฤษอย่างไรให้ฝรั่งรู้เรื่อง British VS American. สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2564. จาก <http://www.sudipan.net./phpBB2/viewtopic>
- เนาวรัตน์ อินทรประสิทธิ์ และอาคม สระบัว. (2558). การใช้กิจกรรมเพลงภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการออกเสียงต่อเนื่องกันในภาษาอังกฤษ. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- มาริสสา กาสวรรณ์. (2555). ประสิทธิภาพของกิจกรรมเพลงภาษาอังกฤษต่อการเรียนรู้และความคงทนของศัพท์และความสามารถในการพูด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษานานาชาติ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- แรกขวัญ ครอบงาม. (2547). การพัฒนาทักษะการฟัง-พูดโดยใช้วิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- วรพงษ์ สุภูตะโยธิน. (2542). การศึกษาพฤติกรรมการสอนวิชาภาษาอังกฤษของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วันที ไพรินทร์. (2547). การพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคลองทวีวัฒนา ที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบการ
ตอบสนองด้วยท่าทาง. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ
ในฐานะภาษาต่างประเทศ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิริ แหวนทอง. (2539). ภาษาอังกฤษกับนักเรียนไทย. สารพัฒนาหลักสูตร. 15(1). 51-54.
- อดิศา เบญจรัตน์นันท์ และคณะ. (2552). กิจกรรมและสื่อเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูด
ภาษาอังกฤษ. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 5(2). 173-196.
- อรวัลย์ จันทร์อ่อน (2555). พัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการ
สื่อสารทางธุรกิจ 2 โดยใช้บทสนทนาภาษาอังกฤษจากแถบบันทึกเสียงของนักเรียน
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2/9 – 2/11 สาขาภาษาต่างประเทศปีการศึกษา 2555
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2564. จาก [http://www.hu.ac.th/
Conference/conference2014/proceedings/data/3511/3511-5.pdf](http://www.hu.ac.th/Conference/conference2014/proceedings/data/3511/3511-5.pdf)
- Arafat Hamouda. (2012). Listening Comprehension Problems-Voices from the Classroom.
Language in India. 12(8). 1-49.
- Eko, J. and Tina, A. (2000). **TPR in the Primary Classroom Skills.** Retrieved 24 March
2021. From www.longman-elt.comMcKay

ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ WORK FROM HOME (WFH)

ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19

ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น*

EFFICIENCY OF OPERATIONS ACCORDING TO WORK FROM HOME (WFH.)

MEASURES IN EPIDEMIC SITUATIONS OF THE COVID-19 VIRUS OF

THE KHON KAEN PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

อำนวยการวิจัย¹

Amnuay Sangchuay¹

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ¹

Faculty of Social Sciences and Humanities, Northeastern University

Email : amnuay.san@neu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home (WFH) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home (WFH) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพอาชีพ และประสบการณ์ทำงาน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 255 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านมีความต้องการเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยภาพของบุคลากร 1)การทำงานที่บ้านส่งผลดีในการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ 2)ผู้ปฏิบัติงานได้ทำงานอย่างอิสระไม่อยู่ในข้อจำกัดของเวลาการทำงานในเวลาราชการ 3)สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร 4)ประหยัดค่าใช้จ่ายประหยัดเวลา ประหยัดค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการ

เดินทาง 5)สร้างความอบอุ่นให้กับครอบครัว และ 6)ปลอดภัยจากความเสี่ยงต่อการติดโรคไวรัส COVID-19 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย 2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านบุคลากร มีความต้องการไม่แตกต่างกันทั้ง 3 ด้าน และจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษาตามสถานภาพอาชีพ และจำแนกตามประสบการณ์ทำงานโดยภาพรวมและรายด้านบุคลากรของมีความต้องการปฏิบัติตามมาตรการ Work From Home (WFH.) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้ง 3 ด้าน 3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 จำนวน 3 ด้าน โดยบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้เสนอแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1)ด้านความต้องการดำรงอยู่ควรมีมาตรการเพิ่มการดูแลด้านสาธารณสุขแก่พนักงานในยามปกติและในช่วงแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 เพื่อให้เป็นสวัสดิการแก่พนักงาน 2)ด้านความต้องการความสัมพันธ์กับคนอื่นรัฐควรพิจารณาใช้มาตรการทำงานให้พนักงานของรัฐใช้เวลาในการปฏิบัติทำงาน Work From Home ตามความเหมาะสม และมีมาตรการควบคุมเวลาการทำงาน Work From Home ให้กับพนักงาน โดยกำหนดให้มีเครื่องมือสื่อสาร ติดต่อประสานงาน และมีการรายงานอย่างใกล้ชิด เพื่อช่วยให้การทำงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพมากที่สุด และ 3)ด้านความต้องการความก้าวหน้ารัฐควรคำนึงถึงเงินค่าตอบแทน ให้แก่พนักงานที่ไม่ใช่ ข้าราชการ ซึ่งเมื่อมีการทำงาน Work From Home ที่บ้านนั้นคือไม่มีรายได้ ไม่มีเงินตอบแทนให้จะทำให้ครอบครัวเดือดร้อน

คำสำคัญ : 1. ประสิทธิภาพการดำเนินงาน 2. มาตรการ 3. Work From Home (WFH.) 4. ไวรัส COVID-19 5. องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ABSTRACT

The Objectives of this Research were 1) to study the efficiency of the Implementation of the Work From Home (WFH) Measure in the Situation of the COVID-19 Epidemic of the Khon Kaen Provincial Administrative Organization. 2) To Study and compare the efficiency of operations under the Work From Home (WFH) measure in the epidemic situation of COVID-19 classified by gender, age, education level, occupational status and work experience. 3) To Study the development guidelines for the implementation of the Work From Home measure in the situation of the COVID-19 virus epidemic in 3 aspects. The tool used was a quantitative questionnaire. From the

sample population of 255 people. Analyze the data by quantifying the frequency, percentage and descriptive analysis.

The results of the study found that; 1. The results of the analysis of the performance of the work from home (WFH) measures in the situation of the COVID-19 epidemic of the Khon Kaen Provincial Administrative Organization. Overall and each aspect had average demand at a high level. The results of the visual performance analysis of personnel found that 1) Working at home had a positive effect on qualitative performance. 2) Workers can work independently, not within the constraints of working hours during office hours. 3) Create satisfaction in working for personnel. 4) Save cost, save time Save on fuel costs while traveling. 5) Create warmth to the family and 6). Safe from the risk of contracting the COVID-19 virus according to research hypothesis. 2. The results of a comparative analysis of the performance of the Work From Home (WFH.) measure in the situation of the COVID-19 epidemic of the Khon Kaen Provincial Administrative Organization Classified by gender, found that overall and personnel needs There were no differences in all 3 aspects and classified by age, educational level. by occupation and classified by work experience Overall and by aspect, it was found that the personnel of the Khon Kaen Provincial Administrative Organization The demand for work under the Work From Home (WFH.) measure in the epidemic situation of COVID-19 was significantly different at the 0.05 level in all 3 aspects. 3. The results of the analysis of the guidelines for the development of the implementation of the Work From Home measure in the epidemic situation of the COVID-19 virus in 3 areas by personnel of the Khon Kaen Provincial Administrative Organization. Have proposed development guidelines as follows: 1) The need for existence There should be measures to increase public health care for employees during normal times and during the epidemic of the COVID-19 virus to provide welfare for employees. 2) The need for relationships with others. The state should consider implementing measures to allow government employees to spend time in working from home as appropriate. and has measures to control the working hours of Work From Home for employees by providing communication tools Contact and closely reported to Helping the work of personnel as efficiently as possible and 3) The need for advancement. The state

should consider the compensation to employees who are not civil servants, when working from home at home, that is, no income. There is no compensation to make the family suffer.

Keywords : 1. Operational Efficiency 2. Measure 3. Work From Home (WFH) 4. COVID -19 5. Khon Kaen Provincial Administrative Organization

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทย ภายหลังจากการแพร่ระบาดระลอกใหม่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในช่วงกลางเดือนธันวาคม 2563 ส่งผลให้รัฐบาลยังคงมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดไว้อย่างต่อเนื่อง คณะรัฐมนตรีมีมติขยายระยะเวลาการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ออกไปจนถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564 เนื่องจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในระลอกใหม่นี้ได้แพร่ออกไปภายในประเทศเป็นวงกว้างและกระจายไปในหลายเขตพื้นที่ทั่วประเทศ จึงจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อ ควบคุมตามมาตรการการป้องกันควบคุมโรคและมาตรการทางสังคมที่เข้มงวดและรวดเร็ว บริหารจัดการตาม มาตรการทางสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ได้แบ่งเขตพื้นที่เพื่อเฝ้าระวัง ออกเป็น 5 เขต พื้นที่ตามระดับความรุนแรงของการแพร่ระบาด ได้แก่ 1)พื้นที่ควบคุมสูงสุด(สีแดงเข้ม) 2)พื้นที่ ควบคุมสูง(สีแดง) 3)พื้นที่ควบคุม(สีส้ม) 4)พื้นที่เฝ้าระวังสูง(สีเหลือง) และ 5)พื้นที่เฝ้าระวัง(สีเขียว) โดยสำนักนโยบายเศรษฐกิจมหภาค สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.) กระทรวงการคลัง ได้ติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย จึงได้ออกมาตรการดูแลและเยียวยาผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย จากไวรัสโควิด-19 โดยผ่านการเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

กระทรวงสาธารณสุข จึงได้ออกมาตรการดูแลและเยียวยาผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย จากไวรัสโควิด-19 มาตรการกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ที่สูญหายไปมาทดแทนกับมูลค่าทางเศรษฐกิจในช่วงของการแพร่ระบาดของโควิด-19 กระทรวงการคลัง จึงได้ออกมาตรการดูแลและเยียวยาผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย จากไวรัสโควิด-19 โดยผ่านการเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และขอให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และเอกชนทุกแห่งดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมโดยมาตรการดังกล่าว แบ่งออกเป็น 2 มาตรการ คือ 1)การป้องกันและการสกัดกั้น การนำเข้าเชื้อเข้าสู่ประเทศไทย 2)การยับยั้งการแพร่ระบาดภายในประเทศ กระทรวงสาธารณสุข หลังจากออกประกาศต่างๆ ประเทศไทยพบว่า จำนวนผู้ติดเชื้อลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยในช่วงเดือน พฤษภาคมเป็นต้นมา ผู้ติดเชื้อที่พบส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เดินทางกลับมาจากต่างประเทศและอยู่ในสถานที่ กักกันโรคเพื่อสังเกตอาการ มาตรการกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจ การยับยั้งการแพร่ระบาด และการ

ป้องกันและการสกัดกั้นการนำเชื้อเข้าสู่ประเทศไทยกระทรวงสาธารณสุข จึงมีมาตรการ “Work From Home” หรือที่หลายคนเรียกชื่อย่อว่า “WFH” หมายถึง การทำงานที่บ้าน ซึ่งเป็นแนวทางในการทำงานยุคใหม่ที่มาพร้อมกับเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วแล้วมีประสิทธิภาพสูงจนนำไปสู่การติดต่อสื่อสารทางไกลที่มีต้นทุนที่ต่ำและมีประสิทธิภาพสูง ประกอบกับพฤติกรรมการทำงานของคนรุ่นใหม่ที่รักในความเป็นอิสระให้คุณค่าของการทำงานและการเดินทางท่องเที่ยวเทียบเท่ากัน และต้องการหาประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับชีวิต เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคที่เทคโนโลยีก้าวหน้าและสามารถเข้าถึงคนส่วนใหญ่ผ่านทางอุปกรณ์ส่วนตัว เช่น สมาร์ทโฟน แลปท็อป จึงทำให้เกิดกระแสการทำงานที่บ้าน และในปัจจุบันการทำงานที่บ้าน หรือการ work from home ไม่ใช่แค่คำนิยมอีกต่อไป แต่ยังเป็นในอีกหนึ่งทางเลือกของการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาที่เรากำลังเผชิญอยู่ในเวลานี้อีกด้วย(กระทรวงการคลัง มาตรการดูแลและเยียวยาผลกระทบจากไวรัสโคโรนา (COVID-19) ต่อเศรษฐกิจไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม ระยะที่ 2 (กระทรวงสาธารณสุข, 2565)

มาตรการ “Social Distancing” หรือ “การรักษาระยะห่างทางสังคม” จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในประเทศกลุ่มเสี่ยง เพื่อช่วยลดการแพร่กระจายของโรคจากคนสู่คนโดยใช้มาตรการ “Work From Home” เป็นหนึ่งวิธีปฏิบัติที่สำคัญ ที่จะช่วยให้คนส่วนใหญ่รักษา ระยะห่างกับสังคมได้ โดยสามารถลดการพบปะ พูดคุย หรือรวมตัวอยู่ในพื้นที่แออัด ซึ่งเป็นวิธีที่จะช่วยลดการแพร่ระบาดของโรคได้อย่างดี อย่างไรก็ตาม “การทำงานที่บ้าน” Work From Home ของบรรดาพนักงานประจำที่สามารถทำงานที่บ้าน และจะต้องได้รับการสนับสนุนระดับนโยบายขององค์กร ที่ต้องเอื้อต่อการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนในการติดต่อสื่อสาร สนับสนุนอุปกรณ์ในการทำงานของพนักงาน และปัจจัยอื่นๆ ที่ต้องดูแลเพื่อให้งานดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่กระทบต่อการใช้ชีวิตมากเกินไปเป็นที่น่าจับตาคว่า หลังจากนี้การ Work From Home (WFH) หรือการทำงานที่บ้าน อาจไม่ใช่แค่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในภาวะวิกฤติเท่านั้น แต่อาจพัฒนาไปสู่การทำงานไร้พรมแดนอย่าง “การทำงานที่ไหนก็ได้” หรือ “Work Everywhere” ที่มีประสิทธิภาพไม่แพ้การทำงานในออฟฟิศ จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาของแทบทุกองค์กรก็เป็นได้ (กระทรวงสาธารณสุข, 2565)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home (WFH.) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เพื่อต้องการทราบผลการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 สามารถแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ตามความต้องการของบุคลากร เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาล ได้จริงหรือไม่ ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับใด เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการ ไปใช้บูรณาการ การเรียนการสอน ให้กับนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต

และรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเสนอต่อผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น และหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home (WFH.) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home (WFH.) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพอาชีพบุคลากร และประสบการณ์ทำงาน

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ตามแนวความคิดของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้รับทราบความคิดเห็นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

3.2 ได้รับทราบข้อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพอาชีพบุคลากร และประสบการณ์ทำงาน

3.3 ได้รับทราบแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นตามแนวความคิดและข้อเสนอแนะของบุคลากร ข้าราชการ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นหลายแนวทาง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home (WFH.) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณในรูปแบบของการศึกษาเชิงสำรวจ แบบวัดผลครั้งเดียว(One-shot Case Study) มีวิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากบุคลากรที่

มีตำแหน่งหน้าที่เป็นพนักงานราชการ พนักงานของรัฐ และพนักงานอัตราจ้างในสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นทั้งหมด จำนวน 693 คน ทุกตำแหน่งหน้าที่ โดยการคำนวณหาประชากรกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณของ Taro Yamane ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 255 คน โดยใช้กรอบแนวคิดการวิจัยตามหลักการแนวคิดทฤษฎีความต้องการ E.R.C. ของ Alderfer (1969) (Alderfer's existence relatedness growth theory) (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2547) เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย 3 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านความต้องการดำรงอยู่ 2)ด้านความต้องการด้านความสัมพันธ์ และ 3)ด้านความต้องการด้านความก้าวหน้าคัดเลือกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเจาะจงกระจายตามความเหมาะสมของสถานการณ์ (ชาย โพธิ์สิตา, 2550) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home (WFH.) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีค่าความต้องการเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมี เพศหญิง จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 69.8 และ บุคลากรเพศชาย จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานสรุปโดยภาพรวมของบุคลากร พบว่า 1)การทำงานที่บ้านส่งผลดีในการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ 2)ผู้ปฏิบัติงานได้ทำงานอย่างอิสระไม่อยู่ในข้อจำกัดของเวลาทำงานในเวลาราชการ 3)สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร 4) ประหยัดค่าใช้จ่ายประหยัดเวลา ประหยัดค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทาง 5)สร้างความอบอุ่นให้กับครอบครัว 6)ปลอดภัยจากความเสี่ยงต่อการติดโรคไวรัส COVID-19 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ 1)ด้านความต้องการความก้าวหน้า พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2)ด้านความต้องการความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น พบว่า โดยภาพรวมและรายข้อ บุคลากร มีความต้องการเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3)ด้านความต้องการความก้าวหน้า พบว่า โดยรวมและรายข้อ บุคลากรมีความต้องการเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

5.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นต่อมาตรการ Work From Home ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 จำแนกตาม เพศ โดยใช้สถิติ ทดสอบค่าที(t-test) แบบ (Independent Samples) จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา จำแนกตามสถานภาพอาชีพ และจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยใช้วิธีการทดสอบค่า F-test (One way ANOVA) พบว่า

5.2.1 จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน 3 ด้าน มีค่าความต้องการเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและมีความต้องการไม่แตกต่างกันเรียงลำดับจากสูงไปหาต่ำสุด ดังนี้ 1)ด้านความต้องการความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นโดย เพศ ชาย 77 คน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเพศ หญิง

จำนวน 178 คน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2)ด้านความต้องการความก้าวหน้าเพศ ชาย 77คน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเพศ หญิง จำนวน 178 คน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ 3)ด้านความต้องการดำรงอยู่เพศ ชาย 77คน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเพศ หญิง จำนวน 178 คน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

5.2.2 จำแนกตามอายุ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน บุคลากรมีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีความต้องการต่อการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน

5.2.3 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านบุคลากรมีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความต้องการต่อการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านความต้องการดำรงอยู่ และ 2)ด้านความต้องการความสัมพันธ์ ส่วนด้านความต้องการความก้าวหน้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5.2.4 จำแนกตามสถานภาพอาชีพ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน บุคลากรมีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม สถานภาพอาชีพที่แตกต่างกันมีความต้องการต่อมาตรการ Work From Home ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านความต้องการดำรงอยู่และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านความต้องการความสัมพันธ์ และ 2)ด้านความต้องการความก้าวหน้า

5.2.5 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านบุคลากรมีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน มีความต้องการต่อการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นมีความต้องการไม่แตกต่างกัน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านความต้องการความก้าวหน้า ส่วนด้านความต้องการดำรงอยู่ และด้านความต้องการความสัมพันธ์ มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home (WFH.) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น 3 ด้าน พบว่า

5.3.1 ด้านความต้องการความก้าวหน้า พบว่า 1)ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 เมื่อทราบว่าพนักงาน บุคลากร ติดเชื้อไวรัส COVID-19 หรือเป็นกลุ่มเสี่ยงในหน่วยงาน

ควรให้มีมาตรการเพิ่มการดูแลด้านสาธารณสุขแก่พนักงานรายบุคคล 2)องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นควรจัดให้มีการสนับสนุนงบประมาณเป็นสวัสดิการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ให้แก่พนักงานทุกคน 3)รัฐควรพิจารณา มาตรการให้การสนับสนุนเครื่องป้องกัน เครื่องตรวจวัดไวรัส COVID-19 ให้แก่พนักงานทุกคน 4)ควรให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จัดงบประมาณช่วยเหลือด้านสวัสดิการให้แก่พนักงานที่ติดเชื้อไวรัส COVID-19 เข้ารักษาพยาบาล และ 5)องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ควรมีมาตรการเพิ่มการดูแลด้านสาธารณสุขแก่พนักงานในยามปกติและในช่วงแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 เพื่อให้เป็นสวัสดิการแก่พนักงาน

5.3.2 ด้านความต้องการความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น พบว่า 1)องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ควรมีมาตรการ ควบคุมกำกับการทำงาน การเว้นระยะห่างในห้องทำงาน การควบคุมการใส่หน้ากากอนามัยอย่างเข้มงวด 2)ด้านความความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในหน่วยงาน ควรมีการกำหนดให้มีห้องทำงานเป็นกลุ่มที่ปลอดภัยจากการทำงานร่วมกันหลายคน 3)ควรมีการกำหนดระยะเวลาในการทำงาน Work From Home โดยการแบ่งห้วงเวลาทำงานสลับกันเป็นกลุ่ม ตามภาระหน้าที่ที่จำเป็นอย่างชัดเจน 4)รัฐ ควรอนุญาตให้บุคลากรสามารถจัดสรรนำเสนอมเวลาในการทำงาน Work From Home ให้ความสะดวกต่อการรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นรายสัปดาห์ ด้วยระบบ Online และสลับสับเปลี่ยนกันทำงาน Work From Home ได้ตามความเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อภาระงานในหน้าที่ประจำที่จะต้องทำ และ 5)รัฐควร พิจารณาใช้มาตรการทำงาน Work From Home ให้พนักงานของรัฐใช้เวลาในการปฏิบัติทำงาน Work From Home ตามความเหมาะสม เพื่อไม่ให้ระบบการบริหารงานในหน้าที่ประจำเสียหาย

5.3.3 ด้านความต้องการความก้าวหน้า พบว่า 1)ในสถานการณ์การ Work From Home ภาครัฐ ควรมีมาตรการควบคุมเวลาการทำงาน Work From Home ให้กับพนักงาน โดยกำหนดให้มีเครื่องมือสื่อสาร ติดต่อประสานงาน การรายงานอย่างใกล้ชิด เพื่อไม่ให้เกิดการเสียหายต่อภาระหน้าที่งานประจำและช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากที่สุด 2)ด้านความความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในหน่วยงาน ควรมีการกำหนดให้มีห้องทำงานเป็นกลุ่มที่ปลอดภัยจากการทำงานร่วมกันหลายคน 3)ควรมีการกำหนดระยะเวลาในการทำงาน Work From Home โดยการแบ่งห้วงเวลาทำงานสลับกันเป็นกลุ่ม ตามภาระหน้าที่ที่จำเป็นอย่างชัดเจน 4)อนุญาตให้บุคลากรสามารถนำเสนอมเวลาในการทำงาน Work From Home และ ให้ความสะดวกต่อการรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นรายสัปดาห์ ด้วยระบบ Online สลับสับเปลี่ยนกันทำงาน Work From Home ได้ตามความเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อภาระงานในหน้าที่ประจำที่จะต้องทำ 5)รัฐควร พิจารณาให้พนักงานของรัฐใช้เวลาในการปฏิบัติทำงาน Work From Home ตามความเหมาะสม เพื่อไม่ให้ระบบการบริหารงานใน

หน้าที่ประจำเสียหาย และ 6)องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ควรมีมาตรการ ควบคุมกำกับการทำงาน การเว้นระยะห่างในห้องทำงาน การควบคุมการใส่หน้ากากอนามัยอย่างเข้มงวด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home (WFH) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน บุคลากรมีความต้องการการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home (WFH) เฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด 3 ด้าน ดังนี้ 1)ด้านความต้องการความก้าวหน้า 2)ด้านความต้องการความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น 3)ด้านความต้องการดำรงอยู่ โดย เพศหญิง จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 69.8 และ เพศชาย จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยสรุป ภาพรวมของบุคลากรพบว่า 1)การทำงานที่บ้านส่งผลดีในการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ 2)ผู้ปฏิบัติงานได้ทำงานอย่างอิสระไม่อยู่ในข้อจำกัดของเวลาการทำงานในเวลาราชการ 3)สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร 4)ประหยัดค่าใช้จ่ายประหยัดเวลา ประหยัดค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทาง 5)สร้างความอบอุ่นให้กับครอบครัว 6)ปลอดภัยจากความเสี่ยงต่อการติดโรคไวรัส COVID-19 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยและสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ นิชานันท์ รัตนพงษ์เพียร (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในกรมชลประทาน (สามเสน) ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ 1)ด้านลักษณะงาน 2)ด้านสภาพแวดล้อม 3)ด้านความก้าวหน้า 4)ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ 5)ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา เมื่ออภิปรายเป็นรายด้านพบว่า

1) ด้านความต้องการดำรงอยู่ โดยภาพรวมและรายข้อบุคลากรมีความต้องการด้านการดำรงอยู่เฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด 3 ข้อ ดังนี้ ข้อ 2 หน่วยงานของท่านมีการใช้มาตรการควบคุมโรคติดต่อ Work From Home (WFH) อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ข้อ 3 การดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home (WFH) ทำให้ท่านรู้สึกว่ามีความปลอดภัยจากการติดเชื้อไวรัส COVID-19 อยู่ในระดับมาก และข้อต่ำสุด ข้อ 4 ท่านมีความรู้สึกเครียดจากการทำงานในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกันกับผลงานการวิจัยของ พิพัฒน์ มีเถื่อน (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ฮันนี่ เวิลด์ อิเล็กทรอนิกส์ (ประเทศไทย) จำกัด พบว่า พนักงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยลำดับแรกคือ 1)ด้านความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ รองลงมาคือ 2)ด้านนโยบายและการบริหารด้านบังคับบัญชา

3)ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน 4)ด้านรายได้และสวัสดิการ และอันดับสุดท้ายคือ 5)ด้านการยอมรับนับถือและความรู้สึกในผลสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง

2) ด้านความต้องการความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยภาพรวมและรายข้อ บุคลากรมีความต้องการความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากสูงสุดไปหาต่ำสุด 3 ข้อ ดังนี้ ข้อ.1.ในห้วงเวลาการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ท่านต้องการติดต่อประสานงาน เพื่อการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานในเรื่องหน้าที่การงาน อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ข้อ 2 ท่านมีความกังวล เรื่องการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 กับคนในครอบครัว อยู่ในระดับมาก และต่ำสุดข้อ 3 สภาพแวดล้อมในที่ทำงานของท่าน มีความเหมาะสม และปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ในการติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรภักดิ์ รุ่งมงคลทรัพย์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เอปียี จำกัดโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 1)ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา 2)ด้านค่าจ้างและสวัสดิการ 3)ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน 4)ด้านความมั่นคงในงาน

3) ด้านความต้องการความก้าวหน้า โดยรวมและรายข้อ บุคลากรมีความต้องการความก้าวหน้าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากสูงสุดไปหาต่ำสุด 3 ข้อ ดังนี้ ข้อ 5 ท่านต้องการให้หน่วยงานของท่าน ช่วยเหลือด้านสวัสดิการเงินช่วยเหลือเฉพาะกิจและวัสดุอุปกรณ์การป้องกันโรคติดต่อ อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ข้อ 4 ในห้วงเวลาการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ท่านมีโอกาสดำเนินการพัฒนาความรู้ ความสามารถ อยู่ในระดับมาก และ ข้อ 2.ท่านได้รับการบริการด้านสวัสดิการวัสดุอุปกรณ์ป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 จากหน่วยงานของท่านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกันกับผลงานการวิจัยของ ธนธัส ทัพมงคล วรินทร์ จงมีสุข และ สุกฤษฏี ลิ้มโพธิ์ทอง (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทภายหลังการรวมกิจการ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วย 1)ด้านลักษณะงาน 2)ด้านความสำเร็จด้านความรับผิดชอบ 3)ด้านโอกาสและความก้าวหน้า 4)ด้านการได้รับการยอมรับ 5)ด้านนโยบายและการบริหาร

6.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรการ Work From Home (WFH.) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม 3 ด้านจำแนกตาม เพศ จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพอาชีพของบุคลากร และประสบการณ์การทำงาน ดังนี้

1) จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีความต้องการไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 3 ด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน โดย เพศชาย จำนวน 77 คน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเพศหญิง จำนวน 178 คน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

สาเหตุเนื่องมาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เปิดโอกาสให้บุคลากรทั้งชายและหญิงสามารถใช้ความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่และมีความก้าวหน้าเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนวย สังข์ช่วย (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของประชาชนเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้าภูกระแต อำเภอแวงน้อยจังหวัดขอนแก่น พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้าภูกระแต อำเภอ แวงน้อย จังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษาและอาชีพ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ เจนจิราพร รอนไพริน (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า พนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จังหวัดสระแก้ว ที่มีเพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ระดับเงินเดือน และระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยสาเหตุเนื่องมาจาก สถานภาพบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ที่จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพอาชีพ และประสบการณ์ทำงาน ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ถูกคัดเลือกเข้าปฏิบัติงานอย่างมีระบบ ปฏิบัติงานภายใต้กฎระเบียบ ข้อบังคับ และมีผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นกลุ่มเดียวกัน ดังนั้นเมื่อแสดงความคิดเห็นความต้องการจึงไม่แตกต่างกัน

2) จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการต่อมาตรการ Work From Home โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน โดยบุคลากรทุกกลุ่มอายุต่างก็มีความคิดเห็นความต้องการดำเนินงานแตกต่างกันและอยู่ในระดับมาก สาเหตุเนื่องมาจากบุคลากรปฏิบัติงานมีประสบการณ์ในการทำงานตามตำแหน่งหน้าที่ มีความคิดเห็นตามวุฒิภาวะของอายุการทำงาน โดยมีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานที่บ้าน เป็นการทำงานที่มีอิสระด้วยความพึงพอใจ ไม่จำกัดด้วยระยะเวลาการทำงานของทางราชการ จึงสามารถใช้เวลาทำงานให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงกว่าทำงานในที่ทำงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรภัทร์ รุ่งมงคลทรัพย์ (2556) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เอบีบี จำกัด พบว่า โดยภาพรวมของพนักงานบริษัท เอบีบี จำกัดจำแนกตามอายุพบว่า พนักงานบริษัท เอบีบี จำกัดที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านความต้องการดำรงอยู่ และ 2)ด้านความต้องการความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านความต้องการ

ความก้าวหน้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรภัทร์ รุ่งมงคลทรัพย์ (2556) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจ พบว่า พนักงานบริษัท เอบีบี จำกัด ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันได้แก่ด้านลักษณะงานและด้านความมั่นคงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4) จำแนกตามสถานภาพอาชีพ โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน พบว่า บุคลากรมีต้องการปฏิบัติงานที่บ้าน Work From Home (WFH) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย สาเหตุที่แตกต่างกัน เนื่องจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ที่ได้รับการแต่งตั้งมีตำแหน่งหน้าที่ในอาชีพ มีความรับผิดชอบแต่ละตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกันมีความ รับผิดชอบไม่เท่ากัน จึงมีความคิดเห็นและมีความต้องการความเจริญก้าวหน้าในอาชีพไม่เท่ากัน (แตกต่างกัน)บุคลากรที่ตั้งใจในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ อาจมาจากการได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน และมีผู้บังคับบัญชาให้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน แต่บุคลากรที่มีตำแหน่งหน้าที่อื่นๆ อาจไม่ได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน และ ผู้บังคับบัญชาไม่ให้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน จึงมีความคิดเห็นและความต้องการแตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้ จะมีผลต่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและทำให้เกิดความพึงพอใจและความต้องการในการปฏิบัติงานตามมาตรการ Work From Home (WFH.) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ในระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรภัทร์ รุ่งมงคลทรัพย์ (2556) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เอบีบี จำกัด พบว่า พนักงาน บริษัท เอบีบี จำกัด ที่มีตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันต่างกันมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งพิจารณาแต่ละด้านพบว่า พนักงานบริษัท เอบีบี จำกัด ที่มีตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันต่างกันมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานในด้านลักษณะงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ความก้าวหน้าในตำแหน่งงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านค่าจ้างและสวัสดิการความมั่นคงในงานและนโยบายและการปกครองบังคับบัญชาไม่แตกต่างกัน

5) จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านความต้องการความก้าวหน้า และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2 ด้าน คือ ด้านความต้องการดำรงอยู่ และด้านความต้องการความสัมพันธ์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรภัทร์ รุ่งมงคลทรัพย์ (2556) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เอบีบี จำกัด โดยภาพรวมพบว่า พนักงานบริษัท เอบีบี จำกัด ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกันมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าพนักงานบริษัท เอบีบี จำกัด ที่มี

ระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกันมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านค่าจ้างและสวัสดิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ควรพิจารณาหามาตรการ ดูแลด้านสาธารณสุขแก่ข้าราชการ พนักงาน ในยามปกติและในช่วงแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 โดยให้เป็นสวัสดิการแก่พนักงาน ควรมีมาตรการ หรือระเบียบควบคุมเวลาการทำงาน (Work From Home) การทำงานที่บ้านให้กับพนักงาน รัฐ ควรกำหนดให้มีเครื่องมือสื่อสาร ติดต่อประสานงาน การรายงานอย่างใกล้ชิด เพื่อไม่ให้เกิดการเสียหายต่อภาระหน้าที่งานประจำ และการทำงานที่บ้านเป็นการทำงานที่มีอิสระไม่อยู่ในข้อจำกัดของเวลาราชการ จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

7.1.2 ภาครัฐ ควรตั้งงบประมาณช่วยเหลือเป็นค่าตอบแทนหรือเงินสวัสดิการให้แก่ข้าราชการ พนักงาน ที่ติดเชื้อโรค ไวรัส COVID-19 ระบาด หรือตกเป็นกลุ่มเสี่ยง ที่ถูกกักตัวในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19ซึ่งทำให้ครอบครัวได้รับความเดือดร้อนด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนและ ควรจัดให้มีการสนับสนุนงบประมาณเป็นสวัสดิการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ การป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ให้แก่พนักงานทุกคน

7.1.3 รัฐควรคำนึงถึง เงินค่าตอบแทน ให้แก่พนักงานที่ไม่ใช่ ข้าราชการ ซึ่งเมื่อมีการทำงาน Work From Home ที่บ้าน นั่นคือไม่มีรายได้ ไม่มีเงินตอบแทนให้ ทำให้ครอบครัวเดือดร้อน

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 รัฐควรพิจารณา มาตรการกำหนดระยะเวลาในการทำงาน Work From Home โดยการแบ่งห้วงเวลาทำงานสลับกันทำงานเป็นกลุ่ม ตามภาระหน้าที่ที่จำเป็น และให้การสนับสนุนเครื่องป้องกัน เครื่องตรวจวัดไวรัส COVID-19 ให้แก่พนักงานทุกคน

7.2.2 รัฐ เมื่อทราบว่าข้าราชการ พนักงาน บุคลากร ติดเชื้อไวรัส COVID-19 หรือเป็นกลุ่มเสี่ยงในหน่วยงาน ควรให้มีมาตรการเพิ่มการดูแลด้านสาธารณสุขแก่พนักงานเป็นกรณีพิเศษ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยด้านความความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในหน่วยงาน เมื่อมีความจำเป็นที่ต้องทำงานในที่ทำงานควรมีการกำหนดให้มีห้องทำงานเป็นกลุ่ม ที่ปลอดภัยจากการทำงานร่วมกันหลายคน ในกรณีที่จะต้องปฏิบัติงานเร่งด่วน

8. บรรณานุกรม

- กระทรวงสาธารณสุข. (2565). **มาตรการและแนวทางให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานนอกสถานที่ทำงาน (work from home) และปฏิบัติงานเหลื่อมเวลาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาด ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กรณี การแพร่ระบาดระลอกใหม่ ฉบับที่ 3.** สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2565. จาก <http://www.thaincd.com/2016/news/announcement-detail.php?id=14267&gid=16>
- เจนจิราพร รอนไพริน. (2558). **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จังหวัดสระแก้ว.** วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง การปกครอง. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2550). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ธนธัส ทัทมงคล วรินทร์ จงมีสุข และสุกฤษฎ์ ลิ้มโพธิ์ทอง. (2562). **ความพึงพอใจและประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทภายหลังการรวมกิจการ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม.** 6(2). 88-96.
- นิชานันท์ รัตนพงษ์เพียร. (2563). **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในกรมชลประทาน (สามเสน).** คณะบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2547). **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี จำกัด.
- พรภัทร์ รุ่งมงคลทรัพย์. (2556). **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เอบีบี จำกัด.** การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สำหรับนักบริหาร. วิทยาลัย บัณฑิตศึกษา ด้านการจัดการ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พิพัฒน์ มีเถื่อน. (2562). **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ฮันนี่ เวิลด์ อิเล็กทรอนิกส์ แมธิเรียลส์ (ประเทศไทย) จำกัด.** การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต. คณะบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยเกริก.
- อำนวย สังข์ช่วย. (2563). **การบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของประชาชนเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภู ถ้ำภูกระแต อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น. วารสารการจัดการสมัยใหม่.** 18(1). 36-48.
- Alderfer. (1969). An empirical test of a new theory of human needs. **Organizational Behavior and Human Performance.** 4(2). 142-175.

คุณภาพชีวิตทางสังคมตามหลักธรรมของสายใยแห่งชีวิต*

SOCIAL QUALITY OF LIFE ACCORD TO PRINCIPLES ON LIFE LINE

ณภัตสรส์ เหมาะะประสิทธิ์¹, รังสี เมืองใจ²

Napatsorn Mohprasit¹, Rungsee Muangjai²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง^{1,2}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist College^{1,2}

Email : napatsorn.mor@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ตามหลักธรรมของชีวิตที่เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสืบสานความเป็นไทยไว้จนถึงทุกวันนี้ และมีใช้เป็นเพียงการทำหน้าที่ในการกำหนดรูปแบบของการดำรงชีวิต และการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งหลาย เท่านั้น หากแต่ยังทำหน้าที่ชี้ทางว่าสิ่งใดควรกระทำและสิ่งใดไม่ควรกระทำ รวมไปถึงการประกาศความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของคนไทยให้ชาวโลกได้ประจักษ์ โดยทำหน้าที่หมุนเวียนให้การดำเนินชีวิตของคนไทย คงอยู่ต่อไปไม่มีการสูญสลาย ทั้งยังช่วยในการแก้ปัญหาความไม่สมดุลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือการปกครอง ตลอดจนทำหน้าที่ส่งเสริมให้เกิดการประยุกต์ระหว่างสิ่งต่างๆ เพื่อความลงตัวระหว่างวัฒนธรรม จากที่กล่าวมานี้จะเป็นได้ว่า วัฒนธรรมไทยมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง โดยรับฐานความคิดและแนวปฏิบัติมาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ จนกลายเป็นจุดสายเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตให้เติบโตอย่างมีคุณค่า เพราะมีปัญญาเป็นตัวกำกับ ตามหลักแห่งไตรสิกขา

คำสำคัญ : 1. คุณภาพชีวิตทางสังคม 2. หลักธรรม 3. สายใยแห่งชีวิต

ABSTRACT

This academic article aims to study the development of social quality of life. Thai culture and wisdom according to the principles of life that are important to help carry on the Thainess to this day and it's not just the function of determining the way of life. and the way of life of all Thai people, but also serves to point the way what should be done and what should not be done Including the announcement of the uniqueness of the Thai people to the world to see by acting as a rotation for the life of Thai people Persistence without extinction It also helps in solving various imbalances. Be it social, economic, or governance. As well as to promote the application between things be it social, economic, or governance. As well as to promote the application between things for harmony between cultures from the foregoing, it can be said that Thai culture has its own characteristics. By taking the base of ideas and practices from the principles of Buddhism mainly until becoming like a great bloodline that nourishes life to grow up with value because there is wisdom as a director according to the threefold principle

Keywords : 1. Social Quality of Life 2. Life Accord 3. Principles on Life Line

1. บทนำ

หลักแห่งไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา หรือการ ละชั่ว ประพฤติดี ทำจิตใจ ให้บริสุทธิ์ผ่องใส อันจะนำไปสู่ชีวิตที่สะอาด สงบ และพบกับความสว่างบนเส้นทางที่ก้าวเดิน ด้วย บรรพชนได้บ่มเพาะความงามแห่งคำสั่งสอนไว้ในวิธีการอบรมนับแต่วัยเยาว์ในระดับครอบครัว จน ผ่านเข้าสู่โรงเรียนที่มีครูอาจารย์คอยย้ำเตือน บอกต่อ ช่วยให้สังคมสามารถสร้างเสริมคนดีให้มีโอกาส ได้เป็นผู้นำองค์กรระดับต่างๆ จนสามารถนำความเจริญก้าวหน้าสู่ประเทศชาติเป็นลำดับมา ดังนั้น การจะพัฒนาสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้า จึงขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาของชนในชาติ คือภูมิปัญญาของคน ไทย อันมีรากฐานมาจากศาสนธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นหลัก หลักธรรมทางพุทธศาสนา นับเป็น สมบัติอันล้ำค่าของสังคมไทย และเป็นเครื่องมือหล่อหลอมชีวิตจิตใจคนในสังคมที่มีความเก๋าแก่ควบคู่ มากับประวัติของความเป็นชาติ แม้ในปัจจุบันการนำศาสนธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จะ ลดน้อยถอยลงไปจนส่งผลให้สังคมห่างไกลจากสันติสุข แต่ก็เชื่อว่าสิ่งนี้จะสูญหายไปจากสังคมถ้ามองดู ปัญหาที่รุมเร้าเข้ามาไม่หยุดหย่อนในเวลานี้ จะเห็นได้ว่ามีจุดเริ่มมาจากการใช้แนวทางการพัฒนาตาม แบบที่ธนาคารโลกกำหนด ซึ่งแนวทางดังกล่าวเน้นความเจริญทางด้านวัตถุเป็นสำคัญ จึงนำไปสู่ลัทธิ

วัตถุนิยม หรือบริโภคนิยม บางคนอาจมองว่าช่วยให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความสะดวกสบายขึ้น แต่แท้จริงแล้ว ได้ปิดบังซ่อนเร้นผลพวงแห่งความเลวร้ายที่ติดตามมากับการพัฒนาเอาไว้ เพราะการพัฒนาตามแนวทางของธนาคารโลกปฏิเสธความเท่าเทียมกันของมนุษย์ที่มีศักยภาพและไร้ศักยภาพ ตามเกณฑ์การพัฒนา ผลจากการพัฒนา จึงทำให้คนไทยบางส่วนจำต้องยอมรับการเป็นอยู่อย่างอดอยาก ต้องทนกับความเจ็บป่วยที่ไม่ได้รับการรักษา ด้วยเหตุที่ได้เกิดความเหลื่อมล้ำขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นไปในทางที่ตรงข้ามกับแนวทางของศาสนาที่มองว่า มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน และต่างมีโอกาสในการที่จะบรรลุ สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตได้เหมือนกัน (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2545)

นอกจากนั้น ศาสนายังให้ความสำคัญกับความเป็นธรรม โดยยึดคนเป็นตัวตั้งในการหาทางออกของปัญหา แล้วมุ่งพัฒนาเพื่อให้คนทุกคนและทั้งสังคม มีโอกาสบรรลุสิ่งที่ดีที่สุด ดังนั้น ด้วยความหวังยว้ากรแห่งทางวัฒนธรรมอันเป็นส่วนสำคัญที่แสดงถึงความเป็นชาติ เพราะมีเอกลักษณ์เด่นเฉพาะตน และมีลักษณะร่วมกันที่ก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ ความรัก และความภูมิใจในแผ่นดินถิ่นเกิด กำลังจะสูญหายไป หลายฝ่ายจึงพยายามที่จะนำศาสนธรรมเข้ามาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งสังคม โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติที่ชัดเจนประเด็นของการนำศาสนธรรมเป็นยุทธศาสตร์นั้น มุ่งที่คนเป็นสำคัญ ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และต่อเนื่องมาจนถึงฉบับที่ 9 ที่ประกาศใช้อยู่ในปัจจุบัน ก็มองไปที่การพัฒนาคน โดยเน้นการพัฒนาจิตใจ

2. แผนพัฒนาและยุทธศาสตร์ชาติกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

แผนพัฒนาและยุทธศาสตร์ชาติกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้กำหนดให้คนได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วน ทั้ง 3 ด้าน

ประการแรก ได้แก่ การพัฒนาให้คนเป็นคนเก่งที่มีปัญญา ใฝ่รู้ รู้จักคิด มีเหตุผล ขยันขันแข็ง รู้จักพึ่งตนเอง และมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม สังคม และประเทศชาติ

ประการที่สอง ได้แก่ การพัฒนาให้คนเป็นคนดี มีเมตตากรุณา กตัญญูรู้คุณ สามัคคี ซื่อสัตย์สุจริต ละเว้นจากอบายมุข มีระเบียบวินัย ประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณ และมีความเป็นประชาธิปไตย

ประการที่สาม ได้แก่ การพัฒนาคนให้เป็นคนที่มีความสุข มีสมาธิ สงบเยือกเย็น แจ่มใส ร่าเริง พอใจในสิ่งที่มีและยินดีในสิ่งที่ทำ

คนไทยนับเป็นคนโชคดีอย่างที่สุด ที่มีศาสนาเป็นเครื่องกลมเกลียวจิตใจ จนแนวคำสอนของศาสนาซึมซับอยู่ในวิถีชีวิตของทุกคน และได้รับการสืบทอดเป็นวัฒนธรรมอยู่ในแต่ละกลุ่มชน โดยเฉพาะวิถีแห่งชาวพุทธที่ตั้งอยู่บนฐานแห่งเมตตาธรรม พระพุทธศาสนา จึงเป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติไทยที่บรรพบุรุษได้ทำนุบำรุงรักษาไว้ให้คนรุ่นหลัง และด้วยเหตุที่คนไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ประเทศไทย จึงยังคงดำรงรักษาเอกราชอยู่ได้อย่างมั่นคง ทั้งยังเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่ช่วยให้

คนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้ด้วยความสงบสุข แม้จะมีภัยใดๆ เกิดแก่พระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นภัยจากภายนอกวงการพระศาสนาหรือจากภายใน โดยเฉพาะในช่วงที่กระแสโลกาภิวัตน์เข้ามามีอิทธิพลต่อคนไทย ภัยเหล่านั้นก็หาได้ทำให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมคลายความนับถือในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า แม้ชาวพุทธส่วนหนึ่งจะย่อหย่อนในการปฏิบัติบ้างก็ตาม (ซิมเมอร์คาร์ล, 2544)

ชีวิตมนุษย์เราทุกคนเกิดมาพร้อมกับเวลาซึ่งเวลาเป็นสิ่งที่มนุษย์เป็นผู้กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการจัดระเบียบชีวิตทางสังคมเช่นเกิดมาต้องเรียนทำงานกินนอนและการใช้ชีวิตที่เป็นอิสระตั้งนั้นการดำรงชีวิตของมนุษย์ต้องคำนึงว่าสิ่งที่เราจะกระทำนั้นมีความสำคัญมีคุณค่าและมีประโยชน์มากน้อยเพียงใดเพื่อให้คุ้มค่ากับเวลาที่เรามีอยู่ตั้งนั้นการดำรงชีวิตของมนุษย์ต้องตั้งอยู่บนสติและไม่ปล่อยให้เวลาเดินไปอย่างสูญเปล่า มนุษย์เราเป็นสิ่งที่ชีวิตที่ฉลาดมีระบบความคิดและมีหลักการทางด้านเหตุและผล โดยมนุษย์ได้มีการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ ขึ้นมามากมายรวมทั้งแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เพื่อตอบสนองต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เช่นมีการผลิตยารักษาโรคจากดินและรากไม้สร้างที่อยู่อาศัยจากแร่ธาตุมีการกำหนดเงินตราเพื่อแลกเปลี่ยนสิ่งของและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตขึ้นมามากมายทั้งนี้มนุษย์มักมองเห็นว่าการเร่งรัดพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีด้านอุตสาหกรรมและด้านเศรษฐกิจเป็นการนำสิ่งที่ดีมาสู่มวลมนุษย์ทำให้ชีวิตมีความสะดวกสบายมากขึ้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการมองเพียงด้านเดียวแท้ที่จริงแล้วการพัฒนาอย่างไรชอบเขตอย่างไรไม่มีขีดจำกัดและไม่คำนึงถึงสมดุลของธรรมชาติล้วนแต่สร้างปัญหาให้กับมนุษย์เอง (ทั้งการเกิดปรากฏการณ์ภัยธรรมชาติมลภาวะเป็นพิษจากการตัดไม้ทำลายป่าปริมาณขยะและสิ่งปฏิกูลล้นโลกและโรคภัยต่างๆ ที่มาจากผลข้างเคียงจากการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีมากเกินไป) และยังมีพัฒนาการมากขึ้นเท่าใดปัญหาต่างๆ ก็จะมีเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

ธรรมชาติเป็นผู้ให้กำเนิดมนุษย์และเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงร่างกายและจิตใจของมนุษย์มาโดยตลอดนอกจากนี้ความสุขของมนุษย์ทุกคนก็เกิดมาจากธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นความสุขทางกายความสุขทางใจความสุขทางสังคมและมีความสุขทางปัญญาซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติตั้งนั้นมนุษย์ควรทำความเข้าใจให้คุณค่าให้ความเคารพนับถือสร้างความผูกพันและความใกล้ชิดกับธรรมชาติรับผิดชอบต่อธรรมชาติซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดมนุษย์และเรียนรู้อย่างบูรณาการในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติเพื่อรักษาความสมดุลระหว่างธรรมชาติและตัวของมนุษย์เอง จึงกล่าวได้ว่ามนุษย์กับธรรมชาติมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นมานานตั้งแต่มนุษย์ปรากฏขึ้นมาบนพื้นโลกมนุษย์เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของธรรมชาติมนุษย์อาศัยอยู่ในธรรมชาติมนุษย์อาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตธรรมชาติจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์มนุษย์กับธรรมชาติเป็นส่วนของมันและกันและไม่อาจแยกออกจากกันได้เมื่อใดที่มนุษย์และธรรมชาติต้องแยกจากกันเมื่อนั้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลงสู่หายนะด้วยกันทั้งสองฝ่ายทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของมนุษย์มนุษย์จะต้อง

เปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิตมาสู่การใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนโดยมนุษย์จะต้องเข้าใจและยอมรับในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติมนุษย์จะต้องมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบในผลของการกระทำและการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมรุ่นต่อๆ ไป การพัฒนาของมนุษย์จะต้องไม่กระทบกระเทือนหรือทำลายความเป็นเอกภาพของธรรมชาติมนุษย์ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่ตนก่อให้เกิดแก่ธรรมชาติมนุษย์ต้องอนุรักษ์ความหลากหลายของธรรมชาติความหลากหลายในธรรมชาติเป็นรากฐานสำคัญของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดเป็นสิ่งที่ทำให้สิ่งมีชีวิตทุกชนิดสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้มนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล

3. สายใยแห่งชีวิตตามหลักธรรม

หนึ่งปีที่ผ่านมาผมจำกัดความกับการที่โลกโคจรรอบดวงอาทิตย์ครบ 1 รอบนักวิทยาศาสตร์บอกเราว่าโลกโคจรแบบนี้มาแล้วมากกว่า 4,500,000,000 รอบ (สี่พันห้าร้อยล้านรอบ) ตัวเลขเหล่านี้กำลังเดินทางไปข้างหน้าโดยที่ไม่มีใครสามารถพิสูจน์ได้ถึงจุดสิ้นสุดของมันแต่สำหรับมนุษย์เราได้ถูกพิสูจน์แล้วว่าเรามีอายุเฉลี่ยอยู่ประมาณ 70 ปีเปรียบเทียบได้ว่าทั้งชีวิตเราสามารถที่ศนาจรรอบดวงอาทิตย์ได้เพียงแค่ 70 รอบเท่านั้นสำหรับบางคนอาจมากกว่าหรือน้อยกว่าแต่อย่างไรก็ตามการที่ศนาจรรอบสุดท้ายย่อมมาถึงเราทุกคนจึงเกิดมาพร้อมกับเข็มนาฬิกาที่กำลังเดินถอยหลังบนโลกที่หมุนไปข้างหน้าแต่นั้นมันไม่ได้บ่งบอกให้เราดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ค่าหากแต่กำลังบอกเราให้ใช้เวลาอย่างมีค่าต่างหากจากค่าเฉลี่ยของชีวิตมนุษย์ที่มีอายุประมาณ 70 ปีซึ่งเปรียบเทียบกับเวลาประมาณ 25,000 วันหรือราว 610,000 ชั่วโมงในเวลาทั้งหมดเราต้องใช้ไปกับการนอนวันละ 8-9 ชั่วโมงนั่นคือเวลาประมาณ 220,000 ชั่วโมงที่เราอยู่ในโลกของความฝันและอีก 390,000 ชั่วโมงที่เหลือคือการใช้ชีวิตในโลกของความจริงซึ่งทั้งหมดไปกับวัยแรกเกิดถึง 3 ปีแรกที่สมองฝึกการรับรู้และการจดจำอีก 18,000 ชั่วโมงและ 18,000 ชั่วโมงนั้นจะนำไปสู่ช่วงเวลาของการเรียนหนังสือเราใช้เวลาอยู่ในห้องเรียนจริงๆ ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนจบปริญญาตรีอีก 45,000 ชั่วโมงและ 45,000 ชั่วโมงที่เราลงทุนไปนั้นจะนำไปสู่ช่วงเวลาทำงานเราใช้เวลากับการทำงานตลอดช่วงชีวิตของแรงงานประมาณ 110,000 ชั่วโมงเวลาที่เหลือทั้งหมดของชีวิตอีก 217,000 ชั่วโมงนั่นคือช่วงเวลาของการตื่นอยู่ในชีวิตที่เป็นอิสระทุกช่วงเวลาตามกรอบที่มนุษย์สร้างขึ้นมีความเชื่อมโยงกันอยู่ในชั่วโมงเหล่านั้นเสมอและทุกการเชื่อมโยงกันนั้นกำลังตั้งคำถามกับเราว่า “เราได้ทุ่มเทให้กับช่วงเวลาของเราได้อย่างเต็มที่แล้วหรือยัง” 45,000 ชั่วโมงแห่งการเรียนเราได้ลงทุนกับมันแล้วค้นพบในสิ่งที่เราต้องการแล้วหรือยัง 110,000 ชั่วโมงที่เราได้ลงทุนกับมันเพื่อได้ทำในสิ่งที่เรารักแล้วหรือยังและกับอิสระภาพอีก 217,000 ชั่วโมง เราได้ใช้ในสิ่งที่ลงทุนไปคุ้มหรือยังเรามีความสุขกับมันจริงๆ หรือยังหรือเรากำลังหมดเวลาไปกับความทุกข์ความโกรธและความเกลียดชังอย่างปฏิเสธเวลาที่เรามาด้วยความโศกเศร้าตรงเนื้อที่ของเวลาที่ยังเหลืออยู่มันไม่คู่ควรกับความทุกข์ที่ไม่มีมนุษย์คนไหนควรต้องพยายามมีชีวิตเพราะมนุษย์ทุกคนกำลังได้มีชีวิตชีวิตบน

ดวงดาวหนึ่งเดียวจากหลายร้อยล้านล้านดวงที่นักวิทยาศาสตร์พิสูจน์ออกมาแล้วว่าสามารถกำเนิดสิ่งมีชีวิตขึ้นมาได้และบนดวงดาวหนึ่งเดียวที่เราอยู่นี้เราคือสายพันธุ์เดียวจากล้านสายพันธุ์ที่ถูกให้เรียกมีสติปัญญามากที่สุดเพราะฉะนั้นอย่าปล่อยให้การทัศนจักรครั้งต่อไปรอบดวงอาทิตย์หมดไป ความว่างเปล่ามนุษย์คือสิ่งมีชีวิตที่ฉลาดที่สุดบนโลกใบนี้สติปัญญาาระบบความคิดหลักการทางด้านเหตุและผลที่มีมากกว่าชีวิตสายพันธุ์ใดใดบนโลกใบนี้ทำให้เราต่างสร้างโลกใบหนึ่งที่ทับซ้อนโลกใบเดิมขึ้นมาโดยเรียกโลกนามธรรมใบนั้นว่าคือ “โลกของมนุษย์” โลกที่ได้สร้างสุดยอดเทคโนโลยีมากมายให้แก่มวลมนุษย์สร้างกฎหมายหลายฉบับเพื่อการอยู่ร่วมกันของสายพันธุ์มนุษย์สร้างกรรมสิทธิ์มากมายให้มนุษย์เป็นผู้ครอบครองพื้นที่บนโลกใบนี้(ประเวศ วะสี, 2544)

เราเปลี่ยนดินให้เป็นยารักษาโรคเราเปลี่ยนรากไม้ให้เป็นยาอายุวัฒนะเราเปลี่ยนทองคำให้เป็นสิ่งมีค่าเราเปลี่ยนแร่ธาตุให้เป็นที่อยู่อาศัยเรากำหนดวัตถุประสงค์โลหะเงินตราเพื่อการแลกเปลี่ยนสิ่งของเราฉลาดที่สุดจากการหาประโยชน์จากทรัพยากรที่เรามีอยู่แต่ความฉลาดของเรากำลังทิ้งผลลัพธ์อันโง่เขลาตามหลังมาด้วยจากกิเลสของตัวเองผลลัพธ์ของการเชื่อว่าโลกใบนี้คือโลกของมนุษย์ทำให้เราตอบสนองความสะดวสบายอย่างไม่รู้จบด้วยการทำลายทรัพยากรมากมายบนโลกเมื่อเราอายุทั้งหมดมาถึงปัจจุบันของโลกใบนี้ให้อยู่ในเวลา 1 ปีเราจึงค้นพบความจริงที่ว่ามนุษย์ที่มีชีวิตอยู่บนโลกใบนี้เพียง 18 นาทีเท่านั้นเพียงแค่ว่า 18 นาทีกับการอุปโลกน์ว่าโลกใบนี้คือโลกของมนุษย์กำลังเปลี่ยนแปลงโลก 1 ปีไปตลอดกาลวินาทีนี้ถ้ามนุษย์ถามกับโลกว่ามนุษย์คือสิ่งมีชีวิตที่ฉลาดที่สุดบนโลกนี้จริงหรือไม่โลกอาจจะหักไม้บรรทัดที่ใช้วัดความฉลาดของเราทิ้งไปแล้วตอบกับเราว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่โง่เขลากว่าสายพันธุ์ใดใดเพราะเรากำลังทำลายบ้านของตัวเองเราตัดต้นไม้เพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเกินความจำเป็นเราสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่อาจตีมูลค่าได้เราทำลายอากาศของตัวเองปล่อยควันพิษมากมายและสุดตมสิ่งเหล่านั้นคืนให้กับร่างกายของเราทำลายแหล่งอาหารของตัวเองด้วยการใช้สารเคมีต่างๆแล้วเราต่างก็ดื่มกินมันเข้าไปเสียเองและนี่คือความมั่งง่ายเพียงน้อยนิดของเราที่คิดว่าไม่อาจส่งผลกระทบต่อโลกเช่นการทิ้งขยะทิ้งปฏิกูลเอาไว้นบนเปลือกโลกทุกๆ ความคิดเหล่านั้นคือคำตอบของปรากฏการณ์จากธรรมชาติทั้งหมดที่เรากำลังเผชิญอยู่จริงเช่นการเกิดแผ่นดินไหวพายุสีนามิ น้ำท่วมความแห้งแล้งภาวะโลกร้อนภาวะเรือนกระจกปรากฏการณ์เอลนีโญและลานีญาและอื่นๆ อีกมากมายหากมนุษย์ยังเป็นผู้ที่ทรงพลังความคิดความฉลาดเหนือสายพันธุ์ใดใดเราอาจต้องเปิดตามองใหม่อีกครั้งว่าโลกใบนี้ไม่ใช่โลกของเราไม่ใช่โลกของมนุษย์และไม่เคยเป็นโลกของมนุษย์เราจะไม่มีทางรู้เลยว่าเราเอาเปรียบสิ่งมีชีวิตอื่นๆมากแค่ไหนถ้าเรายังเชื่อว่าโลกใบนี้คือโลกของเราโลกที่เราเขียนขึ้นมาภายในเวลา 18 นาทีและสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆ มากมายขึ้นโลกที่เราเลือกแบ่งปันความรุนแรงมากกว่าความเป็นไปของธรรมชาติ

4. ความหรรษาที่เกิดขึ้นในความเป็นจริง

โลกที่เราเสพความบันเทิงมากกว่าความเป็นจริงของสิ่งแวดล้อมโลกที่สร้างสุดยอดเทคโนโลยีความปลอดภัยมากมายให้แก่ชีวิตมนุษย์แต่โลกใบเดียวกันนั้นเองสร้างเพียงแผ่นป้ายรณรงค์เล็กๆ เพื่อความปลอดภัยให้กับสัตว์และสิ่งแวดล้อมและมีใครทราบหรือไม่ว่าใน 1 วันมีสัตว์กี่หมื่นชีวิตที่ต้องตายอยู่บนท้องถนนด้วยการกระทำของเราใน 1 ชั่วโมง มีสัตว์กี่หมื่นชีวิตที่ต้องล้มตายอดตายไปเพราะการใช้สอยทรัพยากรที่มากเกินไปของพวกเราและในวันนี้มีสัตว์กี่สายพันธุ์ที่ต้องสูญพันธุ์ไปเพราะ 18 นาที ของเราและนั่น 18 นาที ของเราที่ได้เขียนสิทธิมากมายให้กับมนุษย์สิทธิและเสรีภาพสิทธิพลเมืองสิทธิทางการเมืองสิทธิทางวัฒนธรรมสิทธิทางเศรษฐกิจสิทธิทางสังคมสิทธิเยาวชนสิทธิครอบครัวสิทธิสตรีสิทธิตามกฎหมายสิทธิและสิทธิอีกมากมายแต่สิ่งมีชีวิตอื่นไม่เคยได้เรียกร้องสิทธิใดแต่พวกเขาขอเพียงสิทธิแห่งการดำรงชีวิตอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติ

เมื่อใดที่เราเปิดตาขึ้นมาแล้วมองออกไปรอบๆ ตัวเราเราจะเห็นว่าเราเป็นเพียงแค่ 1 ในล้านของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในโลกของธรรมชาติโลกที่เราเพิ่งเข้ามาอาศัยอยู่เพียงแค่ 18 นาทีไม่มีกฎหมายฉบับไหนจะเปลี่ยนแปลงความเป็นจริงนี้ไปได้ความเชื่อในความจริงเท่านั้นที่เปิดตาให้เรามองเห็นความฉลาดอันโง่เขลาของพวกเราความเชื่อในความเชื่อมโยงกันของธรรมชาติเท่านั้นที่จะทำให้เราเห็นจุดเริ่มต้นของโมเลกุลที่ก่อกำเนิดพวกเราที่ใช้เรียกกันว่า “มนุษย์” โลกใบนี้ไม่เคยถูกครอบครองโดยใครเพราะมันเป็นโลกที่ถูกกำเนิดขึ้นโดยธรรมชาติธรรมชาติที่เชื่อมโยงความซับซ้อนเข้าด้วยกันจนก่อกำเนิดสิ่งมีชีวิตหลายล้านชีวิตบนโลกซึ่งเราเป็นเพียงแค่หนึ่งในนั้นหนึ่งในนั้นที่ถูกเลือกให้ฉลาดที่สุดแต่ต่อจากนี้เราจะไม่ฉลาดที่สุดเพียงเพื่อสนองกิเลสของตัวเองอีกต่อไปเพราะนี่คือโลกของ “ธรรมชาติ” ถึงแม้เราจะตีตัวออกห่างจากธรรมชาติเพียงใดแต่ธรรมชาติก็ยังไม่ไปไหนหากยังเฝ้าติดตามเราอยู่ทุกเมื่อเชิวันรุ่งอรุณมีดวงอาทิตย์ค่าคืนมีดวงจันทร์และดวงดาวแม้แสงไฟจะแรงกล้าเพียงใดแต่ก็ยากจะบดบังมิให้เห็นแผ่นฟ้าในคืนเดือนมืดได้บางวันหากปิดไฟและลองจุดเทียนบ้างบางทีจะได้สัมผัสความรู้สึกบางอย่างที่อยู่รอบตัวเราแต่เราต้องลงแรงช่วยธรรมชาติบ้างจะคอยให้ธรรมชาติตามปลอมประโลมเราแต่ฝ่ายเดียวก็ดูจะใจจัดใจดำเกินไปอย่างน้อยก็เจียดเวลาช่วยหมู่มิให้ได้แพร่พันธุ์บ้างรดน้ำพรวนดินให้ต้นไม้ได้เติบโตใหญ่เพื่อให้หมู่มิได้ชิมชัปลังชีวิตจากผืนดินยามท้อแท้ ท้อถอยความเขียวสดใสของใบไม้คงเต็มเร็วแรงให้แก่จิตใจของเราได้มากที่เดียวใบไม้และดอกไม้ที่ผลิบานสะท้อนให้เราเห็นพลังสร้างสรรค์ที่มีอยู่อย่างเปี่ยมล้นในตัวเราขอเพียงแต่เราได้ร่วมมือกับธรรมชาติเท่านั้นความสุขคือสิ่งที่มนุษย์ทุกคนล้วนแสวงหาและต่างก็ตั้งรกรากใจว่าหากเราครอบครองยิ่งในปัจจุบันมีการปรุงแต่งหลากหลายของสารพัดสิ่งเสพให้ได้เลือกซื้อเลือกหาเราจะรู้สึกยินดีมีความสุขเมื่อได้เป็นเจ้าของสมาร์ทโฟนรุ่นใหม่หรือได้ลองลิ้มชิมรสอาหารรสชาติใหม่ๆ แปลกๆ จากต่างประเทศหรืออาหารฟาสต์ฟู้ดต่างๆ และใช้เวลาว่างไปกับกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ในศูนย์การค้าแต่ความทุกข์หรือสิ่งที่เราทุกคนต้องการจะหลีกเลี่ยงนั้นก็มีมักจะมาทักทายเราอยู่เสมอบางครั้งก็อาจจะ

มาในรูปของโรคภัยไข้เจ็บต่างๆทั้งโรคทางกายและโรคทางใจโรคทางกายและโรคทางใจนั้นก็เป็ผล
มาจากการใช้ชีวิตของเรานั้นเองเราเจ็บป่วยโดยสาเหตุมาจากนิสัยการรับประทานอาหารของเราเอง
ผลข้างเคียงจากการใช้อุปกรณ์ไฮเทคมากเกินไปทำให้สมรรถภาพทางกายของเราเสื่อมลงก่อนเวลาอัน
ควร(พยับแดด, 2526)

5. สภาวะธรรมและธรรมชาติ

การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมเต็มไปด้วยมลพิษต่างๆก็เป็นตัวการทลายสุขภาพ
ของเราเช่นกันธรรมชาติคือผู้ให้กำเนิดมนุษย์และให้อาหารหล่อเลี้ยงทั้งร่างกายและจิตใจเรามาได้
ตลอดและมนุษย์ก็จะขาดธรรมชาติเสียไม่ได้และความสุขที่เราทุกคนต้องการนั้นก็สมารถหาได้จาก
ธรรมชาติรอบตัวเรานี่เองและก็เป็นความสุขไม่จำเป็นต้องใช้เงินซื้อหาหากเราจะหันกลับมาธรรมชาติ
พร้อมจะโอบกอดเราอยู่เสมอในด้านความสุขทางกายมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและมีร่างกาย
ที่ประกอบด้วยธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เราจึงต้องรับประทานอาหารที่ดื่มน้ำหายใจสัมผัสไออุ่นจาก
ผืนดินและแสงแดดและพึ่งพาอาศัยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเพื่อที่จะดำรงชีวิตอยู่การมีสุขภาพ
ร่างกายที่สมบูรณ์ก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องเนื่องกันเรารับประทานอาหารไม่ใช่แค่เพียงให้ท้องอืดแต่ควร
หลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพที่ดื่มน้ำที่สะอาดรับอากาศที่บริสุทธิ์ได้สัมผัสแสงแดดใน
ปริมาณที่พอเหมาะในอดีตเราพึ่งพิงธรรมชาติในฐานะที่เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตคืออาหาร
เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัยยารักษาโรคแต่ในปัจจุบันเรารับประทานอาหารปรุงแต่งที่เต็มไปด้วยสาร
ปนเปื้อนต่างๆ และเรารับประทานยาที่ผลิตจากสารเคมีที่ก่อให้เกิดผลข้างเคียงอันเป็นที่มาของโรคภัย
ไข้เจ็บต่างๆ ซึ่งเป็นปัญหาของคนยุคปัจจุบันการหวนกลับไปสู่วิถีธรรมชาติสำหรับผู้ใส่ใจดูแลสุขภาพ
ตนเองไม่ว่าจะเป็นอาหารชีวิตคลีนผู้ปลูกผักไว้รับประทานเองการรักษาตามแนวธรรมชาติ
บำบัดเป็นต้นด้านความสุขทางใจความสุขยามที่เราได้สัมผัสธรรมชาติทำให้เรารู้สึกสงบเย็นรื่นรมย์ใจ
เมื่อเราได้ฟังเสียงนกขับขานเสียงหมู่ไม้โยกไหวไปตามสายลมเสียงเกลียวคลื่นซัดสาดกระทบโขดหิน
เห็นปูเมฆขาวล่องลอยบนท้องฟ้าสีเข้มทองเทียวสัมผัสกลิ่นอายธรรมชาติบนป่าเขามองดูผีเสื้อโอบ
บินดูดน้ำหวานจากเกสรดอกเข็มจากดอกนี้ไปดอกนั้นหรือไปกางเต็นท์นอนชมความงามของหมู่ดาว
ยามคืนฟ้ากระจ่างเราสามารถหาความสุขเหล่านี้ได้จากธรรมชาติรอบตัวธรรมชาติซึ่งนอกจากจะเป็น
แหล่งอาหารกายแล้วยังเป็นแหล่งอาหารใจทำให้เรารู้สึกมีความเต็มอิมทางใจและทำให้เรามีสุขภาพใจ
ที่สมบูรณ์ความสุขทางสังคมมนุษย์เป็นสัตว์สังคมเช่นเดียวกับสรรพสิ่งทั้งหลายซึ่งต่างก็ต้องพึ่งพา
อาศัยกันเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต(พระเทพดิลก, 2551)

ดังนั้น หากเรามองเห็นความจริงในเรื่องนี้และดำเนินชีวิตได้สอดคล้องเป็นหนึ่งเดียวกับ
ธรรมชาติการเบียดเบียนกันก็จะลดน้อยลงเราจะมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับทุกสิ่งสมารถที่จะสร้าง
สังคมสิ่งแวดล้อมที่อบอุ่นปลอดภัยเช่นเดียวกับวิถีชีวิตไทยในอดีตที่อยู่ร่วมกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยมี

น้ำใจแบ่งปันกันร่วมแรงร่วมใจกันในการทำสิ่งต่างๆ ความสุขทางปัญญาธรรมชาตินี้มีสิ่งต่างๆ มากมาย ให้เราได้เรียนรู้ได้ไม่จบสิ้นเรามองเห็นใบไม้ผลิบออ่อนจนเป็นสีเขียวเข้มในที่สุดก็ปลิวหลุดล่วงจากต้น กลับคือสู่ผืนดินอีกครั้งหนึ่งธรรมชาติสอนเราให้เราได้เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตเมื่อมองเห็นสรรพสิ่ง หมุนเวียนเวียนวนเป็นวัฏจักรเราสังเกตเห็นความเป็นเหตุเป็นผลกันของสิ่งต่างๆ ทั้งหลายจึงเกิด เป็นความเข้าใจและนำความรู้ที่ได้มาใช้ประโยชน์เพื่อที่จะดำรงชีวิตอยู่เราจึงรู้จักการปลูกพืชกินเอง แทนที่จะเก็บจากป่าเราได้บทเรียนชีวิตเรื่องความสามัคคีและความขยันหมั่นเพียรจากการเฝ้าดูมดตัว น้อยๆ ทำงานของมันและธรรมชาติภายในตัวเราก็ไม่ต่างอะไรกับธรรมชาติภายนอกเช่นกันหากเรา รู้จักธรรมชาติภายในตัวเราเราก็จะพบความสุขที่แท้จริงได้จากอดีตที่มนุษย์ถูกควบคุมโดยธรรมชาติ ต้องกลัวเกรงปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ ดำรงชีวิตด้วยการไล่ล่าสัตว์และเก็บพืชพันธุ์ต่างๆ มาเป็น อาหารและไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งถือได้ว่าเป็นยุคแห่งความไม่รู้ซึ่งมนุษย์มีอิทธิพลต่อธรรมชาติ ค่อนข้างน้อยสู่ยุคของการที่มนุษย์เริ่มมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติมากขึ้นเริ่มปรับตัวเข้าหา ธรรมชาติรู้จักเลี้ยงสัตว์เพาะปลูกทำการเกษตรหรือการใช้สมุนไพรธรรมชาติมาทำเป็นยารักษาโรค รู้จักตั้งถิ่นฐานที่อยู่พัฒนาวิถีชีวิตความคิดความเชื่อประเพณีวัฒนธรรมและศาสนาที่สอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมที่ตนอยู่อาศัยซึ่งมีรากเหง้ามาตั้งแต่ยุคที่มนุษย์เห็นว่าธรรมชาติให้คุณให้โทษแก่ ตนได้มนุษย์ให้คุณค่าและให้ความเคารพนับถือธรรมชาติเชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งสถิตอยู่ในธรรมชาตินั้น ในฐานะผู้ปกป้องรักษาและอำนวยผลอันเป็นเป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิตทั้งในด้านร่างกายภายนอก อาหารเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคและในด้านความเจริญของจิตใจภายในคือมนุษย์อาศัย ธรรมชาติเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะและวิทยาการต่างๆ

6. ชีวิตในความเป็นจริงตามหลักธรรม

วิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์จึงมีความเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ตนอยู่อาศัยมี ความใกล้ชิดผูกพันกับธรรมชาติมากขึ้นในปัจจุบันมนุษย์ได้พัฒนาความรู้ของตนโดยเฉพาะความเจริญ ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมนุษย์ใช้ความเจริญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ ศึกษาเรียนรู้และควบคุมจัดการธรรมชาติจนกลายเป็นว่ามนุษย์ต้องพึ่งพาและเสพติดเทคโนโลยีมาก ขึ้นซึ่งแตกต่างจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของมนุษย์ที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติมาเป็นชีวิตที่ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยี จากที่เคยมองว่าธรรมชาติเปรียบเสมือนแม่ผู้ให้คุณแก่ตนเป็นชีวิตที่มองธรรมชาติเป็นทรัพยากรที่ สามารถตัดดวงเอาผลประโยชน์ได้จนเป็นการทำลายธรรมชาติการเสียสมดุลระหว่างมนุษย์กับ ธรรมชาติทำให้วิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีดังกล่าวกลับสร้างปัญหาให้กับสังคมมนุษย์และกับตัว ธรรมชาติเองไม่ว่าจะเป็นปัญหาภายนอกตัวมนุษย์ทั้งในด้านการขาดแคลนทรัพยากรการบริโภคที่ขาด จิตสำนึกปัญหาจากภัยธรรมชาติต่างๆ ที่มีมากขึ้นและเพิ่มระดับความรุนแรงขึ้นทุกปีปัญหาจากตัว เทคโนโลยีเองซึ่งส่งผลกระทบต่อมนุษย์หรือปัญหาทางจิตใจภายในที่มนุษย์ปัจจุบันป่วยเป็นโรคทาง

จิตกันมากขึ้นและปัญหาที่เรียกว่าเป็นโรคพร่องทางจิตวิญญาณ อนาคตจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่มนุษย์ต้องย้อนกลับมาองความสัมพันธ์ของตัวเองกับธรรมชาติแม้ในปัจจุบันจะมีองค์กรหลายฝ่ายได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้กันมากขึ้นมีแนวคิดและการกระทำอย่างเป็นรูปธรรมแต่ปัญหาต่างๆที่เสี่ยงต่อความอยู่รอดและสูญพันธุ์ของมนุษย์เองและการพินาศสิ้นไปของโลกรธรรมชาติย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือกันของมนุษย์ทุกคนที่จะช่วยกันและช่วยให้ผู้อื่นได้ตระหนักว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติชีวิตมนุษย์ย่อมขาดธรรมชาติไม่ได้สิ่งที่มนุษย์ทำนั้นมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและย่อมส่งผลต่อตัวมนุษย์เองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เมื่อมนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการดำเนินชีวิตแต่ในขณะเดียวกันก็ผูกพันเป็นสายใยเดียวกันกับธรรมชาติกล่าวคือมนุษย์ไม่อาจละทิ้งความรับผิดชอบที่มีต่อผลที่ตามมาได้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติจากการเป็นนายเหนือธรรมชาติมาเป็นความเข้าใจว่ามนุษย์คือส่วนหนึ่งของธรรมชาติเกิดการเรียนรู้อย่างบูรณาการในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติเป็นหนทางที่จะคืนความสมดุลให้กับธรรมชาติและตัวมนุษย์เองสรรพสิ่งมีชีวิตบนโลกใบนี้ล้วนต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันไม่สามารถแยกจากกันได้โดยการขับเคลื่อนด้วยคำว่า “เวลา” อาจช้าหรือเร็วต่างกันไปทรัพยากรธรรมชาติและเวลาที่ยังเหลืออยู่มนุษย์เราควรใช้มันอย่างคุ้มค่าอย่างมีปัญญาตามหลักธรรม ปัญญาที่เห็นธรรมจนเกิดความเข้าใจในชีวิตเข้าใจในธรรมชาติที่เกิดขึ้นเสมือนต้นธารหล่อเลี้ยงจิตใจไม่ให้เกิดทุกข์ “ป่าไม้อันอุดมคือต้นน้ำที่หล่อเลี้ยงสรรพชีวิตฉันใดจิตที่เปี่ยมด้วยความเข้าใจในชีวิตก็คือต้นธารแห่งความสุขฉันนั้น” (พระธรรมปิฎก, 2546)

การดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันนี้การสร้างเชื่อมั่นให้แก่ตนเองจะเป็นบันไดขั้นหนึ่งที่ผลักดันให้บุคคลผู้นั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จได้ดังนั้นวิธีการสร้างเชื่อมั่นในตนเองได้ดังนี้ควรเริ่มดังนี้

- 1) ขจัดทัศนคติที่ไม่ดีเกี่ยวกับตัวเองออกไปก่อนอย่าตั้งคำถามถามตัวเองว่าทำไมไม่เก่งเหมือนคนอื่น
- 2) อย่านำตัวเองไปเปรียบเทียบกับคนอื่นเด็ดขาดไม่ว่าจะเป็นเรื่องเรียนเรื่องงานหรือทักษะต่างๆ เพราะหน้าตาคนเรายังเกิดมาไม่เหมือนกัน
- 3) ลองพูดคุยถึงเรื่องเพื่อนๆ หรือเรื่องความรักให้คนอื่นฟังฝึกฝนการเล่าเรื่องพูดคุยแบบค่อยเป็นค่อยไปคิดเสมอว่าเราต้องการแก้ไขปัญหาความไม่กล้าแสดงออกงงหัดที่จะแสดงออกมาบ้างไม่ช้าก็จะค่อยๆ ดีขึ้นเอง
- 4) ไม่มีใครเหมาะสมหรือดีพร้อมไปทุกอย่างแม้แต่คนที่มั่นใจมากที่สุดก็สามารถขาดความมั่นใจได้ง่ายๆคนที่ไม่มีความมั่นใจก็สามารถกลับมาเป็นคนที่มีความมั่นใจได้อีกครั้งเหมือนกัน
- 5) ระบุความสามารถของเราในด้านที่คิดว่าเด่นกว่าคนอื่นๆ หรือลองพยายามที่จะค้นพบสิ่งที่คุณเป็นหนึ่งในด้านใดด้านหนึ่งหรืออาจเน้นที่พรสวรรค์ที่เรามีอยู่แล้วจงเรียนรู้ที่จะนำความภาคภูมิใจในตัวเองออกมาให้เครดิตตัวเองเพื่อความสำเร็จ

6) ขอขอบคุณสิ่งที่มีอยู่แล้วแม้ว่าบางครั้งอาจจะไม่มั่นคงและความไม่แน่นอนในตนเอง หรือมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอลองคิดทบทวนความต้องการทางอารมณ์ยอมรับสิ่งที่คุณมีอยู่สามารถต่อสู้กับความรู้สึกของตัวเองได้

7) หัดมองโลกในแง่บวกเข้าไว้แม้ว่าบางครั้งเราอาจจะขี้ใจหรือเข้าใจผิดกับคนอื่นแต่ให้เห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่เสมอรักคนอื่นเหมือนรักตัวเองและพูดในแง่บวกเกี่ยวกับความก้าวหน้าในอนาคตของเรา

8) การยอมรับคำตำหนิติเตียนของคนอื่นเพราะการได้รับคำตำหนิติเตียนเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เราปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น

9) มองผ่านในกระจกและยิ้มให้แก่ตัวเองเพราะหน้าตาของเราเป็นสิ่งที่แรกที่จะแสดงออกว่าเรามีความมั่นใจในตัวเองแค่ไหน

10) แกล้งทำเป็นว่าเรามั่นใจในตัวเองบ่อยๆ ทำให้คนอื่นมองมา รู้สึกว่าเราเป็นคนมั่นใจแล้วตัวเราเองก็จะเชื่อมั่นในตัวเองได้

7. สรุป

สุขภาพร่างกายเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอมาตั้งแต่วัยหนุ่มสาวและวัยกลางคนเพื่อที่ว่าเมื่อถึงวัยเกษียณอายุแล้วสุขภาพจะไม่ทรุดโทรมเร็วกว่าที่ควรจะเป็นเพราะในวัยนี้ระบบต่างๆ ของร่างกายจะมีการเสื่อมลงอย่างชัดเจนโอกาสเกิดโรครังจึงเป็นไปได้ง่ายมหาวิทยาลัยคอลเลจลอนดอน ได้ศึกษาคนวัยเกษียณที่ยังคงแข็งแรงดี 3,500 คนที่มาเริ่มการออกกำลังกายและติดตามต่อมาเป็นเวลาอีกเกือบ 10 ปีพบว่าคนเหล่านี้จะมีสุขภาพแข็งแรงดีติดต่อกันไปได้อีก 8 ปีอย่างสบาย ดร.มาร์คแฮมเมอร์ กล่าวว่า “การออกกำลังกายตลอดทั้งชีวิตจะเป็นเรื่องดีถึงแม้จะเพิ่งทำก็ช่วยให้สุขภาพดีได้และที่ควรจำไว้ก็คือคนเราเมื่อแก่ควรจะทำตัวให้กระฉับกระเฉงเอาไว้คนวัยเกษียณที่ออกกำลังกายอย่างน้อยอาทิตย์ละ 3-4 วันจะแข็งแรงยิ่งกว่าเพื่อนคนที่ไม่ได้ทำอะไร” ซึ่งรายงานการวิจัยการศึกษาสถานการณ์ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันความต้องการและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพบว่าปัญหาสุขภาพเป็นปัญหาหลักที่พบมากในวัยสูงอายุผู้สูงอายุที่ศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพอย่างน้อย 1 ปัญหาโดยมีจำนวนโรคเฉลี่ย 2 โรคปัญหาสุขภาพที่ได้รับการวินิจฉัยจาก 16 แพทย์มากที่สุดคือโรคความดันโลหิตสูงโรคข้อเสื่อมโรคเบาหวานไขมันในเลือดสูงและโรคหัวใจซึ่งการป้องกันไม่ให้เจ็บป่วยเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายที่ดีที่สุดใ่วัยสูงอายุคือ การปฏิบัติตามหลักการส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดีซึ่งการปฏิบัติตนเองให้มีสุขภาพที่ดีสามารถกระทำได้นี้ 1) ตรวจสุขภาพเป็นประจำทุก 6 เดือนหรืออย่างน้อยทุก 1 ปี 2) รับประทานอาหารถูกต้องตามหลักโภชนบัญญัติ 3) กระฉับกระเฉงและออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ 4) พักผ่อนให้เพียงพอและสามารถผ่อนคลาย 5) มีสุขภาพจิตดี 6) บริหารจัดการความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ 7) ไม่สูบบุหรี่ 8) ไม่ดื่มสุราและ

เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ 9)ไม่ใช้ยาหรือสารเสพติด 10)เปลี่ยนแปลงนิสัยที่นำไปสู่การมีสุขภาพที่ไม่ดี เช่นไม่ดื่มชากาแฟสุราเล็กสูบบุหรี่หรือยาเสพติดทุกชนิด 11)การมีพฤติกรรมทางเพศที่ส่งเสริมสุขภาพ เช่นการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องในการป้องกันโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

ดังนั้น การวางแผนด้านสุขภาพเพื่อการมีสุขภาพที่ดีนอกจากจะไม่ทำให้ตนเองเจ็บป่วยในวัยสูงอายุแล้วยังเป็นการลดค่ายาและลดค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลซึ่งส่งผลเรื่องเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ซึ่งการวางแผนด้านสุขภาพเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ในทุกช่วงวัยโดยการรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ การออกกำลังกายสม่ำเสมอ หลีกเลี่ยงการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่พักผ่อนให้เพียงพอไม่หักโหมทำงานหนักจนเกินไปทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสปล่อยวางในบางเรื่องที่ทำให้เกิดความเครียดเมื่อเกิดความผิดปกติของร่างกายควรรีบไปพบแพทย์ในทันทีหรือควรตรวจสุขภาพปีละหนึ่งครั้ง

8. บรรณานุกรม

- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2545). *วิญญานสุนทรียภาพและความเป็นมนุษย์*. กรุงเทพฯ : สวนเงินมีมา.
- ชิมเมอร์คาร์ล. (2552). *กำเนิดเผ่าพันธุ์มนุษย์ แปลโดยอรรคพัฏฐ โกลิยตระกูล*. กรุงเทพฯ : เนชั่น แบลจีโอ.
- ประเวศ วะสี. (2544). *สปรส. กับ “สุขภาวะทางจิตวิญญาณ”*. มติชนรายวัน(24 กรกฎาคม 2544).
- พยัคฆเดต. (2526). *หยุดโลก: บทเรียนจากดอนฮวน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กอไผ่.
- พระเทพดิลก. (2551). *อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวโกวาท*. กรุงเทพฯ : วัดบวรนิเวศวิหาร.
- พระธรรมปิฎก. (2546). *คำว่า “จิตวิญญาณ”*. ในร่าง พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติมีผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาในประเทศไทยอย่างไร. กรุงเทพฯ : เครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย.

ความรักของชูชกในพระเวสสันดรชาดกจากมุมมองความรักของพุทธศาสนา*
CHU CHOK'S LOVE IN THE VESSANTARA JATAKA FROM THE
PERSPECTIVE OF LOVE IN BUDDHISM

พระมหาอำนาจ มหาวิโร¹

Phramaha Amnuay Mahawiro¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus¹

Email : mahawiro.am9@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรักของชูชกในพระเวสสันดรชาดกในมุมมองความรักในพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า ความรักของชูชกในพระเวสสันดรชาดกคือความรักที่มีต่อนางอมิตตตากรรยาสาวของเขา เป็นความต้องการในกามระหว่างหญิงกับชาย มีความใคร่ ความกำหนัดยินดี ที่มีต้นเหตุจากความทะยานอยาก เป็นเหตุให้เกิดขึ้น ในพุทธศาสนาถือว่าเป็นความรักระดับหยาบ คือความรักในชั้นสัญชาตญาณ ด้วยเหตุผลที่ว่าเพราะ ชูชกและนางอมิตตตาไม่เคยรักกันมาก่อน ที่ได้เป็นสามีภรรยาเพราะพ่อกับแม่ของนางอมิตตตาทายลูกสาวให้เฒ่าชูชกเพื่อให้หนี้เงินที่ชูชกฝากไว้นั่นเอง

คำสำคัญ : 1. ชูชก 2. ความรัก 3. พระเวสสันดรชาดก 4. พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

This article was written to study Chuchok's love in Vessantara Jataka in the view of love in Buddhism. Chuchok's love for the Vessantara Jataka was his love for his young wife Amitatta. It is an erotic desire between a woman and a man, having lust, lust. lustful ambition cause In Buddhism it is considered rough love. is instinctive love with the reason that because Chuchok and Mrs. Amitatta had never loved each other before. who became husband and wife because Mrs. Amit's parents gave their daughter to Old Chuchok in order to pay the debt that Old Chuchok had deposited.

Keywords : 1. Chuchok 2. Love 3. Vessantara Jataka 4. Buddhism

1. บทนำ

พระเวสสันดรชาดก เป็นชาดกที่สำคัญมากของพระพุทธศาสนา เป็นชาดกที่กล่าวถึงการบำเพ็ญทานบารมีของพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นพระชาติสุดท้ายก่อนมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า การบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดรในพระเวสสันดรชาดกนี้ทำให้เราเห็นการบำเพ็ญทานที่คนธรรมดาทำได้ยากยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการตั้งจิตอธิษฐานที่จะบริจาคอวัยวะในตัวเองหรือแม้แต่ชีวิตของพระองค์ รวมถึงการให้ทานลูกให้ทานเมีย การให้ทานที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่มนุษย์เราหวงแหนมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นอวัยวะต่างๆหรือชีวิต ยิ่งลูกกับเมียนี่เป็นสิ่งที่มนุษย์หวงแหนเป็นอย่างมาก จึงเป็นสิ่งที่คนธรรมดาไม่สามารถจะให้ทานได้ นอกจากผู้ที่บำเพ็ญบารมีเพื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าตามทัศนะของพระพุทธศาสนา เพราะการให้ทานชีวิตตนเอง ให้ทานลูกให้ทานเมียนี่ เป็นสิ่งที่ขาดเสียไม่ได้เลย

ในชาดกเรื่องนี้มีตัวละครที่สำคัญอีกตัวหนึ่งที่ทำให้พระเวสสันดรได้ให้ทานบุตรของตนเอง นั่นคือ ชูชก ชูชกถือเป็นตัวละครเอกอีกตัวหนึ่งเลยทีเดียวในพระเวสสันดรชาดก นอกจากจะทำให้พระเวสสันดรได้บำเพ็ญทานบารมีอันยิ่งยวดคือการให้ทานลูกของตนเองแล้ว อีกเรื่องหนึ่งที่เป็นเรื่องที่น่าสนใจไม่แพ้กันคือการที่ชูชกมีภรรยาสาว คือ อมิตตดา ซึ่งเป็นลูกสาวของเพื่อน เขากับอมิตตดาไม่เคยรักกันมาก่อน แต่เหตุที่ได้มาเป็นสามีภรรยาเพราะพ่อแม่ของอมิตตดาเป็นเพื่อนของชูชก และเป็นเพื่อนที่ชูชกไว้วางใจ และได้นำเงินที่เขาเก็บสะสมไว้จากการเที่ยวขอทานเป็นจำนวน 100 กหาปณะ แต่หลังจากที่ชูชกได้อมิตตดาสาวน้อยมาเป็นภรรยาแล้ว ชูชกกลับทิ้งรักทิ้งหวงในตัวภรรยาสาวคนนี้มาก ไม่กล้าขัดใจภรรยาสาวเลยเพราะกลัวว่าเธอจะหนีเขาไปนั่นเอง

จากที่กล่าวมานี้ ในประเด็นเรื่องความรักของชูชกที่มีต่ออมิตตดานี้ในมุมมองของพุทธศาสนามองว่าเป็นความรักประเภทไหน ทำให้ผู้เขียนสนใจที่จะนำมุมมองเรื่องความรักของพุทธศาสนามาวิเคราะห์ความรักของ ชูชกที่มีต่ออมิตตดาในพระเวสสันดรชาดกนี้ ว่า เป็นความรักแบบไหน

2. เรื่องราวของชูชกในพระเวสสันดรชาดก

พระเวสสันดรชาดกเป็นชาดกที่กล่าวถึงการสร้างทานบารมีของพระโพธิสัตว์เรื่องนี้เป็นการกล่าวถึงการสร้างบารมีของพระโพธิสัตว์ 10ชาติสุดท้ายก่อนจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า คือ เกิดมาเป็นพระเวสสันดร ในพระชาติที่เป็นพระเวสสันดรนี้พระโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญทานบารมี การบำเพ็ญทานบารมีนั้น เริ่มตั้งแต่ตอนประสูติคือประสูติมาก็ขอเงินพระมารดาเพื่อให้ทาน จากนั้นก็ทรงให้ทานมาตลอดจนถึงตอนให้ทานช้างเผือกคู่บารมีกับพราหมณ์เมืองกลิงคราษฎร์และเป็นเหตุให้ชาวเมืองไม่พอใจและให้พระบิดาขับออกจากพระนครไปบวชเป็นฤาษีในป่า ก่อนจะออกไปบวชและตอนเดินทางไปบวชพระเวสสันดรก็ยังให้ทานจนสุดท้ายให้ทานรถ จนต้องเดินไป ในที่สุดก็ถึงเขาวงกต(ขุ.ชา. 64/1051-1122/486-521) การออกบวชนี้เองเป็นเหตุให้ได้เกี่ยวข้องกับชูชกพราหมณ์ คือ เมื่อออกบวชเป็นฤาษีจนได้ 7 เดือนผ่านไป ก็ได้มีพราหมณ์เฒ่าคนหนึ่งชื่อว่า ชูชกก็ได้เดินทางมาเพื่อขอเอาพระโอรสและพระธิดาไปเป็นทาสรับใช้ตนเองและภรรยาสาวของเขา

2.1 ชาตีกำเนิดของชูชก

พระเวสสันดร กำเนิดชูชก กล่าวถึงประวัติของชูชกว่า เป็นชาวบ้านทุนนวิฐเมืองกลิงคราษฎร์ เดิมอยู่เมืองพาราณสี เมื่อไฟไหม้บ้านเสียจึงหนีไปอยู่เมืองกลิงคราษฎร์ ชูชกประกอบอาชีพกสิกรรมเปรียบเหมือนยาจกหรือวิญญู เป็นพราหมณ์พวกยัญญูหุตฤกษ์ คือบูชาไฟสืบเนื่องมาจากตระกูลโฆวาทิกชาติ สาเหตุที่ได้นามว่าชูชกเพราะผูกหรือเกล้าผมไว้สูงเป็นรูปภูษาเช่นเพศดาบส ชูชกเกิดวันอังคาร เดือน 5 ปีชาลอตุตตสารถกษั ยามพุทธ ลัคนาอยู่ราศีตุลย์ อาทิตย์อยู่ราศีกรกฎ พฤหัสสถิตย์อยู่ราศีสิงห์ บิดาชื่อโกลกะ มารดาชื่อนางจันทิ ลุงใหญ่ของพี่ชายบิดาชื่อโควินทะ ป้าคือภรรยาของลุงใหญ่ชื่อนางอัจจาสารี ลุงน้อยชื่อโกลยะ ภรรยาชื่อนางศิริณี เมื่อชูชกเจริญวัยขึ้นมา บิดามารดาถึงแก่ความตาย ชูชกจึงไปอาศัยอยู่กับลุงใหญ่ และเมื่อลุงใหญ่ตายลง ชูชกและสมบัติทั้งหมดก็ตกอยู่กับลุงน้อยและภรรยา ต่อมาไม่นาน เกิดไฟไหม้เผาผลาญทรัพย์สมบัติรวมทั้งลุงและป้าเสียชีวิตในเหตุการณ์ไฟไหม้นั้นด้วย ชูชกจึงตกอยู่ในสภาพเป็นผู้อนาถา (ดนิตา ดวงวิไล, 2560) ทำให้แกต้องอาศัยการขอคนอื่นเลี้ยงชีวิตไปวันๆ แต่ชูชกเป็นคนประหยัดอดออม แก่จะกินอาหารเฉพาะที่ขอมาได้ ส่วนเงินที่ขอมาได้นั้นจะเก็บไว้เป็นอย่างดี ไม่ซื้อ ไม่ใช้จ่ายอะไรเลย มีอยู่ครั้งหนึ่ง ชูชกได้เก็บเงินได้ 100 กหาปณะ ซึ่งถือว่าเป็นเงินจํามากพอประมาณ ครั้นจะเก็บไว้กับตัวก็กลัวว่าจะหายบ้าง จะถูกโจรปล้นบ้าง หรือจะถูกลักถูกขโมยบ้าง ชูชกจึงได้นำเงินนั้นไปฝากไว้กับครอบครัวพราหมณ์ซึ่งเป็นเพื่อนรัก เมื่อฝากเงินไว้ในที่ๆ คิดว่าปลอดภัยแล้วเฒ่าชูชกก็ออกเที่ยวของต่อไป ด้วยเฒ่าชูชกเป็นคนประหยัดและมักได้ แก่เที่ยวขอไปยังขอยังได้ ทำให้ยิ่งเพลิดเพลีน เวลาผ่านไปเนิ่นนานเขาก็ขึ้นได้จึงเดินทางกลับมาเพื่อเอาเงินที่ฝากไว้จากเพื่อนรัก พอไปถึงบ้านเพื่อนรัก ปรากฏว่าเพื่อนรักได้นำเงินของเฒ่าชูชกออกมาใช้จ่ายจนหมดไปแล้ว เมื่อเห็นเฒ่าชูชกมาเพื่อเอาเงินที่ฝากไว้คืน สองสามีภรรยาที่ตกใจรีบออกไปต้อนรับเฒ่าชูชก เฒ่าชูชกจึงบอกว่าจะมาเอาเงินคืน

ทั้งสองสามีภรรยาจึงบอกว่าได้ใช้เงินที่ฝากไว้หมดแล้วและขอเวลาเพื่อจะหาเงินมาคืน แต่เฒ่าชุกชุกไม่ยอม ผู้เป็นภรรยาจึงเดินไปที่ห้องและกลับมาพร้อมกับลูกสาวอายุราวๆ 16 ปี และมอบลูกสาวคนสาวของพวกเขาตนให้เฒ่าชุกชุก เมื่อเห็นเด็กสาวหน้าตาน่ารัก เฒ่าชุกชุกจึงตกลงรับเอานางอมิตตตาลูกสาวของเพื่อนรักไปเป็นภรรยาแทนเงิน 100 กหาปณะ

2.2 มูลเหตุที่ทำให้ชุกชุกเกิดความรักต่อนางอมิตตตา

อะไรเป็นมูลเหตุที่ทำให้ชุกชุกเกิดความรักต่อนางอมิตตตาทั้งๆ ที่ ทั้งสองอายุห่างกันราวพอกับลูก หรือเปรียบได้ว่าเป็นคุณตากับหลานสาวเลยก็ว่าได้ เรื่องราวความรักของของเฒ่าชุกชุกได้เริ่มขึ้นเมื่อเขาได้นางอมิตตตาสาววัย 16 ซึ่งเป็นลูกสาวของเพื่อนตนเองมาเป็นภรรยา และเฒ่าชุกชุกก็รักและวางแผนภรรยาสาวของเขามาก เพราะนางอมิตตตาถึงจะเป็นสาวสวยแต่ก็มีวัตรปฏิบัติที่ดีต่อเฒ่าชุกชุกผู้มีหน้าตาเหมือนเปรตเหมือนผี ไม่ว่าจะเป็งานบ้านและงานต่างๆ ดังคำกล่าวที่ว่า เฒ่าชุกชุกได้พานางอมิตตตาเดินทางกลับไปอยู่ยังบ้านเกิดของตน เธอก็ได้ทำหน้าที่ภรรยา ซึ่งเธอทำได้เป็นอย่างดี ไม่คิดว่าตัวเองเป็นสาวได้ผิวแก่ แล้วยังเป็นเมียทาส อันพร่าหม่นทั้งหลายหนุมๆ ครั้นเห็นเจ้าอมิตตตาเด็กดรุณมีจริยาดีรู้ปฏิบัติทุกสิ่งสรรพสารพัดจะบำเรอเฒ่าชรา ครั้นคิดถึงเรือนตนขึ้นมามันก็ให้เหม็นมุ่น (กรมศึกษาธิการ, 2524) เพราะการปฏิบัติต่อสามีเฒ่าของเธอทำให้สามีหนุ่มๆ ในหมู่บ้านตำหนิภรรยา ต่าภรรยาของตนเอง ทำให้เหล่าภรรยาทั้งหลายไม่พอใจ มีอยู่วันหนึ่งบรรดาภรรยาทั้งหลายในหมู่บ้านได้ประชุมกันและนัดกันไปรอนางอมิตตตาที่บ่อน้ำ เมื่อนางอมิตตตาไปตักน้ำเพื่อมาให้สามีเฒ่าของเธอใช้และเอาไว้ใช้ในเรือน เมื่อพวกภรรยาทั้งหลายเห็นนางอมิตตตามาถึงก็พากันเข้าไปรุ่มด่าเธอต่างๆ นานา ทำให้อมิตตตาเสียใจมากร้องไห้กลับบ้าน เฒ่าชุกชุกเห็นภรรยาสาววิ้งร้องไห้กลับมาใช้นั้น จึงรีบเข้าไป เพื่อปลอบใจ เมื่อไปถึงก็ถามว่า เป็นอะไร ทำไม่ถึงร้องไห้กลับมาอย่างนี้

อมิตตตาจึงเล่าเรื่องที่โดนภรรยาของพราหมณ์หนุ่มๆ ทั้งหลายในหมู่บ้านรุ่มด่าโดยมีสาเหตุมาจากว่านางได้สามีแก่อย่างเฒ่าชุกชุกและปฏิบัติต่อสามีแก่นั้นอย่างดี เมื่ออมิตตตาเล่าจบลงเฒ่าชุกชุกจึงบอกว่าต่อไปนี่เธออย่าไปตักน้ำอีก ฉันทจะไปตักน้ำเอง อมิตตตาจึงกล่าวว่า ฉันไม่ได้ถูกสอนมาอย่างนั้น ฉันไม่มีทางให้ท่านเป็นคนไปตักน้ำแทนฉันหรอก จากนั้นนางจึงยื่นคำขาดกับเฒ่าชุกชุกว่าท่านจงไปหาทาสี ทาสา คือทาสหญิง ทาสชายมาเป็นคนคอยรับใช้ทำงานบ้านแทนเธอ (ช.ช. 64/1123-1126/521-523.)

ชุกชุกรักภรรยาสาวของเขา รักและหลงจนโง่หัวไม่ขึ้น แต่เขาก็ตอบกลับไปว่า ฉันทจไม่มีเงินจะไปจ้างทาสรับใช้มาให้ได้หรอก อมิตตตาจึงบอกเฒ่าชุกชุกว่า ท่านไม่ต้องใช้เงินหรอก แต่ให้ไปขอเอาขาลีและกัณหาพระราชบุตรและพระราชธิดาของพระเจ้าสันดรที่โดนขับออกจากเมืองไปบวชเป็นฤาษีที่เขาวงกต มาเป็นทาสรับใช้ในบ้านเฒ่าชุกชุกจึงตอบอมิตตตาไปว่าเขาแก่แล้วเขาวงกตคีรีอยู่ไกลมากเขากลัวว่าจะเดินทางไปไม่ถึง เธอจึงตอบกลับชุกชุกว่า หากไม่ทำตามที่คุณบอก เธอจะหนีไปจากเฒ่าชุกชุก และจะไปแต่งงานใหม่กับชายหนุ่มหล่อๆ ราวๆ แทน ด้วยความรักและห่วงภรรยาเขา

จึงตอบตกลงที่จะเดินทางไปขอขาลีและกัณหาเป็นทาสรับใช้ในบ้าน หลังจากพร้อมแล้วชูชกก็ออกเดินทางสู่เขาวงกตคีรีในการเดินทางนั้นเฒ่าชูชกต้องพบกับความลำบากเป็นอย่างมาก โดยด่านแรกคือประตูทางเข้าป่าหิมพานต์ ต้องเจอกับนายพรานเจตบุตรและสุนัขของเขาเกือบเอาตัวไม่รอด แต่ด้วยเล่ห์เหลี่ยมแบบฉลาดแกมโกงของเฒ่าชูชกจึงทำให้เหตุร้ายกลายเป็นดี ได้ระบุงการต้อนรับจากนายพรานเจตบุตรเป็นอย่างดีและบอกหนทางไปยังที่อยู่ของพระเวสสันดรให้ด้วยเขา ด่านที่ 2 เขาก็ใช้เล่ห์เหลี่ยมหลอกล่ออัญตฤาษีและได้รับการต้อนรับอย่างดีและบอกหนทางไปยังที่อยู่ของพระเวสสันดรเช่นเคยจากนั้น เฒ่าชูชกก็เดินทางไปถึงที่อยู่ของพระเวสสันดร

เฒ่าชูชกเดินทางไปถึงที่อยู่ของพระเวสสันดรแล้วเห็นว่าเป็นเวลาเย็นจึงหาที่พักอยู่ก่อนยังไม่เข้าไปของขาลีและกัณหาจากพระเวสสันดรในทันทีอีกเหตุผลหนึ่งเพราะพระนางมัทรียังอยู่ถ้าเข้าไปขออาจจะไม่ได้ เมื่อไม่ได้นางอมิตตตถารยาสาเขาต้องโกรธและหนีไปมีสามีใหม่แน่ๆ เมื่อเขาวางแผนดีแล้วก็พักผ่อนพอสบายๆ ของวันใหม่เขาคิดว่าพระนางมัทรีคงจะออกไปหาผลไม้แล้ว จึงได้ตัดสินใจเข้าไปหาพระเวสสันดร และขอเอาพระโอรสและพระธิดาของพระเวสสันดร ด้วยความเป็นคนเจ้าเล่ห์และพระเวสสันดรต้องการบำเพ็ญบารมีอยู่แล้ว จึงได้พระราชทานขาลีและกัณหาให้เฒ่าชูชกนำไปเป็นทาส เมื่อเฒ่าชูชกได้สองกุมารแล้วก็รีบออกเดินทางนำกลับบ้านไปเป็นทาสรับใช้ทันที ถึงแม้ตอนเดินทางกลับจะหลงทางเข้ายังกรุงสีพีราฎร์ และพระเจ้าสุยชัย ได้ให้ทรัพย์สินเงินทองและทาสรับใช้แก่เฒ่าชูชก แต่ด้วยเป็นคนจนคนอดอยากเมื่อได้รับรางวัลและการเลี้ยงดูด้วยอาหารอย่างดีทำให้เฒ่าชูชกกินจนท้องแตกตาย จึงไม่สามารถนำทรัพย์สินและข้าทาสกลับไปให้ภรรยารักของเขาได้ (สืบบงศ์ ธรรมชาติ, 2542)

3. มุมมองความรักในพระพุทธศาสนา

พุทธศาสนาได้กล่าวถึงเหตุที่ทำให้คนรักกันและได้อยู่ครองคู่กันในชาตินี้ว่ามีอยู่ 2 ประการด้วยกัน คือ 1)การได้ทำบุญร่วมกันมาในชาติก่อน และ 2)การทำดีต่อกันในชาตินี้ ความรักของเฒ่าชูชกที่มีต่อนางอมิตตตถาเป็นอย่างไร ก็ได้รู้แล้วจากการศึกษาที่ผ่านมา ลำดับต่อไปจะได้ศึกษามุมมองของความรักในพระพุทธศาสนาว่า พุทธศาสนามีมุมมองเรื่องความรักอย่างไรบ้าง เพื่อนำไปวิเคราะห์ว่าความรักของเฒ่าชูชกที่มีต่อนางอมิตตตถานั้นเป็นความรักแบบไหน อันดับแรกจะกล่าวถึงเรื่องความหมายของความรักว่ามีความหมายว่าอย่างไรบ้าง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2505 ได้ให้ความหมายของความรักไว้ว่า คือ ความชอบอย่างผูกพัน พร้อมด้วยความชื่นชมยินดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530)

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของคำว่า ความรัก คือ ความใจกว้างเห็นแก่ผู้อื่นจนไม่มีตัวตนเหลืออยู่ ไม่มีเรา ไม่มีเขา ไม่เห็นแก่ตัว จึงเห็นแก่มนุษย์ทั้งหลาย เห็นแก่ความถูกต้องและรักผู้อื่นได้ โดยธรรมชาติ เกิดเป็นบุญญตาว่างตัวตนและเป็นอันเดียวกันหมด (ศุภลักษณ์ สุวรรณเครือ, 2532)

พระเทพโสมภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายของ ความรัก ว่า ความรัก คือ ศิลปะแห่งการให้และรับ (Love is the art of giving and taking) ซึ่งหมายถึง การให้และการรับสิ่งเพิลิตเพิลินใจและความปรารถนาดี (พระเทพโสมภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ม.ป.ป.)

3.1 ความรักในมุมมองพระพุทธศาสนา

แนวคิดเรื่องความรักในพระพุทธศาสนานั้น แบ่งความรักออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับหยาบ ระดับปานกลาง และระดับละเอียด

1) ความรักระดับหยาบ เมื่อพูดถึงความรักระดับหยาบนี้แล้ว สิ่งแรกที่ทุกคนจะนึกถึงคือความรักระหว่างหญิงกับชาย เป็นความรักที่มีเรื่องเพศสัมพันธ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ความรักชนิดนี้เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้สืบทอดเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ไว้ ซึ่งเป็นความต้องการตามสัญชาตญาณสัตว์โลกทั้งหลายพระพุทธศาสนาให้คำนิยามกับความรักในชั้นสัญชาตญาณนี้ไว้หลายคำ เช่น กาม รักคือความใคร่ ราคะ รักคือความกำหนัดยินดี ตัณหา รักคือความทะยานอยาก นันทิ รักคือความเพิลิตเพิลิน เสนหา รักคือเยื่อใย โลก รักคือความอยากได้ ปรารถนา รักคือความต้องการ ปฏิพัทธ์ รักคือความผูกพัน (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2559) เป็นต้น คำเหล่านี้เป็นคำที่แสดงให้เห็นถึงความรักที่เกิดขึ้นโดยมีสัญชาตญาณเป็นเหตุ ความรักแบบนี้จึงเป็นสิ่งที่คนทั่วไปหรือมนุษย์ทุกคนในโลกนี้มีอยู่ด้วยกันทุกๆ คน ความรักในระดับนี้จึงเป็นความรักที่มุ่งประโยชน์มาที่ตัวเองเป็นหลัก

2) ความรักระดับปานกลาง ความรักระดับกลางนี้ก็ยังคงเป็นความรักของชาวโลกหรือคนทั่วไป เป็นความรักที่เผื่อแผ่ออกไปหาผู้อื่น กล่าวคือ เป็นความรักที่เกิดขึ้นเพราะมีปัญหาเข้ามาประกอบทำให้พิจารณาเห็นว่ามนุษย์ไม่ได้อยู่คนเดียวในโลกยังมีมนุษย์ผู้อื่นอยู่ร่วมโลกกับตัวเราและการที่จะอยู่ร่วมกันในโลกนี้ได้อย่างสงบสุขนั้น นอกจากจะรักตนเองแล้วต้องรู้จักรักคนอื่นด้วย เมื่อพิจารณาเห็นดังนี้ มนุษย์จึงเผื่อแผ่ความรักให้กับเพื่อนมนุษย์รอบๆข้างของตนเอง ความรักระดับนี้จึงเป็นความรักที่เผื่อแผ่ไปจากตนเอง และยินยอมให้ผู้อื่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตตน ความรักระดับนี้เป็นความรักที่เกิดจากสภาวะของจิตใจที่ประกอบด้วยคุณธรรม เป็นความรักที่มีระดับสูงกว่าระดับแรก ความรักในระดับนี้พุทธศาสนาเรียกว่า เปมะ ตัวอย่างเช่น เคหสิตเปมะ คือ ความรักในหมู่เครือญาติ และยังมีความรักอีก 2 แบบในระดับปานกลางนี้ คือ ศรัทธา ความเชื่อมั่น ฉันทะ ความพอใจ ความรักในระดับปานกลางนี้ เป็นความรักที่เกิดขึ้นจากจิตที่ประกอบด้วยปัญญาพิจารณาจะเห็นถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรทำ เป็นความรักที่สูงกว่าระดับแรก แต่ไม่ใช่ความรักในระดับสูงสุดของพุทธศาสนา

3) ความรักระดับละเอียด ความรักในระดับนี้เป็นความรักระดับสูงสุดของพระพุทธศาสนา เป็นความรักที่เกิดจากการเห็นโทษในวัฏสงสาร ซึ่งเป็นการเห็นด้วยการพิจารณาด้วยปัญญาจนเห็นความจริงแท้ในความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายโดยเฉพาะในตัวของมนุษย์และสรรพสิ่งที่ทั้งหลายว่าแท้จริงแล้วไม่มีอะไรเป็นของเราจริงๆ เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา เมื่อพิจารณาเห็นดังนี้แล้วก็เกิดความเบื่อหน่ายอยากออกไปให้พ้นจากวัฏสงสารอันเป็นทุกข์นี้เสีย ความรักระดับนี้เป็นความรัก

ของผู้ที่เบื่อหน่ายชีวิตผู้ครองเรือน บรรณาการออกจากทุกข์ มีประโยชน์สูงสุดอันเกิดแก่ตนและสรรพสัตว์เป็นที่ตั้ง มีความพ้นจากทุกข์อย่างยั่งยืนเป็นที่หมาย ตัวตนอันเป็นต้นตอแห่งทุกข์จำต้องถูกลอยวาง ความรักระดับนี้พุทธศาสนาเรียกว่า รักแบบเมตตา กรุณา อันประกอบอยู่ด้วยอุเบกขา ซึ่งถือว่าเป็นระดับความรักที่เสมอภาค ไม่มีการแบ่งแยกด้านคูใด ๆ อีกต่อไป (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2559)

4. ความรักของชุกชกที่มีต่ออามิตตดาในพระเวสสันดรชาดก

ชุกชก เป็นพราหมณ์เฒ่าผู้มีหน้าตาอัปลักษณ์ แลมนเป็นคนยากจนไม่มีพ่อไม่มีแม่ รวมทั้งญาติพี่น้อง เทียวขอคนอื่นกินไปวันๆ แต่เป็นคนตระหนี่ขี้เหนียว กินเฉพาะอาหารที่ขอมาได้ ส่วนเงินทองที่ขอมาจะได้เก็บไว้ทั้งหมด เมื่อเก็บได้เยอะก็นำไปฝากเพื่อไว้จนเป็นเหตุให้ได้ลูกสาวของเพื่อนมาเป็นภรรยา การที่เฒ่าชุกชกได้ลูกสาวของเพื่อนมาเป็นภรยานั้นเพราะว่าเพื่อนเอาเงินที่เฒ่าชุกชกฝากไว้ไปใช้จนหมด เมื่อเฒ่าชุกชกกลับมาเอาเงินไม่มีเงินคืนให้ สุดท้ายเลยยกลูกสาวของตนให้เป็นเมียเฒ่าชุกชก (ช.ช. 64/1123-1126/521-523) จากที่กล่าวมานี้เฒ่าชุกชกกับอามิตตดาลูกสาวของเพื่อนไม่เคยรักกันมาก่อน ที่อามิตตดาของเป็นเมียของเฒ่าชุกชกก็เพราะว่าทำตามหน้าที่ของลูกที่ดี ทั้งเฒ่าชุกชกนั้นหน้าตาก็แสนอัปลักษณ์เหมือนผีเหมือนเปรตทั้งยังแก่อายุรุ่มราวควาฟ่อ จึงเป็นไปไม่ได้ที่นางอามิตตดาจะหลงรักจากใจจริง ด้านเฒ่าชุกชกก็ไม่เคยมีความรักฉันคู่สาว คือรักแบบจะแต่งงานอยู่เป็นคู่สามีภรรยาเลยหรืออาจจะมิ แต่เพราะ ตนเองเป็นคนยากจนจนหน้าตาอัปลักษณ์ก็ไม่ได้แสดงความรักอย่างจริงจัง และในชาดกก็ไม่ได้มีกล่าวถึงว่าเฒ่าชุกชกไปหลงรักใคร เมื่อมาได้ภรรยา โดยไม่ได้ตั้งใจ แลมนยังเป็นสาวอายุ 16 ที่หน้าตาน่ารักจึงทำให้เฒ่าชุกชกหลงรักในทันที จะเห็นได้จากตอนที่เพื่อนมอบลูกสาวใช้หนี้แทนเงินเขาริบพานางอามิตตดา กลับบ้านเขาในทันที (กรมศึกษาธิการ, 2524) เมื่อนำแนวคิดเรื่องความรักของพุทธศาสนาวิเคราะห้ความรักระหว่างเฒ่าชุกชกกับนางอามิตตดา จะพบว่าเป็นความรักในระดับหยาบ คือ ความรักระหว่างหญิงกับชาย เป็นความรักที่มีเรื่องเพศสัมพันธ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ความรักชนิดนี้เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้สืบทอดเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ไว้ ซึ่งเป็นความต้องการตามสัญชาตญาณสัตว์โลกทั้งหลายพุทธศาสนาให้คำนิยามกับความรักในชั้นสัญชาตญาณนี้ไว้หลายคำ เช่น กาม รักคือความใคร่ ราคะ รักคือความกำหนัดยินดี ตัณหา รักคือความทะยานอยาก นันทิ รักคือความเพลิดเพลิน เสนหา รักคือเชื้อใย โลก รักคือความอยากได้ บรรณาการ รักคือความต้องการปฏิบัติ รักคือความผูกพัน

5. สรุป

ชูชก เป็นพราหมณ์เฒ่าผู้มีหน้าตาอัปลักษณ์ แฉกเป็นคนยากจนไม่มีพ่อไม่มีแม่ รวมทั้งญาติพี่น้อง เที้ยขอคนอื่นกินไปวันๆ แต่เป็นคนตระหนี่ขี้เหนียว กินเฉพาะอาหารที่ขอมาได้ ส่วนเงินทองที่ขอมาได้จะเก็บไว้ทั้งหมด เมื่อเก็บได้เยอะก็นำไปฝากเพื่อไว้จนเป็นเหตุให้ได้ลูกสาวของเพื่อนมาเป็นภรรยา การที่เฒ่าชูชกได้ลูกสาวของเพื่อนมาเป็นภรยานั้น เพราะว่าเพื่อนเอาเงินที่เฒ่าชูชกฝากไว้ไปใช้จนหมด เมื่อเฒ่าชูชกกลับมาเอาเงินไม่มีเงินคืนให้ สุดท้ายเลยยกลูกสาวของตนให้เป็นเมียเฒ่าชูชก ความรักของชูชกที่มีต่ออามิตตดาในพระเวสสันดรชาดก ความรักของเฒ่าชูชกที่มีต่อนางอมิตตดา ภรรยาสาวของเขานั้นเป็นความรักที่เกิดความใคร่ กำหนดยินดี ความต้องการในกาม ที่มีต้นเหตุต้นกำเนิดจากความทะยานอยาก เป็นเหตุให้เกิดขึ้น เป็นความรักระดับหยาบ คือ ความรักในขั้นสัญญาตญาณ ด้วยเหตุผลที่ว่าเพราะเฒ่าชูชกและนางอมิตตดา ไม่เคยรักกันมาก่อน ที่ได้เป็นสามีภรรยาเพราะพ่อกับแม่ของนางอมิตตดา ยกลูกสาวให้เฒ่าชูชกเพื่อให้หนี้เงินที่เฒ่าชูชกฝากไว้นั้นเอง

6. บรรณานุกรม

- ดนิตา ดวงวิไล. (2564). **ชูชกในพระเวสสันดรชาดกสำนวนอีสาน : วาทกรรม อำนาจ กับการสร้างสถานะความเป็นอื่น**. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2564. จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/mekongjournal/article/view/107432/85023>
- พระเทพโสภณ (ประยรร ฐมมจิตโต). (ม.ป.ป.). **ปรัชญาความรัก : ศิลปะแห่งการมอบและรับความรัก**. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐฉบับที่ 2525**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2505**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ศุภลักษณ์ สุวรรณเครือ. (2532). **มรรควิธีแห่งรักและเมตตาเพื่อรับใช้สังคมในทัศนะวิทยาการชาวพุทธ**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สีบพงศ์ ธรรมชาติ. (2542). **วรรณคดีชาดก**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2559). **พุทธศาสนากับความรัก**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมแห่งความสุขตามธรรม*
IMPROVE THE QUALITY OF LIFE AND SOCIETY
OF HAPPINESS ACCORDINGLY

ณภัตสรณ์ เหมาะะประสิทธิ์¹, ชนัดดา เยาว์ธานี²

Napatsorn Mohprasit¹, Chanutda Yaotanee²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง^{1,2}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist College^{1,2}

Email : napatsorn.mor@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมแห่งความสุขตามธรรม อันเน้นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นแนวความคิดที่ปรากฏขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สองในสหรัฐอเมริกาในเริ่มแรกทีเดียวนั้นคำว่าคุณภาพชีวิตมีความหมายเหมือนการมีชีวิตที่ดี ตามนัยยะที่ใช้เฉพาะกับผู้บริโภคที่สื่อให้เห็นถึงสถานภาพที่เป็นวัตถุอันจับต้องได้หรือสื่อให้เห็นถึงการครอบครองสินค้าและอสังหาริมทรัพย์การมีชีวิตที่ดีหรือการมีคุณภาพชีวิตคือการมีที่ดินการมีบ้านที่มีเครื่องตกแต่งบ้านพร้อมการมีรถยนต์และอื่นๆจนกระทั่งในปลายศตวรรษที่ยี่สิบมีการเปลี่ยนแปลงจาก “การมี” มาเป็น “การเป็น” ซึ่งสะท้อนคุณค่าที่ไปไกลกว่าวัตถุหรืออสังหาริมทรัพย์เช่นการเป็นผู้มีคุณภาพชีวิตคือการเป็นผู้ที่มีการศึกษาการเป็นผู้มีเสรีภาพส่วนบุคคลหรือการเป็นผู้มีความพึงพอใจในด้านต่างๆ ของชีวิต แนวคิดทฤษฎีด้านคุณภาพชีวิตมีพัฒนาการมาเป็นลำดับรวมทั้งมีการกำหนดสร้างการชี้วัดคุณภาพชีวิตเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาต่างๆ ของประเทศต่างๆ จนกลายเป็นแนวคิดทฤษฎีและการชี้วัดที่เป็นสากลและนิยมกันไปทั่วโลก

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาคุณภาพชีวิต 2. สังคมแห่งความสุข 3. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ABSTRACT

This academic article aims to study the development of quality of life and society of happiness according to the law. Which emphasizes the teachings of the Buddha that can help improve quality of life. It's a concept that pops up. after world war ii In the United States in the beginning that only The term quality of life is synonymous with good living. In a sense that applies only to consumers that convey the status of a tangible object or conveys the possession of goods and real estate To live well or to have a quality of life is to have land. Having a home with furnishings, having a car, etc. Until the end of the twentieth century There has been a shift from "having" to "being" which reflects values that go beyond material or real estate. For example, being a quality of life is an educated person. Individual freedom or being satisfied with various aspects of life. The quality of life theory has evolved in succession, including establishing indicators of quality of life. To benefit the development of various countries until it has become a concept, theory and measure that is universal and popular around the world.

Keywords : 1. Improve Quality of Life 2. Happy Society 3. Buddhist Principles

1. บทนำ

ปัจจุบันนักวิชาการยังมีปัญหาเกี่ยวกับการนิยามความหมายของคุณภาพชีวิตให้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางโดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงคำนิยามของคำว่าคุณภาพชีวิตก็นิยมที่จะใช้คำนิยามขององค์การอนามัยโลก (World health organization) ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995 ที่ว่า “คุณภาพชีวิตคือการรับรู้ตำแหน่งแห่งที่ในชีวิตของบุคคลในบริบททางวัฒนธรรมและระบบค่านิยมที่บุคคลมีชีวิตอยู่และมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายของบุคคลความคาดหวังค่านิยมและมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับสภาวะทางกายสภาวะทางจิตใจระดับความเป็นอิสระความสัมพันธ์ทางสังคมความเชื่อส่วนบุคคลและยังสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่สำคัญคุณภาพชีวิตยังหมายถึงการประเมินในเชิงอัตวิสัยที่แนบแน่นอยู่กับบริบททางสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม”(Jurkauskas, 2009) นิยามความหมายของคุณภาพชีวิตที่แตกต่างไปจากการนิยามขององค์การอนามัยโลกเป็นการพิจารณาคุณภาพชีวิตที่จำเป็นต้องผสมผสานระหว่างแนวทางเชิงวัตถุวิสัยและแนวทางเชิงอัตวิสัยทำให้มีการกำหนดนิยามศัพท์ของคำว่า “คุณภาพชีวิต” ไว้ดังนี้ “คุณภาพชีวิตคือการที่ความต้องการจำเป็นในเชิงวัตถุวิสัยของมนุษย์ได้รับการตอบสนองอย่างสัมพันธ์-ขึ้นอยู่กับการรับรู้ถึงสภาวะความเป็นอยู่ที่ดีในเชิงอัตวิสัย(Subjective

well-being) ของบุคคลหรือกลุ่มทั้งนี้ความต้องการจำเป็นของมนุษย์เป็นพื้นฐานความจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอการสืบพันธุ์การมีความมั่นคงการได้รับความรักความเข้าใจ ฯลฯ ส่วนสภาวะความเป็นอยู่ที่ดีในเชิงอัตวิสัยนั้นประเมินได้จากการให้บุคคลหรือกลุ่มตอบคำถามเกี่ยวกับความสุข ความพึงพอใจในชีวิตการได้ใช้ประโยชน์หรือสวัสดิการต่างๆ (Costanza, 2007) ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการจำเป็นของมนุษย์กับการรับรู้ความพึงพอใจต่อการตอบสนองความจำเป็นนั้นยังได้รับผลกระทบจากความคิดบริบททางวัฒนธรรมข้อมูลข่าวสารการศึกษาอารมณ์และอื่นๆ ที่ปรากฏให้เห็นอย่างสลับซับซ้อนยิ่งไปกว่านั้นความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์กับสภาวะความเป็นอยู่ที่ดีเชิงอัตวิสัยโดยรวม-ยังได้รับผลกระทบจากสิ่งที่คุณคณกลุ่มและวัฒนธรรมได้ให้ต่อการตอบสนองความต้องการความจำเป็นของมนุษย์ผู้อื่นแต่ละเรื่องอย่างผันแปรไปตามกาลเวลาจะเห็นได้ว่ามีปัจจัยมากมายหลายประการที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตอาทิสภาวะทางกายภาพสุขภาพจิตวิญญาณระดับความเป็นอิสระความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับสิ่งแวดล้อมและอื่นๆ หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่าคุณภาพชีวิตอาจหมายถึงความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่อมิติต่างๆ ของชีวิตในปัจจุบัน-เปรียบเทียบกับคุณภาพชีวิตที่เป็นอุดมคติตั้งนั้นการประเมินคุณภาพชีวิตของใครสักคนจึงเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับระบบค่านิยมของบุคคลนั้นพอๆ กับสภาวะแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่รายรอบชีวิตของบุคคลนั้นการอธิบายแนวคิดคุณภาพชีวิตจึงต้องพิจารณาถึงสภาวะภายนอกของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในปัจจุบันแนวคิดคุณภาพชีวิตได้วิวัฒนาการมาจนกลายเป็นการยอมรับหลักการสองประการประการแรกหลักการที่เห็นว่าคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายใน (Internal) เป็นทักษะหรือเป็นลักษณะนิสัยส่วนบุคคลที่ทำให้มนุษย์สามารถมีการกระทำตามอำนาจอิสระและประการที่สอง หลักการที่มองว่าคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับภายนอกตัวบุคคล เชื่อมโยงกับสภาวะแวดล้อมของชีวิตปัจเจกบุคคลแต่ละคนทั้งนี้ปัจจัยภายในนั้นทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจกับชีวิตในขณะที่ปัจจัยภายนอกส่งผลกระทบต่อกลไกภายในทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและในระดับชุมชน

2. ความหมายคุณภาพชีวิตและการบูรณาการ

การกำหนดแนวทางการบูรณาการนิยามคำศัพท์คำว่า “คุณภาพชีวิต” มาจากการศึกษานิยามความหมายของคุณภาพชีวิตที่มีนักวิชาการให้ความหมายอย่างหลากหลายนั้นพอจะสรุปได้เป็นสามแนวคิดใหญ่ๆ คือ 1)คุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัย(Subjective quality of life) 2)คุณภาพชีวิตเชิงอัตถิภาวะวิสัย(Existential quality of life) และ 3)คุณภาพชีวิตเชิงวัตถุวิสัย (Objective quality of life) (กิตติพัฒน์ นนทปัทมะตุลย์, 2557)

2.1 แนวคิดคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัย คุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยเป็นสิ่งที่บุคคลแต่ละคนรู้สึกหรือรับรู้ว่าคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างไรทั้งนี้ปัจเจกบุคคลจะมีการประเมินว่าตนมองสิ่งต่างๆ มีความรู้สึกและมีความคิดต่อสิ่งต่างๆ ในชีวิตอย่างไรไม่ว่าเขาหรือเธอจะมีความยินดีพอใจต่อชีวิตและความสุขมาก

น้อยเพียงไรล้วนสะท้อนให้เห็นคุณภาพชีวิตในเชิงอัตวิสัยของแต่ละบุคคล (Ventegodt, S., Merrick, J., & Andersen, N.J., 2003)

2.2 แนวคิดคุณภาพชีวิตเชิงอัตถิภาวะวิสัย คุณภาพชีวิตเชิงอัตถิภาวะวิสัยมีความหมายถึง การที่บุคคลมีชีวิตที่ดีในระดับที่ลึกซึ้งทั้งนี้แนวคิดคุณภาพชีวิตเชิงอัตถิภาวะวิสัยมีข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่าบุคคลทุกคนมีธรรมชาติลึกๆ ที่สมควรจะได้รับการเคารพนับถือและบุคคลสามารถ ดำรงชีวิตได้อย่างผสมกลมกลืนกับผู้อื่นในสังคมเราอาจจะมีถึงความต้องการจำเป็นด้านชีววิทยา ตามธรรมชาติของมนุษย์ที่เราจำเป็นต้องได้รับการตอบสนองอาทิการเจริญเติบโตที่จักต้องได้รับการ ตอบสนองอย่างเหมาะสมที่สุด (Optimized) หรือเราต้องมีชีวิตอยู่อย่างสอดคล้องกับอุดมการณ์ทาง ศาสนาหรือทางจิตวิญญาณที่เป็นธรรมชาติของเรา

2.3 แนวคิดคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัย แนวคิดคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยหมายถึงสภาพชีวิตที่ ดีของบุคคลที่โลกรอบตัวเขาหรือเธอรับรู้ซึ่งเป็นการกำหนดคุณภาพชีวิตโดยอิทธิพลของวัฒนธรรมที่ รายรอบชีวิตของบุคคลคนนั้นคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยเปิดเผยให้เห็นว่าบุคคลมีความสามารถเพียงไร ในการปรับตัวให้เข้ากับค่านิยมของวัฒนธรรมแต่ไม่ได้บอกถึงชีวิตที่แท้จริงของบุคคลนั้นสักเท่าไร ตัวอย่างเช่นการมีสถานภาพทางสังคมหรือสัญลักษณ์เชิงสถานภาพของบุคคลที่คนๆ หนึ่งอาจจะเป็น สมาชิกที่ดีในวัฒนธรรมนั้นแต่ในชีวิตจริงๆ ของเขาหรือเธออาจจะไม่ได้มีความสุขหรือไม่ได้มีคุณภาพ ชีวิตที่ดีก็ได้ (Juczynski, Z., 2006) แนวคิดทั้งสามแนวคิดของคุณภาพชีวิตเป็นการกำหนดหมวดหมู่ อย่างหลวมๆ และอาจมีความทับซ้อนกันอยู่และอาจจะจัดวางไล่เรียงเหมือนแสงสเปกตรัมมากกว่าที่จะ แยกส่วนเป็นห้องๆ ออกจากกันเด็ดขาดทั้งนี้นักวิชาการพอใจที่จัดวางแนวคิดคุณภาพชีวิตเชิง อัตถิภาวะวิสัยให้อยู่ตรงกลางนักวิชาการให้ความเห็นว่าการวางตำแหน่งแนวคิดคุณภาพชีวิตเชิง อัตถิภาวะวิสัยไว้ตรงกลางเนื่องเพราะเป็นแนวคิดที่สามารถหลอมรวมทั้งมิติเชิงอัตวิสัยและอัตถิภาวะวิสัย เข้าไว้ด้วยกันอย่างแนบแน่นนอกจากนี้ตำแหน่งตรงกลางของแนวคิดคุณภาพชีวิตเชิงอัตถิภาวะวิสัย ยังสะท้อนความลุ่มลึกของความเป็นมนุษย์ได้เป็นอย่างดีทั้งนี้วิจัยด้านคุณภาพชีวิตท่านอื่นๆ อาจผนวกรวมมิติด้านอัตถิภาวะวิสัยกับอัตวิสัยเอาไว้ในสถานะขั้นสูงของชีวิตบุคคลยิ่งไปกว่านั้นการให้ ความหมายของแนวคิดคุณภาพชีวิตแบบไล่เรียงไปตามสเปกตรัมเช่นนี้ทำให้สะท้อนให้เห็นบูรณาการ ของทฤษฎีที่ว่าด้วยคุณภาพชีวิตได้อย่างชัดเจน

3. การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

ประเด็นที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของคุณภาพชีวิตในเชิงอัตวิสัยได้แก่การมีชีวิตความเป็น อยู่ที่ดี (Well-being) คุณภาพชีวิตในประเด็นนี้ความจริงแทบจะอยู่ใกล้ตัวจนเป็นชีวิตประจำวัน ของเราเช่นเราทักทายเพื่อนหรือคนที่รู้จักว่า“สวัสดี” ในภาษาไทยหรือ How are you? ในภาษาอังกฤษ

ก็มีความหมายเช่นเดียวกันคือเหมือนกับเราถามบุคคลผู้นั้นให้บอกเราถึงการประเมินคุณภาพชีวิต-
ด้านชีวิตความเป็นอยู่ของเขา/เธอเองคำถามที่เป็นการทักทายเช่นนี้ก็ไม่ได้ต้องการ

อธิบายอย่างเป็นทางการที่ยืดยาวกว่าเป็นการประเมินชีวิตอย่างง่าย ๆ ทั่วๆ ไปที่ผู้ตอบ
แสดงการรับไม่ตรีจิตในบริบทของการทักทายหรือโอภาปราศรัยเล็กๆ น้อยๆ อย่างไรก็ตามถ้ามีผู้ถาม
ว่าเราพอใจกับชีวิตอย่างไรหรือเรามีความสุขมากน้อยเพียงไรคำถามชุดหลังนี้เริ่มเป็นเรื่องที่ต้องการ
การประเมินที่ละเอียดและสลับซับซ้อนกว่าการทักทายธรรมดาความพอใจในชีวิตและความสุขเป็นมิติ
ที่ลุ่มลึกที่ไม่ได้บอกถึงชีวิตความเป็นอยู่โดยตรงแต่ถ้าเราถูกถามเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและต้องตอบ
คำถามนี้ก็จำเป็นต้องตามมาด้วยคำอธิบายที่ขยายความยืดยาวไปกว่าเดิมเช่นถ้าเราตอบว่า “ตอนนี้
ทำงานไม่ใคร่สนุกเหมือนเมื่อก่อนนะ” “สุขภาพฉันมันซักจะไม่เหมือนเดิมแล้วละ” คำตอบเหล่านี้
สะท้อนให้เห็นว่าชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกวัตถุวิสัยและ
เป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อชีวิตเราเมื่อเราพูดถึงความรู้สึกที่ดีที่เราไม่ได้อภิปรายอย่างกว้างขวางถึง
ความหมายของชีวิตไม่ได้วิเคราะห์ประเด็นเชิงอัตถะภาวะวิสัย-หรือการดำรงชีวิตประจำวันด้วยความ
มุ่งมาดปรารถนาดังนั้นชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีจึงเป็นสิ่งที่ความหมายตื้นกว่า ผิดผืนกว่าความหมายใน
ชีวิตการตอบสนองความต้องการจำเป็นอย่างสมบูรณ์และการเข้าใจในชีวิตของตนเองคนส่วนใหญ่จะ
บอกคนทั่วไปว่าเขา/เธอรู้สึกดีแต่คนน้อยคนนักที่จะกล้าเปิดเผยถึงความหมายของชีวิตของตนเองเราจึงมี
ความผิวนินที่เปิดเผยกว้างให้กับคนส่วนใหญ่แต่เราจะซ่อนเก็บความลุ่มลึกที่เป็นความหมายของชีวิต
ของเราเปิดให้กับเฉพาะบางคนที่เกี่ยวข้องเท่านั้นหรือบางทีตัวเราเองก็ยังไม่เข้าใจตัวตนของเราในระดับ
ลึกๆ เช่นกันประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตที่เป็นประสบการณ์ตามธรรมชาติของบุคคลจึงดูเหมือน
เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติทำให้บางทีเรามักจะมองข้ามประสบการณ์เหล่านี้ไปจนลืมที่จะ
ศึกษาอย่างจริงจัง

4. ความพึงพอใจในชีวิต

เมื่อบุคคลถูกถามว่าเขาหรือเธอมีความพึงพอใจชีวิตหรือไม่บางคนอาจจะตอบอะไรออกมา
บ้างในขณะที่บางคนไม่ตอบทั้งนี้บุคคลโดยปกติมักจะรู้สึกพึงพอใจในชีวิตของตนน้อยกว่าที่ชีวิตความ
เป็นอยู่ชั่ววุดออกมา (ดูเหมือนชีวิตจะมีความเป็นอยู่ที่ดีแต่กลับไม่ได้พึงพอใจมากนัก) บางคนบอกว่าตน
รู้สึกดีนะแต่ก็ไม่ได้พึงพอใจกับชีวิตมากแค่ว่าพอใจ-ธรรมดา-ธรรมดาหรือที่คนไทยชอบพูดว่า “เฉยๆ”
บางทีถ้าถามย้อนไปถึงเหตุการณ์ในอดีตบุคคลเดียวกันอาจจะตอบว่าไม่พึงพอใจอย่างมากหรือรู้สึกว่า
แย่มากทีเดียว (Ventegodt, Merrick, & Andersen, 2003) ความพึงพอใจมีความหมายเหมือนชีวิต
ได้ดำเนินไปอย่างที่สมควรจะเป็นไปเมื่อใครสักคนได้รับการตอบสนองตามความคาดหวังตามความ
ต้องการจำเป็นและตามความปรารถนาใฝ่ฝันจากโลกรอบๆ ตัวคนนั้นน่าจะมีความพึงพอใจดังนั้นความ
พึงพอใจจึงเป็นสภาวะทางจิตใจและเป็นสิ่งที่เกิดจากการตระหนักรู้ด้วยปัญญาสมการที่ลงตัวเช่นนี้มี

ที่มาจากกลยุทธ์การจัดการสองแนวทางคือ (ก) เราพยายามที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงโลกภายนอก เพื่อให้ความใฝ่ฝันของเราเป็นจริงหรือมีฉะนั้น (ข) เราต้องยอมแพ้-ล้มเลิกความใฝ่ฝันของเราเสีย เพราะว่าความใฝ่ฝันของเรามันเป็นจริงไปไม่ได้และเราต้องปรับลดความใฝ่ฝันให้เข้ากับโลกที่เป็นจริง แทนที่จะปรับโลกให้เป็นไปตามความใฝ่ฝันแต่ทั้งสองแนวทางนั้นก็คือการสร้างสรรค์ความลงตัว ระหว่างโลกภายนอกกับความใฝ่ฝัน-ให้ได้ประเด็นที่สำคัญคือทั้งสองแนวทางนำไปสู่ความพึงพอใจ อย่างเดียวกันแม้ว่ากลยุทธ์ทั้งสองแนวทางจะสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันกลยุทธ์แรกทำให้ ชีวิตเราได้รับการตอบสนองอย่างสมหวัง-สมความใฝ่ฝันแต่อีกกลยุทธ์หนึ่งทำให้ชีวิตอยู่ในสภาวะที่ ยอมถอย-ยอมปล่อยสิ่งที่ใฝ่ฝันแต่ทั้งสองกลยุทธ์ก็นำความพึงพอใจมาให้บุคคลได้เช่นกันดังนั้นความ พึงพอใจในชีวิตจึงไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับใดๆ กับความตระหนักในศักยภาพของชีวิตการตอบสนอง ความต้องการจำเป็นหรือความสามารถในการทำหน้าที่ได้ดีในโลกวัตถุวิสัยบุคคลอาจจะมีชีวิตที่ แส่นยากลำบากอาทิเป็นคนขายบริการทางเพศป่วยด้วยโรคร้ายแรงหรือโรคเรื้อรังหรือยากจนขั้นแค้น ทว่าอาจมีความพึงพอใจในชีวิตของตนได้เสมอเพราะว่าเขาหรือเธอค่อยๆ ปรับตัวผ่านกลยุทธ์ประการ ที่สอง คือ การยอมถอยยอมปล่อยคนบางคนอาจจะพึงพอใจกับชีวิตแต่รู้สึกไม่ดีข้างในลึกๆ กระบวนการ ปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมอาจนำไปสู่ความรู้สึกต้อยต่ำจากการที่ตนจำต้องพ่ายทลายความใฝ่ฝันลึกๆ ที่งดงามบางคนก็อาจรู้สึกว่าไม่ได้-ไม่มีความสุขหรือพอจะมีความสุขอยู่บ้างแต่ลึกๆ แล้วเห็นว่าชีวิต ของตนไม่ได้มีความหมายอะไรเลยดังนั้นความพึงพอใจในชีวิตจึงไม่ใช่สิ่งเดียวกันกับการมี ประสบการณ์เรื่องชีวิตที่มีความหมายกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่พบเห็นได้ทั่วไปที่คนหลายคนอาจมีความ พึงพอใจต่อชีวิต แต่ไม่ได้มีความสุขอันที่จริงทฤษฎีที่ใช้อธิบายความพึงพอใจมีหลายทฤษฎีทฤษฎีหนึ่ง ที่นิยมใช้เรียกว่าทฤษฎีเลือกที่จะพอใจ (Preference theory) ทฤษฎีนี้มองว่าชีวิตที่ดีขึ้นอยู่กับการ มองเห็นว่าความปรารถนาของตนได้บรรลุความเป็นจริงเหตุที่ใช้คำว่า “การมองเห็น” ก็เพราะว่าบาง ที่ความปรารถนาของบุคคลยังไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอบุคคลนั้นต้องพบกับการมี ประสบการณ์ที่เป็นจริงทฤษฎีนี้ (เลือกที่จะพอใจ) มองว่าบุคคลมีอิสระที่จะตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะ เลือกพอใจอะไรเพียงไรตัวอย่างเช่นบุคคลคนหนึ่งมีอิสระที่จะเลือกสะสมทรัพย์หรือเลือกคบหา สมาคมกับเพื่อนที่ดีๆ คุณภาพชีวิตของบุคคลคนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่บุคคลนั้นจะได้รับสิ่งที่ตน ต้องการ (Kersee, E. W. 1992)

5. ความสุข

โดยพื้นฐานแนวคิดคุณภาพชีวิตครอบคลุมปรากฏการณ์ที่หลากหลายทั้งในด้านกายภาพ จิตวิทยาและสังคม เสมือนจะบอกว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ภายใต้สิ่งที่จะนับเป็น “ความสุข” (Happiness) ของบุคคลในทางกลับกัน “ความสุข” ก็เป็นแนวคิดที่สามารถอธิบายไปได้สองแนวทางแนวทางหนึ่งคือ แนวทางที่เน้นธรรมชาตินิยม (Naturalistic) ส่วนอีกแนวทางหนึ่งเป็นแนวทางที่เน้นมนุษย์นิยม

(Humanistic) แนวทางธรรมชาตินิยมเป็นแนวทางที่รวมศูนย์ไปที่กระบวนการที่เป็นกลไกและกระบวนการทางชีววิทยาและมองความสุขในรูปของความยินดีพอใจในขณะที่แนวทางมนุษยนิยมย้ำเน้นบทบาทในเชิงจิตสำนึกของปัจเจกบุคคลและมองความสุขเสมือนเป็นความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) กับความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-actualization) ที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กันในตัวบุคคล นักวิชาการหันมาสนใจชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในเชิงอัตวิสัยมากขึ้น (Subjective well-being) การประเมินความพึงพอใจในชีวิตหรือบางทีเรียกว่าการประเมินความรู้สึกว่ามีความสุข เริ่มเป็นที่สนใจและกลายเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่สำคัญประการหนึ่งความรู้สึกว่ามีความสุขนั้นนักวิชาการบางท่านใช้วิธีวัดจากอัตราส่วน (Ratio) ของความรู้สึกด้านบวกที่สูงกว่าด้านลบก็เรียกว่ามีความรู้สึกว่ามีมีความสุข อย่างไรก็ตามความรู้สึกว่ามีความสุขก็เป็นสิ่งที่มีความเป็นอัตวิสัยสูงมากและขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกหลายประการการใช้ความสุขมาเป็นดัชนีหรือเครื่องชี้วัด (Indicator) คุณภาพชีวิตจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งคนทั่วไปเมื่อใช้คำว่าความสุขก็มักจะใช้อย่างระมัดระวังความสุขไม่ได้เป็นแค่ความยินดีและความพอใจว่าเป็นความรู้สึกที่มีความพิเศษมากมีคุณค่ามากและเป็นสิ่งที่พึงปรารถนามากๆ แต่กลับยากที่จะได้มา หรือยากที่จะได้เป็นความสุขเป็นสิ่งที่อยู่อย่างลึกๆ ในแต่ละบุคคลความสุขเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับเรือนร่าง (Body) แต่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่เรือนร่างความสุขยังเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับมิติของความไม่มีเหตุผล (Nonrational dimensions) อาทิความรักสภาวะของสุขภาพ ความผูกพันกับธรรมชาติและปัจจัยวัตถุวิสัยอื่นๆ แต่ไม่ใช่ความผูกพันกับตัวเงินโดยตรงความสุขถือเป็นปัจจัยเชิงอัตวิสัยที่ขึ้นอยู่กับทักษะหรือวิธีการมองโลกของแต่ละบุคคลเช่นบุคคลนั้นมีปรัชญาชีวิตอย่างไรอะไรคือสิ่งที่บุคคลมองว่าเป็นสภาวะที่สมดุลสำหรับตนสถานการณ์ทางการเงินที่บุคคลเห็นว่ามีความสำคัญต่อตนภูมิหลังของบุคคลการนับถือศาสนาหรือความเชื่อของบุคคลและการเข้าใจต่อตำแหน่งแห่งที่ของตนในสังคมเป็นต้นแนวคิดคุณภาพชีวิตและแนวคิดเรื่องความสุขมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่ใช่สิ่งเดียวกันบุคคลที่มีระดับตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตอยู่ในเกณฑ์สูงอาจจะไม่มีความสุขหรือรู้สึกไม่มีความสุขก็ได้และในทางตรงกันข้ามบุคคลที่มีความยากจนอย่างมาก (คุณภาพชีวิตต่ำมาก) อาจจะ เป็นคนที่มีความสุขก็ได้

6. ความหมายของชีวิต

ความหมายของชีวิตเป็นแนวคิดที่สำคัญแต่ไม่ค่อยมีการนำไปใช้เราจะพูดเรื่องความหมายของชีวิตก็เฉพาะแต่กับเพื่อนที่สนิทสนมกันมากๆ หรือกับญาติสนิทเท่านั้นบุคคลที่แสวงหาความหมายของชีวิตมักจะเป็นบุคคลที่กำลังตกอยู่ในสถานการณ์ที่สับสนทำให้ต้องหันมาพิจารณาพิจารณาคุณค่าต่างๆ ด้านมุมของชีวิตเช่นพิจารณาว่าความสัมพันธ์กับเพื่อนหรือหุ้นส่วนนั้นมีความหมายอย่างไรควรจะเป็นหรือไม่ฉันกำลังทำอะไรที่ถูกต้องในชีวิตใช่หรือไม่ฉันกำลังได้ทำงาน ถูกที่หรือเปล่าฉันได้ใช้ความสามารถของฉันไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่ฉันมีความเชื่อต่อชีวิตอย่างถูกต้อง

จริงๆ ใช้ใหม่การแสวงหาความหมายของชีวิตเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการยอมรับในชีวิตที่ไม่มี ความหมาย และชีวิตที่เต็มไปด้วยความหมายและเป็นความผูกพันของบุคคลที่จะต้องพยายามปรับปรุงแก้ไขในสิ่ง ที่ไร้ความหมายด้วยแนวทางเช่นนี้การตั้งคำถามถึงความหมายของชีวิตกลายเป็นเรื่องส่วนบุคคลที่มีความ ลุ่มลึกและมีน้อยคนที่พยายามจะหาคำตอบเพราะถ้าไปหมกมุ่นกับการหาคำตอบดังกล่าว มากๆ เราเองจะมีความเสี่ยงต่อการขาดความมั่นคงในชีวิตประจำวัน (Ventegodt, Merrick, & Andersen, 2003) ปัญหาของการมีความหมายของชีวิตก็คือความหมายสามารถเลื่อนหายไปได้ทั้งนี้ การเลื่อนหายของความหมายแสดงให้เห็นได้จากการที่เรารู้สึกสูญเสียตัวตนของเราหรือเราไม่สามารถ มีชีวิตอยู่อย่างสอดคล้องกับตัวตนที่ลึกที่สุดของเราได้หลายคนจะมีความรู้สึกที่ว่าลึกลงไปแล้วชีวิตมีแต่ ความว่างเปล่าบางคนรู้สึกไม่อยากลุกจากที่นอนในตอนเช้าหรือบางคนอาจคิดถึงการทำอัตวินิบาตกรรม นักวิชาการเชื่อว่าชีวิตไร้ความหมาย-คือสาเหตุสำคัญที่อธิบายว่าเหตุใดประชาชนจำนวน ประมาณ 1,400 คนในเดนมาร์กจึงกระทำอัตวินิบาตกรรมทุกปีความหมายของชีวิตอยู่ในหลักการ สำคัญของศาสนาใหญ่ๆ ทั่วโลกและในทางกลับกันนักวิชาการก็มองว่าศาสนาของโลกก็คือทฤษฎีที่ อธิบายความหมายของชีวิตนั่นเองตัวอย่างเช่นเป้าหมายของศาสนาฮินดู (Hinduism) ก็คือการมี ประสบการณ์เป็นหนึ่งเดียวกับโลกหลักการที่ว่า ตตฺวามสึ (tat tvamasi- thou art that) สูเจ้าคือสิ่งนั้น นับเป็นความหมายระดับสูงที่สุดของชีวิตในศาสนาพุทธเป้าหมายสูงสุดคือนิพพานหรือความว่างเปล่า ซึ่งมีศูนย์กลางรวมอยู่ที่การเป็นหนึ่งที่มีความหมายลึกลับที่สุดในโลกชนเผ่าในอเมริกาหลายชนเผ่า มองความหมายของชีวิตคือเป้าหมายสูงสุดที่จะค้นพบองค์รวมทั้งหมด (Wholeness) แห่งตนใน คริสตศาสนาสารแห่งความรักในพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของจักรนำมวลมนุษย์ไปสู่ศูนย์กลางแห่งความหมายของชีวิต ความลุ่มลึกของการเป็นอยู่-ดำรงอยู่คือความห่างไกลระหว่างผิวหน้าและชั้นที่ลึกลงทำให้มีพื้นที่ที่ กว้างขวางสำหรับเติมเต็มความหมายของชีวิตลงไปยังพื้นที่นั้นมนุษย์เราบางที่ได้ชุกซ่อนความลุ่มลึก ของความหมายแห่งชีวิตที่เราดำรงอยู่นักวิชาการบางท่านมองว่าทฤษฎีที่อธิบายความหมายของชีวิตก็ คือทฤษฎีพันธกิจแห่งชีวิตนั่นเอง (Ventegodt, Merrick, & Andersen, 2003)

6.1 ชีวิตทางชีววิทยา จากมุมมองทางชีววิทยามนุษย์นับเป็นอินทรีย์ที่มีชีวิตมนุษย์เป็นกลุ่ม ก้อนของเซลล์จำนวนมากายที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างเข้มข้นมุมมองทางชีววิทยาทำให้ เราตระหนักว่าศักยภาพที่ลึกลับทางชีววิทยานั้นเป็นสิ่งที่สร้างมนุษย์ขึ้นมาเมื่อการกำเนิดของบุคคลมี ทฤษฎีที่อธิบายลึกลงไปในธรรมชาติที่สะท้อนโครงสร้างอินทรีย์ของมนุษย์ชีวิตมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่กำหนด โดยระบบระเบียบทางชีววิทยาจิตวิทยาสังคมและศาสนาในความหมายที่กว้างขวางเมื่อมองจาก มุมมองนี้สุขภาพเชิงกายภาพสะท้อนให้เห็นระบบข้อมูลข่าวสารเชิงชีววิทยาเนื่องจากเซลล์ของ ร่างกายจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนเพื่อทำการหน้าที่ที่ถูกต้องและเพื่อการดำรงรักษา ร่างกายให้เป็นไปด้วยดีมีสุขภาพ (Ventegodt, Merrick, & Andersen, 2003) ด้วยการอธิบายตาม แนวคิดทฤษฎีดังกล่าวคุณภาพชีวิตจึงเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับความลงตัวของร่างกายการใช้ชีวิตจริงของบุคคล

และระบบระเบียบทางชีววิทยาที่ก่อตัวมาเป็นอินทรีย์แห่งบุคคลนั้นกล่าวได้ว่าประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวเนื่องในเชิงชีววิทยาการที่ชีวิตของเราจะมีความหมายหรือไม่มีความหมายอย่างไรถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดสถานะเกี่ยวเนื่องที่มีจากระบบข้อมูลข่าวสารเชิงชีววิทยา หากการสื่อสารระหว่างเซลล์ต่างๆ ของอินทรีย์ไม่ได้เป็นไปด้วยดีสถานะของชีวิตของอินทรีย์นั้นก็ไม้อาจเป็นไปได้ด้วยดีเช่นกันบุคคลที่ป่วยเป็นโรคข้ออักเสบ (Arthritis) อาจทำหน้าที่การทำงานและดำรงตนในสังคมได้ดีขณะที่บุคคลที่ไม่ได้เจ็บป่วยอาจทำหน้าที่การทำงานได้แย่กว่าหรือทำหน้าที่ทางสังคมไม่ได้ดีคำถามที่น่าสนใจคือเหตุใดคนที่มีความเจ็บป่วยยังคงมีชีวิตที่มีความหมายอย่างมากถ้าหากจะมีความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพชีวิตและความเจ็บป่วยความเชื่อมโยงดังกล่าวก็คงวางตัวอยู่ในระดับลึกลงไปในความเป็นมนุษย์ความหมายของชีวิตกับระบบระเบียบทางชีววิทยาจึงดำเนินไปพร้อมๆ กันในทฤษฎีที่อธิบายชีวิตมนุษย์ (Nordenfelt, L., 1993) บุคคลที่มีชีวิตที่มีความหมายของชีวิตของตนค่อยๆ สูญหายไปนั้นจึงมักเป็นบุคคลที่มีความเจ็บป่วยอันมีผลต่อรูปลักษณะทางกายภาพของตนและมีผลต่อสุขภาพร่างกายของตนดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตและความเจ็บป่วยจึงสามารถแสดงให้เห็นได้อย่างดีที่สุดโดยการใช้ทฤษฎีที่มองปัจเจกบุคคลในฐานะที่เป็นระบบข้อมูลข่าวสารทางชีววิทยา

6.2 การตระหนักในศักยภาพของชีวิต ชีวิตมนุษย์มีการเริ่มต้นตั้งแต่การปฏิสนธิในครรภ์มารดาและเริ่มพัฒนาต่อเนื่องมาเป็นลำดับตลอดพัฒนาการของชีวิตมนุษย์เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารจำนวนมากศาสตร์ข้อมูลข่าวสารนี้ทำให้ชีวิตมนุษย์มีศักยภาพการตระหนักในศักยภาพของชีวิตมนุษย์ถือเป็นแนวคิดหลักสำคัญของคุณภาพชีวิตเปรียบเสมือนเมล็ดของทานตะวันยอมให้ศักยภาพของมันในการเติบโตเป็นต้นทานตะวันที่เติบโตแตกเป็นใบเป็นดอกทานตะวันฉันใดมนุษย์ก็ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการสร้างสรรค์กิจกรรมการมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีการมีงานทำที่มีความหมายและการเริ่มชีวิตครอบครัวทั้งหมดเป็นชีวิตที่เติบโตเต็มที่ดังต้นทานตะวันที่เติบโตจากเมล็ดฉันนั้นการตระหนักในศักยภาพของชีวิตนั้นเป็นจุดของความเชื่อมโยงกับสภาพความเป็นจริงในหลายระดับสมองของมนุษย์มีระบบประสาทส่วนกลาง (Central nervous system) ที่ช่วยให้เรากำเนิดออกมาสู่โลกเหมือนอย่างการปลูกพืชแต่ชีวิตมนุษย์นั้นมีความสลับซับซ้อนมากกว่าต้นทานตะวันมากนักพัฒนาการของชีวิตมนุษย์มีลักษณะนามธรรมอันสลับซับซ้อนทฤษฎีที่อธิบายการตระหนักในศักยภาพของชีวิตเป็นทฤษฎีที่เชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ชาติทฤษฎีนี้เชื่อมโยงคุณภาพชีวิตอย่างใกล้ชิดกับรากเหง้าความเป็นมนุษย์ในธรรมชาติทฤษฎีที่มีการเริ่มต้นจากชีววิทยาไม่ได้ลดความสำคัญของการดำรงชีวิตของมนุษย์ทว่ายืนยันให้เห็นว่ามีทฤษฎีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่มีความหมายอยู่อย่างกว้างขวางในระบบชีวิตจากเซลล์ไปสู่อินทรีย์จากอินทรีย์ไปสู่สังคมซึ่งบางคนนิยมใช้คำว่าทฤษฎีชีวะจิตสังคม (Biopsychosocial theory) นั้นเอง (วิชัย ศรีรัตน์ และคณะ, 2556)

6.3 การตอบสนองความต้องการจำเป็น แนวคิดเรื่องการตอบสนองความต้องการจำเป็นมีความเป็นนามธรรมน้อยกว่าแนวคิดทฤษฎีอื่นๆ ที่กล่าวมาเป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายและมีเงื่อนไขในเชิงวัฒนธรรมการตอบสนองความต้องการจำเป็นเป็นแนวคิดที่นำไปใช้อย่างกว้างขวางและเป็นที่ยอมรับสูง ความต้องการจำเป็นนั้นสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตมานานแล้วเมื่อความต้องการจำเป็นของเราได้รับการตอบสนองอย่างดีเพียงไรคุณภาพชีวิตของเราก็สูงตามไปด้วยเพียงนั้นความต้องการจำเป็น-เป็นเหมือนการแสดงออกของธรรมชาติของเราหรือกล่าวได้ว่าความต้องการจำเป็นนั้นมนุษย์ทุกคนย่อมมีอยู่แล้ว แนวคิดเรื่องการตอบสนองความต้องการจำเป็นเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายอับราฮัมมาสโลว์ (Abraham Maslow) ได้วางแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญและนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายนอกเหนือจากความต้องการอาหารน้ำอากาศหายใจความต้องการทางเพศและความต้องการความสัมพันธ์ทางสังคมแล้ว มาสโลว์ ยังได้อธิบายถึงความต้องการที่มีความเป็นนามธรรมสูงกว่านั้นคือความต้องการในการตระหนักรู้ในตัวตนของมนุษย์แนวคิดทฤษฎีด้านความต้องการจำเป็นนี้ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของมนุษย์ไปแล้วแนวคิดเรื่องการตอบสนองความต้องการจำเป็นมีลำดับขั้นตอนตั้งแต่ความลุ่มลึกมีด้านมุมของความเป็นอัตถิภาวะวิสัยอย่างสูงไปจนถึงปรากฏการณ์ที่มีความเป็นวัตถุวิสัยชัดเจนความต้องการจำเป็นยังมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับความปรารถนาและความพึงพอใจเมื่อความต้องการจำเป็นของเราได้รับการตอบสนองอย่างครบถ้วนอย่างไรก็ตามการตอบสนองความต้องการจำเป็นไม่ใช่สิ่งเดียวกันกับการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีเท่าเมื่อเรามีความรู้สึกที่ดีทุกครั้งที่ได้รับการตอบสนองความต้องการจำเป็นเท่ากับว่าการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีนั้นเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีความต้องการจำเป็น

ขณะเดียวกันการตอบสนองความต้องการจำเป็นก็ไม่ใช่สิ่งเดียวกันกับการตระหนักในศักยภาพของชีวิตซึ่งแนวคิดเรื่องการตระหนักในศักยภาพของชีวิตเป็นการมองว่าชีวิตเป็นการตระหนักรู้ถึงข้อมูลข่าวสารเชิงชีววิทยาของมนุษย์ข้อมูลข่าวสารนี้ดำรงอยู่อย่างสลับซับซ้อนจนไม่อาจลดรูปมาเป็นเพียงความต้องการจำเป็นที่เข้าใจง่ายๆ ชัดเจนถ้าเราพยายามอธิบายแนวคิดความต้องการจำเป็นของมาสโลว์ ไปในเชิงนามธรรมที่เรียกว่าการตระหนักรู้ในตนเอง(Self-realization) นิยามความหมายของความต้องการในขั้นนี้ก็ยังคงคลุมเครือและไม่ชัดเจนความต้องการจำเป็นในขั้นสูงจึงไม่ใช่สิ่งที่จะแสวงหาความพึงพอใจได้จากแหล่งตอบสนองภายนอกอาหารและที่อยู่อาศัยแต่เป็นสิ่งที่บุคคลต้องสร้างการตอบสนองมาจากภายในตัวของตนเองและบรรลุผลสำเร็จในการตอบสนองความต้องการนั้นด้วยตัวของเขาหรือเธอเอง (Cobb. C.W., 2000)

6.4 ปัจจัยด้านวัตถุวิสัย แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านวัตถุวิสัยของคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกของชีวิตเช่นรายได้สถานภาพสมรสสภาวะสุขภาพและจำนวนการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆในชีวิตประจำวันเราจำเป็นต้องแยกแยะให้ชัดเจนกับด้านนามธรรมต่างๆ ในคุณภาพชีวิตเพราะว่าคนมักจะสับสนระหว่างการใช้ชีวิตที่ดีกับการใช้ชีวิตที่ถูกมองว่า “ถูกต้อง” และ “ร่ำรวย”

เราอาจไม่มีความสุขอยู่ในรถหรูราคาแพงที่เรียกว่าซูเปอร์คาร์แต่มีความสุขกว่าที่ได้นั่งรถสาธารณะประจำทางหรือบางที่เราพบว่าการประเมินของแพทย์ต่อคุณภาพชีวิตผู้ป่วยในเชิงวัดฤวิสัยมีผลแตกต่างจากการประเมินคุณภาพเชิงอัตวิสัยของตัวผู้ป่วยเองปัจจัยที่นำมาใช้ชี้วัดคุณภาพชีวิตเชิงวัดฤวิสัยนั้นมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับวัฒนธรรมที่รายรอบการดำรงชีวิตของเราตัวอย่างเช่นในเดนมาร์กคนส่วนใหญ่เชื่อว่าการมีลูกสองคนเป็นความพอเพียงที่จะทำให้คุณภาพชีวิตอยู่ในขั้นสูงสุด บางวัฒนธรรมอาจจะคิดว่าการมีลูกแค่สองสามคนยังไม่เป็นการเพียงพอ “ขอให้มียุคเต็มบ้านหลานเต็มเมือง” เป็นคำอวยพรของวัฒนธรรมจีนในสมัยหนึ่งสะท้อนการมีจำนวนบุตรมากๆ ครอบครัวยิ่งๆ คุณภาพชีวิตในเชิงวัดฤวิสัยจึงเป็นการสะท้อนความสามารถของตัวเราเองในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่เราอาศัยอยู่ดังนั้นปัจจัยวัดฤวิสัยจึงค่อนข้างเห็นได้ชัดเจนเพราะไม่ได้คาดหวังถึงการสะท้อนเชิงลึกของธรรมชาติของแต่ละวัฒนธรรมระดับการปรับตัวให้เข้ากับบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนเช่นเดียวกันกับแนวคิดเรื่องการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีการวิจัยด้านคุณภาพชีวิตมักได้รับอิทธิพลอย่างมากจากความพยายามที่จะชี้วัดคุณภาพชีวิตในเชิงวัดฤวิสัยที่ชัดเจนการวิจัยทดสอบเช่นนี้เราสังเกตเห็นความเป็นวัดฤวิสัยได้ชัดเจนตั้งแต่การที่วงการแพทย์ใช้การวัดใช้วัดความดันโลหิตวัดการเต้นของหัวใจการยีนการเดินการทรงตัวไปจนถึงการนับของนักสังคมวิทยานับการมีการติดต่อกับสังคมนับเป็นสถิติคำนวณการวิเคราะห์ตัวเลขความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยทั่วไปการวิจัยดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีที่นำไปสู่การกำหนดรายการปัจจัยเชิงวัดฤวิสัยต่างๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของการมีชีวิตที่ดีการวิจัยเพื่อชี้วัดคุณภาพชีวิตเชิงวัดฤวิสัยสามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธีและไม่อาจหลีกเลี่ยงบริบทของวัฒนธรรมที่เป็นตัวกำหนดปัจจัยวัดฤวิสัยของคุณภาพชีวิต

7. แนวคิดและการพัฒนาคุณภาพชีวิต

แนวคิดคุณภาพชีวิตที่นำมาอภิปรายข้างต้นนั้นสามารถจัดวางในแนวระนาบที่มีการเคลื่อนไหวจากอัตวิสัยไปสู่วัดฤวิสัยเริ่มตั้งแต่สองแนวคิดชุดแรก คือ 1)การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและ 2)ปัจจัยด้านวัดฤวิสัยซึ่งนับเป็นชุดแนวคิดที่มีความชัดเจนและเข้าใจง่ายที่สุดเนื่องจากทั้งสองแนวคิดสะท้อนความสามารถของบุคคลในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่บุคคลดำรงอยู่ส่วนแนวคิดชุดที่สอง ได้แก่ 3)แนวคิดเรื่องความพึงพอใจในชีวิต และ 4)แนวคิดการตอบสนองความต้องการจำเป็นนั้นเป็นชุดแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับมิติที่ลุ่มลึกกว่าทั้งสองแนวคิดอาจไม่ได้สะท้อนความสมมาตร (Symmetry) ระหว่าง “สิ่งที่ฉันต้องการจากชีวิต” และ “ชีวิตให้อะไรกับฉันบ้าง” ชุดแนวคิดชุดที่สาม ได้แก่ 5)แนวคิดความสุขกับ 6)แนวคิดการตระหนักในศักยภาพของชีวิตนับว่าเป็นสองแนวคิดที่ครอบคลุมการมีอยู่ (Existence) และธรรมชาติของชีวิตบุคคลในระดับที่ลึกซึ้งที่สุด ส่วนชุดแนวคิดชุดที่สี่ ได้แก่ 7)ความหมายของชีวิต และ 8)ระบบระเบียบทางชีววิทยา(ซึ่งรวมถึงความไร้ระบบไร้ระเบียบเชิงชีววิทยาด้วย) นั้นเป็นประเด็นที่ผมนึกอยู่ในขั้นในที่สุดของความเป็นมนุษย์เราจำเป็นต้องวิเคราะห์ว่า

ชุดแนวคิดชุดที่สี่ระหว่างความหมายของชีวิตและระบบระเบียบ/หรือไร้ระบบระเบียบทางชีววิทยานั้น เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะชี้วัดได้และไม่สามารถจะแสดงให้เห็นชัดเจนได้คุณลักษณะของความเป็นอัตวิสัยและวัตถุวิสัยที่ผนึกรวมอยู่ในชุดแนวคิดชุดนี้ถือได้ว่าเป็นคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยที่อยู่ลึกที่สุด และเป็นสภาวะวัตถุวิสัยของอินทรีย์ดังเช่นเราเข้าใจได้ในรูปของสุขภาพกับความเจ็บป่วยและลึกลงไปในปัจเจกบุคคลตรงแก่นกลางที่แนวคิดความหมายของชีวิตได้ก่อรูปขึ้นถือได้ว่าเป็นส่วนที่อยู่ภายในที่สุดและอยู่ตรงแก่นกลางของอัตถิภาวะวิสัยหรือการมีอยู่ (Existence) การที่ปัจเจกบุคคลมีความรู้สึกนึกคิดอยู่ที่ตำแหน่งแก่นกลางของความเป็นมนุษย์นี่เป็นการสะท้อนคุณภาพชีวิตในระดับความรู้แห่งความเป็นมนุษย์ที่ลุ่มลึกที่สุดที่เราจะสามารถรับรู้ได้อย่างไรก็ตามนักวิชาการเห็นว่าเป็นที่น่าเสียดายที่ความเป็นมนุษย์ในระดับลึกที่สุดนี้ (อัตถิภาวะวิสัย) อาจอธิบายออกมาเป็นคำพูดไม่ได้ทั้งนี้เพราะว่าประสบการณ์ของมนุษย์ไม่ได้เป็นสิ่งที่โลกเชิงตรรกะและกฎระเบียบต่างๆ จะเชื่อมโยงได้ครบถ้วนบางทีไม่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลและก้าวพ้นมิติของการวิเคราะห์หรืออธิบายด้วยเหตุผลโดยสิ้นเชิง (Susniene, D., & Jurkauskas, A., 2009) นักวิชาการบางท่านอาจจะเลือกถ้อยคำที่ใช้อธิบายส่วนที่อยู่ลุ่มลึกที่สุดตรงนี้ว่าสิ่งนั้นคือสิ่งที่เกิดจากระบบศาสนาที่ยิ่งใหญ่ระบบญาณพิเศษที่แสนลึกลับและระบบปรัชญาที่สูงส่งไม่ว่าเราจะเรียกความลุ่มลึกนี้ว่าอะไรก็ตามชีวิตก็มีความสามารถพอที่จะติดต่อกับสิ่งนี้และนำออกมาอย่างสอดคล้องกับสิ่งที่เราพิจารณาได้ว่าเป็น “สาระที่แท้จริงของชีวิต” (True essence of life) หากเราเชื่อในตัวตนของเราอย่างพอเพียงเราย่อมสามารถนำสาระที่แท้จริงของเรานี้ออกมาจากส่วนที่ลึกที่สุดและนำมาเป็นส่วนหนึ่งการดำรงชีวิตของเรา

8. สรุป

การนำเสนอบูรณาการว่าด้วยคุณภาพชีวิตในที่นี้ให้หลักคิดที่น่าสนใจและยังท้าทายต่อการตีความและการวิเคราะห์อย่างต่อเนื่องต่อไปในการทำงานกับมนุษย์และสังคมไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพใดสามารถที่จะนำบูรณาการแนวคิดคุณภาพชีวิตไปพิจารณาประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีการที่บุคคลครอบครัวกลุ่มชุมชนและสังคมจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีหลากหลายมิติที่จะต้องพิจารณาเราทำให้คนทุกคนร่ำรวยเท่ากันไม่ได้และถึงเราจะทำให้คนทุกคนมีความมั่งคั่งก็ไม่ได้หมายความว่าคนเหล่านั้นจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความพึงพอใจหรือมีความสุขอย่างไรก็ตามการทำให้สังคมมีความเป็นธรรมและมีพื้นฐานของการเปิดโอกาสให้คนในสังคมสามารถเข้าถึงสิ่งที่จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเสมอภาคเท่าเทียมและเป็นธรรมเป็นสิ่งที่นักวิชาชีพด้านสังคมสงเคราะห์พัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมพึงกระทำอย่างที่สุด

9. บรรณานุกรม

- กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์. (2557). **ตัวชี้วัดทางสังคมกับนโยบายสังคม: ความเข้าใจเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชัย ศรีรัตน์ และคณะ. (2556). **รายงานโครงการศึกษาเรื่องการจัดทำตัวชี้วัดสิทธิมนุษยชนเบื้องต้นตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ : ศูนย์กฎหมายสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา.
- Cobb, C.W. (2000). **Redefining progress: Measurement tools and the quality of life**. San Francisco : Redefining. Progress.
- Costanza. (2007). Quality of life: An approach integrating opportunities, human needs, and subjective well-being. **Ecological Economics**. 61(2-3). 267-276.
- Juczynski, Z. (2006). Health-related quality of life: Theory and measurement. **Folia Psychologica**. 10(2006). 4-15.
- Kerce, E. W. (1992). **Quality of life: Meaning, measurement, and models**. San Diego, CA : Navy Personal Research and Development Center.
- Nordenfelt, L. (1993). **Quality of life, health and happiness**. Aldershot, Hants : Ashgate Publishing Co.
- Susniene, D., & Jurkauskas, A. (2009). The concepts of quality of life and happiness: Correlation and differences. **Engineering Economics**. (3). 58-66.
- Ventegodt, S., Merrick, J., & Andersen, N.J. (2003). **Quality of life theory I**. The IQOL theory : An integrative.

ความงามของพระพุทธรูปไม้ชาวอีสานตามหลักอุบัติการณ์ใหม่*
THE BEAUTY OF THE ISAN WOODEN BUDDHA IMAGE ACCORDING
TO THE NEW INCIDENCE PRINCIPLE

พระใบฎีกา นรินทร์ สีลเตโช¹, พระปัญญกร ปญญารโธ², พระประวิทย์ โกสโล (ฝ่ายทะเลสาบ)³
พระครูปลัด ทองใบ สุปภาโส⁴, พระครูวิกรมธรรมชัย⁵
Phrabaidik Narin Silatecho¹, Phrapanyakorn Panyataro², Phraprawitkosalo (Faithasang)³
Phrakrupalad Thongbai Supaphaso⁴, Phrakhruwikromthammathach⁵
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3,4,5}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2,3,4,5}
Email : pahan2556@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณค่าและความงามของพระพุทธรูปไม้ของชาวอีสานตามหลักสุนทรียศาสตร์ โดยใช้เกณฑ์ตัดสินความงามของกลุ่มอุบัติการณ์ใหม่ ในการวิเคราะห์ความงามในครั้งนี้ ผลการวิเคราะห์คุณค่าและความงามของพระพุทธรูปไม้ชาวอีสานตามเกณฑ์ตัดสินความงามตามทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่ ด้วยองค์ประกอบความงาม 5 อย่าง นั้น ตามองค์ประกอบ 5 อย่างแล้วพบว่า พระพุทธรูปไม้ของชาวอีสานมีครบทั้ง 5 องค์ประกอบตามเกณฑ์ของกลุ่มอุบัติการณ์ใหม่ จึงมีคุณค่าและความงามตามเกณฑ์ตัดสินของอุบัติการณ์ใหม่

คำสำคัญ : 1. ความงาม 2. พระพุทธรูปไม้ของชาวอีสาน 3. หลักอุบัติการณ์ใหม่

ABSTRACT

This article aims to study the value and beauty of the wooden Buddha images of the Isan people. Aesthetics by using theory or criteria to judge the beauty of the new incidence group in this beauty analysis. The results of the analysis of the value and beauty of the Isan wooden Buddha images according to the criteria to judge the beauty according to the new incidence theory With 5 elements of beauty, according to the 5 elements, it was found that the wooden Buddha images of the Isan people have all 5 elements according to the criteria of the new incident group. Therefore, it has value and beauty according to the new incidence judgment criteria.

Keywords : 1. Beauty 2. Wooden Buddha Images of Isan People 3. New Incidence Principle

1. บทนำ

พระพุทธรูปไม้เป็นสิ่งที่แกะสลักขึ้นมาเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าของพุทธบริษัท การสร้างพระพุทธรูปไม้ขึ้นมาองค์แรกนั้นเกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล ในครั้งที่พระพุทธองค์ทรงเสด็จขึ้นไปเทศนาโปรดพุทธมารดาที่เป็นเทพบุตรอยู่ที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เมื่อพระพุทธองค์เสด็จกลับมา ก็สั่งให้เก็บพระพุทธรูปไม้ที่ไว้เพื่อให้เป็นแบบอย่างของพุทธบริษัทที่ต้องการแกะสลักพระพุทธรูปไม้ขึ้นมาเพื่อเคารพกราบไหว้แทนตัวของพระองค์ การแกะสลักพระพุทธรูปไม้ในเมืองไทยสันนิษฐานว่าน่าจะมีการแกะสลักขึ้นมาหลังจากที่มีการส่งสมณทูตเข้ามาเผยแผ่ในสุวรรณภูมิซึ่งก็รวมถึงประเทศไทยด้วย (บุญเยี่ยม แยมเมือง, 2537)

ในภาคอีสานของไทยก็เช่นกันไม่ทราบว่ามีใครเป็นคนแกะสลักพระพุทธรูปไม้ขึ้นมาเป็นคนแรกและแกะขึ้นมาในสมัยไหน แต่ที่ทราบก็คือพระพุทธรูปไม้ฝีมือของบรรพบุรุษชาวอีสานที่ตกทอดมาถึงปัจจุบันนี้กลายเป็นมรดกทางพุทธศาสนาที่ล้ำค่าของชาวอีสาน ทำไมพระพุทธรูปไม้ถึงยังคงอยู่มาถึงปัจจุบันนี้ทั้งที่อายุผ่านมานานหลายร้อยปีแล้ว บรรพบุรุษชาวอีสานมีวิธีการเลือกไม้ที่มากแกะสลักอย่างไรและใช้อะไรในการรักษาเนื้อไม้ให้คงสภาพอยู่ใกล้เคียงกับในปีแรกที่แกะสลักขึ้นมาสิ่งนี้ถือว่าเป็นภูมิปัญญาอันล้ำค่าของบรรพบุรุษชาวอีสานเลยทีเดียว พระพุทธรูปไม้ฝีมือของช่างชาวอีสานจึงกลายเป็นสิ่งที่มีค่าและความงามในทัศนะทางพระพุทธศาสนา คำว่าคุณค่าและความงามในทางปรัชญาศาสตร์ที่กล่าวถึงคุณค่าและความงามทางปรัชญานั้น เรียกว่า คุณนิตยา โดยคุณนิตยาค้นหาคุณค่า 3 ประเภท คือ 1)คุณค่าและความงามของความคิด เรียกว่า จริยศาสตร์ 2)คุณค่าและความงาม

ของความจริง เรียกว่า ตรรกศาสตร์ และ 3)คุณค่าและความงามของงานศิลปะหรือวัตถุต่างๆ ตามธรรมชาติ เรียกว่า สุนทรียศาสตร์

บทความนี้ผู้จะใช้เกณฑ์ตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์ของกลุ่มอุบัติการณ์ใหม่ในการวิเคราะห์หาคคุณค่าและความงามของพระพุทธรูปไม้ของชาวอีสาน ว่าตามทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่นี้ พระพุทธรูปไม้ของชาวอีสานมีความงามหรือไม่งามอย่างไร

2. ความเป็นมาของพระพุทธรูปไม้

พระพุทธรูปไม้ คือ พระพุทธรูปที่แกะสลักจากไม้ โดยแกะสลักเป็นรูปพระพุทธเจ้า เรียกตามภาษาทางศิลปะ ว่า พุทธประติมากรรม การแกะสลักพระไม้เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อไหร่ เพราะเหตุใดใครเป็นผู้แกะสลักพระไม้ชิ้นครั้งแรก และพระพุทธรูปไม้องค์แรกทำมาจากไม้อะไร คำถามทั้งหลายนี้เป็นที่มาของภูมิปัญญาที่เป็นมรดกอันล้ำค่าของพระพุทธศาสนาที่ตกทอดมาถึงปัจจุบันนี้

พระพุทธรูป สร้างขึ้นเพื่อเป็นรูปเคารพแทนพระพุทธเจ้า การสร้างพระพุทธรูปนั้น ในครั้งแรกสร้างขึ้นจากไม้จันทร์ คือแกะสลักขึ้นจากแก่นจันทร์แดง ในสมัยพุทธกาล เมื่อครั้งพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ ในครั้งที่ทรงเสด็จขึ้นไปทิวสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อเทศนาโปรดพุทธมารดา และประทับอยู่ที่นั่นเป็นเวลา 3 เดือน หรือ 1 พรรษา พระเจ้าประเสนธิโกศล แห่งแคว้นโกศล มีความระลึกถึงพระพุทธองค์จึงตรัสสั่งให้นายช่างทำพระพุทธรูปขึ้นด้วยไม้แก่นจันทร์แดง แล้วประดิษฐานไว้เหนืออาสนะที่พระพุทธเจ้าเคยประทับ ครั้นเมื่อพระพุทธองค์เสด็จกลับลงมาจากดาวดึงส์มาถึงที่ประทับ ด้วยพระบรมพุทธานุภาพก็บันดาลให้พระพุทธรูปแก่นจันทร์เลื่อนหลีกไปจากพระองค์ แต่พระพุทธองค์ได้ตรัสสั่งให้รักษาพระพุทธรูปนั้นไว้ เพื่อสาธุชนใช้เป็นแบบอย่างในการสร้างพระพุทธรูปสืบไป (กรมการศาสนา, 2525) ต่อมาพระพุทธรูปไม้ ได้กลายมาเป็นพุทธศิลป์ประเภทประติมากรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนา (บุญเยี่ยม แยมเมือง, 2537) อย่างไรก็ตามหลังจากการแกะสลักพระพุทธรูปไม้ขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนพระพุทธเจ้าในครั้งนั้นแล้วก็ไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนว่ามีการสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาอีกเมื่อไหร่

ตามที่มีหลักฐานปรากฏคือ หลังจากที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานช่วงระยะเวลาประมาณ 300 ปีแรก หรือตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 1-2 ไม่พบหลักฐานทางด้านศิลปวัตถุที่เป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า ช่วงแรกๆ นั้นชาวพุทธก็ได้แต่นำเอาสิ่งของอันได้แก่ ดินน้ำ และกิง ก้าน ใบโพธิ์จากบริเวณสังเวชนียสถาน 4 แห่ง คือ สถานที่ประสูติ, ตรัสรู้, ปฐมเทศนา และปรินิพพาน เก็บมาไว้เป็นที่ระลึกบูชาคุณพระพุทธเจ้า ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พุทธศาสนูปถัมภกที่ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่ง เมื่อ 2,200 ปีก่อน พระเจ้าอโศกมหาราช ได้ทรงส่งสมณะทูตจำนวน 500 รูป ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยังเมืองตักศิลา แคว้นคันธารราช จึงมีชื่อเสียงในฐานะเป็นเมืองที่ประสิทธิประสาทวิทยาการต่างๆ

นับว่า "เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกทางพระพุทธศาสนา" แต่ก็ยังไม่มีรูปเคารพแทนพระพุทธเจ้าที่เป็นรูปคนพระพุทธรูป หรือ รูปเคารพแทนพระพุทธเจ้า

การสร้างเริ่มมีขึ้นมาใน พ.ศ.500 ถึง 550 เมื่อชาวกรีก ที่ชาวชมพูทวีป (อินเดียโบราณ) เรียกชาวต่างแดนว่า "โยนา" หรือ "โยนก" โดยพระเจ้าเมเนันเดอร์ที่ 1 หรือ พระยามิลินท์ กษัตริย์เชื้อสายกรีก ยกทัพกรีกเข้ามาครอบครองแคว้นคันธาราฐ (ปัจจุบันเป็นดินแดนของอัฟกานิสถาน) จากนั้นพระองค์ก็แผ่อาณาเขตไปทั่วบริเวณด้านตะวันตกเฉียงเหนือของชมพูทวีป และสร้างเมืองหลวงเป็นที่ประทับ ณ เมืองสากล หลังจากที่ได้พบพระสงฆ์ท่านหนึ่งนามว่า นาคเสน จึงมีเรื่องราวแห่งการตั้งคำถามของพระเจ้ามิลินท์ต่อพระนาคเสน ทำพระเจ้ามิลินท์ ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ได้มีการสร้างสถาปัตยกรรม และประติมากรรมทางพุทธศาสนามากมายในแคว้นคันธาราฐ ซึ่งการสร้างพระพุทธรูปนั้นมีลักษณะต่างๆ ตามพุทธประวัติ (ศุนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2564)

สรุปว่าการสร้างพระพุทธรูปนั้น สร้างพระพุทธรูปเกิดจากความรักรักความศรัทธาอย่างยิ่งในพระพุทธเจ้า เห็นได้จากการสร้างพระพุทธรูปองค์แรกขึ้นตั้งแต่สมัยพระพุทธร่องค์ยังทรงพระชนม์อยู่ แต่เพราะไม่ได้พบไม่ได้ฟังธรรมจากพระพุทธร่องค์ จึงได้สร้างรูปแทนพระองค์ด้วยแก่นไม้จันทร์แดงขึ้นมา

3. พระพุทธรูปไม้ของชาวอิสาน

ภาพที่ 1 พระพุทธรูปไม้ของชาวอิสาน 3 พิมพ์

ศาสนาทุกศาสนาเมื่อแผ่ขยายไปถึงดินแดนใดนอกจากนำหลักธรรมคำสอนที่เป็นหลักประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงจุดหมายชีวิตของผู้ที่มีศรัทธาต่อศาสนานั้นๆ ผลที่เกิดตามมาคือขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาวัดพุทธศาสนสถานรวมทั้งรูปเคารพของพระศาสดา พระมหาปณ

กตสาโร ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า พระพุทธศาสนาแผ่ไปถึงที่ใด นอกจากจะเป็นหนทางดับทุกข์ในจิตใจมนุษย์แล้ว ยังเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการสร้างศิลปวัฒนธรรม เป็นบ่อเกิดอารยธรรมที่สำคัญในพื้นที่นั้นด้วย ประเทศที่มีประชาชนนับถือพระพุทธศาสนาอย่างยาวนานหลายชั่วคนนั้นจะมีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น พระพุทธรูปเป็นหนึ่งในพุทธศิลปะ การสร้างพระพุทธรูปองค์แรกขึ้นมานั้น เป็นพระพุทธรูปที่ถูกแกะสลักขึ้นจากไม้แก่นจันทร์แดง ซึ่งถือว่าเป็นไม้มงคล เป็นไม้ที่มีคุณค่า การสร้างในครั้งนั้น สร้างในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังมีพระชนม์อยู่ จากนั้นการสร้างพระพุทธรูป ได้มีหลักฐานการสร้างที่ชัดเจนอีกทีในพระเจ้ามลิท ในพื้นที่ภาคอีสานเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์ผสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบผสมไท-ลาวที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นครอบครองพื้นที่ในอีสาน เฉพาะตัว (พระมหาพน กตสาโร, 2560)

การสร้างพระพุทธรูปที่แกะสลักด้วยไม้นั้นภาคอีสานไม่สามารถชี้ชัดได้ว่ามีความเป็นมาอย่างไร ใครเป็นผู้สร้างขึ้นครั้งแรก การแกะสลักพระพุทธรูปไม้อีสานนั้นเป็นศิลปะที่ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะล้านช้างหรือลาวซึ่งกล่าวกันว่าชนชาติลาวได้นับถือพระพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยที่อยู่ในประเทศจีนในสมัยแผ่นดินขุนหลวงสีเมมา (พ.ศ.612) อยู่นครยางลาวอนาจักรหนองแสงแล้วเป็นพระพุทธศาสนาแบบมหายานภายหลังได้จำงายไปเพราะรู้จักนับถือกันอยู่เฉพาะในหมู่ชนชั้นสูงเท่านั้นส่วนประชาชนทั่วไปคงนับถือผีสงเวทดาผีฟ้าผีแถนอยู่จนกระทั่งถึงรัชสมัยของพระเจ้าฟ้าหลวงหล้าธรณีขึ้นครองราชย์จึงได้อาราธนาพระสงฆ์จากอินทปัตนคร (กัมพูชา) พร้อมด้วยพระบางและประชาชนนำพระพุทธศาสนาเข้าสู่ล้านช้างเมื่อ พ.ศ.1902 พระพุทธศาสนาจึงเจริญรุ่งเรืองขึ้นในอาณาจักรล้านช้างสืบมา มีการสร้างงานศิลปะขึ้นมากมาย (จำนง ทองประเสริฐ, 2514) พระพุทธรูปไม้ที่พบในลาวหน้าจะได้รับอิทธิพลและมีการแกะสลักขึ้นภายหลังสมัยการปกครองของพระเจ้าฟ้าร่ม เพราะพระพุทธรูปไม้ที่ทำเลียนแบบพระบางเป็นจำนวนมากเป็นพระปางห้ามญาติเนื่องจากปางห้ามญาติเป็นพระประทับยืนไม่เหมาะกับวัสดุที่เป็นไม้จึงมีการเปลี่ยนมาสร้างพระปางสมาธิและมารวิชัยกันอย่างแพร่หลายในภายหลังรวมถึงภาคอีสาน

สาเหตุที่ทำให้สร้างพระพุทธรูปไม้ ของชาวอีสานสรุปได้ 6 สาเหตุคือ

1. เพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาโดยสร้างองค์พระไม้แทนพระพุทธรูปเจ้า
2. เพื่อผลานิสงส์ผลบุญ
3. เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับไปแล้ว
4. เพื่อเป็นสิ่งสักการบูชา
5. เพื่อปฏิบัติตามปณิธานของผู้อุปสมบทที่หวังเอาไว้
6. เพื่อสืบชะตาหรือต่ออายุให้กับผู้ป่วยหรือผู้ได้รับเคราะห์กรรม

เครื่องมือและอุปกรณ์การสร้างพระพุทธรูปไม้ การแกะสลักสร้างพระพุทธรูปด้วยไม้นิยมใช้เครื่องมือพื้นบ้านที่สำคัญเช่น มีดโต้ มีดตอก สิว เลื่อยเล็ก เหล็กซี (เจาะ) ตะไบ ง้อง (เหล็กข้อศอก)

ครั้ง น้ำมันยาง ขี้ชี (ชัน) ยางน้ำเกี้ยว (ลัก) ขมิ้น หรือว่าน ไม้ที่นิยมนำมาแกะสลักสร้างพระพุทธรูป ไม้ที่นิยมนำมาสร้างพระพุทธรูปไม้ในอีสานส่วนใหญ่นิยมไม้มุงคล ได้แก่ ไม้โพธิ์ มะขาม มุกเกี้ยว ยอป่า แก้ว จันทน์หอม จันทน์แดง เต็งรัง ประดู่ พยุง ขนุน (ชอบ ดีสวนโคก, 2545)

การสร้างพระพุทธรูปไม้ของชาวอีสานเกิดขึ้นจากศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ชาวอีสานถือว่าพระรัตนตรัย คือพระพุทธพระธรรม และพระอริยสงฆ์ เป็นสรวงสูงสุดไม่มีอะไรมาเปรียบได้ จะเห็นได้จาก 3 ประเด็นต่อไปนี้คือ ศรัทธาอุตสาหะในการแกะสลัก ไม้ที่เลือกมาแกะนั้นล้วนเป็นไม้มุงคล และภูมิปัญญาในการรักษาเนื้อพระเพื่อให้พระนั้นอยู่ได้นานที่สุด

4. คุณค่าทางภูมิปัญญาที่ซ่อนอยู่ในพระพุทธรูปไม้ของชาวอีสาน

การศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธรูปไม้ในพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นประเด็นที่ว่าพระพุทธรูปไม้สร้างขึ้นมาจากไหน สร้างขึ้นมาจากไม้อะไร ในประเทศไทยโดยเฉพาะในภาคอีสานมีการสร้างหรือแกะสลักพระพุทธรูปไม้ขึ้นมาในสมัยไหน จากการศึกษาทำให้ทราบว่าพระพุทธรูปไม้ในภาคอีสานของประเทศไทยไม่ทราบว่ามีการแกะสลักขึ้นมาในสมัยไหน ใครเป็นคนแรกที่แกะสลักขึ้นมา ทราบเพียงว่าชาวอีสานมีศรัทธาในพระพุทธศาสนามาจึงได้แกะสลักพระไม้ขึ้นมา ส่วนไม้ที่ใช้แกะสลักนั้นคัดเลือกเอาแต่ไม้ที่มีชื่อเป็นมงคล และเนื้อดี เช่นไม้โพธิ์ ไม้พยุง เป็นต้น ถึงฝีมือในการแกะจะไม่ละเอียดประณีต เพราะส่วนมากเป็นฝีมือการแกะสลักของชาวบ้าน แต่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าอย่างมหาศาล กลายเป็นมรดกที่ล้ำค่าทางพระพุทธศาสนาที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน

พระพุทธรูปไม้ของบรรพบุรุษชาวอีสาน กลายเป็นสิ่งที่คุณค่า มีประโยชน์และมีมูลค่าสูงมากสำหรับชาวพุทธ ทำให้พระพุทธรูปไม้ถึงกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทั้งๆ ที่ดูจากการแกะสลักแล้วความละเอียดความประณีตของฝีมือช่างก็ไม่มีประณีตเท่าไร เมื่อพูดถึงคุณค่า พุทธศาสนามีมุมมองเกี่ยวกับคุณค่าอย่างไรบ้าง ส่วนในทางปรัชญามีมุมมองเกี่ยวกับคุณค่าอย่างไรบ้าง ในประเด็นคุณค่านักปรัชญาตะวันตกเรียกปรัชญาที่ว่าด้วยเรื่องคุณค่าว่า คุณวิทยา (Axiology) ปรัชญาตะวันตกแบ่งคุณค่าออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) คุณค่าคือความจริง ซึ่งเราจะรู้ได้โดยอาศัยเครื่องมือคือตรรกศาสตร์ 2) คุณค่าคือความดี ซึ่งเราจะรู้ได้ด้วยการศึกษาจริยศาสตร์ และ 3) คุณค่าคือความงาม ซึ่งสุนทรียศาสตร์จะให้ความรู้เรื่องนี้แก่เรา (สุเชาว์ พลอยชุม, 2538)

คุณค่าทางภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวอีสานในพระพุทธรูปไม้ โดยรวมเบื้องต้นเกิดจากศรัทธาจากของชาวอีสานที่มีต่อพระพุทธศาสนาและต้องการที่จะมีรูปพระพุทธรูปเจ้าไว้กราบไหว้บูชา จึงได้สร้างพระพุทธรูปขึ้นมา การสร้างพระพุทธรูปของบรรพบุรุษชาวอีสานนั้นพวกเขาได้เลือกวัสดุที่มีอยู่เยอะในสมัยนั้นคือ ไม้ ไม้ที่ใช้เป็นไม้ที่เสื่อสรรคอย่างดี โดยมีหลัก 2 อย่าง คือ เป็นไม้ที่มีชื่อเป็นมงคล เป็นไม้เนื้อแข็ง ดัง ชอบ ดีสวนโคก ไต้กล่าวไว้ว่า พระพุทธรูปไม้ในอีสานส่วนใหญ่นิยมไม้มุงคล ได้แก่ ไม้โพธิ์ มะขาม มุกเกี้ยว ยอป่า แก้ว จันทน์หอม จันทน์แดง เต็งรัง ประดู่ ยุง ขะยุง มะค่า

จิว สัมภ แดงแซง ขนุน (ผศ.ชอบ ดีสวนโคก, ออนไลน์ : สืบค้นเมื่อ 28) นอกจากจะคัดสรรค้และเลือกไม้ที่มีคุณสมบัติทั้งสองตามที่กล่าวมาแล้ว วิธีการรักษาเนื้อไม้ก็เป็นอีกภูมิปัญญาหนึ่งที่ดีว่าเป็นวิธีการรักษาเนื้อไม้ให้คงสภาพที่อยู่ตลอดเวลาวิเศษจากธรรมชาติที่ได้จากต้นไม้ตัวเอง ที่กล่าวมานี้เป็นภูมิปัญญาที่ล้ำค่าของบรรพบุรุษชาวอีสานโดยภาพรวม ซึ่งเป็นความงามในมุมมองของพระพุทธศาสนา ส่วนมุมมองเรื่องคุณค่าและความงามในทางปรัชญา ต้องพูดถึงสุนทรียศาสตร์ เพราะเป็นวิชาที่ว่าด้วยเรื่องคุณค่าและความงามก่อนที่เราจะจะใช้เกณฑ์ตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์มาตัดสินว่าพระพุทธรูปไม่มีคุณค่าหรือความงามอย่างไรหรือไม่

อันดับแรกก่อนที่จะใช้เกณฑ์ตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์ตัดสินความงามของพระพุทธรูปไม้ ควรจะรู้ถึงองค์ประกอบของความงามทางสุนทรียศาสตร์ องค์ประกอบของความงามทางสุนทรียศาสตร์เรียกว่า สุนทรียธาตุ สุนทรียธาตุ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความงาม อารมณ์ความรู้สึกที่ให้คุณค่าในทางบวก เช่น ความเพลิดเพลิน สุนทรียธาตุจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือหรือแนวทางหนึ่งในการแสวงหาความสุขของมนุษย์ (จรูญ โกมุทร์ัตนนานนท์, 2539) สุนทรียธาตุมี 3 อย่าง คือ (1) ความงาม (Beauty) เป็นสถานะที่มีความเด่นชัดในการปรากฏต่ออารมณ์แห่งการรับรู้ของสิ่งต่างๆ ในจิตใจภาวะแห่งความงามตามธรรมชาตินั้น ย่อมแตกต่างจากความงามในทางศิลปะโดยที่ความงามตามธรรมชาติเป็นสถานะที่อยู่ในกระบวนการการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของมันเอง แต่ความงามทางศิลปะเป็นความงามที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง โดยประมวลประสบการณ์แห่งอารมณ์ที่เคยได้สัมผัสในชีวิตประจำวัน แล้วถ่ายทอดโดยผ่านทางมโนภาพจินตนาการ หรือ อุดมคติ (พวง มีนอก, 2536) (2) ความแปลกหูแปลกตา (Picture sureness) คำว่าแปลกหู คือความแปลกใหม่ ความแตกต่างในด้านต่างๆ ไม่เหมือนใครในสิ่งที่เราได้ยินมา ความแปลกตา คือ ความแปลกใหม่ ความแตกต่างในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด ประสบการณ์ แรงบันดาลใจ จินตนาการ ความแปลกแหวกแนว ความริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งที่เราไม่เคยเห็นหรือประสบพบเจอในชีวิตประจำวันความแปลกหูแปลกตาก็หมายถึง ความแปลกใหม่ ความแตกต่างในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด แรงบันดาลใจ จินตนาการ ความแปลกแหวกแนว ความริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งที่เราไม่เคยได้ฟังได้พบเห็นหรือประสบพบเจอในชีวิตประจำวันเราเรียกว่า มีประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์ เพราะสุนทรียธาตุมิใช่เพียงคุณสมบัติของศิลปะเท่านั้น แต่เป็นคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติอีกด้วย (วนิดา ขำเขียว, 2543) (3) ความน่าทึ่ง (Sublimity) ความน่าทึ่ง หน้าอัศจรรย์ใจ และรู้สึกวุ่นวายใจต่อวัตถุในรูปแบบที่แตกต่างกันของแต่ละท้องถิ่น คือถ้าเรามองในมุมลึกๆ ก็ให้เห็นในมุมมองที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม จินตนาการ ความเป็นอยู่ของผู้ดู สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความเข้าใจศิลปะบนวัตถุนั้นได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ซ้ำยังได้เห็นถึงความสวยงาม ความน่าทึ่ง “ความงาม หรือความรู้สึกที่เป็นส่วนตัว” (ประสพ ลีเหมือดภัย, 2542)

ภาพที่ 2 พระพุทธรูปไม้ของชาวอีสาน อีก 1 พิมพ์

5. ทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่ (Emergent Theory of Value)

ทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่ มีแนวคิดที่ว่า ความงามคืออุบัติการณ์ใหม่ การพิจารณาและกระบวนการค้นหาคุณค่าของความงามจากทุกแง่มุมอย่างยุติธรรม ทฤษฎีนี้ได้ให้อรรถาธิบายความงามหรือคุณค่าทางสุนทรียะว่า เป็นกระบวนการใหม่องค์ประกอบหรือเงื่อนไขต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการค้นหาคุณค่าทางสุนทรียะ ของทฤษฎีนี้มีดังต่อไปนี้ 1) ต้องมีวัตถุ ซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะตัว อันเป็นสิ่งขาดไม่ได้ในการค้นหาคุณค่าทางสุนทรียะ 2) ต้องมีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถพอที่จะตีคุณค่าหรือสนใจในวัตถุนั้น 3) ต้องมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างวัตถุกับบุคคล 4) ต้องมีหลักเกณฑ์บางอย่างสำหรับให้บุคคลใช้เป็นมาตรฐานในการตีความคุณค่าทางสุนทรียะ หลักเกณฑ์นี้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเทศะ ในเมื่อเปลี่ยนแปลงไป การตีความคุณค่าทางสุนทรียะของบุคคลนั้นก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย และ 5) ถ้าหากว่าวัตถุที่ต้องการหาคุณค่านั้นเข้ากับที่ต้องการหาคุณค่านั้นเข้าหลักเกณฑ์อันเป็นมาตรฐานที่ยอมรับกันทั่วไปแล้ว เราก็ตัดสินได้ว่าวัตถุนั้นมีคุณค่าหรือมีความงามทางสุนทรียะ แต่ถ้าตรงกันข้ามเราก็ตัดสินได้ว่า ไม่มีคุณค่าทางสุนทรียะหรือไม่งาม (จี ศรีนิวาสน์, 2545) ฉะนั้น ความงามจึงเกิดจากการที่วัตถุมีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ที่เราจะใช้พิจารณาตัดสิน

6. วิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้ชาวอีสานตามหลักอุบัติการณ์ใหม่

ได้ทราบแล้วว่า กระบวนการในการตัดสินความงามของทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่ มีกระบวนการและวิธีการอย่างไร ต่อไปจะได้นำเกณฑ์การตัดสินทั้ง 5 อย่างนี้มาวิเคราะห์หาคุณค่าและความงามของพระพุทธรูปไม้ของชาวอีสาน โดยเริ่มที่ขั้นแรกคือมีวัตถุที่จะใช้ตัดสินคุณค่าและความงามครั้งนี้คือ พระพุทธรูป ส่วนที่ 2 คือบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในตีความตัดสินคุณค่าและความงามของพระพุทธรูปไม้ ส่วนที่ 3 นี้มีความสำคัญกับการตัดสินความงามในครั้งนี้คือ

ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด คำว่า ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดนี้ ถ้าเราตีความหมายออกมาแบบตรงๆ ก็จะได้ความหมายว่า การอยู่ห่างกันในระยะที่เหมาะสมไม่ไกลไม่ใกล้เกินไป จะทำให้เราเห็นพระพุทธรูปไม่ได้อย่างชัดเจนทำให้เห็นรายละเอียดในองค์พระได้ดีและสามารถวิเคราะห์หาคุณค่าและความงามได้ดีและเหมาะสมส่วนอีกความหมายหนึ่งของความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดนี้ เราอาจจะหมายความว่า เป็นผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพระพุทธรูปคือชาวพุทธหรือพุทธบริษัทนั่นเอง

ในส่วนของความหมายที่ 2 เราจะนำไปตีความเกณฑ์ตัดสินในข้อ 4 ที่ว่าต้องมีหลักเกณฑ์บางอย่างสำหรับให้บุคคลใช้เป็นมาตรฐานในการตีความคุณค่าทางสุนทรียะ หลักเกณฑ์นี้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเทศะ ซึ่งคำว่าหลักเกณฑ์บางอย่างในที่นี้เราก็นำมาเอาตามเกณฑ์ของสัมพัทธนิยมที่ว่าควรใช้ความเชื่อด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีเข้ามาพิจารณาหรือวิเคราะห์หาคุณค่าและความงามของวัตถุนั้นๆ

ย้อนกลับไปตีความหมายที่ 1 อีกครั้ง ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ที่ว่าการอยู่ห่างกันในระยะที่เหมาะสมไม่ไกลไม่ใกล้เกินไปนั้น จะทำให้เราเห็นพระพุทธรูปไม่ได้อย่างชัดเจนทำให้เห็นรายละเอียดในองค์พระได้ดีและสามารถวิเคราะห์หาคุณค่าและความงามได้ดี ความหมายที่ 1 นี้จะเข้ากับเกณฑ์ตัดสินที่ 4 ที่ว่ามีเกณฑ์บางอย่างสำหรับบุคคลใช้พิจารณามาตรฐานในการตีความคุณค่าทางสุนทรียะ ในความหมายนี้เกณฑ์บางอย่างสำหรับบุคคล หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในสุนทรียศาสตร์ นั่นคือองค์ประกอบของความงามที่เรียกว่าสุนทรียธาตุ ความหมายนี้ไม่ได้เกี่ยวกับความเชื่อด้านศาสนาวัฒนธรรมใดๆ แต่เกี่ยวกับความรู้ทางสุนทรียศาสตร์เพียงอย่างเดียว นั่นแสดงว่าผู้ที่ชมความงามต้องมีจิตที่อยู่เหนือความเชื่อเรื่องศาสนาวัฒนธรรมที่ตนนับถืออยู่และมองพระพุทธรูปไม่ในมุมมองของสุนทรียศาสตร์อย่างเดียว เมื่อนำสุนทรียธาตุ 3 อย่าง มาวิเคราะห์หาความงามของพระพุทธรูปไม้ จะพบว่าพระพุทธรูปนี้มีลักษณะที่แปลกตา ฝีมือการแกะสลักก็ไม่ละเอียด นั่นแสดงให้เห็นว่าไม่ใช่ช่างมืออาชีพ เป็นฝีมือของชาวบ้านทั่วไปที่มีความความตั้งใจที่จะแกะสลักพระพุทธรูปไม้ นี้ โดยไม่เอาศรัทธาของตนเองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินจะทำให้ผู้ที่วิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้นั้นใช้ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์ที่ตนเองมีอยู่นั้น เห็นองค์ประกอบของความงามทางสุนทรียศาสตร์ที่เรียกว่าสุนทรียธาตุทั้ง 3 อย่างคือ ความแปลกตา ความทิ้ง และสรุปลงที่ความงามโดยมุ่งประเด็นไปที่ความแปลกตา และความทิ้ง ซึ่งเป็นสุนทรียธาตุนั่นเอง

เมื่อวิเคราะห์หาคุณค่าและความงามของพระพุทธรูปไม้ของชาวอีสานตามเกณฑ์ตัดสินของกลุ่มปฏิบัติการใหม่ ด้วยองค์ประกอบความงาม 5 อย่าง นั้น ตามองค์ประกอบ 5 อย่างแล้ว พระพุทธรูปไม้ของชาวอีสานมีครบทั้ง 5 องค์ประกอบตามเกณฑ์ของกลุ่มปฏิบัติการใหม่ จึงมีคุณค่าและความงามตามเกณฑ์ตัดสินของปฏิบัติการใหม่

7. สรุป

การสร้างพระพุทธรูปนั้น สร้างพระพุทธรูปเกิดจากความรักรักความศรัทธาอย่างยิ่งในพระพุทธรูปเจ้า เห็นได้จากการสร้างพระพุทธรูปองค์แรกขึ้นตั้งแต่สมัยพระพุทธรูปองค์ที่ยังทรงพระชนม์อยู่ แต่เพราะไม่ได้พบไม่ได้ฟังธรรมจากพระพุทธรูปองค์ จึงได้สร้างรูปแทนพระองค์ด้วยแก่นไม้จันทร์แดงขึ้นมา การสร้างพระพุทธรูปไม้ของชาวอีสานเกิดขึ้นจากศรัทธาที่มีต่อพระพุทธรูปศาสนา ชาวอีสานถือว่าพระรัตนตรัยคือพระพุทธรูปพระธรรม และพระอริยสงฆ์ เป็นสรณะสูงสุดไม่มีอะไรมาเปรียบได้ จะเห็นได้จาก 3 ประเด็นต่อไปนี้คือ ศรัทธาอุทิศสาหะในการแกะสลัก ไม้ที่เลือกมาแกะนั้นล้วนเป็นไม้มงคล และภูมิปัญญาในการรักษาเนื้อพระเพื่อให้พระนั้นอยู่ได้นานที่สุด การใช้เกณฑ์ตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์ตัดสินความงามของพระพุทธรูปไม้ของชาวอีสานในครั้งนี้จะใช้เกณฑ์ตัดสินแบบปฏิบัติการใหม่ในการวิเคราะห์หาคุณค่าและความงามในพระพุทธรูปไม้ของชาวอีสาน

เมื่อวิเคราะห์หาคุณค่าและความงามของพระพุทธรูปไม้ของชาวอีสานตามเกณฑ์ตัดสินของกลุ่มปฏิบัติการใหม่ ด้วยองค์ประกอบความงาม 5 อย่าง นั้น ตามองค์ประกอบ 5 อย่างแล้ว พระพุทธรูปไม้ของชาวอีสานมีครบทั้ง 5 องค์ประกอบตามเกณฑ์ของกลุ่มปฏิบัติการใหม่ จึงมีคุณค่าและความงามตามเกณฑ์ตัดสินของกลุ่มปฏิบัติการใหม่

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2525). **ประวัติพระพุทธรูปปางต่างๆ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- จรูญ โกมวิรัตน์านนท์. (2539). **สุนทรียศาสตร์**. นนทบุรี : เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- จี ศรีนิวาสน์. (2545). **สุนทรียศาสตร์ แปลเรียบเรียง สุเชาว์ พลอยชุ่ม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ชอบ ดีสวนโคก. (2545). **พระไม้ลายมือบรรพชนไทยอีสาน**. ขอนแก่น : ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.
- บุญเยี่ยม แยมเมือง. (2537). **สุนทรียทางทัศนศิลป์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พระมหาพจน กตสาโร. (2560). **พระพุทธรูปไม้ : คุณค่าและคติธรรมของคนอีสาน**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- พวง มินอก. (2536). **สุนทรียศาสตร์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วนิดา ขำเขียว. (2543). **สุนทรียศาสตร์**. กรุงเทพฯ : พรานนกการพิมพ์.
- ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2564). **ฐานข้อมูล-พระพุทธรูปไม้อีสาน**. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2564. จาก <https://sites.google.com/view/phramai/ฐานข้อมูล-พระพุทธรูปไม้อีสาน>

บทบาทพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิต*

THE ROLE OF MONKS IN PROMOTING QUALITY OF LIFE

พระครูศิริโสธรคณารักษ์¹

Phrakusirisothonkanarak¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ¹

Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist College¹

Email : prakusirisothon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อศึกษาหลักการที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น และ 3) เพื่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 แนวคิดว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมได้กลายเป็นแนวคิดสากล ประชาคมโลกรับรู้และเห็นพ้องกันว่าคุณภาพชีวิตและสังคมเป็นสิ่งที่ทุกสังคมต้องการ เพื่อเป็นการแก้ปัญหา และนำไปสู่เป้าหมายที่ดีกว่าเหตุผลที่บุคคลจะต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตเนื่องจากมนุษย์แต่ละคนมีได้อยู่เพียงคนเดียวในโลก แต่จะต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม จึงจำเป็นต้องพึ่งพาศาสนาอื่นที่มีปฏิสัมพันธ์และตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้อื่นในสังคม จึงกล่าวได้ว่าวัดมีความผูกพันกับท้องถิ่นเป็นอย่างมาก และมีบทบาทต่อการส่งเสริมกิจกรรมหลายๆ ด้าน ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยอาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมระหว่างหน่วยงานของรัฐ ประชาชนในชุมชน และวัดได้อย่างลงตัว และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

คำสำคัญ : 1. บทบาท 2. พระสงฆ์ 3. คุณภาพชีวิต

ABSTRACT

The aim of this article is 1) to study the role of monks in promoting quality of life in the 21st century, 2) to study the principles that promote better quality of life of the people, and 3) to promote democratic government according to Buddhism. In the 21st century, the concept of improving quality of life and society has become a universal concept. The global community recognizes and agrees that quality of life and society are what every society needs. To solve the problem and it leads to a better goal, the reason for the improvement of the quality of life, because each human being is not only one person in the world, but must live with others in society, it is necessary to rely on other people to interact and respond. Respond to the behavior of others in society. It can be said that the temple has strong ties to the local area. And play a role in promoting activities that are beneficial to local development. By using the principles of Buddhism as a link between government agencies people in the community and measure perfectly, and make the most of the people's lives with stability, wealth and sustainability.

Keywords : 1. Role 2. Monks 3. Quality of Life

1. บทนำ

หลักพุทธธรรม เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพื่อให้รู้ความเป็นจริงของโลกและชีวิต และให้รู้เท่าทันของกฎธรรมชาติ จนสามารถอยู่กับโลกแห่งความเป็นจริงได้อย่างปกติสุข เพื่อเป็นแนวทางนำไปประพฤติปฏิบัติวางตนได้ถูกต้องเหมาะสมต่อตนเองและผู้อื่น ด้วยการรักษากาย วาจา และชำระจิตใจให้สะอาด เป็นการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตในปัจจุบันให้ดีขึ้น มีความสุขได้ตามวิถีชีวิตของแต่ละคนพึงปฏิบัติตามหลักธรรม พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต) (2534) ได้แสดงทัศนะว่า พุทธธรรมเป็นการแนะแนวต้นแบบเพราะการแนะแนวพุทธธรรมนี้ ส่งเสริมให้บุคคลรู้จักช่วยตนเอง ยอมรับศักยภาพของมนุษย์ในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนให้รู้จักในเงื่อนไขเหตุปัจจัยและวิธีการ ซึ่งมีขั้นตอนครบถ้วนตามหลักแนะแนวหลักพุทธธรรมที่นำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

คุณภาพชีวิตมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนด สร้างขึ้น และชวนช่วยให้ได้มาด้วยตัวของมนุษย์เอง นอกจากนั้นยังเป็นเกณฑ์หรือมาตรฐาน ที่จะทำให้มนุษย์พัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่ปรารถนา บุคคลและครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมมี

เป้าหมายในการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้นในทุกๆ ด้านอยู่ตลอดเวลา เป็นต้นว่า ด้านการศึกษา อาชีพ รายได้ สุขภาพอนามัย คุณธรรมและจริยธรรม ในลักษณะเช่นนี้เขาย่อมจะมีความสามารถในการ ปรับปรุงทั้งตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เกิดคุณค่าหรือประโยชน์สูงสุด ปัญหาต่างๆ ในสังคมก็จะ ลดลงหรือหมดไปได้ อาทิเช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหา สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนประเทศที่มีประชากรไม่มีคุณภาพชีวิตจะประสบปัญหา ความล่าช้าหรือความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะเป็นปัญหาต่อเสถียรภาพความมั่นคงและ ความปลอดภัยของประเทศด้วย

ดังนั้น พระสงฆ์จึงมีบทบาทต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเพื่อช่วยให้บุคคล และสังคมเกิดความ เจริญก้าวหน้า มีความสมบูรณ์และเกิดความเจริญก้าวหน้ามีความสุขสมบูรณ์และเกิดความ มั่นคงปลอดภัยไปพร้อมๆ กัน และเป้าหมายของการพัฒนาคน คือ การพัฒนาคนเพื่อให้คนเป็นคนที่มี คุณภาพ และมีคุณธรรม หรือเป็นคนเก่ง คนดี และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขนั่นเอง

2. ความสำคัญของพระสงฆ์

พระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีการดำรงชีวิต การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางจิตใจของชาวบ้านและสังคมเป็นที่เคารพ นับถือบูชา พระไพศาล วิสาโล (2529) กล่าวว่า เมื่อชาวบ้านมีความทุกข์เดือดร้อนไม่สบายใจก็จะมา ขอคำปรึกษาจากพระสงฆ์ เมื่อมีกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เช่น ขุดบ่อน้ำสร้างโรงเรียน ทำถนน สร้างสะพาน พระสงฆ์ก็จะมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนทุกครั้ง ดังนั้น พระสงฆ์ จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นต่อชุมชนและสังคม นอกจากนั้นพระสงฆ์ ยังเป็นผู้นำเอาหลักพุทธธรรมคำสั่งสอนมาอบรมประชาชนเพื่อไปสู่การประพฤติปฏิบัติในการดำเนิน ชีวิตอย่างมีความสุข และพื้นฐานของคนไทยส่วนใหญ่เกิดมาก็นับถือพระพุทธศาสนาโดยกำเนิด ให้ ทาน แบ่งปัน รู้จักพระสงฆ์ในฐานะเป็นบุคคลที่ต้องเคารพเชื่อฟังในชุมชนมีวัดเป็นศูนย์กลาง มี พระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตใจและสติปัญญา ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประชาชน

พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต) (2534) กล่าวว่า ในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทโดยตรง ในการให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนใน ชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนให้ดีขึ้นและมีการพัฒนาต่อตนเองและผู้อื่น ให้มีความเป็นสัสสัมปทา คือ ความถึงพร้อม แห่งศีล จึงทำให้มีความสุขทั้งกายและจิตใจ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม ชุมชนได้อย่างสงบ มีความ สามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ มีความเอื้ออารีต่อกันและกัน ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมอ หากประชาชนสามารถนำหลักธรรมคำสั่งสอน ความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ในการดำเนินชีวิต เพียบพร้อมในการคบคนดีเป็นมิตร ตลอดจนกระทั่งทำตนเป็นคนดี เพื่อเป็น

มิตรแก่คนอื่น และมีความสมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม คือ ความเป็นอยู่เหมาะสมก็จะสามารถนำพาชุมชนและสังคมไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนได้

ดังนั้น ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของสังคมได้มีการขยายตัวมากขึ้น บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้าง จากที่พระสงฆ์จะเป็นผู้นำในด้านการให้ความรู้ การปฏิบัติ และการเป็นผู้ระดมทุนทรัพย์ที่ใช้ในกิจการต่างๆ เพื่อการพัฒนาโดยตรงจากประชาชน เปลี่ยนเป็นมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งทางราชการและทางเอกชนเข้าร่วมดำเนินการด้วย เช่น โรงเรียน องค์กรปกครองส่วน หรือหน่วยงานราชการอื่นๆต่างเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

3. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

3.1 ความหมายของบทบาท

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำทำตามบท การรำ ตามบท โดยปริยาย หมายความว่า การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่บทบาทของครู” ปรัชญา เวสารัชช (2527) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง ความคาดหวังว่าผู้สวมสถานะหรือผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่งๆ จะมีพฤติกรรมอย่างไร และบทบาทนี้อาจจะเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือมิได้เขียนไว้ก็ได้ แต่บทบาทหนึ่งๆ มักจะสอดคล้องไปกับตำแหน่งหนึ่งๆ เช่น คนส่วนใหญ่คาดหวังว่าผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ต้องทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ต้องยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นต้น สุพัตรา สุภาพ (2522) ได้กล่าวถึงสภาพและบทบาท (Status and Role) ว่า “เป็นการที่เรากำหนดเรียกบุคคลหนึ่งๆเป็นข้าราชการหรือตำแหน่งใดๆ นั้น เป็นการเรียกตามสถานภาพ (Status) ของผู้นั้น สถานภาพจะเป็นตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มเป็นสิทธิหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลนั้นมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคม สถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะบุคคลซึ่งทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น และมีอะไรเป็นเครื่องหมายของตนเอง สรุปได้ว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกตามสถานภาพของตน และบทบาทของบุคคลย่อมเป็นไปตามสถานภาพของบุคคลนั้นซึ่งบทบาทของแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปตามนิสัย ความคิด ความสามารถ สภาพจิตใจ และร่างกายของแต่ละบุคคล และบทบาทจะมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงได้ตามบรรทัดฐานทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

นงเยาว์ ปิฎกักรัตน์ (2535) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทโดยสรุปความหมายมาจากแนวคิดของโคเฮน (Kohen) ไว้ว่า การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้นเรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลมิได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง การที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความ

ไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้นอาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้ 1)บุคคลขาดความเข้าใจในบทบาทที่สังคมต้องการ 2)ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด 3) บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นงเยาว์ ปิฎกกรัซด์ (2535) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทโดยสรุปความหมายมาจากแนวคิดไว้ว่า บทบาทเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริงหรือบทบาทที่เป็นจริง ซึ่งจะต้องประกอบสิ่งต่อไปนี้ 1)การรู้จักตนเองตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 2)พฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้จะต้องมีความเหมาะสมกับการส่งเสริมฐานะของตนเอง 3)ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นนั้น ควรเป็นแบบอย่าง เพื่อให้การกระทำบางอย่าง เป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ 4)การประเมินการกระทำตามบทบาท สามารถดำเนินการด้วยตนเองหรือโดยบุคคลอื่นๆ ประมวล รัตนวงศ์ (2519) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทไว้ว่า “ฐานะ ตำแหน่งและบทบาททางสังคมของบุคคลมีลักษณะต่างๆ ดังนี้ 1)บทบาทมีอยู่ในทุกๆ สังคม และมีอยู่ก่อนที่คนจะเข้าไปครอง 2)บทบาทมีอยู่ในตำแหน่งละตำแหน่ง 3)วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น 4)การที่คนเราจะทราบฐานะตำแหน่งและบทบาทได้ เป็นเพราะการปฏิบัติสัมพันธ์ของคนในสังคมนั้นๆ 5)บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริงๆ ของคนที่อยู่ในฐานะตำแหน่งนั้น สรุปได้ว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน บทบาทจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่กำหนด บทบาทเป็นสิ่งที่คู่กันกับหน้าที่และสภาพที่บุคคลดำรงอยู่

3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาท

การที่บุคคลจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้ 1)ลักษณะเฉพาะของสังคม ชุมชน 2)วัฒนธรรม ประเพณี และความปรารถนาของสังคมที่เกี่ยวข้อง 3)บุคลิกภาพของตัว ซึ่งหมายถึง ลักษณะส่วนบุคคล ชุตินา คูหาทอง (2533) กล่าวว่า บุคคลจะมีการแสดงพฤติกรรมในขณะที่ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งนั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ คือ 1)บทบาทที่คาดหวัง (Role Expectation) คือ บทบาทตามความคาดหวังของสังคมที่อยากให้เราปฏิบัติ เมื่อดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งในสังคม 2)มโนทัศน์ของบทบาท(Role Conceptual) คือ การที่บุคคลจะมองเห็นบทบาทตามการที่รับรู้ของตนเอง ความต้องการของตนเอง อาจสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมหรือไม่ก็ได้ 3)การยอมรับบทบาท(Role Acceptance) คือ การยอมรับบทบาทของบุคคลที่จะเกิดขึ้นได้ในภายหลัง เมื่อมีความสอดคล้องกันเองของบทบาทที่คาดหวังและมโนทัศน์ของบทบาท 4)การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่(Role Performance) คือ การแสดงบทบาทหน้าที่ตามสภาพที่เป็นจริง(Actual Role) ซึ่งอาจจะแสดงบทบาทที่คาดหวังตามการรับรู้และเข้าใจของตนเอง ตลอดจนการที่บุคคลจะแสดงบทบาทได้ดีเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับที่ยอมรับบทบาทนั้นๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่เนื่องจากความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม

สรุปได้ว่า บทบาททางสังคมจะถูกกำหนดและวางระเบียบไว้เพื่อการปฏิบัติอย่างชัดเจนว่า บุคคลอยู่ในบทบาทนั้น จะต้องมียุติและหน้าที่กระทำอะไรบ้างในองค์กรนั้นๆ และสังคมได้วางระเบียบไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลในองค์กรดังกล่าว มีบทบาทหน้าที่อย่างไร เพราะฉะนั้นบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งจึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจอย่างชัดเจน ว่าตำแหน่งในองค์กรดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติอย่างไรเกี่ยวกับบทบาทที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ดี ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ถือปฏิบัติจะต้องทราบถึงบทบาทของตนว่า ตนมีขอบเขตในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไร เพื่อจะได้แสดงบทบาทตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีในบางสถานการณ์ อาจมีเหตุการณ์อย่างนี้เกิดขึ้นได้ คือ ความคลุมเครือในบทบาท เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการขาดความชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบและกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดความไม่แน่นอน และความพึงพอใจ

4. ความหมายของคุณภาพชีวิต

ราชบัณฑิตยสถาน (2525) ให้ความหมายว่าคุณภาพชีวิตประกอบด้วย คำ 2 คำ คือ คุณภาพ หมายถึง ลักษณะความดีและลักษณะประจำบุคคลหรือสิ่งของ ส่วนชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ ดังนั้น คุณภาพชีวิตจึงหมายถึง ลักษณะความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล สิปปนนท์ เกตุทัต (2548) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีความสุขชีวิตที่สามารถปรับตัวเข้ากับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ ทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม สามารถปรับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคม ให้เข้ากับตนโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น กุหลาบ รัตนสังฆธรรม และคณะ (2545) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิดและจิตใจ ซึ่งได้รวมเอาทุกด้านของชีวิตไว้หมดซึ่งชีวิตบุคคลสามารถดำรงอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยสามารถแสดงมิติต่างๆ ของคุณภาพชีวิต ไว้ดังนี้ 1) คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย หมายถึง อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย พลังงาน สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัวและในการประกอบอาชีพ 2) คุณภาพชีวิตด้านอารมณ์ หมายถึง การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณประโยชน์ ความนิยมชมชอบในศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ความอบอุ่นในครอบครัวและในชุมชน ความรักและความเป็นเจ้าของที่มีต่อหมู่คณะ 3) คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์สะอาดและเป็นระเบียบปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศ และเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นแก่การดำรงชีพและการคมนาคมที่สะดวก 4) คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม หมายถึง โอกาสในการศึกษาและการประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ความเป็นธรรมด้านรายได้ ความร่วมมือร่วมใจในสังคม ความเป็นระเบียบวินัยมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันและมีค่านิยมที่สอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนา 5) คุณภาพชีวิตด้านความคิด หมายถึง ความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก ชีวิตและชุมชนการศึกษา วิชาชีพ ความสามารถในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตัวเอง การยอมรับตัวเองและการมีเป้าหมายในชีวิตที่เหมาะสม 6)คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ หมายถึง การมีคุณธรรมในตัวและสังคม เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริต ความมีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล กตัญญูกตเวทิตี ความจงรักภักดีต่อชาติความศรัทธาในศาสนา ความเสียสละและการละเว้นอบายมุขต่างๆ สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตที่บุคคลเกิดความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ อันเนื่องมาจากการได้รับการตอบสนองความต้องการในด้านต่างๆ อย่างพอเพียงและเหมาะสมความสุขทางกาย ที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจได้นั้น คือ ลักษณะที่บุคคลมีสิ่งต่างๆ สอนองความต้องการด้านร่างกายอย่างเหมาะสมกับสภาพและฐานะของตน ซึ่งได้แก่ การมีอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ความสุขทางจิตใจ ที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความสุขใจในชีวิตนั้น คือ ลักษณะที่บุคคลมีความรัก ความอบอุ่น และความมั่นคงในจิตใจ ได้รับการยอมรับและยกย่องจากผู้อื่น เกิดความภาคภูมิใจและการนับถือตนเอง คิดและทำในสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

5. บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคม

การปกครองเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยในหมู่สงฆ์ และให้เกิดทิศทางที่ชัดเจนในการดำเนินบทบาทของพระสงฆ์และวัด คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้ตรากฎหมายการปกครอง คณะสงฆ์ โดยยึดความสอดคล้องและให้เป็นไปตามหลักธรรมวินัย เรียกว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และพระราชบัญญัติที่มีผลบังคับใช้สำหรับพระสงฆ์ไทย ฉบับปัจจุบัน คือ ฉบับ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2560 และในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับนี้ ได้กำหนดบทบาทและภารกิจของมหาเถรสมาคมและพระสงฆ์ ทั้งนี้ เพื่อการปกครองดูแลคณะสงฆ์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา โดยมีสาระสำคัญที่กำหนดไว้ มีดังนี้

1. ด้านการปกครอง การปกครองคณะสงฆ์เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดังามในหมู่คณะ นอกจากจะถือเอาตามพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว คณะสงฆ์ยังได้ตรากฎหมายหรือกรอบการปฏิบัติที่เรียกว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมเนียมประเพณีแห่งรัฐประการหนึ่งและเพื่อให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปแห่งยุคสมัยประการหนึ่ง แต่ทั้งนี้ต้องมีข้อแม้ว่าหลักการที่บัญญัติขึ้นในภายหลังที่เรียกว่า พระราชบัญญัตินี้ จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการแห่งพระธรรมวินัย ได้บัญญัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ ดังนี้ 1)บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี 2)ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งมหาเถรสมาคม 3)เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัย แก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ 4)ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล 5)ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตจาก

เจ้าอาวาส เข้าไปอยู่อาศัยอยู่ในวัด 6)สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาส ออกไปจากเสียดจากวัด 7) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดหรือพำนักอยู่ในวัดทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บน หรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้น ประพฤติปฏิบัติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม สรุปได้ว่า ด้านการปกครอง ได้แก่ การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคมและตามหลักของพระธรรมวินัย

2. ด้านศาสนศึกษา การจัดการศึกษาแก่บุคลากรทางคณะสงฆ์ ที่เรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้ 2.1)การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ได้แก่ การศึกษาพระธรรมวินัย โดยจัดเป็นหลักสูตร สำหรับพระสงฆ์และสามเณร ที่เรียกว่า นักธรรม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ นักธรรมชั้นตรี โท และเอก และสำหรับฆราวาสที่มีความสนใจที่จะศึกษาพระพุทธศาสนา เรียกว่า ธรรมศึกษา แบ่งเป็น 3 ชั้น เช่นกัน คือ ธรรมศึกษาชั้นตรี โท และเอก 2.2)การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ได้แก่ การศึกษาภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาที่จาริกคัมภีร์สอนสำคัญในทางพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎกเพื่อให้เกิดความเข้าใจและซาบซึ้งในอรรถรสแห่งธรรมได้มากยิ่งขึ้น จึงจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาบาลีโดยปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ 9 ชั้น 2.3)การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ (ปริยัติสามัญ) ได้แก่ ระบบการศึกษาที่มุ่งยกระดับความรู้ของพระภิกษุสามเณรให้เข้าใจระบบการศึกษาทางไกล ควบคู่ไปกับระบบการศึกษาทางธรรม มี 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมตอนต้น (ม.1-3) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) ที่ครอบคลุมวิชาเหล่านี้ คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สุขศึกษา สังคมศึกษา เป็นต้น 2.4)มหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และระดับสูงกว่าอุดมศึกษาสำหรับพระสงฆ์ และสามเณร (ปัจจุบันฆราวาสสามารถเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้) การศึกษาพระพุทธศาสนาและวิชาการชั้นสูงอื่นๆ โดยแบ่งเป็นคณะต่างๆ เช่น คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ เป็นต้น โดยมหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นมี 2 แห่ง คือ (1)มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฝ่ายมหานิกาย) (2)มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย) สรุปได้ว่า ด้านศาสนศึกษา ได้แก่ การจัดการศึกษาแก่บุคลากรทางคณะสงฆ์ เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรม

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การสนับสนุนให้บุคลากรทางศาสนาและทางสังคมให้เป็นผู้มีการศึกษา ซึ่งเป็นหนึ่งในหน้าที่หรือบทบาทที่พระสงฆ์จักต้องดำเนินการและเข้าไปมีส่วนร่วม เช่น (1) การบวชเรียน การบวชสามเณรภาคฤดูร้อน การบวชเนกขัมมจารินี การบวชชีพราหมณ์ เพื่อรับการอบรมสั่งสอน ชัดเจนด้านจิตใจให้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ เป็นคนดีของสังคม หรือเพื่อให้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาชีวิตและจิตใจได้ (2) การจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้มีการศึกษาอบรมวิชา พระพุทธศาสนา และวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยสังคม วัฒนธรรม

มารยาทไทย ขนบธรรมเนียม และประเพณีทางสังคมอันต่างต่าง (3) โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่หรือ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) ที่บางวัดหรือพระสงฆ์บางรูปสนับสนุนและดำเนินการ เพื่อสร้าง โอกาสทางการศึกษาทั้งแก่พระภิกษุสามเณร และบุคลากรทางสังคมทั่วไป หรือ การส่งเสริม สนับสนุนการฝึกอบรมวิชาชีพต่างๆ (4) การสงเคราะห์ด้านทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวัน แก่ นักเรียนตามสถานศึกษาต่างๆ ให้ได้โอกาสและความสะดวกทางการศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในวัดที่ ตนเองสังกัดหรือ การสงเคราะห์ศิษย์วัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนยากจน และด้วยโอกาสทางสังคมให้ได้รับ การศึกษา บางเมื่อมีการศึกษาแล้วสามารถเติบโตและมีอนาคตที่ดี เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ นักธุรกิจ หรือแม้กระทั่งเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นต้น (5) การให้ใช้ที่ดินหรือสถานที่ของวัด เพื่อเป็นสถานที่ตั้ง อาคารเรียน หรือ สถานศึกษาทั้งศูนย์อบรมเด็กเล็ก หรือเด็กก่อนเกณฑ์ โรงเรียนประชาบาล โรงเรียน มัธยมศึกษา หรือแม้กระทั่งในระดับอุดมศึกษา (6) การเป็นครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา วิชา จริยธรรม หรือวิชาศีลธรรมในโรงเรียน หรือตามสถานศึกษาต่างๆ เช่น การสัญจรไปให้การศึกษาแก่ นักเรียน หรือ คณะครูตามโรงเรียนในลักษณะของโครงการอบรมระยะสั้น เช่น โครงการค่ายพุทธ บุตร ค่ายพุทธธรรม ค่ายยุวพุทธ เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นการดำเนินงานของคณะสงฆ์ในส่วนที่เป็น การศึกษาสงเคราะห์แก่สังคม สรุปได้ว่า ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การสนับสนุนให้บุคลากรทาง ศาสนาและทางสังคมให้เป็นผู้มีการศึกษา เช่น การบวชสามเณรภาคฤดูร้อน การบวชเนกขัมมจารินี การบวชชีพราหมณ์การจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่หรือ ศูนย์ การศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) ที่บางวัดหรือพระสงฆ์บางรูปสนับสนุนและดำเนินการ การสงเคราะห์ ด้านทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวัน การให้ใช้ที่ดินหรือสถานที่ของวัด เพื่อเป็นสถานที่ตั้งอาคาร เรียน การเป็นครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา วิชาจริยธรรม

4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ประชาชน เยวชน หรือคนในสังคมได้สามารถรับรู้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาและสามารถนำไปปฏิบัติได้ อย่างถูกต้อง เช่น การเทศนาการปาฐกถาหรือการดำเนินการส่วนตัว เพื่อให้ธรรมะเข้าถึงจิตใจ ประชาชน และให้ประชาชนได้เข้าถึงธรรม เช่น (1) โครงการพระธรรมจาริกหรือพระธรรมทูต ภายในประเทศ โดยความร่วมมือของกรมประชาสัมพันธ์ และกรมประชาสัมพันธ์ โดยมีการส่ง พระสงฆ์เดินทางไปเพื่อปฏิบัติศาสนกิจตามหมู่บ้านชาวเขาและที่ทุรกันดารห่างไกลต่างๆ ใน ภาคเหนือ และโครงการพระธรรมจาริกนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือ (2) เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และโครงการนี้ถือว่าเป็นโครงการที่คณะสงฆ์ได้สร้างคุณูปการแก่สังคมเป็นอย่างมากและสร้างความ พึงพอใจแก่ฝ่ายอาณาจักรเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยสังคมสมัยนั้นประสบปัญหาผู้ก่อการคอมมิวนิสต์ ที่ พยายามขยายฐาน และเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ โครงการนี้สามารถตัดตอนการโฆษณา ชวนเชื่อของกลุ่มคอมมิวนิสต์ได้เป็นอย่างดี (3) โครงการพระธรรมทูตสายต่างประเทศ เป็นอีกงานด้าน การเผยแผ่ด้านหนึ่งที่คณะสงฆ์ได้ดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัทยมหาจุฬาฯ ได้รับเอา

ภาระในการผลิตพระสงฆ์ เพื่อให้มีความพร้อมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดน ซึ่งมีความจำเป็นและเป็นการทำงานในเชิงรุกด้านการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ไทยด้วยการนำเอาหลักธรรมไปเผยแผ่ในต่างแดนแก่ เพื่อนมนุษย์ต่างเชื้อชาติ ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม เพื่อให้ได้มีโอกาสได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา และเป็นผู้มีส่วนแห่งธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าร่วมกัน สรุปได้ว่า ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาหรือการดำเนินการส่วนตัว เพื่อให้ธรรมะเข้าถึงจิตใจประชาชน และให้ประชาชนได้เข้าถึงธรรม

5. ด้านสาธารณูปการ การพัฒนาวัดและอาคารสถานที่ภายในวัด ตลอดจนสิ่งแวดล้อมหรือสภาพภูมิทัศน์ภายในวัด เพื่อให้วัดเป็นสถานที่ๆ เอื้อประโยชน์แก่สังคม ชุมชนและการพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่ การดูแล การซ่อมแซม การสร้าง การทำนุบำรุงรักษาอาคารสถานที่หรือศาสนสถานต่างๆ ที่สำคัญภายในวัด อนึ่งงานด้านสาธารณูปการของวัด หรือของพระสงฆ์ในแต่ละวัด แต่ละรูปนั้นจะมีลักษณะที่ไม่ตัดเทียมกันหรือมีความแตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของวัดหรือของชุมชนเป็นสำคัญ และนอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับงบประมาณ ความรู้ ความสามารถ วิสัยทัศน์หรือบารมีของวัดหรือของพระสงฆ์รูปนั้นๆ ด้วยเช่นกัน เพื่อการสร้างแนวร่วมและแรงสนับสนุนทั้งจากพระสงฆ์ ฆราวาสหรือจากชุมชน ในการดำเนินการสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เกี่ยวข้องด้วยงานด้านสาธารณูปการ สรุปได้ว่า ด้านสาธารณูปการ ได้แก่ การพัฒนาวัดและอาคารสถานที่ภายในวัด ตลอดจนสิ่งแวดล้อมหรือสภาพภูมิทัศน์ภายในวัด เพื่อให้วัดเป็นสถานที่ๆ เอื้อประโยชน์แก่สังคม ชุมชนและการพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่ การดูแล การซ่อมแซม การสร้าง การทำนุบำรุงรักษาอาคารสถานที่หรือศาสนสถานต่างๆ ที่สำคัญภายในวัด

6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ บทบาทการดำเนินงานของวัดหรือพระสงฆ์ในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชน หรือสังคมในด้านต่างๆ ที่สอดคล้อง เหมาะสมกับสมณภาวะ เช่น การให้ใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลในประเพณีชีวิตต่างๆ (การเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย) หรือการสาธารณสงเคราะห์ด้านอื่นๆ เช่น การสนับสนุนหรือการสงเคราะห์สังคม ด้านการงาน การส่งเสริมรายได้หรือ การพัฒนาอาชีพ การสงเคราะห์ผู้ยากไร้ หรือ การรักษาพยาบาลผู้เจ็บไข้ การจัดตั้งโรงพยาบาล การบริจาคทรัพย์เพื่อสร้างโรงพยาบาล หรือการดำเนินการจัดสร้างโรงพยาบาลด้วยตนเอง ด้วยการระดมเงินทุนจากประชาชนที่เลื่อมใสศรัทธา เป็นต้น บทบาทหรือภารกิจของวัดและพระสงฆ์เหล่านี้ ถือว่าเป็นการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ดังนั้น ด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินงานของวัดหรือพระสงฆ์ในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชน หรือสังคมในด้านต่างๆ ที่สอดคล้อง เหมาะสมกับสมณภาวะ เช่น การให้ใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลในประเพณีชีวิตต่างๆ (การเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย) หรือ การสาธารณสงเคราะห์ด้านอื่นๆ

6. สรุป

บทบาทพระสงฆ์จึงต้องดำเนินการเชิงรุกให้มากขึ้น คือ เน้นที่ป้องกันปัญหาและการส่งเสริมสุขภาพจิตการดำเนินงานสุขภาพจิตเชิงรุกนั้นต้องอาศัย ในการให้บริการสถานที่บรรยากาศหมู่คนที่คุ้นเคย และวัดจึงเป็นแหล่งประโยชน์ที่สำคัญแหล่งหนึ่ง พระสงฆ์ในพุทธศาสนาและวัดเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในชุมชน เพราะร้อยละ 80 ของคนไทยนับถือศาสนาพุทธ มีความใกล้ชิดกับวัดและพระสงฆ์เป็นอย่างมาก วิธีชีวิตคนไทย ผูกพันกับพุทธศาสนามาช้านาน แนวโน้มที่ประชาชนจะทำตามคำแนะนำและปฏิบัติตาม ศาสนธรรม ด้วยความเลื่อมใสศรัทธาจึงมีอยู่มากและพระสงฆ์ได้รับการยอมรับว่าเป็นศูนย์รวมของความเชื่อถือศรัทธาว่าจะช่วยทำให้เกิดความสงบทางจิตใจในบทบาทของพระสงฆ์ไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือ ผู้เดือดร้อนด้านปัจจัยหรือวัตถุต่างๆ เท่านั้น แต่ยังช่วยดูแลผู้มีปัญหาด้านจิตใจด้วย ผู้ทุกข์ร้อนใจ ส่วนหนึ่งมาสนทนา กับพระสงฆ์และขอคำปรึกษา โดยที่พระสงฆ์นั้นต้องเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีด้วยการให้คำปรึกษา เป็นกระบวนการของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลคือผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษาโดยผู้ให้การปรึกษาจะพยายามช่วยให้ผู้รับการปรึกษาสามารถนำศักยภาพในตัวเขามาใช้ในการแก้ปัญหาอย่างเต็มที่โดยจะใช้คุณสมบัติส่วนตัว ความสามารถในด้าน การสังเกต การสนทนา การให้ข้อมูลการโต้ตอบกับผู้รับการปรึกษา เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาสำรวจตัวเอง เกิดความเข้าใจในตัวเองและหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

7. บรรณานุกรม

- กุหลาบ รัตนสังฆธรรม และคณะ. (2545). การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในวิธีการดำเนินงานวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์จำเป็นพื้นฐานในระดับหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- ชุตินา คูหาทอง. (2533). การรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทในงานอนามัยแม่และเด็กและวางแผนครอบครัวของแม่ตัวอย่างที่อบรมแล้วในจังหวัดขอนแก่น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นงเยาว์ ปิฎกัรชต์ (2532). บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน : ศึกษาเฉพาะจังหวัดสงขลา. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- ประมวล รัตนวงศ์. (2519). บทบาททางวิชาการของครูใหญ่ โรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของ. นักศึกษา และคณะกรรมการศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2527). การประถมศึกษาในชนบทไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2534). พุทธศาสตร์กับการแนะแนว. กรุงเทพฯ : สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย.

พระไพศาล วิสาโล. (2529). พุทธศาสนากับคุณค่าร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง
ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
_____. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
สิปนันท เกตุทัต. (2548). การศึกษากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
สุพัตรา สุภาพ (2522). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

รูปแบบการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาในช่วงโควิด-19*

A FORMAT OF MENTORING TO ENHANCE THE COMPETENCY OF THE STUDENT TEACHING PRACTICE IN SCHOOLS DURING COVID-19

อัจฉรา ไชยราช¹, สวาท ไชยราช²

Ajchara Chaiyaraj¹, Swart Chaiyaraj²,

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2}

Email : ajchambu081958@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามที่คุรุสภาได้กำหนดมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพว่าต้องผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่คุรุสภากำหนด ในการปฏิบัติงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้วางกรอบสมรรถนะไว้ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความสามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ 2) ด้านความสามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียน 3) ด้านความสามารถวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านความสามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนในการนิเทศ ติดตาม การปฏิบัติการสอนของนักศึกษาปฏิบัติการสอน พบว่า นักศึกษาขาดทักษะและความรู้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ไปประยุกต์ใช้แบบบูรณาการกันในการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงนำกระบวนการให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentoring) 4 ขั้นตอน คือ 1) การร่วมกันไตร่ตรองสะท้อนคิดและการวิเคราะห์ 2) การประชุมปรึกษาหารือก่อนการดำเนินการสอน 3) การสังเกตการสอนและบันทึกข้อมูล 4) การประชุมปรึกษาหารือหลังการดำเนินการสอน โดยได้ดำเนินการปรับรูปแบบการให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นแบบไม่เป็นทางการ และลดขั้นตอนเหลือ 3 ขั้นตอน 1) ระบุปัญหา 2) วิเคราะห์

ปัญหา 3) แก้ไขปัญหา วิธีการนี้ผู้นิเทศสามารถให้ความช่วยเหลือผู้รับการนิเทศได้ 3 ลักษณะ คือ 1) บอกวิธีแก้ปัญหาโดยตรง 2) เสนอข้อมูลและให้โอกาสผู้รับการนิเทศวิเคราะห์ปัญหาเอง 3) แบบผสมผสาน ทั้งลักษณะที่ 1 และที่ 2 โดยใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line, Facebook, Twitter, Blog และ Application Zoom ผลปรากฏว่า นักศึกษาได้รับการสอนงาน คำแนะนำ ความช่วยเหลือ ตลอดจนการเสริมสร้างกำลังใจในการสอน ทำให้มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นระบบมากยิ่งขึ้น จึงถือว่ารูปแบบการให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentoring) เป็นแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะนักศึกษาให้สูงขึ้น

คำสำคัญ : 1. รูปแบบการให้คำปรึกษาแนะนำ 2. การเสริมสร้างสมรรถนะ 3. โควิด-19

ABSTRACT

This article aims to present guidelines for mentoring students teaching practice in schools during the epidemic situation of the coronavirus disease 2019 (COVID-19). According to the Teachers Council of Thailand has set the standard for professional experience that the one must have passed teaching practices in school-based educational courses for at least one year and passed the assessment criteria in accordance with the criteria, methods and conditions prescribed by the Teachers Council of Thailand. In professional experience training, there are four competency frameworks as follows: 1. The ability to manage learning in a specific subject. 2. The ability to assess, improve and develop the learning management to congruent the potential of learners. 3. The ability to use classroom research to develop learners. 4. The ability to prepare a report on learning management and student development. In supervising and monitoring the teaching practice of teaching practice students. It was found that students lack of skills and knowledge to manage learner-centered, writing lesson plan, measurement and evaluation and integrated classroom action research to apply in teaching and learning management. To solve these problems, The author takes a 4-step of Mentoring process which are; which are: 1. Collaborative Reflection and Analysis 2. Pre-conference 3. Observation and Data gathering 4. Post-conference. Adjusting the form of mentoring to informal and reduce the steps to 3 steps, they are 1. Awareness 2. Analysis 3. Solving problems. In this way, the mentor provides assistance to mentee in 3 ways: 1. Tell the solution directly 2. Offer information and

give an opportunity for mentees to analyze the problem by themselves 3.Combine both Type 1 and Type 2.Using communication channels via social media such as Line, Facebook, Twitter, Blog and Application 'Zoom'. As a result, the students received job instruction, advice and assistance. as well as to strengthen teaching motivation. This leads to a more systematic approach to managing their own learning. Therefore, the mentoring model is considered as a guideline for enhancing student competency.

Keywords : 1. Mentoring 1. Competency 3. COVID-19

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 มาตรา 52 ได้ระบุให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิตการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการประสานและกำกับให้สถาบันที่เกี่ยวข้อง เตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ในฐานะหน่วยผลิตครูได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2560-2565 และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาศึกษาศาสตร์ คือ เป็นคนดี (ประพฤติตนตามหลักธรรมทางศาสนา ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางครูของแผ่นดินมีจิตสาธารณะ จิตบริการและจิตอาสา มีจิตวิญญาณของความเป็นครูประพฤติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู) ความรู้ดี (ความรู้ในรายวิชาเฉพาะด้านความรู้ในรายวิชาทางการศึกษา ความรู้ทางสังคม เศรษฐกิจและวิทยาการที่เปลี่ยนแปลงความรู้แนวคิด ทฤษฎีและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความรู้ด้านภาษาในการสื่อสาร) สอนดี (ใช้หลักจิตวิทยาการสอน จิตวิทยาพัฒนาการ และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มีจิตวิญญาณของความเป็นครู และเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อศิษย์จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะมีกระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวเอง) บุคลิกภาพดี (ตรงต่อเวลาแต่งกายดี มีวินัย มีความรับผิดชอบมีภาวะผู้นำ) จากการศึกษาแผนยุทธศาสตร์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษามุ่งพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งวิชาชีพครู และพัฒนาครูให้มีคุณภาพและมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงเพื่อเป้าหมายการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อผลิตครูคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสังคม ชุมชนต่อไป (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2556)

ครูสุภา ถือเป็นหน่วยงานในฐานะเป็นนิติบุคคล ที่มีหน้าที่กำกับดูแลสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นไปตามการกำหนดวิชาชีพทางการศึกษาซึ่งถือเป็นวิชาชีพควบคุม วิชาชีพที่ทำ

หน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ รวมทั้งการรับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน และการบริหารการศึกษานอกสถานศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนการศึกษา ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่างๆ ประกอบด้วย 1)วิชาชีพครู 2)วิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา 3)วิชาชีพผู้บริหารการศึกษา 4)วิชาชีพบุคลากรทางการศึกษาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549) อำนวยการหน้าที่ของคุรุสภา ได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ซึ่งมาตรฐานวิชาชีพครูในส่วนของมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภา กำหนด ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด ที่ถือเป็นสถาบันผลิตบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้การพัฒนาวิชาชีพ เป็นไปตามมาตรฐานข้อกำหนดคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภา กำหนด คือ 1)การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน 2)การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ ซึ่งการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะนั้นประกอบด้วย สาระความรู้การฝึกทักษะ 10 ประการได้แก่ 1)การบูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2)การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 3)การจัดกระบวนการเรียนรู้ 4)การเลือกใช้ การผลิตสื่อและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ 5)การใช้เทคนิคและยุทธวิธีในการจัดการเรียนรู้ 6)การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 7)การทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 8)การนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 9)การบันทึกและรายงานผลการจัดการเรียนรู้ 10)การสัมมนาทางการศึกษาและสมรรถนะ 4 ด้าน ได้แก่ 1)สามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ 2)สามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน 3)สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 4) สามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน

2. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ขั้นการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

2.1 ความหมาย

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ขั้นการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา หมายถึง การจัดให้นักศึกษาได้ฝึกภาคปฏิบัติในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูในสถานการณ์จริงในโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลา 2 ภาคการศึกษา

(1 ปีการศึกษา) ทั้งนี้เพื่อที่จะให้นักศึกษาได้มีเวลานานพอในการเรียนรู้ประสบการณ์วิชาชีพในสถานการณ์จริง ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการผลิตครูสามารถผลิตครูที่มีคุณภาพ และมีคุณลักษณะที่เหมาะสมตามที่สังคมต้องการ บุนหา วัฒนะ (2532) ได้ให้ความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไว้ว่า คือ การจัดประสบการณ์ตรงให้นักศึกษาได้มีการเรียนรู้และมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเทียบเท่ากับหัวใจของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จุดมุ่งหมายทั่วไปจึงเป็นการนำเอาความรู้ความสามารถทั้งด้านเนื้อหา วิชาการ ด้านเทคนิค และด้านคุณลักษณะไปปฏิบัติในสถานการณ์จริงให้ได้ผล

2.2 ความสำคัญ

ความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่นักศึกษาจะได้เรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอน และงานในหน้าที่ครูอย่างเข้มข้นและเป็นรูปธรรม เป็นโอกาสที่จะได้นำความรู้และทฤษฎี ไปประยุกต์ใช้ และสร้างองค์ความรู้ทางการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์และแก้ปัญหาในกระบวนการทำงาน โดยมีครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ และผู้บริหารสถานศึกษา เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือ รุ่งทิวา จักรกร (2529) กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูว่า เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่นักศึกษาจะได้มีโอกาสในการนำเอาความรู้ภาคทฤษฎีไปใช้ทดลองปฏิบัติเพื่อศึกษา ค้นคว้าหาข้อเท็จจริง และฝึกทักษะต่างๆ เป็นการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีสมรรถภาพของความเป็นครูที่ดีในอนาคต

2.3 หลักการ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด คณะศึกษาศาสตร์ ได้กล่าวถึงรายวิชาการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพมี 2 รายวิชา ประกอบด้วย รายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 (Internship I) และรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 (Internship II) ซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้วิชาชีพครูงานครูเป็นงานอาชีพเฉพาะหรือเป็นวิชาชีพชั้นสูง ที่ผู้ศึกษาควรจะได้ฝึกงานในหน้าที่ครูอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อหาประสบการณ์และเกิดทักษะในวิชาชีพโดยแท้จริง และมุ่งสร้างประสบการณ์ และฝึกทักษะด้านต่างๆ ให้แก่นักศึกษาเพื่อให้มีความสามารถที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อออกไปเป็นครูอย่างแท้จริง ทั้งนี้ฝ่ายพัฒนานักศึกษา หน่วยงานที่รับผิดชอบการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาที่จะออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน ทั้งด้านสาระการปฏิบัติงาน และสมรรถนะ จากความสำคัญของมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2563)

2.4 ลักษณะของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ขั้นการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (2563) ได้กำหนดรายละเอียดของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ขั้นการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีความสำคัญยิ่ง ที่จะช่วยให้ได้ครูที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสม กระบวนการ

ฝึกต้องเป็นการฝึกที่ต่อเนื่องและควบคู่กันไปกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎี ตั้งแต่เริ่มเข้าเป็นนักศึกษาในปีแรก จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาปีสุดท้าย เพื่อนักศึกษาจะได้นำทฤษฎีการเรียนรู้ที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยไปทดลองและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู ซึ่งจะเป็นการพัฒนาสมรรถนะ 4 ด้าน ได้แก่ 1)สามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ 2)สามารถประเมิน ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน 3)สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 4)สามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนให้ครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งแนวทางการปฏิบัติงานของนักศึกษาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ชั้นการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีดังนี้ (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2563)

1. ตรวจสอบรายชื่อโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูและพิจารณาเลือกโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูร่วมกับอาจารย์นิเทศก์
2. ประสานงานโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู เพื่อแนะนำตัวและรับมอบรายวิชาที่จะดำเนินการสอนจากฝ่ายวิชาการของโรงเรียน เพื่อเตรียมวางแผนการจัดการเรียนรู้
3. ส่งกำหนดการสอน โครงสร้างรายวิชา การออกแบบหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ให้อาจารย์นิเทศก์ตรวจสอบ
4. เขียนแบบคำร้องขอปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดก่อนการปฏิบัติการสอน โดยจะต้องได้รับการพิจารณาอนุญาตจาก ทางมหาวิทยาลัย
5. รับการปฐมนิเทศจากฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู เพื่อให้เข้าใจถึงการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนของนักศึกษา
6. รายงานตัวต่อโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูและรับการนิเทศจากคณะผู้บริหารโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู เพื่อทราบเกี่ยวกับกรอบงานของสถานศึกษา ตลอดจนงานในหน้าที่ประจำและงานพิเศษของนักศึกษา
7. ร่วมวางแผนการออกแบบการจัดการเรียนรู้กับครูพี่เลี้ยง เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติการสอน
8. ศึกษาหน้าที่ความรับผิดชอบของนักศึกษาจากคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ชั้นการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ให้ชัดเจนว่าในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูนั้นจะต้องปฏิบัติงานในหน้าที่ครูในเรื่อง
9. จัดสัมมนาระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูและหลังจากเสร็จสิ้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูที่มหาวิทยาลัย โดยนักศึกษาที่เข้าร่วมสัมมนาแบ่งกลุ่มตามสาขาวิชา ร่วมกันเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขร่วมกัน ประเมินผล การปฏิบัติงานและการให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาในรุ่นต่อไป

10. จัดนิทรรศการแสดงผลงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นการปฏิบัติการสอน
ในสถานศึกษา

2.5 การประเมินผลการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย (2563) ได้กำหนดแนวการ
ประเมินผลการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ดังนี้

1. การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นการประเมินผลเพื่อการพัฒนา
สมรรถภาพ ด้านต่างๆ ของความเป็นครูโดยพิจารณาจากข้อดีและข้อควรปรับปรุงของนักศึกษา
เพื่อนำไปสู่การแก้ไขเป็นระยะๆ หรือเป็นขั้นตอนตามลำดับอย่างต่อเนื่องซึ่งต้องแจ้งผลการ
ประเมินให้นักศึกษาทราบทุกครั้งและจะประเมินผลเพื่อตัดสินในระยยะสุดท้ายของการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครู

2.การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ โดย
การตัดสินผลแต่ละรายการที่ประเมิน จะต้องพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เป็นระดับคะแนน
A, B+, B, C+, C, D+, D หรือ E

3. การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นการประเมินสมรรถภาพการสอน
ของนักศึกษาให้ครอบคลุมในหลายๆ ด้านทั้งด้านความรู้ เทคนิค และคุณลักษณะโดยอาศัยผู้ประเมิน
หลายฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สถานศึกษา และอาจารย์นิเทศก์

สรุปการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เป็นการจัดให้
นักศึกษาได้ฝึกภาคปฏิบัติในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูใน
สถานการณ์จริง นักศึกษาจะได้นำทฤษฎีการเรียนรู้ที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยไปทดลองและประยุกต์ใช้
ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู ซึ่งจะเป็นการพัฒนาสมรรถนะ 4 ด้าน ได้แก่ 1) สามารถจัดการเรียนรู้
ในสาขาวิชาเฉพาะ 2) สามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับ
ศักยภาพของผู้เรียน 3) สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 4) สามารถจัดทำรายงานผลการ
จัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน

3. การดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentoring)

รูปแบบการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำเป็นกระบวนการร่วมมือกันพัฒนาวิชาชีพระหว่าง
ผู้ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentor) ที่มีความรู้และประสบการณ์สูง กับผู้รับการดูแลให้คำปรึกษา
แนะนำ (Mentee) ที่มีความรู้และประสบการณ์น้อยกว่า บนพื้นฐานของความไว้วางใจ
(Trust) และความเต็มใจในการพัฒนาวิชาชีพของทั้งผู้ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentor) และผู้รับการ
ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentee)

3.1 ความหมายและบทบาทหน้าที่ของการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentoring)

วีชรา เล่าเรียนดี (2556) กล่าวว่า การดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentoring) เป็นรูปแบบการให้การดูแลปรึกษาและแนะนำครูบรรจุนใหม่ หรือครูที่เข้าสู่วิชาชีพครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย โดยการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ ต้องมีการเตรียมความพร้อมเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ทำหน้าที่ดูแลรักษา (Mentor) จะต้องผ่านการคัดเลือกและมีความสมัครใจเต็มใจ

Corria, M.P. McHenry, J.M. (2002) กล่าวถึง หน้าที่รับผิดชอบของผู้ดูแลให้คำปรึกษา (Mentor) โดยสรุปคือ ผู้ดูแลให้คำปรึกษามีหน้าที่สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อครูผู้รับ การปรึกษาและมีส่วนร่วมในการสังเกตการสอน วิเคราะห์สะท้อนผล บริการสื่ออุปกรณ์การสอน มีความจริงใจและให้กำลังใจ และมีความภูมิใจในอาชีพ โดยขบวนการดูแลให้คำปรึกษาจะต้องมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องกัน โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผน (Planning) การสอน (Teaching) สะท้อนคิด (Reflecting) โดยตลอด กระบวนการจะมีการพูดคุยปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่อง

Dunne K. and Villani S. (2007) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ทำหน้าที่ให้ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentor) คือ ผู้ทำหน้าที่ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำจะต้องทำหน้าที่เป็น 1) เพื่อนผู้ให้คำแนะนำ (Collegial Guide) โดยการแนะนำแนวทางการปฏิบัติที่จำเป็นและถูกต้อง 2) ผู้ให้คำปรึกษา (Consultant) คือการเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ของการพัฒนาวิชาชีพ 3) การเป็นครูผู้มีประสบการณ์ (Seasoned Teacher) คือ ผู้ถามหน้าที่ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ สามารถให้คำชี้แนะเป็นแบบอย่างที่ดีของการพัฒนาวิชาชีพ และสุดท้าย 4) บทบาทหน้าที่ของโค้ช (Coach) ถือเป็นบทบาทที่มีความสำคัญโดยมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับการชี้แนะ การช่วยเหลือให้ผู้รับการชี้แนะกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาให้เกิดความชัดเจน และมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น โดยมีกระบวนการที่นำมาใช้ในการพัฒนาวิชาชีพมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้ทำหน้าที่ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentor) จะร่วมค้นหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาผู้เรียนโดยการวางแผนการสนทนากับครู (Reflection Conversation) นำไปสู่การวางแผนการพัฒนาวิชาชีพที่ถูกต้องและเหมาะสม

2. การสังเกตการสอนและเก็บรวบรวมข้อมูล (Coaching Observation and Data Gathering) เป็นขั้นตอนของการร่วมกันพัฒนาวิชาชีพโดยผู้ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำจะสังเกตการสอน และเก็บรวบรวมข้อมูลในวิธีต่างๆ เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติการสอน

3. ร่วมการไตร่ตรองสะท้อนคิด โดยผู้ดูแลให้คำปรึกษาและครูร่วมกันสะท้อนผลการปฏิบัติการสอน วิเคราะห์การปฏิบัติการสอนและพัฒนาแนวทางการปฏิบัติการสอนให้มีประสิทธิภาพ กระบวนการดูแลให้คำปรึกษา (Mentoring Process) (วีชรา เล่าเรียนดี, 2556) การเป็นผู้ดูแลให้

คำปรึกษาแนะนำ เป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาวิชาชีพครู ดังนั้นควรมีการปฏิบัติที่มีความต่อเนื่อง สัมพันธ์กันและกัน ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

1. การวางแผน(Planning)
2. การสอน(Teaching) และการสังเกตการสอน(Observation)
3. การไตร่ตรองสะท้อนคิด(Reflecting) และการไตร่ตรองสะท้อนคิดและการให้ข้อมูล (Feedback) เป็นวัฏจักรต่อเนื่องแต่ละขั้นตอนจะมีการประชุมหรืออภิปรายร่วมกัน

กระบวนการในการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำจะต้องดำเนินการเป็นวัฏจักรต่อเนื่อง แต่ละขั้นตอนจะมีการประชุมหรืออภิปรายร่วมกันวงจรการประชุมปรึกษาหารือประกอบไปด้วยที่ขั้นตอน 4 ขั้น คือ

1. การร่วมกันไตร่ตรองสะท้อนคิดและการวิเคราะห์ เป็นการคิดไตร่ตรองที่สำคัญครอบคลุมทุกด้านของการปฏิบัติในการเป็นพี่เลี้ยง การคิดเกี่ยวกับการคิด และผลการคิดและการปฏิบัติของตนเอง ในขั้นนี้ทั้ง (Mentor) และผู้รับคำปรึกษา (Mentee) อาจร่วมกันคิดวิเคราะห์แต่ต้องปัญหาประเด็นที่ต้องการหรือวิธีการปฏิบัติ ชื่อผลการสอนและข้อเสนอแนะ

2. การประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการดำเนินการสอน ดำเนินการทั้งก่อนและหลังโดยมีการพูดคุยกันเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของบทเรียนที่จะสอน ประเด็นสำคัญที่ต้องสังเกต วิธีการสังเกต และบันทึกข้อมูล ภายหลังจากสังเกตการสอนมีการประชุมอภิปราย ไตร่ตรองสะท้อนคิดเกี่ยวกับผลการสังเกต อาจมีข้อเสนอแนะที่สำหรับนำไปใช้พัฒนาต่อไป

3. การสังเกตการสอนและบันทึกข้อมูล การสังเกตการสอนสำหรับ Mentor ที่ใช้สอดคล้องกับประเด็นที่จะสังเกตและบันทึก ข้อมูลจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการพัฒนางานก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จ ดังนั้นภาษาอังกฤษการสอนแต่ละครั้งจะขึ้นอยู่กับข้อมูลและผลปฏิบัติในครั้งก่อนหน้านั้นเป็นครั้งๆไปการดูแลให้คำปรึกษา (Mentoring) เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยควรใช้ผสมผสานกับวิชาชีพในรูปแบบอื่น ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการปฏิบัติ

4. การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาในช่วงโควิด-19

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563) ได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนไว้ใน 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) On Site คือให้มาเรียนตามปกติได้ในพื้นที่ที่ไม่ใช่สีแดง แต่ต้องเว้นระยะหรือลดจำนวนนักเรียนต่อห้องลง สำหรับจังหวัดพื้นที่สีเขียว สามารถจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ตามปกติ 2) On Air คือการออกอากาศผ่าน DLTV เป็นตัวหลักในการกระจายการสอน โดยใช้โรงเรียนวังไกลกังวลเป็นฐานในการจัดการเรียนการสอน สามารถดูได้ทั้งรายการที่ออกตามตาราง

และรายการที่ดูย้อนหลัง 3)Online ให้ครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ผ่านเครื่องมือที่ทางโรงเรียนกระจายไปสู่นักเรียน เป็นรูปแบบที่ถูกใช้ในการจัดการเรียนการสอนจำนวนมากที่สุด 4)On Demand เป็นการใช้งานผ่านแอปพลิเคชันต่างๆ ที่ครูกับนักเรียนใช้ร่วมกัน และ 5)On Hand หากจัดในรูปแบบอื่นๆ ที่กล่าวมาไม่ได้ให้โรงเรียนจัดแบบ On Hand คือจัดใบงานให้กับนักเรียน เป็นลักษณะแบบเรียนสำเร็จรูป ให้นักเรียนรับไปเป็นชุดไปเรียนด้วยตัวเองที่บ้าน โดยมีครูออกไปเยี่ยมเป็นครั้งคราว หรือให้ผู้ปกครองทำหน้าที่เป็นครูคอยช่วยเหลือ เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้โรงเรียนจะปิดแต่ต้องไม่หยุดการเรียนรู้ นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังได้จัดทำแนวทางการจัดการเรียนการสอนทางไกลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระลอกใหม่สำหรับครูและผู้บริหารเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโรงเรียนในการดำเนินการและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนทางไกลแก่นักเรียนและผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลานเรียนรู้ที่บ้าน ได้แก่

1) กรณีสำหรับนักเรียนที่สามารถเรียนที่บ้านได้ (Learn from home) โดยมีแนวทางปฏิบัติสำหรับครูคือ (1)ศึกษาแผนการสอน ใบงานต่างๆ และเตรียมเอกสารสำหรับนักเรียน และศึกษาการเรียนการสอนล่วงหน้าจากเว็บไซต์ของ DLTV(www.dltv.ac.th) (2)จัดทำและจัดส่งเอกสารการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนเป็นรายบุคคล (3)ตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อพูดคุยให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง และรับ-ส่งเอกสารการจัดการเรียนรู้ ใบงาน อื่นๆอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง (4)วิเคราะห์ผลการจัดการเรียนการสอนทางไกล การเยี่ยมบ้านและปัญหาต่างๆ เพื่อนำมาทบทวน ปรับปรุงแก้ไขตามบริบทของนักเรียนเป็นรายบุคคล (5)ออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และร่วมกับผู้ปกครองในการประเมินผลตามบริบทของนักเรียนรายบุคคล (6)ร่วมมือกับผู้ปกครองหาแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียน

2) กรณีนักเรียนที่ไม่สามารถเรียนที่บ้านได้ทั้ง 3 ช่องทาง โดยมีแนวทางปฏิบัติสำหรับครูคือ (1)ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สื่อใบงาน ของ DLTV (www.dltv.ac.th) เพื่อออกแบบวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียน (2)เตรียมสื่อ ใบงาน ส่งไปให้นักเรียน (3)ตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน พร้อมรับ-ส่งเอกสารให้ผู้ปกครอง เพื่อให้คำปรึกษา และกระตุ้นผู้ปกครองอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง (4)วิเคราะห์ผลการตรวจเยี่ยมบ้านเพื่อนำมาทบทวน และจัดทำเอกสารสื่อ เพิ่มเติมตามบริบทของนักเรียนรายบุคคล (5)ออกแบบการประเมินผลตามบริบทของนักเรียนรายบุคคล

3) กรณีจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนได้กรณีที่ได้รับการอนุญาตจากศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) จังหวัด (ศบค.จังหวัด) ในการจัดการเรียนการสอนแบบปกติเรียนที่โรงเรียน โดยให้ปฏิบัติตามมาตรการและแนวทางการ

ดำเนินงานเพื่อการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ดังนั้น หากมีนักเรียนจำนวนน้อยและมีพื้นที่เพียงพอ ก็สามารถจัดการเรียนการสอนตามปกติได้

หากนักเรียนจำนวนมาก หรือมีพื้นที่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนตามมาตรการ การเว้นระยะห่างทางสังคม(Social Distancing)/ความปกติใหม่(New Normal) ต้องจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานระหว่างการเรียนที่โรงเรียน (ON-SITE) การเรียนผ่าน DLTV (ON-AIR) การเรียนออนไลน์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต(ONLINE) การเรียนผ่าน Application(ON-DEMAND) การเรียนที่บ้านโดยหนังสือเรียนแบบฝึกหัด(ON-HAND) ให้นักเรียนสลับกันมาเรียนและมาสอบที่โรงเรียนได้โดยครูต้องคำนึงถึงการจัดทำข้อสอบคู่ขนาน(Parallel Examination) เพื่อความยุติธรรมสำหรับผู้เข้าสอบ

5. การให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนักศึกษาด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

สมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 ปี การศึกษาในการปฏิบัติงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์เป้าหมายการเรียนรู้การจัดการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ประกอบด้วยสมรรถนะ 4 ด้าน ดังนี้ 1)ด้านความสามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ 2)ด้านความสามารถประเมินปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียน 3)ด้านความสามารถวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 4)ด้านความสามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549) แต่จากประสบการณ์ที่ผู้เขียนในฐานะเป็นอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ซึ่งได้ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้สอนและอาจารย์นิเทศมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาหลายปี และจากการพูดคุยกับอาจารย์นิเทศด้วยกัน ครูพี่เลี้ยง ตัวนักศึกษาเองรวมทั้งจากการตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ และผลงานอื่นๆ พบปัญหาของนักศึกษา ได้ดังนี้ 1)ขาดทักษะและความรู้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผล และการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ไปประยุกต์ใช้แบบบูรณาการกันในการจัดการเรียนการสอน 2)เขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยไม่มีกรอบแบบหน่วยการเรียนรู้ 3)ขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ “การประเมินเพื่อพัฒนา” ซึ่งเป็นการประเมินระหว่างการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ขาดการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ขาดการทำวิจัยปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ หากนักศึกษาครูมีสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่ดีย่อมส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (Stephen, 1995) โดยเฉพาะสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้อาจารย์เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นสมรรถนะที่ต้องอาศัยเวลาและการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ

ดังนั้น การเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษานั้น จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ข้าพเจ้านำหลักการและกระบวนการดูแลให้คำปรึกษา(Mentoring Process) มาประยุกต์ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยได้ปรับกระบวนการและวิธีการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศ ซึ่งวิธีการให้คำปรึกษาแนะนำแบบไม่เป็นทางการ หมายถึง รูปแบบการสนทนาที่ไม่มีการกำหนดหัวข้อ/ประเด็น วัน/เวลา ที่ชัดเจน เป็นการให้คำปรึกษาแนะนำกับนักศึกษาเมื่อมีโอกาสหรือในคราวที่นักศึกษามีความจำเป็นเร่งด่วน วิธีนี้ผู้นิเทศสามารถให้ความช่วยเหลือผู้รับการนิเทศได้ 3 ลักษณะ คือ 1)บอกวิธีแก้ปัญหาโดยตรง 2)เสนอข้อมูลและให้โอกาสผู้รับการนิเทศวิเคราะห์ปัญหาเอง 3)แบบผสมผสานทั้งลักษณะที่ 1 และที่ 2 สำหรับขั้นตอนการนิเทศ มีดังนี้ 1)รับรู้ปัญหา 2)วิเคราะห์ปัญหา 3)แก้ไขปัญหา โดยเลือกวิธีแก้ปัญหาหลักหนึ่งใดลักษณะหนึ่ง ข้างต้นนี้ (กรองทอง จิระเดช, 2550) สำหรับช่องทางการสื่อสาร ในการแก้ปัญหาห้วงที่นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีหลากหลายวิธี เช่นใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line, Facebook, Twitter และ Blog เข้ามาช่วยในการให้คำปรึกษาแนะนำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลมา (Vilma Muega-Geronimo, 2017) ได้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในการให้คำปรึกษาแนะนำนักศึกษาระหว่างออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีคุณลักษณะและทักษะดังต่อไปนี้ (1)พลังในการทำงานที่เพิ่มขึ้น (2)ศักยภาพในการดำเนินการ (3)เพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตนเองและคนอื่นๆ (4)เพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองและ (5)มีความสนใจในการสร้างเครือข่าย

6. สรุป

คุรุสภาได้ออกประกาศข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ว่า ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพครูนั้นนอกจากจะศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษาแล้วต้องผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีและผ่านเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด ในการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหรือฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษานั้น ถือว่าเป็นการเตรียมตัวสู่อาชีพครู แต่ในทางปฏิบัตินักศึกษาเองยังมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้น้อย ยังต้องได้รับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบเพื่อเป็นการปฏิบัติหน้าที่อย่างครบถ้วน ทั้งงานสอนและงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายจากทางสถานศึกษา ดังนั้น ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) ก็คือ ระบบดูแล สอนงาน และเป็นพี่ปรึกษาให้กับบุคลากรที่อ่อนประสบการณ์กว่า โดยผู้ที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงควรจะต้องมีความอาวุโสในงาน ตลอดจนประสบการณ์การทำงานนั้นๆ ที่สูงกว่าผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดูแล นอกจากนี้บางครั้งพี่เลี้ยงอาจจะ

เป็นผู้ให้คำแนะนำตลอดจนเป็นที่ปรึกษาในเรื่องอื่นๆ ไปพร้อมกันด้วย อย่างเช่น การปรับตัวในการทำงาน ที่องค์กร การใช้ชีวิตในองค์กร ตลอดจนการใช้ชีวิตในสังคม เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556)

โดยการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้นจำเป็นต้องมีผู้ติดตามช่วยเหลือให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง นั่นคือ ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ที่ต้องทำงานประสานสัมพันธ์กัน ด้วยการกำกับ ดูแล และส่งเสริมให้นักศึกษาได้เรียนรู้กระบวนการความเป็นครูอย่างสมบูรณ์ สร้างความเข้าใจในระบบของอาชีพและหน้าที่ครูที่ดีเพื่อเตรียมตัวออกสู่การทำงานบริการวิชาชีพครูในสังคมที่รองรับการตอบสนองการเป็นแบบอย่างที่ดีของผลผลิตจากสถาบันอุดมศึกษา อีกทั้งครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ต้องคอยชี้แนะ แนะนำ ติดตามช่วยเหลือให้นักศึกษาสายครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและติดตามช่วยเหลือความก้าวหน้าในงานที่ได้รับมอบหมายที่ปฏิบัติการอยู่ ดังนั้นการผลิตครูหรือการพัฒนาครูใหม่ด้วยการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำโดยครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้วยวิธีการที่เป็นระบบที่เน้นความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้นจึงน่าจะช่วยส่งเสริมความสามารถเชิงทักษะในการจัดการเรียนรู้ (กนิษฐา เชาว์วัฒน์กุล, 2553)

การนำกระบวนการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ(Mentoring) มาปรับใช้ในกระบวนการนิเทศนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงของการฝึกหัดการสอนจะช่วยให้ นักศึกษาได้รับการสอนงาน คำแนะนำความช่วยเหลือ ตลอดจนการเสริมสร้างกำลังใจในการสอน ทำให้มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีทิศทางเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line, Facebook, Twitter, Blog และ Application Zoom

7. บรรณานุกรม

- กนิษฐา เชาว์วัฒน์กุล. (2553). การพัฒนารูปแบบการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสอน และการทำวิจัยในชั้นเรียนของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาการสอนคณิตศาสตร์. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. 3(1). 150-165.
- กรองทอง จิรเดชากุล. (2550). คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ธารอักษร.
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2556). แผนยุทธศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ (พ.ศ. 2556-2560). นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2563). คู่มือการปฏิบัติการในสถานศึกษา. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- บุหงา วัฒนะ. (2532). รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูในวิทยาลัยครู เพื่อเสริมสร้างเจตคติทางบวกต่อวิชาชีพครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รุ่งทิวา จักรกร. (2529). **ประสบการณ์วิชาชีพครู**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2556). **ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช การพัฒนาวิชาชีพ : ทฤษฎี กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 12 ฉบับปรับปรุงใหม่. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). **แนวทางการจัดการเรียนการสอนทางไกลใน สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำหรับครู และผู้ปกครอง**. สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2564. จาก https://smart.obec.go.th/upload/bookregister/upload_files2/1589800587x1529387532_2.pdf
- _____. (2563). **แนวทางการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ปีการศึกษา 2563**. สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2564. จาก http://www.ccs1.go.th/gis/eoffice/57000001tbl_datainformation/20200703174943JQaUHUy..pdf
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). **คู่มือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักงาน เลขาธิการคุรุสภา สำนักงานมาตรฐานวิชาชีพ กลุ่มมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ.
- _____. (2556). **ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556**. สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2564. จาก http://www.educ.su.ac.th/images/curriculum/ข้อบังคับคุรุสภา_56.pdf
- Coria,M.P. McHenry, J.M. (2002). **The Mentor's Handbook**. Christopher- Gorden Publishing, Inc.
- Dunne, K., & Villani, S. (2007). **Mentoring New Teachers through Collaborative Coaching: Link Teacher and Student Learning**. San Francisco : WestEd.
- Vilma Muega-Geronimo, (2017). **USE OF FACEBOOK IN MENTORING PRE-SERVICE TEACHERS**. College of Teacher Education, Laguna State Polytechnic University, Sta. Cruz, Laguna, Philippines.

การจัดการความเครียดโดยใช้หลักอริยสัจ 4 ในการบริหารจัดการองค์กร*

MANAGING STRESS BY USING THE 4 NOBLE TRUTHS

IN ORGANIZATIONAL MANAGEMENT

อุทัย ภูคดหิน¹, สุทัศน์ ประทุมแก้ว², พีรวัส อินทวิ³,

Uthai Phukhothin¹, Suthat Pratoomkaew², Peerawat Inthawee³

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus¹

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย²

Sisaket Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University²

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์³

Surin Rajabhat University³

Email : uthai.udon1424@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาการจัดการความเครียดโดยใช้อริยสัจ 4 ในการบริหารจัดการองค์กร พบว่า การแก้ปัญหาความเครียดโดยใช้อริยสัจ 4 มีขั้นตอน คือ ขั้นทุกข์ขั้นสมุทัยขั้นนิโรธ และขั้นมรรคขั้นทุกขคือ การบริหารจัดการในองค์กรสิ่งแรกในการทำงานคือปัญหาที่เกิดจากเพื่อนร่วมงาน สิ่งแวดล้อม ขั้นสมุทัยคือ สาเหตุของทุกข์ที่เกิดขึ้นในขั้นทุกข์คือ เจอระบบงานบริหารงานที่ขัดต่อความเป็นจริง มีความขัดแย้งกันในองค์กร ขั้นนิโรธคือ หาวิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสาเหตุที่พบในองค์กร และขั้นมรรคคือ นำปัญหาต่างๆ มาดำเนินการแก้ไขปัญหาจากสาเหตุที่เกิดขึ้น ด้วยการให้บุคลากรในองค์กรเข้าปฏิบัติธรรม โดยนำอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อการจัดการความเครียดขององค์กรให้มีความสันติสุขสืบไปขององค์กร

คำสำคัญ : 1. การจัดการความเครียด 2. หลักอริยสัจ 4 3. การบริหารจัดการองค์กร

ABSTRACT

This article aims to study that; the management of stress is using the 4 Noble Truths, in the organizational management found that, the solving stress is using the 4 Noble Truths to consist of the steps: the suffering stage are; Samuthai stage, Nirodha stage, and Path stage, Suffering stage. The first thing in work is the problem caused by colleagues, environment, at the level of communion, which is the cause of suffering that, it arises in the stage of the suffering, namely; the management system is the contrary to reality. There are conflicts in the organization. The Nirvana stage finds a solution to a problem to arises from the causes to found in the organization, and the trajectory stage brings various problems to take the action to solve the problems from the cause, by the allowing personnel in the organization to practice the Dharma by applying the 4 Noble Truths to manage the stress of the organization to have the peace for the organization.

Keywords : 1. Stress Management 2. The 4 Noble Truths 3. Organization Management

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทยอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่เกิดจนตายความสัมพันธ์นั้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระดับจิตใจของแต่ละบุคคลและการน้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติเป็นหลักในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้องเช่นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา คือ สาระทั้งหมดที่มีอยู่ในอริยสัจ 4 ที่ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ที่ครอบคลุมหลักการของพระพุทธศาสนาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น หลักเว้นชั้ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ หลักการไม่ยึดมั่นถือมั่น หลักสติปัญญา 4 ที่เป็นที่ตั้งแห่งสติหรือการฝึกสติและใช้สติ เหล่านี้เป็นต้น ล้วนเชื่อมโยงอยู่ในหลักอริยสัจที่โยงความจริงในธรรมชาติมาสู่การใช้ประโยชน์ของมนุษย์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือธรรมที่เสนอเป็นระบบปฏิบัติการให้มนุษย์บริหารประโยชน์จากความจริงของธรรมชาตินั้นเอง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2544) การนำหลักพุทธธรรมซึ่งเป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่กระบวนการปฏิบัติเพื่อลดความเครียด จึงเป็นกระบวนการลดปัญหาแบบองค์รวม เป็นหลักการพัฒนาปัญญาที่มุ่งการฝึกอบรมตน ให้บุคคลบรรลุถึงอิสรภาพอย่างยั่งยืน ดังนั้นวิถีทางของหลักพุทธธรรมจึงเข้ากันได้เป็นอย่างดีกับการสร้างคุณภาพชีวิตของบุคคลให้หลุดพ้นจากปัญหาต่างๆ ได้การจะพัฒนาฝึกปรือตนตามหลักพุทธธรรมนั้น พระพุทธศาสนามีความมุ่งหมายให้ผู้ฝึกฝนพัฒนาตน ให้ได้รับประโยชน์สุขตั้งแต่ขั้นต้นในการลงมือปฏิบัติ กล่าวคือ เริ่มแต่การรู้จักปฏิบัติ

คนที่ดีต่อสภาพสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งเรียกว่า ความสำรวมอินทรีย์ทั้งหลาย (ม.อ. (ไทย) 14/453 - 463) มีสำรวมตา สำรวมหู สำรวมจมูก สำรวมลิ้น สำรวมกาย และสำรวมใจ เพื่อจะได้ใช้เป็นพื้นฐานของศีล คือ เจตนางดเว้นจากความชั่วทางกาย และเจตนางดเว้นจากความชั่วทางวาจา เรียกว่า พัฒนาด้านความประพฤติ หรือพัฒนาด้านพฤติกรรมที่ดี อันเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญางอกงาม อย่างน้อยพึงพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียน แต่เป็นพฤติกรรมที่สร้างสรรค์เกื้อกูล (พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539) ฉะนั้น พึงทราบความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อพัฒนา ด้านกายด้วยศีล พัฒนาวาจาด้วยจิต และพัฒนาใจด้วยปัญญาโดยการนำเอาหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการความเครียด ซึ่งมีรายละเอียดที่ผู้ศึกษานำมาศึกษาดังต่อไปนี้

2. แนวคิดการจัดการความเครียด

ความเครียด เป็นคำที่ยืมมาจากวิชาฟิสิกส์ซึ่งอธิบายความว่า ความเครียดเป็นความกดดันหรือแรงที่มีต่อร่างกายของคนเรา คล้ายกับน้ำหนักของก้อนหินที่หล่นลงมากระทบกับพื้นด้วยความแรง ความเครียด จึงหมายถึง สิ่งที่ต้องการที่มีผลต่ออินทรีย์เพื่อก่อให้เกิดการปรับตัว สิ่งที่ต้องการคือ สิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกที่มีผลมากระทบต่อคนเรา การปรับตัวที่เป็นผลตามมาทำให้คนเราเกิดสภาวะของความตึง หรือการคุกคาม(จำลอง ดิษยวณิช และพริ้มเพรา ดิษยวณิช, 2545) ซึ่งมีรายละเอียดที่ผู้ศึกษานำมาศึกษา ดังนี้

2.1 แนวคิดการจัดการ

การจัดการ เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารนำนโยบายและแผนงานขององค์การสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยอาศัยความสามารถทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินการเกี่ยวกับคน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) และการจัดการ (Management) การจัดการ จึงหมายถึง การจัดหา การพัฒนา และประยุกต์ใช้ทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคล โดยผู้บริหารจะต้องมีความพยายามในการวางแผน บังคับบัญชา ควบคุมดูแลงานที่เขาปฏิบัติอย่างใกล้ชิดเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ(วิลาวรรณ ทรัพย์พิศาล, 2550) เป็นกระบวนการ กิจกรรม หรือการศึกษาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่จะเชื่อมั่นได้ว่า กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (กิจจา บานชื่น, 2559)

การจัดการ หมายถึง การจัดการความเครียด ซึ่งเป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมอยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะจัดการกับสิ่งกระตุ้นให้เกิดความเครียดทั้งที่เกิดขึ้นภายในหรือภายนอกตัวบุคคลและความเครียดที่เกิดขึ้นนี้จะถูกประเมินโดยผู้ประสพว่าจะต้องใช้กำลังความสามารถและแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่เกินธรรมดา หรือแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่อาจไม่เพียงพอที่จะจัดการกับความเครียดการเผชิญความเครียดนี้ถือเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และจะไม่มี การตัดสินใจก่อนว่าวิธีการเผชิญกับความเครียดวิธีใดมีประสิทธิภาพ บุคคลที่เผชิญ

กับความเครียดได้ดีคือบุคคลที่รู้จักเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ (เปรม วาพบัณฑิตกุล, 2552) การจัดการเป็นกลไกทุกอย่างที่บุคคลใช้เพื่อรักษาภาวะสมดุลทางจิตใจ รวมทั้งการใช้กระบวนการทางจิตใจในการลดความตึงเครียดนั้น ภาวะที่บุคคลพบกับปัญหา เช่น การเจ็บป่วยการสูญเสีย การถูกคุกคาม สิ่งเหล่านี้ถือเป็นภาวะเครียดซึ่งทำให้บุคคลต้องการโต้ตอบโดยการหาวิธีการต่างๆ เพื่อจัดหรือบรรเทาเหตุการณ์ที่ตึงเครียดนั้น (มะมัสซูกี สามะแอ, 2551) สุภาภัทร ทนเถื่อน (2553) ได้แบ่งรูปแบบของวิธีการจัดการความเครียดออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การจัดการความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหา วิธีนี้บุคคลจะใช้เมื่อตนมีความเครียดก็จะแสดงพฤติกรรมกับสิ่งที่มากระตุ้นโดยตรงเป็นการแก้ไขปัญหาโดยการตัดสินใจเลือกวิธีที่จะจัดการกับสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความเครียด โดยมุ่งเน้นที่ต้นเหตุของปัญหา ซึ่งการแสดงพฤติกรรมนี้บุคคลอาจเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีร่วมกันก็ได้ 2) การจัดการความเครียดแบบมุ่งแก้ไขอารมณ์วิธีนี้เมื่อเกิดความเครียดขึ้น บุคคลจะแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อลดความกดดันทางอารมณ์โดยการปรับสภาพอารมณ์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ของความตึงเครียดมากกว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง หรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์วิธีเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ไขอารมณ์ทำให้ความรู้สึกว่าอันตรายจากสถานการณ์นั้นลดลงแต่ความจริงแล้วอันตรายนั้นไม่ได้ลดลง สถานการณ์ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไป แต่ขึ้นอยู่กับ การปรับอารมณ์ต่อสถานการณ์นั้น 3) การจัดการความเครียดแบบได้ประโยชน์น้อย วิธีนี้มุ่งเน้นไปที่การพยายามหลีกเลี่ยงปัญหาหรือสาเหตุที่เกิดความเครียด โดยการปฏิเสธทั้งด้านความคิดและพฤติกรรม คือไม่คิดและไม่กระทำพฤติกรรมใดๆ ทั้งสิ้น

จะเห็นได้ว่า การจัดการความเครียด หมายถึง ความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมเพื่อลดความตึงเครียด หรือความกดดันทางจิตใจ เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่จะไปกระตุ้นกระบวนการทางพฤติกรรมหรือทางจิตใจเพื่อที่จะลดหรือจัดสิ่งแวดล้อมที่คุกคามทั้งภายในหรือภายนอกตัวบุคคล เพื่อเป็นการรักษาภาวะสมดุลทางจิตใจ และทำให้สามารถกลับมาดำเนินชีวิตตามปกติได้การจัดการความเครียด เกิดจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เมื่อมีสิ่งมาคุกคาม ทำให้รู้สึกว่าไม่เป็นไปดังที่คาดไว้บุคคลจะใช้เวลาพยายามหรือความสามารถในการเอาชนะต่อสถานการณ์ที่มาคุกคามนั้น เพื่อควบคุมจิตใจให้อยู่ในภาวะสมดุล โดยบุคคลจะมีการประเมินสิ่งที่มาคุกคาม ซึ่งมีทั้งการประเมินขั้นปฐมภูมิคือการประเมินว่าจะมีผลดีหรือผลอะไรกับตนเองขั้นทุติยภูมิคือการประเมินโดยใช้สติปัญญาในการพิจารณาเพื่อหาทางแก้ไขเป็นต้น

2.2 ความหมายความเครียด

คำว่า Stress ซึ่งหมายถึง ความเครียด มีรากศัพท์มาจากคำว่า Stringere ในภาษาละติน หมายถึง ความกดดัน ความตึงเครียด หรือแรงกดดัน จากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ทำให้คนเกิดความเครียด ที่เรียกว่า Stressor (วรพจน์ สถิตย์เสถียร, 2548) สุคนทิพย์ หนูนผล (2544) กล่าวว่า ความเครียดเป็นการตอบสนองของร่างกายต่อสิ่งที่มากระทบทั้งจากภายในและภายนอกบุคคล

ก่อให้เกิดเสียสมดุลของร่างกายและจิตใจ ซึ่งทำให้บุคคลต้องใช้ความสามารถเพื่อรักษาสมดุลให้อยู่ในภาวะที่ดีไว้ ปิยะวรรณ เลิศพาณิชย์ (2542) กล่าวว่า ความเครียด หมายถึง ภาวะที่ร่างกายและจิตใจตอบสนองต่อสิ่งที่มาคุกคามทั้งภายในและภายนอก เป็นความรู้สึกไม่พอใจ ไม่สบายใจ เสมือนจิตใจถูกบีบบังคับให้ต้องเผชิญกับสิ่งเร้า ความรู้สึกดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดความแปรปรวนทั้งร่างกายและจิตใจ กรมสุขภาพจิต (2541) กล่าวว่า ความเครียดเป็นเรื่องของจิตใจที่เกิดความตื่นตัวเตรียมรับเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่น่าพึงพอใจ และเป็นเรื่องที่เราคิดว่าหนักหนาสาหัส เกินกำลังความสามารถที่จะแก้ไขได้ ทำให้เกิดความรู้สึกหนักใจ และพลอยทำให้เกิดอาการผิดปกติทางร่างกายขึ้นด้วย หากความเครียดนั้นมีอยู่มากและคงอยู่เป็นเวลานาน ชูทิติย์ ปานปรีชา (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายความเครียดดังนี้ 1)ความเครียดเป็นภาวะทางจิตใจที่สำคัญ เผชิญกับปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะปัญหาในตัวคนหรือนอกตัวคน นอกปัญหาเกิดจริงหรือคาดว่าจะเกิดขึ้น เป็นปัญหามาจากความผิดปกติทางร่างกายหรือความผิดปกติทางใจ 2)ความเครียดเป็นปฏิกิริยาของจิตใจตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือสิ่งที่มากระตุ้นปัญหาที่กำลังเผชิญ 3)ความเครียดเป็นความรู้สึกไม่พอใจ ไม่สบายใจ เสมือนจิตใจถูกบีบบังคับให้ต้องเผชิญกับสิ่งเร้า ความรู้สึกดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดความแปรปรวนทั้งทางร่างกายและจิตใจ

จะเห็นได้ว่า ความเครียดเป็นภาวะของร่างกายและจิตใจตอบสนองต่อสิ่งที่มาคุกคามทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคลรวมทั้งเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความกดดัน ความทุกข์และไม่สบายใจ ทำให้เกิดการปรับตัวต่อสิ่งคุกคามนั้นๆ เพื่อรักษาความสมดุล ของตนไว้โดยแสดงออกมาทางด้านต่างๆ คือ ทางร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล

2.3 แนวคิดการจัดการความเครียดตามหลักพุทธศาสนา

การจะพัฒนาฝึกปรือตนตามหลักพุทธธรรมนั้น พระพุทธศาสนามีความมุ่งหมายให้ผู้ฝึกฝนพัฒนาตนให้ได้รับประโยชน์สุขตั้งแต่ขั้นต้นในการลงมือปฏิบัติ กล่าวคือ เริ่มแต่การรู้จักปฏิบัติตนที่ดีต่อสภาพสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งเรียกว่า ความสำรวมอินทรีย์ทั้งหลาย(ม.อ. (ไทย) 14/453-463/504-510) มีสำรวมตา หู จมูก ลิ้น กาย และสำรวมใจ เพื่อจะได้ใช้เป็นพื้นฐานของศีล คือ เจตนางดเว้นจากความชั่วทางกายและเจตนางดเว้นจากความชั่วทางวาจา เรียกว่า พัฒนาด้านความประพฤติที่ดี อันเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญางอกงาม (พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตโต), 2556) ฉะนั้น พึงทราบความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อจะได้พัฒนากาย วาจา และจิตใจ ได้อย่างถูกต้องตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1) ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทางกายภาพ ความต้องการทางกาย เป็นเหตุปัจจัยให้มีการพัฒนามนุษย์ให้ดีขึ้นหรือเลวลงได้ เนื่องจากความต้องการนั้นเข้าไปสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ดังนี้ (1)ความต้องการทางร่างกาย หมายถึง ความต้องการปัจจัย 4 คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค (พระสุทัตน์ ประทุมแก้ว, 2557) 2)ความต้องการทางสังคม หมายถึง ความปรารถนาสร้างหลักฐานทางครอบครัว หลักฐานในหมู่คณะ ในชาติ และ

กว้างออกไปถึงความต้องการผูกพันระหว่างชาติ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันชาติ เป็นต้น 3) ความต้องการทางจิตใจหรือทางศาสนา หมายถึง ความจำเป็นต้องมีศีล คือ การละเว้นจากความชั่วและมีธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม อันเป็นรากฐานของกิจการทั้งปวง และต้องการให้หลักธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องมือพัฒนาคน เพื่อควบคุมคนให้มีความประพฤติที่ดีงามแก่สังคมของตน (พระมหาสมชาย ฤกษ์แก้ว, 2537)

2) ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทางด้านจิตใจ หลักธรรมหมวดใหญ่ที่ชี้นำแนวทางการพัฒนาเป็นพื้นฐาน จะแสดงหลักการทั่วไปของการพัฒนา ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ ครอบคลุม และครอบคลุม หรือรอบด้าน และตลอดวงจร (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2540) แนวคิดการจัดการความเครียดตามหลักพระพุทธศาสนา จึงเป็นหลักของการปฏิบัติตามหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อลดความเครียดที่จะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วให้ผู้ที่นำไปปฏิบัติวิธีการระงับหรือดับทุกข์ที่จะเกิดขึ้น ดังนี้ อริยสัจ 4 นอกจากเป็นคำสอนที่ครอบคลุมหลักการทั้งหมดในพระพุทธศาสนาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติดังกล่าวแล้ว ยังมีคุณค่าที่น่าสังเกตอีกหลายประการดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) สรุปไว้ดังนี้ (1) เป็นวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งดำเนินการแก้ไขปัญหามาตรับระบบแห่งเหตุผล เป็นระบบวิธีแบบอย่าง ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาใดๆ ก็ตาม ที่จะมีคุณค่าและสมเหตุผลจะต้องดำเนินไปในแนวเดียวกันเช่นนี้ (2) เป็นการแก้ปัญหาและจัดการกับชีวิตของตนด้วยปัญญาของมนุษย์เอง โดยนำเอาหลักความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ไม่ต้องอ้างการดลบันดาลของตัวการพิเศษเหนือธรรมชาติ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ (3) เป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนทุกคน ไม่ว่าจะมนุษย์จะเติบโตไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่ห่างไกลตัวเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าเขายังจะต้องมีชีวิตของตนเองที่มีคุณค่า เขาจะต้องเกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์จากหลักความจริงนี้ตลอดไป (4) เป็นหลักความจริงกลางๆ ที่ติดเนื่องอยู่กับชีวิต หรือเป็นเรื่องของชีวิตเองแท้ๆ ไม่ว่าจะมนุษย์จะสร้างสรรค์ศิลปวิทยา หรือดำเนินกิจการใดๆ ขึ้นมา เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ของตน และไม่ว่าศิลปวิทยาการหรือกิจการต่างๆ นั้น จะเจริญขึ้น หรือเสื่อมลง สูญสลายไปหรือเกิดมีใหม่มาแทน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2558)

ขั้นที่ 1 ทุกข์ คือ สภาพปัญหา ความคับข้อง ติดขัด กัดค้น บีบคั้น บกพร่อง ที่เกิดมีแก่ชีวิตหรือคนที่ได้ประสบ ซึ่งเมื่อว่าอย่างกว้างที่สุดก็คือ ภาวะที่สังขาร หรือนามรูป หรือขั้นที่ 5 หรือโลกและชีวิตตกอยู่ในอำนาจของกฎธรรมดา เป็นของไม่เที่ยงแท้คงที่ ถูกเหตุปัจจัยต่างๆ กัดค้นบีบคั้น และขึ้นต่อเหตุปัจจัย ไม่มีตัวตนที่จะอยู่ในอำนาจครอบครองบังคับได้จริงนั่นเอง

ขั้นที่ 2 สมุทัย คือ เหตุเกิดแห่งทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหา ได้แก่ เหตุปัจจัยต่างๆ ที่เข้าสัมพันธ์ ชัดแย้ง ส่งผล สืบทอดกันมาจนปรากฏเป็นสภาพบีบคั้น กัดค้น คับข้อง ติดขัด อึดอัด บกพร่อง ในรูปต่างๆ แปลกๆ กันไป

ขั้นที่ 3 นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ความพ้นทุกข์ ภาวะไร้ทุกข์ ภาวะพ้นปัญหา หมดหรือปราศจากปัญหา เป็นจุดหมายที่ต้องการ ในขั้นนี้จะต้องกำหนดได้ว่าจุดหมายที่ต้องการคืออะไร การที่ปฏิบัติอยู่นี้ หรือจะปฏิบัติเพื่ออะไร จุดหมายนั้นเป็นไปได้หรือไม่ เป็นไปได้อย่างไร มีหลักการในการเข้าถึงอย่างไร

ขั้นที่ 4 มรรค คือ ทางดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ หรือวิธีแก้ไขปัญหา ได้แก่วิธีการและรายละเอียดสิ่งที่จะต้องปฏิบัติ เพื่อกำจัดเหตุปัจจัยของปัญหาให้เข้าถึงจุดหมายที่ต้องการ ซึ่งเรามีหน้าที่ภาวณา คือ ปฏิบัติหรือลงมือทำสิ่งที่พึงทำ ในขั้นของความคิดก็คือ กำหนดวางวิธีการแผนการ และรายการสิ่งที่จะต้องทำ ซึ่งจะช่วยให้แก้ไขสาเหตุของปัญหาได้สำเร็จ โดยสอดคล้องกับจุดหมายที่ต้องการ

จะเห็นได้ว่า การแก้ปัญหาหรือทุกข์ที่เกิดขึ้นตามหลักอริยสัจ 4 นั้น ในส่วนปัจเจกบุคคล และที่เกิดขึ้นจากความเครียด อริยสัจ 4 จึงเป็นไปเพื่อพัฒนาตนเองให้พ้นจากสภาวะแห่งปัญหา หรือความทุกข์ดังกล่าวนั้น หากมีความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การเกิดขึ้นของทุกข์โดยทำความเข้าใจและรู้จักว่าสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นปัญหาอยู่ในขณะนั้นเป็นความทุกข์ เป็นปัญหาที่แท้จริงสมควรได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แล้วจึงค้นหว่าสาเหตุหรือปัจจัยใดที่เป็นต้นตอ เป็นบ่อเกิดแห่งปัญหาดังกล่าว เพื่อจะได้ทำการกำจัดด้วยเทคนิค เครื่องมือหรือแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของปัญหาในแต่ละสถานการณ์ ก็จะส่งผลให้บุคคลพ้นจากความทุกข์ ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต เกิดการพัฒนาไปสู่ความหลุดพ้นจากความทุกข์หรือปัญหาทั้งปวงได้

3. แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการองค์กร

การบริหารจัดการ คือ การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งความหมายเชิงพฤติกรรม คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น (พระมหาไพฑูริย์ ปนตนนโท, 2550) ดังกล่าวนี สามารถแบ่งทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการได้ตามยุคสมัยที่นักวิชาการสร้างขึ้น โดยในการศึกษานี้จะนำมาแสดงเฉพาะทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ดังนี้

1) การบริการจัดการแบบดั้งเดิม เป็นแนวทางการจัดการที่มุ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การอันจะเป็นการเพิ่มความสำเร็จโดยรวมให้แก่องค์กร โดยหลักสำคัญของแนวคิดแบ่งออกได้เป็น 2 เรื่อง คือ ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลลัพธ์ที่ต้องการโดยใช้ต้นทุนทรัพยากรต่ำสุด และประสิทธิผล) หมายถึง ความสามารถขององค์การในการบรรลุวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2550)

2) การบริหารจัดการสมัยใหม่ ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลักที่เป็นพื้นฐานทำให้การบริหารจัดการได้ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ได้แก่ (1)สภาพธรรมชาติแวดล้อมทางการจัดการของแนวคิดทางการจัดการที่เคยใช้กับสภาพแวดล้อมในอดีต จำเป็นต้องเปลี่ยนไปตามสภาวะที่เปลี่ยนไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

(2)ขนาดขององค์กรเปลี่ยนไป ผู้บริหารองค์กรจำเป็นต้องปรับปรุงเกี่ยวกับเอกภาพในการบังคับบัญชา ซึ่งเดิมเคยใช้ตัวบุคคลมาเป็นเอกภาพ ความจำเป็นในการกระจายอำนาจหน้าที่มีมากขึ้น (3)ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีมากขึ้นตามลำดับ ทำให้การจัดการต้องปรับเปลี่ยนไปตามเทคโนโลยีที่นำมาใช้ (4)ผู้รับผิดชอบงานระดับสูงสุด คือ ผู้บริหารและผู้จัดการมีความเป็นมืออาชีพมากยิ่งขึ้น ทำให้ได้คิดค้นหลักการและวิธีการนำองค์กรใหม่ ๆ ไปสู่ความสำเร็จขององค์กรได้ไม่ยาก (5)หลักวิชาการทางด้านจัดการ หรือวิทยาการจัดการได้มีการศึกษาเรียนรู้ขยายวงกว้างออกไปถึงระดับปริญญาเอก ทำให้องค์ความรู้ด้านนี้ไปมีการศึกษาอย่างลึกซึ้งและทันสมัย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2543)

จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีการบริหารจัดการองค์กรที่มีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้ 1)การบริหารจัดการแบบดั้งเดิม เป็นการจัดการที่มุ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรอันจะเป็นการเพิ่มความสำเร็จโดยรวมแก่องค์กร 2)การบริหารจัดการเชิงพฤติกรรมศาสตร์ เป็นแนวคิดที่มุ่งการเพิ่มความสำเร็จในองค์กร เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญแก่บุคคลภายในองค์กร 3)การบริหารจัดการเชิงปริมาณ เป็นการนำเทคนิคและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไปพัฒนาด้วยการใช้การวัด การใช้สูตรคณิตศาสตร์และสถิติมาเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาทางการบริหารจัดการ 4)การบริหารจัดการเชิงระบบ เน้นระบบที่เป็นเครื่องมือการจัดการที่มุ่งการจัดเก็บ การจัดระเบียบ และการกระจายข้อมูล เพื่อตอบสนองหน้าที่ของการจัดการ หรือตอบสนองความต้องการของผู้บริหาร 5)การบริหารจัดการเชิงสถานการณ์ และ 6)การบริหารจัดการสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับสภาพธรรมชาติแวดล้อมทางการจัดการของแนวคิดทางการจัดการที่เคยใช้กับสภาพแวดล้อมในอดีต

4. อริยสัจ 4 กับการบริหารจัดการความเครียด

อริยสัจ 4 คือ ธรรมที่นำเสนอเป็นระบบปฏิบัติการ ให้มนุษย์บริหารประโยชน์จากความจริงของธรรมชาติ ซึ่งสภาวะตามธรรมชาตินั้นก็คือ กระบวนการอิทัปปัจจยตาปฏิบัติสมบูรณ์ และภาวะเหนือกระบวนการนั้นคือ “นิพพาน” ทั้งนี้ เพื่อชี้ให้เห็นถึงขั้นตอนในการปฏิบัติของมนุษย์ที่เป็นหลักของเหตุผล แต่การนำเสนอของพระพุทธเจ้าจะยกผลขึ้นมาให้เร้าใจก่อน แล้วค่อยชี้ไปที่เหตุและการที่จะดับทุกข์ หรือปัญหานั้นก็จะดับที่เหตุเท่านั้น เช่น

ทุกข์ คือ ปราภฏการณซึ่งเป็นผล (ปัญหา) และ สมุทัย เป็นเหตุของทุกข์ (สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา) นี้คือ ผลกับเหตุ คู่ที่หนึ่ง

นิโรธ คือ จุดหมายที่ต้องการ จักเป็นผล แล้วก็ มรรค คือ วิธีปฏิบัติให้บรรลุจุดหมายนั้นจัดเป็นเหตุ นี้คือ ผลกับเหตุ คู่ที่สอง

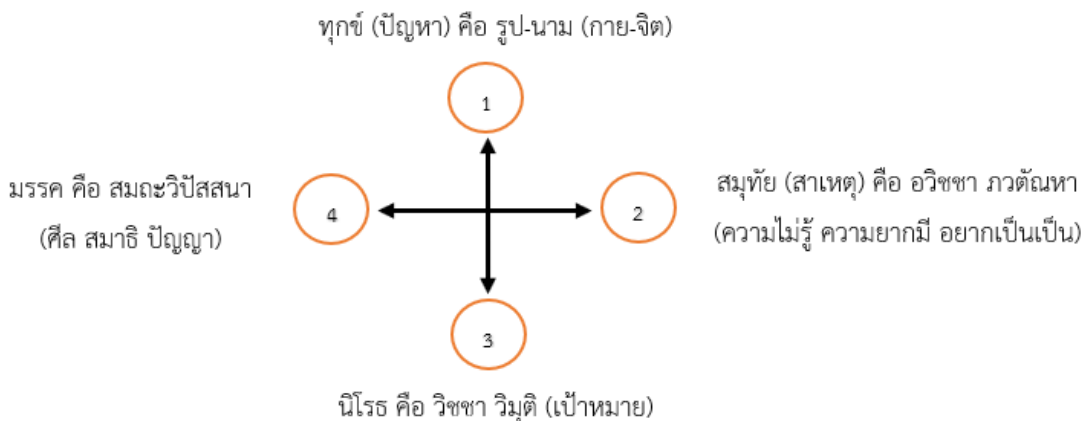
ปัญหาความเครียด คือ “ความทุกข์” ที่เกิดขึ้นเมื่อเผชิญกับปัญหา เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นผล (ต่อสังคม/ส่วนตัว) ส่วนความโลภ (ผู้ประสบปัญหาและมีความเครียด) ความโกรธผู้ได้รับ

ผลกระทบทั้งหมด) ความหลง (ผู้มีความเครียด) เหล่านี้คือ “สมุทัย” หรือสาเหตุทำให้เกิดทุกข์ นี่คือ ผลกับเหตุ คู่ที่หนึ่ง

ประชาชนที่มีความเครียด คือ “นิโรธ” หรือเป้าหมายที่ต้องการ ส่วน “มรรค” หรือแนวทางแก้ปัญหาด้านสุขภาพจิตและความเครียดนั้นอาจมีหลายระดับ เช่น ระดับนโยบายของรัฐ ระดับยุทธศาสตร์แห่งชาติ กฎหมาย และการปฏิบัติในทุกระดับ เป็นต้น นี่คือ ผลกับเหตุ คู่ที่สองการ แก้ไขปัญหาด้านสุขภาพจิตและความเครียดที่จะสมบูรณ์ได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณา ปัญหาโดยภาพรวมตามความเป็นจริง โดยใช้หลัก “อริยสัจ 4” เป็นที่ตั้งแล้ววิเคราะห์แยกแยะปัญหา สาเหตุของปัญหา เป้าหมายที่จะไปและแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องสมบูรณ์ จึงจะสามารถ แก้ปัญหานั้นได้อย่างแท้จริง เมื่อเข้าใจภาพรวมร่วมกันทุกส่วนทุกฝ่าย ทุกหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมี อดุมการณ์หรือเป้าหมายเดียวกันแล้ว แม้รายละเอียดในการปฏิบัติจะแตกต่างกันบ้าง แต่มี จุดมุ่งหมายเดียวกันร่วมกันแล้วก็ย่อมจะเป็นพลัง สามารถที่จะเข้าถึงหรือบรรลุเป้าหมาย คือ สังคมที่ ประชาชนปราศจากความเครียดและมีความสุขกายสุขใจทำให้สงบร่มเย็นได้

แนวทางการป้องกันและแก้ไขตามหลักพุทธธรรมนั้น เมื่อเราทราบถึงปัญหา (ทุกข์) และ สาเหตุ (สมุทัย) แล้วสิ่งที่จะมาเป็นคู่ปรับก็คือ การวางเป้าหมายที่จะมุ่งสู่ความหลุดพ้นปัญหานั้นได้ อย่างไร (นิโรธ) เมื่อได้เป้าหมายแล้วสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ เราจะมีแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติมาป้องกัน และแก้ไขปัญหาด้านความเครียดได้อย่างไร (มรรค) ซึ่งแนวทางที่ว่านี้จะต้องมีนัยสำคัญ 3 ประการ คือ 1)รู้รอบ ถูกต้อง แจ่มแจ้ง ในวิธีการ (พุทธศาสตร์) 2)ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องหรือปฏิบัติธรรม (ธรรมศาสตร์) 3)สังคมอยู่ร่วมกันได้ทุกคนอยู่อย่างมีความสุข (สังฆศาสตร์) (พระอนุพงษ์ พรหมสอาด, 2551)

การนำหลักพุทธธรรมมาใช้บริหารความเครียด เพื่อให้เข้าใจโดยรอบในการวิเคราะห์ภาพรวมของ ปัญหาที่จำเป็น จะต้องเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับสาเหตุ ความรู้ที่มุ่งสู่ความหลุดพ้น (เป้าหมาย) และแนวทาง ในการแก้ปัญหาที่เป็นเรื่องเดียวกันในขณะนี้ พึงเข้าใจว่าได้พยายามวิเคราะห์ให้อยู่ในบริบทของความ จริงอันประเสริฐสี่ประการ ที่มุ่งเน้นในการแก้ปัญหาโดยรอบและสมบูรณ์สามารถแสดงเป็นรูปภาพได้ดังนี้

การดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องหรือการปฏิบัติถูกต้องต่อสิ่งทั้งหลาย อย่างที่กล่าวมานี้ซึ่งถ้าจะให้มองเห็นชัดเจน จะต้องแบ่งซอยออกไปเป็นการปฏิบัติถูกต้องในกิจกรรมส่วนย่อยต่างๆ ของการดำเนินชีวิต นั้นมีมากมายหลายแง่หลายด้าน ดังนั้น เพื่อเสริมความเข้าใจในเรื่องนี้ จึงควรกล่าวถึงการปฏิบัติถูกต้องในด้านทั้งหลาย ซึ่งเป็นส่วนย่อยที่ประกอบกันขึ้นเป็นการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง การดำเนินชีวิตนั้น มองในแง่หนึ่งก็คือ การคืนรนต่อสู้อะไรให้หลุด หรือการนำชีวิตไปให้ล่องพ้นสิ่งบีบคั้น ตัดขาด คับข้อง เพื่อให้เป็นอยู่ได้ด้วยดี การดำเนินชีวิตที่มองในแง่นี้ พูดอย่างสั้นๆ ก็คือ การแก้ปัญหา รู้จักคบหา รู้จักเสวนา ถ้าเป็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางวัตถุก็หมายถึง การรู้จักกิน รู้จักใช้ เรียกว่ากินเป็น ใช้เป็น บริโภคเป็น เสวนาเป็น คบคนเป็นนั่นเอง

จะเห็นได้ว่า การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้ผลดีนั้น ครอบคลุมถึงการปฏิบัติถูกต้องที่เป็นส่วนย่อยของการดำเนินชีวิตนั้นมากมาย หลายแง่หลายด้านด้วยกัน กล่าวโดยสรุป คือ (1)ในแง่ของการล่องพ้นปัญหา ได้แก่ การแก้ปัญหาเป็น (2)ในแง่ของการทำกรรม ได้แก่ การคิดเป็น พูดเป็น/สื่อสารเป็น ทำเป็น (3)ในแง่ของการรับรู้ ได้แก่ การดูเป็น ฟังเป็น ตมเป็น สัมผัสเป็น คิดเป็น (4)ในแง่ของการเสพหรือบริโภค ได้แก่ การกินเป็น ใช้เป็น บริโภคเป็น เสวนาหรือคบเป็น

การปฏิบัติถูกต้องในแง่ด้านต่างๆ ที่เป็นส่วนย่อยของการดำเนินชีวิตอย่างที่กล่าวมานี้ รวมเรียกว่า การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง หรือการรู้จักดำเนินชีวิต พูดให้สอดคล้องกับถ้อยคำที่ใช้ข้างต้นว่า ดำเนินชีวิตเป็นและชีวิตที่ดำเนินอย่างนี้ ได้ชื่อว่า เป็นชีวิตที่ดั่งตามนัยแห่งพุทธธรรม

5. สรุป

จากการศึกษาที่ผู้ศึกษาได้กล่าวมาในเบื้องต้น พบว่า ผลกระทบจากความเครียดสามารถแสดงออกได้หลายทาง และอาการแสดงออก คือ 1)ทางด้านร่างกาย มักแสดงอาการใจสั่น ความดันโลหิตสูง 2)ทางด้านจิตใจ มักมีอาการอารมณ์อ่อนไหว หงุดหงิด กระวนกระวาย สับสน ขาดสมาธิ 3)ทางด้านพฤติกรรม ผลผลิตหรือคุณภาพลดลง มีแนวโน้มทำงานผิดพลาดหรือตัดสินใจผิดพลาด เอาใจใส่งานน้อยลง ขาดความคิดสร้างสรรค์ ปรากฏการณ์เหล่านี้ นอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาด้านการสูญเสียค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลในองค์กรอีกด้วย และในระยะยาวก็จะส่งผลเสียต่อสังคมต่อไป

การพัฒนาองค์กร ความจำเป็นที่จะต้องรู้ถึงปัญหาเพื่อทำการพัฒนาองค์กรให้ถูกจุดสามารถนำเอาหลักอริยสัจ 4 ประการมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาองค์กร ดังนี้ 1)ทุกข์ คือ การทำให้รู้จักตัวความทุกข์หรือตัวปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นได้ 2)สมุทัย คือ รู้จักต้นเหตุของปัญหาว่าปัญหาอย่างไรที่เกิดขึ้น คนโดยมากอยากดับที่ปลายเหตุ แต่แทนที่จะแก้ที่ต้นเหตุกลับไปวุ่นวายอยู่ที่ตัวความทุกข์อันเป็นผลจึงแก้ไม่ได้ 3)นิโรธ คือ ให้รู้จักความดับทุกข์ แก้ปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา ซึ่งทางพระพุทธศาสนาชี้แจงว่าการดับทุกข์นั้นไม่ใช่ดับผล ต้องดับเหตุจึงจะดับ

ไปด้วย ถ้าดับแต่ผลเหตุยังอยู่ ทุกข์ก็จะต้องเกิดอีก 4)มรรค คือ ให้รู้จักว่าความดับทุกข์นั้นจะเกิดขึ้น
 ลอยๆ ไม่ได้ จะต้องมีย่อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ หรือถึงจุดหมายของงานที่ได้ตั้งเอาไว้

ดังนั้น อริยสัจ 4 จึงเป็นหลักการที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและจัดการ
 กับชีวิตของมนุษย์ด้วยภูมิปัญญาของมนุษย์เองอย่างมีระบบ สมควรแก่เหตุและผล เป็นระบบวิธีที่เป็น
 แบบอย่างในวิธีการแก้ปัญหาทุก ๆ ปัญหา เป็นหลักการแก้ปัญหาโดยการนำเอาความรู้ตามหลักความ
 จริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ไม่ต้องอ้างอำนาจพิเศษเหนือธรรมชาติหรือสิ่ง
 ศักดิ์สิทธิ์ใดๆ มาช่วยดลบันดาลให้ได้รับผลสำเร็จในสิ่งที่ต้องการและเนื่องจากความทุกข์เป็นหลัก
 ความจริงที่เป็นสากล ไม่ว่าจะ เป็นชนชาติใดอาศัยอยู่ส่วนไหนของโลกนับถือศาสนาอะไรมีฐานะความ
 เป็นอยู่ต่างกันอย่างใด อยู่ในวัยและเพศใดก็ตาม ก็สามารถนำหลักธรรมนี้มาเป็นแนวทางในการดูแล
 สุขภาพให้เหมาะสมตามสภาพวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคลและแต่ละสังคมได้

6. บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต. (2541). **บริการสุขภาพจิตมุ่งชีวิตเป็นสุข**. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- กิจจา บานชื่น. (2559). **หลักการจัดการ**. กรุงเทพฯ : ซี.เอ็ดดูเคชั่น.
- จำลอง ดิษยวณิช และพริ้มเพรา ดิษยวณิช. (2545). **ความเครียด ความวิตกกังวลและสุขภาพ**.
 เชียงใหม่ : แสงศิลป์.
- ชูทิตย์ ปานปรีชา. (ม.ป.ป). **อารมณ์ ความเครียดและการปรับตัว ในเอกสารการสอนชุดวิชา
 จิตวิทยาทั่วไป หน่วยที่ 8-15**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปิยะวรรณ เลศพานิช. (2542). **การศึกษาความเครียด สาเหตุของความเครียด และวิธีเผชิญ
 ความเครียดทางการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนมัธยมศึกษา
 สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง กลุ่มที่ 4**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
 จิตวิทยาการแนะแนว. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เปรม วาทบัณฑิตกุล. (2552). **การจัดการความเครียดของนักกีฬามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการ
 แข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2539). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- _____. (2540). **ความสำคัญของพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2544). **แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.
- _____. (2556). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2558). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 30.
 กรุงเทพฯ : มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต.

- พระมหาไพฑูริย์ ปนตนนโท. (2550). การบริหารคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พระมหาสมชาย เกิดแก้ว. (2537). พระพุทธศาสนาในสังคมที่เปลี่ยนแปลง : ศึกษาเปรียบเทียบการตักบาตรของพุทธศาสนิกชนในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร และอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระสุทัศน์ ประทุมแก้ว. (2557). ศึกษารูปแบบการปฏิบัติธุดงค์วัตรในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอนุพงษ์ พรหมสอาด. (2551). การประยุกต์ใช้จริยศาสตร์ในการจัดการความเครียด. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2543). องค์การและการจัดการภาครัฐ. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มะมัสซูกี สามะแอ. (2551). ความเครียดและการจัดการความเครียดของบุคลากรสาธารณสุขในสถานีนอนามัย จังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรพจน์ สติธัยเสถียร. (2548). บุคลิกภาพห้วงองค์ประกอบกับกลวิธีเผชิญความเครียดของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิลาวรรณ รพีพิศาล. (2550). หลักการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิจิตรหัตถกร.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). การจัดการและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ : Diamond In Business World.
- สุคนธ์ทิพย์ หนูนพล. (2544). ความเครียดและการปรับตัวของนักศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญโรงเรียนผู้ใหญ่อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสุศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภาภัทร ทนเถื่อน. (2553). การศึกษาความเครียดและวิธีเผชิญความเครียดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาและพัฒนาการ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การเมืองการปกครองท้องถิ่นไทยในศตวรรษที่ 21*
POLITICS AND LOCAL GOVERNANCE IN THAILAND
IN THE 21st CENTURY

พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า¹

Pornpimol Pochailar¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus¹

Email : Pochailar11@gmail.com

บทคัดย่อ

การปกครองส่วนท้องถิ่นไทย หลังจากการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ามีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องในด้านจัดการตามหลักของการกระจายอำนาจของรูปแบบปกครองการตามระบอบประชาธิปไตย การปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาในทุกระดับต้องมีการเพิ่มทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุค เพื่อการให้บริการสาธารณะที่ดีกับประชาชนร่วมไปถึงความเป็นอยู่ของประชาชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน แต่ละท้องถิ่นที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ

คำสำคัญ : 1. การเมือง 2. การปกครองท้องถิ่น 3. ศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

Thai local government After the change in Thai politics from B.E. 2475 to the present, it can be seen that there has been a continuous improvement in management according to the principle of distribution. The power of the democratic form of governance, Local government in Thailand in the 21st century, development at all levels requires increased learning and innovation skills. Information, media and

---

*Received: July 3, 2022; Revised: August 30, 2022; Accepted: September 21, 2022

technology skills, life and career skills which plays an important role in the development of the country Local government which has changed according to the era, To provide good public service to the people as well as the well-being of the people. local wisdom tradition and beautiful local culture is unique to each community. Each region has been inherited since ancient times.

Keywords : 1. Politics 2. Local Governance 3. 21st Century

1. บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย คือการกระจายอำนาจสู่ฐานราก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม และอยู่ใกล้ประชาชนมากที่สุด (โกวิทย์ พวงงาม, 2555) การพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ทางการศึกษาต้องคำนึงถึง จึงต้องหลักการมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการ โดยเฉพาะเรื่องภารกิจ และพื้นที่ที่บ่งชี้การบริหารส่วนจังหวัด การแก้ไขปัญหาหายได้ไม่เพียงพอต่อการบริหาร การพัฒนาพื้นที่ และการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน เนื่องจากปัญหาการแบ่งรายได้ที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐบาลกับท้องถิ่น ปัญหาการควบคุม กักตุนจากส่วนกลางและภูมิภาคมีมากและไม่สู้จะมีมาตรฐาน ในขณะที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องนี้ก็จะน้อยเกินไป (รสคนธ์ รัตนเสริมพงศ์, 2547) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครอง ให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความการพัฒนาประชาชนของตนเองในทุกระดับต้องมีการเพิ่มทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะด้านชีวิตและอาชีพซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศการศึกษาท้องถิ่นมีความเกี่ยวพันมีส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุค ตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาประเทศไทยให้สมดุลทั้งทางวัตถุและจิตใจควบคู่กันไปได้ “คุณธรรมนำการพัฒนา” สร้าง “สังคมคุณธรรม” ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และประเทศไทย 4.0

จะเห็นได้ว่าปัจจุบันเป็นยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ประชาชนมีทักษะสำหรับการดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ต่างจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญคือ ทักษะการเรียนรู้(Learning Skill)ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนในประเทศ มีความรู้ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้

ประชาชนในประเทศมีการพัฒนาไปตามสากลโดยเฉพาะทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมจะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของประชาชนในเขตปกครองทุกระดับเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน (วิจารณ์ พานิช, 2562) ได้แก่ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรมความคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี เนื่องด้วย ในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย ประชาชนในประเทศจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลายโดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ดังนั้นความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อ ความรู้ด้านเทคโนโลยีทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ ประชาชนในประเทศจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญดังต่อไปนี้ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้(Accountability) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility)

2. ความหมายของการเมืองการปกครอง

การเมืองการปกครองหรือรัฐศาสตร์หรือศาสตร์แห่งรัฐ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Political Science เป็นคำศัพท์ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการเมืองการปกครองโดยเฉพาะนักปราชญ์ทางรัฐศาสตร์ทั้งหลายอาจจะแยกวิชาการนี้ออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ ประการหนึ่งมีลักษณะเป็นศาสตร์ (Science) คือเป็นความรู้ทางวิชาการด้านการเมืองการปกครอง ประการที่สองมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts) วิชารัฐศาสตร์จึงกลายเป็นวิชาที่ประยุกต์เอาลักษณะที่เป็นศาสตร์และศิลป์เข้าด้วยกัน แล้วนำเอาวิชาการนี้มาใช้ปกครองประเทศ และในขณะเดียวกันวิชาการเมืองการปกครองนี้อาจจะถูกบุคคลบางกลุ่มมองภาพในทางที่ไม่ดี คือ อาจจะมองไปว่าการเมืองการปกครองเป็นเรื่องสกปรก โหดร้ายทารุณ เช่นฆ่า มุ่งหาผลประโยชน์ส่วนตัว เป็นเรื่องของคนมีเงิน มีการศึกษาและคนที่ไฝ่หาความเป็นใหญ่ แต่สภาพที่เป็นจริงแล้วการเมืองการปกครองเป็นเรื่องของคนทุกคนในสังคมจะต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจ ไม่เป็นเรื่องที่น่ากลัวหรือเลวร้ายอย่างที่ว่า ถ้ามีความเข้าใจที่ดีและนำมาใช้ให้ถูกต้องตามกระบวนการ เพราะวิชาการเมืองการปกครองนั้น เป็นศาสตร์และเป็นศิลป์ที่ผู้ปกครองประเทศจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนในประเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยรวมทั้งความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ดังนั้นเพื่อที่ให้ผู้ศึกษาได้รู้ความหมายอันลึกซึ้งของรัฐศาสตร์ จึงขอนำเอาคำนิยามของนักปราชญ์ทางรัฐศาสตร์ทั้งหลายมากล่าวดังต่อไปนี้

การเมือง เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินและการใช้อำนาจในการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน และการใช้อำนาจที่ได้มาเพื่อสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชน การเมือง (Politic) มาจากคำภาษากรีก “Polis” แปลว่า “รัฐ”

หรือ “ชุมชนทางการเมือง” มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้หลากหลายต่างกันขึ้นอยู่กับทัศนะและความเข้าใจของนักวิชาการแต่ละคน การเมือง หมายถึง กระบวนการในการจัดการรัฐโดยมีความเกี่ยวข้องกับ บุคคล กลุ่มคน เพื่อการกำหนดแนวทางหรือข้อปฏิบัติให้สมาชิกในสังคมยึดถือปฏิบัติร่วมกัน การเมือง หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคม ซึ่งอาจจะมีประโยชน์ร่วมกันหรือขัดแย้งกันหรือมีความคิดเหมือนกัน หรือมีความคิดไม่เหมือนกัน ร่วมมือกันหรือต่อสู้กันเพื่อสรรหาบุคคลไปทำหน้าที่ปกครองประเทศแทนพวกเขา และหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจที่จะทำให้พวกเขาสามารถตัดสินใจในเรื่องส่วนรวมได้โดยชอบธรรม การเมือง หมายถึง การศึกษากลุ่มต่างๆ ที่ใช้อิทธิพลบังคับให้มีการออกกฎหมายการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันหรือแสวงหาอำนาจซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมโดยส่วนรวม การเมือง หมายถึง การมีและการใช้อำนาจ การมีและการใช้อิทธิพล หรือการดำเนินการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและอิทธิพล การเมือง หมายถึง กิจกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายออกปฏิบัติซึ่งจะมีผลต่อสังคมส่วนรวม ด้วยความยินยอมของสังคมนั้น Bernard Crick (1964) ให้ความหมายไว้ว่า รัฐศาสตร์เป็นเรื่องของการรวบรวมเอาผลประโยชน์หรืออุดมการณ์ที่แตกต่างกัน มารวมไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน เพื่อความผาสุกของคนในทุกกลุ่ม Harold D. Lasswell and Abraham Kaplan (1970) ได้กล่าวว่า การเมืองเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้อิทธิพล และศึกษากลุ่มคนที่มีอิทธิพลในสังคม David Easton (1971) กล่าวว่า รัฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการเลือกสรรสิ่งที่ดีให้คนในสังคมได้อยู่กัน ใช้อย่างมีคุณภาพ Max Weber (1966) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเมืองเป็นการต่อสู้ระหว่างกลุ่มในสังคมเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจจลาจล Aristotle (1943) กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง มนุษย์จะหลีกเลี่ยงการเมืองไม่ได้ จึงจำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนในชุมชน Jerame Bentham (1864) ได้อธิบายไว้ว่า การเมืองเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถที่จะบรรลุผลประโยชน์ส่วนตัวร่วมกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้ โดยยึดถือหลักคำนวณความผาสุก

จากความหมายและคำจำกัดความของรัฐศาสตร์หรือการเมืองการปกครองที่นักปราชญ์ทั้งหลายได้ให้ไว้แล้วนั้น จะเห็นได้ว่า การเมืองการปกครองมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การสร้างสรรค์สังคมมนุษย์ให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานในแต่ละสังคม เช่น ประชากร สภาพภูมิศาสตร์ ดินฟ้าอากาศ และทรัพยากร เป็นต้น มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมของตน ถ้ากลุ่มชนใดหรือรัฐใดมีความสามารถนำทฤษฎีการปฏิบัติในรัฐศาสตร์มาทำให้กลุ่มชนในรัฐเกิดความพอใจ มีความสงบสุข ถือว่ารัฐนั้นได้บรรลุเป้าหมาย ถึงอย่างไรก็ตาม ถ้าจะกล่าวโดยสรุปในเนื้อหาสาระที่สำคัญของความหมายของรัฐศาสตร์หรือการเมืองการปกครองนั้นจะได้ดังนี้ 1) การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจการปกครอง 2) การเมืองเป็นเรื่องของการจัดสรรผลประโยชน์ 3) การเมืองการปกครองเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับรัฐ 4) การเมืองการปกครองเป็นเรื่องของการต่อสู้

เกี่ยวกับอำนาจ และผลประโยชน์ 5) การเมืองการปกครองเป็นเรื่องของผู้ปกครองและผู้ใต้การปกครอง

3. รูปแบบการเมืองการปกครองท้องถิ่นไทยในศตวรรษที่ 21

ความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่ และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติและความสำนึกในการปกครองของตนเองของประชาชนจึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่น ไปตามขนาดของพื้นที่และประชากรของที่ต่าง ๆ โดยทั่วไปการจัดโครงสร้างรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การออกแบบโครงสร้างรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่ามีโครงสร้างรูปแบบอย่างไร ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ (วุฒิสาร ตันไชย, 2543)

ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลักการหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. การจัดโครงสร้างตามรูปแบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ซึ่งโดยทั่วไปการจัดโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นหลักๆ จะคล้ายกับระบบรัฐสภา กล่าวคือ มีการแยกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายสภาท้องถิ่น และฝ่ายบริหาร

2. การจัดโครงสร้างรูปแบบตามสภาพพื้นที่และลักษณะชุมชน เป็นการจัดรูปแบบโดยคำนึงถึงสภาพของพื้นที่และลักษณะชุมชนประกอบกัน เช่น พื้นที่ชนบทและชุมชนเมือง

3. การจัดโครงสร้างรูปแบบตามนโยบายรัฐบาลในหลายๆ ประเทศถือว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นส่วนย่อยของรัฐ ดังนั้น จึงเป็นสิทธิของรัฐที่จะปรับเปลี่ยนได้ตามที่รัฐเห็นสมควร นอกจากนี้ยังมีการแบ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในปัจจุบัน มี 2 รูปแบบ คือ

1) รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไป ได้แก่

1.1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแล

1.2) เทศบาล มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภาเทศบาล และนายกเทศมนตรี โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดกำกับดูแล

1.3) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีนายอำเภอเป็นผู้กำกับดูแล

2) รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ซึ่งมีฐานะเป็นทบวงทางการเมืองและนิติบุคคลโดยในประเทศไทยมีอยู่ 2 แห่งคือ

2.1) กรุงเทพมหานคร มีโครงสร้างการบริหาร คือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สภากรุงเทพมหานครและสภาเขต

2.2) เมืองพัทยา มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภาเมืองพัทยา นายกเมืองพัทยาจะเห็นได้ว่า การกำหนดรูปแบบขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามการจัดโครงสร้างซึ่งมีตามรูปแบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มีฝ่ายสภาท้องถิ่น และฝ่ายบริหารตามสภาพพื้นที่และลักษณะชุมชนเป็นการจัดรูปแบบโดยคำนึงถึงสภาพของพื้นที่ และตามนโยบายรัฐบาลในหลายๆ ประเทศถือว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นส่วนย่อยของรัฐ ในส่วนของประเทศไทยได้แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือรูปแบบการปกครองท้องถิ่นทั่วไป และรูปแบบการปกครองท้องถิ่นพิเศษ

นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับภาพรวมของรูปแบบการปกครองท้องถิ่นไทย อันประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา โดยเทศบาลเป็นการปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีความเป็นชุมชนเมือง เทศบาลจึงมีลักษณะการทำงานใกล้ชิดกับประชาชนและมีประเด็นต่างๆ ไว้ (พงศิ์พยอม วาศภูติ, 2564) 5 ประเด็นดังต่อไปนี้

1) เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยองค์กรแรก มีประวัติความเป็นมาจากพระราชดำริของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงรับทราบจากพวกชาวต่างประเทศที่มักจะติเตียนว่าพระนครยังสกปรกและไม่มีถนนหนทาง จึงมีผู้กราบทูลให้จัด “มุนิซิเปอล” แต่ทรงโปรดให้เริ่มต้นที่ “สุขาภิบาล” ก่อน เพื่อให้ทั้งฝ่ายราชการและฝ่ายประชาชนค่อยๆ เรียนรู้การปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นของใหม่ จากนั้นก็มีวิวัฒนาการเรื่อยมาผ่านรัชสมัยของรัชกาลที่ 6 (ทรงทดลองระบบเทศบาลในเมืองจำลอง “ดุสิตธานี”) และรัชกาลที่ 7 (ทรงเตรียมร่างกฎหมายจัดตั้งเทศบาล) จนมาประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 เมื่อหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง กฎหมายฉบับนี้มีการปรับปรุงแก้ไขมาจนบัดนี้ถึงฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2552)

2) เทศบาลเป็นท้องถิ่นไทยรูปแบบเดียวที่แบ่งออกเป็น 3 ขนาด หรือ 3 ประเภท การจัดตั้งเทศบาลเป็นไปตามจำนวนและความหนาแน่นของประชากร เศรษฐกิจและศักยภาพของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยมี 3 ประเภท (สามารถเปลี่ยนแปลง ยุบ ควบรวม หรือเลื่อนขึ้นลงได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด) ปัจจุบันมีเทศบาลตำบล 2,247 แห่ง เทศบาลเมือง 195 แห่ง และ เทศบาลนคร 30 แห่ง ภาพรวมการใช้จ่ายงบประมาณของเทศบาลทั่วประเทศในปัจจุบันน่าจะไม่ได้ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนหนึ่งหมื่นสองพันล้านบาท

3) เทศบาลเป็นที่มาของการให้ประชาชนเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง เดิมการเลือกผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยเป็นการเลือกตั้งทางอ้อม กล่าวคือ หลังจากเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นแล้ว สภาดังกล่าวต้องลงมติเลือกตัวนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากสมาชิกสภาท้องถิ่นนั้น เป็นการเลียนแบบระบบรัฐสภา (Parliamentary System) เช่นที่เป็นอยู่ในระดับชาติแต่ที่มาของผู้บริหารท้องถิ่นดังกล่าวของเทศบาลมักจะเกิดความวุ่นวายระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายสภา เช่น การซื้อตัวให้ย้ายข้าง การตีรวนเมื่อข้อบัญญัติงบประมาณเข้าสภา เป็นต้น ทำให้รัฐบาลได้เสนอแก้ไขกฎหมายแยกการเลือกตั้งผู้บริหารกับสมาชิกสภาท้องถิ่น ให้เป็นการเลือกตั้งโดยตรงทั้งคู่ พร้อม

ทั้งวางหลักป้องกันปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวไว้อย่างไรก็ดี นับเป็นเรื่องแปลกกึ่งไม่น้อยที่มีการนำระบบประธานาธิบดี(Presidential System) มาใช้ปะปนในระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยของเรา

4) ปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาล ปัญหาของการปกครองท้องถิ่นไทย มีสารพัดแต่กล่าวเฉพาะเรื่องใหญ่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทศบาล คือ (1) การกระจายอำนาจ การถ่ายโอนภารกิจบทบาทหน้าที่ที่น้อยเกินไปและซ้ำซ้อนกับกระทรวง กรม จังหวัด และอำเภอ (2) ความซ้ำซ้อนของภารกิจและพื้นที่กับองค์การ-บริหารส่วนจังหวัด (3) รายได้ไม่เพียงพอต่อการบริหาร การพัฒนาพื้นที่ และการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน เนื่องจากปัญหาการแบ่งรายได้ที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐบาลกับท้องถิ่น (4) การควบคุมกำกับดูแลจากส่วนกลางและภูมิภาค มีมากและไม่สู้จะมีมาตรฐาน ในขณะที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องนี้ก็ดูจะน้อยเกินไป

5) แนวโน้มในอนาคตที่ควรจะเป็น (1)ให้เทศบาล(Municipality) เป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นหลัก โดยกำหนดภารกิจ โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ ให้หลากหลาย มีความยืดหยุ่น เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ (2)ปรับปรุงการเงินการคลังท้องถิ่น ให้เทศบาลมีรายได้เพียงพอต่อการจัดบริการสาธารณะในพื้นที่โดยการกำหนดประเภทภาษีท้องถิ่นเสียใหม่ การแบ่งรายได้จากภาษีของรัฐเพิ่มเติม การจัดสรรเงินระหว่างท้องถิ่นรูปแบบอื่นกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด รวมทั้งจัดเงินอุดหนุนประเภทให้คิดเองทำเองเป็นก้อน(Lump Sum) ให้มากกว่าเดิม (3)ส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวกันเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่เพื่อการพัฒนาและให้บริการแก่ประชาชนได้ดียิ่งขึ้น เช่น การควมรวมระหว่างเทศบาลขนาดเล็กกับเทศบาลขนาดเล็กหรือกับเทศบาลขนาดใหญ่กว่า รวมทั้งการควมรวมกับองค์การบริหารส่วนตำบล หรือการควมรวมระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลด้วยกันเพื่อยกฐานะเป็นเทศบาลระดับตำบลหรือเมือง (4)สร้างเวทีและเครื่องมือเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่สามารถควบคุมกำกับดูแลการดำเนินงานของเทศบาลได้มากยิ่งขึ้น เช่นเวทีพลเมือง สภาประชาชน ฯลฯ ให้เกิดความรู้สึกว่าการปกครองท้องถิ่นเป็น “ของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน” อย่างแท้จริงตามปรัชญาของการปกครองตนเองอย่างที่เราควรจะเป็นจะเห็นได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยได้แบ่งการปกครองออกเป็น 2 รูปแบบ และสามารถแบ่งออกเป็นสองด้วย คือ ด้านการเมืองการปกครอง และการบริหาร กล่าวคือในด้านการเมืองการปกครองนั้นเป็นการปูพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเรียนรู้การปกครองตนเอง ส่วนด้านการบริหารนั้นเป็นการแบ่งเบาภาระรัฐบาลและประชาชนในท้องถิ่นได้หาทางสนองแก้ปัญหาด้วยตนเอง ด้วยกลไกการบริหารต่างๆ หลายด้านด้วยกัน

จากวิวัฒนาการของการปกครองส่วนท้องถิ่นไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน ได้มีการกำหนดแนวทางในการกระจายอำนาจให้เป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการปกครองแต่ละรูปแบบเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยได้มากที่สุด ทั้งนี้

มีการเปลี่ยนแปลงมีการปฏิรูปในส่วนของเนื้อหาแต่หลักการของการปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศของประเทศไทย ได้นำเอาหลักการรวมอำนาจ หลักการแบ่งอำนาจ และหลักการกระจายอำนาจ มาใช้ผสมผสานกัน กล่าวคือ พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (สุรชัย เจนประโคน, 2554) ได้กำหนดออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ซึ่งจัดเป็นสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม โดยคณะรัฐมนตรี เป็นผู้กำหนดนโยบาย ดำเนินการจัดระเบียบบริหารราชการตามหลักการรวมอำนาจ

2. ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค เป็นการแบ่งอำนาจของราชการบริหารส่วนกลาง ให้กับหน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัด และอำเภอ เพื่อนำนโยบายของส่วนกลางไปปฏิบัติในเขตพื้นที่ต่างๆของประเทศเป็นการดำเนินงานตามหลักการแบ่งอำนาจ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักการรวมอำนาจ

3. การจัดการปกครองโดยใช้หลักการกระจายอำนาจ ประเทศไทยใช้ควบคู่ไปกับหลักการรวมอำนาจเป็นการกระจายอำนาจของรัฐไปสู่ประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในรูปแบบต่างๆ ซึ่งได้กำหนดให้มีในรูปแบบต่างๆ เช่น เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

ปัจจุบันประเทศไทยมีการปกครองโดยยึดอุดมการณ์ในระบอบประชาธิปไตย มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด โดยมีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นสำหรับรัฐธรรมนูญปัจจุบันได้บัญญัติถึงการปกครองท้องถิ่นไว้โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (1)การจัดการปกครองต้องเป็นไปตามหลักการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ส่วนการควบคุมหรือกำกับดูแลและต้องทำเท่าที่จำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์ในท้องถิ่น หรือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ (2)การจัดระเบียบการปกครองต้องมีสภาท้องถิ่น และคณะผู้บริหารท้องถิ่น (3)สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก การแต่งตั้งจะกระทำเฉพาะกรณีที่จำเป็นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจำนวนน้อยกว่าที่มากจากการเลือกตั้งซึ่งใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ (4)คณะผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก การแต่งตั้งจะกระทำเฉพาะกรณีที่จำเป็นตามกฎหมาย

การจัดการปกครองท้องถิ่นของไทยในปัจจุบันดำเนินการตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามหลักการกระจายอำนาจ และกำหนดให้จัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ดังนี้ (1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (2) เทศบาล (3) สุขาภิบาล (4) ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ปัจจุบันองค์การปกครองท้องถิ่นไทย จึงมี 5 รูปแบบด้วยกัน คือ (1)องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีพ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (2)เทศบาล มี พ.ร.บ.เทศบาล พ.ศ. 2496 กับฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

(3)สุขาภิบาล มี พ.ร.บ. สุขาภิบาล พ.ศ. 2495 กับฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (4)กรุงเทพมหานคร มี พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 (5)เมืองพัทยา มี พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการ เมืองพัทยา พ.ศ. 2551 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2523

จึงเห็นได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นไทย แต่ละองค์กรทุกระดับได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการของการกระจายอำนาจ การเข้าถึงประชาชน เพื่อให้เขาได้มีส่วนร่วมในการปกครองในแต่ละท้องถิ่นในการกำหนดนโยบาย และการกำหนด ทิศทางในการพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น

4. การปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในศตวรรษที่ 21

การปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในศตวรรษที่ 21 นั้น ได้นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงาน หลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์(Electronic Government Procurement: e-GP) จัดทำเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนสามารถเข้าถึง แหล่งข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างและพัสดุภาครัฐได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องครบถ้วน ทัวถึงเป็นศูนย์ข้อมูล การจัดซื้อ และข้อมูลผู้ค้าสำหรับการจัดซื้อ จัดจ้างภาครัฐในรูปแบบต่างๆ จะเชื่อมต่อข้อมูลกับ แหล่งข้อมูลภายนอกที่เกี่ยวข้อง และเป็นรูปแบบในการประมวลด้วยอิเล็กทรอนิกส์ที่ครบกระบวนการ เช่น การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เพื่อเพิ่มความโปร่งใส ลดปัญหาทุจริตคอร์รัปชั่น ลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานตามระเบียบ และลดความซ้ำซ้อน รวมไปถึงการบันทึกข้อมูล ซึ่งสามารถติดตามข้อมูล ได้แบบ Online Real time ในระบบรวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพในการเร่งรัดติดตามใช้จ่ายเงิน งบประมาณได้(อรพินท์ เปรมโพธิ์, 2558) ซึ่งประโยชน์ของระบบ e-GP 6 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง เกิดความโปร่งใสในระบบการจัดซื้อจัดจ้าง และการใช้งบประมาณของรัฐได้ มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประการที่สอง ลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นเนื่องระบบจะเก็บข้อมูลการปฏิบัติงานไว้ทุก ขั้นตอน

ประการที่สาม เกิดความสะดวกและความเที่ยงตรงอย่างเท่าเทียมกันของผู้ค้า/ผู้รับจ้าง สามารถเข้าร่วมจัดซื้อจัดจ้างกับภาครัฐได้มากยิ่งขึ้น

ประการที่สี่ เกิดศูนย์ข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างในระดับประเทศที่ทันสมัยเป็นปัจจุบันสามารถ สืบค้นข้อมูลได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

ประการที่ห้า กระตุ้นตลาดและเสริมสร้างขีดความสามารถของภาคเอกชนทำให้เกิดการ แข่งขันอย่างแท้จริงในการเสนอราคา

ประการที่หก ปรับปรุงนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่าทิศทางการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในศตวรรษที่ 21 ถ้ามีการพัฒนาต่อไป ได้จนกลายเป็นประเทศพัฒนาแล้ว รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ไปออกกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหน้าที่ และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่ต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอิสระในการบริหารจัดการจัดทำบริการสาธารณะ และการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงินและการคลังและการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวมการป้องกันการทุจริต และการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาการหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้จัดบริการสาธารณะโดยครบถ้วน สามารถที่จัดตั้งองค์การเพื่อการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะตามอำนาจหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของแต่ละรูปแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมีการบัญญัติเกี่ยวกับกลไกและขั้นตอนในการกระจายหน้าที่ตลอดจนงบประมาณและบุคลากร รวมทั้งกรณีการร่วมดำเนินการกับเอกชน หรือหน่วยงานของรัฐหรือมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นมากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเองก็สามารถมอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการก็ได้

5. สรุป

จากข้อมูลข้างต้นทั้งหมดที่กล่าวมา ทางกลุ่มผู้ศึกษาเห็นว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในศตวรรษที่ 21 ได้มีเพิ่มทักษะในการดำเนินชีวิตหลายด้านด้วยกัน ด้านการเรียนรู้ทักษะด้านการเรียนรู้ และนวัตกรรมทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีทักษะด้านชีวิตและอาชีพการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงานเพื่อให้โปร่งใสอันนำไปสู่การให้บริการสาธารณะที่ดีกับประชาชน ความเป็นอยู่ของประชาชนภูมิปัญญาท้องถิ่นขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น เป็นเอกลักษณ์และรากเหง้าของแต่ละชุมชน แต่ละท้องถิ่นที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ ลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเนื่องจากระบบจะเก็บข้อมูลการปฏิบัติงานไว้ทุกขั้นตอน ทำให้เกิดการแข่งขันอย่างแท้จริงในการเสนอราคาผู้ที่มีอำนาจควรปรับปรุงนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเพื่อให้เป็นไปตามหลักหลักธรรมาภิบาล มีการส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ

6. บรรณานุกรม

- โกวิทย์ พวงงาม. (2555). การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ 8
แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- รสคนธ์ รัตนเสริมพงศ์. (2547). เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารท้องถิ่น: แนวคิดและหลักการ
บริหารท้องถิ่น. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิจารณ์ พานิช. (2562). ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม
2564. จาก <https://bookscape.co/books/education-and-learning-societies/21st-century-skills>.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2543). การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : คลังวิชา.
- สุรัชย์ เจนประโคน. (2554). การปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในปัจจุบัน. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2564.
จาก http://surachaichenprakhon.blogspot.com/2011/04/blog-post_4546.html.
- อรพินท์ เปรมโพธิ์. (2558). ระดับการยอมรับการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์
ของเจ้าหน้าที่พัสดุ. รายงานวิจัยสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Aristotle. (1943). *On Man In Univers* edited with Translation by Louis Popes Loomis.
New York : Walter J. Black.
- Crick. Bernard. (1964). *In Defense of politics*. Harmonsworth: Widdlesex Penguin Books.
- Easton, David. (1971). *The Political System: An Inquiry into the State of Political
Science*. 2nd ed. New York : Knopf.
- Harold D. Lasswell & Abraham Kaplan. (1970). *Power and Society*. New Haven : Yale
University Press.
- Jeremy, Bentham. (1964). *Approach to Ethics*. London : Oxford University.
- Weber, Max. (1966). *The Theory of Social and Economic Organization*. (Handerson &
Parson Trans) Handerson and Tallcott Parson. 4th ed. New York : The free Press.

Verb to be in Progressive Tense in American English*

Nanthanut Wiangin¹, Jiraporn Sukkrong², Kanaporn Kaewkamjan³,
Wanwipang Phonkamjad⁴, Viyada Promchitta⁵, Wichien Phanon⁶
Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University¹
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University^{2,3,4,5,6}
Email : Nanthanut9999@gmail.com

ABSTRACT

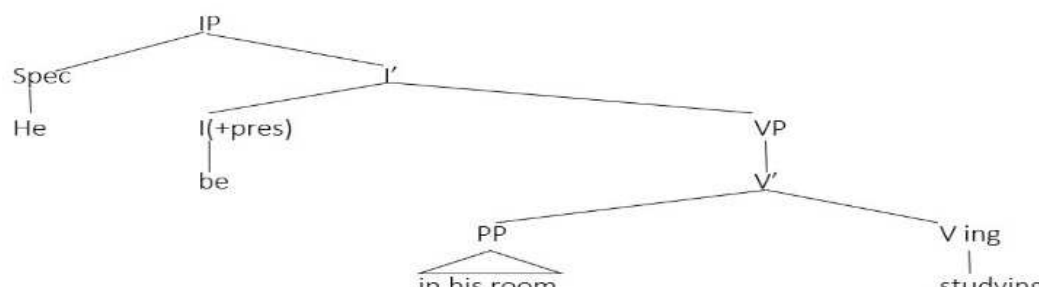
The purposes of this study were to threefold as follows: 1) to determine whether “be” is auxiliary verb in progressive or not in (1) He’s studying in his room and (2) He’s in his room studying. 2) To investigate whether “be” is finite or non-finite verb in progressive tense of American English in (1) He’s studying in his room and (2) He’s in his room studying. 3) To investigate whether “studying” is complement or present participle. The instrument used in this study was the grammar checklist designed by the researchers from extensive analysis of related literatures and consultation with experts. The researchers obtained the data by inquiring the seven American native speakers and analyzed the data by syntactic approach. This study met that “be” is auxiliary verb in progressive tense when American native speakers focuses on location. Then it could prove that “studying” is present participle in progressive tense; nevertheless, adverb of place was situated following “be”.

Keywords : 1. Auxiliary “be” 2. Present Participle 3. Progressive

1. Background and Problem Statement

It has widely known that Chomsky is a famous specialist linguist in syntax. He proposed the generative grammar theory. This theory cited that every sentence is constructed by humans for communication. It consists of two main structures. One is the deep structure (DS) and the other structure is the surface structure (SS). The Deep structure is originated from human mind or humans' thinking but it is not applied for using in the real communication. Whereas surface structure is transformed by transformational rule to communicate in actual situations, the grammatical functions of both structures are not be transformed.

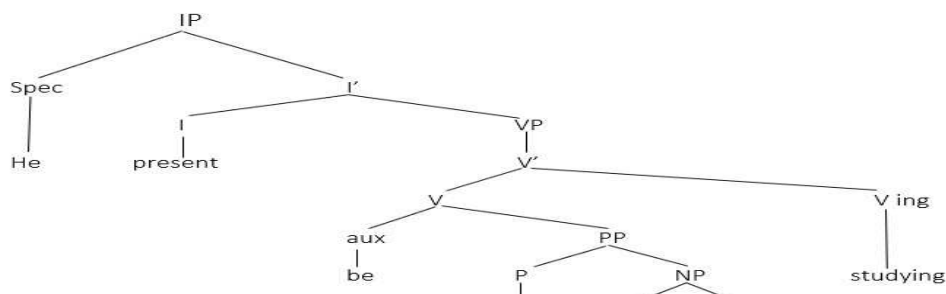
However, we notice that the progressive tense as cited in “Pearson Longman text book, Understanding and Using English Grammar 4th”. It explains that present progressive tense can use for expression of place. For example, (1) He's studying in his room. According to sentence (1), it has adverb of place “in his room” and its position follows a verb that its meaning focusing on the activities which he does. While “(2) He's in his room studying” focuses on location when American native speakers emphasize on location. They use sentence (2). According to mention above, present participle could be at the end position of the sentence. It observed that whenever native speakers aim at location, adverb of place is likely to be a complement of auxiliary “be” see figure 1. He's in his room studying.

Figure 1 English Sentence Structure : He's in his room studying.

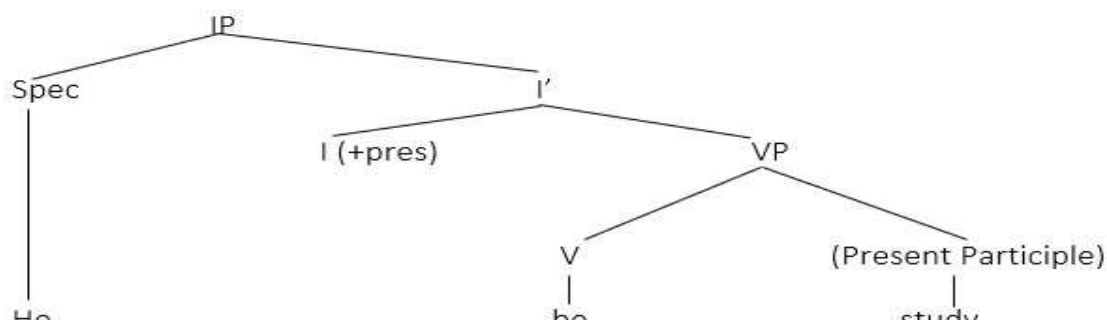
Notice that PP (in his room) or adverb of place could possibly be as a complement of “be” because present participle situated at final position of the

sentence whenever the native speakers focus on location. Providing that we consider that PP or (in his room) is complement, it possibly concluded that “be” trend to be as a finite verb. It illustrated in figure 2.

Figure 2 He's in his room studying

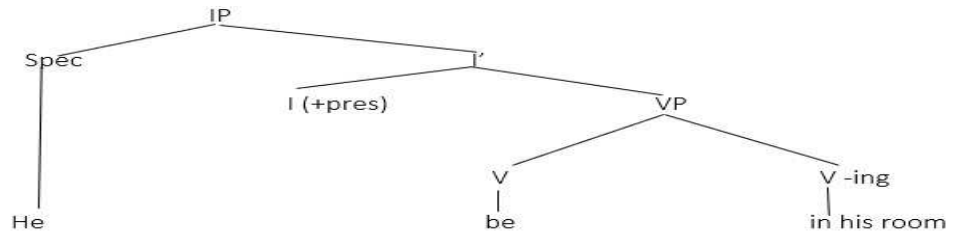
We hypothesize that whenever PP (in his room) is complement, what the function of “-ing” is”. It could possibly be as an adjunct because “-ing” form is in the bar level. On the other hand, according to sentence (2) it may originate from two sentences which are combined together: “He’s studying in his room.” and “He’s in his room studying”. As shown in figure 3 and 4 respectively.

Figure 3 He is studying.

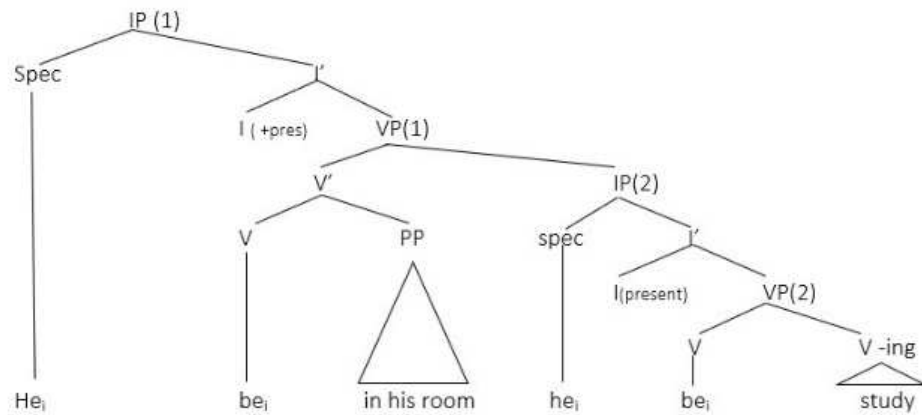
As in figure 3, it illustrated that “be” could possibly as a finite verb and -ing form is a complement of “be”. In addition, PP (in his room) could be as a complement as shown in figure 4.

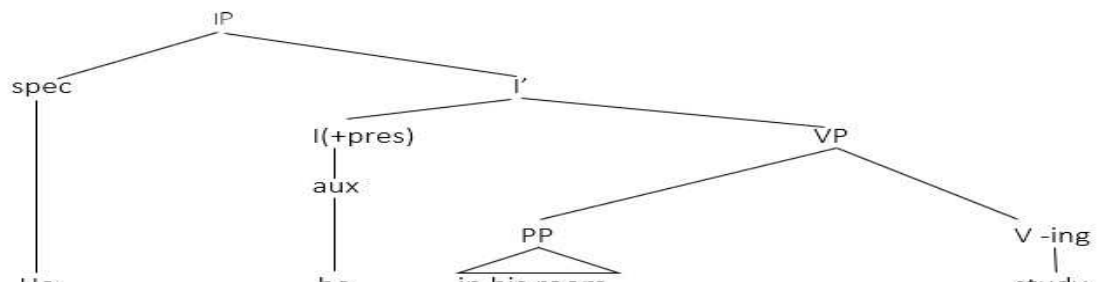
Figure 4 He is in his room.

According to figure 3 and 4, they could be combined together as shown in figure 5.

Figure 5 He's in his room studying.

According to figure 5, “he” in specifier and “be” under of IP (2) are able to share with specifier and VP in IP (1). As shown in figure 6.

Figure 6 He's in his room studying.

As discussed earlier, we are interested to study the sentence “he’s in his room studying” might originate from whether structure as in figure 1, 2 or 6.

2. Research Objectives

- 2.1 To determine whether “be” is auxiliary verb in progressive tense.
- 2.2 To study whether “be” is as a finite verb or auxiliary verb in terms of progressive tense of American English.
- 2.3 To investigate whether “studying” is complement or present participle.

3. Research Benefits

- 3.1 To Know the determine whether “be” is auxiliary verb in progressive tense.
- 3.2 To Know study whether “be” is as a finite verb or auxiliary verb in terms of progressive tense of American English.
- 3.3 To Know investigate whether “studying” is complement or present participle.

4. Research Methodology

This topic consists of the content of data, research instrument, data collection and data analysis result.

4.1 The Content of Data

The content of data emphasizes only on “be” in terms of present progressive tense of American English. This studied structure is “he’s studying in his room” and “he’s in his room studying” which obtained from Understanding and Using English Grammar Fourth Edition of Pearson Longman text book that first published in 2009, USA.

The instrument of this study includes one grammar checklist as explanation below.

1) The grammar checklist is progressive tense of English. It consists of present, past and future aspect. It has totally 12 sentences and seven American native speakers were inquired.

2) Population: twenty American people who have been working at different places in Thailand.

3) Sample population: seven American native speakers were inquired and were selected by sampling.

4.2 Research Instrument

The instrument of this study is the grammar checklist.

4.2.1 The grammar checklist is progressive tense of English. It consists of present, past and future aspect. It has totally 12 sentences and seven American native speakers were inquired as shown below.

Grammar Checklist to inquire American Native Speakers							
Progressive Tense structures	ANS (1)	ANS (2)	ANS (3)	ANS (4)	ANS (5)	ANS (6)	NAS (7)
1. He's studying in his room.							
2. He's in his room studying.							
3. He's in his room not studying.							
4. He's in his room no studying.							
5. He'll be studying in his room.							
6. He'll be in his room studying.							
7. He'll be in his room not studying.							
8. He'll be in his room no studying.							
9. He was studying in his room.							
10. He was in his room studying.							
11. He was in his room not studying.							
12. He was in his room no studying.							

*Ans means American Native Speaker

The twelve sentences are constructed by researchers and they were checked by professors before trying out with an explanation below.

Step 1: the constructed sentence (1), (5) and (9) in order to check whether these constructed sentences are acceptable sentence by American native speakers or not.

Step 2: the constructed sentences (2), (6) and (10) are designed to investigate whether these constructed sentences are acceptable when we emphasize on location in progressive tense in terms of all progressive aspects.

Step 3: the constructed sentences (3), (7) and (11) are designed to indicate that if sentence (3), (7) and (11) are accepted by American native speakers, it could possibly mean that “study” is finite verb. This sentence uses “not” to check the property of negation because “not” modifies a verb.

Step 4: the constructed sentences (4), (8) and (12) are designed to prove that if the three sentences are accepted by American native speakers, it indicates that “studying” is as a noun because the property of “no” is used for modifying noun or noun phrase.

4.3 Data Collection and Data Analysis Result

The data collection and data analysis were divided into four steps according to the objectives of this study by inquiring from seven American native speakers (ANS)

Table 1 Grammar Checklist

Grammar Checklist to inquire American Native Speakers							
Progressive Tense structures	ANS (1)	ANS (2)	ANS (3)	ANS (4)	ANS (5)	ANS (6)	NAS (7)
1. He's studying in his room.	/	/	/	/	/	/	/
2. He's in his room studying.	/	/	x	/	/	/	/
3. He's in his room not studying.	/	/	x	x	/	/	/
4. He's in his room no studying.	x	x	x	x	x	x	x
5. He'll be studying in his room.	/	/	/	/	/	/	/
6. He'll be in his room studying.	/	/	x	/	/	/	/
7. He'll be in his room not studying.	/	/	x	x	/	/	/
8. He'll be in his room no studying.	x	x	/	x	x	x	x
9. He was studying in his room.	/	/	x	/	/	/	/
10. He was in his room studying.	/	/	x	/	/	/	/
11. He was in his room not studying.	/	/	x	x	/	/	/
12. He was in his room no studying.	x	x	x	x	x	x	x

* / means acceptable by American native speaker and x means not acceptable by American native speakers

According to Grammar Checklist, it could be described step by step.

As in step 1: It found that (1), (5) and (9) are acceptable by mostly American native speakers.

As in step 2 : It found that (2), (6) and (10) are almost accepted by American native speakers.

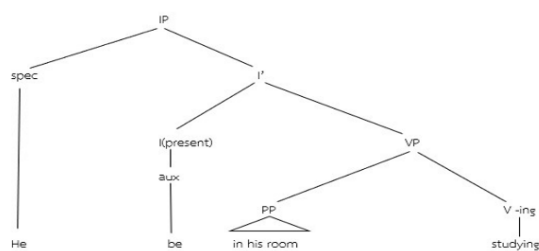
As in step 3 : It found that (3), (7) and (11) all are almost accepted by American native speakers.

As in step 4 : It found that (4), (8) and (12) could not be accepted by American native speakers.

5. Research Results

This section summarized the research finding: to determine whether “be” is auxiliary verb in progressive or not. According to the grammar checklist discussed above in Data analysis result, it indicated that sentence (1), (5) and (9) are all acceptable ;therefore, “be” is auxiliary verb and “studying” is present participle. It responds with theory of auxiliary verb. Then the sentence (2), (6) and (10) are acceptable. It means that speakers can situate “location” between auxiliary verb and present participle. The sentence (3), (7) and (11) are accepted. It met that “studying” is present participle and its function is complement of auxiliary “be” since I used “not” to check that “study” is finite verb. Nevertheless, sentence (4), (8) and (12) are not unaccepted. It may confirm that “studying” is not gerund as a noun but it is a complement of auxiliary “be”.

It could possibly response to the research question that “be” is still auxiliary verb in progressive tense even though it focuses on location. Therefore, it can be explained by tree diagram as mentioned in figure 1. as discussed in state of the problem in the topic of introduction.

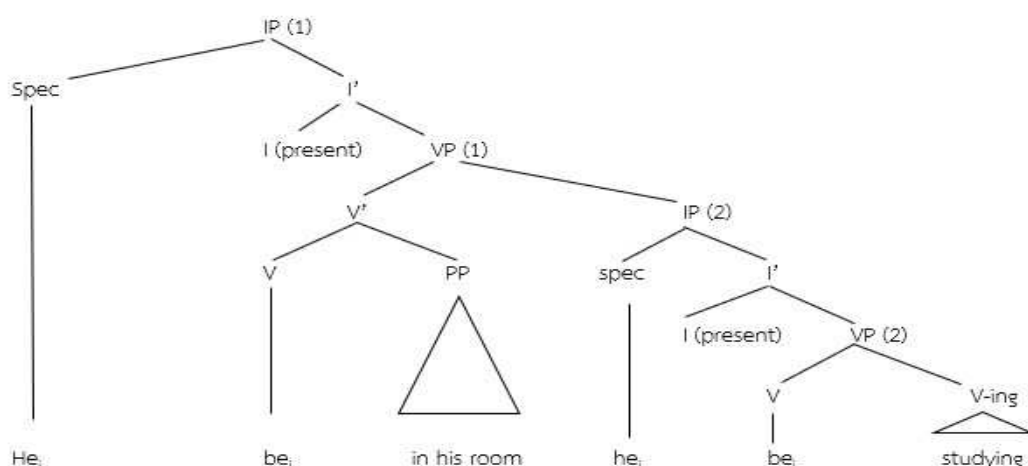

Refer to figure 1: He’s in his room studying.

6. Discussion

This study found that “be” is auxiliary verb in the sentence. “He’s in his room studying”. Firstly, auxiliary “be” requires one argument “studying” whereas an adverb of location is between “be” and present participle, “studying”. Therefore, “studying” is a complement of auxiliary verb. When I used negation (not, no) to investigate the property of verb and noun respectively, it met “studying” is a present participle not as a noun phrase. On the other hand, if figure 1 is accepted, it showed that “in his room” is as an adjunct because sometimes it could be omitted.

As merging the sentences in figure 3 and 4 = 5 and 6 respectively mentioned in state of the problem, it said that “he’s in his room studying” it may originally come from two sentences: “He’s studying” and “he’s in his room” as shown in figure 15.

Figure 7 Refer to discussion from two structures : He’s in his room and He’s studying.

It found that it is hardly possible to accept this hypothesis since “studying” is proved as a complement of auxiliary “be” and “in his room” can be omitted. Then, “be” was investigated by native speakers and it is auxiliary verb not finite verb. Furthermore, I use “not” and “no” to prove this hypothesize of result as well as it proved that “studying” is verb not as a noun.

This study concluded that “be” is auxiliary verb and “studying” is present participle in progressive structure in terms of location (adverb of place) in American English in present progressive tense.

7. Research Recommendations

7.1 Policy Recommendations

7.1.1 Should have the policy verb to be in progressive tense in American English.

7.2 Implementation Suggestions

7.2.1 Should have the determine whether “be” is auxiliary verb in progressive tense and always to practice verb to be in progressive tense in American English.

7.3 The suggestion for the further research

7.3.1 Should have to study the irregular verbs for verb to be in progressive tense in American English.

8. References

- Andrew, C (2002). **Syntax Generative Introduction**. 4th ed. USA. : Blackwell Publishing USA.
- Bas A. (1997). **English Syntax and Argumentation: Macmillan education**. USA. : Blackwell Publishing USA.
- Betty S. A & Stacy A. H. (2009). **Understanding and Using English Grammar**. USA. : S4Carlist Publishing Services.
- Elly V. G. (2002). **An Introduction to Grammar of English: Syntactic arguments and socio-historical background: Library of Congress Cataloging in Publication Data**. USA. : John Benjamins.
- Geoffrey P. (2002). **Modern Linguistics: Syntactic Theory**. USA. : PALGRAVE press.
- Jamal O. (1994). **Transformational Grammar from rules to principle parameters**. London University Press.
- JUNTAROTE, T. (2009). A Study of Thai Learners’ Judgment on English Complement VS. **Adjunct Structure**. 29-31.
- Liliane H. (1991). **Government and Binding Theory**. USA. : Blackwell Publishing.
- Napasri T. (2009). **An Introduction to English Linguistics**. Commission on Higher Education and Thailand Research Fund.
- Rodney H. & Geoffrey K.P.(2005). **A student’s Introduction to English Grammar**. Cambridge Press.

Sudmuk, C. (2005). **The syntax and semantics of serial verb constructions in Thai.**
University of Texas Libraries.

Willaiam O., John A., Mark A. & Janie R. (2001). **Contemporary Linguistics An
Introduction.** USA. : RR Donnelley & Sons Company.

การใช้หลักสติสัมปชัญญะในการใช้สื่อดิจิทัลของเด็กปฐมวัย*
USING THE PRINCIPLES OF CONSCIOUSNESS IN THE USE OF
DIGITAL MEDIA IN EARLY CHILDHOOD

เตือนใจ ผางคำ¹

Tuenjai Phangkham¹

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์¹

Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University¹

Email : tuenjai.pha@pcru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สติสัมปชัญญะในการใช้สื่อดิจิทัลของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า เด็กในวัยนี้มีพัฒนาการอย่างรวดเร็วในทุกด้านไม่ว่าจะด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เด็กวัยนี้จึงจำเป็นต้องเรียนรู้สภาพการณ์ที่เกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัล เพราะการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างครอบครัวทำให้พ่อแม่ และผู้ปกครองให้เวลากับการอบรมเลี้ยงดู เด็กน้อยลง และนิยมใช้สื่อดิจิทัลเป็นตัวช่วยในการเลี้ยงดูเด็ก เด็กปฐมวัยจึงเข้าถึงและใช้สื่อดิจิทัลมากขึ้นและมีแนวโน้มว่าจะใช้เพิ่มมากขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะสื่อดิจิทัลประเภทโทรศัพท์มือถือ สมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูจึงนำหลักกรรมเบื้องต้นเข้ามาประยุกต์ใช้กับเด็กปฐมวัย ฝึกการมีสติสัมปชัญญะ ให้เด็กสติ สตินั้นทำให้เกิดสมาธิ และสมาธิทำให้เกิดปัญญา และยังตระหนักถึงข้อควรคำนึงในการนำสื่อดิจิทัลมาใช้กับเด็กปฐมวัย โดยต้องเลือกและใช้สื่อด้วยความระมัดระวังและไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็ก พิจารณาและคัดสรรเนื้อหาที่นำเสนอผ่านสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมกับวัยของเด็กใช้สื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และสอดคล้องตามแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ไม่ปล่อยให้เด็กใช้ตามลำพัง และไม่ทดแทนการเล่นและสื่อประเภทอื่น ๆ ด้วยสื่อดิจิทัลเพราะฉะนั้นฝึกสติให้เด็กมีสมาธิอยู่กับปัจจุบันความสำคัญคือ ใจต้องอยู่กับเรื่องเฉพาะหน้าที่ต้องทำ การที่จะมีสมาธิแล้วทำให้เกิดปัญญา ปัญญาที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เรียกว่า สัมปชัญญะ

คำสำคัญ : 1. สติสัมปชัญญะ 2. สื่อดิจิทัล 3. เด็กปฐมวัย

ABSTRACT

This article aims to study the use of consciousness in the use of digital media among early childhood children. The results showed that Children at this age are developing rapidly in all areas including physical, emotional, social and intellectual. Children at this age therefore need to learn the conditions related to the use of digital media. Because of the change in family structure, parents and parents spend less time on raising children. And popularly using digital media as an aid in raising children As a result, early childhood is increasingly accessing and using digital media, and it is likely to increase in the future. Especially digital media such as mobile phones, smart phones and tablets. Therefore, parents, guardians and teachers apply the basic principles to apply to early childhood. Practicing mindfulness and comprehension for children to be mindful. and meditation brings wisdom and also aware of the considerations for using digital media in early childhood The media must be selected and used with caution and without causing harm to children. Consider and select content presented through digital media that is appropriate for the child's age, use digital media to promote learning and conform to best practices for early childhood development. Do not let children use it alone. and does not replace playback and other types of media with digital media. Therefore, practicing mindfulness for children to concentrate on the present is important. The mind must stay on the specific tasks that must be done. To meditate and bring wisdom that is applied in daily life is called samanya.

Keywords : 1. Consciousness 2. Digital media 3. Early childhood

1. บทนำ

เด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ เด็กมีความตื่นตัวและความสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับโลกรอบตัว โดยเรียนรู้ผ่านการลงมือกระทำ การใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า การเล่น การสืบค้น และการสำรวจ เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะนี้ต้องอาศัยสื่อเป็นตัวกลางที่เป็นตัวช่วยให้เด็กได้จัดกระทำและเรียนรู้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อประเภทหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความคิดรวบยอด เข้าใจเนื้อหา และที่สำคัญช่วยเด็กให้มีพัฒนาการสมวัยและพัฒนาทักษะสำคัญต่างๆ

เด็กปฐมวัย คือ เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี เป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา พร้อมทั้งจะรับรู้สิ่งต่างและประพฤติปฏิบัติตามทั้งในสิ่งที่ดีและไม่ดี ฉะนั้น ผู้ที่มีความใกล้ชิดหรือเกี่ยวข้องต้องระมัดระวังในการสื่อสิ่งต่างๆ ให้เด็กปฐมวัยได้เห็น ได้ฟัง ได้รู้ เพราะเด็กปฐมวัยอยู่ในช่วงอายุที่พร้อมจะรับรู้รับเอาทุกอย่างนั้นเอง ปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคแห่งการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เรียกว่า ยุคดิจิทัล เมื่อสังคมเป็นสังคมแห่งเทคโนโลยีที่

ทันสมัย การเรียนการสอนของเด็กปฐมวัยก็ต้องปรับเปลี่ยนให้ทันยุคทันสมัยไปด้วย โดยการเทคโนโลยีที่ทันสมัยนี้เข้ามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนของเด็กปฐมวัยในรูปแบบสื่อดิจิทัลประเภทต่างๆ เพราะเด็กปฐมวัยทุกคนต้องได้รับการพัฒนารอบด้าน เต็มศักยภาพ ได้แก่ ด้านสติปัญญา รวมทั้งการคิดวิเคราะห์คิดวิพากษ์วิจารณ์ คิดสร้างสรรค์ด้านร่างกายสุขภาพกาย ด้านอารมณ์สุขภาพจิต และด้านสังคม จริยธรรม การมีวินัยในตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

สื่อดิจิทัล เป็นสื่อที่มีการนำเอาข้อความ กราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เสียง และ วิดีโอ เป็นต้น โดยอาศัยเทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้าทางด้านคอมพิวเตอร์ เข้ามาช่วยให้ข้อมูลที่เป็นสื่อต่างๆ เหล่านั้นมาแปลงสภาพ และเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเพื่อประโยชน์ในการใช้งานซึ่งสื่อดิจิทัลทำให้เกิดความสะดวกสบายในการค้นคว้าหาข้อมูลมาสอนนักเรียนได้ง่ายและสามารถแนะนำนักเรียนให้ไปค้นหาและศึกษาเพิ่มเติมได้ แต่อย่างไรก็ดีถึงแม้ว่าสื่อดิจิทัล จะมีข้อดีเยอะแยะมากมาย แต่ก็ยังมีข้อเสียอยู่เยอะเช่นกัน เช่นสื่อที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก เช่น ภาพยนตร์บู๊แอคชั่น เกมส์ประเภทต่อสู้ และอีกมากมายที่เป็นสื่อที่ไม่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เช่น เมื่อเล่นเกมสับ่อยๆ ดูแต่ภาพยนตร์บู๊แอคชั่น จะเป็นการปลูกฝังนิสัยให้เด็กกลายเป็นคนก้าวร้าว เมื่อโตขึ้นมาจะเป็นคนที่มีจิตใจโหดร้าย ฉะนั้น เมื่อสอนเด็กให้ใช้สื่อดิจิทัลประเภทต่างๆ สิ่งที่จะสอนเด็กก่อนที่จะสอนหรือสอนควบคู่ไปกับการสอนใช้สื่อดิจิทัลคือ สอนให้เด็กมีสติสัมปชัญญะในการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อให้เด็กมีสติรู้และพิจารณาว่าสื่อไหนเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับวัยของเขาจากปัญหาและเหตุผลที่กล่าวมาทำให้ผู้เขียนสนใจที่จะเขียนเรื่องการใชห้สติสัมปชัญญะในการใช้สื่อดิจิทัลของเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งในการสอนเด็กปฐมวัยในการใช้สื่อดิจิทัลซึ่งองค์ประกอบของสื่อดิจิทัลเบื้องต้นจึงน่าจะเป็นอย่างเดียวกันกับองค์ประกอบเบื้องต้นของ มัลติมีเดียด้วย ซึ่งมักประกอบไปด้วยพื้นฐาน 5 ชนิด ได้แก่ 1)ข้อความ (Text) 2)เสียง(Audio) 3)ภาพนิ่ง(Still Image) 4)ภาพเคลื่อนไหว(Animation) 5)ภาพวิดีโอ(Video) (ไพฑูริย์ มะณู, 2559)

2. สื่อดิจิทัลกับเด็กปฐมวัย

สื่อดิจิทัล คืออะไร เด็กปฐมวัย คือใครเป็นเด็กขนาดไหน และสื่อดิจิทัลมีความเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยอย่างไร มีความสำคัญขนาดไหนผู้เขียนจะได้ศึกษาในแต่ละหัวข้อต่อไป

2.1 สื่อดิจิทัล

สื่อดิจิทัล หมายถึง สื่อทั้งอุปกรณ์การสื่อสาร โปรแกรมซอฟต์แวร์ หรือเนื้อหาที่ผลิตตัดต่อ บันทึก หรือทำให้เป็นดิจิทัลในรูปแบบตัวเลขและไบนารีที่สามารถส่งผ่านทางอินเทอร์เน็ตหรือเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือ สื่อดิจิทัล หมายถึงอุปกรณ์ที่ใช้ไมโครโปรเซสเซอร์ในการเข้ารหัสข้อมูล รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์สมัยใหม่ทั้งหมด เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน เกมคอนโซล เครื่องเล่นมัลติมีเดีย กล้องดิจิทัล เครื่องบันทึก อุปกรณ์ตัดต่อ ในบางบริบทมีความหมายแคบหมายถึงเทคโนโลยีสื่อสารด้วยคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะสื่อมวลชน เช่น การแพร่ภาพออกอากาศดิจิทัล และสื่อสิ่งพิมพ์ดิจิทัล ได้แก่ E-Books หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และสิ่งตีพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ประเภทของสื่อดิจิทัล โดยใช้เกณฑ์ด้านรูปแบบการนำเสนอแบ่งประเภทได้ ดังนี้

1. เสียง ได้ ไฟล์เพลง หรือบริการสตรีมมิ่งเพลง

2. วิดีทัศน์ การบันทึกภาพ จัดเก็บข้อมูลแบบดิจิทัล ซึ่งสามารถใช้อุปกรณ์ เช่น โทรศัพท์มือถือแบ่งปันและเล่นข้อมูลภาพได้

3. การเผยแพร่แบบดิจิทัล เช่น หนังสือ นิตยสาร และหนังสือพิมพ์ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ E-Books แอปพลิเคชัน และเว็บไซต์

4. สารสนเทศ สิ่งพิมพ์เกี่ยวกับความรู้ ข่าวสาร และข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เอกสาร แอปพลิเคชัน และเว็บไซต์

5. รูปภาพ รูปภาพดิจิทัล ได้แก่ การถ่าย จัดเก็บ และแบ่งปันในรูปแบบดิจิทัล

6. โฮโลแกรม คือ ภาพเสมือน 3 มิติ เป็นวีดิทัศน์แสดงภาพเหมือนจริง

7. สื่อสังคม คือ ชุมชนออนไลน์ที่นิยมให้คนโพสต์และคอมเมนต์บนสื่อ

8. การโฆษณา เป็นการโฆษณาดิจิทัล ทั้งการซื้อและการขายบนสื่อดิจิทัล

9. การแพร่ภาพกระจายเสียง เช่น วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียงที่เผยแพร่ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลผ่านการสตรีมมิ่ง

10. สื่อปฏิสัมพันธ์ สื่อบาลักษณะที่ให้ผู้ใช้งานมีส่วนร่วมหรือตอบโต้ได้

11. ประสบการณ์ลึกซึ้ง คือ การสร้างประสบการณ์ให้ผู้คนเห็นและรู้สึกเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์นั้น เช่น การจัดแสดงผลภัณฑ์จำลองด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

12. โลกเสมือนจริง การเปิดประสบการณ์ต่างๆ ผ่านการสร้างจากดิจิทัล

13 การเสริมความเป็นจริง คือ การเสริมกันระหว่างโลกเสมือนจริงกับโลกแห่งความจริง

14. ศิลปะดิจิทัล เป็นศิลปะที่ใช้เทคโนโลยีสร้างขึ้นมา (ปทุมรัตน์ พิงคานนท์, 2564)

อีกในหนึ่ง สื่อดิจิทัลหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คืออุปกรณ์ที่มีหน้าจอแสดงผลโดยนับเป็นประเภทได้แก่ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต และทีวีดี (ดวงพร ชุมประเสริฐ, 2562) สื่อดิจิทัล หมายถึง อุปกรณ์ที่ใช้ไมโครเซสเซอร์ ในการเข้ารหัสข้อมูล รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์สมัยใหม่ทั้งหมด เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน เกมคอนโซล เครื่องเล่นมัลติมีเดีย กล้องดิจิทัล เครื่องบันทึก อุปกรณ์ตัดต่อ ในบางบริบทมีความหมายแคบหมายถึงเทคโนโลยีสื่อสารด้วยคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะสื่อมวลชน เช่น การแพร่ภาพออกอากาศดิจิทัล และสื่อสิ่งพิมพ์ดิจิทัล ได้แก่ อีบุ๊ก หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และสิ่งตีพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์

2.2 เด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยหมายถึง เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีซึ่งมีความเจริญเติบโตและพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วอย่างเห็นได้ชัด เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้รวดเร็ว จะสะท้อนพฤติกรรมที่ผู้ใหญ่แสดงออกมาให้เห็นทุกๆ ด้าน (สุธิภา อวพิทักษ์, 2542) เด็กวัยเริ่มของการพัฒนาในทุกด้าน ได้แก่ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม จึงเป็นเด็กวัยที่มีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของการพัฒนาบุคคลให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ (ทัศนาก้าวพลอย, 2544) เด็กปฐมวัยจึงเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของชีวิต เพราะเป็นช่วงที่การทุกด้านเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การพัฒนาเด็กในช่วงนี้จะเป็นการวางพื้นฐานทางด้านจิตใจ อุนิสัยและความสามารถ ซึ่งหากผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถสร้างแบบแผนทางพฤติกรรมและเจตคติที่ดีให้แก่เด็กปฐมวัยได้แล้ว เด็กปฐมวัยจะสามารถเจริญเติบโตและมีชีวิตอยู่กับสังคมได้อย่างมีความสุข (นงเยาว์ นุชนาท และคณะ, 2561)

2.3 ความสำคัญของสื่อดิจิทัลกับเด็กปฐมวัย

สื่อดิจิทัลความสำคัญของสื่อดิจิทัลต่อเด็กปฐมวัยโดยสรุปแล้วมี 4 ประการ คือ (1)ช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ การใช้สื่อดิจิทัลที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย (2)ช่วยขยายช่องทางการสื่อสาร เด็กปฐมวัยอยู่ในช่วงที่พัฒนาการ สื่อดิจิทัลสามารถนำมาใช้เป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อความรู้สึกนึกคิด (3)ช่วยขยายขอบเขตในการเรียนรู้ เด็กในช่วงวัย 3-6 ปี สื่อต่างๆ รอบตัวสามารถนำมาเพื่อสร้างสรรค์งาน สื่อสาร และสะท้อนความคิดความเข้าใจในประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ (4)ช่วยสร้างพื้นฐานในการพัฒนาไปสู่ทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลหรือการรู้ต่อจอทูล จะอย่างไรก็ตามถึงสื่อดิจิทัลจะมีความสำคัญกับการพัฒนาการในด้านต่างๆของเด็กปฐมวัย แต่ครูและผู้ปกครองควรเลือกสรรและคอยดูแลการใช้สื่อของเด็กอย่างใกล้ชิด เช่น จัดกิจกรรมในโปรแกรมสำหรับเด็กปฐมวัยให้สมดุลให้เหมาะสม (บุญญรัตน์ พิงคานนท์, 2564) สื่อดิจิทัลหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์คืออุปกรณ์ที่มีหน้าจอแสดงผล โดยนับเป็นประเภทได้แก่ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต และทีวี เด็กปฐมวัยคือเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีซึ่งมีความเจริญเติบโตและพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วอย่างเห็นได้ชัด เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้รวดเร็ว จะสะท้อนพฤติกรรมที่ผู้ใหญ่แสดงออกมาให้เห็นทุกๆ ด้าน ความสำคัญของสื่อดิจิทัลต่อเด็กปฐมวัยสรุปได้ 4 ประการ คือ ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ ช่วยขยายช่องทางติดต่อ ช่วยขยายขอบเขตในการสื่อสาร และช่วยสร้างพื้นฐานในการพัฒนาทักษะให้กับเด็ก

3. หลักการสติสัมปชัญญะ

สติสัมปชัญญะเป็นหลักธรรมที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา เพราะผู้ที่มีสติสัมปชัญญะนั้น จะทำอะไรก็จะประสบความสำเร็จ แต่หากไม่มีสติสัมปชัญญะแล้วความผิดพลาดในการกระทำนั้นก็เกิดขึ้นได้ง่ายสติสัมปชัญญะคืออะไร เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายผู้เขียนจะได้ให้ความหมายของ 2 คำนี้โดยแยกให้ความหมายทีละคำคือ สติหมายถึง ความระลึกรู้คิดในกิริยาอาการที่ตนกระทำอยู่เป็นธรรมที่คอยควบคุมเหนี่ยวรั้งจิตใจให้คิดดี พุทธดี และทำดีเพราะธรรมชาติของจิตจะมีการนึกคิดอยู่ตลอดเวลา ซึ่งถ้าจิตขาดสติเป็นเครื่องกำกับควบคุมจิตที่นึกคิด ก็จะพุ่งชนไปตามอารมณ์ต่างๆ อย่างไม่รู้ทิศทาง แต่ถ้ามีสติกำกับควบคุมแล้วก็จะทำให้ไม่เกิดประมาทหรือพลังเผละคิดชั่ว พุทธชั่ว และทำชั่ว เพราะสติจะทำหน้าที่คอยควบคุมดูแลจิตใจให้อยู่ในสภาวะที่เป็นกุศล โดยการระลึกรู้ความคิด เลือกรับรู้แต่สิ่งที่ดีงาม (กุศล) และกีดกันสิ่งที่ไม่ดีงาม (อกุศล) ระลึกรู้อยู่ทุกขณะของจิตทำให้จิตดำเนินไปสู่สภาวะธรรมอันเป็นธรรมฝ่ายดีงาม (ที.ปา.อ. 6/14/75)

สัมปชัญญะ หมายถึง ความรู้ตัวทั่วพร้อมในกิริยาอาการต่างๆ ขณะปัจจุบันอารมณ์ เช่นตากระทบรูป หูกระทบเสียง จมูกกระทบกลิ่น ลิ้นกระทบรส กายกระทบสัมผัส (เย็น ร้อน อ่อน แข็ง หย่อน ตึง) ใจกระทบสัมผัสอารมณ์ เป็นธรรมที่สัมปชัญญะพร้อมด้วยสติ และเจตสิกธรรมที่เป็นกุศลทั้งหลาย สัมปชัญญะ มีชื่ออีกอย่างหนึ่งเรียกว่า ปัญญา ในคัมภีร์วิมุตติมรรคปัญญาปริเฉทที่ 10 ได้อธิบายความหมายของปัญญาไว้ดังนี้ ปัญญา คือ ความรอบรู้ ญาณ การวิจัยธรรม การจำแนกการกำหนดหมายการวิจัยที่เป็นการศึกษาอันชำนาญและชาญฉลาด ในการพิจารณาก็เป็นการเห็นแจ้งชัดเจนและได้ความรู้ ปัญญาคือความฉลาด ปัญญินทรีย์ ปัญญาพละ ปัญญาเหมือนศาสตรา ปัญญา

เหมือนปราสาท ปัญญาคือประทีป ปัญญาคือรัตนะ ความไม่หลงธรรมวิจย สัมมาทิฐิเหล่านี้ เรียกว่า “ปัญญา” (พระราชวรมณี และคณะ, 2538)

ดังนั้น สติ ความระลึกได้ เป็นเครื่องควบคุมจิตของมนุษย์ขณะทำ พุด คิด การทำงานของ สตินั้นมีปัญหาต่อความคุมปัญญาที่ว่านี่คือ สัมปชัญญะ ความรู้ตัวทั่วพร้อมหรือรู้ทันอารมณ์ก่อน และขณะกระทำ พุด คิด ไม่ให้การกระทำ การพุด และความคิดเป็นไปในทางที่ผิด สติสัมปชัญญะเป็น ธรรมที่ที่เกี่ยวพันกัน เป็นหลักธรรมที่ต้องมีคู่กันเพื่อให้มนุษย์ดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง ธรรมะคู่นี้ เรียกว่า ธรรมมีอุปการะมาก เพราะทำให้มนุษย์เข้าถึงจุดหมายทุกระดับได้ ฉะนั้น สติสัมปชัญญะ จึงได้ชื่อ ธรรมมีอุปการะมาก

4. การใช้หลักสติสัมปชัญญะในการใช้สื่อดิจิทัลของเด็กปฐมวัย

การใช้หลักสติสัมปชัญญะในการใช้สื่อดิจิทัลของเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัยในยุคดิจิทัลนี้ต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เรียกว่า สื่อดิจิทัล สื่อดิจิทัลถึงจะมีความทันสมัยสามารถเพิ่มความสนใจหรือความอยากรู้อยากเห็นของเด็กปฐมวัย แต่เมื่อใช้อย่างขาดสติแล้วจะทำให้เกิดโทษต่อผู้ที่ใช้ ปัจจุบันโลกถูกทำให้เล็กลงสำหรับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล เป็นสังคมที่สื่อและเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงคนสูงวัย เกิดการเปลี่ยนแปลงของประชากรโลกและสิ่งแวดล้อม (เสาวลักษณ์ พันธบุตร, 2560) แม้แต่เด็กปฐมวัยยังต้องเปลี่ยนรูปแบบของการเรียนโดยมีการนำสื่อดิจิทัลประเภทต่างๆ เข้ามาใช้ในการเรียนการสอนมากขึ้น เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสในการเรียนรู้ที่กว้างไกลมากขึ้นและเข้ากับยุคการสื่อสารไร้พรมแดน หรือที่เรียกว่า ยุคดิจิทัล ซึ่งเด็กในยุคนี้เป็นเด็กวัยเริ่มของการพัฒนาในทุกด้าน ได้แก่ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม จึงเป็นเด็กวัยที่มีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของการพัฒนาบุคคลให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ (ทัศนาก แก้วพลอย, 2544)

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่มีความต้องการที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงไม่ว่าจากบุคคล หรือจากสื่อ อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสื่ออุปกรณ์เหล่านี้มีส่วนช่วยให้พัฒนาการเรียนรู้อะไร ประสบการณ์ตรงของเด็กได้เป็นอย่างดีเช่นเดียวกับสื่ออุปกรณ์ประเภทอื่น สมาคมแห่งชาติเพื่อการศึกษาของเด็กเล็ก (NAEYC) ได้ให้แนวทางการใช้สื่ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้คือ ใช้สำหรับเก็บข้อมูลประวัติส่วนบุคคลของเด็กปฐมวัยการเลือกสื่อ อุปกรณ์จะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของพัฒนาการความแตกต่างระหว่างบุคคลและมีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ การเลือกสื่อ อุปกรณ์ในการเรียนนั้นจะต้องสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดและทักษะการแก้ปัญหา ควรจัดให้เด็กมีเวลาใช้สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศตามลำพังและตามความสนใจ เพื่อพัฒนาทักษะต่างๆ และพัฒนาทักษะการสำรวจควรมีการนำ สื่อประสมเข้ามาประยุกต์ใช้ในสื่อการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้บ้างเป็นครั้งคราวเพื่อพัฒนาทักษะการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผู้เรียนฝึกฝน ให้เด็กได้ออกแบบผลงานของตนด้วยสื่ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (สรวงมณต์ สิทธิสมาน, 2560)

อย่างไรก็ตามหากไม่มีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดจากครูผู้สอนและพ่อแม่การใช้สื่อดิจิทัลของเด็กนั้นอาจจะเกิดโทษต่อตัวเด็กมากกว่าประโยชน์ กล่าวคือ เมื่อเด็กสามารถใช้เครื่องมือหรือ

อุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือประเภทสมาร์ทโฟน เด็กอาจจะใช้ในการเล่นเกมหรือดูภาพยนตร์ที่เนื้อหาไม่เหมาะสมกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นหนังบู๊แอคชั่น ซึ่งจะทำให้เด็ก กลายเป็นคนติดเกมหรือมีนิสัยก้าวร้าว ฉะนั้น วิธีการหนึ่งที่จะทำให้เด็กใช้สื่อดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนมากที่สุดคือ การแนะนำให้เด็กรู้ว่าสิ่งไหนควรสิ่งไหนไม่ควร และฝึกให้เด็กมีสติสัมปชัญญะอยู่กับตัวตลอดเวลา เพราะสติและสัมปชัญญะ มีความสำคัญต่อการระลึกรู้ในการทำงานต่างๆ ทั้งในขณะคิดขณะพูด และในขณะกระทำสิ่งใดๆ ด้วยความระลึกรู้ในขณะนั้นว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ โดยมีให้ความคิด และการกระทำนั้น ๆ ตกอยู่ภายใต้ความประมาทมัวเมา และมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติวิปัสสนา จำเป็นต้องมีสติและสัมปชัญญะคอยควบคุมอยู่ทุกขณะจิต ในขณะปัจจุบันอารมณ์ดั่งนั้น สติและสัมปชัญญะ จึงมีความสำคัญต่อการกระทำต่างๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม(พระอธิการประกาศสิทธิ์ สุจิณโณ, 2561)

การฝึกให้เด็กมีสติสัมปชัญญะในการเรียนรู้สิ่งต่างหรือในชีวิตประจำวันนั้น เบื้องต้นอาจจะฝึกให้เด็กทำจิตจะกรรมที่เด็กชอบทำให้เขามีสติจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้นโดยมีปัญญาหรือสัมปชัญญะคอยควบคุม เมื่อฝึกบ่อยๆจนทำให้เด็กเริ่มมีสติโดยธรรมชาติแล้วก็เริ่มฝึกให้เด็กนั่งสมาธิ โดยปกติเด็กปฐมวัยจะมีสมาธิสั้น การฝึกสมาธินั้นควรเริ่มฝึกโดยใช้เวลาไม่นานเหมาะสมกับเด็ก เมื่อฝึกบ่อยๆ ก็ค่อยเพิ่มเวลาขึ้นไปเรื่อยๆ แต่อย่างไรก็ตามไม่ควรใช้เวลานานเกินไป เมื่อฝึกจนชำนาญแล้วจะทำให้เด็กมีจิตใจที่อ่อนโยนลงมีสติอยู่กับตัวมากขึ้น ทำให้การใช้สื่อดิจิทัลได้ประโยชน์ตามจุดประสงค์ของการเรียนมากขึ้น

5. สรุป

จากศึกษาการใช้สติสัมปชัญญะในการใช้สื่อดิจิทัลของเด็กปฐมวัย พบว่า สื่อดิจิทัล หมายถึง อุปกรณ์ที่ใช้ไมโครเซสเซอร์ ในการเข้ารหัสข้อมูล รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์สมัยใหม่ทั้งหมด เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน เกมคอนโซล เครื่องเล่นมิตเดีย กล้องดิจิทัล เครื่องบันทึกอุปกรณ์ตัดต่อ ในบางบริบทมีความหมายคับแคบหมายถึงเทคโนโลยีสื่อสารด้วยคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะสื่อมวลชน เช่น การแพร่ภาพออกอากาศดิจิทัล และสื่อสิ่งพิมพ์ดิจิทัล ได้แก่ E-Books หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และสิ่งตีพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์

เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีซึ่งมีความเจริญเติบโตและพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วอย่างเห็นได้ชัด เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้รวดเร็ว จะสะท้อนพฤติกรรมที่ผู้ใหญ่แสดงออกมาให้เห็นทุกๆ ด้าน สื่อดิจิทัลมีความสำคัญกับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมาก เพราะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เด็กอยากเรียนรู้มากขึ้นถึงอย่างไรก็ตามนอกจากจะมีประโยชน์แล้วสื่อดิจิทัลก็มีโทษกับเด็กเหมือนกันถ้าใช้ไม่ถูกวิธี

สติสัมปชัญญะ คือ สติ ความระลึกรู้ได้ เป็นเครื่องควบคุมจิตของมนุษย์ขณะทำ พูด คิด การทำงานของสตินั้นมีปัญญาคอยควบคุมปัญญาที่ว่านี้คือ สัมปชัญญะ ความรู้ตัวทั่วพร้อมหรือรู้ทันอารมณ์ก่อนและขณะกระทำ พูด คิด ไม่ให้การกระทำ การพูด และความคิดเป็นไปในทางที่ผิด สติสัมปชัญญะเป็นธรรมที่ที่เกื้อหนุนกัน เป็นหลักธรรมที่ต้องมีคู่กันเพื่อให้มนุษย์ดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง ธรรมะคู่นี้เรียกว่า ธรรมมีอุปการะมาก เพราะทำให้มนุษย์เข้าถึงจุดหมายทุกระดับได้ ฉะนั้น สติสัมปชัญญะจึงได้ชื่อ ธรรมมีอุปการะมาก

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เทคโนโลยีมีบทบาทกับวิถีชีวิตของคนในยุคนี้มาก แม้แต่ในวงการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับอุดมศึกษา เด็กปฐมวัยเป็นเด็กที่อยู่ในวัยที่อยากรู้อยากเห็นอะไรใหม่ๆ และเป็นวัยที่เรียนรู้รู้อะไรได้อย่างรวดเร็ว การปรับตัวเข้ากับสื่อดิจิทัลจึงไม่ใช่เรื่องยากนักสำหรับเด็กปฐมวัย แต่ด้วยความเป็นเด็กต้องมีครูหรือผู้ปกครองดูแลอย่างใกล้ชิดในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างเกิดประโยชน์มากที่สุด และอีกวิธีการหนึ่งที่จะทำให้เด็กใช้สื่ออย่างเกิดประโยชน์กับการเรียนมากที่สุดคือการฝึกให้เด็กมีสติสัมปชัญญะ โดยเบื้องต้นฝึกให้เด็กมีสติโดยการทำกิจกรรมที่เด็กชอบที่จะทำให้เขามีจิตจดจ่อทำให้เขามีสติสัมปชัญญะกับกิจกรรมนั้น เมื่อฝึกจนชินแล้วก็เปลี่ยนไปเป็นฝึกสมาธิโดยเริ่มจากการใช้เวลาไม่มากและเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ จนเด็กมีจิตที่เป็นสมาธิมีสติสัมปชัญญะมากขึ้น จะทำให้การใช้สื่อเกิดประโยชน์ในการเรียนมากที่สุด

6. บรรณานุกรม

- ดวงพร ชุมประเสริฐ. (2562). **ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์กับการพัฒนาเด็กอายุ 2-5 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสงขลา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทัศนาก้าวพลอย. (2544). **กระบวนการจัดประสบการณ์พัฒนาการเรียนรู้เด็กปฐมวัย.** ลพบุรี : สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- นงเยาว์ นุชนาท และคณะ. (2561). **การผลิตทรัพยากรสารสนเทศและนวัตกรรมการจัดการศึกษาเพื่อหนุนเสริมความรู้ ด้านพหุวัฒนธรรมศึกษาในระดับปฐมวัยและประถมศึกษาแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปุกณรัตน์ พิงคานนท์. (2564). **รูปแบบการใช้สื่อดิจิทัลกับการเรียนรู้ทางสังคมและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของเด็กปฐมวัย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมุนี และคณะ. (2538). **วิมุตติมรรค.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.
- พระอธิการประกาศิตี สุจิณฺโณ. (2561). **ศึกษาสติสัมปชัญญะที่ปรากฏอยู่ในโพธิปักขิยธรรม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ มะณู. (2559). **สื่อดิจิทัล (Digital Media).** สืบค้นหาเมื่อ 28 มีนาคม 2565. จาก <https://sites.google.com/a/esdc.go.th/paitoon/sux-dicithal>
- สรวงมณต์ สิทธิสมาน. (2560). **การบริหารจัดการสื่อดิจิทัลเพื่อเด็กปฐมวัย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). **แนวแนะวิธีการเลี้ยงดูดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยตามสมรรถนะเพื่อเพิ่มคุณภาพเด็กตามวัย 0-5 ปี.** กรุงเทพฯ : บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.

สุธิภา อวพิทักษ์. (2542). **การดูแลเด็กปฐมวัย.** อุดรดิตถ์ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์.
เสาวลักษณ์ พันธบุตร. (2560). อยู่อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม. 5(2). 161-167.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรม
ในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย*

FACTORS INFLUENCING OTOP INNOVATIVE LOCAL ECONOMY
MANAGEMENT IN THE AREA NONG KHAI PROVINCE

บุญเพ็ง สิทธิวงษา¹, ดนัย ลามคำ², ทรงพล โชติกเวชกุล³
Boonpeng Sittivongsa¹, Danai Lamkham², Songphon Choutikavatchagul³

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ¹

Northeastern University¹

วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต²

Pitchayabundit College²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus³

Email : boonpeng.sit@neu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรม 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรม 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชน ข้าราชการในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย จำนวน 400 คน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 20 คน มาใช้หาข้อมูลในการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น และการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้านพบว่าการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านความแตกต่างด้านสินค้าอยู่ในระดับปานกลาง ด้านคุณภาพ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านภาพลักษณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายโดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านผู้นำชุมชน(X_1) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน(X_2) ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(X_7) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .205.200 และ .110 ตามลำดับ 3. ควรจัดกิจกรรมอย่างมีคุณค่านำเสนอข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์กับชุมชน โดยมีแบบอย่างที่เหมาะสม

ความสำเร็จ และสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกิดเปลี่ยนแปลงด้วยความรอบคอบและถูกต้องในเรื่องของสินค้าและบริการ และมีการประชาสัมพันธ์แก่ลูกค้าได้ทันทั่วทั้งที่มีคุณภาพให้มีความน่าเชื่อถือมีเครื่องสินค้าที่ใหม่และมีเอกลักษณ์มีโลโก้ที่เป็นเอกลักษณ์สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ให้บริการสามารถจดจำได้และมีความโดดเด่นและสังเกตได้ง่าย อยู่ในทำเลที่เหมาะสมมีที่จอดรถเพียงพอสำหรับผู้มาใช้บริการและมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและมีการตกแต่งสวยงาม และมีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่แตกต่าง มีความสะดวกสบายในการนำไปบริโภคอุปโภคเป็นศูนย์กลาง OTOP ที่มีคุณภาพมีความสามารถในการส่งเสริมความสุขในชุมชนและนักท่องเที่ยวทั้งพัฒนาความชัดเจนและรายละเอียดของคำเตือนบนฉลาก โดยจัดทำป้ายราคาสินค้าในการขายจริงราคาต่ำกว่า และสร้างความสะดวกในการพกพาของบรรจุภัณฑ์

คำสำคัญ : 1. การบริหารจัดการ 2. เศรษฐกิจท้องถิ่น 3. OTOP นวัตวิถี

ABSTRACT

The objectives of this research article were 2) to study the management of OTOP Nawatwithi, 2) to study the factors influencing OTOP Nawatwithi local economic management, and 3) to study the guidelines for development of local economic management OTOP Nawatwithi in Nong Khai Province. The sample group used in the research was 400 people and civil servants in Nong Khai Province. Information contributors from public sector informants A group of 20 government officials who provided information was used for information in the interview. The research tools were questionnaires and interview form. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, multiple regression analysis using hierarchical variable selection method, and data description.

The results showed that: 1. Local economic management OTOP Nawatwithi in Nong Khai Province, dependent variables in all aspects, found that OTOP Nawatwithi Local Economy Management in Nong Khai Province was at a moderate level. The order from greatest to least is as follows: Product differentiation was moderate, quality was moderate, and image aspect was moderate, respectively. 2. Factors Influencing OTOP Nawatwithi Local Economy Management in Nong Khai Province overall in all aspects significantly, including community leaders(X_1) Community participation aspect(X_2) Tourism public relations(X_7) the three independent variables had predictor coefficients in raw scores (b) of .205, .200 and .110, respectively. 3. Organize valuable activities Provide helpful comments to the community with a successful model and support from various agencies that changes with due care and accuracy in terms of products and services and there is a public relations to customers in a timely manner with quality to be reliable. There are new and unique products.It has

a unique logo, the product or product provided is recognizable and it stands out and is easy to spot. In a suitable location, there is enough parking for visitors and there is a security guard and beautifully decorated and different products are presented. Convenience in bringing to consumer consumption It is a quality OTOP center capable of delivering happiness to the community and tourists. Both improve the clarity and detail of the warning labels by providing a price tag for the product in the actual sale, the price is lower and creates the ease of portability of the packaging.

Keywords : 1. Management 2. Local economy 3. OTOP Nawatwathi

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การพัฒนาประเทศให้เกิดความมั่งคั่งนั้นจะต้องทำให้สมาชิกของประเทศมีความเท่าเทียมกันนั้นจะต้องส่งเสริมให้สมาชิกในประเทศมีการศึกษา มีความเป็นอยู่ที่ดีซึ่งมาจากด้านเศรษฐกิจและมีสุขอนามัยด้านร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์นั้นมาจากด้านสาธารณสุขที่ดี อย่างไรก็ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579 มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปีและได้นำนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งมุ่งเน้นการจัดทำแผนขับเคลื่อนและการติดตามประเมินผล มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งจากภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกของประเทศให้มีความสมบูรณ์ (กฤษณา นิลรัศมี, 2563)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ยังคงมุ่งให้ความสำคัญหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น เฉพาะประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีถูกขับเคลื่อนพัฒนาประเทศตามโครงการ “ไทยนิยมยั่งยืน” จากการที่รัฐบาลปัจจุบันที่มีนโยบายที่จะลดความเหลื่อมล้ำของสังคมที่มุ่งสร้างรายได้และความเจริญ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกับภาครัฐ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 ในภูมิภาคทั่วประเทศและมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบหลักส่งเสริมดำเนินงาน OTOP โดยร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ยกกระดับผลิตภัณฑ์และพัฒนาช่องทางตลาดที่หลากหลาย เพื่อให้ขายสินค้าได้อีกทั้งยังมุ่งปรับตัวสู่การค้าแบบสากล โดยต้องมีการเปลี่ยนผ่านยุคการผลิตต้นขายสินค้า OTOP ออกจากชุมชนสู่รายได้ตามความต้องการโดยการจำหน่ายสินค้าที่อยู่ในชุมชนจากการท่องเที่ยว มีการใช้สิทธิภูมิปัญญา วิถีชีวิตวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ แปลงเป็นรายได้รวมทั้งทำให้มีคุณค่าเพียงพอ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและใช้จ่ายเงินในทุกกิจกรรมของชุมชน ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยรอบเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561)

จากปัญหาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันของประเทศไทยยังคงเป็นเรื่องปัญหาปากท้อง ปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตซึ่งเกิดขึ้นและเป็นมาอยู่ตลอด โดยภาครัฐก็ได้เล็งเห็นถึง

ความสำคัญของปัญหานี้ในทุกรัฐบาลจึงมีนโยบายการลดรายจ่าย สร้างรายได้ สร้างอาชีพ เพิ่มเม็ดเงินให้กับประชาชนเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอตลอดมาของการดำเนินนโยบาย แต่ก็พบว่าการดำเนินการต่างๆ ยังไม่ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จึงทำให้ประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายประสบปัญหาดังกล่าวซึ่งมีกรอบแนวคิดด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคประชาชนในการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ที่ตอบโจทก์ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและมีรายได้ที่ดีขึ้นทั้งการสร้าง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ และพันธกิจ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนภารกิจอำนาจหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพรวมทั้งเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน (อรัญญา ปฐมสกุล และคณะ, 2560)

การได้ดำเนินโครงการหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีแล้วเสร็จพบว่า มีหลายแห่งที่ได้ดำเนินการไปไม่ประสบผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดการณ์ไว้ มีหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีหลายแห่งที่ถูกปล่อยให้ทิ้งร้าง ไร้การดูแลมีการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน จนทำให้เกิดการใช้งบประมาณที่ไม่เกิดประโยชน์ ดังที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อสิ่งพิมพ์ต่อสาธารณชน จากเหตุผลข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย เพื่อให้ได้ทราบการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ทั้งแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถี โดยสามารถให้ความรู้แก่ประชาชน ข้าราชการ และเสริมสร้างแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย
- 2.3 เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้ทราบการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย
- 3.2 ได้ทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย

3.3 ได้ทราบแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย

3.4 ผลการวิจัยในครั้งนี้ การบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายสามารถนำไปใช้ในเขตพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสรุปให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ก่อนที่จะนำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญรวมถึงผู้แทนหน่วยงานท้องถิ่น ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ และผู้นำชุมชน แล้วเอาผลสรุปมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย จำนวน 393,926 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายที่ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีจำนวนมาก มีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่สามารถจำแนกออกเป็นชั้นภูมิเพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วน ครอบคลุม และคำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรทายามานะ ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย จำนวน 400 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแนวทางการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พิจารณาคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สามารให้ข้อมูลองค์ความรู้ ความเป็นมา สภาพปัจจุบันและแนวทางการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย จำนวน 10 คน โดยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม 1)การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนา และปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และผู้ช่วยวิจัยซึ่งผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอน และวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนแก่ผู้ช่วยวิจัย 2)การขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง 3)ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล นำเสนอผู้นำชุมชนแต่ละแห่งในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ 4)แจกจ่าย และเก็บแบบสอบถามจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง 5)รับแบบสอบถามกลับคืน ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยดำเนินการ

เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ผู้วิจัยประสานงาน เพื่อขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ แล้วเดินทางไปตามวันเวลาที่นัดหมาย ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแนะนำตนเอง สร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกสัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์การของการสัมภาษณ์ แล้วดำเนินการสัมภาษณ์พูดคุยอย่างเป็นกันเองตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่วางไว้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงทัศนะของตนเองตามวัตถุประสงค์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้การสรุปความ การตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

5.1 การบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้านพบว่า การบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.06, S.D.=.37$) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านความแตกต่างด้านสินค้าอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.11, S.D.=.37$) ด้านคุณภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.07, S.D.=.17$) และด้านภาพลักษณ์ อยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.01, S.D.=.69$) ตามลำดับ

5.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายโดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ด้านผู้นำชุมชน(X_1) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน(X_2) ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(X_7) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .205.200 และ .110 ตามลำดับ

5.3 แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย พบว่า ควรจัดกิจกรรมอย่างมีคุณค่านำเสนอข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์กับชุมชน โดยมีแบบอย่างประสบความสำเร็จ และสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกิดเปลี่ยนแปลงด้วยความรอบคอบและถูกต้องในเรื่องของสินค้าและบริการ และมีการประชาสัมพันธ์แก่ลูกค้าได้ทันทั่วทั้งอย่างมีคุณภาพให้มีความน่าเชื่อถือมีเครื่องสินค้าที่ใหม่และมีเอกลักษณ์มีโลโก้ที่เป็นเอกลักษณ์สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ให้บริการสามารถจดจำได้และมีความโดดเด่นและสังเกตได้ง่าย อยู่ในทำเลที่เหมาะสมมีที่จอดรถเพียงพอแก่ผู้มาใช้บริการและมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและการตกแต่งสวยงาม และมีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่แตกต่าง มีความสะดวกสบายในการนำไปบริโภคอุปโภคเป็นศูนย์กลาง OTOP ที่มีคุณภาพมีความสามารถในการส่งมอบความสุขในชุมชนและนักท่องเที่ยวทั้งพัฒนาความชัดเจนและรายละเอียดของค่าเตือนบนฉลาก โดยจัดทำป้ายราคาสินค้าในการขายจริงราคาต่ำกว่า และสร้างความความสะดวกในการพกพาของบรรจุภัณฑ์

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้านพบว่าการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตวิถีในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านความแตกต่างด้านสินค้า อยู่ในระดับปานกลาง ด้านคุณภาพ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านภาพลักษณ์ อยู่ใน

ระดับปานกลาง ตามลำดับ ซึ่งไม่ความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพงษ์ เพ็ชรหาญ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนโอท็อปนวัตกรรมวิถีและส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยระบบภูมิสารสนเทศศาสตร์ จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินระบบภูมิสารสนเทศ สำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนโอท็อปนวัตกรรมวิถีของจังหวัดลำปาง ได้แบ่งการทำงานออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนของระบบหลักที่สามารถจัดการบริหารข้อมูลได้ทั้งหมด และส่วนของระบบย่อยที่เอาไว้จัดการบริหารข้อมูลของแต่ละชุมชนทั้งหมด 30 ชุมชน 2) ผลการทดสอบประสิทธิภาพของระบบภูมิสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนโอท็อปนวัตกรรมวิถีของจังหวัดลำปางโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจ พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบโดยรวมอยู่ที่ระดับมาก

6.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายโดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านผู้นำชุมชน(X_1) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน(X_2) ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(X_3) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .205.200 และ .110 ตามลำดับ ซึ่งความสอดคล้องกับงานวิจัยของ รพีพรรณ พงษ์อินทร์วงศ์ และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านท่องเที่ยววิถีถิ่นศึกษาศึกษาบ้านใหม่ตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยการมีส่วนร่วมและวัฒนธรรมชุมชนส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จของหมู่บ้านท่องเที่ยววิถี องค์กรความรู้ด้านการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานชุมชน การมีจิตสำนึกต่อและตระหนักชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนวัฒนธรรมชุมชนทำให้ชุมชนดำเนินงานประสบความสำเร็จได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอก

6.3 แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย พบว่าจัดกิจกรรมอย่างมีคุณค่านำเสนอข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์กับชุมชน โดยมีแบบอย่างที่เหมาะสมประสบความสำเร็จ และสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกิดเปลี่ยนแปลงด้วยความรอบคอบและถูกต้องในเรื่องของสินค้าและบริการ และมีการประชาสัมพันธ์แก่ลูกค้าได้ทันทั่วทั้งอย่างมีประสิทธิภาพให้มีความน่าเชื่อถือมีเครื่องสินค้าที่ใหม่และมีเอกลักษณ์มีโลโก้ที่เป็นเอกลักษณ์สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ให้บริการสามารถจดจำได้และมีความโดดเด่นและสังเกตได้ง่าย อยู่ในทำเลที่เหมาะสมมีที่จอดรถเพียงพอกับผู้มาใช้บริการและมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและการตกแต่งสวยงาม และมีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่แตกต่าง มีความสะดวกสบายในการนำไปบริโภคอุปโภคเป็นศูนย์กลาง OTOP ที่มีคุณภาพมีความสามารถในการส่งมอบความสุขในชุมชนและนักท่องเที่ยวทั้งพัฒนาความชัดเจนและรายละเอียดของคำเตือนบนฉลาก โดยจัดทำป้ายราคาสินค้าในการขายจริงราคาต่ำกว่า และสร้างความความสะดวกในการพกพาของบรรจุภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญวิษ วิเชียรพันธ์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อเป็นนักสื่อความหมายท้องถิ่นผลการดำเนินการได้ดังนี้ 1) ศักยภาพของนักสื่อความหมายท้องถิ่นมีทั้งหมด 4 ด้านเรียกว่า “คิด-ถ่าย-ใช้-สร้างสรรค์” ประกอบด้วย (1)ระบบการคิด (2)การถ่ายทอดข้อมูล (3)การใช้ภาษา (4)ความคิดสร้างสรรค์ และ 2)แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารสำหรับนักสื่อความหมายท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1)รวบรวมข้อมูลในชุมชน (2)ฝึกฝนจัดระบบการคิดใหม่ (3)ถ่ายทอดข้อมูลที่น่าสนใจ (4)พัฒนาการใช้ภาษาไทยให้ดี (5)ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ โดยสิ่งที่ได้จากบทความนี้จะนำไปเป็น

แนวทางหรือต้นแบบในการพัฒนาให้เป็นหลักสูตรการฝึกอบรมนักสื่อความหมายท้องถิ่นให้มีทักษะการใช้ภาษาไทยได้ดีขึ้น และมีคุณสมบัติของนักสื่อความหมายที่ดีทั้ง 4 ด้าน เพื่อทำหน้าที่เป็นนักสื่อความหมายในชุมชนได้ต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 การบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมจังหวัดหนองคาย หน่วยงานรัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ดึงดูดน่าสนใจ และทำการโฆษณาสินค้าผ่านสื่อออนไลน์รายการวิทยุ โทรทัศน์อยู่เสมอ เมื่อมีโอกาส เพื่อให้ผู้บริโภคจดจำสินค้าและบริการให้เป็นที่รับรู้และเคยชินต่อการซื้อและบริโภค

7.1.2 การบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมจังหวัดหนองคาย หน่วยงานรัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ผ่านรูปแบบต่างๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ผู้บริโภคสินค้าเช่น การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน ผ่านตัวกลางที่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง

7.1.3 การบริหารจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น OTOP นวัตกรรมจังหวัดหนองคาย หน่วยงานรัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมการตลาดเพื่อเพิ่มพื้นที่ในชุมชนได้มีโอกาสนำสินค้าไปจัดแสดง กระตุ้นการขายมากขึ้นจากผู้ประกอบการเกิดการแข่งขันทางการตลาด มีการส่งเสริมการขาย

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ชุมชนควรจัดกิจกรรมสนับสนุนการมีส่วนร่วมในชุมชน ร่วมแสดงความคิดเห็น และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ร่วมเสนอแนวความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรม

7.2.2 คณะกรรมการควรเป็นแบบอย่างในการทำความดี ทำกิจกรรมจิตอาสาโดยไม่หวังผลตอบแทน

7.2.3 ควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักในช่องทางต่างๆเช่น Line, Facebook และเผยแพร่ประวัติความเป็นมาของชุมชน สินค้า OTOP เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ในการท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรม

7.2.4 ควรมีผู้เชี่ยวชาญเป็นพี่เลี้ยงจากภาครัฐและเอกชน นำคณะกรรมการชุมชนไปเรียนรู้แลกเปลี่ยนกับเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ประสบผลสำเร็จ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรม

7.3.2 ควรมีการศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรม

7.3.3 การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาการถ่ายทอดกระบวนการองค์ความรู้ผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการในชุมชน OTOP นวัตกรรม

7.3.4 ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งเสริมการรับรู้คุณค่าการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมเช่น ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยวด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น

8. บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (2561). รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี พ.ศ. 2560. สืบค้นจาก 2 สิงหาคม 2565 จาก <http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/views/showVillageData.php?rcode=90010106&statType=1&year=60>.
- กฤษณา นิลรัศมี. (2563). แนวทางการสร้างการรับรู้คุณค่าการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- ฉันทวิช วิเชียรพันธ์. (2562). การพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อเป็นนักสื่อความหมายท้องถิ่น. **วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี**. 5(2). 123-145.
- รพีพรรณ พงษ์อินทร์วงศ์ และคณะ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านท่องเที่ยววิถีถิ่นศึกษาศึกษาบ้านใหม่ตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์**. 11(1). 117-131.
- สุรพงษ์ เพ็ชรหาญ. (2562). การพัฒนาชุมชนโอทอปนวัตวิถีและส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยระบบภูมิสารสนเทศศาสตร์ จังหวัดลำปาง. **วารสารโครงการนวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ**. 5(1). 65-74.
- อรัญญา ปฐมสกุล และคณะ. (2560). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน: กรณีศึกษาดำบลท่าชนะ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. **วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี**. 4(1). 177-194.

การพัฒนาารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร*

THE DEVELOPMENT OF THE OBEC MORAL SCHOOL OPERATING MODEL
OF KUSUMAN WITTAYAKHOM SCHOOL THE SECONDARY
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE SAKON NAKHON

ยุพิน อินธิแสง¹

Yuphin Inthisang¹

โรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร¹

Kusumanwittayakom School, The Secondary Education Service Area Office Sakon Nakhon¹

Email : somyuphin1325@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม 4) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ คุณค่า และความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม การดำเนินการโดยการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพัฒนาเครื่องมือการวิจัย ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร ครูและนักเรียนโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม จำนวน 123 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราวัดประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.80–1.00 มีค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ระหว่าง 0.85–0.97

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม ภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ สร้างผู้นำกิจกรรมช่วยขับเคลื่อน ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและประเมินผลเพื่อพัฒนา ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบอยู่ในระดับมาก 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการศึกษาประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ คุณค่า และความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ : 1. การพัฒนารูปแบบ 2. โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. 3. โรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the operational problems of OBEC Moral Schools of Kusumanwittayakom School, 2) to develop an operating model for OBEC Moral Schools of Kusumanwittayakom School, 3) to try out the OBEC Moral Schools Operating Model, 4) to study efficiency, effectiveness, value and satisfaction in using the OBEC Moral School Operating Model of Kusumanwittayakom School. The procedure of the research is initially done by analyzing documents and related research, then the research tools were developed and later evaluated for the quality by five experts. After that, the data was collected from a sample of 123 administrators, teachers and students of Kusumanwittayakom School, drawn by purposive random sampling. Finally, the data was analyzed with SPSS computer program. The instrument used to collect data was a 5-level valuation questionnaire with a validity value between 0.80 - 1.00 and reliability value was between 0.85 - 0.97 using Cronbach's alpha coefficient method.

The results of the research were as follows: The overall operating problems of the OBEC Moral Schools of Kusumanwittayakom School were at a moderate level. 2) The results of the development of the OBEC Moral School Operating Model of Kusumanwittayakom School consisted of 4 components: building leaders, activities assisting the operation, continuous practice, and evaluation for improvement. The evaluation of the efficiency of the model was at a high level. 4) Efficiency, effectiveness, value and satisfaction in using the OBEC Moral School Operating Model of Kusumanwittayakom Schools were at the highest level in all aspects.

Keywords : 1. Model Development 2. OBEC Moral School 3. Kusumanwittayakom School

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันสังคมโลกเป็นสังคมที่มีความเจริญด้านเทคโนโลยี และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ มากมาย ส่งผลให้สังคมโลกในปัจจุบันเป็นสังคมที่ไร้พรมแดนผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ผ่านช่องทางสังคมออนไลน์หลากหลายช่องทาง จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรม การใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไปเกิดปัญหาความก้าวร้าว ความรุนแรงที่ทวีขึ้นเรื่อยๆ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในทางที่ไม่ถูกต้องจึงส่งผลให้เกิดการละเลยทางด้านศีลธรรมเกิดความเสื่อมถอยทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กล่าวไว้ว่า ประเทศไทยยังประสบปัญหาคุณภาพเกือบทุกด้าน อาทิ คุณภาพคนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ มีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ประชากรจำนวนมากน้อยไม่เคารพสิทธิผู้อื่นและไม่ยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญสถานการณ์และสภาพปัญหาของ

ประเทศในปัจจุบัน ที่ประเทศมุ่งพัฒนาปฏิรูปทางการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และทางด้านการเงิน การพัฒนานั้นไม่ได้เป็นไปอย่างยั่งยืนและครอบคลุมทุกด้านมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความเจริญทางด้านวัตถุ ขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจของคนให้มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดี จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในประเทศจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อปัญหาสังคมหลายด้าน การขาดคุณธรรม จริยธรรมภัยคุกคามเด็กนักเรียนและนักศึกษา ซึ่งเป็นเยาวชนส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้การแข่งขันทางการค้า และระบบเศรษฐกิจที่มุ่งแสวงหาผลกำไรก็ส่งผลให้สังคมโลกยุคปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการแข่งขันที่รุนแรงเป็นยุคที่มีความเจริญทางวัตถุบุคคลในสังคมมุ่งแข่งขันกันจนละเลยศีลธรรมอันดีงาม เกิดความเสื่อมถอยในด้านคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับบุคคลในสังคม ให้มีคุณธรรม จริยธรรมภายในจิตใจเป็นบุคคลที่มีคุณค่า มีประโยชน์และสร้างสรรค์คุณงามความดีอันเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง จึงได้มีการใช้กฎระเบียบข้อบังคับและนโยบายต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังให้บุคคลมีคุณธรรม จริยธรรม ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 หมวด 5 มาตรา 54 ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา โดยรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564) ที่ได้กำหนดหลักการเพื่อให้มีการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงอายุและวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพการหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564) ซึ่งมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2579) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

โครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2555 เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้จัดตั้งขึ้นเพื่อพระราชทานการศึกษาแก่เด็กทั่วไป และโรงเรียนในด้านต่างๆ เพื่อให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามเหตุผลอันสมควร ตลอดจนสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้บริหาร และคณะครู ทั้งนี้เพื่อให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ (สุภรณ์ ยิ่งวรการ, 2557) โดยการดำเนินงานนั้นจะระดมอาสาสมัครจากภาคส่วนต่างๆ เข้ามาช่วยกันดำเนินงานโดยไม่มีค่าตอบแทนในลักษณะปิดทองหลังพระ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างคนดีสู่สังคม และการส่งเสริมสนับสนุนรวมทั้งเพื่อเป็นการปลูกฝังค่านิยมการยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม

เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นพลเมืองที่มั่นคงอยู่ในคุณงามความดีพร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนเด็กที่มีความประพฤติดีให้ได้รับการศึกษาจนสำเร็จการศึกษา (สมปอง ใจดีเฉย และคณะ, 2557) ซึ่งโครงการดังกล่าว นับเป็นอีกหนึ่งความพยายามของภาคส่วนในสังคมในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาวิกฤตทางคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมในสังคม โดยการนำองค์ความรู้การพัฒนาโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม (มานพ เกิดเมฆ, 2558) มาใช้กับโรงเรียนที่สำนักงานเลขาธิการให้การสนับสนุนช่วยเหลือ

สถานศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน ในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรมพื้นฐาน ทำให้สามารถใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างต่อเนื่องยั่งยืนและถาวร สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงต้องร่วมมือกันที่จะมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานให้กับเด็กทุกวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ซึ่งจะต้องปลูกฝังคุณธรรมให้กับนักเรียนที่เข้าสู่วัยเรียนให้ได้ตรงตามมาตรฐานหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับการปลูกฝังคุณธรรมให้กับผู้เรียนโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนมีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) กระทรวงศึกษาธิการมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ขึ้น เพื่อเป็นการสืบสานศาสตร์พระราชาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชกระแสรับสั่ง “ช่วยสร้างคนดีให้บ้านเมือง” และพระราชทานหลัก 3 ประการในเรื่องครูและนักเรียนว่า “ให้ครูรักเด็กและเด็กรักครู ให้ครูสอนให้เด็กมีน้ำใจต่อเพื่อน ไม่ให้แข่งขันกัน แต่ให้แข่งขันกับตัวเอง และให้เด็กที่เรียนเก่งช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้ากว่า ให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำร่วมกัน เพื่อให้เห็นคุณค่าของความสามัคคี” เพื่อเป็นการน้อมนำพระราชกระแสรับสั่งดังกล่าวมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมมุ่งปลูกฝังให้ผู้บริหาร ครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการปลูกฝังคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ พอเพียง กตัญญู ซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

โรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม เป็นสถานศึกษาแห่งหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยเข้าร่วมเป็นโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 และได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการคุณธรรม จริยธรรม จัดทำโครงการต่างๆ ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน แม้ว่าจะมีการกำหนดนโยบายและมาตรการอย่างชัดเจนในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมที่สมบูรณ์ได้ จากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา และรายงานผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ประจำปีการศึกษา 2563 พบว่า การดำเนินงานด้านการปลูกฝังและการพัฒนาส่งเสริมโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม ยังไม่มีความพร้อมด้านการสร้างความเข้มแข็งของผู้นำและทีมงานที่ดี การวางแผนการดำเนินงานด้านการประสานงานการขับเคลื่อนกิจกรรมคุณธรรม ยังคงไม่มีความชัดเจนทำให้ไม่เป็นไปตามกระบวนการ ที่สำคัญคือการนำเทคนิค รูปแบบ กระบวนการต่าง ๆ ในการบริหารจัดการดำเนินงานไม่มีรูปแบบหรือทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้การดำเนินงานไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ จากปัญหาดังที่กล่าวมาล้วนแต่สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการภายในของสถานศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคมขึ้น เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการด้านรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม
- 2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม
- 2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม
- 2.4 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ คุณค่า และความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม ซึ่งเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 3.2 เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสานซึ่งมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงพัฒนาเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบที่ได้มาซึ่งรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารครูและนักเรียนโรงเรียนโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครปีการศึกษา 2564 รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,507 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารครูและนักเรียนโรงเรียนโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครปีการศึกษา 2564 โดยการสุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 4 คน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 คน ครูหัวหน้าระดับ จำนวน 6 คน คณะกรรมการสภานักเรียน จำนวน 15 คน และนักเรียนตัวแทนห้องเรียนละ 2 คน ทั้งหมด 45 ห้องเรียน จำนวน 90 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 123 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือ ได้แก่ 1)แบบสอบถามความคิดเห็นสภาพปัญหาการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม 2)แบบสอบถามประสิทธิภาพของรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม 3)แบบสอบถามการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการกิจกรรม/ทดลองใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคมและ 4)แบบสอบถามของการใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม ในด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล ด้านคุณค่าและด้านความพึงพอใจผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลและทดลองใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคมจัดประชุมแนะนำรูปแบบแก่ผู้บริหาร ครู และนักเรียน โรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม

และจัดกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการตาม 4 ขั้นตอน ประสานงานเก็บข้อมูลและทดลองใช้รูปแบบกับผู้บริหาร ครู และนักเรียน โรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาเขตประเมิณผลการจัดกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการกับกลุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบ ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความคุ้มค่าและความพึงพอใจ ของผู้บริหาร ครู และนักเรียนโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาเขตนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไปสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบลักษณะภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ ประเภทผู้ให้ข้อมูล โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัญหาของการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาเขต โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า สภาพปัญหาที่อยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ สถานศึกษานำผลการประเมินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขในปีถัดไปอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมผู้บริหารสถานศึกษากำกับติดตามการดำเนินงาน การนิเทศการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ พร้อมรายงานผลอย่างต่อเนื่องผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมทุกรูปแบบและมีความหลากหลาย มุ่งให้นักเรียนและครูสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนางานด้านคุณธรรม จริยธรรมที่ระบุตามคุณธรรมอัตลักษณ์ คุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกครอบคลุมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาครูและนักเรียน และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 13 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมอย่างชัดเจน ครูบุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนปฏิบัติตามแผนงานคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียนได้ครบถ้วนทุกกิจกรรม/โครงการ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์/นโยบาย/แผนงาน/กิจกรรม/โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอย่างชัดเจน สถานศึกษาสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนา/ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมสถานศึกษามีคณะกรรมการที่รับผิดชอบงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ สถานศึกษาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เชิงบวกอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดผู้นำในการดำเนินกิจกรรมด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมทั้งในระดับโรงเรียน ระดับห้องเรียนอย่างชัดเจนสถานศึกษากำหนดกรอบงาน หน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมอย่างชัดเจนสถานศึกษาสนับสนุนการดำเนินงานตาม โครงการงานคุณธรรมให้บรรลุผลตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้สถานศึกษามีการประสานงานด้านการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมร่วมกับทุกฝ่ายในโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในการ ขับเคลื่อนพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนมีส่วนร่วมในการทำงานการพัฒนาคุณธรรมในสถานศึกษาตั้งแต่การวางแผนงานจนถึงการประเมินผลการดำเนินงาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู

นักเรียนและ บุคลากรทางการศึกษา มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการงาน /กิจกรรมอย่างเต็มศักยภาพ และอยู่ในระดับน้อย จำนวน 3 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการเสริมแรง อย่างเป็นระบบ ในการขับเคลื่อนกระบวนการ พัฒนาและส่งเสริมโรงเรียนคุณธรรม สถานศึกษากระตุ้นและสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดบรรยากาศความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และผู้บริหารสถานศึกษา ครูนักเรียนและ บุคลากรทางการศึกษา แสดงพฤติกรรมเชิงบวก มีความสุข ยิ้ม ไหว้ ทักทายกันถูกต้องตามกาลเทศะ ตามลำดับ

5.2 การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ สร้างผู้นำ กิจกรรมช่วยขับเคลื่อน ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และประเมินผลเพื่อพัฒนามีผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิภาพที่อยู่ในระดับมากที่สุด มีจำนวน 4 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการนำไปใช้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถวัดและประเมินผลได้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสมและรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเมื่อนำไปใช้มีระยะเวลาที่เหมาะสมและอยู่ในระดับมาก จำนวน 6 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับชื่อเรื่องรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีประโยชน์และมีคุณค่าในการขับเคลื่อนคุณธรรมรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบชัดเจนและเข้าใจง่าย รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้องตามหลักการและทฤษฎีการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมและรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้างองค์ประกอบชัดเจนและน่าสนใจ ตามลำดับ

5.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคมซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมค่ายยุวชนคนคุณธรรมโครงการพัฒนาจริยคุณ นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กิจกรรม 10,000 ครูชนคนคุณธรรม กิจกรรมคืนคุณธรรมสู่ห้องเรียน กิจกรรมครอบครัวคุณธรรม กิจกรรมโรงเรียนดีต้องมีที่ยืนมีผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาจำแนกรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพร้อมให้ความร่วมมือกับการปฏิบัติทดลองรูปแบบที่นำมาใช้ในครั้งนี้ มีความรู้และความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ผู้วิจัยนำมาปฏิบัติทดลอง กิจกรรมที่นำมาปฏิบัติทดลองมีขั้นตอนชัดเจนและปฏิบัติได้ ผลจากการปฏิบัติทดลองมีผลดีต่อการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. การปฏิบัติทดลองมีคุณค่าต่อการพัฒนาการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และรูปแบบที่ใช้สามารถทำให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ตามลำดับ

5.4 ผลการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คุณค่า และความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคมดังนี้

5.4.1 ด้านประสิทธิภาพ พบว่า รูปแบบที่นำมาทดลองใช้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจน รูปแบบที่นำมาทดลองใช้คุ้มค่าเหมาะสมกับสถานที่รูปแบบที่นำมาทดลองใช้มีขั้นตอนชัดเจนและปฏิบัติได้ รูปแบบที่นำมาทดลองใช้คุ้มค่าและเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียน รูปแบบที่นำมาทดลองใช้คุ้มค่าเหมาะสมกับบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรม รูปแบบที่นำมาทดลองใช้มีความเกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบรูปแบบที่นำมาทดลองใช้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รูปแบบที่นำมาทดลองใช้คุ้มค่า

เหมาะสมกับสื่อและอุปกรณ์ที่นำมาปฏิบัติ และรูปแบบที่นำมาทดลองใช้คุ้มค่าเหมาะสมกับงบประมาณที่ต้องใช้ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อและรูปแบบที่นำมาทดลองใช้คุ้มค่าเหมาะสมกับระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นที่สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5.4.2 ด้านประสิทธิผล พบว่า รูปแบบที่นำมาทดลองใช้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาและชุมชน รูปแบบที่นำมาทดลองใช้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพด้านคุณธรรมของสถานศึกษา รูปแบบที่นำมาทดลองใช้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ในสถานศึกษา รูปแบบที่นำมาทดลองใช้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และรูปแบบที่นำมาทดลองใช้สามารถปรับปรุงและ พัฒนาให้ดีขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ และมีความคิดเห็นที่สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5.4.3 ด้านคุณค่า พบว่า รูปแบบที่นำมาทดลองใช้ทำให้เกิดความร่วมมือที่ดีในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม รูปแบบที่นำมาทดลองใช้จำเป็นต้องกำหนดเป็นนโยบายสู่การปฏิบัติของโรงเรียน รูปแบบที่นำมาทดลองใช้มีคุณประโยชน์ต่อครูและบุคลากรในสถานศึกษา รูปแบบที่นำมาทดลองใช้เป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดคุณภาพการจัดการศึกษาด้านคุณธรรม และรูปแบบที่นำมาทดลองใช้มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อและมีความคิดเห็นที่สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5.4.4 ด้านความพึงพอใจ พบว่า มีความพึงพอใจกับผลการจัดกิจกรรมของรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมที่ใช้ปฏิบัติการครั้งนี้ที่ใช้ปฏิบัติการครั้งนี้ มีความพึงพอใจกับกระบวนการแนวทางหรือวิธีการรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมที่ใช้ปฏิบัติการครั้งนี้ใช้ปฏิบัติการครั้งนี้ และมีความพึงพอใจรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมที่ใช้ปฏิบัติการครั้งนี้ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ และมีความคิดเห็นที่สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพปัญหาการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สภ.ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคมพบว่า โดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า สภาพปัญหาที่อยู่ในระดับมากที่สุดลำดับแรก คือ สถานศึกษานำผลการประเมินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา ไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขในปีถัดไปอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมผู้บริหารสถานศึกษากำกับติดตามการดำเนินงาน การนิเทศการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ พร้อมรายงานผลอย่างต่อเนื่องผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการดำเนินงานด้านคุณธรรม จริยธรรมทุกรูปแบบและมีความหลากหลาย มุ่งให้นักเรียนและครูสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนางานด้านคุณธรรม จริยธรรมที่ระบุตามคุณธรรมอัตลักษณ์ คุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกครอบคลุมทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมของของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งเป็นลักษณะของงานที่มีรูปแบบเดิมไม่มีความหลากหลาย ไม่กระตุ้นความรู้สึกแปลกใหม่ให้กับผู้ปฏิบัติกิจกรรม ขาดการนิเทศติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ตลอดจนให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและเป็นพี่ปรึกษาในการปฏิบัติกิจกรรมการขับเคลื่อนคุณธรรมของโรงเรียน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ทั้งสี่ข้อ เป็นสภาพปัญหาที่อยู่ในระดับมากที่สุดลำดับแรก สอดคล้องกับงานวิจัยของ โนโรยดา มามะ, วุฒิชัย เนียมเทศ และเอกรินทร์ สังข์ทอง (2561) ได้ทำ

วิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 3 (ภาคใต้) ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ ในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 3 (ภาคใต้) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการนิเทศ อาสาติดตามโรงเรียนมีระดับการดำเนินงานสูงกว่าด้านอื่น และด้านการลงมือปฏิบัติของโรงเรียน มีระดับการดำเนินงานต่ำกว่าด้านอื่นๆ 2) ปัญหาการดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ พบว่า โรงเรียนประสบปัญหาบุคลากรขาดความตระหนักและขาดความร่วมมือ โรงเรียนขาดการนิเทศติดตามภายใน อีกทั้งขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาแกนนำ รวมถึงเครื่องมือการประเมินไม่ชัดเจน และ 3) แนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ พบว่า โรงเรียนควรจัดให้มีการศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมตามแผนและควรมีการนิเทศติดตามภายในอย่างสม่ำเสมอ

6.2 การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ สร้างผู้นำ กิจกรรมช่วยขับเคลื่อนปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และประเมินผลเพื่อพัฒนา ทั้งนี้เนื่องจาก ได้ยึดแนวคิดหลักการศึกษาแนวคิด หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2558) ประไพรัตน์ ลำไจ (2557) ชุติมา รักษ์บางแหลม (2558) โนราฉายดา มามะ, วุฒิชัย เนียมเทศ, และเอกรินทร์ สังข์ทอง (2561) พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ (2562) อมรรัตน์ วงศ์ศรียา (2562) พัชรี ปิยภักดิ์ (2562) มกราพันธ์ จุฑะรสก และศุภกรใจ เจริญสุข (2562) ลำพรวน บัวผิยน, สุนทรี ดวงทิพย์ และรัชณี นิธากร (2563) พระครูโสภณภัทรเวทย์ (อิทธิพล ปธานิโก) (2563) สุมาลี ผาสุข (2564) เป็นแนวคิดในการกำหนดตัวแปรของรูปแบบ โดยนำมาปรับให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและบริบทของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของมูลนิธิยุวสถิรคุณ ในด้านกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 6 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างการรับรู้ และการยอมรับ 2) การสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ 3) การกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน 4) การกำหนดวิธีการบรรลุคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน 5) ลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง และ 6) สร้างกลไกการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ที่มุ่งให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จและเกิดความยั่งยืนในการพัฒนาคุณธรรมใน โรงเรียนนักเรียนจะเติบโตไปพร้อมกับมีอุปนิสัยที่ฝังแน่นติดตัวไปตลอด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อน โครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อน โครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากรพบว่ามี 4 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการป้องกัน(Prevention) 2) รูปแบบการปรับปรุง(Improvement) 3) รูปแบบการเปลี่ยนแปลง(Change) และ 4) รูปแบบการพัฒนา(Development) ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษา(School) ชุมชน(Community) และผู้ปกครอง(Parent) โดยร่วมกันดำเนินการดังนี้คือ 1) สร้างภูมิคุ้มกันด้วยการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง 2) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน นักศึกษากลุ่มเสี่ยงให้เป็นคนที่มีคุณธรรม

3)ส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษากลุ่มเป้าหมาย มีคุณธรรมจริยธรรม และ 4)เสริมสร้างกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน นักศึกษาร่วมกับ หน่วยงานสถานศึกษา และชุมชน

6.3 การปฏิบัติการทดลองใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่สร้างผู้นำ กิจกรรมช่วยขับเคลื่อนปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และประเมินผลเพื่อพัฒนาโดยจัดให้มีกิจกรรมดังนี้กิจกรรมค่ายยุวชนคนคุณธรรมโครงการพัฒนาจริยคุณ นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กิจกรรม 10,000 ครูชนคนคุณธรรม กิจกรรมคืนคุณธรรมสู่ห้องเรียนกิจกรรมครอบครัวคุณธรรม ผลการทดลองใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาลัย พบว่า มีผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อจำแนกเป็นรายข้อมีผลการประเมินในระดับมากที่สุดทุกข้อดังนี้ กลุ่มตัวอย่างมีความพร้อมให้ความร่วมมือกับการปฏิบัติทดลองรูปแบบที่นำมาใช้ในครั้งนี้ มีความรู้และความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ผู้วิจัยนำมาปฏิบัติทดลอง กิจกรรมที่นำมาปฏิบัติทดลองมีขั้นตอนชัดเจนและปฏิบัติได้ ผลจากการปฏิบัติทดลองมีผลต่อการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. การปฏิบัติทดลองมีคุณค่าต่อการพัฒนาการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และรูปแบบที่ใช้สามารถทำให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดได้ ทั้งนี้เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พัชรีย์ ปิยะภักดิ์ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า 1)กระบวนการจัดกิจกรรมของรูปแบบที่พัฒนามี ขั้นตอน ได้แก่ 1)ขั้นรับรู้(Perception) 2)ขั้นอภิปราย(Discussion) 3)ขั้นศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Sharing) 4)ขั้นสะท้อนคิด (Reflective Thinking) 5)ขั้นสรุป (Conclusion) และ 1)ขั้นประยุกต์ใช้(Application) 2)ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า 2.1)นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เจตคติทางคุณธรรมจริยธรรม เหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรม และพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและ ความประหยัด หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ2.2)ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก

6.4 ผลการศึกษาประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คุณค่า และความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาลัยดังนี้

6.4.1 ด้านประสิทธิภาพ รูปแบบที่นำมาทดลองใช้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจน ใช้คัมค่าเหมาะสมกับสถานที่ที่มีขั้นตอนชัดเจนและปฏิบัติได้ คัมค่าและเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียน เหมาะสมกับบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรม มีความเกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เหมาะสมกับสื่อและอุปกรณ์ที่นำมาปฏิบัติ และเหมาะสมกับงบประมาณที่ต้องใช้ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อมีความคิดเห็นที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบที่สร้างขึ้นมีความชัดเจนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูศักดิ์ สีสัน พรชัย หนูแก้ว และจิรวรรณ นาคพัฒน์ (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านห้วยเสือ อำเภอดงพญาณี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัย พบว่ารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนที่พัฒนาขึ้น สามารถเพิ่ม

ประสิทธิภาพด้านการเสริมสร้างและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนได้ตามวัตถุประสงค์และประสพผลสำเร็จโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ เสาวนารถ เล็กเลอลินธุ์ (2559) กล่าวว่าประสิทธิภาพ หมายถึงการปฏิบัติงานของบุคคลโดยใช้ทรัพยากรขององค์กร ทั้งในเรื่องต้นทุนและเวลาให้น้อยที่สุด โดยได้ผลงานที่มากที่สุดอย่างมีคุณภาพ และเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือระดับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการดำเนินงานที่ประหยัดทั้งงบประมาณระยะเวลา และทรัพยากรต่างๆ นอกจากนี้ เอกภพ พวงประดิษฐ์ (2561) กล่าวว่าประสิทธิภาพหมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการ โดยใช้กระบวนการทางการบริหาร เพื่อให้องค์กรมีเทคนิควิธีการในการปฏิบัติที่เหมาะสม นำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ประสพผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน เกิดความประหยัดและคุ้มค่าในเรื่องการใช้จ่ายเงิน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และเวลารวมทั้งผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจมากที่สุด

6.4.2 ด้านประสิทธิผล พบว่า รูปแบบที่นำมาทดลองใช้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาและชุมชน เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพด้านคุณธรรมของสถานศึกษา การปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ในสถานศึกษา ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม สามารถปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากเกิดผลสำเร็จในการปฏิบัติกิจกรรม และการดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโสภณภัทรเวทย์ (อิทธิพล ปธานิโก) (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียน สำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนา กิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมคุณธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมคุณธรรม คุณธรรมที่พัฒนาขึ้นและมีเหตุผลเชิงคุณธรรม หลังการทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบ ส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมตามเป้าหมายของคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานด้านคุณธรรมบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ พรพิลาศ สุนทรหงส์ (2560) กล่าวว่า ประสิทธิผล หมายถึงความสามารถขององค์กรในการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายต่างๆ ที่องค์กรได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ ศราวุธ สุขจินดา (2562) กล่าวว่า ประสิทธิผล(Effectiveness) หมายถึง การประเมินการปฏิบัติงานหรือความสามารถในการดำเนินการขององค์กรในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายเชิงปริมาณ เป้าหมายเชิงคุณภาพ หรือมุ่งเน้นที่จุดสิ้นสุดของการดำเนินงานตามตัวชี้วัด (Indicator)

6.4.3 ด้านคุณค่า พบว่ารูปแบบที่นำมาทดลองใช้ทำให้เกิดความร่วมมือที่ดีในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม จำเป็นต้องกำหนดเป็นนโยบายสู่การปฏิบัติของโรงเรียนมีคุณประโยชน์ต่อครูและบุคลากรในสถานศึกษา เป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดคุณภาพการจัดการศึกษาด้านคุณธรรม และมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติมา รักษ์บางแหลม (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม หนทางสู่การขับเคลื่อนภาวะผู้นำในสถาบันการศึกษา สรุปผลการวิจัยพบว่า การสร้างศรัทธาและนำมาซึ่งการสนับสนุนการบริหารงานที่ดีเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญของการมี “จริยธรรม” ศรัทธาทำให้เกิดการยอมรับเกิดความร่วมมือ เกิดความ

สมัครใจก่อให้เกิดแนวคิดทางด้านจริยธรรมขึ้นในองค์การเกิดคุณค่า และเหตุผลทางด้านจริยธรรม และจริยธรรม คือ วิธีทางสู่ความสำเร็จในระยะยาวอย่างยั่งยืนนั่นเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ ฌรงควิทย์ แสันทอง (2559) กล่าวว่า คุณค่า คือ สิ่งที่คนนั้นให้ความสำคัญ อยากมี อยากได้ อยากเป็น อยากทำ หากไม่มีไม่ได้ไม่เป็นจะทำให้กระทบกระเทือนต่อจิตใจ เช่น รู้สึกแย่ รู้สึกไม่ดี รู้สึกผิด หากได้มาจะรู้สึกดี เช่น บางคนไวต่อความรู้สึกในการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม เห็นไม่ได้ที่ผลประโยชน์ส่วนรวมเสียหาย บางคนไวต่อสิ่งที่ไม่ยุติธรรมเห็นใครไม่ได้รับความยุติธรรมรับไม่ได้ คุณค่าที่แต่ละคนจะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับว่าคุณค่านั้นถูกทำลายได้ด้วยอะไรหรือไม่ เช่น บางคนให้ความสำคัญกับเรื่องยุติธรรม แต่พอมีผลประโยชน์เยอะมาแลกก็ยอมทำลายคุณค่านั้นไป แสดงว่าคุณค่าที่เขาให้น้อยมีระดับน้อยเกินไป ไม่เหมือนกับคนที่เน้นคุณค่าเรื่องสุจริตโปร่งใสตรงไปตรงมา ไม่ว่าจะเอาอะไรมาแลกเขาก็ไม่ยอมเสียคุณค่าในเรื่องนั้นไปจากชีวิตนี้แหละคือคำว่า "คุณค่า" นอกจากนี้ ชลทิศ อุไรฤกษ์กุล (2562) กล่าวว่าคุณค่า หมายถึง ความคุ้มค่าของผลผลิต บริการ กระบวนการ สินทรัพย์ หรือการใช้งาน เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายและทางเลือกอื่นๆ ส่วนราชการควรพิจารณาคุณค่าเพื่อประเมินประโยชน์ของทางเลือกต่างๆ เมื่อเปรียบเทียบกับ ค่าใช้จ่าย เช่น คุณค่าที่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับจากผลผลิตและบริการต่างๆ ส่วนราชการ จำเป็นต้องเข้าใจว่าคุณค่าต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มคืออะไร จากนั้นก็ส่งมอบคุณค่าให้แต่ละกลุ่มนั้น

6.4.4 ด้านความพึงพอใจ พบว่า มีความพึงพอใจกับผลการจัดกิจกรรมของรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม มีความพึงพอใจกับกระบวนการ แนวทางหรือวิธีการรูปแบบการ ขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมที่ใช้ปฏิบัติการ และมีความพึงพอใจรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมที่ใช้ปฏิบัติการครั้งนี้ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบเป็นกิจกรรมที่ง่าย ไม่ซับซ้อน เข้าใจง่ายและมีความเหมาะสมกับระดับกลุ่มทดลอง และสามารถเห็นผลที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประไพรัตน์ ลำไจ (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่าการศึกษาความต้องการจำเป็นและการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่ามีความต้องการเรียงลำดับดังนี้ ด้านเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการพัฒนา ด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาและด้านการวัดผลประเมินผลความมีวินัยความซื่อสัตย์และความมีจิตสาธารณะ มีความจำเป็นในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา นักเรียนมีพฤติกรรมการมีคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีวินัย ความซื่อสัตย์และความมีจิตสาธารณะและมีเหตุผล เชิงจริยธรรมหลังการทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ เสกสิทธิ์ ทองมาก (2560) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่เป็น ทัศนคติเชิงบวกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความพึงพอใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อความต้องการของบุคคลนั้นได้รับการตอบสนอง แต่หากไม่ได้รับการตอบสนองความพึงพอใจก็จะลดน้อยลงตามลำดับ และแนวคิดของ ศิริญา ศรีคำ (2562) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นความมุ่งมั่นที่จะทำงาน ส่งผลต่อความสำเร็จ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรนำรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ไปใช้ในการพัฒนาให้กับโรงเรียนในเครือข่าย เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ของโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 โรงเรียนมีรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คุณค่า และความพึงพอใจควรทำให้เป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

7.2.2 ควรพัฒนาเป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการขับเคลื่อนคุณธรรม (Best Practice) ของสถานศึกษา

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียน

7.3.2 ควรศึกษาทดลองกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งมีความแตกต่างกันในระดับอายุ และวัยของกลุ่มตัวอย่าง

7.3.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่ใช้รูปแบบและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช้รูปแบบ เพื่อดูความแตกต่างของการพัฒนาด้านคุณธรรม

8. บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **หลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการกระจายอำนาจ สำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา**. นครปฐม : สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชลทิศ อุไรฤกษ์กุล. (2562). **ความรอบรู้ด้านสุขภาพในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ระดับพลเมืองเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ. แพลตฟอร์มถอดความจาก Health literacy as a population strategy for health Promotion: Don NUTBEAM**. สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2562. จาก <http://122.154.73.26/data/HL/HLAsPopulationStrategyThai.pdf>
- ชุติมา รักษ์บางแหลม (2559). **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมหนทางสู่การขับเคลื่อนภาวะผู้นำในสถาบันการศึกษา**. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. 8(1). 173-174.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2559). **บริหารคนบนคุณค่า (Value) ดีกว่าบริหารคนบนหน้าที่ (Responsibility)**. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2562. จาก <http://narongwits.com/value-responsibility/>

- โนรอาายดา มามะ, วุฒิชัย เนียมเทศ, และเอกรินทร์ สังข์ทอง. (2561). การดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 3 (ภาคใต้). *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 29(3). 137-147.
- ประไพรัตน์ ลำไจ. (2557). *รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. พะเยา : มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พรพิลาศ สุนทรหงส์. (2560). ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินของกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*. 11(2). 368-379.
- พระครูโสภณภัทรเวทย์ (อิทธิพล ปธานิโก). (2563). รูปแบบการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 7(1). 15-26.
- พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 8(1). 59-70.
- พัชรี ปิยภักดิ์. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- มกราพันธ์ จุฑารส และศุภกรใจ เจริญสุข. (2562). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในองค์กร. *วารสารวิชาการธรรมทศวรรษ*. 19(4). 179-197.
- มานพ เกิดเมฆ. (2558). *บางมูลนากโมเดล*. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2562. จาก <http://www.truelookpanya.com>
- มูลนิธิยุสติตยคุณ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม. (2558). *คู่มือปฏิบัติโรงเรียนคุณธรรม*. กรุงเทพฯ : บริษัทสหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ลำพรวน บัวเผียน, สุนทรี ดวงทิพย์, และรัชนิกร นิธากร. (2563). รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 5(10). 315-332.
- ศราวุธ สุขจินดา. (2562). องค์กรประกอบสมรรถนะที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *Viridian E-Journal Silpakorn University*. 11(2). 1105-1120.
- ศักดิ์ สีสัน พรชัย หนูแก้ว และจิรวรรณ นาคพัฒน์. (2561). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านห้วยเสือ อำเภอทองผาภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. 16(3). 75-82.
- ศิริญา ศรัค้ำ. (2562). SQ4R กับการพัฒนาการอ่านเพื่อจับใจความ. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ครั้งที่ 7. 30-31 มีนาคม 2562. 673-680.
- สมปอง ใจดีเฉยและคณะ (2557). *การสังเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรม จริยธรรม (บางมูลนากโมเดล)*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). **คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579)**. กรุงเทพฯ : พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด.
- สุภรณ์ ยิ่งวรการ. (2557). นานาสาระ: การกิจการส่งเสริมจิตสำนึกด้านคุณธรรม. **วารสารเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับผู้ตรวจการแผ่นดิน**. 7(2). 124-128.
- สุมาลี ผาสุข. (2564). **การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมสพฐ. ของโรงเรียนบ้านตรอกสะเดา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต. นครปฐม : มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- เสกสิทธิ์ ทองมาก. (2560). การวัดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการศูนย์ยื่นวีซ่าประเทศอิตาลีด้วยตัวแบบคุณภาพการบริการ. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9 “Local&Global Sustainability: Meeting the Challenges & Sharing the Solutions”. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. 21 มีนาคม 2560. 421-432.
- เสาวนารถ เล็กเลอสินธุ์. (2561). ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนนทบุรี. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี**. 12(28). 187-196.
- อมรัตน์ วงศ์ศรียา. (2562). **การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ: กรณีโรงเรียนบ้านนาแม่ต** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เอกภพ พวงประดิษฐ์. (2561). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาลพะเยาต่อการจ้างงานภายนอก. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่**. 3(1). 103-118.

การเลือกรูปแบบวิจัยเชิงผสมผสานวิธีเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย*
AN INTEGRATED RESEARCH DESIGN SELECTION FOR THAI LANGUAGE
TEACHING AND LEARNING DEVELOPMENT

รัชณีบุรณ์ เนตรภักดี¹, ณัฐกิตต์ สิริวัฒนาทากุล²,

ปรีดา นวลรักษา³ และจำเนียร ฉิรินง⁴

Radchaneeboon Neadpuckdee¹, Natthakit Siliwatthanathakun²,

Preda Nulruksa³, Jamnian Chirinung⁴

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,3,4}

Mahamakul Buddhist University Roi Et Campus^{1,3,4}

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน²

Mahamakul Buddhist University Isan Campus²

Email : pimradchaneer@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอรูปแบบวิจัยเชิงผสมผสานวิธีเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย เนื่องจากความสลับซับซ้อนของปัญหาในการวิจัยที่ใช้รูปแบบเดิมอาจจะไม่สามารถตอบคำถามงานวิจัยได้อย่างครอบคลุม ครบถ้วนและตรงประเด็นส่งผลให้มีการพัฒนารูปแบบและเทคนิควิธีการวิจัยในหลายรูปแบบซึ่งการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเพียงแบบเดียวอาจไม่สามารถตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างครบถ้วนการใช้วิธีวิทยาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกันในการดำเนินการวิจัยเพื่อช่วยให้หาคำตอบของการวิจัยได้อย่างครอบคลุมและชัดเจนซึ่งแบบการวิจัยมีหลากหลายแบบให้นักวิจัยเลือกใช้ตามความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยทั้งนี้แบบแผนของวิจัยเชิงผสมผสานวิธีนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยและการพัฒนาการเรียนการสอนได้

คำสำคัญ : 1. วิจัยเชิงผสมผสานวิธี 2. พัฒนาการเรียนการสอน 3. ภาษาไทย

ABSTRACT

This academic article aims to present an integrated research design for Thai language teaching and learning in development. Due to the complexity of problems in research using the original model which couldn't answer research questions comprehensively, complete and pertinent as a result, various research methods and techniques had been developed in various forms. In which only the use of research methodologies might not be able to completely answer the research problems. Using of both quantitative and qualitative methods together in conducting the research for help to find comprehensive and clear research answers, which there were variety of research designs for researchers to choose from appropriate for their research objectives. By the way, this integrated research design could be applied in research related to the Thai language and learning development.

Keywords : 1. Integrated Research Design 2. Teaching and Learning Development
3. Thai Language

1. บทนำ

วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี ได้เริ่มก่อรูปครั้งแรกในปี ค.ศ.1959 โดย Campbell and Fiske (1959) ซึ่งเป็นผู้แนะนำให้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณหลากหลายวิธีในการศึกษาเดียวกัน ต่อมาในปีค.ศ.1973 Sieber (1973) ได้ศึกษาการผสมผสานระหว่างการเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสำรวจกับการสัมภาษณ์ซึ่งมีการโต้แย้งและทบทวนในกระบวนการค้นของการผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (นิทรา กิจธีระวุฒิวงษา, 2555) และพัฒนาการเรื่อยมา จนกระทั่งในปี ค.ศ.2003 โดย Crewell and Clask (2007) เปรียบเทียบรูปแบบการศึกษาเชิงปริมาณ การศึกษาเชิงคุณภาพและการศึกษาเชิงผสมผสาน และต่อมาในปี ค.ศ.2005 ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเชิงผสมผสานได้รับการยอมรับจากแวดวงวิชาการในวารสารชื่อ Journal of Mixed Methods Research ฐานข้อมูล Sage Publication วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี(Mixed Methods Research Design) เกี่ยวข้องกับการนำแนวคิดการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพ มารวมกันในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเรื่องเดียวด้วยการผสมผสานขั้นตอนของการวิจัยอย่างเป็นเหตุเป็นผล วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานถือเป็นรูปแบบการศึกษาแบบหนึ่งของระเบียบวิธีวิจัยภายใต้กระบวนการค้นแบบปฏิบัตินิยม(Pragmatism) หากจะแบ่งการวิจัยหรือกระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงอย่างมีระบบแบบแผนโดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุค คือ ยุคที่ 1 ยุคระเบียบวิธีเดี่ยว ยุคที่ 2 ยุคระเบียบวิธีแบบผสม(Emergence of Mixed Methods) ยุคที่ 3 ยุคการวิจัยรูปแบบผสม(Emergence of Mixed Model Studies) จากยุคต่างๆ ดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า รูปแบบหลักของการวิจัยในปัจจุบันมี 3 รูปแบบ คือ การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยแบบผสมผสานจัดอยู่ในยุคที่ 3 ของการเปลี่ยนแปลงวิธีวิทยาการวิจัย(Third Methodological Movement) จนกระทั่ง ค.ศ.2003 หรือ พ.ศ.2546 Crewell and Clask ได้เปรียบเทียบความเหมือน

และความต่างระหว่างรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ต่อมาใน ค.ศ.2005 หรือ พ.ศ.2548 การวิจัยแบบผสมผสานวิธีได้รับการยอมรับมากขึ้นจนมีการตีพิมพ์วารสารชื่อ Journal of Mixed Methods Research จนถึงปัจจุบัน

2. ความหมายของการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research)

Creswell, Plano, Clark, Gutman and Hanson ให้ความหมายของการวิจัยแบบผสมผสานวิธี หมายถึง การวิจัยที่มีการเก็บข้อมูลหรือวิเคราะห์ข้อมูลทั้งที่เป็นเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันหรือเป็นลำดับก่อนหลังก็ได้ โดยผู้วิจัยให้ความสำคัญกับข้อมูลเป็นอันดับแรกและเกี่ยวข้องกับการบูรณาการข้อมูล ณ จุดหนึ่งจุดใดในกระบวนการวิจัย รัตนะบัวสนธ์ (2556) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวิจัยเชิงผสมผสานวิธี ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Mixed Methods Research” มีใช้ตรงกับคำว่า “Mixed Methodology Research” ในภาษาไทยจะตรงกับคำว่า “วิธีวิทยาการวิจัยเชิงผสมผสาน” เพราะทั้งสองคำนี้มีรากฐานที่มาแห่งความหมายและลักษณะต่างกัน กล่าวคือวิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน หมายถึง การใช้เทคนิควิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมารวมกันศึกษาคำตอบของงานวิจัยในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือในระหว่างขั้นตอนภายในเรื่องเดียวกัน การผสมผสานกันสำหรับดำเนินงานวิจัยจึงเป็นแต่เพียงการผสมผสานในทางเทคนิควิธีการที่ใช้สำหรับการกำหนดปัญหาวิจัย การตั้งวัตถุประสงค์วิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปตีความผลการวิเคราะห์ข้อมูลรวมกันเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น การผสมผสานเทคนิควิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลอาจใช้แบบสอบถาม แบบสำรวจรายการแบบทดสอบรวมกันกับการสังเกต การสัมภาษณ์ระดับลึกและการสนทนากลุ่ม เป็นต้นหรือการผสมผสานในขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ใช้ทั้งสถิติอ้างอิงและการวิเคราะห์สรุปอุปนัยก็ได้ เป็นวิธีวิจัยที่ผู้วิจัยบูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกันทั้งเรื่อง เทคนิควิธีการแนวทาง ความคิดรวบยอด เพื่อให้สามารถตอบคำถามการวิจัยได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (Johnson, R.B. and Onwuegbuzie, A.J., 2004)

จากข้อมูลข้างต้นผู้ศึกษาจึงขอสรุปความหมายของคำว่า การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ว่า หมายถึงการวิจัยที่มีการเก็บข้อมูลหรือวิเคราะห์ข้อมูลทั้งที่เป็นเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมารวมกันศึกษาคำตอบของงานวิจัยในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือในระหว่างขั้นตอนภายในเรื่องเดียวกัน การผสมผสานกันสำหรับดำเนินงานวิจัยทั้งเรื่อง เทคนิควิธีการแนวทาง ความคิดรวบยอดเป็นการแก้จุดอ่อนของแต่ละวิธีด้วยการเสริมจุดแข็ง เพื่อให้สามารถตอบคำถามการวิจัยได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. ความสำคัญของการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research)

การวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีความสำคัญตามแนวคิดของ Greene and others; Trocimi; Creswell; Punch; Viedero มีดังนี้ 1) ผลการวิจัยจากวิธีการวิจัยแบบผสมผสานสามารถเสริมต่อกันโดยใช้ผลการวิจัยจากวิธีหนึ่งอธิบายขยายความผลการวิจัยอีกวิธีหนึ่ง ช่วยให้การตอบคำถามการวิจัยได้ละเอียดชัดเจนมากกว่าการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพเพียงรูปแบบเดียว 2) การใช้ผลการวิจัยจากวิธีหนึ่งไปช่วยพัฒนาการวิจัยอีกวิธีหนึ่งหรือการใช้ผลการวิจัยวิธีหนึ่งไปตั้งคำถามการวิจัยอีกวิธีหนึ่ง 3) การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิง

คุณภาพต่างก็มีจุดเด่นในตนเอง สามารถนำจุดเด่นมาใช้ในการแสวงหาความรู้ความจริงได้ถูกต้อง แม่นยำยิ่งขึ้น 4) การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพต่างก็มีจุดด้อยในตนเอง ผู้วิจัยสามารถนำจุดเด่นของการวิจัยเชิงปริมาณมาแก้ไขจุดด้อยของการวิจัยเชิงคุณภาพ ขณะเดียวกันอาจใช้จุดเด่นของการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้แก้ไขจุดด้อยของการวิจัยเชิงปริมาณ 5) สามารถนำผลผลิตจากการวิจัยแบบผสมผสานมาสร้างความรู้ความจริงที่สมบูรณ์สำหรับใช้ในการปรับเปลี่ยนทฤษฎีหรือการปฏิบัติงาน ซึ่งข้อดีของการวิจัยผสานวิธีสามารถตอบคำถามวิจัยได้อย่างชัดเจนและครอบคลุม ซึ่งวิธีเชิงปริมาณหรือวิธีเชิงคุณภาพและยังทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในประเด็นที่ศึกษาอย่างลุ่มลึกและกว้างขวางทำให้นักวิจัยมีโลกทัศน์ทางวิชาการกว้างขวางสอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคม นักวิจัยสามารถตั้งคำถามวิจัยและความมุ่งหมายของการวิจัยได้หลากหลายช่วยเพิ่มความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกและมีความยุติธรรมถือเป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีวิทยา ข้อจำกัดในทางปฏิบัติพบว่าการวิจัยแบบผสานวิธีมีข้อพึงระวังและมีข้อจำกัดบางประการ คือ วิธีการวิจัยเชิงปริมาณนั้นเป็นวิธีการที่เข้มงวด เป็นระบบและเป็นแบบแผนส่วนวิจัยเชิงคุณภาพนั้นเป็นวิธีการที่แนบเนียน ละเอียดยืดหยุ่น เมื่อนำวิธีทั้งสองมาใช้ในการวิจัยเรื่องเดียวกันจะต้องใช้ให้เหมาะสมซึ่งจะเป็นผลทำให้คุณภาพของงานวิจัยขึ้นนั้นลดลงนอกจากนี้ยังพบว่างานวิจัยแบบผสานวิธีมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ นักวิจัยต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ถูกต้องตามหลักวิธี มิเช่นนั้นอาจส่งผลให้การใช้การวิจัยแบบผสานวิธีตามสมัยนิยมโดยเป็นการใช้แบบผิดๆ เช่น เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบผิวเผินหรือสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยไม่พิจารณาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพต่างมีความสำคัญ ต่างมีจุดเด่นและมีข้อจำกัดของตนเอง ถ้าได้นำมาเสริมกันจะช่วยเพิ่มจุดเด่นและลดจุดด้อย เพิ่มความน่าเชื่อถือของการวิจัย และความครอบคลุมชัดเจนของผลการวิจัยยิ่งขึ้น จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าพัฒนาการของการใช้วิธีการวิจัยนั้นมีความซับซ้อนและใช้ระเบียบวิธีขั้นสูงยิ่งขึ้นมาจนถึงปัจจุบันวิธีการวิจัยได้เจริญก้าวหน้าไปมากจนกล่าวได้ว่า ในขณะนี้รูปแบบหลักของการวิจัยมี 3 รูปแบบ คือ การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยแบบผสม สิ่งที่มาผสมกันในแบบที่สามนี้ คือ การวิจัยผสม 2 รูปแบบแรกนั่นเอง ซึ่งการผสมของสองรูปแบบแรกนี้ อาจเป็นการผสมครั้งต่อครั้งหรือการผสมแบบมีรูปแบบหลักร่วมกับรูปแบบรอง

4. การผสมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

แนวคิดในการผสมข้อมูลระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณกับข้อมูลเชิงคุณภาพนั้นมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในหมู่นักวิชาการโดยบางท่านเห็นว่าข้อมูลทั้ง 2 แบบเข้ากันไม่ได้เนื่องจากใช้สมมติฐานทางญาณวิทยาที่ต่าง-ต่างกันบางท่านเห็นว่าเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านเวลาในการทำการวิจัยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดขอบเขตของการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการวิจัยที่จะใช้การผสมข้อมูลระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพในขณะที่บางท่านเห็นว่าการผสมวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าด้วยกันอาจทำให้ได้ผลผลิตสุดท้ายที่สามารถแสดงให้เห็นคุณประโยชน์อย่างสำคัญของวิธีการวิจัยทั้งสองแบบอย่างเด่นชัดอย่างไรก็ดีสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงก็คือแนวทางการวิจัยนั้นจะต้องเหมาะสมสอดคล้องกับคำถามการวิจัยมากกว่าความพึงพอใจต่อวิธีการวิจัยของแต่ละบุคคลในการผสมวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพนั้นเราสามารถนำมาใช้ได้ลักษณะ

ดังต่อไปนี้ 1) การใช้วิธีการวิจัยหนึ่งช่วยสนับสนุนอีกวิธีการปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นซึ่งสามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์เหล่านั้นได้ด้วยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ 2) การใช้วิธีการวิจัยทั้งสองวิธีศึกษาหาคำตอบให้กับคำถามการวิจัยคำถามเดียวกันเราอาจใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลที่ง่ายไม่ซับซ้อน หรือข้อมูลตัวเลขจากกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลที่ละเอียดหรือข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็ก สิ่งหนึ่งที่จะต้องพิจารณาตั้งแต่เริ่มแรกก่อนตัดสินใจใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธีก็คือเรื่องเวลาและทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธีบ่อยครั้งที่วิธีการศึกษาแบบผสมวิธีจะต้องใช้เวลาและงบประมาณมากกว่าวิธีการวิจัยเฉพาะแบบใดแบบหนึ่งดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณาเรื่องนี้รอบคอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลาและทรัพยากรลักษณะสำคัญๆ ในแต่ละองค์ประกอบของวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ทำให้เกิดลักษณะของวิธีการวิจัยแบบผสม

5. กระบวนการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี

Johnson, R.B. and Onwuegbuzie, A.J. (2004) นำเสนอกระบวนการวิจัยแบบผสมผสานประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ระบุปัญหา ขั้นตอนแรกเหมือนการวิจัยทั่วไปที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องระบุปัญหาการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดว่าควรใช้การวิจัยเชิงผสมผสานวิธีหรือไม่ ขั้นตอนที่สองเป็นการตรวจสอบปัญหาการวิจัยนั้นว่าควรใช้การวิจัยวิธีใดเพื่อตอบปัญหา หากการวิจัยเพียงวิธีเดียว (Mono-method) ไม่สามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ นักวิจัยพิจารณาการใช้การวิจัยเชิงผสมผสานวิธีโดยอ้างอิงประโยชน์ที่ได้รับข้อใดข้อหนึ่งความสำคัญของการการวิจัยแบบผสมผสานทั้ง 7 ประการ

ขั้นตอนที่ 3 เลือกรูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี ขั้นตอนที่ 3 การเลือกรูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี Crewell and Clask (2007) นำเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกรูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี ได้แก่ 1)ระดับการเชื่อมโยงผลการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Integration) นักวิจัยต้องระบุระดับความเป็นอิสระและเชื่อมโยงกันของการวิจัยทั้งสองรูปแบบว่าต้องการเชื่อมโยงผลซึ่งกันและกันที่ส่วนใด และส่วนใดที่ได้ผลของแต่ละการวิจัยเป็นอิสระต่อกัน 2)ระดับความสำคัญของผลการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ(Priority) นักวิจัยต้องระบุระดับความสำคัญได้ว่าการวิจัยทั้งสองรูปแบบสำคัญเท่ากัน หรือการวิจัยเชิงคุณภาพสำคัญกว่าหรือการวิจัยเชิงปริมาณสำคัญกว่า 3)เวลาในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ(Timing) นักวิจัยต้องกำหนดเวลาในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อมุ่งหวังการนำผลมาใช้ในการวิจัยแบบผสมผสานแบ่งออกได้เป็น วิจัยพร้อมกัน(Concurrent) วิจัยตามลำดับก่อนหลัง(Sequential) และวิจัยแบบหลายช่วง (Multi-phase) 4)ช่วงเวลาและวิธีการผสม การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixing) นักวิจัยต้องตัดสินใจว่าจะผสมผสานในช่วงใดและอย่างไร แบ่งออกได้เป็น (1)ผสมในช่วงการแปลผล โดยการนำผลที่วิเคราะห์ได้มาสนับสนุน อธิบายความหรือ ผนวกกัน (2)ผสมในช่วงการวิเคราะห์ข้อมูล นักวิจัยสามารถนำผลของการวิจัยทั้งสองรูปแบบมาวิเคราะห์ผลด้วยกันหรือเปรียบเทียบกันเพื่อวิเคราะห์ (3)ผสมในช่วงการเก็บข้อมูล เป็นการนำผลจากการวิจัยหนึ่งมาส่งผลต่อการเก็บข้อมูลของการวิจัยต่อมา ไม่ว่าจะเป็นการตั้งปัญหาการวิจัย การเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัยและการใช้เครื่องมือเก็บข้อมูล

(4)ผสมในช่วงการออกแบบการวิจัยเป็นการผสมการวิจัยเพื่อให้ออกแบบการวิจัยขนาดใหญ่ เช่น การใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณรูปแบบการทดลองเป็นต้น

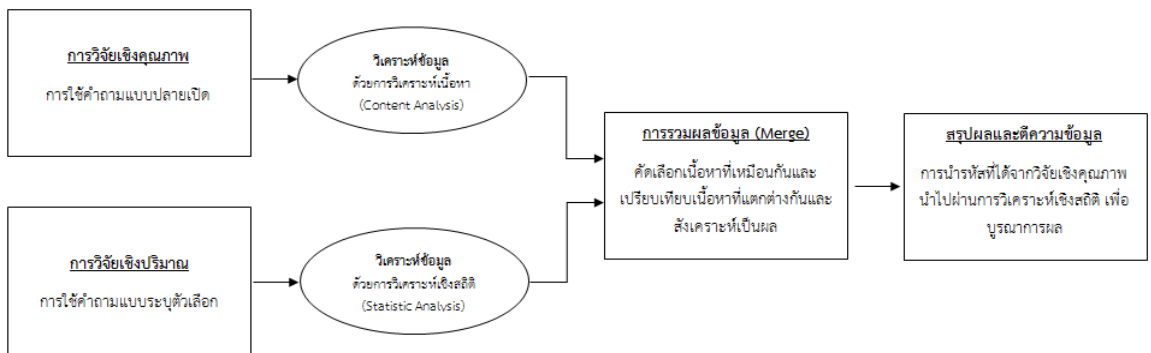
ขั้นตอนที่ 4 ถึง 8 เก็บข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลแปลผลข้อมูลตรวจสอบข้อมูล และสรุปผล

ขั้นตอนนี้มีรายละเอียดแตกต่างตาม 7 รูปแบบการวิจัยที่นักวิจัยเลือกไว้ในที่นี้ให้ผู้ที่ศึกษาขอให้แนวทางสำคัญไว้ดังนี้

1. การวิจัยแบบคู่ขนาน/แบบพร้อมกัน (Convergent Design)

การวิจัยแบบพร้อมกันเป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานที่นิยมมากที่สุด อาจเรียกอีกชื่อว่าการวิจัยแบบสามเส้า (Triangulation Design) ตัวอย่าง

แบบที่ 1 การวิจัยแบบพร้อมกัน (Convergent Parallel Design)

ตัวอย่างการวิจัย : การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผู้วิจัย : สกฤตกร สังข์ทอง

วัตถุประสงค์การวิจัย : 1)พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 2)ศึกษาประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

กระบวนการวิจัย : เริ่มจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม พร้อมกับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์คณะกรรมการ แนวทางการสนทนากลุ่ม(Focus group) บันทึกการศึกษาภาคสนาม(Field note) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพรรณนาและอ้างอิง สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) การวิเคราะห์วาทกรรม(Discourse analysis) การจำแนกข้อมูล(Typological analysis)และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย(Analytic induction) แล้วนำข้อมูลมาสรุปผลรวมกัน(Merge) เพื่อตอบวัตถุประสงค์หรือปัญหาการวิจัย (สกฤตกร สังข์ทอง, 2562)

แบบแผนแบบคู่ขนานเป็นแบบแผนที่นิยมมากที่สุดที่นักวิจัยส่วนใหญ่เลือกใช้ เนื่องจากสามารถเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ในระยะเดียวกัน สามารถเปรียบเทียบข้อมูลทั้งสองอย่างได้โดยตรง ยังมีนักวิจัยบางส่วนยังสับสนในการใช้แบบแผนนี้ว่าจะเก็บข้อมูลได้พร้อมกันอย่างไร ส่วนที่

ท้าทายของแบบแผนนี้คือ นักวิจัยจำเป็นต้องมีเทคนิคในการรวมผลข้อมูลทั้งสองว่าทำอะไร ซึ่งข้อมูลหนึ่งเป็นตัวเลขและอีกข้อมูลหนึ่งเป็นข้อความ และที่สำคัญต้องให้ความสำคัญของข้อมูลเท่าๆ กัน

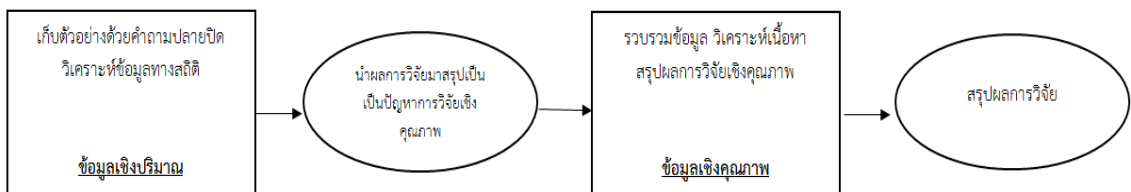
2. การวิจัยแบบขั้นตอนเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Design)

การวิจัยขั้นตอนเชิงอธิบาย เป็นการวิจัยที่นักวิจัยเริ่มทำการวิจัยเชิงปริมาณก่อนและทำการวิเคราะห์ผลเพื่อนำผลที่ได้ต่อเนื่องไปอธิบายการวิจัยเชิงคุณภาพหรือพัฒนาการวิจัยเชิงคุณภาพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นการวิจัยรูปแบบนี้มีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิจัยหลักและนำร่องการวิจัยเชิงคุณภาพการวิจัยแบบเป็นขั้นตอนไม่เป็นภาระนักวิจัยมากนัก เพราะการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลไม่พร้อมกันจะทำให้ละวิธีวิจัย อย่างไรก็ตามข้อเสียคือนักวิจัยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลนานกว่าและนักวิจัยยังไม่สามารถเขียนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 2 ได้ชัดเจนในระยะที่ 1 จนกว่าการวิจัยเชิงปริมาณระยะแรกจะเสร็จสิ้นลง

การเก็บข้อมูลการวิจัยเริ่มจากการเก็บตัวอย่างเชิงปริมาณด้วยคำถามปลายเปิดและนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์ทางสถิติ ผลจากการวิจัยเชิงปริมาณนำมาสรุปเป็นปัญหาการวิจัยสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพและให้แนวทางในการเก็บตัวอย่าง รวมถึงการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป และนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำไปใช้อธิบายการวิจัยในระยะแรก

การสรุปผลจะเริ่มสรุปเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากผลการวิจัยเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์สถิติ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปรวบรวมผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่นำมาอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณ แสดงรูปภาพ ดังนี้

แบบที่ 2 การวิจัยแบบขั้นตอนเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Design)

ตัวอย่างการวิจัย : การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช: การวิจัยแบบผสมวิธี

ผู้วิจัย : พิชรินทร์ รอดสิน

วัตถุประสงค์การวิจัย : 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช

กระบวนการวิจัย : ดำเนินการวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา และประยุกต์ใช้การวิจัยแบบผสมผสานดำเนินการทดลองโดยใช้รูปแบบการวิจัยก่อนการทดลอง โดยประยุกต์ใช้แบบการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ครูภาษาไทยโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 6 คน และ 2) นักเรียนจำนวน 240 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ซึ่งได้มาโดยการ

เลือกแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแบบสถิติพรรณนาและความแปรปรวนทางเดียวและ
 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (พัชรินทร์ รอดสิน, 2562)

สรุปผลการวิจัยเริ่มจากสรุปการวิจัยเชิงปริมาณและผลการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นสถิติ
 พรรณนาจุดแข็งของแบบแผนนี้คือ 2 ระยะที่ถูกเก็บรวบรวมข้อมูลขึ้นมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน
 และง่ายในการการออกแบบ แบบแผนนี้เป็นที่นิยมของนักวิจัยและนักศึกษาที่ทำวิจัยเพื่อสำเร็จ
 การศึกษาและเป็นที่ยอมรับของนักวิจัยที่เชี่ยวชาญวิธีเชิงปริมาณเนื่องจากการศึกษาในระยะเริ่มต้นนี้ใช้
 วิธีเชิงปริมาณในระยะแรก

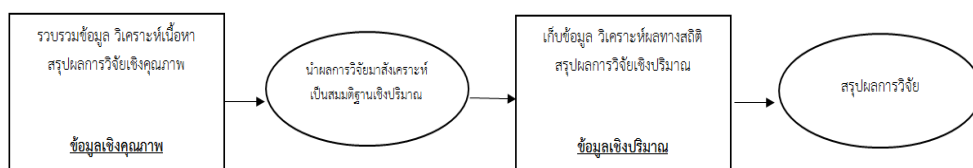
3. การวิจัยแบบขั้นตอนเชิงสำรวจ (Exploratory Sequential Design)

การวิจัยแบบขั้นตอนเชิงสำรวจแบ่งออกเป็นขั้นตอนการวิจัย2ช่วงเช่นเดียวกับการวิจัยแบบ
 ขั้นตอนเชิงอธิบาย เพียงแต่สลับมาเริ่มต้นด้วยการวิจัยหลักที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสำรวจหัวข้อ
 การวิจัยให้เข้าใจชัดเจนและนำผลมาใช้ออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณในช่วงที่สองต่อมา มีวัตถุประสงค์
 เพื่อยืนยันผลสำรวจที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเชิงปริมาณในกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่ขึ้น นิยม
 ใช้ในหัวข้อที่เป็นปรากฏการณ์ใหม่ยังกำหนดตัวแปรได้ไม่ชัดเจน หรือยังไม่มีเครื่องมือวัดที่ชัดเจน
 ข้อดีเช่นเดียวกับการวิจัยแบบขั้นตอนอธิบาย นั่นคือช่วยให้นักวิจัยไม่รับภาระงานมากเกินไป
 สามารถมุ่งเน้นการวิจัยได้ที่ละรูปแบบ แต่ข้อเสียคือใช้ระยะเวลาในการวิจัยยาวนาน และยังไม่
 สามารถเขียนข้อเสนอการวิจัยเชิงปริมาณช่วงที่สองได้อย่างชัดเจนในช่วงการแรก

การเก็บข้อมูลเริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยคำถามปลายเปิดเพื่อสำรวจทำความเข้าใจ
 การวิจัยมากยิ่งขึ้น วิเคราะห์เนื้อหา และนำผลการวิจัยที่ได้มาสังเคราะห์เป็นสมมติฐานสำหรับการ
 วิจัยเชิงปริมาณในช่วงที่ 2 จากนั้นทำการระบุกลุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูลเชิงปริมาณและวิเคราะห์ผลทาง
 สถิติ เพื่อยืนยันการนำผลไปใช้ทั่วไป

การสรุปผลการวิจัยจะสรุปเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากสรุปผลวิจัยเชิงคุณภาพ สรุป
 ผลการวิจัยเชิงปริมาณและสรุปรวมเป็นการอธิบายการนำผลการวิจัยเชิงปริมาณไปยืนยันสมมติฐาน
 จากการวิจัยเชิงคุณภาพว่าสามารถนำไปใช้ทั่วไปได้ ดังแสดงในรูปภาพดังนี้

แบบที่ 3 การวิจัยแบบขั้นตอนเชิงสำรวจ (Exploratory Sequential Design)

ตัวอย่างการวิจัย : การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์
 วิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์และคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยใช้การเรียนรู้
 โดยเน้นภาระงานและการโค้ช: การวิจัยแบบผสมวิธี

ผู้วิจัย : ณัฐกิตติ์ นานา

วัตถุประสงค์การวิจัย : 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร
 การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์
 และคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยใช้การเรียนรู้โดยเน้นภาระงานและการโค้ช 2) เพื่อออกแบบและ

พัฒนาหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์และคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยใช้การเรียนรู้โดยเน้นภาระงานและการโค้ช 3) เพื่อทดลองใช้หลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์และคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยใช้การเรียนรู้โดยเน้นภาระงานและการโค้ช 4) เพื่อศึกษาความสามารถด้านทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์และคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่เรียน โดยใช้การเรียนรู้โดยเน้นภาระงานและการโค้ช ก่อนเรียนและหลังเรียน และ 5) เพื่อประเมินและปรับปรุงหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์และคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยใช้การเรียนรู้โดยเน้นภาระงานและการโค้ช

กระบวนการวิจัย : การเก็บข้อมูลเริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจากการวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มย่อย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อความ(Textual analysis) จากนั้นเป็นการพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยและพัฒนาข้อคำถามในการวิจัยเชิงปริมาณ และเริ่มทำการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สถิติพรรณนาโดยใช้โปรแกรม SPSS และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโดยใช้โปรแกรม LISREL ผลการวิจัยสรุปตามขั้นตอนการวิจัยที่เริ่มจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่สรุปปัจจัยเชิงสาเหตุของการใช้ประโยชน์งานวิจัยที่นำผลมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดต่อด้วยผลการวิจัยเชิงปริมาณรูปแบบสถิติพรรณนาและโมเดลความสัมพันธ์ (ณัฐกิตติ์ นาทา, 2559)

ข้อดีของแบบแผนการวิจัยนี้คือ แยกวิธีการชัดเจนในแต่ละระยะ และถึงแม้ว่าแบบแผนนี้จะเน้นที่ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักแต่ได้นำองค์ประกอบที่สำคัญมาสร้างเป็นเครื่องมือเชิงปริมาณที่ไม่ได้เกิดจากความลำเอียงจากวิธีใดวิธีหนึ่ง แบบแผนนี้ยังทำให้นักวิจัยสามารถสร้างเครื่องมือวิจัย ตัวแปร กิจกรรม เครื่องมือทางดิจิทัล ได้อย่างหลากหลายอีกด้วย

4. การวิจัยแบบผสมผสานแบบแผนหลายระยะหรือหลายช่วง (Multi-phase Design)

เป็นการวิจัยที่ประกอบด้วยหลายระยะ หลายรูปแบบการวิจัยและอาจมีนักวิจัยหลายคนทำงานเป็นทีมลักษณะสำคัญของการออกแบบพหุระดับ (Multilevel Design) คือ 1)ใช้วิธีการต่างกันศึกษาปรากฏการณ์ หรือข้อมูลเดียวกันไปพร้อมๆ กัน 2)ผู้ให้ข้อมูลจะเป็นบุคคลที่อยู่หรือเกี่ยวข้องในหน่วยงานหรือองค์กรลดหลั่นไปตามระดับต่างๆ ของการปฏิบัติงาน 3)นำผลที่ได้รับในแต่ละระดับรวมเข้าด้วยกันแล้วตีความ (ภัทราวดี มากมี, 2559) ซึ่งวิจัยเช่นนี้อาจอยู่ในรูปแบบโครงการวิจัยที่ประกอบด้วยนักวิจัยเป็นทีมงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ต้องอาศัยสิ่งที่เรียนรู้จากหลายๆ การวิจัยร่วมกัน มีข้อดีคือ การวิจัยแบบนี้มักตอบปัญหาวิจัยที่มีความกว้างหรือความลึกมากๆ ด้วยการ วิจัยย่อยหลายชิ้น ข้อเสีย คือค่อนข้างใช้ทรัพยากรมาก ระยะเวลาการวิจัยนาน และอาศัยการประสานงานที่ดีของกลุ่มนักวิจัยทั้งในด้านการดำเนินการวิจัยร่วมกันและผสมผสานข้อมูลร่วมกันการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผลเป็นไปตามช่วงเวลาการดำเนินการวิจัยแต่ละช่วงหรือตามวัตถุประสงค์การวิจัย

แบบที่ 4 การวิจัยแบบรองรับภายใน (Embedded Design)

ตัวอย่างการวิจัย : การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อสร้างเสริมการคิดวิเคราะห์และการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัย : ปรีดา หนูชู

วัตถุประสงค์การวิจัย : 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อสร้างเสริมการคิดวิเคราะห์และการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อสร้างเสริมการคิดวิเคราะห์และการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

กระบวนการวิจัย : การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี กึ่งทดลองมีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเชิงปริมาณ 2) การออกแบบและพัฒนาจากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 3) การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น 4) การประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนการสรุปผลใช้กระบวนการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้ตั้งไว้ในงานวิจัย (ปรีดา หนูชู, 2562)

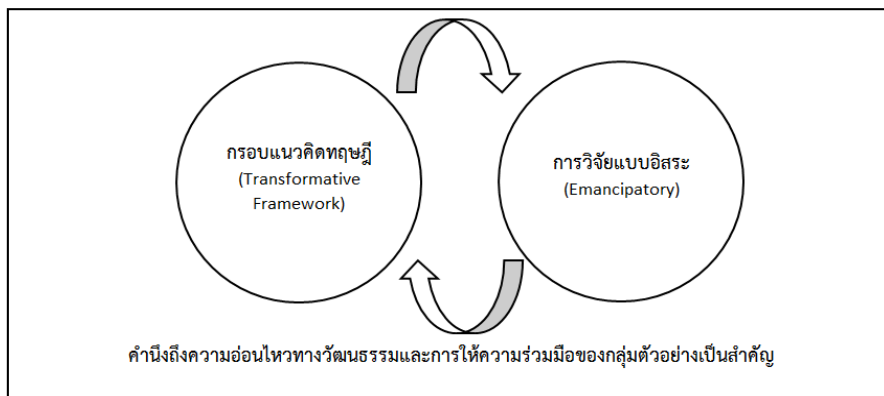
Creswell & Plano Clark (2018) กล่าวว่า แบบแผนการวิจัยนี้เหมาะสำหรับ นักวิจัยต้องที่มีทรัพยากรเพียงพอเพื่อดำเนินการศึกษา นักวิจัยที่สนใจในการประเมินกระบวนการของกิจการที่น่าสนใจและประเมินผลลัพธ์ของงานวิจัยนั้นนักวิจัยยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการทำซ้ำหลายครั้งในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การทดลองแบบนี้จุดแข็งของแบบแผนนี้คือการออกแบบการประเมินผลประกอบด้วยความยืดหยุ่นที่จำเป็นในการใช้องค์ประกอบการออกแบบแบบแผนนี้เป็นวิธีการที่น่าสนใจในการประเมินผลซึ่งให้ผลลัพธ์ประเภทต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิจัยแบบปฏิรูป (Transformative Design)/แนวทางแบบสำรวจบุกเบิก-เป็นลำดับ (Exploratory-Sequential Approach)/การวิจัยแบบแผนความยุติธรรมทางสังคม(The Participatory-Social Justice Design)

Edmonds, W. A., & Kennedy, T. D. (2013) ได้จำแนกแบบแผนการวิจัยตามแนวทางสำรวจบุกเบิกแบ่งเป็นลำดับการออกแบบเป็น 3 แบบ คือ 1)การออกแบบการพัฒนาเครื่องมือ (Instrument-Development Design) 2)การออกแบบการพัฒนาทฤษฎี (Theory Development Design) 3)การออกแบบการพัฒนาวิธีการ (Treatment-Development Design)การวิจัยในลักษณะนี้เป็นการวิจัยแบบปฏิรูปการวิจัย โดยอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีและการวิจัยแบบอิสระ การออกแบบการวิจัยคือเน้นความยุติธรรมทางสังคม เป็นแบบแผนการวิจัยที่ให้น้ำหนักกับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเท่าๆ กันเป็นการศึกษาด้วยการใช้วิจัยแบบผสมวิธีในลักษณะหลายมุมมองหลายแนวคิด โดยอาศัยข้อดีของการวิจัยแบบผสมผสานเพื่อช่วยในการอธิบายและขยายความ มักใช้กับการ

วิจัยกลุ่มประชากรหรือบริบทที่เข้าถึงยากและยังไม่มีการศึกษามากนัก เช่น การศึกษาชนกลุ่มน้อย งานวิจัยเกี่ยวกับเพศสภาพ หรือชาติพันธุ์ หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคม เป็นต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้องให้เกิดการปฏิรูปหรือความยุติธรรมทางสังคม โดยสามารถใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งสองรูปแบบในลำดับใดก็ได้ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมมีประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมการวิจัยความน่าเชื่อถือของการวิจัยมากที่สุด เนื่องจากผู้วิจัยต้องคำนึงถึงความอ่อนไหว และการให้ความร่วมมือของกลุ่มตัวอย่างเป็นสิ่งสำคัญถือว่าการวิจัยแนวอุดมการณ์ที่ยึดกรอบแนวคิดทฤษฎี โดยไม่มีระเบียบวิธีวิจัยตายตัว นิยมใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาปฏิรูปสังคมเป็นหลัก การเก็บข้อมูลเป็นไปในรูปแบบใดก็ได้ที่สร้างความร่วมมือของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด และทำให้นักวิจัยเข้าถึงข้อมูลได้มากที่สุด การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลเป็นไปตามวิธีการเก็บข้อมูลโดยมุ่งเน้นอธิบายสภาพความเป็นจริงที่ยังขาดความเข้าใจรวมถึงกรอบแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้และสรุปผลด้วยแนวทางในการเปลี่ยนแปลง

แบบที่ 5 การวิจัยแบบปฏิรูป (Transformative Design)

ตัวอย่างการวิจัย : การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัย : รัชนิบูรณ์ เนตรภักดี, ณัฐกิตติ์ สิริวัฒนาทากุล

วัตถุประสงค์ : 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน กลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน กลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน กลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น 4) เพื่อประเมินผลหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน กลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

กระบวนการวิจัย : กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าถึงยากและไม่ต้องการเปิดเผยตัว คือ เยาวชนกลุ่มท้องไม่พร้อมและเยาวชนผู้ติดยาเสพติด ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการสร้างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา ตรวจสอบรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ และข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อยืนยันการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชน

กลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น มีหลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาพัฒนาเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ให้มีชีวิตที่ดีขึ้น (รัชนิบูรณ์ เนตรภักดี, ฌัฏกิตติ สิริวัฒนาทากุล, 2564)

Creswell & Plano Clark (2018) กล่าวว่า จุดแข็งของแบบแผนนี้คือ มุมมองความยุติธรรมทางสังคมช่วยแก้ปัญหาที่ศึกษาได้แบบแผนนี้มีคุณค่าสามารถช่วยเหลือทางสังคม กลุ่มผู้ด้อยโอกาสหรือคนที่เสียเปรียบทางสังคม การเรียกร้อง แบบแผนนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างความยุติธรรมทางสังคม การออกแบบนี้เป็นที่นิยมในประเทศต่างๆ ทั่วโลก

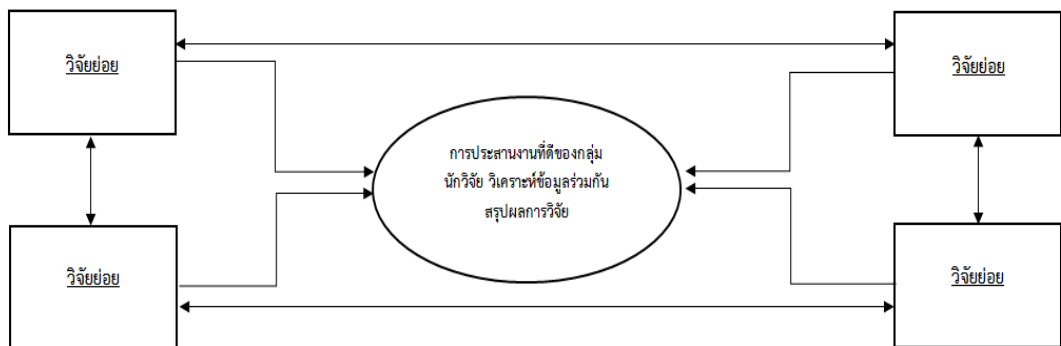
6. งานวิจัยแบบรองรับภายใน (Embedded design)

การวิจัยแบบรองรับภายในเป็นการวิจัยที่มีการวิจัยย่อย เป็นได้ทั้งเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณ เพื่อรองรับการวิจัยหลักที่เป็นได้ทั้งรูปแบบเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณแบบใดแบบหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบปัญหาการวิจัยให้ครบถ้วน โดยอาศัยข้อมูลหลายกลุ่มและการวิจัยแบบพหุวิธีกรรมที่คำถามการวิจัยมีความสำคัญไม่เท่ากันเพื่อประหยัดเวลาและทรัพยากรของผู้วิจัย หรือกรณีที่นักวิจัยต้องการเพียงข้อมูลสนับสนุนจากการวิจัยย่อยไปพัฒนาการวิจัยหลักที่มีความสำคัญมากกว่าอย่างไก็ตาม นักวิจัยต้องมีทักษะความชำนาญในการทำวิจัยทั้งสองรูปแบบ

การเก็บข้อมูลการวิจัยย่อยสามารถเก็บก่อน ระหว่าง หรือหลังการวิจัยหลักได้ทั้งสิ้น เพื่อนำผลไปสนับสนุนการวิจัยหลักทางใดทางหนึ่งไม่ว่าจะเป็นการตอบปัญหาการวิจัยที่สำคัญน้อยกว่า (เก็บข้อมูลเวลาไหนก็ได้) หรือการใช้ผลไปพัฒนากระบวนการวิจัยหลัก (เก็บข้อมูลก่อนการวิจัยหลัก)

การสรุปผลของการวิจัยเป็นไปตามช่วงเวลาและวัตถุประสงค์การวิจัย เช่น หากมีการวิจัยย่อยเชิงคุณภาพก่อนการวิจัยหลักที่เป็นเชิงปริมาณ สรุปผลการวิจัยย่อยเชิงคุณภาพก่อนตามด้วยการวิจัยหลัก รูปแบบการวิจัยแบบรองรับภายในที่พบบ่อยคือ การนำการวิจัยเชิงคุณภาพรองรับการวิจัยหลักที่เป็นเชิงปริมาณแบบทดลองเพื่อเพิ่มคุณภาพของการวิจัยเชิงปริมาณ

แบบที่ 6 การวิจัยแบบหลายช่วง (Multi-phase Design)

ตัวอย่างการวิจัย : การพัฒนารูปแบบการสอนรายวิชาการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ผสมผสานกลวิธีชินเนคติคส์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย

ผู้วิจัย : จินดา ลาโพธิ์

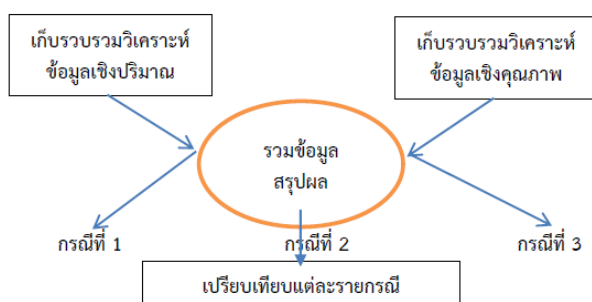
วัตถุประสงค์การวิจัย : 1) พัฒนาและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนรายวิชาการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูภาษาไทย ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ผสมผสาน

กลวิธีชินเนคติคส์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการสอน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น

กระบวนการวิจัย : การเก็บข้อมูลเบื้องต้นในรูปแบบเชิงคุณภาพในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ผสมผสานกลวิธีชินเนคติคส์และแนวคิดเกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หลังจากนั้นทำการวิจัยเชิงปริมาณแบบการทดลองที่มีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน การสรุปผลเริ่มจากการสรุปการวิจัยเบื้องต้นเป็นโมเดลรูปแบบการเรียนการสอนตามแบบการจัดการความรู้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 จากนั้นสรุปการวิจัยเชิงปริมาณตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 และสรุปถอดบทเรียนเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เนื่องจากการผสมผสานดังกล่าวนี้มีความมุ่งหมายที่จะลดข้อด้อยของงานวิจัยแต่ละแบบจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่นักวิจัยต้องทราบวัตถุประสงค์ ขั้นตอนกระบวนการ และรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัยที่เลือกใช้อย่างถ่องแท้ จึงจะทำให้การวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพมีลักษณะที่ส่งเสริมให้สามารถตอบคำถามวิจัยได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะในปัจจุบันการวิจัยแบบผสมผสานวิธีจะมีความทันสมัยก็ตาม นักวิจัยแบบผสมผสานวิธีที่ต้องการจะความเชี่ยวชาญควรต้องหมั่นศึกษาและทำความเข้าใจผลงานวิจัยแบบผสมผสานวิธีที่เผยแพร่ในแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้โดยสอดคล้องกับรูปแบบและระเบียบวิธีวิจัยที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น (จินดา ลาโพธิ์, 2562)

7. แบบแผนการศึกษากรณี (Case Study Design)

เป็นแบบแผนที่น่าแบบแผนหลัก (Convergent Design, Explanatory Sequential Design) หรือ (Exploratory Sequential Design) มาใช้ในกรอบการวิจัยของการศึกษารายกรณีแบบเดี่ยวหรือการศึกษาพหุกรณีโดยเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพและนำข้อมูลทั้งสองอย่างมาสรุปรวมกันในแต่ละกรณีและนำข้อสรุปแต่ละกรณีมาเปรียบเทียบกัน ดังภาพ

Creswell & Plano Clark (2018) กล่าวว่า เจตนาของแบบแผนนี้คือการวิเคราะห์ของกรณีหรือหลายกรณีผ่านการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยหาคำอธิบายที่เพิ่มขึ้นและผู้วิจัยมักระบุกรณีหรือกรณีที่น่าสนใจเมื่อเริ่มต้นการศึกษานักวิจัยต้องใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายกรณีหรือเปรียบเทียบกรณีที่ดีที่สุดซึ่งต้องมีความเชี่ยวชาญในกระบวนการกรณีศึกษาเชิงคุณภาพและมีความเข้าใจและเปรียบเทียบความซับซ้อนภายในและระหว่างกรณีโดยใช้ข้อมูลวิธีการแบบผสมสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อสนับสนุนการพัฒนารูปแบบที่หลากหลายของสถานการณ์ที่แตกต่างกันเพื่อแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของความเป็นไปได้ของแต่ละกรณีเพื่อช่วยให้เข้าใจปัญหาการวิจัยแบบแผนนี้มีขั้นตอนคล้ายกับแบบแผนแบบคู่ขนาน (A Convergent

Design) แต่มีคุณสมบัติเพิ่มเติมของการสร้างไปสู่การระบุและกำหนดคำอธิบายของกรณี (cases) ดังนี้วางแผนสำหรับระบุกรณี,ระบุเกณฑ์เชิงคุณภาพหรือ/และเชิงปริมาณที่ใช้ในการระบุและเลือกกรณีของปัญหาที่จะทำวิจัย, จัดทำข้อสรุปเชิงพรรณนาของแต่ละรายกรณีโดยอิงจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพและผลลัพธ์เชิงปริมาณและเปรียบเทียบผลที่ได้ของแต่ละกรณีตามภาพที่ปรากฏ ตัวอย่าง

ตัวอย่างการวิจัย : การศึกษาภาษาผู้ไทยสู่การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการสืบสาน และการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษาบ้านนางัว: กรณีศึกษาแบบผสมวิธี

ผู้วิจัย : ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบูลย์

วัตถุประสงค์การวิจัย : 1) ศึกษาภาษาผู้ไทยบ้านนางัว ทั้งระบบเสียง ระบบคำ ระบบโครงสร้างประโยค และระบบความหมาย และ 2) สร้างหลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัว เพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

กระบวนการวิจัย : มีวิธีดำเนินการวิจัยมี 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลภาษาผู้ไทยผู้วิจัยได้มีการเตรียมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาษาผู้ไทย ซึ่งเป็นผู้บอกภาษา (Informant) ได้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย มีภูมิลำเนาอยู่ในบ้านนางัว พูดภาษาผู้ไทยเป็นภาษาที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป และระยะที่ 2 การสร้างหลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัวจากการศึกษาเอกสารและสร้างหลักสูตรเพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจุดแข็งของแบบแผนนี้คือการพัฒนาในเชิงลึกเข้าใจในทางปฏิบัติและสรุปสิ่งที่เฉพาะเจาะจงและถ่ายโอนได้มีประโยชน์สำหรับการทำความเข้าใจความซับซ้อนของการวิจัย (ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบูลย์, 2561)

6. สรุป

การวิจัยแบบผสมวิธีมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถตอบคำถามวิจัยได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้นซึ่งงานวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพเพียงอย่างเดียวไม่สามารถกระทำได้และด้วยวัตถุประสงค์การวิจัยที่แตกต่างกันการออกแบบงานวิจัยแบบผสมวิธีจึงแบ่งออกได้เป็นหลายรูปแบบตามลักษณะการผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1)การให้น้ำหนัก (Weighting) ในการกำหนดลำดับความสำคัญให้กับเชิงปริมาณและคุณภาพ 2)ช่วงเวลาในการดำเนินการวิจัย(Timing) ในการกำหนดลำดับและช่วงเวลาให้กับกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ 3)ภาพรวมของทฤษฎีที่ใช้(Theorizing) เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัยในภาพรวมและ 4)การผสมกันของการวิจัยแต่ละแบบ(Mixing) ไม่ว่าจะเป็นการแปลงข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้สามารถนับและเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงปริมาณ การเชื่อมกันขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยหนึ่งกับการเก็บรวบรวมข้อมูลของอีกการวิจัยหนึ่ง และการที่งานวิจัยหนึ่งเป็นส่วนประกอบของอีกงานวิจัยหนึ่งที่ใหญ่กว่า เนื่องจากการผสมผสานดังกล่าวนี้มีความมุ่งหมายที่จะลดข้อด้อยของงานวิจัยแต่ละแบบจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่นักวิจัยต้องทราบวัตถุประสงค์ขั้นตอนกระบวนการและรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัยที่เลือกใช้อย่างถ่องแท้จึงจะทำให้การวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพมีลักษณะที่ส่งเสริมให้สามารถตอบคำถามวิจัยได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งได้อย่างไรก็ตามแม้ว่าในปัจจุบันการวิจัยแบบผสมวิธีจะมีความทันสมัยก็ตามนักวิจัยแบบผสมวิธีที่ต้องการจะความเชี่ยวชาญควรต้องหมั่นศึกษาและทำความเข้าใจผลงานวิจัยแบบผสมวิธีที่เผยแพร่ในแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้โดยสอดคล้องกับรูปแบบและระเบียบวิธีวิจัยที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

7. บรรณานุกรม

- กันต์ฤทัย คลังพหล. (2563). การวิจัยผสมวิธี. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์**. 14(1) 235-256.
- จินดา ลาโพธิ์ . (2562). การพัฒนารูปแบบการสอนรายวิชาการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ผสมผสานกลวิธีชินเนคติกส์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย. **ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์. (2556). การวิจัยแบบผสมผสาน. **วารสารจันทร์เกษมสาร**. 19(37). 1-9.
- ณัฐกิตติ์ นาทา. (2559). การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์และคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยใช้การเรียนรู้โดยเน้นภาระงานและการโค้ช. **ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรีดา หนูชู. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อสร้างเสริมการคิดวิเคราะห์และการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. **ดุสิตนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**. วิทยาลัยครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พัชรินทร์ รอดสิน. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช. **ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (การสอนภาษาไทย)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบูลย์. (2561). การศึกษาภาษาผู้ไทยสู่การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการสืบสาน และการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาบ้านนางัว. **ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัชนิบูรณ์ เนตรภักดี, ณัฐกิตติ์ สิริวัฒนาทากุล. (2564). การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น. **Youth Journal of Educational**. 8(1). 546-556.
- สกุศลการ สังข์ทอง (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. **ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (การสอนภาษาไทย)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Creswel, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). **Designing and conducting Mixed Methods Research**. 3rd ed. Sage, Thousand Oaks : Los Angeles.
- Edmonds, W. A., & Kennedy, T. D. (2013). **An Applied Reference Guide to Research Designs**. Los Angeles : Sage.
- Johnson, R.B. and Onwuegbuzie, A.J. (2004) Mixed Methods Research A Research Paradigm Whose Time Has Come. **Educational Researcher**. 33. 14-26.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

หลักเกณฑ์และวิธีการส่งต้นฉบับเพื่อพิมพ์เผยแพร่ในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

1. การเตรียมต้นฉบับ

ต้นฉบับจะเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และต้องมีบทคัดย่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

ต้นฉบับต้องพิมพ์บนกระดาษขาวขนาด A4 พิมพ์หน้าเดียวใส่เลขกำกับหน้าทุกหน้าพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Word ใช้แบบอักษร (Font) TH Sarabun ขนาด 16

ถ้ามีภาพประกอบควรเป็นภาพถ่ายขาว – ดำ ที่ชัดเจน

ถ้าเป็นภาพวาดลายเส้นให้วาดบนกระดาษขาวโดยใช้หมึกดำให้สะอาดและลายเส้นคมชัด ความยาวของเนื้อเรื่องภาพประกอบ ตาราง และบทคัดย่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษรวมเอกสารอ้างอิงไม่ควรเกิน 12-15 หน้า

ส่งต้นฉบับ จำนวน 1 ชุด มายังกองบรรณาธิการวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลี้ยวเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000 พร้อมทั้งส่งไฟล์ข้อมูล *.doc ไปยัง E-mail: buddhist-philosophy@hotmail.com

2. รายละเอียดขนาดตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์

ส่วนประกอบของบทความ	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร	ลักษณะตัวอักษร
ชื่อบทความ	กลาง หน้ากระดาษ	18	ตัวหนา
ชื่อผู้แต่ง	ชิดขวา	16	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ -ภาษาไทย -ภาษาอังกฤษ	กลาง หน้ากระดาษ	18	หัวข้อตัวหนา เนื้อหาตัวปกติ
หัวข้อแบ่งตอน	ชิดซ้าย	18	ตัวหนา
หัวข้อย่อย	ใช้หมายเลข	16	ตัวปกติ
เนื้อหาบทความ	-	16	ตัวปกติ
การเน้นความในบทความ	-	16	ตัวปกติ
ข้อความในตาราง	-	16	ตัวปกติ
บรรณานุกรม	ชิดซ้าย	16	ตัวหนา
ภาพประกอบ / คำอธิบายใต้ภาพ	กลาง หน้ากระดาษ	16	ปกติ

ตัวอักษร TH Sarabun ขนาด 16 เว้นขอบด้านบน/ขอบด้านซ้าย 1.5 นิ้วเว้นขอบด้านล่าง / ขอบด้านขวา 1 นิ้ว

3. ชื่อผู้เขียน

ระบุชื่อ – นามสกุลจริง (ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ) โดยวางไว้ทางขวามือได้ชื่อของบทความ
ระบุ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ สถาบัน และ Email ตามลำดับ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

4. บทคัดย่อ

บทความภาษาไทยต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยใช้บทคัดย่อ
ภาษาอังกฤษก่อนบทคัดย่อภาษาไทย และจำนวนคำ 300-500 คำ

บทความภาษาอังกฤษต้องมีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้บทคัดย่อภาษาไทย
ก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ และจำนวนคำไม่เกิน 300-500 คำ

ท้ายบทคัดย่อให้ผู้เขียนกำหนดคำสำคัญ (Keywords) สำหรับคำดัชนีเป็นภาษาไทยและ
ภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

5. หลักการอ้างอิง

ให้ใช้ “ระบบฝังใน” และตัวเลขให้ใช้ “ตัวเลขอารบิก” ที่เป็นสากล

6. การอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรม

การอ้างอิงในเนื้อเรื่องให้ใช้แบบนาม-ปี (Name-Year) ระบุชื่อ-นามสกุล ผู้แต่งปีที่พิมพ์
เอกสารและหน้าไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความนั้นก็ได้ เช่น กุลธิดา ท้วมสุข (2548 : 16) กุลธิดา
ท้วมสุข (2548) หรือ (กุลธิดา ท้วมสุข, 2548) (กุลธิดา ท้วมสุข, 2548 : 16))

การเขียนบรรณานุกรม โดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียน
ผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อ “บรรณานุกรม” สำหรับผลงาน
วิชาการภาษาไทย หรือ “Reference” สำหรับผลงานวิชาการภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ
APA (American Psychological Association) ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างเบื้องต้น

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. (ครั้งที่พิมพ์-ถ้ามี). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อ
เสริมกรุงเทพ.

2. วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. **ชื่อวารสาร**. ระบุเลขของปีที่(ระบุเลขของฉบับที่). ระบุเลขหน้าแรก-
หน้าสุดท้ายของบทความเรื่องนั้นๆ.

นัฐญา พิพัฒน์นราธ, นิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ. (2561). การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน
เอกชนในกรุงเทพมหานคร. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์**. 5(1). 223-240.

3. วิทยานิพนธ์/รายงานวิจัย

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. (ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์). ชื่อสถาบันการศึกษา. สถานที่พิมพ์

ตัวอย่างเช่น

รัศมี สีหะนัน. (2551). การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผล. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

4. เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่

ชื่อผู้จัดประชุม. (ปีที่พิมพ์). ชื่อรายงานการประชุม. เมืองที่พิมพ์-ถ้ามี : สำนักพิมพ์-ถ้ามี.

5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์/เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). ชื่อเรื่องที่ปรากฏในเว็บ. สืบค้นเมื่อระบุวันที่เดือนปี. จากชื่อเจ้าของเว็บไซต์ :
http://xxxxxx

เสาวรัจ รัตนคำฟู.(2563). วิฤตโควิด-19 รัฐต้องเร่งลดช่องว่างดิจิทัล เพื่อความเท่าเทียมในห้องเรียนออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2563. จาก <https://tdri.or.th/2020/04/digital-divide-online-education-inequalities/>

6. เขียนตามแบบที่กำหนดไว้

6.1 บทความวิชาการ

แบบการเขียน “บทความวิชาการ” เพื่อลงพิมพ์ในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

*****

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ).....

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) 1

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน¹

ภาษาอังกฤษ (ต้นสังกัด/หน่วยงาน)¹

Email : .....

บทคัดย่อ

.....
.....(บอกวิธีวิจัย).....ผลการวิจัยพบว่า.....
.....

คำสำคัญ : .....; .....; .....; ..... (3 – 5 คำ)

ABSTRACT

Keywords : .....; .....; .....; .....(3 – 5 คำ)

1. บทนำ

(พิมพ์รายละเอียด).....

2. เนื้อหา : ในส่วนนี้ การอ้างอิงในเนื้อเรื่องให้ใช้แบบนาม-ปี (Name-Year) ระบุชื่อ-นามสกุล ผู้แต่งปีที่พิมพ์เอกสารและหน้าไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความนั้นก็ได้ เช่น กุลธิดา ท้วมสุข (2548 : 16) กุลธิดา ท้วมสุข (2548) หรือ (กุลธิดา ท้วมสุข, 2548) (กุลธิดา ท้วมสุข, 2548 : 16))

2.1. ....

2.2. ....

2.3. ....

2.4. ....

ฯลฯ .....

3. สรุป

(พิมพ์รายละเอียด).....

4. บรรณานุกรม

.....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิชาการเท่านั้น)

6.2 บทความวิจัย

แบบการเขียน “บทความวิจัย” เพื่อลงพิมพ์ในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

*****

เรื่อง (ภาษาไทย).....
ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ).....

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) 1
ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) 1
ต้นสังกัด/หน่วยงาน¹
ภาษาอังกฤษ (ต้นสังกัด/หน่วยงาน)¹
Email : .....

บทคัดย่อ

.....
.....(บอกวิธีวิจัย).....ผลการวิจัยพบว่า.....
.....

คำสำคัญ : .....; .....; ..... (3 – 5 คำ)

ABSTRACT

.....
.....
.....
.....

Keywords : .....; .....; ..... (3 – 5 คำ)

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

.....
.....
.....(ความยาวประมาณ 2/3หน้ากระดาษ A4)

2. โจทย์วิจัย(ถ้ามี)

2.1 .....
2.2 .....

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 3.1 เพื่อ .....
- 3.2 เพื่อ.....

4. สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

- 4.1 .....
- 4.2 .....

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 5.1 .....
- 5.2 .....

6. วิธีดำเนินการวิจัย

.....
 .....(ความยาวประมาณ ½
 หน้ากระดาษ A4)

7. ผลการวิจัย

.....
 มีตาราง/รูปภาพ/แผนภูมิประกอบ ถ้าวิจัยเชิงคุณภาพให้ใส่รูปภาพ 1-2 รูป (ความยาวประมาณ 2-3
 หน้ากระดาษ A4)

8. อภิปรายผลการวิจัย

.....
 .....(ความยาวประมาณ 1/3 หน้ากระดาษ A4)

9. ข้อเสนอแนะ

.....
 .....

10. บรรณานุกรม

.....
 .....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิจัยเท่านั้น)

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม

การระบุแหล่งที่มาของข้อมูล 1) ในเนื้อเรื่องให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนามปี (author-date in text citation) โดยระบุ ชื่อผู้แต่งและปีพิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และระบุเลขหน้าเอกสารอ้างอิงในกรณียกข้อความมาทั้งหมด 2) การอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม โดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อ “บรรณานุกรม” สำหรับผลงานวิชาการภาษาไทย หรือ “Reference” สำหรับผลงานวิชาการภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์-ถ้ามี). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

(2) วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ระบุเลขของปีที่หรือเล่มที่(ระบุเลขของฉบับที่), ระบุเลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายของบทความ.

ชื่อผู้แต่ง. (ปี, เดือนวันที่ตีพิมพ์). ชื่อบทความ/คอลัมน์/หัวข้อข่าว. ชื่อหนังสือพิมพ์, หน้าระบุเลขหน้าที่นำมาอ้างอิง.

(3) วิทยานิพนธ์/รายงานวิจัย:

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. (ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์). ชื่อสถาบันการศึกษา. สถานที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น

รัศมี สีหะนัน. (2551). การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผล. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

(4) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่:

ชื่อผู้จัดประชุม. (ปีที่พิมพ์). ชื่อรายงานการประชุม. เมืองที่พิมพ์-ถ้ามี : สำนักพิมพ์-ถ้ามี.

(5) สื่ออิเล็กทรอนิกส์/เว็บไซต์ :

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). ชื่อเรื่องที่ปรากฏในเว็บ. สืบค้นเมื่อระบุวันที่เดือนปี. จากชื่อเจ้าของเว็บไซต์ : <http://xxxxxx>

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความในวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ (E-ISSN : 2730-2644)

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้นจึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

1. บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความของวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

1.1 บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ได้มาก่อน และไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น

1.2 ผู้เขียนบทความจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย โดยทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาของบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

1.3 ผู้เขียนจะต้องจัดทำต้นฉบับของบทความตาม "คำแนะนำสำหรับผู้เขียน หลักเกณฑ์และวิธีการส่งต้นฉบับเพื่อพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร"

1.4 หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ ทดลองประกอบไปด้วยทุกครั้ง

1.5 ผู้เขียนบทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์แล้ว

1.6 ชื่อผู้เขียนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

2. บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการของวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

2.1 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาของบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์

2.2 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและเนื้อหาของบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น

2.3 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่านจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง

2.4 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้ แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้มีพันธับทความ

2.5 บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

2.6 หากบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ ตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิ และความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ

3. บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความของวารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์

3.1 ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการ โดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

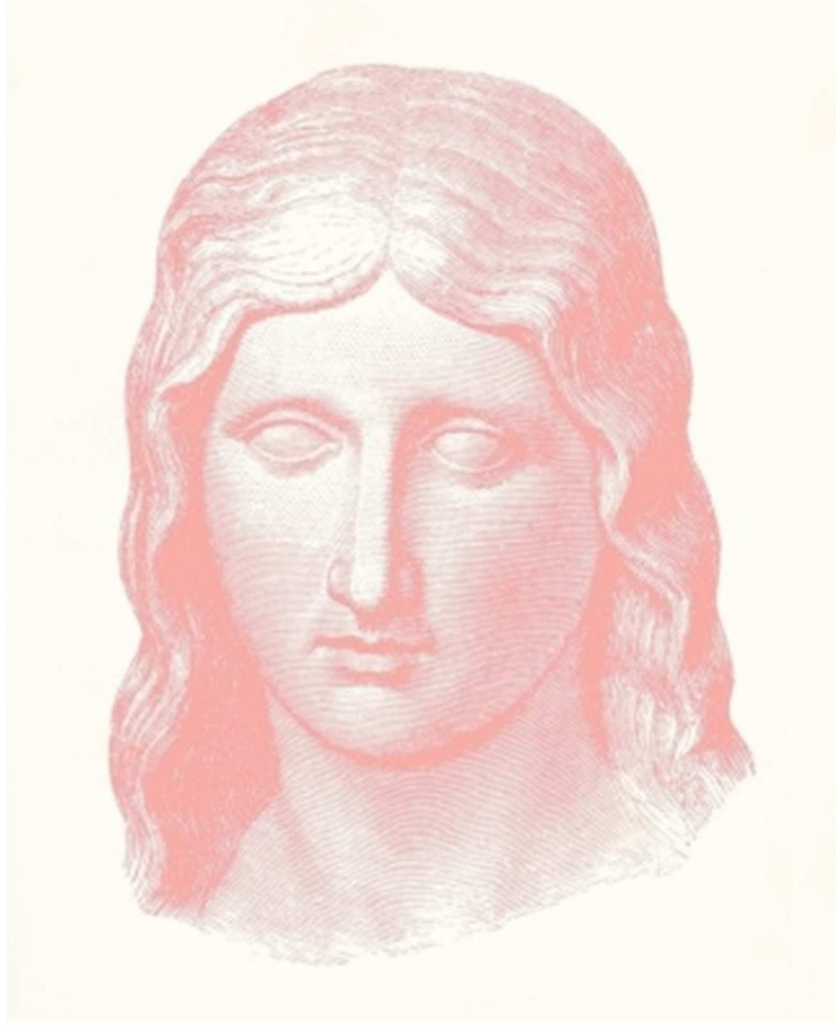
3.2 ผู้ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3.3 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

3.4 หากผู้ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

3.5 ผู้ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้สู่คุณธรรม
ไป

วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์
เผยแพร่ผลงานและกิจกรรมของสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

